

చలనశీల సాహితీ ప్రప్ట-గురజాడ

‘ఎల్లలోకము వొక్క యిల్లై, వర్ణభేదములెల్ల కల్లై వేలనెరుగని ప్రేమ బంధము, వేడుకలు కురియ’ అనే విశాల దృష్టితో, అభ్యుదయకామనతో సాహిత్యకృషి చేసిన గురజాడ స్వదేశాభిమాని మాత్రమేకాదు, విశ్వమానవ ప్రేమికుడు. ‘అన్నదమ్ముల వలెను జాతులు మతములన్నీ మెలగవలెనోయ్’ అని సార్వజనీనమైన శుభాకాంక్షను గుండెనిండుగా శ్వాసించిన సాంఘిక సంస్కరణాభిలాషి, ‘మంచిచెడ్డలు మనుజులందున యెంచిచూడగ రెండె కులములు, మంచియన్నది మాలయైతే మాలనే అగుదున్’ అని లవణరాజు పాత్ర చేత పలికించినా, ఆ మాటలు గురజాడ సంస్కార దృష్టికి నిదర్శనమే.

‘పుష్పలమైన అనంతమైన సంఘటనలతో నిండి ఉన్న, ఎంతో గాంభీర్యమూ వైవిధ్యమూగల నేటి జీవితాన్ని వీక్షించక, ప్రపంచ ప్రసిద్ధికెక్కిన ప్రాచీన కాల్పనిక కథలనుంచి రచయితలు ఇతి వృత్తాలను ఎందుకు స్వీకరిస్తారో అర్థంగాక నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది’ అని 1908 లోనే గురజాడ - కన్యాశుల్కం నాటకం వస్తువు గురించిన అభిప్రాయాన్ని విజయరామ గజపతికి రాసిన లేఖలో స్పష్టంగా పేర్కొన్నాడు. గురజాడ సమకాలీన సాంఘిక స్పృహని ద్యోతకం చేస్తున్న వాక్యాలు ఇవి. ఆధునిక దృక్పథం, అభ్యుదయ భావన, సంస్కరణాభిలాష - ఇవన్నీ గురజాడలోని ‘మానవ వ్యక్తి’ని ఆవిష్కరిస్తున్నాయి.

‘సాహిత్యంలోని ఏ ప్రక్రియ అయినా మానవ వ్యక్తిత్వంతోనే పోల్చబడుతూ ఉంటుంది’ అనేవారు జి.వి.యస్. గురజాడ వంటి ‘మానవ వ్యక్తి’కి, మానవ వ్యక్తిత్వంతో పోల్చే సాహిత్య ప్రక్రియలకీ ఒక పారదర్శకమైన అవినాభావ సంబంధం ఉన్నది. చేపట్టిన ప్రతి సాహిత్య ప్రక్రియనీ - ఆధునికీకరించి, సామాజీకరించి, సమకాలీనంచేసి, నిశ్చితమైన స్వరూపా విష్కరణం చేసిన చైతన్యమూర్తి గురజాడ. ప్రయోగశీలం, సాంఘికావశ్యకత అనే రెండు పట్టాల మీద తన సాహిత్య శకటాన్ని నడుపుకున్న మనీషి గురజాడ. అందువల్లనే ఎంతో ఆత్మవిశ్వాసంతో ప్రకటించుకున్నాడు ‘జీవితాన్ని నూత్నదృక్పథంతో దర్శించి కథా, కవితా రూపాల్లో దాని తత్వాన్ని అన్వయించటానికి ప్రయత్నించాను’ అని. దార్శనికుడిగా గురజాడ తన సొంత గొంతుకతో - కవితా

న్వరూపానికి 'ముత్యాలనరం' నమకూర్చిన ప్రయోగం జగవెరిగినదే. సాంఘికాభ్యుదయకామనతో పునస్సృష్టి చేసిన 'లవణరాజు కల' వంటి రచనలు కవితా జగతికి గురజాడ వదిలివెళ్ళిన అడుగుజాడలే! భావాన్ని హృదయ సంబంధం చేసి, సంస్కరణాభిలాషని కవితామయం అభివ్యక్తితో ఆర్థం చేసిన 'పూర్ణమ్మ' సాహిత్యంలో అజరామరం కదా! కవిత్వ శాఖల్లో - ఆత్మాశ్రయ కవిత్వం, ప్రబోధ కవిత్వం, సంస్కరణ కవిత్వం, ప్రణయ కవిత్వం, బాలగేయం - ఇలా అన్నిటా తన మార్గదర్శకత్వాన్ని నిలిపాడు గురజాడ. గురజాడ బహుముఖీనమైన ప్రజ్ఞా, ప్రయోగ దక్షతల్లో ఒక పాఠ్యంగా ఆధునిక కథానికా ప్రక్రియను ఆయన నెరపిన అనన్య సామాన్య మార్గ నిర్దేశకత ద్యోతకమవుతోంది. గురజాడ రాసిన కథానికలు ఐదు. దిద్దుబాటు, మీ పేరేమిటి? మెటిల్లా, పెద్దమనీదు, సంస్కర్త హృదయం. వీటిలో 'దిద్దుబాటు' ఆంధ్రభారతి 1910 ఫిబ్రవరి సంచికలో ప్రచురితమైంది. ఇది తొలి తెలుగు కథానికగా 'ఒక గుర్తింపుకూ, గణనీయతకూ' పాత్రమైనది. కథావస్తువులోని క్లుప్తత, స్పష్టత, నాటకీయతా - ప్రారంభమైన తర్వాత ఒకటి రెండు గంటల వ్యవధిలోనే కథానిక ఆఖరైపోయిన తీరు.... ఈ లక్షణాల వల్ల 'దిద్దుబాటు' ఒక నమూనా కథానికగా నిలిచిపోతుంది. 'కథానిక పైన లక్షణ గ్రంథాన్ని రాయకపోయినా, మంచి కథకు ఉండవలసిన లక్షణాలేవో ఊహించుకోవానికి వీలుగా అప్పారావు పంతులు భావి కథకుల ముందుంచుకున్న లక్ష్యం - దిద్దుబాటు! అంటూ భాష విషయమూ ఆ తర్వాత స్ఫురించారు మధురాంతకం రాజారాం. గురజాడ కథారచన గురించి - క్లుప్తత, అనుభూతి, ఐక్యత, సంఘర్షణ, నిర్మాణ సౌష్ఠ్యం చక్కగా కుదిరిన కథానిక దిద్దుబాటుని పేర్కొన్నారు వల్లంపాటి. 'ఆధునిక తొలి తెలుగు కథానికగా ఈ కథ ఎన్నదగింది. అంతకు ముందు వివిధ రచయితలు రాసిన కథలలో ఇటువంటి శిల్పం లేదు' అన్నారు డా॥ భాస్కర స్వర్ణాంబ. 'చిన్న కథ అప్పారావు మానస పుత్రిక' అన్నారు కె.వి. రమణారెడ్డి.

'గురజాడ ప్రప్రథమ ఆధునిక కథానికా రచయిత అని చెప్పడానికి మూడు హేతువులున్నాయి. 1. శిల్పం 2. వస్తువు. 3. భాష. ఎత్తుగడ మొదలు ముగింపు వరకు కథావిన్యాసంలో రచయిత చూపే కళానైపుణ్యమే శిల్పం. కథానిక కదే గీటు రాయి' అని వివరించారు డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి.

'ఆధునిక తెలుగు కథానిక' - ఇందులో మూడు పదాలున్నాయి. ఒకటి: ఆధునికత. ఆధునికత కాలసూచి కాదు. అది వర్ణనశం. ఆధునికత లక్షణాల్లో ముఖ్యమైనది: వస్తుపరమైన సమకాలీనత, సమాజ జీవన నేపథ్య చిత్రణ, భావనలో

అభ్యుదయ కామన. ఇవన్నీ 'దిద్దుబాటు' లో చాలా ప్రస్ఫుటంగా భాసిస్తున్నాయి. రెండవ పదం: తెలుగు. ఇది భాషా సూచి. గురజాడ వ్యవహారిక భాషాభిమానం, సాహిత్య ప్రక్రియలన్నిటా వాడుక భాషా ప్రయోగ దక్షత - సాహితీ లోకంలో నిర్వివాదమైన వాస్తవాలే. 'కమలిని' గా కథని ముందు కొంత గ్రాంథికంలో రాసినా తన కథానికని చదువరులకు చేరువ చేసే ఆకాంక్షతో, తాను నమ్మిన భాషా సంస్కరణోద్యమ స్ఫూర్తికి అనుగుణంగా - 'దిద్దుబాటు' గా ఆ తర్వాత వ్యవహారికంలో తిరిగి రాశాడు గురజాడ. మూడవ పదం కథానిక. కథానిక ప్రధానంగా శిల్ప సమనిత్వం కావాలని చెప్తూ దాని ఇతర లక్షణాల్లో పదుగురు వివరించే ఉన్నారు. అవన్నీ 'దిద్దుబాటు' కథానికలో ఎలా ప్రతిఫలిస్తూ ఉన్నాయో కూడా ఎందరో విశదీకరించారు.

'ఆధునిక స్త్రీలు మానవ చరిత్రను తిరిగి రచిస్తారనే' అభ్యుదయ కాంక్షని వందేళ్ళ ముందే పేర్కొన్న గురజాడ దార్శనికత మహత్తరమైనది. నిజానికి 'దిద్దుబాటు' ఆయన ఆశాభావానికి అచ్చమైన వ్యాఖ్యానం. 'మెటిల్లా' కథలోనూ దయనీయమైన వివాహిత జీవితమే కథావస్తువు. మతమోఢ్యం వెర్రితలలు వేయడాన్ని నిరసిస్తూ రాసినకథలు 'మీ పేరేమిటి?', 'పెద్ద మనీదు'. ఈ కథల్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని 'మత మోఢ్యాన్ని తీవ్రంగా నిరాకరించే రచనలు గురజాడ కథల తర్వాత రాలేదనే చెప్పాలి' అన్నారు కె.కె. రంగనాథాచార్యులు. కథానికాంశాల్లో సామాజిక వాస్తవికత ఆవశ్యకతని స్పష్టీకరిస్తూ గురజాడ రాసిన కథానికలూ, ఉగ్గడించిన అభిప్రాయాలూ - కథకులకు మార్గనిర్దేశం చేశాయి. ప్రక్రియాపరంగా తొలి ఆధునిక తెలుగు కథానిక స్వరూప స్వభావాల్ని, నిశితంగా పాయింట్లుగా నిర్ధారించుకుని ఆ పాయింట్ల వరుస క్రమంలో ఆయా కథానికల్ని అధ్యయనం చేయగలిగితే ఆహ్వానించదగిన పరిణామమే. అలాంటి అధ్యయనం తెలుగు కథానిక పురోగమనానికి దోహదంచేస్తే అంతకన్నా కావలసిందేముంది?

'నాది ప్రజల ఉద్యమము. దానిని ఎవరిని సంతోషపెట్టటానికైనా వదులుకోను' అని నిర్ణయద్వంగా ప్రకటించిన ధైర్యశాలి గురజాడ. అందుకే కిళాంబి రంగాచార్యులు గురజాడని 'ప్రజా సామాన్య రక్షధ్వజము నెత్తిన కవీంద్రుడాయన' అన్నాడు. సంస్కరణాభిలాషిగా, అభ్యుదయాకాంక్షిగా, నూతన ప్రక్రియా ప్రయోగశీలిగా, దార్శనికుడుగా గురజాడ 'తెలుగు సారస్వతానికి సరిహద్దు! 'చలనశీల సాహిత్య ప్రప్త' కనుకనే గురజాడను డా॥ సినారె 'యుగకర్త'గా ప్రశంసించారు! లోకజ్ఞత, సంస్కారవిజ్ఞత, ప్రక్రియా శిల్పజ్ఞత - మూర్తీభవించిన సాహిత్యశక్తి గురజాడ!

లక్ష కథానికల పెట్టు శ్రీశ్రీ ఒక్క ‘చావూ-పుట్టుకా’!

తొలుగు సాహిత్యంలో-పరిచయాలు, పరామర్శలు, పరిశీలనలు, పరిశోధనలు, వ్యాఖ్యలు, వ్యాఖ్యానాలు, సమీక్షలు, విమర్శలు; ప్రత్యేక గ్రంథాలూ-అనన్య సామాన్యమైన విస్తృతితో, విస్తారంగా-వెలువడింది ఇద్దరు సాహితీ వేత్తల గురించే అయివుండాలి. ఒకరు-విశ్వనాథ, మరొకరు శ్రీశ్రీ. వీరిలో ఎవరి గురించి మరీ ఎక్కువ వాఙ్మయం వుంది అనేది మరో పరిశోధనాంశంగా ఎవరైనా స్వీకరించవచ్చు! అయితే , యువతరం, నవతరం, తరంతరం ప్రేరకుడు-శ్రీశ్రీ. అలాంటి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సంవత్సరంలో ఉక్తులు-పునరుక్తులు, వ్యక్తిత్వం, వ్యత్యస్తం-అన్నిటి గురించీ ఎందరో రాశారు, రాస్తున్నారు. కొందరు అత్యుత్సాహాల నివాళిలో ‘ఇతిహాసపు చీకటి కోణం’ అట్టడుగున పడిపోకుండా, నిలిచిన జీవన పార్శ్వాలూ-అచ్చుపోసుకున్నాయి.

ఇలా శ్రీశ్రీ గురించి వెలువడిన సాహిత్యంలో తొంభై అయిదు శాతం ‘కవిత్వం’ కేంద్రకంగా సాగిన రచనలే.

కథానికా రచయితగా శ్రీశ్రీ చాలామంది కథానికా రచయితలకే తెలియదు. ఇదొక భౌతిక వాస్తవం. ‘చరమరాత్రి’, ‘ఒసే తువ్వలు అందుకో’ ‘ఒక్కల’ వంటి చాలామంచి కథలు సుమారు 30కి పైనే రాశారు శ్రీశ్రీ. అయితే, తన ప్రయోగవాంఛ, శబ్దశక్తి, శైలివిశిష్టత, అసలు వస్తువులో నవత్వం, మానవత్వం, కవిత్వం దట్టించటం-ఇన్నింటి సమాహార రూపంగా-లక్ష కథానికల పెట్టుగా-ఒక అతిచిన్న ‘మాస్టర్ పీస్’ రాశాడు శ్రీశ్రీ. దాని పేరు ‘చావూ పుట్టుకా’ చదవండి. నిండా 18 లైన్ల కథానిక.

ఒక కథానిక-ఆస్పత్రిలో ఒక గర్భిణి ఆపరేషన్ ద్వారా బిడ్డకి జన్మనివ్వటం. రెండవ కథానిక పోలీస్ స్టేషన్ లో ఒక యువకుడు పోలీసుల ట్రీట్ మెంట్ ద్వారా మరణించటం. రెండు చోట్లా ‘హింస’ జరిగింది. ఒకటి పుట్టుకకు కారణమైంది. మరొకటి చావుకి కారణమైంది. కథానికా శతజయంతిలో వస్తు రూపగుణ వైశిష్ట్యానికి ఏకైక కథానికగా దీన్ని చూపితే చాలు!

దీన్నిగల్పిక అనీ అనుకోవచ్చు. అయితే వస్తుస్పృహలోని అనేక సులక్షణాలవలన ఈ ‘మాస్టర్ పీస్’ కథానికా విభాగంలో కూడా గోపుర శిఖరంగా నిలబడగలదు. ఎందువలన? అంటే-దీనిలో ఔసి సంఖ్యలోని (1, 3, 5, 7 ఇలా...) పంక్తుల్ని మాత్రమే ఒకసారి చదవకుంటే ఒక సముద్రమంత కథానిక వచ్చేస్తుంది. అప్పుడు సరిసంఖ్యలోని (2, 4, 6, 8...ఇలా...) పంక్తుల్ని మాత్రమే చదువుకుంటే వేరే ఒక ఆకాశమంత కథానిక వచ్చేస్తుంది. ఇప్పుడు మొత్తం కథానికని చదువుకుంటే అది ఒక పర్యావరణమంత కథానికగా గుండె తడుతుంది. ఇదీ విశేషం. ఒక చావూ ఒక పుట్టుకా లేదా తిరగేసి చెప్తే ఒక పుట్టుకా ఒక చావూ- రెండూ పొరకుడి ప్రాణం తీసే విశేషాలే అయి వెన్ను నాడిని వణికిస్తాయి. అదీ విషయం! అదీ శ్రీశ్రీకి తెలిసిన నాడీ వైద్యం! శబ్ద ప్రయోగదక్షత!

మధురాంతకం రాజారాం అంటారు “టార్ని లైటులా కాంతులు విరజిమ్మి సమాజ స్వరూపం సాక్షాత్కారానికి తోడ్పడితే అంతకు మించి కథానిక నుంచీ మనం ఆశించగలిగిందేమీ లేదు” అని. శ్రీశ్రీని కథానికా రచయితగా తలచుకున్నప్పుడల్లా ఈ ‘చావూ పుట్టుకా’-మనసుని వెంటాడుతూ వుంటుంది, గుండెని పట్టేస్తూ వుంటుంది; బుర్ర తినేస్తూ వుంటుంది.

శిల్పం గురించీ శైలి గురించీ చాలా మంది చాలా బోధల్ని వ్యక్తం చేస్తున్నారు ప్రస్తుతం.

అందరూ-ఆ రెండు అంశాలపైనా సాధికారికమైన నమూనా పత్రంగా ఈ కథానికని పదం పదంగా, ‘హోల్ మొత్తంగా’ విశ్లేషించుకోవచ్చు.

ప్రయోగాత్మని కాథాత్మని చేస్తూ, ఆలోచనీయంగా సాగిన ఈ కథానికా తత్వని మళ్లీ మళ్లీ గుర్తు చేసుకోవటమే శ్రీశ్రీ స్మృతికి వినయ నివాళి!

‘మొపాసాను ఓ హెన్రీని ఒకచోట చేర్చి చూపిన కొనకళ్ల వెంకట రత్నం’!

కొనకళ్ల వెంకటరత్నంగారిని తెలుగు సాహితీ ప్రియులంతా ‘బంగారి మామ’ గానే పిలుచుకోవటానికి అలవాటు పడ్డారు. ఆయన ‘ఏటి పడవ సరంగు’ ‘పాట గిరికిలలో’ సుడి తిరిగి సోలిపోయిన గొడ్లకాపరులూ, సావళ్లలో నాటకాలు వేస్తూ ఈ పాటల్ని పాడుకున్న నటీనటులూ నాకు తెలుసు. ‘అవిసె పువ్వులు రెండు అందుకున్నవి నాకు తుంచి నా సిగలోన తురిమిపోదువుగాని-రావోయి బంగారమా’ అని నిజంగానే అవిసె చెట్టు కింద నిలబడి కొంగల గుంపుల్ని చూస్తూ-పాటలు పాడుకున్న గాయకులు తెలుసు. అదొక బంగారు సమయం. తెలుగుదేశం సంగీత సాహిత్య కార్యక్షేత్రంగానూ, అవధానాలతో కదనరంగంగానూ ఊగిపోయిన ఘట్టం. ఈ కవితా ధారని కథానికలకి ఉపయోగించుకుని, స్వీయ ఉపజ్ఞతో ఎంతో గొప్ప కథానికల్ని రాసిన సాహితీవేత్త - కొనకళ్లవారు.

కొనకళ్ల వారూ కొండముది శ్రీరామ చంద్రమూర్తి గారూ ఒకే జిల్లాకి (ప.గో.) చెందినవారు. అత్యంత సన్నిహిత మిత్రులు. కొనకళ్ల వారి కథా సంపుటి ‘రాగబంధం’ పేరున పీఠిక రాశారు కొండముది. దానిలో వారంటారు, “ఆయన తలస్పర్శగా తడవని సమస్య లేదు. పెళ్ళిళ్లు, కట్నాలు, ఆకలి, కామం, అవిశ్రాంతి, లేమితనం, నిరుద్యోగం కుటిల రాజకీయాలు, గ్రామకక్షలు, పట్నాలలోని ఎడారితనం, యంత్రాను పోలిన మనుషులు, డబ్బు జబ్బు-సూర్యరశ్మి సోకిన ప్రదేశమల్లా కథారంగమయింది’.

కొనకళ్లవారు రాసిన కథలు తక్కువ. వాటిలోనే ఎక్కువ భాగం అజరామరమయినవి. ‘అతనికరాడు’ అని ఒక అద్భుతమైన ఆనాటి కథ వుంది. ఆనాటి అని ఎందుకుంటున్నానంటే ఈ కథాంతంకి ఆదర్శవాదం ఆధారం. పెళ్లి నిశ్చయమైంది. వధూవరులు ఇంకా విద్యార్థులు. చంద్రరావు కాలేజీ స్టూడెంటు గుంటూరులో. శశిరేఖ స్కూల్ ఫైనల్ విద్యార్థిని పెంటపాడులో. తీరా ఆ సమయంలో ఆమె అతన్ని నిరాకరిస్తుంది. అంతేగాక పెళ్లి తప్పించమని సూటిగా అతన్నే అడుగుతుంది. అతను విభ్రవం చెందుతాడు. ఆమెతో పైకి కటటుగానే మాట్లాడతాడు. కానీ లోలోపల ఒక నిశ్చయానికి వచ్చేస్తాడు.

ఆమెకు వేరే సంబంధం చూసుకోవటమే మేలని. అక్కడొకమలుపు. ఆమె తనది తొందరపాటు అని తెలుసుకుంటుంది. పశ్చాత్తాపంతో అతన్ని వేడుకుంటుంది-‘పెళ్ళి చేసుకోమని. అతను ఒప్పుకోడు. వెళ్ళిపోతాడు. ‘పక్క ఇంటి గోడమీది నుంచీ వాలిన సరుగుడు చెట్ల నీడలు చీల్చుకుంటూ వెళ్ళిపోతున్నాడతను. ఏ పాటలూ ఎరుగని, ఏ శ్రుతులూ మ్రోగని, తనలో ఎన్నడో బూజుపట్టిన, ఏ మూలనో పడి వున్న అనురాగవీణని అతిసున్నితంగా మీటిపోతున్న గంధర్వమూర్తి!’ అంటూ కథ ముగుస్తుంది. ‘అతనిక రాడు’ పేరు ఎంత భావస్ఫూర్తకంగా, అర్థంగా, కథానికాత్మని ప్రతిఫలిస్తూ శీర్షికా శిల్పంలో వొదిగిందో అర్థమవుతోంది.

‘సంప్రదాయం’ కథలో కమల-ఈనాటి స్త్రీవాదతత్వాన్ని ఆనాడే జీర్ణించుకున్న కథానాయకి. అనుకున్న సంబంధంలో ఆటపోట్లు లేచాయి. డబ్బుకీ-సంప్రదాయానికీ ఘర్షణ. డబ్బు గల నారాయణబాబుగారి పిల్ల కమల. కానీ ఈ నారాయణబాబు గారు జీవితారంభంలో వంటపూటవాడు. ఇదీ లోసుగు. భాస్కరం చంద్రంగారబ్బాయి. జమీందారీ ఫాయాలోనివాడు. మేనమామ స్వయంగా జమీందారు. అదీ ఘనత. చర్చలూ, సంప్రదింపులూ జరిగి జరిగి-కమల కోసం ఏదో ఘనకార్యం చేస్తున్నవాడిలా సరే అంటాడు భాస్కరం. అప్పుడు కమల అంటుంది. ‘నడునడు నీ చదువూ, నీ సంప్రదాయమూ, నీ నాగరికతా ఇవన్నీ పదివేలిచ్చి మార్కెట్లో రేపీపాటికి కొనగలను నేను” అని తిరస్కరిస్తుంది-నేటి మహిళ-కమల! వర్ణనాత్మకశైలి ఎక్కువగా వుండటంవలన, ‘సంప్రదాయం’ కథ నిడివి 33 పేజీలకి విస్తరించింది.

దాంపత్య బంధం, కుటుంబ వ్యవస్థ అస్తవ్యస్తమైతే సమాజ వ్యవస్థలో మిగిలేది అరాచకమేనని సమాజ హితాన్ని కోరే రచయితలు భావించినట్లే తానూ భావించి మంచి కథలు రాశారు కొనకళ్లవారు. వాటిలో సంప్రదాయం, ‘అతనికరాడు’ మాత్రమే కాక ‘బుద్ధిమంతుడు’ ‘ఆఖరి గుణపాఠం’ వంటివి ఉన్నాయి.

వైద్యం వ్యాపారమై పోయిన ఈనాటి స్థితిగతుల చాయలు ఆనాడే సమాజంలో గోచరించాయి. ‘జాస్తిగా ఫోటోలు (ఎక్స్రేలు) పటమ్యుని సాగించిన తర్వాతనే తన కెక్కువ పేరొచ్చింది’ దాక్టరుగారికి. పైగా తన చర్యల్ని తాను సమర్థించుకుంటాడు. ఎలా? ఒక జ్యోతిషుడో, పురోహితుడో ఎదుటివాడి ‘కర్మ’ ‘గ్రహచారం’ మీద ఆడుకుని, ఆ బలహీనతల కారణంగా డబ్బు గడించటం లేదా? అని. ‘మనిషి తన పతనానికి కారణాలు బాహ్యంగానే వెతుక్కుని ఊరుకుంటాడు. దానితో దాగుడు మూతలాడుతున్న దౌర్బల్యాల వంక చస్తే

చూడడు' అనేది కొనకళ్లవారి సందేశం! ఈ కథానికలో చిత్రమైన విషయమేమంటే-డాక్టర్ రాజారావు పతన క్రమానికి బలం చేకూర్చే అద్భుతమైన సంఘటనలు కూర్చుంటుంటే కొనకళ్లవారి సామాజిక స్పృహ, వ్యంగ్య నిరసన కంఠస్వరం! రాజారావు ప్రిన్సిక్రిప్షన్ రాసేటప్పుడు సంజీవనీ మెడికల్ స్టోర్స్ లో అమ్ముడుపోకుండా నిలవవున్న ఔషధాల తాలూకు జ్ఞాపకాలు మెదలటం వంటి...దారుణాలూ ఆనాడే వచ్చేశాయి! సరే. కథాత్మకంగా వచ్చే మలుపు వలన డాక్టర్ మానసిక సంఘర్షణ తగ్గి 'కనపదని సంకెళ్ళేవో విదుల్చు'కుంటాడు!

'రాసిన విషయం రాయకుండా భిన్నవస్తువులతో కథానికలు రాయడం కొనకళ్లవారి గొప్పతనం' అన్నారు డా॥ వేదగిరి రాంబాబు. 'కథానికని చదువుకుంటూ పోతున్నప్పుడు రచయిత చెప్పదలచుకున్న కోణంలోని రచయిత ఆలోచించేట్టు పక్క ఆలోచనలు రాకుండా చేయగలిగేట్టు చేయగలిగేది శిల్పం' అంటూ కొనకళ్లవారి 'అన్ని కథానికల్లోనూ శిల్పం అమోఘం' అనీ అన్నారు. కొనకళ్లవారి 'మనిషి' 'శీతారామయ్య పథకం' 'రోడ్డు రోమియోలు' 'కులభ్రష్టుడు' వంటి కథానికలు ఈ అంశాన్నే నిరూపిస్తాయి. 'వాక్యాలను వెన్న ముద్దలుగా చేసి పాఠక మనస్తీరాలలో వెన్నెల చలువపందిళ్లను వేయడం, మొపాసానీ, ఓ హెన్రీనీ ఒక చోట చేర్చి చూపటం-వెంకటరత్నంగారి కథల్లో కనిపించే ముఖ్యలక్షణాలు' అన్న కొండముది వాక్యాల కంటే కొనకళ్ల వారికి మనమందించగల ఘనమైన నివాళి ఏముంటుంది?! అందుకే ఈ వ్యాస శీర్షికని అలా వుంచాను. నా మిత్రుడు కొండముదికీ అదే నివాళి బాధ్యతతో!

మధ్యతరగతి పత్రంపై నిలువెత్తు సంతకం చేసిన కొ.కు.

మధ్యతరగతి బతుకులకు నిలువటద్దం పట్టిన కొడవటిగంటి కుటుంబరావు కథలపై సమగ్ర సమీక్షలూ, గవేషణతో కూడిన పరిశోధనలూ, విపులమైన సిద్ధాంత వ్యాసాలూ ఎన్నో వచ్చినై.

డా.కేతు విశ్వనాథరెడ్డి అంటారు. “తొలికథల నుంచీ కూడా కుటుంబరావు బాణీ ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తుంది” అని. “ఆయన కథల్లో విమర్శనాత్మక వాస్తవికతదే పై చేయి” జీవితం నుంచీ కథల్ని దర్శించి కథల్లో జీవితాన్ని సృష్టించిన మేధావి కొ.కు.

కొ.కు. కథల్లో కన్పించే వ్యక్తులు అందరూ - మనం జీవిస్తున్న నికృష్ట సామాజిక వ్యవస్థలో ఆసుల్లో గొట్టాల్లా తిరుగుతున్న బడుగు జీవులు. మధ్యతరగతి కుసంస్కారాన్ని నిరసిస్తూ వారు రాసిన కథలు, ఆధ్యంతమూ, వ్యంగ్య భరితంగా సాగి, వారి ధర్మాగ్రహాన్ని తెలుపుతాయి. వారి కథల్లో - 'కొత్త జీవితం', 'పంచరత్నాలు' గొప్పకథలు. కుటుంబం కోసం, అప్పులు తీర్చడం కోసం పల్లెనుంచీ బొంబాయి పోయి, పొట్ట నాయగట్టుకుని డబ్బు పంపితే - వాటితో అప్పు తీర్చకపోగా జల్నా చేస్తున్న వారిని చూసి తిరిగి వచ్చి కనువిప్పుతో కార్మిక వర్గంలో కలుస్తాడు - ఒక యువకుడు.

'పంచరత్నాలు' లో రామకిష్టయ్య తన ఐదుగురు కొడుకుల మీద ఆశలు పెట్టుకుని అష్టకష్టాలు పడి, నిరాశ మిగుల్చుకుంటాడు. చివరికి “మా నాన్నకు లైఫ్ మీద ధ్యాస ఎక్కుడున్నది?”అన్నాడు చివరి కొడుకు గోవిందుడు. ఇదే కొడుకు లిచ్చిన కితాబు!

మధ్య తరగతి జీవితపు నిజాన్ని నిర్భయంగా బయట పెట్టి, కథారచనని యజ్ఞంగా, సాగించిన కొ.కు - ఆధునికతను, శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని, సమకాలిక వాస్తవికతను, ముందు చూపును - ఆధునిక సాహిత్యానికిచ్చిన యుగ నిర్మాతల్లో చేరతాడు!

వస్తువులో స్పష్టత, శిల్పంలో పదును- వెరశి కొ.కు. గల్పికలు

హిందీ సాహిత్యంలో గల్ప అంటే కథానికే. తెలుగులో గల్పిక, కథానిక - వేరు వేరు ప్రక్రియలుగా స్థిరపడ్డాయి. గల్పికని కుటుంబరావు అల్పిక అనీ, అభూతకల్పన అనీ సరదాగా అన్నట్టు భావించవచ్చు.

గల్పికకు వెలకారం ప్రాణం. వ్యంగ్యం దేహం. అందువలన చూడగానే కనుముక్కు తీరు అంతగా బాగుండని మనిషిలా అనిపిస్తుంది. లేదా దానికి వ్యతిరేకంగా ఆశ్చర్యమూ కలిగించవచ్చు. కథానిక మనిషి జీవితంలో ఒక కోణాన్ని, లేదా ఒక పార్శ్వాన్ని చిత్రిస్తే, గల్పిక ఆ కోణంలోని లేదా పార్శ్వుంలోని కొన్ని దశా విశేషాల్ని అంటే కొన్ని వంకరల్ని స్ఫురిస్తుంది. గల్పికని ఆ పేరుతోనే రాసి ప్రాచుర్యం కలిగించినవాడు కుటుంబరావయితే, స్కెచ్ పేరుతో ప్రాచుర్యం కలిగించింది ఆనాటి తెలుగు స్వతంత్ర.

“కథానికలు ప్రధానంగా సంస్కారాన్ని మెరుగు పరిస్తే, గల్పికలు ప్రధానంగా విజ్ఞానాన్ని పెంచడానికి ఉపకరిస్తాయి. గల్పికకు గొప్ప Educative value ఉన్నట్లు ఈయన (కొ.కు) గల్పికలు చదివితే స్పష్టంగా తెలుస్తుంది” అన్నారు డా॥ కేతు విశ్వనాథరెడ్డి.

కొ.కు మొత్తం 52 గల్పికలు రాసినట్లు తెలుస్తోంది.

గల్పికలో వస్తువు కేవలం ఒక భావన ఆధారంగా ఉండవచ్చు. కొ.కు. ఇలాంటి గల్పికలూ రాశారు. ఒక కాముడు ‘బిచ్చగాళ్ళ’ రచయిత నుంచీ వేరే అవతారమెత్తి ‘వచన సమ్రాట్’ అయ్యాడు. వందల కొద్దీ సన్మానాలు పొందుతున్నాడు. ఎలా? ప్రజాపూజితుడి నుంచీ రాజపూజితుడైపోయాడు. అంటే ప్రభుత్వ పక్షపాతకవి అయ్యాడని ధ్వని. ‘కీర్తి కాముడు’ గల్పికపేరు. వ్యంగ్యం దట్టించబడేవుంది. హేళన నిండుగావుంది. వాస్తవికత కళాత్మకం చెందింది. కొ.కు గల్పికల్ని వర్గీకరిస్తే - రాజకీయ ఆర్థిక సామాజిక వస్తువులు కలిగినవిగా నిలుస్తాయి. రాజకీయ సందర్భాలు ఇతివృత్తాలైన మంచి గల్పికలు చాలా వున్నాయి. ‘ఉద్ధరింపు’ వీటిలో అసామాన్యమైన రచన, అనన్య సామాన్యమైన వాస్తవికతకి ప్రతిబింబం. “చిన్నపల్లిలో పదహారు మంది హరిజనులను భూస్వాముల గుండాలు -” “పాపం!” “పెదపర్రులో ఎనిమిది మంది హరిజన స్త్రీలను ముగ్గురు భూస్వాములు -” “పాపం, పాపం!” “మధ్యకుంటలో నాలుగు వందల హరిజన గుడిసెలకు నిప్పు పెట్టగా అయిదుగురు హరిజన వృద్ధులూ, ఇరవై ఇద్దరు హరిజన బాలికలూ -” “దారుణం! దారుణం!” “భూస్వాముల మీద కొడవళ్లతో తిరగబడి ఇద్దరు భూస్వాములను చంపి, మరి ముగ్గురిని గాయపరచి” “వాళ్లందరికీ ఉరి శిక్ష పడేటట్లు చూస్తాం! దేన్నయినా సహిస్తాం కానీ, అరాచకాన్ని -” ఇదీ మొత్తం గల్పిక, ఇదే మొత్తం గల్పిక. వ్యాఖ్యానాలు దేనికీ? శతకోటి చెంపదెబ్బల పెట్టుకదా - గల్పికలోని వ్యంగ్యం! కొ.కు. అభ్యుదయవాది, వర్గ స్వభావం తెలిసిన పండితుడు. ఇలాంటి ప్రశంసలు ఆయనకి చాలా ఉన్నాయి.

మంచిది కానీ ఇంత చిన్న గల్పికలో కూడా ఎంతటి మానవీయ విలువని చూడవచ్చు? 1953లో కొ.కు, పద్మరాజు మంచికథ అంటే ఏదనే దానిమీద చర్చ చేసుకున్నారు. ఆ చర్చలో కొ.కు అన్నాడు (రచయితకి) తాను రచించే విషయాన్ని గురించి అనుభవంతో పాటు ఆ అనుభవం వెనుక ఉండే జీవిత సత్యాన్ని తెలుసుకునే శక్తి కూడా వుండాలి” అని. జీవిత సత్యాలు అంటే సమాజ స్వరూపం గురించిన జ్ఞానసారమే.

ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రభువు కెప్పుడు తమ భవిష్యత్తు గురించిన బెంగే ఎక్కువ. ప్రజలు తెలివీమీద తమ అధికారాలు గుర్తిస్తారు. అప్పుడు తమ గతి ఏంకాను? ఒక ప్రభుభక్తి పరాయణుడు “ప్రజలను అదుపులో పెట్టే సాధనం కావాలి” అన్నాడు. చర్చసాగింది. అంచెలంచెలుగా ఉపాయాలు తోచాయి. చివరికి “పిశాచత్వం వాళ్ల ప్రవృత్తి అయ్యేలా ఒక సిబ్బందిని తయారు చేయాలి..... జనాన్ని చెండుకుతినటం నేర్పాలి. వాళ్లకు ప్రభుభక్తి - అంటే తమ పై వాళ్ల పట్ల కుక్కలా ప్రవర్తించే గుణం కూడా నేర్పాలి” అని నిర్ణయం జరిగింది. “గ్రేట్! గ్రేట్! అన్నారు” ఇదీ “ప్రజా పిశాచాలు” అన్న గల్పిక. ఉత్తమమైన కల్పానిక ప్రక్రియ జీవితానికి దర్పణంగా నిలవాలని చాలా మంది విమర్శకులు రాసిరాసి కథా సాహిత్యాన్ని పాడు చేయటానికి తమవంతు సహకరించారు. కానీ, కథానిక కానీ, నవలకానీ, నాటకం కానీ, గల్పిక కానీ జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానించ గలగాలి. అప్పుడే చదువరిలో ఆలోచనా ప్రేరణకి అవకాశం కలుగుతుంది. దర్పణంలో లాగా ఉన్నది ఉన్నట్లు చూపటానికి మళ్లీ వేరే రచయిత ఎందుకు? తనకు తానే ఆ ఛందాలన్ని చూస్తున్నాడు కదా? అనుభవిస్తున్నాడు కదా? ఆ ఛందాలానికి కారణం, ఆ అనుభవం వెనుక సత్యం - చదువరికి అందేటట్లు నిరాడంబరంగా చెప్పే నైపుణ్యం కావాలి రచయితకి. కొ.కు లాంటి మహా రచయితలు సాధించుకున్నది - ఆ నైపుణ్యాన్నే! ‘ఎన్నికల ప్రచారం’, “పందికొక్కులు” వంటి ఎన్నో గల్పికలు రాజకీయ సెటైర్లే!

ఆర్థిక పరమైన సమస్యలూ, సందర్భాలూ ఇతివృత్తాలైన గల్పికలూ చాలా కనిపిస్తాయి, కొ.కు రచనల్లో “సర్వరోగ నివారిణి” వుంది. అపరధస్వంతరి ఒకడు దీన్ని తయారు చేశాడు. నాలుగు దినుసులు. వాడికొక్కడితే తెలుసు ఔషధులు కలిపే రహస్యం. అది శ్రమతో కూడిన పని. పేదవాడుగా ఉన్నప్పుడు ఉత్సాహంగా శ్రమపడ్డాడు. డబ్బు పోగయింది. శ్రమపట్ల విముఖత ప్రబలసాగింది. ధరపెంచాడు. రాబడి పెరిగింది. కానీ శ్రమతప్పటం లేదు. కత్తి మొదలెట్టాడు. గిరాకీ తగ్గింది. రాబడీ తగ్గింది. పాత సంపాదన

మీద బతికినన్నాళ్లు దర్జాగా బతికి చిల్లిగవ్వకూడా మిగల్చకుండా చచ్చాడు. “సర్వరోగనివారిణి ఎలా తయారు చేయాలో ఎవరికీ తెలీదు. అదే అతను మానవ జాతికి చేసిన ద్రోహం” అని ముగుస్తుందీ గల్పిక వెంటనే మీ బుర్రలోకి అనేక కంపెనీల పేర్లు, ముందులపేర్లు రావటంలేదా? అదీ ఆ చురకనివేయటం గల్పిక పరమార్థం!

చవకబారు సినిమాలు తీశాడు. కుదేలయిపోయాడు. అన్నీ ఫ్లాపులే. ఇప్పుడుంటాడు “చూడండి! మన పిచ్చెర్లలో మంచి అభిరుచి ప్రతిబింబించేట్టు చూసే బాధ్యత ప్రజలది. దిగాజారిపోతున్న చలన చిత్ర పరిశ్రమని ప్రజలే ఉద్ధరించాలి” అని! గల్పిక. పేరు “ప్రజలదే భారం”. వస్తువులో “ఏకాంశవ్యగ్రత” సాధించటమంటే ఇదే. చిన్న గల్పిక. ఒక్కటే పాయింట్. నిత్యమూ మనందరికళ్ల ముందూ జరుగుతున్న భాగోతమేకదా ఇది?! ఈ సాధారణీకరణ లక్షణమే గల్పికకు శ్వాస.

సామాజిక సమస్యల్ని ఆధారం చేసుకుని కొ.కు. రాసిన అద్భుతమైన గల్పికలు ఎన్నో ఉన్నాయి. వాటిలో విలక్షణమైనవీ, అధిక్షేపతత్వాన్ని నిగూఢంగా ఉంచి కథాత్మక శిల్పంతో రచించినవీ, కొన్ని ముఖ్యమైనవి ఉన్నాయి.

‘మాయపొర’ అని గల్పికపేరు. ఒకడు తనమిత్రుడి స్వభావాన్ని ఇంకో మిత్రుడి ముందు వన్నె చిన్నెలుగా, పిసినారిగా చిత్రించాడు. పోరగా పోరగా హోటల్కి తీసుకుపోతాడు పిసినారి. బిల్లా చెల్లిస్తాడు ‘ఏడుస్తూనూ...!’ ‘రెండునెల్ల నుంచీ ఇదే వరసా!’ అని అడిగాడు. వింటున్నవాడు. అవునన్నాడు - ఆ అమూల్యమిత్రుడు! అంటే ‘పిసినారి’ అనే బడే వాణ్ణి exploit చేస్తున్నది ఎవరో అర్థం అవుతోంది కదా!

భేషజాలూ, మిథ్యాగౌరవాలూ ఎలా కొంపలు ముంచుతాయో చెప్తుంది - ‘బేడకాసులు ఆదా’ అనే చాలా గొప్ప గల్పిక. కొడుకు సినిమా అని అడ్డు తగుల్తూ ఉంటాడు. తల్లి దండ్రుల సంభాషణలో 4 బిట్లు అంతే. పిల్ల పుట్టింది. బారసాల. అందర్నీ పిలవటం, బట్టలు పెట్టటం. కొడుకుని అవతలికి విదల్చటం ఇది మొదటి బిట్. పెళ్లి సంబంధం రెండో బిట్. ఊళ్లో సంబంధం చూడటం కొడుకుగోల వీళ్ల తృణీకారం. మూడో బిట్ పెళ్లి. ఇల్లమ్ముదామా, పొలం అమ్ముదామా? సమస్య. మళ్ళీ కొడుకు సినిమా పైసలకి చెయ్యజావటం. పక్కకి విదల్చటం. ఇక నాలుగో బిట్. “సినిమాకు పోవద్దు నాన్నా?” “బంగారం లాంటి పొలం కాస్తా పోయింది. ఇంకా సినిమా ఏమిట్రా వెధవా? జరిగిన దంతా సినిమా కాదా? తండ్రి ప్రశ్న అన్నమాట!

ఇంకా ‘దయ్యం’, ‘తల్లి ప్రేమ’, ‘తండ్రి ప్రేమ’ వంటివి మనలోకి మనం చూసుకునే పరిస్థితిని కల్పించే గల్పికలే.

కాగా,

కొ.కు. గల్పికా రచయితగా కూడా గొప్ప దార్శనికుడు అని నిరూపించే రెండు గల్పికల్ని చెప్పుకుతీరాలి. ఒకటి ‘ఫారిన్ కొలాబోరేషన్’. రెండవది ‘స్వాతంత్ర్యం ఖరీదు’.

‘ఫారిన్ కొలాబోరేషన్’ ఇలా నడుస్తుంది. పాపారావు బంకు మారిపోయింది. అతనూ మారిపోయాడు. పెరిగిన జుట్టుతో, బెల్ బాటమ్ పాంట్ తో దర్శనమిచ్చాడు. కోకోకోలా ఇచ్చాడు షాపంతా అవే. ఫారిన్ కొలాబోరేషన్. పెట్టుబడంతా అమెరికా వాడిదే. “నాకు రోజుకు అయిదారు రూపాయలు మిగులుతాయి. చాలదా?” అన్నాడు ఇది జరిగి ఏడాదయింది. ఇప్పుడు అటువేపు వెళితే పాపారావులేడు. ఇంకెవడో వున్నాడు. పాపారావు ఏమయ్యాడో?... ఇంక నాకు కనిపించే అవకాశం లేదు. ఇదీ దార్శనికత అంటే. ప్రపంచీకరణం, ప్రపంచీకరణం అని ప్యాషన్ రచనలు చేసి చేసి, కవితలూ కథానికలూ రాసిరాసి, ఒకటే అరుపులూ, కేకలూ.... సభలూ, సమావేశాలూ.... సంపుటాలూ, సంకలనాలూ.... జబ్బులు చరచుకోవటాలూ....! చూడండి - ఈ గల్పిక ఎంత సారవంతమైనదో. 1977 జూన్ లో రాశాడు కొ.కు. ఇంతకు మించి ఆ దుష్ఫలితం మీద చెప్పేందుకేం వుంది? తిరగేసి మళ్ళీసి ‘గ్రేట్ రైటర్స్ అంతా చెప్పుకొస్తున్న, చేస్తున్న పిష్ట పేషణం దీన్ని గురించే కదా? ఎన్ని కథలొచ్చినా అన్నీ ఆ తానులో ముక్కలే! నింపాదిగా ఆలోచించుకోవాలి. ఎవర్నీ నిందించడం లేదు.

అలాగే, కొ.కు కాలాంతకుడు (!) అనిపించే మరో గల్పిక - ‘స్వాతంత్ర్యం ఖరీదు’ అనేది. భర్త తన భార్య పేరుతో స్త్రీల విమోచనం గురించి వ్యాసాలు రాద్ధామని ఉద్యమం మొదలెట్టాన్నాడు. తన పేరున వద్దంటుంది భార్య. భర్త వినడు. చివరికి భార్య అంటుంది, “....సరే, నా స్వాతంత్ర్యాన్ని అమ్ముకుంటాను. దానికి ఏమిస్తారు? అయిదు తులాల బంగారం నగలూ, మూడు పట్టు చీరెలూ ఇస్తారా?” అని అడుగుతుంది. అతను విస్తుపోయాడు. “.... పెట్టుబడిదారీలో ఎవరికీ స్వాతంత్ర్యం ఉండదని లక్షసార్లు అన్నారే, ఆడవాళ్ల స్వాతంత్ర్యం ఉండదని లక్షసార్లు అన్నారే, ఆడవాళ్ల స్వాతంత్ర్యానికి పెట్టుబడిదారీ అడ్డంరాదా?” అని వాతపెడుతుంది! స్త్రీ వాదం. ఇది జనవరి 1977లో రాశారు.

ఇంతకంటే స్పష్టంగా, పటిష్టంగా చెప్పేదేముంది? విభిన్న సమస్యల్ని వర్తమాన స్పృహతో కథా వస్తువుల్ని చేసుకోవచ్చు. ఆత్మ ఒక్కటే.

సమాజ జీవనంలో వున్న వైచిత్రీ అంతా కొ.కు. రచనల్లో వుంది. మానవ సంబంధాలల్లోని వైరుధ్యాలన్నీ కొ.కు. రచనల్లో వున్నాయి. యదార్థ, వ్యధార్థ జీవితాల్లోని అస్తవ్యస్తత, సంక్లిష్టతలన్నీ కొ.కు. రచనల్లో ఉన్నాయి. ఎన్నో జీవితాల్లో ఉన్న అయోమయత్వాన్ని ఉద్వేగంతో తన రచనల్లో చిత్రించాడు కొ.కు.

ఈ గల్పికలన్నీ కూడా మరి కొ.కు. రచనలే . అందుకే వాటికంత పదునూ, ఘోరూ!! 70 ఏళ్లముందే ఈ నాటి మనిషిని మహా రచయిత, మహా దార్శనికుడు కొ.కు. దర్శించారు, ఆవిష్కరించారు. అదీ ఆయన ఘనత!

జీవన తాత్త్వికతకు బహుముఖ వ్యాఖ్యానాలు - గోపీచంద్ కథానికలు

గోపీచంద్ - బహుముఖ ప్రజ్ఞావంతుడు.

‘మాకూ వున్నాయి స్వగతాలు’ చెప్పారు. ‘పోస్ట్ చేయని ఉత్తరాలు’ రాశారు. ‘తత్వవేత్త’ల్ని పరిచయం చేశాడు. తెలుగు నవలా సాహిత్యానికి మణికిరీటాలుగా - ‘అసమర్థుని జీవయాత్ర’ ‘పండిత పరమేశ్వర శాస్త్రి వీలునామా’ వంటి నవలల్ని ఇచ్చారు.

‘ఎందుకు?’ అనే ప్రశ్న తనకు తానే వేసుకుని - మనల్ని నిలవేసిన జిజ్ఞాసి, సత్యాన్వేషి, మేధావి, - గోపీచంద్.

చిన్నా పెద్దా భేదం లేకుండా విస్తృతంగా అనేక పత్రికల్లో అడిగిన వారికల్లా రచనలు అందించారు.

రైతు హృదయం, మానవ మనస్తత్వం కూలంకషంగా తెలుసుకుని ‘ధర్మవడ్డీ’, ‘మమకారం’ వంటి కథలు రాశారు.

కథలు రాస్తున్న యువకుని వెన్ను తట్టారు. ఒక తరహా నవలలకి ఒరవడి పెట్టిన నవలను అచ్చుకు ముందే పసికట్టి, వెలకట్టి, బహుమతి నిర్ణయం చేశారు. ఔత్సాహికాలకు కథారచన గురించిన మెళుకువలు చెప్పారు.

రేడియో నాటికలు, సినిమా, వ్యాసాలు, నవలలు, కథలు, - ఒకటేమిటి? చేపట్టిన ప్రతి ప్రక్రియ మీదా తనదైన ముద్రవేసి వెళ్ళిపోయారు.

గోపీచంద్ కథల్లో - ధర్మవడ్డీ, మమకారం, కార్యశూరుడు, కూపస్థ మండూకం, పిరికివాడు వంటివి గొప్పకథలు. అయితే ‘పతివ్రత ఆంతరంగికం’ ఒక విలక్షణమైన కథ. పవిత్రంగా పరిగణింపబడిన స్త్రీ - భర్త మరణవార్త విని స్పృహ తప్పి పడిపోయింది. అప్పుడామె అధోచేతనలో సాగిన భావపరంపర, ఆ ప్రవృత్తి - పదచిత్రాల రూపంలో దర్శనమిస్తాయి. ఈ కథలో కథనమంతా చైతన్యస్రవంతి విధానంలో సాగింది. చాతుర్యం రంగరించుకుని అద్భుతమైన మెరుపుతో వెలువడిన కథ ఇది. శైలీ శిల్పాల దృష్ట్యా,

ప్రయోగ విన్నాణంతో ఇతివృత్తాన్ని నిర్వహించారు రచయిత. రచనా నైపుణ్యం దృష్ట్యా ఈ కథ నిస్సందేహంగా గొప్ప కథ.

ఆధునిక కథకి క్లుప్తత ఒక అందమైన, అవసరమైన ఆభరణం. కథని ఎక్కడ మొదలు పెట్టి ఎక్కడ ముగించాలి అనే చాకచక్యం - కథకుణ్ణి ఉత్తమ కథకుణ్ణి చేస్తుంది.

గోపీచంద్ కథ 'మమకారం' మనిషికి నేలకీ ఉన్న బంధాన్ని చెబుతుంది. జోగయ్య మామకు మట్టిమీద, చేనుగట్టున నేరేడు చెట్టుక్రింద రేగడి మట్టిమీద ఉన్న మమకార చిత్రణే ఈ కథ.

కొండంత వస్తువుని, ఒక జీవన సత్యాన్ని, తన కథా దర్పణంలో సలక్షణంగా చూపేరు గోపీచంద్.

జోగయ్య మామ వందెకరాల పొలాన్ని, తన రెక్కల కష్టం మీద సంపాదించాడు. 'అందుకని మిగిలిన బాంధవ్యాలన్నీ ఆస్తిముందు స్వల్పంగా కనిపిస్తాయి.' అతని పిల్లలందరూ పొలం మీద పాటుపడాలని ఆయన కోరిక. పొలాన్ని వృద్ధి చేయడానికే వాళ్ళు పుట్టింది. అందుకనే, బట్టల దుకాణం పెట్టిన కొడుకు మీద మనసులో కొంచెం కోపం.

పిల్లలందరికీ అతనంటే ఇష్టమే. అతనికి వాళ్ళంటే ప్రేమే కానీ, -అవసరమైతే వాళ్ళను చూడకుండా ఉండగలడు కానీ, తన పొలాన్ని చూసుకోకుండా ఉండలేడు.

మమకారం కథని విశ్లేషించే ముందు జోగయ్య అంతరంగాన్ని అర్థం చేసుకోవాలి మనం. అలాగే అతని బాహ్య ప్రవర్తననీ, మనస్తత్వంతో సమన్వయం చేసుకోవాలి. కథ పేరుని 'మమకారం' అని ఉంచడంలో రచయిత ఆంతర్యాన్ని అవగతం చేసుకోవాలి.

వందెకరాల పెద్దరైతుకు మట్టిమీద, పొలం మీద అంతటి మమకారం ఉంటుందా? అని ఈనాడు సందేహం రావచ్చు మనకు. కానీ, ఆనాటి సామాజిక పరిస్థితుల్లో అది యదార్థమే. ఆ తరంలో రైతు తన రెక్కల కష్టంతో మట్టిని నమ్ముకుని పొలాన్ని పెంచుకుని ఆ పొలం పట్ల అంతటి మమకారాన్ని పెంచుకునేవాడు. జీవనారంభ దశలో ఒక వ్యక్తి - వందెకరాలతో భూస్వామిగా బతక నేర్వడం ఒక ఎత్తు. కాగా, చిన్నరైతుగా బతుకు పుస్తకం తెరుచుకుని, క్రమేపీ ఉన్న చెక్కని అభివృద్ధి చేసుకుంటూ ఎదగటం మరో ఎత్తు. ఇలాంటి ఇద్దరు రైతుల మానసిక స్థితిలో ఎంతో వ్యత్యాసం వుంటుంది. (దీన్ని సానుభూతితో అర్థం చేసుకోవాలి. జోగయ్య రెండవ కోవకు చెందినవాడు)

జోగయ్య మామకు కేవలం మట్టిమీద మమకారమని స్థూలదృష్టికి వెంటనే అనిపించవచ్చు. కానీ అతనికి భార్య అన్నా, పిల్లలన్నా, మనుమలు, మనుమరాళ్ళన్నా కూడా మమకారమని సూక్ష్మంగా చూస్తే తెలుస్తుంది.

భార్యకు జబ్బుచేసి ప్రాణాలమీదికి వచ్చింది. కానీ, చేనుకు నీరు మళ్ళించి తడపడానికి తన అవసరం వుంది. భార్యకు నాలుగు మాత్రలు మింగించి చేను దగ్గరికి పరుగెత్తుకు వచ్చాడు. భార్య కోసం పొలం పనిని త్యాగం చేయలేకపోయాడు జోగయ్య. నిజమేకానీ, అందుకుగాను అతను పడిన మానసిక క్షోభ మాటేమిటి? రాత్రంతా పొలం దగ్గరే ఉన్నాడు. కాకులు కూస్తుంటే కబురు వచ్చింది. తనకు తెలుసు - తనకూ, భార్యకూ ఋణానుబంధం తీరిపోతుందని. కానీ, చేను ఇంకా ఒక కొన తడవాల్సి ఉంది. చూస్తూ, చూస్తూ పని మధ్య వెళ్ళలేక పోయాడు. కథనాన్నీ, పాత్ర కంఠస్వరాన్నీ, కథకుని గళాన్నీ పరిశీలిస్తే - అతనికి భార్య పట్ల గల మమత, అంతఃకరణ అర్థమౌతాయి.

భార్య అవసాన దశలో పొలం దగ్గరికి కొడుకు వచ్చాడు. 'తగ్గిందా?' అడిగాడు.

'ఆ, తగ్గకేం చేస్తుంది' అంటాడు జోగయ్య. ఇక్కడ అతని హావభావాలను చూడాలి. అతని మాటలు - కొడుకు ముందు బింకానికి అన్నవే. అతనికి ధైర్యం ఇవ్వడానికి అన్నట్లు అంటూ తనకు తానే ధైర్యం చెప్పుకోవడానికి బలం కూడదీసుకుని అన్నమాటలు అవి. ఆ మాటల అడుగున -గుండెలోని తడీ, కంట్లో చెమ్మా - పరితకు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. అందుకే ఆ తర్వాత రచయిత అంటాడు. "అతనికి తెలుసు తనకూ, భార్యకు ఋణం తీరిపోతుంది" అని. ఇంటికి వెళ్ళాడు. అవసాన దశలో వుంది ఆమె. ఏవేవో ఇంటి సంగతులు మాట్లాడింది. ఈ లోకాన్ని విడిచింది.

కష్టపడి నీరు పెట్టిన చేను మూస తిరిగింది. కూలీలు కలుపు తీస్తున్నారు. గట్టుమీద నేరేడు చెట్టుక్రింద కూర్చున్న జోగయ్య - మనమరాలు తెచ్చిన అన్నం తీసుకున్నాడు, కానీ తినలేక పోయాడు. ఆ చెట్టుకింద - గుప్పెట్లో మట్టిని వాసన చూస్తూ అట్లాగే పోయాడు.

మట్టి మట్టితో కలిసింది.

బ్రివిటీ, నేటివిటీ - కలిసి 'మమకారం' కథని గొప్ప కథని చేశాయి. కథ చెప్పే తీరు సరళంగా, సహజంగా ఉండి - పాఠకుడికి మిత్రవాక్యంలా తగులుతుంది.

ఒక వాస్తవాన్ని ఉన్నదున్నట్లు పాఠకుల ముందు ఉంచాడు - రచయిత. దానిలోని "టచ్"ని భావించడం, అనుభవించడం పాఠకుల వంతు!!!

చీకటి నాడినీ, వెలుగు జాడనీ పట్టుకోగల కథానికాధికారి - పద్మరాజు

పాలగుమ్మి పద్మరాజు గారి ప్రశస్తి విఖ్యాతమైనది. తెలుగు కథకి అంతర్జాతీయ స్థాయిలో ఘనతను చేకూర్చి పెట్టిన రచయిత వారు. 'గాలివాన' కథ నిజానికి తెలుగు కథాసాహిత్య ప్రపంచంలో 'గాలివాన' నే కురిపించింది.

పద్మరాజు గారు మేధావి. భావుకుడు, ప్రపంచ సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేసిన వేత్త. గాలికి అల్లల్లాడే దీప శిఖ వంటి మనిషి మనస్సు చలించే విధానాన్ని వసిగట్టగట పరిశీలకుడు. సామాజికమైన బాహ్య జగత్తు, వ్యక్తిగతమైన అంతర్ జగత్తు - ఈ రెంటి వైరుధ్యాల్ని ఆకళింపు చేసుకున్న మనస్తత్వ వేత్త. అందుకనే, వారి 'పడవ ప్రయాణం; "కూలిజనం", "వాసనలేని పూలు' వంటి కథలు ఉత్తమ కథలుగా నిలిచిపోయాయి. ఎందరో విమర్శకులు - వీటిని గురించి పలు విధాలుగా వ్యాఖ్యానించారు.

పద్మరాజు గారి కథల్లో 'ఎదురు చూసిన ముహూర్తం' వుంది. ఈ కథకి ఒక సున్నితమైన మానసిక వైకల్యం కేంద్రబిందువు. శాంతకి తనకేం కావాలో తనకు తెలియదు. అలాగని పూర్తిగా తెలియకుండానూ లేదు. అదొక తెరచాటు అడుగుల నవ్వుడి లాంటి విషయం. ఏదో బ్రహ్మాండమయినది ఎప్పుడో జరుగుతుందని అనుక్షణమూ ఎదురుచూస్తూ వుంటుంది. నిజానికి - ఆ సంభవం ఇదీ - అని ఖచ్చితమైన ఆలోచనగానీ, అవగాహన గానీ కూడా ఉండవు. అదొక ఊహ. ఆ ఊహకి రూపం లేదు. భావాకాశంలో మబ్బు బొమ్మవంటిది అది. దానిపట్ల ఏదో కుతూహలం. ఒక మూల భయం కూడా వుండి వుంటుంది.

కథలు రాసే మరిది - వెంకటం - ఆమె భావనల్ని ఒక కుదుపు కుదుపుతాడు. ఒక కథ ద్వారా - ఆమె ముందు అద్దం పడతాడు. తనను తాను చూసుకుని విచలిత అవుతుంది శాంత. తన మనోయవనిక మీది చిత్రాల్ని అద్దంలో చూసుకుని కలవరపడుతుంది. దానికి తోడు ప్రత్యక్షంగా అతనితో ఆ విషయాల్ని చర్చిస్తుంది. అతను, నిక్కచ్చిగా ఆమె ఏమిటో ఆమెకు ఎరుక పరుస్తాడు. "నీలాంటివాళ్ళు సుఖంగా బ్రతకరు. వాళ్ల చుట్టుపక్కల వాళ్ళని సుఖంగా బ్రతకనివ్వరు" అని తెగేసి చెప్తాడు. "నీ కథలో స్త్రీ

లాగా అయిపోతానేమోనని భయం వేసింది. ఏదో ఒక కాని పని చేస్తే ఆ దెబ్బతో మనస్సు తిరుగుతుందనిపించింది. కాని సాహసం లేకపోయింది" అని బయట పడుతుంది. "కాని పని అనుకున్నాళ్ళు నువ్వు అలాంటి ఏ పనినీ చెయ్యలేవు. చెయ్యకూడదు కూడాను. నేను వెళ్ళి పోతాను" అంటూ బయల్దేరుతాడు. "నువ్వలా వెళ్ళిపోనక్కరలేదు. నేను స్థిమిత పడ్డాను" అంటే, "నీకు తెలియదు. నేను వెళ్ళిపోవడం మనిద్దరికీ మంచిది" అంటాడు వెంకటం. శాంత అడుగుతుంది. "నాలో ఏదో ఆకర్షణ నీకు కూడా వుందన్నమాట" అని. "ఉంది, ఇదొక కథలాగ కూడా రాస్తాను. నిన్ను మాత్రం చాలా కాలం వరకూ మరచిపోలేను. అంతకంటే ఇంకేమీ చెప్పలేను. పోతాను" అని వెళ్ళిపోతాడు.

ఒక భావం ఆధారంగా రాసే కథని నడవడం - కత్తిమీద సాము, రచయితకి, మనస్తత్వ చిత్రణకి, తన వ్యాఖ్యానాలు కాకుండా - పాత్రలు మాట్లాడాలి. పాత్రలు ఆలోచించాలి. పాత్రలే ప్రవర్తించాలి. అదీ కథా శిల్పం. ఈ కథలో సరిగ్గా ఇవన్నీ జరిగినాయి.

శాంత స్వరూప స్వభావాల్ని శాంత చర్యల ద్వారా మనకి చెప్పాడు రచయిత. ఆమె మాటల ద్వారా ఆమెలోని 'లో అలజడి' ని మనం అర్థం చేసుకునేటట్లు చేస్తాడు. ఆమెకు తెలియని ఆమె బలహీనతని జరిగిన సంభవాల చిత్రణతో పాఠకులకి అందిస్తాడు.

కథ ఎత్తుగడ - శాంతమూర్తిత్వాన్ని మన కట్టెదుట నిలుపుతుంది. శాంత దేనికోసమో ఎప్పుడూ ఎదురు చూస్తుంటుంది. తక్కిన జనాభా కంటే తానొక పై తరహాకి చెందిన వ్యక్తిని ఆమె గట్టినమ్మకం. అదొక సూపర్ ఇగో తత్వం. దీనివల్లనే ఆమె వెంకటం పట్ల ఈసుని ప్రదర్శిస్తుంది. కథలు రాస్తాడంటే, ఆ ఏం కథలులే బూతుకథలు - అనే నిర్లక్ష్య భావనని. ఈనడింపుని చూపుతూ వుంటుంది. అలాగని వాటిని అసలు చూడకుండా వుండలేదు. చదువుతుంది 'తను చాలా అందగత్తె'నని ఆమె అభిప్రాయం. కాని ఆ విషయాన్ని నలుగురికీ తెలియజెప్పాలనే కుతూహలం లేక పోవడమే - ఆమెలో 'గొప్పతనం' అవును - ఇదే ఆమె మనస్తత్వంలోని వైరుధ్యం. దీన్ని ఆదిలోనే స్పష్టం చేసి శాంత గురించి పాఠకులకి ఒక అవగాహనని కల్పించారు రచయిత.

పద్మరాజుగారు - కథ చెప్పేతీరు - narration. మంచి చందమామ కథ చదువుతున్నట్లు వుంటుంది, వారి శైలి చూస్తుంటే. శాంత - తానేమిటో తాను

తెలుసుకునేందుకు వున్న ప్రతిబంధకాల్ని - వెంకటం ద్వారా తెలియజేయటం - ఎంతో నైపుణ్యంతో నిర్వహించారు, పద్మరాజు గారు తమ శైలి శిల్ప కౌశలంతో. ఆమెలోని సంఘర్షణని ఉల్లి పొరల్లా ఒకదాని వెంట ఒకటి ఆవిష్కరిస్తూ కథ చెప్పిన విధానం తెలివైన పాఠకుణ్ణి ఆకర్షిస్తుంది. తన జీవిత నిర్ణయాన్ని తాను స్వతంత్రంగా తీసుకుని సంసార బంధాల్లో చిక్కుకోదలచని రచయితగా - వెంకటం పాత్ర సాధారణ పాఠకుల్ని సైతం అలరిస్తుంది.

మొత్తం కథ చదివి ముగించగానే పరిత మనస్సులో కొత్త సత్యాలు పల్లవిస్తాయి. అంతకంటే గొప్ప కథకి పరమార్థం ఏముంది కనుక! అందుకే 'ఎదురు చూసిన ముహూర్తం' నేను అమితంగా అభిమానించే కథానికగా నిలిచింది!

విశ్వకథా వీధిలో తెలుగు బావుటా!

1952లో ప్రపంచ కథానికల పోటీని నిర్వహించిన పత్రిక న్యూయార్క్ హెరాల్డ్ ట్రిబ్యూన్ పత్రిక. తెలుగు కథానిక అంతర్జాతీయ స్థాయిలో కీర్తి బావుటాని ఎగరేసింది. పద్మరాజు గారి 'గాలివాన' లోకానికి తెలిసింది. ఆ తర్వాతి సంవత్సరం ఆ పోటీకి తెలుగు విభాగంలో-పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మ, తెన్నేటిసూరి, బొమ్మిరెడ్డి పల్లి సూర్యారావు, హితశ్రీ గార్ల కథలు ఎన్నికైనాయి. వీటిలో, పురాణం గారి కథ 'నీలి'కి తెలుగులో ఎన్నికైన కథల్లో ప్రథమ బహుమతి వచ్చింది.

వాస్తవికత, కళాత్మకత, దార్శనికతల త్రివేణి - కథానికాతపస్వి రావూరి వారి కథానిక

4 కథానికా సంపుటాలు, 19 నవలలు, 5 కవితా సంపుటాలు, 11నాటకాలు, అనేక సాహితీవ్యాసాలు, జీవితచరిత్రలు, 33 విజ్ఞానశాస్త్ర పుస్తకాలు! ఇవన్నీ సరే, అసలయిన 'పాకుడురాళ్లు' నవల! తలచుకుంటే ఆనందం, భయం గొలిపే సాహితీ మేరుశిఖరం. 2సార్లు ఆంధ్ర. సాహిత్య అకాడమీ అవార్డులు, కేంద్ర సాహిత్యఅకాడమీ అవార్డు, మరెన్నో సత్కారాలు, సన్మానాలు.... గౌరవడాక్టరేట్లు (మూడు యూనివర్సిటీలనుంచీ)!

అవును - ఆ సాహితీమూర్తి రావూరి భరద్వాజగారే! 1949 నుంచీ అవిరళంగా రచనా వ్యాసంగం. ప్రవృత్తి మార్గంలో ఎంత నడక! ఎన్నెన్ని సాహితీగిరివృక్షాలతో ఆత్మీయసల్లాపం!

కథానికా రచయితగా భరద్వాజగారిది ఒక ప్రత్యేకమైన ముద్ర. ఆయన కథానిక ద్వారా మనతో సంభాషిస్తారు. అనితరసాధ్యమైన సంవిధానంతో పరితని కథానికతోనూ, తనతోనూ కూర్చోబెడతారు. ఆయన కథానికాశైలి- మిత్ర సమ్మితంగా సాగుతుంది. చిన్న ఉదాహరణ చూడండి. 'అతని పేరు ఆనందం. అతనిపేరు ఆక్రోశం. అతనిపేరు భయం. అతని పేరు నిర్భయం. అతని పేరు మోహం. అతనిపేరు దాహం. అతనిపేరు కరుణ. అతని పేరు కసి. అతని పేరు దుఃఖం. అతని పేరు దిగులు. అతని పేరు మోసం.. అతని పేరు హాసం. సరేండి!' అని 'అదేదో దేవుడుగారికి సహస్రనామాల దాకా లేవా?' అనే ప్రశ్నని మధ్యలో సంధిస్తారు. ఇలా కథానాయకుడు మన కళ్ళముందు నిలుస్తాడు. "వీణ్ణి కేంద్రంగా చేసుకుని, వీడిచుట్టూ ముసురుకునే కథ ఎలావుండాలో ఆలోచిస్తున్నాను. మీరూ ఆలోచించండి" అంటూ కథానికని ముగిస్తారు. మామూలు మనిషి ఆకారవికారాలూ, స్వభావస్వరూపాలూ,బతుకు దౌర్భాగ్యం. అదృష్టం - అన్నీ చెప్తూనే ఏమీ చెప్పనట్లు గంభీరంగా తన కలాన్ని తన జేబులో పెట్టేసుకుంటారు. ఆలోచించిన కొద్దీ వెంటాడుతూనే వుంటుందా పాత్రా, కథానికా! ఇదీ రావూరివారి

కథానికా రచనలోని మెఱుపు. ఆయన కలమే, మెత్తనిపులి! (ఇంతకీ పై ఉదాహరణ 'కథా నాయకుడు దొరికాడు? ఇక కథ దొరకాలి' అనే కథానికలోనిది)

ప్రజాస్వామ్యం, సామ్యవాదం వంటి బోలు మాటల్ని వూదివూది, భయంకరమైన ఎరల్ని వెదజల్లి అసంఖ్యాకులైన మామూలు మనుషుల్ని, అల్ప సంఖ్యాకులైన కొద్దిమంది తెలివైనవారు మోసం చేస్తున్న వైనాన్ని వ్యంగ్యస్ఫోరకంగా 'ఒక ఎలుక కథ'లో శిల్పభరితం చేశారు భరద్వాజగారు. 'ఈసారికిలా పోనీండి' అని ఒకచిత్రమైన రచన వుంది. 'పాకుడురాళ్ళు' నవలలోని మంజరి పాత్ర, 'కాదంబరి'లోని కౌముది పాత్ర వచ్చి రచయితని కలుసుకుంటాయి. మమ్మల్నెందుకు ఇలామలచి, చిత్రించి,వేధించారని నిగ్గదీస్తాయి! ఆ ప్రశ్నలకి రచయిత సమాధానాలిస్తాడు. సంభాష్యతది కాలానిక సాహిత్యంలో ఎప్పుడూ కూకటి వేరు. ప్రాసంగికత ఉన్నారే, ఈ సంభాష్యత అనే దానికి దృఢత్వం లేకపోతే రచన నీరసపడి పోతుంది. అందుకని ఆయా నవల్లో పాత్ర పోషణ ఆ విధంగానే చేయాల్సి వచ్చింది అనే వివరణని రచయిత ఇవ్వగలిగాడంటే - సంభాష్యత పరిపోషించబడిందన్నమాట!

రావూరి వారి అసంఖ్యాకమైన కథానికల్ని చూసినప్పుడు వస్తు వైవిధ్యం గురించి ఎంతో అబ్బురపడిపోతాము. ఆయన బతుకు వెతల లోలోతుపొరల్ని తాకినవాడు మాత్రమే కాదు. ఆ పొరల్లో మదతపెట్టబడిన అనుభవాలు కలిగినవాడు. ఆ కారణాన ఆయనకి జీవితానుభవాలు - అనన్యమైనవి, అనన్య సామాన్యమైనవి. క్షుల్పపాసల వేధింపు చవిచూసిన మనిషి. అందువల్లనే, ఆ బతుకు బాట ఎంతో దుర్గమమైంది. అందువల్లనే ఆయన మనీషికాగలిగారు. మహనీయుడూ కాగలిగారు.

రావూరి వారి అభ్యుదయకాయన, పీడితజన పక్షపాతం, మానవీయ విలువల పట్ల ఆవరణాత్మక ఆరాధనా - ఇలాంటి వాటి గురించి ఇవాళ చెప్పుకోబూనటం -దీపానికి వెలుగుంటుందని చెప్పటమవుతుంది. ఒక సాధారణ వ్యక్తి - అసాధారణ వ్యక్తిత్వమూర్తిగా దర్శనమిస్తారు రావూరివారు. వారిని చూసినా, వారిని చదివినా అర్థమైపోతుందీ వాస్తవం.

రావూరివారి కథానికల్లో 'తే-నీరు' అని చాలా చిన్న కథ వుంది. ఇందులో 'నేను' 'తే-నీరు' అనే మాటని మూడుసార్లు విని వున్నాడు. 'తిరుపతమ్మగారి వసారాలో బియ్యం నేను చూశాను గదా? తీసుకురాకపోయావా అమ్మమ్మా' అంటే ఆమె జుత్తు సర్ది 'తే-నీరు' బాబూ అన్నది మెల్లగా తనలో తను గొణుక్కుంటున్నట్లుగా. ఇది మొదటిసారి. రెండోసారి వాళ్ళ తాత ఎండాకాలం పడమటి శాంబరానికి సొమ్మసిల్లి వచ్చి ఆపసోపాలుపడుతూ

'తే-నీరు' అన్నప్పుడు. నీరసంగానూ ఆవురావురుమంటూనూ! ఇక మూడవసారి - మాంచి నీటి వనరువున్న గ్రామంలోంచీ జనం 'కేగోర్లో' మంటూ పొట్టచేత పట్టుకుని వలనపోవలసిందేనా! ఏమిటీ కారణం? అని అడిగితే, అసలు విషయం చెప్పుకొచ్చాడొకాయన. .. "అక్కడెక్కడో ఓ ఫ్యాక్టరీ కడుతున్నారట. ఈ నీరంతా దానికే కావాలిట. అంచాత ఒక్క నీటి బొట్టును కూడా, ఈ పొలాలకు ఫ్యాక్టరీవారు 'తే-నీరు'ట!" అయ్యా అదీ విషయం!

ప్రతిభా, వ్యుత్పత్తి అనే పదాలు ఉత్పత్తి భావోద్వేగపు పదాలు కావు. అవి ఎంతో అర్థం, పరమార్థం కూడా తమలో నింపుకున్నవి. ఇదిగో - ఇలాంటి మహా రచయితల పట్ల అన్వయిస్తాయి. 'తే-నీరు' ని విశ్లేషించటం మొదలెట్టే -ఎన్నెన్ని వాదాలు, వేదాలు, భాష్యాలు చెప్పుకోవచ్చో ఒక స్థాయి సాహితీ విజ్ఞతవున్న పాఠకుడికి అర్థమయి పోతుంది. కథానికలో కళాత్మక వాస్తవికతని ప్రతిబింబింప చేయటమనే 'అల్కేమీ' కొందరు ప్రతిభామూర్తుల సొత్తు. అతిసాధారణంగా,టూకీగా, నిరాడంబరంగా, కథానికని చెప్తూ, గంభీరమైన ఆలోచనీయమైన, సంవేదనని చదువరి బుర్రలోకి ప్రవేశపెట్టే నేర్పు - కథా తపస్సులకి కరతలామలకమైన విద్య. రావూరి వారి చిన్న కథల్లోని ఆనందాన్ని పొందాలంటే, ఎంతచదువుకున్న వారికి అంత అదృష్టం - అనాలి!

భరద్వాజగారి కథానికల మీద ఎన్నో పరిశోధనాత్మక, విమర్శనాత్మక వ్యాసాలూ, ఎంఫిల్లూ, పిహెచ్డీలు వచ్చాయి. నా పరామర్శ - జ్ఞాపకాన్ని మరోసారి చూసి కళ్లు చికిలించుకుని, గుండె పండించుకోవటం వంటిది. అంతే. రావూరి వారి కథానికల్ని ఈ తరం రచయితలు కొంచెం మనసుపెట్టి, ఎక్కువ సమయం పెట్టి చదవాలని ఆకాంక్ష! కథాతపస్వికి హృదయ పూర్వకమైన కైమోడ్పు!!

కథకు కొత్త నెత్తురెక్కించిన కా.రా.మాష్టారు

కా.రా మాష్టారంటే 'యజ్ఞం!' 'యజ్ఞం' అంటే కా.రా!

ఇది నుడి, నానుడి అయింది కథాలోకంలో. అలాగే, ఇవ్వాలి కా.రా. అంటే కథానిలయం! కథానిలయం అంటే కా.రా!

“కథలు వ్రాయడం వేరు, కథలపై మాట్లాడటం వేరు” అన్నారు చా.సో.గారు - ఒకసారి నేను విజయనగరంలో ప్రసంగించిన సభకి అధ్యక్షత వహిస్తూ. అలాగే కథానిలయం గురించి వినడం వేరు. దాని గురించి వ్రాయడం వేరు. చూడటం వేరు అనిపిస్తోంది. కా.రా. కలలపంట కథానిలయం. ఒక అసాధారణమైన కార్యసాఫల్యం అది. దాని వెనుక సహకార హస్తాలెన్నివున్నా కా.రా గారి శ్రమ అనితరసాధ్యం. కా.రా. గారి కార్యకర్తత్వం శ్లాఘనీయం!

కథల విషయానికొస్తే - కథ వ్రాయడం తపస్సే కాదు, 'యజ్ఞం' కూడా అని లోకానికి చాటారు. కా.రా.గారు. భూమీద రుణం చేయడం. ఆ భూమిని అమ్మి ఋణం తీర్చడం అనేది సాధారణమైన అంశంగా కనిపిస్తుంది. షావుకారు గోపన్న కథనం వింటుంటే అతని వాదన ఎంతో సమంజసమైనదనిపిస్తుంది. అయితే, అప్పలాయుడి కథనం - అదొక వ్యధ. అదొక ఆర్తి! అతని వంటి బడుగు రైతుల దుస్థితికి కారణ 'భూతా' లైన శక్తుల మూలాలు, షావుకార్ల నిర్వహణలో దళారీల దోపిడి, ఆర్థిక వ్యవస్థ విన్యాసాలు, ఇవి కొమ్ము కాస్తున్న వర్గాలు - అన్నీ తేటతెల్లమవుతాయి. కథ ముగింపు - హృదయ విదారకమైన విషాద సంఘటన. సీతారాముడి ధర్మాగ్రహం. కరుణ భీభత్సాల జల!

వర్తమాన, సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక వైరుధ్యాల సమాహార రూపానికి ఒక కథా దర్పణం - యజ్ఞం! అందువల్లనే యజ్ఞం- కథలు రాసేవారినీ, చదివేవారినీ మాత్రమే కాక, కాకమ్మ కథలు చెప్పేవారిని కూడా ఒక కుదుపు కుదిపింది. కలత పరిచింది. కథా సాహిత్యార్థవాన్ని కల్లోల పరచింది!

యజ్ఞం కథ గురించి వ్యాఖ్యానాలు, విమర్శలు, విశ్లేషణలు, వివరణలు, పరిశోధనలు, పరిశీలనలు - కొల్లలుగా వచ్చినాయి. గ్రంథరూపమూ దాల్చినవి.

నిజానికి, మాష్టారి కథల్లో ఏ కథకాకథ ఒక గొప్ప కథ. అయితే, రెండు కథల్ని గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్తాను.

'నోరూమ్' అని కా.రా.గారి మరో అద్భుతమైన కథ వుంది. ఇందులో దేవుడు లాడ్జింగ్‌లో పనిచేస్తాడు. పెళ్ళాం అప్పాయమ్మ 'ఒక రాత్రెల్లా ఇడవకుండా పక్కమీద నీతో పడుకోవాలనుందిరా' అని మనసుపడింది. తమ ఇరుకుబతుకులో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు లేశమంత ఆ సుఖం, అవకాశం దొరక్కపోతాయా అనుకునేవాడు, దేవుడు కొంతకాలం. ఇంతలో, తన మనసు తీరకుండానే, జబ్బుతో హరీమంది - అప్పాయమ్మ - అన్ని కోర్కెలకూ అతీతంగా!

రెండో జంట వుంది. నూకరాజు- ముత్యాలమ్మ. మూడునెలల క్రితం కార్యమైంది. శుభ్రమైన లాడ్జింగ్‌లో - మూలగదైనా ఫరవాలేదు, అమ్మడుతో ఒక్క రాత్రి సుఖంగా గడపాలి. ఇదీ నూకరాజు ముచ్చట. చివరికి కడు ప్రయాసతో వెళ్ళారు. లాడ్జింగ్ గుమాస్తా - వీళ్ల వాలకాన్ని అదోలా చూసి - 'నోరూమ్' అనేశాడు. ఆ అన్నవాడి పక్కగా అడుగో ఆ దేవుడున్నాడు. నిరాశతో తిరిగి తిరిగి, పెళ్ళాంతో అర్ధరాత్రి సినిమామొగ్గ సెంటర్లోకి వచ్చేడు నూకరాజు. దేవుడు తారసపడ్డాడు. 'పాపం నీకు రూమ్ దొరకలేదా' అనబోయి 'నీకాబోట్టె ఏమవుద్ది' అన్నాడు దేవుడు. అలవాటుగా!

దేవుడి దవడ పగలగొట్టేడు నూకరాజు. కోపంతో ఊగిపోయాడు. వాడిమీద కలబడ్డాడు. రెచ్చిపోయాడు. 'అడది లాడ్జింగ్‌కొస్తే లంజయిపోద్దిరా?' అని ఉద్రేకంతో కొట్టినచోట కొట్టకుండా కొట్టేశాడు. రెండు సన్న జీవాలు కొట్టుకుంటుంటే - చూసేవారికి ఉచిత వినోదమే! కథలో ఒకవైపు - గుంపు మనస్తత్వం. సమూహపు చూపు (పర్సెప్షన్) అది ఎప్పుడూ వ్యక్తి చూపుకి పొరలూ, తెరలూ కల్పిస్తుంది. 'ఐ ఆఫ్ ద బిహోల్డ్స్' అంటారు. ఇక్కడ దేవుడి ప్రశ్నకీ, చూపుకీ అదే కారణం. సామాజిక వ్యవస్థలోని ఒక మచ్చ అది. ఇంకొకవైపు చిన్న చిన్న కోరికల్ని కూడా తీర్చుకోలేకపోతున్న నిస్సహాయస్థితినుంచీ ఎగదన్ను కొచ్చిన కసి, కోపం. నూకరాజు ప్రవర్తనకి ఇదే కారణం.

దేవుడు - నూకరాజు ఒకే నాణేనికి రెండు వైపులు. వీరిద్దరూ ఒకే సమస్య తీవ్రతనీ, దారిద్ర్యాన్నీ, బాధనీ అనుభవించిన వారే. అయినా క్రమేపీ - సామాజిక వ్యవస్థ కట్టివడేసిన వరస్పర విరుద్ధమైన రెండుభిన్న స్థితుల్లోకి, భావజాలంలోకి, మైండ్‌సెట్‌లోకి దిగబడిపోయారు. వీరిద్దరి మధ్య ఘర్షణ - సహజమైన

సన్నివేశంగా కథకెక్కింది. మేథోపరిణతమైన ఆలోచన. సామాజికావగాహన, జీవనతాత్వికత పునాది - ఇవన్నీ కథాత్మలో భాసించాయి.

కా.రా.గారి కథల్లో సంఘటనల వివరణ చాలా విశదంగా ఉంటుంది. కథలోని పాత్రల స్వభావం, రూపురేఖలతో పాటు, ఆయా పాత్రల్ని ఆడిస్తున్న ఆధార చక్రం కూడా చదువరికి ప్రస్ఫుటంగా దర్శింప జేయాలంటే ఆ వివరణలు అవసరమవుతాయి. శిల్ప మర్మజ్ఞులైన కా.రా. వంటి ఉత్తమ రచయితల కథా నిర్వహణ సామర్థ్యం ఇది!

‘హింస’ కథ వుంది. వస్తువు దృష్ట్యా, శిల్పం దృష్ట్యా, శైలి దృష్ట్యా కూడా యజ్ఞం కంటే గొప్ప కథానిక ఇది. ఉత్తమ మానవతా విలువల్ని అవిష్కరిస్తూ విశ్వజనీనమైన మానవ సంబంధాల ‘బాండ్’నీ, సామాజికంగా ఆ బంధాన్ని విచ్ఛిన్నం చేస్తున్న దుష్టశక్తుల మూలాన్నీ - గంభీరంగా పారదర్శకం చేసిన రచన!

అక్క అత్తారింట్లో మోసపోయి, కాలుజారి, పట్నం మట్టితోక్కి, కంపెనీలో తేలి - చెడి - పుట్టింటికొచ్చింది. చెల్లెలు సంగి. ఆమె పరంగా సాగింది కథ. అక్క పైడమ్మని ఇంట్లో వుంచుకొనే ధైర్యం తల్లికి లేదు. పెద్దమ్మకీ లేదు. ఊరి పెద్దయ్యలకీ లేదు. ఊరు ఊరంతకీ లేదు. పైడమ్మ వెళ్ళిపోయింది. సంగి శలక చేరుకుంది. కలవరంగా, కలకలంగా మేకలు అరుస్తున్నై. చాలు వెంబడి పరుగెత్తుకెళ్ళి చూస్తే -నక్కలు చీరేసిన మేకపిల్ల. భయం నిండిన కళ్ళతో, ముందుకు సాగని కాళ్ళతో వగురుస్తూ తల్లి మేక!

సంగి కన్నులు జీవురించాయి. తాటిమట్ట తీసుకుని కనిపించని నక్కల్ని కసితో తిడుతూ, కనిపిస్తున్న తుప్పల్ని కొడుతూ సాగిపోతోంది. “నక్కలు తనకుచిక్కుతాయా? చిక్కితే తానేం చేయగలదు?” ఇలాంటి ప్రశ్నలు ఆమెకు తట్టలేదు. తట్టవు కూడా. ఆమె ఆవేశం మనకు అర్థం కావాలంటే ఆమె స్థానంలో మనముండాలి. అంతేకాదు, ఆమె గుండె మనకుండాలి” అంటూ ముగుస్తుంది కథ!

దైహికమైన హింస, మానసికమైన హింస - రెంటి మిశ్రమం కథాంతంలో ప్రతీకాత్మకంగా చిత్రించబడి, చదువరిని ఆలోచనల్లోకి నెట్టాయి.

ఒక సంక్లిష్ట స్థితి మధ్యలో సంఘర్షణాత్మకమైన సన్నివేశాల్ని ‘హ్యూమన్ డ్రామా’గా పొదగడం - చాలా నేర్పుతో కూడిన రసవిద్య. ఈ విద్యలో అరితేరిన కలం - కారాగారిది. ‘కాడు’ ‘సంస్కార’ ‘అంతులేని కథ’ ‘చివరకు మిగిలేది’ వంటి కొన్ని ఉత్తమ చిత్రాల్లోని స్క్రీన్ ప్లేలో ఈ నేర్పుని చూస్తాం. ‘యజ్ఞం’లో అప్పలాయుడు - గోపన్న - సీతారాముడు,

‘నోరూమ్’ లో దేవుడు - నూకరాజు, ‘హింస’లో సంగి - తల్లి జగ్గమ్మ వంటి పాత్రలు పరిశీలించినకొద్దీ, విశ్లేషించిన కొద్దీ - అవి మనిషి స్వరూప స్వభావాల వైచిత్రీనీ, వైరుధ్యాన్నీ, వివిధ కోణాల్లో అవిష్కరిస్తాయి. బుద్ధిజీవుల మేధని గిరికీలు తిప్పుతాయి!

వచన రచయితలకు ఉన్నత పురస్కారాలు అరుదుగాగానీ లభించవని బాధపడేవారు బుచ్చిబాబుగారు. విశ్వకథా వీధిలో జయకేతనాన్ని ప్రతిష్ఠించగలిగిన రచనలు చేసిన కారాగారు, తెలుగు కథకు సామాజిక నిబద్ధతనద్దిన కారాగారు - జ్ఞానపీఠానికి అర్హులు కారా- అని తత్సంబంధీకుల్ని ప్రశ్నించటం తెలుగు కథకుల కర్తవ్యం. ఈ శుభాకాంక్షకు అనుకూలఫలం లభిస్తుందనే నా విశ్వాసం!

నాదూ, నేడూ, రేపూ కూడా - ‘తెలుగు కథ ఒక జాతి కథ!’ ఆ దీపధారుల్లో అగ్రగణ్యులు - డాక్టర్ కా.రా.గారు!

డా॥విశ్వనాథరెడ్డి చూపు 'బతుకు వెతల' వైపు

“తన సృష్టి తనదిగా గోచరింప జేయలేని ఏ రచయిత కూడా కావ్యనిర్మాత కాలేదు” అన్నారు ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతం. కథా నిర్మాతకూ అన్వయిస్తుందీ వాక్యం.

‘వానకురుస్తే’ కథ ద్వారా డా॥కేతు విశ్వనాథరెడ్డి రచయితగా తన సృష్టి తనదిగా నిరూపించుకున్నారు. సమకాలీన సామాజిక సమస్యని వస్తువుగా స్వీకరించి, అద్భుతమైన నిరాదంబరమైన శిల్పంతో గొప్ప కథని సృష్టించి పలువురి ప్రశంసల్ని పొందారు. రాయలసీమ ఆకాశంలో తిరిగే గొడ్డుమోతు మేఘాలు రైతునరాల్ని ఎంతగా పిండి, గుండెని ఎంతగా మండించగలవో తొలిసారి తెలుగు కథలో గాఢంగా చూపించారు. సంవేదనాత్మకతనీ, ఆలోచనీయతని నింపి కథకొక పుష్పినీ, పరిపూర్ణ ప్రతిపత్తినీ సంతరింపజేశారు. ఈనాడు సీమనుంచి ఎందరెందరో కథకులు కరువు తీవ్రతనీ, అనావృష్టి వెతల్నీ, సేద్యపు అవస్థల్నీ ఎంతో వాస్తవికతతో, ఆర్థితో, తమ ప్రాంతం పట్ల ఆరాధనాభావంతో రాస్తున్నారు. ఈ పరిణామానికి మూలం - సామాజిక వాస్తవికత అయినా, సాహిత్యమూలం మాత్రం ‘వానకురుస్తే’, కథగా భావిస్తాను నేను. కారణం - వస్తుగతంగానూ, శిల్పగతంగానూ ఆ కథలో ద్యోతకమైన రచనా నైపుణ్యం. ఒక తరహా కథలకి వారపది పెట్టిన కథగా ‘వానకురుస్తే’ కి ఆ ప్రత్యేకత వుంది. సీమకథకుల్లో అంతకుముందే సభా, మధురాంతకం, పులికంటి వంటి వారు తమదైన ముద్రతో తెలుగు సాహితీలోకానికి సుపరిచితులే.

క్రమేపీ కథకుడుగా డా॥కేతు ఎన్నో కీర్తిశిఖరాల్ని అధిరోపించారు. ఈనాడు కథానిక మీద సాధికారికమైన ఏ అభిప్రాయానికైనా ఎందరో విమర్శకులు కూడా వారివైపు చూస్తున్నారు.

సాహిత్యానికే కేంద్రబిందువైన ‘మనిషి’ డా॥కేతు కథలకీ కేంద్రబిందువే. అయితే, అతడు సమాజపు పళ్ళచక్రంలో ఇరుక్కున్న సగటుమనిషి. సాధారణ మనిషి, అన్యాయాల్నీ, అక్రమాల్నీ మోస్తున్న మనిషి. బహిరంగంగా, అంతరంగంలో స్పందించే గుణం కలిగిన

మనిషి. సమాజంలోని ఉత్థానపతనాల సంక్షోభాల్నీ, సంకటాల్నీ అనుభవిస్తున్న మనిషి. ‘జనం’లోని మనిషి.

కథకుడుగా డా॥కేతు లక్ష్యం - వారు 1975లోనే రాసిన - ‘మార్పు’ అనే కథలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది.

‘న్యాయం హరిజనులది. నిప్పు పెట్టించింది పెద్దరెడ్లు. నోట్లో మట్టికొట్టేది వాళ్ళే. ఈ అన్యాయం కథలో చెప్పాలి. రాయండి. మీరు రాయగలరు’ అంటాడు ఒక పాత్ర రచయితతో. రచయిత ఈ ప్రేరణతో, స్ఫూర్తితో. ఈ చోదకశక్తితో జనం ప్రదర్శనలో తానూ వొకడై కలిసిపోతాడు.

నిబద్ధత గురించి వేల పేజీల విమర్శ ఉంది మన సాహిత్యంలో. కథా రచన పట్ల- ఇదిగో ఇది డా॥విశ్వనాథరెడ్డిగారి నిబద్ధత. రచయితలు జనంతో మమేకమై క్రియాశీలురు కాలేరా- అని ఇవాళ వొక ప్రశ్న తెరమీదికి వచ్చింది. ముప్పై ఏళ్ళ క్రితమే ఈ ఆవశ్యకతని పారదర్శకంగా చూపారు డా॥కేతు.

డా॥విశ్వనాథరెడ్డి కథల్లో - ‘జనం’లోని మనుషులు మనలాగే వుంటారు. వాళ్ళందరికీ మనలాగే చాచీచాలని ఆదాయాలుంటాయి. ఆర్థిక బాధలుంటాయి. ఫలసాయం చేతికందని సేద్యపు కన్నీళ్ళుంటాయి. మిథ్యాగౌరవాలూ, అతిశయాలూ, డాంబికాలూ, భేషజాలూ వుంటాయి. అంతఃకరణాలూ, అనురాగాలూ వుంటాయి. ఆశనిరాశ లుంటాయి. ఆనందవిషాదాలూ, అనుభవాలూ, అనుభూతులూ వుంటాయి. సంఘటనలకీ, సంభవాలకీ స్పందించే హృదయాలుంటాయి. వాళ్ళ చర్యల్లో కృత్రిమత్వం వుండదు.

ఈ మనుషుల కథలు నిఖార్సయిన మానవ చిత్తవృత్తి సంభావ్యత ఆధారంగా లేచి నేలమీద నిలబడతాయి. ఆయా మనుషుల ఆత్మభోష వెనుక సమాజపు ‘రొద్ద’ స్ఫుటంగా ధ్వనిస్తూ వుంటుంది. ఆ కారణాన, కథాంశం సాధరణీకరణం చెంది సార్వజనీనతను సంతరించుకుంటుంది. పరిత హృదయం మీద తన ముద్రని వేస్తుంది. కథానికా లక్షణమైన సమగ్రత చైతన్యవంతంగా భాసిస్తుంది. గతిశీలకమైన జీవితం యొక్క ఒక పార్శ్వం చదువరిలో ఆలోచనల్ని రేకెత్తింపజేస్తుంది.

పైన చెప్పిన అంశాలన్నీ ‘రెక్కలు’, ‘తేడా’, ‘కూలిన బురుజు’, వంటి కథల్లో ద్యోతకమవుతాయి. ‘రెక్కలు’ కథలో - తన కూతుళ్ళను ఇన్నాళ్ళూ కాపాడుతున్నవను

కుంటున్న తమ రెక్కలు ఎంత బలహీనమైనవో - మహిళా హోంగార్డు పంకజం పరిస్థితిలో తెలుసుకున్న 'మనిషి' వున్నాడు. భూమిచరిత్రా, భూమిపుత్రుల చరిత్రా పూర్తిగా అర్థం చేసుకున్న దివాకర్ - "తేడా" కథలో కనిపిస్తాడు. శ్రమఖరీదు తెలుసుకుని సిమెంట్ ఫ్యాక్టరీలో కూలీలతో కలిసిపోయిన వేరేమనిషి - అతడు. తండ్రికంటే, అన్నలకంటే భిన్నమైన మనిషి అతడు. ఫ్యాక్షన్ కలహాలు నేపథ్యంగా కల 'కూలిన బురుజు' కథలో సవాలక్ష సంకోచాలు, వింత భయాలూ, నిర్వేదం ముప్పిరిగొన్న మనుషులతో దినదినగండంగా బతికే పల్లెమనుషులు, అల్లుణ్ణి కోల్పోయిన పెద్దనాన్నలు - మూర్తీభవత్ దైన్యంగా - మనముందు నిల్చుంటారు.

ఒక మనిషి అంతఃకరణ, అంతస్తత్వం, మానవ నైజం యొక్క ధ్వని తరంగాలు, హ్యూమన్ ఫ్రెయిలిటీస్ చేసే సహజమైన గొణుగుడు, సణుగుడు.... ఇవన్నీ ఆయాపాత్రల్లో ప్రతిబింబిస్తూ వుంటాయి. ఆయా దృశ్యాల్లో కథాపరిధి మీద తారాదుతూ వుంటాయి.

కాగా. డా॥విశ్వనాథరెడ్డిగారి కథల్లో 'దూరం' అని ఒక గొప్ప కథ వుంది. గంటకు ఆరు రూపాయలు గిట్టుబాటయ్యే ప్రైవేట్ కాలేజీలో టెంపరరీ లెక్చరర్ కథ ఇది. ఇతడు హైదరాబాద్ లో వున్నాడు. కాళహస్తిలో - మిత్రుడు రామచంద్ర చావు బతుకుల్లో వున్నాడనే వార్త. శివారెడ్డి - మిత్రుడు - టెలిగ్రాం ఇచ్చాడు. వెళ్ళాలి. డబ్బు ఇబ్బంది. 'అతి దగ్గరైన గుండెలమధ్య - కాలంలో, స్థలంలో 'దూరం' అని ఒక వాక్యం తగులుతుందిక్కడ. చదువరి ఆలోచనని కుదుపుతుంది. 'నామీద, నా ఉద్యోగం మీద నాకు మంట పుట్టింది. వర్తి మంట వల్ల సమస్యలు తీరవని నాకు తెలుసు. అయినా మండింది' అంటాడు. ఇదీ పాత్రచిత్రణ. నిస్సహాయతలో నుంచి వెలువడిన కసిత్వం, మనస్థితిని చెప్పటంలో రచయిత క్వాలిటీ ఇది. చివరికి కాళహస్తి వెళ్ళాడు. అప్పటికే అంతా అయిపోయింది. సానుభూతి వాక్యాలే మిగిలాయి. రామచంద్ర మామ - శివారెడ్డి సహాయాన్ని పొగడుతూ 'మనిషంటే శివారెడ్డే నయ్యా' అని చాలా చెప్తాడు. ఇతడు - రామచంద్ర భార్యతో 'ప్రేమలు ప్రకటించడానికి కూడా స్తోమతా, తెలివీ ఉండాలమ్మా' అంటూ వచ్చేస్తాడు.

'దూరం' కథాంశం మనిషి సున్నితమైన మనస్తత్వం మీద తీగెలా లాగిన వస్తువు. ఇందులో వాక్యాలు చదువుతుంటే దృశ్యం వెంట దృశ్యం చదువరి కళ్ళముందు బొమ్మ కదులుతుంది. దాన్ని గ్రహిస్తుంటే కొత్తకుండలో నీరు కలిగించే 'చెమ్మ'దనానికీ, కమ్మదనానికీ

లోనవుతుంది - పరితగుండె. ఒక ఆర్తీ, అర్ధతా, అనుభూతీ - మిగులుతాయి. కథా ప్రయోజనం ఇదేకదా మరి!

కథా రచనలో డా॥విశ్వనాథరెడ్డి గారికి కొ.కు. ఆదర్శం అనిపిస్తుంది. కథా వస్తువునీ, శిల్పాన్నీ పరిశీలించి చూస్తే ఇలా అర్థమవుతుంది. అయితే, శైలి - ఎవరిది వారిదే! స్టైల్ ఈజ్ ఇండివిడ్యువల్ అంటారు కదా! కథ 'చెప్పటం' మీద ఇద్దరికీ పట్టు ఎక్కువ, దీనివలన కథకొక చిక్కని 'స్పెసిఫిక్ గ్రావిటీ' లభిస్తుంది. అంతో యంతో చిత్త సంస్కారం కలిగిన చదువరి కథాత్మకతకి ప్రభావితుడవుతాడు.

డా॥కేతు విశ్వనాథరెడ్డి కథా సంపుటి ముందుమాటలో ప్రచురణకర్తల వాక్యం ఒకటి వుంది. 'బహుముఖ వ్యక్తిత్వం కలిగిన కేతువిశ్వనాథరెడ్డి రచయిత, విమర్శకుడు. పరిశోధకుడు. విద్వేషకజీవి అని. ఇది అక్షరసత్యం. ఎన్నెన్నో ఉత్తమ ప్రతిభా పురస్కారాలు, ఉన్నత పదవులు లభించినా, కథకుడుగా డా॥కేతు సంపాదించుకున్న ఫలసాయం అనితర సాధ్యం! ఆయన కథల్లో ప్రతికథా ఒక అద్భుతమైన తేజోరేఖ!!!

కథా ఋషులు ఒకరిద్దరిలో ఒకరైన మునిపల్లెరాజు మేజికల్ రియలిజం

“మనిషి యొక్క అస్తిత్వవేదనలను, చిత్రించడంలో నేను జాతీయ, అంతర్జాతీయ హద్దులను దాటి రాయగలిగాను. వివాదప్రాయ రచనకు నేను దూరంగా జరిగాను. అలాగే పాతదయిన మూసపోసినట్లు వుండే భాష నా రచనలో కనపడదు’ అన్నారు మునిపల్లెరాజు గారు. మునిపల్లెరాజు ‘మంత్రవాస్తవికథా మాంత్రికుడు’. సోషల్ రియలిజంలో మేజికల్ రియలిజాన్ని మిశ్రీకరించగలిగిన బుద్ధిజీవి.

‘కథలు రెండురకాలు. మేధస్సుతో ప్రభావితమైనవి. హృదయంతో ప్రభావితమైనవి. ఎక్కడ మేధ ప్రధానమో అక్కడ అనుభూతి తక్కువ. ఎక్కడ పునాది హృదయమో ఆ కథ కథాబంధురం’ అంటారు రాజుగారు. హృదయగతమైన కథాంశాల్నే ఎన్నుకుని, తమ విశిష్ట సాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞతతో కూడిన శైలిని కూర్చి, శిల్పకళాబంధురం చేస్తూ కథారచన సాగిస్తున్న అసాధారణ మేధావి - రాజుగారు.

‘సప్తతి మహోత్సవం’ అని ఒక కథ వుంది. దీనిలోని ఒక సన్నివేశాన్నిచూడండి. ఒక పాతమంచం మీద చంద్రిక, సింహం పోలికతో ఆమె. ఒకనాటి చంద్రబింబం వంటి ముఖం. ముక్కును కూడా సగం తినేసిన ఘోరమైన కుష్టువ్యాధి. గొంతు బొంగురుగా ఏదో పాడుతున్నది. పక్కనే స్థూలు మీద కూర్చుని సీతారాంగారు ఆమెకు పాయసం తినిపిస్తున్నారు. ఆ పాత్ర-కనిపించకుండా పోయిన బంగారు పంచామృతపాత్ర!

ఆమె నాకు ఓపికతో నమస్కారం చేయబోయింది. ఆ చేతులకు వేళ్ళులేవు. దుర్గంధం ఆగదు.

‘కళంక భరంగాని ఒక ప్రణయగాథ ముగింపు ఘట్టంపైన ఏవో మృత్యుపక్షుల రెక్కల చప్పుడు వినిపించినట్లయింది. ఆయన ఒకనాటి చంద్రిక విశాలనేత్రాలమీద దుప్పటి కప్పాడు. చావు బ్రతుకుల విభజనరేఖ, నాకగుపించలేదు. ఒక మనిషి మౌనమై, గీతా ధ్యానమై, మహాయోగమై మహిమాన్వితుడైన ఆ దివ్యక్షణాన సీతారాంగారికి ఈసారి మళ్ళీ పాదాభివందనం చేశాను.”

ఒక కల్లోల కేంద్రం నుంచీ ప్రారంభమైన ఘట్టం చివరికి ఒక శాంతియాత్రగా, రసార్థంగా, కనుచెమరింపుతో ముగిసింది. అంతరిక్షం దివ్యయోగ ప్రయోగశాల. అవని కేవలం అనాత్మకుల క్రీడాక్షేత్రం’ అని మరో కథలో ఒక చోట చిరు శీర్షికగా రాజుగారు వ్రాసిన వాక్యాలు ఇక్కడా అన్వయిస్తాయి! తాపీగా ఇలా సాగాలనుకుంటే, అడ్డదిడ్డంగా అలా పరిగెత్తే స్వభావం కలది - జీవితం అనిపిస్తుంది. గుండె బరువెక్కుతుంది.

రాజుగారి మేజికల్ రియలిజం కథలు “అస్తిత్వనదం ఆవలి తీరాన” అనే సంపుటికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు లభించింది.

మేజికల్ రియలిజం అన్నది ఒక రచనా స్వరూపంగా లాటిన్ అమెరికన్ రచయితల రచనల్లో ప్రస్ఫుటంగా నిలదొక్కుకుంది. వారిలో ప్రథమగణ్యుడు - గేబ్రియల్ గార్సియా మార్కెజ్.

భౌతిక దృష్టికి కనపడే వాస్తవం వెనుక గాఢంగా హృదయాన్ని పెనవేసుకునివున్న అతిలోక, అలౌకిక వాస్తవాల చిత్రణ - ఈ మేజికల్ రియలిజం. మనం భౌతికంగా గుర్తించదగిన వాస్తవాలు - ఊహించలేని విధంగా కార్యకారణ సంభవాల కతీతంగా వివరణలకందని వేగంతో సంభవించే సంఘటనల్లో కలగలసి చదువరికి కొత్త అనుభూతిని పంచుతాయి. మనకు తెలిసివున్నదానికి, కథలో పాత్ర గతంలో అనుభవించినదానికి - ఆవలి అంచుల్ని స్పృశిస్తుంది ముగింపు. మానవస్పందనల్ని, సంబంధాలనూ - మానవాతీత సంభవాలతో అనుసంధిస్తాడు రచయిత. అందుకనే కొందరు మేజిక్ రియలిజమేని "It is a Combination of reality and fantasy" అన్నారు. "An art of surprises" అన్నారు. ఈ కారణం వలన మేజికల్ రియలిజానికి విశ్వాసం కేంద్ర బిందువు.

ఈ సూత్రానికి ఆద్యులు మన వాల్మీకి. వ్యాసుడే అని రాజుగారు ఎంతో నిర్దిష్టంగా conviction తో చెప్పటానికి కారణం - రామాయణ మహాభారతాల్లోని అనేక గాథల్లో ఈ అద్భుత వాస్తవికత ద్యోతకం కావటమే. ఆధునిక సంక్లిష్ట జీవన సమస్యల పరిధిలో -రాజుగారు మేజికల్ రియలిజాన్ని అనుసంధించి కథారచన చేశారు. ఒక అదృశ్య పృచ్ఛకుడు అంతరాత్మపైకి సంధించే ప్రశ్నలన్నిటికీ తార్కికంగా, హేతుబద్ధంగా సమాధానాలు లభించవు. కొన్ని ప్రశ్నల మూలాల విశ్లేషణకి మనస్తత్వ శాస్త్ర పరిజ్ఞానం

అవసరమవుతుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆధ్యాత్మిక విశ్వాసపు పునాదిరాళ్ళు అవసరమౌతాయి. కొండొకచో అవి ఎక్కువశాతం జవాబులేని ప్రశ్నలుగానూ మిగిలిపోవచ్చు. ఇది మేజికల్ రియలిజంలోని ముఖ్య వివరణ.

రాజుగారి కథల్లో మేజికల్ రియలిజంకి ఉదాహరణప్రాయంగా చెప్పుకోదగిన కథ - 'నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగం'. కథానాయకుడు చక్రి.గతం నుంచీ, మోహనాపాశాల నుంచి పలాయనం చిత్తగించిన విరాగి. కమల తనకు రాసిన ఉత్తరాల దొంతరని చలినెగడులో విసరివేశాడు. భగ్గుప్రేమికుడు. అనంత సత్యాన్వేషణతో హిమాలయాలకు చేరాడు. అభయానంద గోస్వామిగా చక్రతీర్థ ఆశ్రమం పరిరక్షణ బాధ్యతలో నిలబడ్డాడు. కడకు తన పూర్వాశ్రమ పరిచితమైన శునకం - మిల్కీ - జీవన అంత్యదశలో తన ముందు నిలిచింది. దానిమెడలో తోలు బెల్టుకు ఒక కాగితపు చుట్ట. ఆనాటి కమల ప్రేమలేఖను పోలిన కాగితం, 'కమల అంత్యదశలో వున్నది. తమ దర్శనం కోసం తుదిశ్వాస నిలుపు కుంటున్నది.' చూశాడు. సమీపించాడు. 'నేను కమలను స్వామీ' అంటున్నది ఆ అస్పష్ట ఆకారం. ఆ చక్రీ లేడు కదా ఇక్కడ అన్నాడు. ఆమె శ్వాస ఆగిపోయింది. గోస్వామి కాళ్ళ వద్ద శునకమూ తోకాడించటం లేదు. చుట్టూ నిశ్శబ్దం. అంతా ప్రశాంతి! కథ ముగిసింది.

ఒక సత్యాన్వేషి, సాధకుని ఆధ్యాత్మికానుభూతి - 'altered reality' గా వ్యక్తీకరింపబడింది. అస్తిత్వ వేదనకీ, అంతస్సంఘర్షణకీ - మాత్రిక వాస్తవిక పరిష్కారం , ఇదే అద్భుత వాస్తవికత. 'It may be intrinsically plausible. But can never be explained'.

'అస్తిత్వనదం - ఆవలితీరాన' అని మరొక కథ వుంది. ఇందులోనూ ఒక భ్రష్టయోగి, విరాగి. జీవన సమరంలో క్షతగాత్రుడు. 'కస్త్వం - కోహం? నీవెవరివి? నేనెవరిని?' ఎవరు సమాధానం చెప్తారు. ప్రస్థానం సాగిపోతున్నది. ఒక మంత్ర నగరద్వారం, ఒక మహాస్వప్నం, సత్రం దరిలో ఒక మహనీయుడు. ఒక చిదానంద మూర్తి మహా నిర్యాణం. ఒక మహాద్భుత దృశ్యం చూశాడు. భక్తుల ఆరాధన. ఆర్చాటం అంతా చూసి అచేతనుడై నిలిచి పోయాడు. జ్వరం తీవ్రత, సంధి ప్రేలాపన. మార్వారి వర్తకులు అంబులెన్స్లో డాక్టర్ దగ్గరికి తీసుకుపోయారు. డాక్టర్ సచ్చిదానందం

ఇతన్ని చూసి సంభ్రమాశ్చర్యాలతో 'రఘూ' అన్నాడు. 'చూడు రఘూ మన లావణ్య. ఈ ఆస్పత్రిలోనే వుంది. స్పెషల్ వార్డ్ డాక్టర్. అక్కడకు పంపిస్తాం నిన్ను' అన్నాడు. లిఫ్ట్లో తీసుకువెళ్ళారు. 'స్రైచర్ మీద! 'డాక్టర్ లావణ్యవచ్చి దుప్పటి తొలగించింది. ఆ దుప్పటి కింద ఏ రోగీ లేడు. ఏ రఘూ లేడు!' ఇదీ కథ! మేజికల్ రియలిజం కథ ఒక సందిగ్ధంలో ముగుస్తుంది. ఇదెలా సాధ్యం? అనే open ended ప్రశ్న తలెత్తుతుంది పరిత మేధలో. రష్టి అంటాడు. 'అది మూడో ప్రపంచపు ఆత్మభావనని వ్యక్తీకరిస్తుంది' అని.

రాజుగారి ఈ ప్రయోగాత్మక కథలు చదువరికి ఒక నిసర్గానుభూతిని అందిస్తాయి. కాలం మార్మికగతి, తెగని తంత్రి' అన్నారు రాజుగారు. Time past and time future are perhaps in time present' అన్నాడు టి.ఎస్. ఎలియట్. Character is a process అంటే అర్థం ఇదే! ఇదే - సృజనశీలి రాజుగారి భావన కూడా అనిపిస్తుంది! అందుకనే రాజుగారి కథల్లో జిజ్ఞాస ఒక శేష ప్రశ్న!!

గురుత్వ స్థాయిలో నిలిచే సాహిత్య దీపధారి డా॥ ఆవంత్య సోమసుందర్

అ భ్యుదయ సాహిత్యచరిత్రలో సోమసుందర్ స్థానం ఎంతో విశిష్టమైనదిగా సాహితీలోకానికి బాగా తెలుసు. అయితే, వారే చెప్పుకున్నట్లు ‘ఈ దేశంలో పాఠకులకెందరికో (ఆయన) కథలు రాస్తాడనిగాని, ఎన్నో వ్రాశాడని గానీ తెలియదు’ ‘అతిశయోక్తులూ, అభూత కల్పనలూ చేయలేకపోవడం కథకుడుగా నా బలమూ, బలహీనతా కూడా నేమో. జీవిత వాస్తవికత ప్రతి కథకూ ఆలంబనగా నిలిస్తే తప్ప రాయలేక పోవడం నిజానికి కొంత బలహీనతే నేమో!” అని రాసుకున్నారు సోమసుందర్.

సోమసుందర్ ‘మతాబాల తలంబ్రాలు’ ‘గోడమీద తెల్లసింహం’ వంటి గల్పికలూ రాశారు. శీర్షికల్లోనే ధ్వనిస్తున్న వ్యంగ్యం - వారికి శిల్పం పట్ల, సగటు పాఠకుని స్థాయిని, అభినివేశాన్ని ఒకింత అభివృద్ధి చేయాలనే ఆకాంక్ష పట్ల వున్న శ్రద్ధని తెలుపుతోంది.

‘కథ రాయడానికి ఎంత శ్రమ తీసుకుంటానో, శీర్షిక ఎన్నుకొందుకూ, అంతా శ్రమపడతా’నని వారే చెప్పుకున్నారు. మొదటి గల్పికలో లోకం పెళ్ళి చేసుకుంటోంది అంటూ ప్రతీకాత్మకంగా - వ్యంగ్యాత్మకంగా - పీడితుల పక్షాన్న తన గళమెత్తి నిరసిస్తారు. ఎట్లా? ‘లోకం దేవుడు లాంటి. లోకం పెళ్ళికి అంతా పెద్దలే పేదవాళ్లు తప్ప!’ ‘మారుమూల మలినంలో మాలపల్లి.. నిద్రలేని బోగంచాన కంట్లో పుసిలా పెళ్ళి చేసుకుంటున్న లోకంలో మాలపల్లి...!’ ఇది చూసి విలోకి దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ వుంటాడు. ‘అలోచించటానికి వీలేదని శాసించింది. -పెళ్ళి చేసుకుంటున్న లోకం. అలోచన మానిపెన్దొల్ని కంటుందని లోకం భయం. అంచాతనే అలోచన పనికి రాదంది, తెలివిగా...!’ ఇట్లా సాగుతుంది. అలాగే స్వాతంత్ర్యానంతర రాజకీయాల మీదా, సమాజ దౌర్బల్య పరిస్థితుల మీదా వ్యంగ్యం ‘గోడమీద తెల్లసింహం’ గల్పిక.

సోమసుందర్ రాసిన 28 కథల సంపుటి 1984 లో వచ్చింది. ఆ సంపుటికి ముందుమాట వ్రాస్తూ, విరియాల లక్ష్మీపతి అన్నారు, “మేం మా వ్యక్తిత్వాలు

తీర్చిదిద్దుకోవటంలో ఆయన ప్రభావాన్నుంచి తప్పించుకోలేకపోయాము” అని, సోమసుందర్ వ్యక్తిత్వం ఉన్నతి అంతటిది.

కాగా, సోమసుందర్ కథానికల్లో ఎన్నో మంచి రచనలు ఉన్నాయి. ‘బొద్దెంకలు’ అని ఓ గోప్ప కథానిక వుంది. బొంబాయి మహానగరంలో పసిపిల్లలతో బిచ్చమెత్తే కరుణరాహిత్య ధోరణి మూలాల్ని స్పృశించిందీ కథానిక. పిల్లలు పుట్టగానే కళ్ళల్లో సూదులు గ్రుచ్చి వాళ్ళని అంధుల్ని చేసి ఈ అడుక్కోవటమనే ‘వృత్తి’కి వాడుకోవటం వినే వున్నాం. అయితే ఈ ‘బొద్దెంకలు’ కథానికలో మరీ దారుణంగా మరో నగ్నసత్యం బహిర్గతమవుతుంది. పసిగుడ్డు కళ్ళమీద బొద్దెంకల్ని పెట్టి గుడ్డ కట్టేసి - ఆ పిల్లని వొళ్ళు వేసుకుని అడుక్కోవటం అనే గుండె కోతని కథాత్మకంగా చెప్పారు సోమసుందర్. ఆ బొద్దెంకలు పసిదాని కనుగ్రుడ్లు పొడుచుకు తింటూనే వుంటాయి. ఆ పిల్ల గిలగిలల్లాడుతూనే వుంటుంది. నోరెరుగని పసికూన మీద జరిగే రాక్షసత్వం అన్నమాట! “దేశమంతా గ్రుడ్డివాళ్ళ గుంపులాగ పెద్ద ఆర్తనాదం చేస్తున్నట్లు తోచింది నాకు. దీనజన సముద్రం ఘోషిస్తున్నట్లు వినిపించింది నాకు” అంటూ ముగుస్తుందీ కథానిక. ఆంధ్రసచిత్రవారపత్రిక 28.11.1980 సంచికలో పడింది.

‘వజ్రాయుధం’ కవిగా, విమర్శకుడుగా, బహుగ్రంథకర్తగా, నవలా రచయితగా శతకకర్తగా, అనువాదకుడుగా సోమసుందర్ సారస్వత గిరి వృక్షం. వారిరచనల మీద ఎన్నో పరిశీలనలూ, పరిశోధనలూ వచ్చాయి. కళాకేళి సాహిత్యమాసపత్రిక సంపాదకులుగా కూడా వారి సాహిత్యసేవలోక ప్రసిద్ధం. సోమసుందర్ అందుకున్న ప్రతిభాపురస్కారాలూ, సత్కారాలూ, సన్మానాలూ లెక్కకు మిక్కిలి వున్నాయి. గౌరవ డాక్టరేట్‌ని పొందారు. కథానికా రచయితగా కూడా తనదైన ముద్రతో, సాహితీ నిబద్ధతతో ఎన్నో ఉత్తమ కథానికల్ని ప్రచురించారు. 86వ ఏట కూడా యువరచయితల ప్రక్కన, నవతరం రచనల విశ్లేషణతో సాహిత్య కాలరేఖని అధ్యయనం చేస్తున్న మహామనీషి సోమసుందర్. వారిజీవితమూ, సారస్వతమూ రెండూ సమాజగతి శీలానికి ప్రతిస్పందనలుగా సాగిపోతూనే వున్నాయి.అస్తు!!

అనుభవ తరంగాల ప్రకంపనలు

డా॥ పోతుకూచి కథానికలు

డా॥ పోతుకూచి సాంబశివరావు గారు, విశ్వసాహితీ-జంట పదాలుగా తెలుగు సాహితీ లోకంలో ప్రసిద్ధి చెందాయి. నవలా రచయితగా, వ్యాసకర్తగా, పత్రికా నిర్వాహకులుగా పోతుకూచి వారు ఎంత ప్రముఖులో, అంతకంటే ఎక్కువగా సాహిత్య కార్యక్రమ నిర్వాహకులుగా, ఔత్సాహిక రచయితల ప్రేరణ శక్తిగా - వారు ప్రముఖులు. 'విశ్వసాహితీ' సంస్థ ద్వారా, పత్రికాద్వారా, వారి చోదక, ప్రోత్సాహకాలతో ఎందరెందరో సాహిత్యాభిమానులు సుప్రసిద్ధ కవి, విమర్శకులుగా, కథానికా రచయితలుగా ఈనాడు సాహితీ విహారం చేస్తున్నారు. అఖిల భారతీయ రచయితల సభల వంటి అనేక బృహత్ కార్యక్రమాల్ని తన నేతృత్వంలో ఘనంగా, దిగ్విజయంగా నిర్వహించిన దిట్ట పోతుకూచి వారు. కృష్ణానంద బిరుదాంకితులు. 82 ఏళ్ళ యువకులుగా ఈనాటికీ వారు అవిరళంగా తమ సాహిత్య సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల్ని నిర్వహిస్తున్నారు. పోతుకూచి వారు పొందిన సత్కారాలూ, సన్మానాలూ, అవార్డులూ, రివార్డులూ లెక్కకుమిక్కిలిగా వున్నాయి. ఆం.ప్ర.సా.అకాడమీ అవార్డు పొందారు. 1998- 2002 సమయంలో కేంద్ర సాహిత్యఅకాడమీ జనరల్ కౌన్సిల్ సభ్యులుగా వ్యవహరించారు. గౌరవ డాక్టరేట్ పొందారు.

బహుముఖీన ప్రతిభామూర్తి సాంబశివరావుగారు. కథానికా రచయితగా 8 కథానికా సంపుటాలు వెలువరించారు. ఒక గల్పికల సంపుటిని ప్రచురించారు. అద్దంలో రూపం, ఆచారి మాష్టారు, కల్లోలం, రంగనాథ రామాయణం, రంగడు, తిక్కచావు వంటి గల్పికల్లో వారి వ్యంగ్య కథనాత్మక శైలి చదువరుల్ని అలరించింది.

డా॥ పోతుకూచి 'ఏకపాత్రాభినయాలు' సంపుటీ వచ్చింది. వ్యావహారిక భాషాశైలిలో, సులభోచ్ఛారణకి అవకాశం కల్పించేటట్లు ఈ ఏకపాత్రల్ని రాశారు వారు. 'పిచ్చివాడు', 'కిరాణా సేట్' 'ఇల్లాలు' వంటి ఏకపాత్రలు ప్రదర్శనం పొంది ప్రసిద్ధికెక్కిాయి. డా॥ పోతుకూచి వారి 'హంతకులు' నాటకం వారికి ఎంతో పేరు తెచ్చిపెట్టింది. వారి ఎన్నో రేడియో నాటకాలూ శ్రోతల్ని అలరించాయి.

కాగా, కథానికా రచయితగా డా॥ పోతుకూచి వారిని గురించి సుప్రసిద్ధ కథకులు, విమర్శకులు డా॥ పోరంకి అన్నారు "ప్రతినీత్యం మనం చూసే పరిసరాలు, కొన్ని అందాలు, కొన్ని వికారాలు, ఘోరాలు, ఘనతలు, తీరు తీరులుగా ఉన్నవి ఉన్నట్లుగా కళ్లకు కట్టిస్తాయి. మనల్ని కదిలిస్తాయి ఈ కథలు. అందుకే ఆయన కథలంటే నాకిష్టం. ఆ కథల వెనుకనున్న కారుణ్యం నాకిష్టం" అని.

పోతుకూచి వారి కథానికల్లో 'గోదావరిగట్టు' అని ఒక కథానిక వుంది. డాక్టరుగారి దగ్గర పనిచేయటానికి ఒక గ్రామానికొచ్చిందొక యువతి. ఆమె కనిపించకుండా పోయింది. ఆమె జట్కా తోలుకొని బతుకీడుస్తున్న రామయ్యకి దయ్యం పట్టి చనిపోయాడు. గోదావరి గట్టుమీది దయ్యమే జట్కా గుర్రాన్ని కూడా తీసుకుపోయిందని కథ వ్యాపించింది. ఊరిలో పెద్ద గందరగోళం బయల్దేరింది. ఎక్కడ విన్నా ఈ ఆడదయ్యం కథలే. 'గోదావరి గట్టుమీద రాత్రి పన్నెండు గంటలకు నిజంగా జట్కా టకటక శబ్దం ప్రతిధ్వనిస్తుంది. గోదావరి తరంగాల మీద రొద, నక్కల కూత, కీచురాళ్ల మోత - ఆ ప్రదేశాన్ని నిజంగా భయంకరంగా చేస్తున్నాయి ఇప్పటికీ!' అంటూ కథ ముగుస్తుంది. ఇంతకీ ఆ యువతి దయ్యమేనా? అదే మిస్టరీ. ఈ మిస్టరీ ఛేదించడానికి కథానికలో అర్థవంతంగా కొన్ని సూచనలు చేస్తూ - విశిష్టమైన శిల్పాన్ని ప్రదర్శించారు డా॥ పోతుకూచి. డాక్టర్ రామయ్య దయ్యం భయంతో గోదావరిగట్టు మీద గిలగిలలాడినప్పుడే సరిగ్గా ఆ యువతి ఈ డాక్టర్ ని మళ్ళీ ఉద్యోగం అడగాలనీ వస్తోందనీ.. !... ఇలా! ఈ చిన్న కథలో ఆనాడే 'మేజికల్ రియలిజం' ఛాయల్ని ప్రవేశపెట్టారు డా॥ పోతుకూచి. కథానికని చదువుతుంటే వెన్నులో భయం వణికిస్తూ వుంటుంది. పోతుకూచి వారి మిత్ర సమ్మితమైన శైలి - కథనానికి వన్నె తెచ్చింది.

జీవన తాత్వికతని కథాత్మకం చేయటం - ఉత్తమ కథకుల గుణోన్నత్యాన్ని చెప్తుంది. నిలకడలోనే నిజాలు తెలుస్తాయనే సత్యాన్ని ధ్వనింపచేస్తోంది కథానిక.

అలాగే, 'బస్ లో పదినిమిషాలు' అని మరో మంచికథానిక వుంది, రోజూ కోర్టుకు వెళుతూ చూసే సీటీబస్ లోని ప్రహసనాన్ని ఇందులో చక్కగా వర్ణించారు రచయిత. పెళ్ళయిన నాయుడు మామయ్య, అబద్ధాలు చెప్పుకొనే బీదగుమాస్తా, నల్ల పంతులమ్మకు సీటీచ్చే యువకుడు, పుస్తకాల దొంతరల్ని గుండెలకానించుకుని , ఇస్త్రీ మడతల్లో నాజుకుగా, త్రుళ్లుతూ కనిపించే విద్యార్థినులు.. ఇలా చాలామంది దర్శనమిస్తారు.

‘జీవితం మార్పులో ఎన్నో అనుభూతులు. ఎన్నోనెమరువేసుకున్నా, వాటికి మూలం ఎక్కడో దాక్కున్నా ఒక్క హృదయానుబంధం ’ అంటారు రచయిత. బస్ లో ఒక చిన్న ప్రపంచం కనిపిస్తుంది. అందులో రోజుకొక ప్రపంచం. తల్లిదండ్రుల చుట్టూ తిరిగి ప్రపంచాన్ని చుట్టివచ్చిన గౌరవం సంపాదించుకున్న గణేశుడిలా, ఒక్క బస్ లో ప్రయాణం చేస్తే ప్రపంచాన్ని చూస్తున్న సంతృప్తి అంటారు. సాధారణ సన్నివేశాలతో అసాధారణమైన, ఆలోచనాత్మకమైన కథానికని చెప్పటం ఇందులోని మెలుపు. పోతుకూచి వారి శైలిలో చిరుదరహాసాన్ని కదలించే ఫణితి వుంటుంది. ‘చెరకు పిప్పిలా నలిగిపోయిన నాకు ఆయన వెళ్ళిపోవడంతో, చెరుకు పానకం తాగినంత హాయి కలిగింది’. ‘వార్తా పత్రికను నమిలేస్తున్న పెద్దమనిషి’, ‘అంతరంగికమైన విలువ అర్థం కాకపోతున్నా, బాహ్యమైన కృత్రిమ విలువలతో బ్రతుకులు కదిలిపోతున్నాయి.’ వంటి వాక్యాలు ముచ్చటగానూ వుంటాయి, ఆలోచనీయంగానూ వుంటాయి. ఈ కథానికలో బస్ లోపలి ఘటనల్నే కాకుండా, బస్ పోతుండగా బయట కనిపించే దృశ్యాల్ని చాలా క్లుప్తతతో, ఔచిత్య భరితంగా చెప్పారు పోతుకూచివారు.

దా||పోతుకూచి కథానికలు వారి అపారమైన అనుభవాలనుంచీ జనించినవి. అందుకనే అవి ఈ తరం పాఠకులకూ అవసరం!

ఇచ్చాపురపు జగన్నాథరావుగారి కథల్లో “చేదు కూడా ఓ రుచే”!

కథకులందరూ సహజంగా బుద్ధిజీవులు. వీరిలో కొందరు మరీ మేథో జీవులు. వీరిలో కొందరికి అంతస్సత్వం మరింత ఎక్కువ. వీరిలో గొప్ప అనుభవశాలురూ, అధ్యయనశీలురూ, నిశితగుణావగుణ విశ్లేషకులూ - కొందరుంటారు. అలాంటివారు మనిషి “లోపలి” మనిషిని బాగా పట్టుకోగలరు. వీరంతా మనిషి బాధావ్యధలూ, ఆనంద విషాదాలూ, అనుభవాలూ, అనుభూతీ, అంతరాంతర సంవేదనా - అంటే మనిషి జీవనపార్శ్వాల అవతలివైపుని దర్శించగల ప్రతిభావంతులు. వీరు ఒక ప్రత్యేకవర్గానికి చెందిన రచయితలు. వీరి కథల్లోని పాత్ర చిత్రణలో పైన పేర్కొన్న అంశాలు మనకు గోచరిస్తూ వుంటాయి. వీరంతా మనస్తత్వాల్ని గాఢంగా చిత్రించగలిగిన క్షేత్రజ్ఞులు. అలాంటి ప్రతిభావంతులు, మనస్తత్వ క్షేత్రజ్ఞులైన మహా రచయితల్లో ఒక గొప్ప కథకుడు - ఇచ్చాపురపు జగన్నాథరావుగారు.

రావుగారి కథల గురించి సుప్రసిద్ధ రచయిత గొల్లపూడి మారుతీరావుగారు ‘ఆయన కథలు పెద్ద మనుషులు... చలువ చేసినబట్టలాగ పవిత్రం. పరిశుభ్రంగా, సరళంగా, స్వచ్ఛంగా వుంటాయి.’ అన్నారు. రావుగారి కథలు - తెలుగు సాహిత్యంలో వొక ప్రత్యేకమైన రసగంగార్మురి. వారిదొక విలక్షణమైన పాయ!

దాంపత్య జీవితంలోని మాధుర్యాన్నీ, సాంసారిక ప్రణయాన్నీ చిత్రిస్తూ, తమదైన ముద్రతో కథలు రాసిన మహారచయితలు - మునిమాణిక్యం, మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి వర్ణులు బాబూరావు, శ్రీనివాస శిరోమణి- వంటి అగ్రేసరుల సరసన గంభీరంగా, వినయంగా నిలిచే ఉత్తమ కథకుడు - జగన్నాథరావుగారు.

ఒక కథ చెప్తారు రావుగారు. సినిమాకు బయల్దేరారు ఆలుమగలు. వర్షం వచ్చింది. ఇంట్లోనే దిగబడ్డారు. ఎదురింట్లో పార్వతి ప్రసక్తి వచ్చింది. అభిప్రాయాలు సాగినై. “పెళ్లయిన కొత్తలో పార్వతి చాలా బాగుండేది” అన్నాడు. అనుమానంగా, ఆశ్చర్యంగా ఆ పెద్దకళ్ళు ఇంకా పెద్దవి చేసి ‘మీకెలా తెలుసు?’ అంది. అలా... అలా.. మాటలు. ‘మోటు మనిషి, పెదవి ఎలా మండుతోందో చూడండి. మీకుబుద్ధిలేదు’ -

వరకూ సరాగం! “కామాక్షి మాట చెప్పండి” “మా స్నేహంలో ఒక తీపి ఉండేది. దాని ఉత్తరాలు చూశావుగా. అంతా ఆ శ్రీవారిమయం” చెప్పాడు. ఆపైన - “నీ పేరులోనే కవిత్వం ఉంది. శారద... విశారద... అలా....” గుర్తుచేశాడు. “ఎవరో ఈ మాటలు అన్నారని జ్ఞాపకం....” అంటూ ఆలోచనలో పడింది. “మీ మోహన్”. “ఉలిక్కిపడ్డావేం. అతని కవిత్వం జ్ఞాపకం వచ్చా?” అన్నాడు. ఇలా.. అతనూ, ఆమె - ఆ సరసాల సల్లాపాల పల్లకీలో ఊరేగి, ఆరునెలల తర్వాత పుట్టబోయే బిడ్డకు పేర్లు పెట్టేస్తూ వుంటే, కాఫీ తేవడానికి వంటింట్లోకి వెళ్తోంది ఆమె. అతనన్నాడు. “ఆ కిటికీ వేస్తావేం, జల్లు రావడం లేదుగా” అని. ఆమె అంటుంది. “ఎదురింటి శ్యామల మళ్ళీ కిటికీలో కూర్చుంది. అందుకని.. నవ్వుండి. నవ్వుండి, నాకేం. మీరు ఎంత నవ్వుతే అంత బాగుంటారు!”

ఇదీ “వానజల్లు” కథ. రావుగారి అభిమాన కథ!

అలుమగల మధ్య అపోహలూ, పొరపొచ్చాలూ - కొండకచో సహజమే. అయినా అవి అద్దం మీది నువు గింజలయిపోవాలి. అప్పుడే దాంపత్య జీవన మాధుర్యానికి దోసిలిపట్టే యోగం అబ్బుతుంది. అన్యోన్య దాంపత్యానికి విశ్వాసమే ప్రాణమాయువు. ఒకసారి ఈ విశ్వాసం కుదిరితే, మధ్యమధ్య వెటకారాలూ, ఎత్తిపొడుపులూ కూడా రమణీయంగానూ, కమనీయంగానూ వుంటాయి. “వానజల్లు” బట్టతడవడు. మనసును అసూయాద్వేషాల్లో ముంచదు! ఇదీ రావుగారి కథలో అందీ అందని ఆనందహేల! జలతారు తెర కదలికలో మిలమిల!!

అలాగే, ‘ఎదురద్దాలు’ కథ వుంది. ఇద్దరు పాతమిత్రులు, చాలా ఏళ్ళ తర్వాత కలుసుకున్నారు. యాదృచ్ఛికమైన చిత్రమైన సన్నివేశం. ఇద్దరూ మిథ్యా గౌరవం, భేషజం, ఆడంబరం, సూడోస్టేటస్ - చూపటంలో బాగా ఆరితేరిన జాణలు. తమ తమ అధ్యాత్మపు చిరుగుల బతుకులకి చాలా మాసికలు వేసి, రంగులద్ది - ఒకరికొకరు ఏమాత్రం తీసిపోని రీతిని ‘టాల్ క్లెయిమ్స్’ పలుకుంటారు. కథ అంతంలో వాస్తవం పేలుతుంది. అనుభవ పూర్వకమైన నిజాన్ని, స్నేహితుల చిత్రమైన ప్రవర్తన ద్వారా వెల్లడించారు రావుగారు. పాత్రల ముసుగులు మాత్రమేకాక, వాటి వెనుకవున్న గరుకులూ, గచ్చపొదలూ - తెలివిడి చేస్తారు. ఇదీ రావుగారి సంవిధాన కౌశలం.

రావుగారి కథల్లో మరో గొప్ప కథ - “గుండుసూది”, ఇందులో నాయకుడు శేషగిరి. “అతనికి తన జీవితం గుండుసూదులు గుచ్చిపెట్టే పిన్ కుషన్ లాంటిదని అనిపిస్తుంది”. అతని భార్య శేషరత్నమ్మ. తన జీవితంలో గుచ్చిన మొదటి గుండుసూది

ఆమె అనిపిస్తుంది అతనికి. శేషరత్నమ్మ పేరు తలచుకున్నప్పుడల్లా అతనికి ముల్లు గుచ్చుకున్నట్లు బాధ కలుగుతుంది. అతనికి పరిచయం వున్న రాగప్రియ జ్ఞాపకం వస్తుంది. రాగప్రియ! ఎంత చక్కటి పేరు! మనిషీ దానికి తగినట్లుగానే వుండేది. ఇరవైయేళ్ళ సంసారం తర్వాత ఇలాంటి ఆలోచన తప్పు అని అతనికి మరోబాధ. అప్పటి ప్రియ ఇప్పుడు తన అమ్మాయి పార్వతికన్నా చిన్నది. అలా అని ఆ ఆలోచన మానుకోనూలేదు. జీవితంలో ఏదో కోల్పోయిన ఒక అసంతృప్తిని ఈ జ్ఞాపకాలు ఉండీ ఉండీ బయటకు తెస్తూ వుంటాయి. “బతుకుని కడదాకా ఈదక తప్పదు. నిట్టూర్పులు, నిరాశలు, గత స్మృతులు మిగిలేవి అవేగదా! పోనీ ప్రస్తుతం గురించి ఆలోచిస్తే... పార్వతికి పెళ్ళి చేయాలి. పెళ్ళి చేస్తే ఏడాదికి తనని తాతని చేస్తుంది. “ఏమిటో! చిన్నప్పటి కలలంకా పూర్తిగా కరిగిపోకుండానే తాత అవడం అతనికి చాలా అసహ్యంగా తోచింది!”

“రాగప్రియ ఎందుకు తననింకా వెంటాడుతున్నది?” కాదు, “తానే ప్రియని ఇన్నేళ్ళ తర్వాత మానసికంగా వెంటాడుతున్నాడన్నమాట!” “ఈ ఆలోచనలో తప్పేమీ కనిపించలేదు. అప్పటి రాగం ఇప్పటి అనురాగంగా, మానసిక ఆరాధనగా వుంటే ఏం?” ఇదీ విచికిత్స!!!

ఈ కథలో మనిషి “లోపలి” మనిషి అసంతృప్తిని - ఆ చైతన్య స్రవంతిని - చాలా సున్నితంగా పరిత మనసులో గుచ్చారు రావుగారు. నిజానికి జీవితం తనకేది ఇచ్చిందో దాన్ని మౌనంగా స్వీకరించి గుట్టుగా, గుంభనంగా కాపరం చేసుకునే సగటు మనిషి - ఈ శేషగిరి. కానీ, అంతరంగంలో రక్తి - విరక్తి, ఆశ - నిరాశ వంటి ద్వంద్వ భావాల చీకటి వెలుగుల ప్రసారాన్ని - చక్కగా ఏ అరపులూ, అర్తనాదాలూ లేకుండా - సరళంగా, సున్నితంగా చెప్పేవారు రావుగారు.

‘గుండుసూది’ వంటి కథా వస్తువుని పట్టుకోవడమే రావుగారి చాకచక్యం అయితే, దాన్ని చల్లగా కాంక్రిటైజ్డ్ అబ్స్ట్రాక్షన్ తో చెప్పటం వారి చాతుర్యం అనాలి. పాత్రల చిత్తవృత్తి గురించి చెప్పేటప్పుడు రావుగారికి అబ్జెక్టివిటీ, నిర్మోహత్వం ఎక్కువ. అందుకనే, కథ ఆరేడు పేజీల్లో ముగుస్తుంది. నాకు తెలిసిన జీవితమంతా ఈ పాత్రల పరంగా పేని పారేస్తానన్నట్టు చాలా భారతాలు విప్పరు. చెప్పరు, కానీ - చదువరికి ఒక జీవితం హోరు, రొద, ఘోష - సమస్తమూ అందుతూ ఉంటాయి. ఇదే రావుగారి క్రాఫ్ట్ మెన్ షిప్ అంటే. బాగా చదువుకున్నవారి తత్వం ఇదే. చెప్పవలసినంతే చెప్పి స్థిత

ప్రజ్ఞతో పక్కగా ఒదిగి నిలబడతారు! సంభాషణలూ. Narration రెండూ - కథలో మనకి యీ నైపుణ్యాన్ని ధ్వనింపజేస్తూ వుంటాయి.

"Man is never free. He is simply too stupid to recognize this". అస్తిత్వవాదం మూలసిద్ధాంతం ఇది. 'గుండుసూది'లో శేషగిరీ, 'వానజల్లు'లో శ్రీరామచంద్రమూర్తి శారదా, 'ఎదురద్దాలు'లో రామనాథం - రమణమూర్తి - ఇలా వీళ్లంతా 'Essential Human Dilemma' లో 'never free' మనుషులు అనటంలో తప్పులేదు. అయితే ఈ కథలకి 'Clasic touch' ఎక్కడుందంటే, అది ఆయా మనుషుల్ని తన కథనం కెమేరాతో, అవసరమైన depth తో ఫోటోగ్రాఫ్ చేయటంలో ఉంది. ఇంకో Greatness - ఆ ఫోటోల నెగెటివ్స్ మనకివ్వరు, రావుగారు! కావాలంటే మళ్ళీమళ్ళీ మనమడిగితే, ప్రింట్ వేసిస్తారు! కారణం, 'He would explore the contours of the mind!' వారికి మనుషులు ఎన్నెన్నో 'selves' లో 'shelves' లో బతుకుతున్నారో - బాపు లలిత లావణ్య స్వచ్ఛరేఖలా, రవివర్మ చిత్రాల్లా - క్షుణ్ణంగా తెలుసు!

బతుకు సంక్లిష్టతల పోరులో ఆత్మఘోషతో సతమతమవుతున్న ఈ తరం పాఠకులూ, రచయితలూ కూడా - రావుగారి కథలు చదివి తెలుసుకోవలసింది చాలా వుంది. ఎందువల్లనంటే రావుగారి కథలు 'చేదు కూడా రుచే' అని గుర్తుచేస్తాయి. ధైర్యాన్నీ, ఆత్మస్థైర్యాన్నీ ఇస్తాయి! చిన్న హెచ్చరిక, పాపం రావుగారి కథలు పెద్ద పెద్ద కథా సంకలనాల్లో కనిపించవు. ఆయా సంపాదకవర్గాల సామాజిక స్పృహ వేరు! మారుతీరావుగారన్నట్టు కథకుడుగా రావుగారిదొక ప్రత్యేక 'సంతకం'!!

ముల్లతో గుచ్చినా మురిపెం - అదే ముళ్ళపూడి

సాహిత్యపరంగా. వందేళ్ళనుంచీ తెలుగువారు హాస్యప్రియులే! చిలకమర్రివారి గణపతి, దీక్షితులుగారి వటీరావు, భైరవశాస్త్రి, సూరీ - సీతీ - వెంకీ, మొక్కపాటి వారి బారిష్టర్ పార్వతీశం, మునిమాణిక్యం వారి కాంతం - తెలుగు పాఠకుల్ని ఎంతగానో అలరించారు. పానుగంటివారి సాక్షి వ్యాసాలు, సురవరం వారి మొగలాయీ కథలు, భమిడిపాటి వారి హాస్యకథలు, రావురివారి వడగళ్ళు, దాసుమామనరావుగారి శీర్షిక, లత ఊహాగానం, ఆ తర్వాత పురాణంవారి ఇల్లాలి ముచ్చట్లు, భానుమతిగారి అత్తగారి కథలు, శాయికథలు, భరాగో, తంబు కథలు... ఇలా.. ఇవన్నీ కూడా, ఎన్నో తెలుగు చదువరులకి ఆహ్లాదాన్నీ, ఆలోచనల్నీ పంచాయి.

కానీ, కాలం గడుస్తున్న కొద్దీ -రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక, కళా, వైజ్ఞానిక, కారణాలు ఏవైనా కావచ్చు - మన నవ్వు గుండెల నిండుగా పండటం మానేసింది. అడపా దడపా వచ్చినా పెదవులు మాత్రం నవ్వుటానికి కష్టపడసాగేయి. తెలుగుదనం లాగానే, నవ్వు మొహమూ వాడిపోవడం మొదలైంది!

అప్పుడే వచ్చేశాడు బుడుగు! వస్తూ, వస్తూ సీగ్యానపెనూనాంబనీ తెచ్చాడు! తెలుగుపాఠకుల ఆనందపు పంట పండింది. ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ (బాపుతో కలిసి) కాల্পనిక సాహిత్యానికి ఒక కుదుపునీ, మలుపునీ ఇస్తూ - అప్పుల అప్పారావుని (బుణానందలహరి) ప్రవేశ పెట్టాడు. ఆ వెంటనే రాజకీయ భేతాళ పంచవింశతిని దేశానికిచ్చాడు. గిల్లి, నోరు మూసిన చందాన - వ్యంగ్యం హాస్యం కలగలిపి - పుడుకు బానలతో క్రుమ్మరించేశాడు. మోయలేని హాయిని నెత్తికెక్కించి పరితల్ని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశాడు. తానేమో రమణమార్కు నవ్వుని నవ్వుకున్నాడు! పాఠకుల మూడ్స్, మైండ్స్ సేట్స్ మార్చకలిగిన రసవిద్యని నేర్చుకొచ్చి 'నవ్వితే నవ్వుండి' అంటే సంఘటనాత్మక హాస్యాన్ని - నేర్చుగా, మాటలకూర్పుగా, తన వంటావార్పుగా వండి వడ్డించి, వినిపించి, త్రేన్సు తెప్పించి మరీ నవ్వుకున్నాడు!

రమణ రచనల్లో నోరూరించే తీపి ఎంతవుందో, కళ్ళు చిట్లించేవేనో వగరూ, కన్నీటిని కార్పించే కారమూ కూడా అంతకంత వుంటాయి. నిజానికి అదొక పేటెంట్ మిక్చర్! సున్నితమైన హాస్యం, సుకుమారమైన చమత్కారం, సునిశితమైన అధిక్షేపణ తగుపాళ్ళల్లో కలిసిన రచనామృతం అది! కొన్నింట మళ్ళీ సీరియస్గా చక్కెరలేని ఉడుకుపాయసాన్నీ అందించేస్తాడు!

ఆయన రచనా విధానంలో కొంగునో, పైపంచ మడతనో, కర్చిఫ్ కొసనో బయటకి తీయించి, ముక్కుబీదించే బరువైన డైలాగులూ, ‘పాదధూళి’ గట్టా ఉండవు. ఆ కథనం చదువరికి వెన్నెల స్నానం చేయించే అక్షర సముదాయం!

న్యాయానికి రమణ రచయితత్వాన్నీ, దాని సమగ్ర స్వభావాన్నీ, స్వరూపాన్నీ తెలియజెప్పే ఇతివృత్తాలు, కథనాలు, కవి హృదయాలు - చెప్పాలంటే అది వేరు గ్రంథ మవుతుంది!

‘సీతా కళ్యాణం’ కథ రాసేడు రమణ. కొన్నివేలమంది నోట, కొన్ని లక్షలసార్లు పునరావృతమైన వృత్తాంతం. అయినా రమణ రాసేడు. వారెవరూ అనని పద్ధతిలో తానురాసేడు. ‘సీతాకళ్యాణం’ చదువుకొన్న నాస్తికుడు కూడా - అర్థమైన మనస్సుతో, లోలోపల వో అనుభూతిని నింపుకుని, దాన్నలా శాశ్వతంగా నిలుపుకుంటాడు అనే విధంగా రాశాడు. చూడండి. (కాలమ్ పరిమితి దృష్ట్యా ఒక్కటే ఉదాహరణ)

“దశరథుడు సూర్యచంద్రులవంటి పుత్రులిద్దరినీ తన వద్ద కూర్చోపెట్టుకుని, వారి వనజీవన యాత్రా విశేషాలను గుచ్చిగుచ్చి అడిగి తెలుసుకున్నాడు. సద్గుణనిధి రాముడు వినమ్రుతతో స్వీయప్రతాపాన్ని ప్రస్తావించని సందర్భాలలో - తండ్రి తన చిన్న కుమారుడి వంక చూచేవాడు. లక్ష్మణుడు నవ్వి, ఆయా విశేషాలను, అన్నగారి ప్రజ్ఞాప్రాభవాలను మహాత్సాహంతో వర్ణించి చెప్పేవాడు”. ఈ వర్ణనలో ఎంత మాటల పొందిక, పొదుపు వున్నాయో, అంతటి అర్థవంతమైన భావ ప్రకటన వుంది. ఔచిత్యపోషణ వుంది. శిల్ప నిర్మాణదక్షత వుంది. చిత్రరేఖ లాలిత్యం వుంది! ఇదీ కథ రాయాల్సిన పద్ధతి అనిపించే ఒక పాఠం వుంది! రమణ కథా కథన చాతుర్యశక్తికి ఒక జయకేతనం మీముంచుంచాను! అలాగే, ఈ కథలో పాణిగ్రహణం అంతర్యాన్నీ, తత్వాన్నీచెప్పిన విధానం ఒకటి - మనల్ని ముగ్ధుల్ని చేస్తుంది. సార్వకాలీనమూ, సార్వజనీనమూ అయిన మధురోహ, అనుభూతి, వధూవరుల మధ్య జనించి, తరంగితమైనాగే అనురాగ ప్రసార మాధ్యమంగా ఆ కరగ్రహణాన్ని విశదీకరించటం - కథాశిల్ప పరాకాష్ఠకు ఉదాహరణ! అక్షర లాలిత్యం, భావమాధుర్యం జమిలిగా సాగిన “సీతాకళ్యాణం” తెలుగు కథావనంలో విరగకాసిన ఒక మధురరసాల సాలం!

ఒక్కసారి “సాక్షి”ని చూద్దాం. “వీధిలో చుక్క పరిగెడుతోంది. మధ్యాహ్నపు నిశ్శబ్దమీద. నిశ్శబ్దపు మధ్యాహ్నం మీద. చుక్క కాళ్ళ కడియాలూ, గొలుసులూ ఘల్లుఘల్లు మంటున్నాయి. ఒడుదుడుకులుగా పరిగెడుతోంది. సుడిగాలిలా పరిగెడుతోంది. శివాలెత్తినట్లు ఊగిపోతోంది” అలాగే పకీరు వచ్చే ఘట్టం! కొన్ని కొన్ని సందర్భాల్లో

రమణ వచనం రాస్తూ కవిత చెప్పేస్తాడు. ఎంతో అలవోకగా! అది సంఘటనకు బిగి కల్పిస్తుంది. పరిత గుండెను బిగించేస్తుంది.

రమణ కథల్లో కవిత్వం ధ్వనించే పంక్తులు ఇలా ఉంటాయి. “ఊరు భుక్తాయాసంతో మాగన్నుగా వుంది” “ఈ రాక్షసుడేం చేస్తాడోనని చంద్రుడు ముబ్బల్లో మొహం చాటుచేసుకున్నాడు”

“తియ్యని నొప్పి ఒక కెరటంలా వెన్నుముక చివరకంటా విరిగింది.”

నిలిచి నింపాదిగా చదివి, ఆలోచించి, ఆనందించాల్సిన పంక్తులు - కోకొల్లలు!

మాటల్ని విరుస్తూ కూడా హాస్యం, వ్యంగ్యం పండిస్తాడు రమణ. ఎన్నికల్లో అభ్యర్థి ‘ధనర్థారియై’ బయల్దేరాడుట! ‘ఏకలవ్యుడు’ ఉన్నాడు! చలపతిరావు ‘టెలిపతిరావు’ అవుతాడు! ‘టెలిఫోన్ మీద వో కవివచ్చాడు’ ‘అతనారోజు తొలికోడితో మేలుకొని, కాకితో పడుకున్నాడు’ ‘వీళ్ళకి ఈ సమస్య అమావాస్యలా రూపురేఖా రహితంగానూ, పిరికివాడి ఆయుర్దాయంలా అయోమయంగానూ, ఎన్నికల వాగ్దానంలా అసంగతంగానూ కనపడుతుంది” ఇలా పుట్లకొద్దీ పండించిన నవభావాల ధాన్యం - ఎంతనికొలవగలం!

కాగా, ఒక్క “కాసుక” కథని చదవండి, గోపన్న అనే వేణువుల్ని తయారుచేసేవాడి ఆత్మసమర్పణాభక్తి చిరంగా, స్థిరంగా - మీ గుండెని పట్టుక్కుమంటుంది. ఈ కథ చివర రమణ ధ్వనింపజేసిన జీవన తాత్త్వికత - శతకోటి కథలు రాసి కిరీటాలు పెట్టించుకున్న కీర్తికన్నా ఎంతెంతో మిన్న!!

‘వరలక్ష్మీ ప్రతం’ వంటి కథలు, వేటకథలు - వేటికవే ప్రత్యేక కథాశిల్ప పేటికలు. రమణ కథల్లోని ఇతివృత్తాలన్నీ - తెలుగువారి ఇంటింటి కథలు, లేదా పెరట్లో కథలు, లేదా వీధి మలుపుల్లో కథలు, అరుగు చివరి కథలు, ఇంకా చెప్పాలంటే తెలుగువాడి గుండెల్లో కథలు. ఆ కథల్లో వాతావరణం, సమాజం, మనుషులు, పరిస్థితులు - అన్నీ మనవే. అన్నీ మనవే! అందుకే బుడుగులు. పకీర్లు, గాయత్రులు, విశ్వేశ్వరావులు, అప్పారావులు. .. వీరంతా మన వాళ్లయిపోయారు. మనసుల్లో నిలిచిపోయారు! అదీ ‘ట్రెండ్ సెట్టింగ్’!

సంతోష విషాదాల అనిర్వచనీయతని హాస్యవ్యంగ్యాలలోని అంతర్లయగా ప్రవహింపజేసిన రమణ కథలు - నిజంగా “రమణ మార్కు” కథలు!! ప్రతిభా, వ్యుత్పత్తి - ఈరెంటి సమాహారరూపం రమణ! ఆ సత్కాథా వాల్మీకికి అభినందనమందారాలు!!

(ముళ్ళపూడి వెంకటరమణగారు నాకంటే చాలా పెద్ద వారే అయినా ఈ వ్యాసంలో కావాలని ఆత్మీయంగా ‘రమణ’ అనే పిలుపు వచ్చేసింది! అలా వుంచేశాను)

అచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ 'కట్టడి' కథానికలో నగ్నవాస్తవికత

సాహితీవేత్తగా ఎన్నో విజయాలు సాధించిన దిగ్గజం. ఎన్నెన్నో ఉన్నత పదవుల్ని చేపట్టి నిర్వహించిన కార్యదక్షుడు. 'షరామామూలే' వంటి ఉత్తమ కవితా సంపుటిని వెలువరించిన ధీశాలి. అయితే, వారి పేరు చెప్పగానే తెలుగు సాహితీలోకం ముందుగా ఆయన్ను గొప్ప కథకుడనే అంటుంది. ఆ ఉత్తమ కథకుడు-అచార్య కొలకలూరి ఇనాక్.

నేను సాహిత్యాన్ని ఆబగా చదువుకొన్న వాణ్ణి. నలభై అయిదేళ్లుగా సహస్రాధికంగా 'కథ'లూ, 'కవిత'లూ చదివి, వాటిలో మునిగి తేలుతున్నవాణ్ణి. ఇట్లాంటి నా వంటి వాడికి ఒక రచన చదవగానే హార్డ్ ఎటాక్ రావచ్చునేమో అన్న ఆవేదన, ఆందోళన, భయం-కలగటం ఒక అనుభవైకవేద్యమైన (!) సంచలన సంభవం, అపూర్వమైన సన్నివేశం!

అవును. ఆ రచన-ఒక కథ. కథ పేరు 'కట్టడి'! కథకుడు-డాక్టర్ కొలకలూరి ఇనాక్. ఆ కథకూ, కథకుడికీ- 'అహంభో అభివాదయే'! 'గంగాస్నానం' చదివి కూడా చలించిపోయిన వాణ్ణి నేను. ఇంతకీ 'గంగాస్నానం' గొప్పేమిటి? ప్రస్తుతం గంగ వున్న పరిస్థితుల్లో -అంటే మాలిన్యం, మురికి, గలీజూ, జనం దానిలో చేస్తున్న నానా రకాల ఛండాలపు పనులు-వీటన్నిటినీ చూసి, మన సంస్కృతీ సంప్రదాయాల ఔన్నత్యాన్ని గుండెలో ప్రోది చేసుకుని ఉత్తమ భావస్పందనతో ఛాతీ పొంగించుకుంటున్న-ఒక మేధావి., ఒక బుద్ధిజీవి (తీరా గంగని చేరిన తర్వాత, దాని స్థితికి)-కడుపు రగిలిపోవటం. అతని ఆర్తీ, ఆవేదనా, అంతర్జ్వాల! ఇదీ కథాంశం. ఈ కథా వ్యతిరేకుల వాదన ఏమిటంటే - గంగ పవిత్రతని అపభ్రంశం పట్టించటానికి కథకుడు చాలా తెలివిగా ఆ కథని వ్రాశాడని. ఆ కథా వస్తువునీ, కథా శిల్పాన్నీ-బలపరుస్తూ, వివరిస్తూ, విశ్లేషిస్తూ పెద్ద తుఫానునే ఎదిరించాను నేను. నాకు అంతగా నచ్చిన కథ - 'గంగా స్నానం'. ఈ ఉపోద్ఘాతం ఆవశ్యకత ఏమంటే-అంతటి గొప్ప కథ-'కట్టడి'-ఇనాక్ గారి కలం నుంచీ వెలువడింది అని చెప్పటంకోసం. ఇప్పుడు 'కట్టడి' కథ చూద్దాం. 'బావిని కట్టడి చేశారు'-ఇదీ మొదటి

వాక్యం. చిన్న కథ ఎత్తుగడ ఉత్కంఠనీ, ఉత్సాహాన్నీ రేపాలి, చదువరిలో. రెండో వాక్యం సాగుతుంది, "ఎవరూ నీళ్లు తెచ్చుకోవటం లేదు"

"The incomparable judge" అని పేరు తెచ్చుకున్న న్యాయమూర్తి Cardozo అంటాడు, "Substance can titillate the mind, while style thrills it" అని. విశేషం ఏమిటంటే-the art of packing within a sentence the phosphorescence of a page" సాధ్యమౌతుంది-ఆ శైలీనైపుణ్యం వలన. అలా ఒక thrill మొదలైంది. కథ మొదటి వాక్యంలో, రెండో వాక్యంలో.

ఒక మహోన్నత పర్యవేక్షకుడు దగ్గర నిలబడి, తల ఎత్తి చూస్తే కలిగే భావానుభూతి ఎలా వుంటుందో, అలాంటి భావానుభూతిని కలిగిస్తోంది. కథ ఎత్తుగడ. 'ఈ కట్టడి ఏమిటి?' అనే ఉత్కంఠ ఆగనివ్వదు. ఇదే ఉత్కంఠ, కుతూహలం పదేళ్లుకూడా లేని పెద్దోడికీ కలిగింది. వాడి దృక్పథం నుంచే జరుగుతుంది కథ!

'పొద్దున్నే నీళ్లు లేకపోతే, పొయ్యి ముట్టించకపోతే రోజు మొదలుకాదు. అయినా బావి దగ్గరకు ఎవ్వరూ పోవటం లేదు. 'బావి గిలకలకు, బద్దెలకు వెంట్రుకలు చుడితే గిలకలు తిరగవు. వెంట్రుకలు తెంచగలిగినవాళ్లు లేరు. చుట్టిన వాళ్లే వెంట్రుకలు విడదీయాలి. అప్పుడే నీళ్లు తోడటం సాధ్యం!' 'మాదిగ పల్లెకు అదొక్కటే బావి. దీనికి కట్టడి!'

'అది మొండోడిపని'. మొండోడు కనిపించదు. వాణ్ణి చూడటం అపశకునంగా భావిస్తారు. వాడు రాత్రిపూట వస్తాడు. 'మొండోణ్ణి బువ్వపెట్టుతల్లీ' అని కేకపెట్టాడు. ఆ కేక మూడుసార్లు. ఆ పైన అడగదు. కేక విన్న వాళ్లు వినిపించిన దిక్కుగా పోయి ఎత్తుగా వున్నచోట పాత్ర పెట్టి రావాలి. వాడు చీకట్లో ఎప్పుడో వచ్చి తిని వెళ్లి పోతాడు. కుక్కల్ని రాకుండా చూసుకోవటం అతడి పనే. తెల్లవారాక పాత్ర తెచ్చుకోవాలి. ఆ గిన్నె, మట్ల, ముంత, మూకుడు-ఏదైనా వారంరోజులు వాడరు.'

'మొండోడు మాదిగ ఉపకులం వాడే. మాదిగల దగ్గరే యాచిస్తాడు.' 'వీడికి పెట్టేవాడూ కనిపించదు, వాళ్ళకు పెట్టించుకునే వీడూ కనిపించదు. గుప్తదానం, గుప్తస్వీకారం ఇదీ తంతు'.

ఊరు గిజ గిజ లాడుతోంది. చివరికి పెద్దమాదిగ మార్గం చెప్పాడు. చద్ది అన్నం వుంటే పెట్టవచ్చు. ఊర్లో అందరూ ఉన్నది తెచ్చిపెట్టటానికి నిర్ణయించుకున్నారు. పెద్దోడు

కూడా తన కూడు అనిష్టంగానే మొండోడికి సమర్పించాడు. పెద్దోడి బుర్రలో చాలా చాలా పెద్ద ప్రశ్నలు. అసలు మొండోడు ఎవడు, ఎలా వుంటాడు, ఎక్కణ్ణుంచీ వస్తాడు, వాణ్ణి ఎవ్వరూ ఎందుకు చూడకూడదు? -ఇదీ కుతూహలం, వాడికీ మిష్టరీని ఛేదించాలనే నిశ్చయం! ఎవ్వరికీ కనిపించకుండా వాణ్ణి చూడాలి. దొంగగా నక్కినక్కిపోసాగాడు. ఇంకా కపెరకపెర చీకటి ముసురుకునే వుంది. బావికాడ మనుషుల్లేరు. అలికిడి లేదు. ఇక ఎప్పుడైనా మొండోడు రావచ్చు. పెద్దోడు చూస్తున్నాడు... చివరికి బొగ్గు లాటుల్లోంచీ వచ్చాడు మొండోడు. 'ఆ మానవమాత్రుడు రాక్షసిబొగ్గు గుట్టలాగా వున్నాడు. జుట్టు, శరీరం, నిక్కురు కారునలుపు. తారు నలుపు. నల్లరాకాసి బొగ్గు నలుపు. అట్టలు కట్టుకుపోయిన జుట్టు చివర ఎక్కడో, శరీరం చివర ఎక్కడో తెలియకుండా అఖండంగా నల్లగా వున్నాడు.'

...పాత్రల్లో పదార్థం వాడి కడుపులోకి చేరింది. మొండోడు ఎలా వచ్చి, ఎలా ఆ పదార్థాన్ని ఆప్యాయంగా ఆరగించాడో-అదొక మహత్తర కావ్యఖండిక. ఇనాక్ గారి కలం శతకోటి తరాల మూగ ఘోషకి నాదం కూరుస్తూ చదువరి వెన్నునాడి మీద అలలెత్తించిన వేదనామృదంగ నాదం, అది! కడకు 'కట్టడి' వీడింది. తూరుపు తెల్లబడింది. "మొండోడు మళ్ళీ కనిపించలేదు" అని ముగుస్తుంది! 'కట్టడి' కథ-ఒక దయనీయమైన జీవనస్థితికి అత్యంత వాస్తవిక దర్పణం. మనిషిగుండె మీద సమ్మెట పోటు, 'తోటి మనిషి పరిస్థితి ఇదీ' అని తెలిసి గుండె పగిలిపోయే నగ్న వాస్తవికత! 'కట్టడి' కథా నిర్మాణ పద్ధతిని పరిశీలిద్దాం. కట్టడితో మొదలై కట్టడితో వీడటంతో ముగిసింది కథ. ఈ రోజు పొద్దుటితో మొదలై మర్నాడు పొద్దుటితో పూర్తయింది. మొండోడు ఎవరో, ఈ కట్టడి ఏమిటో తెలుసుకోదలచుకున్న పెద్దోడి ఉత్సాహంతో మొదలై, సమాధానంతో ముడివీడింది. పల్లె దినచర్య, జీవనస్తంభనంతో మొదలై-సూర్యుడు ఉదయించటం, బావిగిలకలు విరామంలేకుండా మోగటంతో కథ ముగింపుని పొందింది. ఏకాంశ వ్యగ్రత అనే అంశం ఆ విధంగా నూటికి నూరుశాతం పాటించబడింది కథలో. పెద్దోడి ఉత్సాహం అనే ఏకనూత్రత కథలో అపూర్వంగా నిర్వహింపబడింది. కథా సంవిధానం-సాగీ ప్రవాహం వంటిది. ప్రతిపాదించిన అంశానికి వన్నె కూర్చటం శిల్పంలో భాగం. 'కట్టడి' కథా స్థలం మాదిగ పల్లె. పల్లె చదువరి కళ్లముందు ప్రత్యక్షం కావాలి. Physical setting పరిసరాల వర్ణనలో బహిర్గతం కావాలి. దీన్ని అఖండంగా పరిపోషించారు కథకుడు. అలాగే, కథా వాతావరణం మనుషులు, వారి స్వరూప స్వభావాలు, ఆచార వ్యవహారాలు, ప్రవర్తనా విధానం, పలుకుబడి-వంటి సహజ నైజస్ఫోరకాలనుంచీ succinct గా

ఆవిష్కరింపబడాలి. అంటే-పరిత తాను చదువుతున్న కథలో - atmosphere నీ, climate నీ విడివిడిగా స్ఫుటంగా ఫీల్ కాగలగాలి. శిల్ప చిత్రణం అంటే ఇదే. కథ ఎలా మొదలై, ఎలా నడిచి, ఎలా ముగిసింది అనేది-కథా సంవిధానానికి స్థూలమైన వివరణగా యిస్తూ వుంటారు. ఆ సంవిధానంలో గుణాత్మక నైశిత్యం పైన పేర్కొన్న అంశాల్లో ప్రకటిస్తాడు ఉత్తమ కథకుడు. ఈ లక్ష్య లక్షణాల మేళవింపు అత్యంత నైపుణ్యంతో వెలువరించిన కథ 'కట్టడి'. భీమసేన్ నిర్మల్ ఇలా అన్నారు, "రచన సార్థకం కావాలంటే, రచన పాఠకుని హృదయాన్ని కదిలించాలంటే రచయిత తన రచనలోని భావపక్షాన్నీ, కళాపక్షాన్నీ కూడా సమన్వయ పరచుకుని రచన చేయాలి". కథా రచయితగా "కట్టడి"లో ఈ సమన్వయాన్ని అద్భుతంగా సాధించారు ఇనాక్ గారు. ఒక అపరాధ పరిశోధక కథలో ఉండేంత ఉత్సాహం-కట్టడిలో పోషించబడింది. పాత్ర చిత్రణలో అంతర్గత సంఘర్షణ లీనమై వుంది. రెండే రెండు పాత్రలతో ప్రత్యక్షంగా-ఒక ఛిద్ర జీవన చిత్రాన్ని మన ముందుంచుతారు. 'ఇదా ఈ సమాజంలో కొందరి దుస్థితి!' అనే ఆర్తి రగిలించారు. కథా నిర్మాణ పద్ధతికి ఒక నమూనాగా చెప్పుకోగలిగిన చాలా గొప్పకథ-కట్టడి. కథలో గుండె బిగించే వస్తువుతో పాటు, ఆ వస్తువుని సంక్షోభ జీవన పార్శ్వాన్ని-పరితకు చూపే 'టార్చిలైట్ ఫోకస్'ని కూడా నిశితంగానూ, నిశ్చలంగానూ కథలో నిలపగలిగేరు ఇనాక్ గారు. శైలి గురించి ఒక్కటే మాట. 'కట్టడి' కథలో Passages కి Passages కవితా ఖండికలుగా-ఊపు, తూగు, లయలతో సాగాయి, తెలుగువారి సాంఘిక జీవనాన్ని చిత్రించటంలో ఇంతటి వెన్ను జలదరింపు కలిగిస్తూ వచ్చిన కథ మన సాహిత్యంలో లేదనే అనుకుంటున్నాను నేను. సర్వోత్తమ కథగా ఎన్నదగిన 'కట్టడి' కథ ఇటీవల విరివిగా వస్తున్న కథా సంకలనాల్లో ప్రతి సంకలనంలోనూ చోటు చేసుకుంటే రచయితలకీ పాఠకులకీ కూడా ఉపయుక్తంగా వుంటుంది. కథా శిల్ప నిర్వహణంలోని మెళకువల్ని అందరూ ఆకళింపు చేసుకోవటానికి ఒక అవకాశం ఏర్పడుతుంది. ఈనాడు ఈ కథా వస్తువు రిలవెన్స్ ని చర్చలోకి దించవలసిన అవసరం గానీ, వాదాల టేగిని తగిలించవలసిన ఆవశ్యకత గానీ లేని "కట్టడి" "ఇదీ నా తెలుగు కథ" అని మరోమారు పిడికిలి బిగించి, చెయ్యెత్తి జైకొట్టే అవకాశం కలిగించిన మహోత్తమ కథ! తెలుగు కథ సూరేక్ష పండుగకు "కట్టడి"ని చదవటమే ఒక ఎడ్యుకేషన్ గా భావిస్తున్నాను! ఇనాక్ గారికి శతానేక అభినందనలు!

జీవితసారమే భ.జ.రా. కథల సారాంశం

‘లౌక్యుడు’ వంటి కథలతో తెలుగు పాఠకలోకానికి సుపరిచితుడైన రచయిత - భమిడిపాటి జగన్నాథరావు. ఆ కాలంలో (1960ల్లో) బాపు సంపాదకత్వంలో వచ్చిన కథ -1 సంకలనంలో భ.జ.రా. గారి ‘లౌక్యుడు’ కూడా వుంది.

భ.జ.రా. గారు కథలు రాయడం కంటే కథలు చదవడానికే ఎక్కువ ఇష్టపడతారు. అందువల్లనే 1952 నుంచీ రాస్తున్నా సంఖ్యాపరంగా వారు మరీ ఎక్కువ కథలు రాసిన రచయితకాదు.

జగన్నాథరావు గారి అధ్యయన శీలం గురించి ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ఆయన ఒక నడుస్తున్న కథానిలయం!

కథానికే ఆయనకి అత్యంత ఆప్యమిత్రం. కథకులంటే అమితమైన అభిమానం. ఆప్యాయత, మైత్రి, అందునా మంచి కథలురాసే తెలివిగల కథకులంటేమరీ ఇష్టం. అందుకనే, ఒక సైటేషన్ లో పులికంటి భజరాగారిని ‘ప్రతిభాపక్షపాతి’ అన్నారు! జీవితం పట్ల ప్రేమ, మనిషిపట్ల ఆదరణ-ఇవీ ఆయన నిర్దిష్ట లక్ష్యాలు. కథల్లోనూ ఆ లక్ష్యాలనే ఉద్దీప్తం చేశారు. భజరాగారిది అరుదైన కథక పృథ్వీ, కథక వ్యక్తిత్వం.

జగన్నాథరావుగారి కథల్లోని ఇతివృత్తాలన్నీ చిత్రమైన అణువిజయాలు సాధిస్తాయి. కథలో పెద్ద గొప్ప విషయమేమీ లేదే అనిపిస్తుంది సాధారణ బుర్రకి. కానీ చదివిన కథలోని వ్యక్తుల్ని, వారి ప్రవర్తననీ, వారి మనస్తత్వాన్నీ నింపాదిగా విశ్లేషించుకుని, విశర్కించుకుంటే సముద్రమంత మనస్సుని కథ అంత గుప్పిట్లో చూపాడే అనే విభ్రమం కలుగుతుంది.

ఉదాహరణకి ‘పురోగామి’ కథ వుంది. ఇందులో శేఖరం, సావిత్రి పల్లెటూళ్ళో పుట్టిపెరిగిన ఇరుగుపొరుగువారు. సావిత్రికి వయసొచ్చింది. వయసుతో లావణ్యాన్ని తెచ్చుకొంది. వోణి వేసుకుని, పెద్దకళ్ళతో అతన్ని కవ్విస్తోంది. ఆనర్స్ చదివేరోజుల్లో శేఖరం ఆ ఊరొస్తే పట్నవాసపు అలవాట్లని రంగరించుకున్న అతన్ని ఓడీ బిగించి సిగ్గుపడుతూ చూసింది. పిల్ల చామనచాయన, చాయ రంగులో మెరుస్తూ, ఒళ్లంతా తళుకు అద్దినట్లుంది. ఆ పిల్ల శేఖరం కళ్లకి ‘అమె’గా కనబడింది. ఆ తర్వాత వచ్చినప్పుడు

చీర కట్టి ప్రత్యక్షమైంది. చల్లని సాయంత్రం. ఊగిపోయాడు. ఆమె పెదాల్ని తన నోటితో మూసేశాడు. ఆమెను తనలో ఇముడ్చుకున్నాడు. ఆమె వింతగా వణికింది. ఉన్నట్టుండి తప్పించుకుంది. ‘నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటాను. ఈ సంవత్సరంతో చదువయి పోతుంది’ అన్నాడు. వైజాగ్ నుంచీ ఉత్తరం రాశాడు. ‘ఫస్ట్ క్లాస్ లో పాసయ్యాను. నాన్న గారితో చెబుతాను. ఆయన నా కోరిక కాదనరు. త్వరలో ముహూర్తం’ అని.

ఏదేళ్ళు గడిచాయి. అతను అమెరికా వెళ్ళి వచ్చాడు. తన సబ్జెక్ట్ లో నిధి అనిపించుకున్నాడు. ఈ ఏదేళ్ళ కాలంలో.. ఎందరో యువతులు, ఎన్నోరకాలు. ఎన్నో అనుభవాలు. అన్నీ చవిచూశాడు. మనిషే మారిపోయాడు. తన విభాగంలోనే రిసెర్చ్ చేస్తున్న మృణాళినితో మూడేళ్ల క్రితం పరిచయం, ఆమె ఇప్పుడతని ఆరాధ్య దేవత! బలవంతాన అమ్మమ్మని చూడాలనే మిషన్ తనని తల్లీతండ్రీ పల్లెకి పంపారు. పెళ్ళి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నై.

ఇదిగో - ఇక్కడ - అతను పల్లెటూరు రావటం అనేది కథాసంధి. సావిత్రిని చూసాడు. ఏదో అసహనం. ఆమె పెళ్ళి చేసుకుని వుంటే బాగుండేది. కాని కాలేదు. ఆమె చాలా జాణ. గడుసుగా అతన్ని ‘డిఫెన్స్’లో పడేస్తుంది. ఇప్పుడు చదువుకున్న తెలివిగల యువతి ఆమె. అతనికి అనుక్షణమూ మాటల్లో తాను ఓడిపోతున్నాడని తెలుస్తూనే, ఎవేజివ్ సమాధానాలు చెప్తూ ఉంటాడు. ఆమె ఒక వాస్తవాన్ని అతని ముందు పెట్టుంది. తాను ఒక ఎబై నాలుగేళ్ల రెండవ పెళ్ళివాణ్ణి కట్టుకోవలసి వుందని, ‘నా ధర్మమేమిటో చెప్పివెళ్ళమ’ని ప్రశ్నిస్తుంది. తప్పించుకుని లేచి వెళ్ళిపోయాడు.

బదేళ్ల తర్వాత సావిత్రి అతనికి కలలో కనపడింది. అతి భయానకంగా కనబడింది. భయం కలిగింది. రేపు మళ్ళీ ఫ్రాయిడ్ చదవాలి’ అనుకున్నాడు. భీకరంగా చచ్చిపడి వుంది సావిత్రి. జబ్బులేదు. హత్యాకాదు అన్నారు వైద్యులు! మెలకువ వచ్చింది. నిమిషంలో అతని తీరు మారిపోయింది. రేపు సైన్స్ కాంగ్రెస్ లో చదవవలసిన విప్లవాత్మక థియరీ గురించిన కాగితాలు ముందుకు వేసుకుకూర్చున్నాడు. ‘ఆ విజ్ఞాని చూపూ, ఆలోచనా అంతా ముందేవుంది. మానవ శ్రేయస్సు కోసం, సర్వజనావళి సుఖించేందుకు నిరంతరం పరిశ్రమించే విజ్ఞానకోవలోని వాడు. అతనికి జేజేలు జోహారు!’ అంటూ కథ ముగుస్తుంది.

కళాకారుడు వేసే చిత్రం వేరు. కెమేరాతో తీసే చిత్రం వేరు. కళాకారుడు ప్రధానమైన అంశం మీద వెలుతురు ప్రసరింపజేసి అప్రధానమైన దాన్ని కళాత్మకంగా

మరుగుపరుస్తాడు. దీనివల్లే కళాకారుడి చిత్రంలో జీవం ఉట్టిపడుతుంది. అంటారు- డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తిగారు.

కథానికకు సంబంధించి వెలుతురు ప్రసరింపజేసిన భాగాన్ని వాస్తవికంగానూ, మరుగునవున్న దాన్ని కళాత్మకంగానూ భావించవచ్చు. ఇలా కథానిక వాస్తవికతను, కళాత్మకతను సంతరించుకుని చదువరి చైతన్యపరిధిని విస్తృతం చేస్తున్నప్పుడు సాధారణాంశంలో అసాధారణ శక్తి వ్యుత్పన్నం అవుతుంది. ఇలాంటి అసాధారణ శక్తి కలిగిన కథలు తెలుగులో కొన్ని వచ్చాయి. వాటిలో 'పురోగామి' ఒకటి. శేఖరం అధో చేతనలోని 'గిట్టి ఫీలింగ్'కి చాలా గొప్పకథాత్మక చిత్రణ చేశారు రచయిత.

అలాగే, మనిషి అంతరాంతరాల్లో కొన్ని అనుభూతులు వుంటాయి. అవి అమూర్త భావనలు. అనిర్వచనీయమైనవి. ఆ భావనలు రూపానికి అంత తొందరగా అందవు. మనసుకి ఛాయా మాత్రంగా ఒక ఫీలింగ్ వ్యక్తమవుతూ ఉంటుంది. ఒక తెలివీ తెలియని, అందీ అందని, అనుభవించీ అనుభవించని, మాధుర్యగుణమేదో మనసుని విభిన్న భావసంచలనాలకి గురిచేస్తుంది. మనల్ని మనం చదువుకుంటున్న భావన కలుగుతుంది. అదొక రసభావ పారవశ్యత!

సాహిత్య సంచలనం చలం, జాతికథకుడు మల్లాదివారు, జరుక్ శాస్త్రి, బుచ్చిబాబు, ఇచ్చాపురపు జగన్నాథరావు, రావిశాస్త్రి, సి.రామచంద్రరావు, గొల్లపూడి, రామగోపాలం, వాకాటి, వి.రాజా రామమోహనరావు, త్రిపుర, వివేకానందమూర్తి, తంబు వంటి కథాశిల్పులు ఇలాంటి గొప్ప కథలు కొన్ని రాశారు. పెళ్ళకూరు జయప్రద, ఏ. పుష్పాంజలి, జలంధర వంటి రచయిత్రులూ ఈ తరహా కథలు రాసి పాఠకుల్ని అలరించారు.

చదువరుల్ని అలా ఒక పారవశ్యతలో ముంచే అరుదైన కథల్లో మరీ అరుదైన కథని రాసిన రచయిత భమిడిపాటి జగన్నాథరావుగారు. ఆ కథపేరు 'సముద్రం'.

మామయ్యే ప్రపంచం జయకు. అతనామె భర్త. వాళ్ళిద్దరూ ప్రేమతో ఏకత్వం సాధించిన వాళ్ళు. అతని ప్రేమ సామ్రాజ్యపు పట్టమహిషి ఆమె. అతనొక ప్రసిద్ధ చిత్రకారుడు. 'కళని జీవితంలో అద్భుతంగా పొదుగుకున్న పిల్లవే నువ్వు' అని ప్రశంసించబడిన యువతి జయ. అలాంటి జయ ఇంటికి ఆమె స్నేహితురాలు రమ - భర్తతో పాటు వచ్చింది. అతను నేవల్ ఆర్కిటెక్ట్. పరిచయంలో కళ్ళతోనే విష్ చేశాడతను. ఢిల్లీని ఫీలయింది జయ. అక్కణ్ణుంచీ అతని చూపులూ, మాటలూ, ఆమెకు ఇష్టంగానూ,

ఇబ్బందిగానూ వున్నాయి. మామయ్య వూళ్ళోలేడు. చిన్న చిన్న సహాయాలూ., ఎంతో దగ్గరతనం, ఏదో అలతి అలతి సంభాషణ, బెరుకుబెరుకు చూపులూ, ఏదో ఉత్సాహం! తానూ తన మామయ్యల ఏకత్వం, అన్యోన్యత, ఇష్టం నింపిన కాన్ఫిడెన్సియల్ చిత్రాల ఆల్బం అతనికి చూపిస్తుంది. 'ఎందుకిలా చేస్తున్నాను?' అనిపిస్తూ వుంటుంది. కానీ బలమైన ఆకర్షణ ఆ వైపు లాగుతోంది. దీన్ని ఆపాలనిగానీ, అణచాలనీ గాని అనుకోదు. ఈ అనుకోక పోవడానికి కూడా కారణం మామయ్య ఇచ్చిన వ్యక్తిత్వ శిక్షణ!

సరే, మర్నాడు వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. అతను వెళ్ళకుండా వుంటే భావుణ్ణి బెంగగా, ఉద్వేగంగా జయ! మామయ్య వచ్చాడు. ఆ రాత్రి జరిగింది జరిగినట్లు కథంతా భర్తకి చెప్పేస్తుంది జయ. చేతుల్లో రంగుల పూల చెండులూ వున్న జయకు చెప్పాడు మామయ్య. "అదేరా జీవితం గాఢత" అంటూ "జీవితం చాలా గొప్పది. అందుకే ప్రపంచంలోని మహారచయితలంతా వారి ఆదర్శాలకంటే జీవితపు గొప్పదనానికే తలవొంచారు" అని!

చిలిపిగా 'రాజావారు చిన్న అసూయపడుతున్నారేమోనే?' అంటుంది జయ మామయ్యని కవిస్తూ. "అవును. నిన్న కొన్ని గంటలు నిన్ను అలరించిన అతను నేనెందుకు కాలేకపోయానా అని అసూయే మరి!" అంటాడు మామయ్య. అతని నవ్వులోంచీ తనని తాకి తనలో నిండిన శాంతి అపురూపమైంది. 'మామయ్య రాజా కాదు, రాజారాముడు' అని జయ అనుకోవడంతో 'సముద్రం' కథ ముగుస్తుంది.

భావుకుల ఊహలకూ, భావాలకూ, అనుభవాలకూ కథారూపాన్ని కూర్చాలని భావించటమే నిజంగా ఒక సాహసం. ఆ సాహసాన్ని చేసి జయించారు జగన్నాథరావుగారు. "జీవితపు హద్దులు ఎంతో విస్తృతమైనవనీ, మామూలు నీతి సూత్రాల్లో బంధించాలని ప్రయత్నించడం వ్యర్థమనీ జీవితపు విస్తృతినీ విప్పి చెప్పే ప్రయత్నాన్ని ఎంతో నేర్పుగా నిర్వహించారు భజరాగారు.

జగన్నాథరావు గారి కథనంలో ప్రతివాక్యమూ గడుసుదనాన్ని విరుస్తూ వుంటుంది. ప్రతిపదమూ ఆనందహేలని పంచుతూ వుంటుంది. "మా రాజుగారి గురించి మీ కేమీతెలీదు కదూ, తను విజయా వారి సినిమాలాంటి వాడు. మేధావి వర్గంనుంచీ సామాన్య ప్రజలదాకా ఆరాధనీయుడు' అని మామయ్య కథ చెప్తుంది జయ. 'నేనెవరితోనూ చెప్పలేదీ మాటలు, నీ లాంటి మార్జిన్‌లెస్ పేజీకి తప్ప' అంటాడు అతను. ఎంత చక్కటి

అభివ్యక్తి! రెండు పాత్రల సంపూర్ణ వ్యక్తిత్వ చిత్రణకి పొదిగిన కథాకవితార్థయుక్తి!
ఇలా... ఎన్నో మెరుపులు శైలీ శిల్పాల మధ్యన తళుక్కుమంటూ వుంటాయి.

ఒక్క 'సముద్రం' కథ చాలు జగన్నాథరావుగారి కథాకథన నైపుణ్యానికి నిదర్శనంగా నిలపడానికి. అది పాఠకుల్ని అలరించి, ఆనందింపజేసి, ఆలోచింపజేసే కథ. బుద్ధి జీవులకి కథా సముద్రంలో దిక్కుచి! ఉత్తమ కథకులకు స్వప్నలిపి!

భ.జ.రా. గారు అందుకున్న సత్కారాలూ, సన్మానాలూ తక్కువైనవేమీ కావు. వేదగిరి రాంబాబు వ్యక్తిగతంగా ప్రారంభించిన బుచ్చిబాబు స్మారక సాహితీ సత్కారం, పులికంటి సాహితీ సత్కృతి వంటివి ఎన్నో వున్నాయి. ఇవి ఎంత విలువైనవో వారికి కథా సాహచర్యం కథక సాన్నిహిత్యం అంతకంత ఆత్మీయమైన పురస్కారాలు!

కథా సాహిత్య విజ్ఞాన వాటి - మన భమిడిపాటి!!

దేశీయత, వాస్తవికత, ఆచరణాత్మక ప్రణాళిక!

రావి.ఎన్.అవధాని కథ : 'లక్ష్యం'

“వీరు కథను కథగానే చూపేరుగానీ, యదార్థఘటనగా చూపే పొరపాటు చేయలేదు. రచనారీతిలో 'సైకికల్ డిస్టెన్స్' అనే మనోవైజ్ఞానిక ప్రక్రియను సున్నితంగా అనుసరించారు.”

-1995లో సుప్రసిద్ధ రచయిత రావి - ఎన్- అవధాని గారి గురించి ప్రముఖ సారస్వతీయులు, కళావేత్త - డా॥సంజీవ్ దేవ్ గారి అభిప్రాయం అది.

రావి నరసింహ అవధాని గారు 1951 నుంచీ కథలు రాస్తున్న అనుభవజ్ఞులు. కథలతోపాటు వారు కవితలు, సాహిత్య వ్యాసాలు, నవలలు, బాలల నవలలు రాశారు. 1950ల్లోనే ఉత్తరాంధ్ర మాండలికంలో కథలు రాశారు. హిందీ, ఆంగ్ల భాషల్లో కూడా అవధానిగారు రచనలు చేశారు. అంతేగాక 'పేకర్' అనే ఆంగ్లాంధ్ర హిందీ త్రిభాషా పత్రికకు ఒక దశాబ్దం పాటు సంపాదకులుగా సాహిత్యసేవ చేశారు. నటుడుగా అనేక బహుమతులు పొందారు.

కథారచయితగా అవధానిగారు - హైదరాబాద్ వేదగిరి కంబైన్స్ వారి బుచ్చిబాబు స్మారక అవార్డ్స్, మద్రాస్ తెలుగు అకాడమీ వారి ఉగాదిపురస్కారాన్ని ఒకే సంవత్సరం (2000) లో అందుకున్నారు. ఇవిగాక వారిని అనేక బహుకృతులూ, సత్కారాలూ, సన్మానాలూ వరించాయి. అవధానిగారి కథల్లో 95శాతం నిడివిదృష్ట్వా కూడా నిఖార్సయిన 'కథానిక'లు. 'కథానిక'కు ప్రాణం క్లుప్తత కదా! వారి కథాంశాలన్నీ సమకాలీన సామాజిక సమస్యలూ, సంక్లిష్టతలూ అవలంబనగా వెలువడినవే.

ఒక ప్రధానమైన సామాజిక సమస్యని కథాంశంగా తీసుకుని అవధానిగారు రాసిన మంచికథ - 'లక్ష్యం'. కథావస్తువు - గ్రామాల్లో వైద్యసదుపాయ అవశ్యకత చుట్టూ తిరుగుతుంది.

గౌరీపతిశాస్త్రి రామవరం సమితి ప్రెసిడెంట్. మంచి ఆస్తిపరుడు. పన్నెండు గ్రామాల్లో మంచి పలుకుబడి, గౌరవం కలిగిన మనిషి, ప్రజలకోసం ఆయన చాలా మంచిపనులు చేయించాడు. భార్య త్రిపురసుందరి ఉత్తమ ఇల్లాయి. దాన ధర్మాలు

చేయటంలో పేరు. కొడుకు విశ్వనాథశాస్త్రి బ్యాంక్ మేనేజర్. కోడలు భవాని., వీళ్ళు హైదరాబాద్‌లో మకాం, వీళ్ళ కొడుకు శ్రీనివాస్. ఫారిన్ నుంచి వచ్చాడు. అతను డాక్టర్. చదువు ముగిసిందిప్పుడే.

శ్రీనివాస్ విదేశాల్లో చదువుకి వెళ్ళటానికి ముందే తన నిర్ణయం చెప్పాడు గౌరీపతి. “రామవరంలో హాస్పటల్ కట్టిస్తాను. నువ్వు వచ్చి ఇక్కడి ప్రజలకు ఉపయోగపడేటట్లు ఇక్కడే ప్రాక్టీస్ చేయాలి” అని. శ్రీనివాస్‌కి ఆ పల్లెటూళ్ళో స్థిరపడటం సుతారాము ఇష్టంలేదు. తన వల్లకాదని తేల్చి చెప్పాడు. గౌరీపతి తాననుకున్నట్లు బ్రహ్మాండంగా హాస్పటల్‌ని సకల సౌకర్యాలతో కట్టించేశాడు. డాక్టర్లకి, నర్సులకీ, స్టాఫ్‌కీ, క్వార్టర్స్‌తో సహా.

హాస్పటల్ ప్రారంభోత్సవం. శ్రీనివాస్ వచ్చాడు. తాతగారి పట్టుదలకి ఆశ్చర్యపోయాడు. ఊళ్ళోకి నడిచి గుడికి వెళ్ళాడుశ్రీనివాస్. అక్కడొక యువతి. చాలా సౌందర్యవతి. సౌదామినిని చూశాడు. అతని మతిపోయింది. చాలా ఆలోచనలు వచ్చినై.

ప్రారంభోత్సవ సభ. మంత్రిగారు, మెడికల్ కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ వగైరా అందరూ గౌరీపతి గారిని ప్రశంసిస్తూ మాట్లాడేరు. సభావేదిక మీద ఆ అందాలరాశి, సౌదామిని పేరు వైజయంతి. గౌరీపతిగారి వితరణ శీలంగురించి, ఆయనే తనను మెడిసిన్ చదివించటం గురించీ, స్టాఫ్ నర్సులనీ ఇద్దరు ఏఎన్ఎమ్లనూ చదివించిన వైనం అన్నీ చెప్పి, వారి ఆశయ సాధనకు తన జీవితాన్ని అంకితం చేస్తున్నట్టు ప్రతిజ్ఞ చేసింది. అందరూ ముచ్చటపడ్డారు. విశ్వనాథశాస్త్రి, భవానీ ఆఫ్లిల తమ కోడలైతే బాగుండునని భావించారు.

వైజయంతీ దగ్గర పెళ్ళి ప్రసక్తి తెస్తారు వీళ్ళు. ఆమె ఎంతో వినయంగా చెప్పింది. “తాతగారి ద్వారా నాకు అన్ని విషయాలూ తెలుసు. నా జీవితాశయం వేరు, శ్రీనివాస్‌కీ నాకు పొత్తు కుదరదు. ఆయన ఆలోచనలూ, పద్ధతులూ వేరు, నావి వేరు. ఈ ఊరి జూనియర్ కాలేజీలో ఇంగ్లీష్ లెక్చరర్ చేస్తున్న సిద్ధేశ్వరరావుని కూడా తాతగారే ఎమ్మే చదివించారు. అతనే నాకు కాబోయే భర్త. ఇక్కడే వుండి పల్లె ప్రజలకు వైద్య సేవలందించటమే నా లక్ష్యం!”

వైజయంతి మాటలకు అందరూ నిర్భాంతపోయారు. ఇదీ కథ!

“లక్ష్యం” కథలో సామాజిక సమస్య వుంది. అది చాలా సమకాలీనమయింది. డబ్బు. సుఖమయమైన జీవితం,. నగరవాసం - ఇవన్నీ గ్రామంలో ప్రాక్టీసు

చేయదలచుకున్న వ్యక్తికి అందకుండా పోతాయి. ఈ భౌతిక వాస్తవం వలన డాక్టర్‌లు పల్లెలకు పోరు. వారి జీవనశైలి అందుకు అంగీకరించదు. మరోపక్క వాద్యం వ్యాపారంగా మారటం వలన మనుషుల పట్ల కరుణ, అపేక్ష, ప్రేమ, ఆప్యాయత పాతాళానికి దిగజారుతున్నాయి. ఈ దారుణమైన స్థితి బోరుసు అనుకుంటే - బొమ్మగా కొందరు గౌరీపతిశాస్త్రి వంటివారు మానవీయ స్పృహతో, మానవతా స్పృహతో మనకి చల్లదనం కూరుస్తారు. మన జీవితాన్నీ, మన చుట్టూ వున్నవారి జీవితాన్ని కూడా మనమే బాగుచేసుకోగలం. బాగుచేయగలం అన్న ఆత్మవిశ్వాసం వీరిది. లక్ష్యశుద్ధితో వీరు ముందుకు సాగి దారిదీపంలా నిలుస్తారు. వీరిలో స్వార్థత్యాగం ఎక్కువ. మూర్తిభవత్ వైతన్యంగా, ఆదర్శ మానవతావాదిగా ఈ కథలో దర్శనమిస్తే వైజయంతి వంటివారు సమాజ భవిష్యత్తుకు ఆశాదీపాలు.

సమాజహితాన్ని కాంక్షించి, ఆచరణలో నాలుగడుగులు ముందుకు వేసే పెద్ద మనసు. హృదయవైశాల్యం - ఇవే ఈ వ్యవస్థకీ ఈ జాతికీ శ్రీరామరక్ష - అనే నిగూఢ సందేశంవుంది - ‘లక్ష్యం’ కథలో. రచయిత మనసులోని ఆర్థభావాలూ, సమాజ కళ్యాణకాంక్ష - సహజంగా ప్రతిఫలిస్తూ వుంటాయి.

అవధానిగారు బాధ్యత గల రచయితగా, తమ జీవన తాత్వికతని సమాజశ్రేయస్సు అనే అంతస్తూత్రం మీద ప్రోది చేసుకున్నారు. ఆయన తత్వం ‘ఆచరణాత్మక వేదాంతం’గా ప్రస్ఫుటమవుతుందీ కథ ద్వారా. అందుకనే - “లక్ష్యం” కథలో - వ్యక్తిచేతన, వ్యక్తి ప్రవర్తన, వ్యక్తిసాధన, వ్యక్తి విజయం - అనే నాలుగు స్తంభాల మానవీయతా సౌధాన్ని నిర్మించారు. తమ Conviction ని Means to end లో స్వచ్ఛంగా పారదర్శకం చేశారు అదే సేవాధర్మం!

శైలీ శిల్పాల ప్రాణవాయువుని ఈ కథలో రావి. ఎన్.అవధానిగారు పాత్ర చిత్రణలోకి ఊది నిలిపారు. గౌరీపతిశాస్త్రి తానుగా మాట్లాడని పాత్ర. వైజయంతి తానుగా వివరణలిచ్చే పాత్ర. ఈ రెండు పాత్రలూ గిరి శిఖరాలు! ఎక్కడ? తెలుగు కథా సాహిత్యభూమి పైన!!

అవధానిగారు విశ్వశ్రేయోకాంక్ష పేర్చిన సమ్మకాల దొంతర - ఈ “లక్ష్యం” కథగా మన ముందు నిలిచింది. అభినందనలతో ఆహ్వానిద్దాం!!

అతివ అంతరంగ మధనానికి అద్భుత చిత్రణ అబ్బూరి ఛాయాదేవి గారి కథలు

‘మంచి కథ మనల్ని మరో లోకంలోకి తీసుకు వెళ్తుంది. అది కావ్యలోకం. రమణీయం. కాని అది మనకు తెలియని లోకం కాదు. మన మానవలోకానికి వెలుగు నీడల ప్రతిరూపమే రంగస్థలం లాంటిది. అందులోని పాత్రల్ని మనం పోల్చుకుని పోల్చుకోలేని స్థితిలో ఉంటాం. ఆ కావ్యలోకంలోకి ప్రయాణించటం ఒక విలువైన అనుభవం. ఆ అనుభవం ఏదో హాయిసీ, ఏదో ఆనందాన్నీ ఇస్తుంది’ అంటారు హితశ్రీ.

ఒక కథ చదివి అలాంటి ఆనందాన్ని పొందటం అనుభవక వేద్యమైన సంఘటన. ఒక రచయిత రాసిన కథల్లో ఎక్కువ శాతం పఠితకి అలాంటి ఆనందాన్ని అందిస్తే ఇక చెప్పేదేముంది. అదొక అదృష్టం. ఆ అదృష్టాన్ని అందుకున్న వారిలో నేనొకణ్ణి. ఆ రచయిత్రి అబ్బూరి ఛాయాదేవిగారు.

ఛాయాదేవిగారు సాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞత, సర్వమూ ఆకళించుకున్న స్థిత ప్రజ్ఞ మూర్తిభవించిన విదుషీమణిగా తెలుగు సాహితీలోకానికి సుపరిచితురాలు. ఏజైఏళ్ల క్రితమే ఆమె సంపాదకత్వంలో ‘కవిత’ అని రెండు సంచికలు వెలువడ్డాయి. అలాగే, ‘మోడర్న్ ఇండియన్ పొయెట్రీ’ తీసుకువచ్చారు. వరదస్మృతి రాస్తూ “నన్ను ఉద్యోగంలో చేరమని సలహా ఇచ్చి, నా చేత లైబ్రరీ సైన్స్ చదివించి, నేను ఉద్యోగంలో చేరేలాగ ప్రోత్సహించారు” అన్నారు ఛాయాదేవిగారు, ఆ క్రెడిట్ అంతా ఆమె భర్త ప్రఖ్యాత సాహితీ వేత్త వరదరాజేశ్వరరావుగారికిస్తూ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ యూనివర్సిటీలో డెప్యూటీ లైబ్రరీయన్‌గా పనిచేశారామె.

ఛాయాదేవిగారి కథలు హిందీ, మరాఠీ, తమిళ ఆంగ్ల, స్పానిష్ భాషల్లోకి అనువదించబడినై. వాసిరెడ్డి రంగనాయకమ్మ స్మారక అవార్డు, సుశీలా నారాయణరెడ్డి అవార్డు, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం అవార్డు వంటి అనేక గౌరవ పురస్కారాలతో పాటు, దుర్గాబాయ్‌దేశ్‌ముఖ్ అవార్డ్‌నీ పొందారు.

ఛాయాదేవిగారి చాలా మంచి కథల్లో గొప్పకథ ‘సుఖాంతం’. రాతలో పదిపేజీల్లోపు కథ. అయితే, ఇంత చిన్న కథల్లోనే ఒక స్త్రీ పుట్టినప్పటి నుంచీ గడిపిన తన జీవితాన్ని మొత్తం సమీక్ష చేసుకుంటుంది. గోపీచంద్ ‘మాకూ ఉన్నాయి స్వగతాలు’ అని కొన్ని సీరీస్ రాశారు. ఆ విధంగా - ఈ కథలోనూ -----

ఆమెకి ఈ రోజు నిద్ర పట్టటం లేదు. ‘నిద్రపట్టకపోతే తిన్నది అరగదు. అరక్కపోతే మళ్లీ అదోబాధ. దానికా మందుపుచ్చుకోవటం ఎలాగూ తప్పుదు’ నిద్రమాత్ర పుచ్చుకుంది. అయినా నిద్రరావటంలేదు. నిద్ర వచ్చే సూచనలున్నా, నిద్రపోనీరు మనుషులు. భౌతికంగా ‘పోస్ట్‌మాన్’ లాంటి వాళ్లు మానసికంగా భర్త సహా సంతానం - మననధారలో!

‘నిద్ర పట్టే రోజుల్లో ఇంటిల్లిపాదీ తిన్నగా నిద్ర పోనిచ్చారుకాదు’. ఆమె జీవితంలో ఏ ఒక్కరోజున్నా హాయిగా, మనసుకి తృప్తిగా నిద్రపోయిందేలేదు. ఇవ్వాళా అంతే.

‘ఒక్కసారి హాయిగా ఒళ్లు మరచి నిద్రపోవాలని వుంది. వెధవ కోడి కుసుకులు నాకొద్దు. మనిషికి నిద్ర కావాలి. ఆ అనుభవాన్ని పుట్టినప్పటి నుంచీ నేనెరుగను. ఇవాళ అలాంటి అనుభవాన్ని పొందితే? పొందగలిగితే? ‘నిద్రకి మించిన సుఖం ప్రపంచంలో మరేదీ లేదు. ఇంతవరకూ నాకు లభ్యంకాని సుఖం అదే. ఒక్కసారి తనివి తీరా నిద్ర పోవాలి’

సీసాలో ఉన్న నిద్రమాత్రలన్నీ తీసుకుంది. కాగితం తీసుకుని పెన్సిల్‌తో నాలుగు ముక్కలు ఒణుకుతున్న చేత్తో రాసింది. ‘ఏవండీ కంగారు పడకండి. నిద్రపోతున్నానంతే. ఆత్మహత్య చేసుకున్నానని అపార్థం చేసుకోకండి. కేవలం నిద్రకోసం నిద్రపోతున్నాను!’ ఇదీ కథ!

కథ పేరు ‘సుఖాంతం!’ పాఠకుడికి గుండె పట్టేసినట్టవుతుంది. సంసారలంపటంలో చిక్కుకున్న స్త్రీ నిజానికి ఎన్నివిధాల, ఎంతగా, ఎన్నెన్ని సుఖాల్ని త్యాగం చేస్తూవున్నా, అసలైన దయనీయమైన త్యాగం ఈ నిద్ర కాదా? అనే ఆలోచనలో పడతాడు చదువరి. మనసుని కలచి వేస్తుంది ఆ స్త్రీ స్వగతం. కథలోని ఉత్తమ పురుషకథనం Narration లో ఉన్న రచయిత్రి వ్యక్తీకరణ శబలత వలన ఆ స్త్రీ ఆర్థి, సంవేదనా, (నిజానికి వీటిని విశ్వనాథవారి ‘జీవుని వేదన’ అనాలి!) చదువరుల బుర్రని గిరికీలు కొట్టిస్తాయి.

కథలో క్లుప్తతకి పట్టం కట్టే రచయితలంటే నాకు అమిత గౌరవం. వీరికి మాత్రమే కథ చెప్పటం చాతనవుననే ప్రగాఢ విశ్వాసం. తెలుగులో సాగదీసిన చిన్న నవలలే కథలుగా ప్రచారం చేయబడినాయనే ధర్మాగ్రహం నాకు. బుచ్చిబాబు లాంటి రచయితలే కథలో ఈ గుణం ఆవశ్యకతని చెప్పారు కదా! ఇక్కడ మధురాంతకం వారిని ఉదహరించక తప్పదు. ఆయనంటారు : 'కథకునికి జీవితాన్ని గురించి నగకు పొందిక ఎలాగైతే అవసరమో కథకు క్లుప్తత అలా అవసరం. కథలో కథకుడు ఒకే ఒక్క విషయాన్ని ఘాటుగా, సూటిగా చెబుతాడు. 'సుఖాంతం'లో ఛాయాదేవిగారి కలం చూపిన బలం ఇదే! ఒక జీవన పార్శ్వాన్ని చూపుతూ, పారదర్శకమైన జీవితం పట్ల కొన్ని సత్యాల్ని దర్శింపజేయగలగాలి కథలో. ఈ కథ ఆ గుణాన్నత్యంలో మణిపూస. గుండెలో హోరు, రెప్పల క్రింది ఉప్పెన, అవ్యక్త ఘోష - ఇవన్నీ కథ చదువుతున్న పఠితకు అందుతూ వుంటాయి. కథని చదవటం పూర్తి చేసి 'అనిర్వచనీయత'తో మోయలేని భారాన్ని గుండెకత్తుకుంటాడు. కథా దర్పణంలో తన ప్రతిబింబం కూడా ఎక్కడన్నా ఉందేమోనని కళవళ పడుతూనైనా ఆత్మపరిశీలనకి దిగుతాడు. ఇదే కథా ప్రయోజనం కదా మరి!

'గాలిని పట్టుకోవడం ఎంత కష్టమో, నీటిని మూటకట్టడం, ఎంత కష్టమో మనసులో వచ్చేమార్పుల్ని రికార్డు చేయడమున్నూ అంతకష్టమే. లోకజ్ఞులు, ధీమంతులు, ప్రతిభావంతులు అయిన రచయితలు మాత్రమే ఆ పనిని సముచితంగా నిర్వహించగలరు' అనీ మధురాంతకం గారే అన్నారు. ఛాయాదేవిగారు అలాంటి రచయిత్రి. 'సుఖాంతం' కథ అలాంటి 'మనసు'ని చిత్రించిన రచన. భౌతికమైన జీవితానుభవాల శకలాన్ని పేర్చుతూ, గొప్ప కథలు రాయడం ఒక యెత్తు. మనిషి ఆంతరంగిక వ్యధకి కథాస్వరూపం ఇచ్చి అక్షరభాస్వరం చేయటం మరొక యెత్తు.

ఛాయాదేవిగారి గొప్ప కథలు 'ఆఖరికి అయిదు నక్షత్రాలు' 'బోన్సాయి బ్రతుకు' 'ఉడ్రోజ్' వంటి కథలకు చాలామంది విశ్లేషకులూ, విమర్శకులూ విపులమైన, విశేషమైన ప్రశంసల్ని అందించేవున్నారు. కానీ, ఛాయాదేవిగారి 'సుఖాంతం' 'తన మార్గం' వంటి కథలు - స్త్రీ గుండె అరల్లోని లో వెలుగు - నీడల్ని అపూర్వమైన భావోద్వీగ్నతతోనూ, అద్భుతమైన సాహిత్య సంయమనంతనూ చిత్రించిన కథలు. అందునా మళ్లీ 'సుఖాంతం' కే ప్రథమతాంబూలం. 'స్త్రీలు తమని తాము తెలుసుకోవటానికీ, పురుషులు స్త్రీలని అర్థం చేసుకోవడానికీ విధిగా చదవవలసిన కథ - 'సుఖాంతం'!

మనిషి జీవితం, మనుగడ కల్పిస్తున్న ఈనాటి సంక్లిష్ట సమాజ సమస్యల్ని గురించి, బాధల్ని గురించి, వ్యక్తిని పీల్చిపిప్పి చేస్తున్న బతుకు పళ్ళచక్రపు వాడి మొనల్ని గురించీ - సహస్రాధికంగా కథలు వస్తున్నాయి. రావాలి. వాటి ఇతివృత్తాల ఆవశ్యకత వాటికి వుంది. అయితే 'సుఖాంతం' వంటి కథానికల్ని మరుగుపరచుకోకూడదు. విశ్వసాహిత్య స్థాయి కలిగిన కొన్ని గొప్ప తెలుగు కథల్ని ఎంచుకోవలసి వచ్చినప్పుడు ఛాయాదేవిగారి 'సుఖాంతం' ని తప్పకుండా ప్రథమ శ్రేణిలో నిలుపకోవలసిందే! నిక్కమైన తెలుగు కథా నీలంగా దాని ఘనత దానిదే. ఎందువలన? స్త్రీ చిత్తమే ఇతివృత్తం. కథానాయకి స్వగతమే కథన శిల్పం. సాత్వికహృదయ సంవేదనా విష్కరణమే - మాటతీరు, అదే శైలి! అతి చిన్న కథలో ఒక స్త్రీ అనంత జీవిత విస్తృతిని చిత్రించగలగటమూ, చిత్రించి భావస్ఫీరకమైన శీర్షికగా 'సుఖాంతం' అనటమూ ఛాయాదేవిగారు చేసిన గడుసు పని! క్షమించాలి! 'కాలమ్' పరిమితి వలన ఛాయాదేవిగారి సాహిత్య విశ్వరూపంలోని ఒక చిన్నకథని మాత్రమే పరిచయం చేయగలిగాను! 'సుఖాంతం' చదవండి!

ఆత్మవిశ్లేషణ, తాత్త్వికతలే అంతస్సుత్రం

డా॥ పోరంకి 'చంద్రవంక' కథానికలు

డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తిగారు అనగానే 'తెలుగు కథానిక: స్వరూప స్వభావాలు' సిద్ధాంత గ్రంథం గుర్తుకొస్తుంది. కథానిక పుట్టుపూర్వోత్తరాల గురించి సమగ్రమైన పరిశోధన గ్రంథం అది. అలాగే, డా॥ పోరంకి వారనగానే ఒక విలక్షణమైన, విశిష్టమైన, అపూర్వమైన, ప్రయోగం గుర్తుకొస్తుంది. కోస్తాంధ్ర, రాయలసీమ, తెలంగాణ జానపద మాండలికాల్లో మూడు నవలలు: 'వెలుగు వెన్నెలా గోదారీ, రంగవల్లి, ముత్యాల పందిరి' వెలువరించారు. నిర్మాణపరంగా, పరిష్కారపరంగా వారు అనేక నిఘంటువులు, పదకోశాల కృషిలో చేయూతనిచ్చారు. చాలా విమర్శనాత్మకవ్యాసాలు, ముప్పయ్యే పైచిలుకు అనువాదాలూ ప్రచురించారు.

కాగా, 1956 నుంచీ ఐదు దశాబ్దాలకు పైబడి కథానికా రచన చేస్తున్నా, దక్షిణామూర్తిగారి మొదటి కథానికా సంపుటి ఇన్నేక్లకిన్నేక్లకి ఇప్పుడు ప్రచురితమైంది. అదే 'చంద్రవంక' కథానికల సంపుటి.

కృష్ణానదికి ఉపనదులు నాగులూరూ, చంద్రవంకా. చంద్రవంక మాచెర్ల పట్టణాన్ని చుడుతూ వంకెగా తిరుగుతుంది. 1964 చంద్రవంక పొంగి నానా బీభత్సం చేసింది. అపారమైన ధననష్టం. కొంత జననష్టం సంభవించాయి. ఇదీ ఈ కథానేపథ్యం, మంగయ్యశాస్త్రి కుటుంబం ఆ వరదల్లో చిక్కుకుంది. "పతనమైన ఒకానొక వ్యవస్థ తాలూకు శిథిలావశేషం ఆ కుటుంబంలో ఒక్కొక్కరే వరద ఉధృతికి బలి అయిపోతారు. మంగయ్యశాస్త్రి కళ్ళ ముందే, ఇల్లా, పచ్చగా ఉండవలసినవాళ్ళూ - నీటికి కొట్టుకుపోయారు. కంటి తడిని తుడుచుకోలేని పరిస్థితిలో మనవడు - పసివాడిని - భుజాల మీదికి చేర్చుకుని మంగయ్యశాస్త్రి వెల్లువలో పూచికలా నిలిచివున్నాడు. నీరు - ప్రవాహం క్షణక్షణమూ మట్టం పెరిగిపోతోంది. అల్లకల్లోలంగా ఉంది. క్షణంలో ఆయన గుండెల్లో ఒక మెరుపు మెరిసింది. తాళపత్రగ్రంథాల బుట్ట మిగిలింది. అందులో వైద్యశాస్త్రం, దశోపనిషత్తులు, యోగశాస్త్రం, భగవద్గీత, మేఘసందేశం, బ్రహ్మసూత్రాలు! యజ్ఞోపవీతం తీసి ఒక వైపు పుస్తకాల బుట్టకు చుట్టి, మనవణ్ణి బుట్టలో కూర్చోబెట్టి, రెండోవైపు కొన వాడి భుజానికి తగిలించి, ప్రవాహంవైపు విడిచాడు. ఆ క్షణంలోనే

ఆయన 'ఆత్మసన్న్యాసం' స్వీకరించాడు. 'ప్రభూ.... ఇదంతా నీ సంకల్పం... ఈ చిన్ని మొలకను ఎక్కడికయినా సురక్షితంగా చేర్చి కాపాడు తండ్రీ!' అంటూ ఇంకా ఒక శుభాకాంక్షని, ఆత్మనివేదనంగా భగవంతుడికి సమర్పిస్తాడు. ఇవిగో ఆ అమూల్యమైన అక్షరపంక్తులు. "విశాలమైన ఈ ప్రపంచంలో ఎక్కడయినా సరే; ఎవరయినా సరే. మనిషి మనిషిగా బతికేట్లు చూడు స్వామీ! ఇది నా జాతి, నా మతం, నారక్తం అన్న అహంభావం మనిషికి కలగనివ్వకు. ఆత్మవిశ్వాసం మాత్రం రగుల్కొలుపు! వ్యవస్థ ఏదయినా నాకు బెంగలేదు. వ్యక్తి నిటారుగా నిలబడితే చాలు! జీవిత విధానం ఎలా మారినా నష్టం లేదు. విలువలు మాత్రం నశించనీయకు స్వామీ! ఇంతే చాలు నాకు. ఇదొక్కటే నిన్ను కోరేది" అని రెండు చేతులూ జోడించి రెప్పలు వాల్చి, లోచూపులు నిగుడ్చుకొన్నాడు. చంద్రవంక ఇంకా పొంగుతూనే ఉన్నది!" 'చంద్రవంక పొంగింది!' అనే ఎత్తుగడ వాక్యంతో ఆరంభమైన కథానిక. 'చంద్రవంక ఇంకా పొంగుతూనే ఉంది! అన్న వాక్యంతో ముగిసింది.

ఆది మధ్యాంతాలు ఉండీ, ఉండనట్లు స్ఫురింపజేసేదే మంచి కథానిక. జీవితం ధ్వనిస్తూ, జీవితపార్శ్వాన్ని తళతళలాడింపజేయాలి ఉత్తమ కథానిక. కాల స్పృహ కాలప్రవాహం కదలాడాలి. కానీ, కాలస్తంభన ఉండకూడదు. ఎందువల్లనంటే జీవితం ఒక 'ప్రాసెస్' కనుక, దీనికి భారతీయాత్మ - పునాది కనుక. జీవనతాత్త్వికతని ప్రోదిచేస్తూ, మంగయ్యశాస్త్రి ఆత్మశోధన, ఆత్మవిశ్లేషణ ఆత్మసన్న్యాసం, ఆత్మార్పణం... అన్నీ జరిగిపోయినై కథానికలో. రచయిత గుణనైశిత్యం మంగయ్యశాస్త్రి పాత్రచిత్రణలో అద్భుతమైన వన్నెలీనింది. మేధోపరిణతికి దర్పణంగా నిలిచింది. సింధువులో బిందువులా, అనంతంలో అంతంలా - ఆ పాత్రని అజరామరం చేశారు దక్షిణామూర్తిగారు. ఒక దయనీయమైన ఉత్పాతం మధ్య ఒక విశ్వప్రేమికుణ్ణి, ఒక విశ్వమానవుణ్ణి సృష్టించి, సార్వకాలీనమూ, సార్వజనీనమూ అయిన ఒక ఆదర్శాన్ని ఆయన శుభ్రకాంక్షగా పలికించారు. వేలాదిమంది రచయితలు రాస్తూవుంటారు. అయితే, పాఠకుడిలో ఉత్తమ మానవతా విలువల్ని ప్రేరేచి, బతుకు అర్థాన్ని విడమరిచి చెప్తూనే, జీవనోత్సాహాన్ని జాగృతం చేయగలగడం - 'మనిషి' పట్లా, 'మానవత' పట్లా నిబద్ధత కలిగిన గొప్ప రచయితలే చేయగలరు. కచ్చితంగా అలాంటి నిఖార్సయిన గొప్ప రచయిత డా॥ పోరంకి వారు! 'చంద్రవంక' గొప్ప రచన, గొప్ప కథానిక!

మనస్తత్వ వైచిత్రీని కథానికా పాత్రగతం చేసిన 'మంజుశ్రీ'

డా||అక్కిరాజు రమాపతిరావుగారు తమ 'మంజుశ్రీ' కలంపేరు గురించి ఇటీవల రాశారు. "అడవిబాపిరాజు అంటే ఇష్టం కాబట్టి హిమబిందు నా ప్రభావశీలమైన వయసులో చదివాను కాబట్టి, సుప్త (అవ) చేతనలో ఈ పేరు పదిలంగా వుండేమో! తథాగతుడు కూడా మంజుశ్రీ నేనేమో! "హిమబిందు'లో 'మంజుశ్రీ' పేరుని పెట్టుకునే ముందు 1953 డిసెంబర్ 12 'తెలుగుస్వతంత్ర'లో స్కెచ్‌లాంటి చిన్నకథ 'పతి' అనో 'శ్రీపతి' అనో అచ్చయిందట. అదేమొదటికథ! 56 ఏళ్ళ రచనా ప్రస్థానంలో మంజుశ్రీ చాలా కథానికలు, నవలలు, వ్యాసాలు, పరిశోధనా వ్యాసాలు రాశారు. 10 జీవితచరిత్రలు వెలయించారు. కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి మీద సాధికారకమైన పరిశోధన చేసి ప్రసిద్ధి చెందారు. అనేక ప్రత్యేక సంచికలకు సంపాదకత్వం వహించారు. కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ తెలుగు విభాగానికి సమన్వయకర్తగా వ్యవహరిస్తున్నారు.

కథానికా రచయితగా మంజుశ్రీ తమ 'మంచుకురిసిన రాత్రి', 'మైధిలి', 'జీవిత దృశ్యాలు', 'నాతో పాటు నలుగురు', 'బహుకృత వేషం', 'పంచాక్షరి' వంటి రచనలతో ప్రముఖుల ప్రశంసలు పొందారు. పాఠకుల ఆదరణ పొందారు. 'గూడు వీడిన గోరువంక', 'బూటుకాళ్ళు', 'చివరకు మిగిలేది' గల్పికలు కూడా తెలుగు స్వతంత్ర లోనే వచ్చాయి.

మనుషుల మనుషుల సున్నితమైన మనస్తత్వాల్లో జలతారు తెరలా అల్లల్లాడే వైరుధ్యాల్ని రసభరితంగా కథానికల్ని చేసే పదునైన కలం మంజుశ్రీగారిది. కోరుకున్న యువతితో పెళ్ళికాకపోయిన తర్వాత కూడా ఆమె తనని కవ్వెస్తూవుంటే ఆ యువకుని పరిస్థితిఏమిటి? అదే 'అగ్నిపుష్పం'. శృంగార వాంఛలకీ, మనో చాంచల్యానికి వయసేం అడ్డం? పాపం. వయసు మళ్ళీన పెద్దాయన పనిమనిషిని అశిస్తే, ఆమె పాఠం చెప్పటం 'అవతలివైపు'లో గమనిస్తాం. ఇలాంటిమనిషే, నిగ్రహం తప్పి అనుకున్నది తప్పి సైవరవిహారం చేసే ఘటన 'బహుకృత వేషం'. 'డబ్బు డబ్బు'లో ధనవ్యామోహం పర్యవసానాన్నీ, నేరాలకి పాల్పడే పరిస్థితిని చెప్పారు.

కాగా మంజుశ్రీ గారి 'జీవితదృశ్యాలు' కథానిక ఇటు మనస్తత్వచిత్రణలోనూ, జీవన తాత్త్వికతా స్ఫురణలోనూ ఎంతో గుణనైశిత్యంతో భాసించే కథ. శివరావు వృద్ధుడు. రోగంతో మంచాన పడ్డాడు. డాక్టరు, భార్య, కొడుకూ కోడలు - అందరూ ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధతో చూస్తున్నారు. అయినకి వారి ఆదరణ, అభిమానం, 'కన్సర్న్' - ఎంతో ఊరట నిస్తున్నాయి. రోగం కూడా మరి భోగమే - వేళకి అన్నీ ఆప్యాయతతో ఆరగింపజేసే వారుంటే! ఆ స్థితిలో ఆయనకి రకరకాల ఆలోచనలు. గతంలోని ఘటనలు దృశ్యకావ్యంలా తలపుకొచ్చాయి. జీవనవలయంలోని గతం, బాల్యం, విద్యార్థిదశ, యౌవనం, సంసారం, భార్యాపిల్లలా, అన్నీ స్మృతికొచ్చాయి. అన్ని అనుభవాల సారం అనుభవైకవేద్యమైన, ఆనందవిషాదాలు చర్వణం చేసుకున్నాడు. హఠాత్తుగా శివరావుకి బతుకుమీద ఆశ, బతకాల్సిందేననే సంకల్పం కలిగాయి. సంకల్పమే సగం బలం కదా. బతికాడు. ఎంతో ఆనందం! అయితే అది ఒక చిత్రమైన పరిణామాన్ని తెచ్చింది. రోగిగా తనని అమిత ఆదరంతో, ప్రేమతో, శ్రద్ధతో చూసిన ఇంట్లో వారంతా ఇప్పుడు ఉదాసీనత ప్రదర్శించసాగేరనే భావన శివరావుని వేదనకు గురి చేయసాగింది. ఈ మనోవ్యధ ఆయన్ని కుంగదీయసాగింది. జీవితం ఏమిటి? అనే ప్రశ్న కళ్ళముందు నిలిచింది... 'వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ.... భగవద్గీత ' వొంటపట్టింది. జీవితాన్నంతా నేపథ్యంగా చూపుతూ బతుకులో ఒకవైపుని చూపిన ఆలోచనీయమైన కథానిక. అనుకున్నదానికీ అయినదానికీ మధ్యదూరం మనిషిని కుదుపుతుంది. విషాదమైనా సంతోషమైనా అంతే. మనస్సు పరిపరి ప్రకంపనలకి లోనవుతుంది. జీవితం గురించి ఆలోచించిన కొద్దీ, హేతుబద్ధమైన సరళరేఖలు కనిపించవు. సాఫీగా సాగాలనుకుంటే వంకరగా పోతూ వుంటుంది బతుకు. ఇదీ అన్ని వ్యక్తిత్వాల్నీ అంతోయింతో గీతకి అటూ ఇటూ సంచలించ చేసే భౌతిక వాస్తవం. వీటి అద్భుతమైన వింగడింపే మంజుశ్రీగారి మంచి కథల్లోని కథనం, ఇతివృత్త పరిశీలనం. కథానికల్లో సంక్లిష్టపాత్రల్ని అవిష్కరించగలిగితేనే పద్మరాజుగారన్నట్లు 'ఈడొచ్చిన' కథానికలు తయారవుతాయి. శివరావు, వల్లి వంటి కొన్ని అద్భుతమైన పాత్రలతో తెలుగు కథానికకి ఆ తేజోరేఖల్ని కూర్చిన గొప్ప రచయిత - మంజుశ్రీగారు. 5 సంపుటల్లో ఉన్నవీరి కథానికలు ఈతరం పాఠకులకి అవశ్యం పరనీయం!

మహిళా హృదయ స్పందనలే డి.కామేశ్వరి కథలు

తొలుగు సాహితీ లోకానికి బాగా పరిచయమైన రచయిత్రి డి.కామేశ్వరిగారు. 8 కథా సంపుటాలు, 20 నవలలు, సుమారు 300 కథలు ప్రచురణ జరిగినాయి. “కొత్త మలుపు” ఆమె ప్రసిద్ధ నవల. దాన్ని “న్యాయం కావాలి” సినిమా తీశారు. ఇతివృత్తానికి నాలుగు అవార్డులుచ్చాయి. “కోరికలే గుర్రాలైతే” నవల కూడా తెరకెక్కింది. కామేశ్వరిగారు అందుకున్న బహుమతులు, అవార్డులు, సత్కారాలు, సన్మానాలు చాలా వున్నాయి. గృహలక్ష్మి స్వర్ణ కంకణం, మద్రాస్ తెలుగు అకాడమీ అవార్డు, అభినందన మాదిరెడ్డి అవార్డు, తెలుగు వి.వి.అవార్డు వంటివి కొన్ని ప్రత్యేక పురస్కారాలుగా చెప్పుకోవచ్చు.

కథా రచయిత్రిగా కామేశ్వరిగారి ప్రత్యేకత- ఆమె ఎన్నుకున్న ఇతివృత్తాలలో ద్యోతకమౌతూ ఉంటుంది. ఆ ఇతివృత్తాలన్నీ నేలవిడిచి సాముచేయని సామాజికాంశాలు. ఎక్కువభాగం మానవసంబంధాలు, అందునా స్త్రీ పురుష సంబంధాల కేంద్రం నుంచి అనేకానేక వైరుధ్యాల వలయాలుగా, అద్భుతమైన వస్తుస్పృహతో ఆవిష్కృత మౌతాయి. ఆమె కథల్లో ప్రధాన పాత్రలన్నీ మధ్యతరగతికి చెందినవే. అందునా స్త్రీలు, జ్ఞాన సమాజం ప్రపంచపటం మీదికొచ్చి, మహిళా చైతన్యం మూడుపువ్వులుగా ఆరు కాయలుగా అభివృద్ధి చెందుతున్న సమకాలీన సమాజంలో - ఆ తరగతికి చెందిన మహిళల జీవన శైలిలో అడుగడుగునా - వైచిత్ర్యం, వైరుధ్యం, వర్తమానం మీద, గతం మీద వైముఖ్యం; విలువల నిర్వచనాల్లో ఆవేశ ఉద్వేగాల పాత్ర - ఇలా శతకోటి సంక్లిష్టతలు తెరమీదకొచ్చాయి. సమాజ జీవనాన్ని పరిశీలించే ఉత్తమ రచయితలకీ, అధ్యయనశీలం కల సాహితీ వేత్తలకీ - ఇక కథలో ప్రధాన ద్రవ్యానికి లోబేముంది. ఆలోచనా పరిణితి, అనుభవ వైశాల్యం, రచనాదక్షతా కలిగిన కామేశ్వరి గారికి అందువల్లనే భావంబర వీధిలో విరిసిన ప్రతి విద్యుల్లతా ఒక కథా సౌదామినిగా కాగితం మీద మెరిసింది.

కామేశ్వరి గారి కొన్ని కథా సౌదామినుల్ని ఉదహరిస్తాను. ఆమెకు 40 ఏళ్ల క్రితమే ఎన్నో ప్రశంసల్ని అందించిన ‘వానచినుకులు’ వుంది. మనస్తత్వ చిత్రణ ప్రధానంగా సాగిన రచన. అందీ అందని ప్రేమచుట్టూ తిరిగిన కథ. అయితే ‘ప్రేమ’ పదం కనబడదు. రావ్ గారు రత్నమాల మనసుని చదవటంలోనే సమయాన్ని

హరించేసుకుంటారు. చివరికి రత్నమాల తాను కోరుకున్న బావను పెళ్ళాడటానికి వెళ్ళిపోతుంది. ఇది తెలిసి ‘ఐయామ్ ఏ బ్లడీ ఫూల్’ అనుకుంటాడు రావ్ గారు. ఈ జ్ఞాపకాలన్నీ వాన చినుకుల్లాంటివనేది సందేశం! వ్యాపారం వైద్యంలో నీతి, జాతీ ఎలా మృగ్యమైపోతాయో ‘కన్నీటికి విలువెంత?’ కథలో చిత్రించారు. విచ్చిన్నమై పోతున్న మానవతా విలువలు - దానికి కారణమైన ఆర్థిక సంబంధాలు, స్వార్థం, ఇవన్నీ - వికృతంగా తాండవించటం ఈ కథలో చూస్తాం. ‘విముక్తి’ కథలో మతం, ఆచార వ్యవహారాలు మనసుల్లో ఎలాంటి మూర్ఖత్వాన్ని, మూఢత్వాన్ని పాదు కొల్పుతాయో, వాటి నుంచి విముక్తి పొందటానికి ఎలాంటి జ్ఞానోదయం అవసరమో చిత్రితమైనాయి.

ఈ తరం అమ్మాయిలు పెళ్ళి విషయంలో ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలూ, ఆశిస్తున్న తల్లిదండ్రుల సహాకారం గురించి కామేశ్వరిగారి గొప్ప కథ ‘ఈడపిల్ల’ ఉంది. ఉద్యోగినుల అవస్థలూ, అందునా వివాహితుల బాధలూ, జీవిత భాగస్వామి నుంచి వారుగా ఆశించే సహాయం. మహిళ ఈ నాటి పురుషాధిక్య సమాజంలో నెగ్గుకు రావాలంటే - “ఎదురీత”లో జానకిలా తెగువ, మొండిదైర్యం, తెగింపు ఉండాలనే సందేశం- యివన్నీ కామేశ్వరిగారి కథల్లో కనిపిస్తాయి. ఆయా కథల్లో పాత్రలన్నీ మనతో చక్కగా మనసువిప్పి మాట్లాడుతాయి. తమని తాము అత్యుత్పరిశీలన చేసుకుని, ఆ అత్యావిష్కారాన్ని మనముందుపెడతాయి. కథాశిల్పం దృష్ట్యా ఇదొక గొప్ప గుణం. వస్తు ప్రేరకమైన సంఘటన నుంచి ఇలా పాత్ర అంతర్యం బహిర్గతం చేయటం ఉత్తమ కథా సంవిధానం. వర్తమాన సమాజంలో - ప్రోగ్రెసివ్ అనుకునే ఒక ‘నియోరిచ్’ క్లాస్ బయల్దేరింది. వీరి జీవనతత్వం, ప్రాతిపదిక - ‘లివ్ నౌ జనరేషన్’ అనే సూత్రం నుంచి జనించింది. వీరిలో కొందరు ‘ఎగ్రెసివ్’గా రిస్కి జీవనశైలిని, మనుగడ పద్ధతుల్ని అవలంబిస్తున్నారు. పర్యవసానం? కొందరి విషయంలో అపాయకరం కావచ్చు. ఈ హెచ్చరికనిచ్చారీ కథలో. అందుకనే జీవన చిత్ర దీపికలు ఈమె కథలు అన్నారు పోరంకివారు.

ఆమె కథల్లో పురుషాహంకారం మహిళల జీవితాన్ని ఎలా శాసిస్తున్నదో, ఎలా ఛిద్రం చేస్తున్నదో, ఎన్ని అవాంఛనీయ పరిస్థితుల్ని కల్పిస్తున్నదో చెప్పారు. ఎంతో శక్తివంతంగా స్త్రీ స్వయంకృతాపరాధాల్ని, సూడో ఈగో - ప్రాబ్లమ్స్ ని, ఆధిపత్య ధోరణినీ కూడా - కొన్ని కథల్లో చిత్రించారు. ఇది రచయిత్రి సమన్వయ దృక్పథమనో, పరిణతమనస్కత అనో ‘సర్టిఫికేట్’ ఇవ్వటం కంటే సమాజగతమైన సమస్యల పట్ల ఆమెకు క్షణమైన అవగాహన వుందని, సమాజాంతర్గతమైన మనుష్యుల స్వరూప స్వభావాల

పట్ల గాఢమైన, గవేషణ తో కూడిన పరిశోధనల పట్ల అవగాహన వుందని అర్థం చేసుకోవాలి. ఏ చిక్కుముడైనా తెగేదాకా లాగడానికి ఎలాంటి తెలివి అక్కర్లేదు. చిక్కువిప్పి చక్కదిద్దటానికే కావాలి తెలివి అని తెలియజేస్తుంది ఆమె కథలో.

తెలుగు కథానికని కథానికగా - క్లుప్తత పాటిస్తూ, శిల్ప సమన్వితంగా, శైలి సౌకుమార్యంతో రాసే రచయిత్రి కామేశ్వరిగారు. ఆమె 'చోతంత్రం' అనే ఒక గొప్ప అద్భుతమైన కథ రాశారు. ముత్యాలు ఆమె ఇంట్లో పనిమనిషి. ఆమెని రాధ 'ఎడ్డుకేట్' చేస్తుంది. "నిన్ను చావబాడే హక్కు నీ మొగుడికెవరిచ్చారు. నీవు ధైర్యంగా తిరగబడి అహంకారం అణచాలి. ఇలా.. ముత్యాలు ఆ రాత్రి భర్త మీద తిరుగుబాటు ప్రకటించింది. ఫలితం భర్త ఇంకా పెట్రేగి పోయాడు. వళ్ళు కుళ్ళబొడిచి ఏ కీలుకాకీలు తీసి, తీట వదిలించాడు. తెల్లారింది. ముత్యాలు పనికి రాలేదు. రాధకీ వొళ్ళు మండింది. 'దొంగముంద. ఎప్పుడూ ఏదో వంకతో ఎగ్గొడుతుంది. అందుకే ఆ మొగుడు చితగొడ్డాడు. దాని దొంగ వేషాలకి అట్టా కావల్సిందే దానికి' అని తిట్టుకుంటూ గిన్నెలు తోముకోసాగింది. ఇదీ 'చోతంత్రం' కథ.

కథా లక్షణాల గొప్పతనం సంగతి అలా వుంచినా, సామాజికమైన సమస్యకి గల భిన్న పార్శ్వాల్ని ఎంతో సున్నితంగా స్పృశించటం జరిగింది. అభ్యుదయ కామన, వేళ్ళానుకుపోయిన అవాంఛనీయ స్థితిగతులు, బదుగు జీవుల స్త్రీలపై మరింత పురుషాధిక్య ధోరణీ, తరతరాల కుటుంబ జీవన ప్రభావాలు - యివన్నీ గుచ్చపొదలాంటి సంక్లిష్ట సమస్యలు. భావదృష్టి మిళితమైన భౌతిక వాస్తవికత కథంతా పరచుకుంది. అగస్త్యుడు ఒకెత్తు, ఆయన కమండలం ఒకెత్తు అన్నట్టు కామేశ్వరి గారి శతాధిక కథలు ఒకెత్తు. చోతంత్రం ఒక్కటి ఒకెత్తు!

ఆమె కథలకి అట్టడుగున వునాదిగా - రచయిత్రి జీవన తాత్వికతా సూత్రంగా - నిజానికి ఆదర్శమానవతా వాదం నిలిచింది. ఇది పూసల్లో దారం లాంటిది. ఆ పునాదిపైన సూపర్ స్ట్రక్చర్ గా నరనారీ కళ్యాణ కామన నిర్మితమైంది. ఆమె కథల్ని చూడటం - వాకాటి వారన్నట్టు "అర్థమున్న ఆల్బం"ని ఆనందించటమే!!

పాత్రలకు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసే వీరాజీ

తెలుగు సాహితీ చేసుకున్న అదృష్టాల్లో ఒకటి బహుముఖీనమైన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు కలిగిన అనేకమంది ప్రజ్ఞానిధులు కథారచయితలు కూడా కావటం. వేలూరి వారితో మొదలెత్తే ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క దీవధారిగా పెక్కురు కనిపిస్తారు తెలుగు కథా మార్గంలో. అలాంటి వారిలో ఒకరు వీరాజీ.

వీరాజీ అతి పిన్న వయస్సులో తన 12వ ఏటనే కలంపట్టి కవిగా, కాలమిష్టగా కథారచయితగా, నవలాకర్తగా, ఆంధ్రపత్రిక సంపాదకునిగా ఎదిగి పాఠకులకు గణనీయమైన సాహితీసేవ చేస్తున్నారు. వీరాజీకి మధ్య తరగతి మనుష్యుల హృదయాలు తెలుసు. వారి మనస్తత్వాల్లోని వైచిత్రీ, వైరుధ్యాలు తెలుసు. కుటుంబాల్లోని వ్యక్తుల మధ్య వుండే అనురాగ విరాగాలు, అప్యాయతా అసూయలు.... ఇలా అనేక సమస్యల చిక్కుముళ్ళు తెలుసు. ఈ తెలివితనం వల్ల వీరాజీ కథలు పాఠకుల గుండెకు హత్తుకునేలా తయారైనాయి.

వీరాజీ కథల్లో పలువురి ప్రశంసల్ని పొందిన కొన్ని గొప్ప కథలు ఉన్నాయి. వాటిలో ముఖ్యమైనవి 'కరివేపాకు', 'లక్ష', 'సావిత్రి గ్రహించిన సత్యం' మొదలైనవి. ఇంటివాళ్ళకి. అద్దెకున్న వాళ్ళకి మధ్య - వానకి, గాలికి, ఉప్పెనకి కారణమైనది కరివేపాకు చెట్టు. అసలు గోరింటాకు దగ్గర మొదలౌతుంది తగవు. పిల్లా పీచులేని ఇంటావిడ ఆ గోరింటాకుని కూడా 15 పైసలకు అమ్ముకునే రంగాజమ్మ మరి. ఇంక కరివేపాకేం ముట్టుకోనిస్తుంది. చివరకి దొంగవెధవ కరివేపాకంతా దూసేసి (నానిగాడి మాటల్లో చెట్టుని క్షవరం చేసేశాడు) మూటకట్టుకుని సైకిల్ మీద ఉదాయించాడు. రంగాజమ్మగారు చిందులు వేస్తోంది. అద్దెవాళ్ళు లోపల చాలా ఆనందపడి పోతున్నారు. కథలో వీరాజీ వ్యంగం ద్వారా, విభిన్న మానవ మనస్తత్వాల్ని చిత్రించిన తీరు విలక్షణంగా వుంటుంది.

ఇలాగే 'లక్ష' కథ. చక్రపాణి ఒక ప్రైవేట్ కంపెనీలో ఎకౌంటెంట్. ఈతి బాధలు. ఆశలు ఫుల్. జేబులో పైసలు నిల్. షరా మామూలే. లాటరీ టిక్కెట్ కుర్రాడు తగులుకున్నాడు. తప్పలేదు. కిళ్ళీకొట్టు నాగయ్య రూపాయిచ్చాడు. అప్పారావ్ టిక్కెట్

చించాడు. ఇది ఒకటో భాగం. ఇక రెండో భాగమంతా చక్రపాణి కలలు. లక్ష వచ్చేసినట్టు.. సీరియల్ కలలు! మనోద్విగ్నత. ఆలోచనలు ఉత్థాన పతనాలు, తన మీద తనకే మోజు. అంతలో అసహ్యం ఉన్న దౌర్భాగ్యాలకి కసి, నిస్సహాయత! ఇదొక చైతన్య ప్రపంతి. ఇక ముగింపు. లాటరీ టిక్కెట్ గయా! గల్లంతు! పోయింది! విరక్తి, విషాదం, ప్రపంచం మీద ఏకమొత్తంగా కోపం! కడకు బాధ దుఃఖంగా, కోపంగా, జాలిగా, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ఇంటిమొహం పట్టాడు. టికెట్ నంబర్ని ఎందుకైనా మంచిదని మననం చేసుకుంటూ!.. ఆశ చెడ్డది కదా!

ఉత్తమ సాహిత్యానికి ఎల్లలను చెరపేసి గాలిలా, నీరులా, వెలుతురులా వ్యాప్తి చెందే శక్తి ఉంటుందంటారు పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ ఒకచోట. లక్ష కథలో చక్రపాణి బెజవాడ వాడే కానక్కర్లేదు. దేశంలో ఏ ఊరివాడైనా అయి ఉండవచ్చు. మధ్యతరగతి మనిషి అంతే. మనస్తత్వం, స్వభావం, ఊహపోహలు, బహిరంతర ప్రవర్తన అన్నీ సాధారణీకరణం చెంది చక్రపాణి అయ్యి సమాజంలో ఒక మధ్యతరగతి మనిషి నమూనా కథకెక్కింది.

‘సావిత్రి గ్రహించిన సత్యం’ కథలో సావిత్రి బి.ఏ. పాసైన పట్నవాసం పిల్ల. పెళ్ళి కావాలి. అత్తా మామ వాళ్ళ పల్లెటూరు వచ్చింది. బియ్యే తప్పిన బావ సత్యం. కథ చివరికి సత్యం సంస్కారం, మనస్సు సావిత్రి ఆదరణ పొందాయి. పల్లెగురించి, వారి గురించి ఆమెకున్న భావనలో మార్పు వచ్చింది. సావిత్రి సత్యాన్ని గ్రహించింది. శ్లేష కూడా అన్వయిస్తుంది. మరి కథా వస్తువుల్ని ఇలా పరిచయం చేస్తూంటే కథోన్నత్యంని పూర్తిగా ఇలాంటి వ్యాసాల్లో ఆవిష్కరించలేం. కథలో ఏది చెప్పటం, ఎలా చెప్పటం అనే వాటిలో నేను ఎలా చెప్పడం మీద అంటే శిల్పం మీద మొగ్గుచూపెడతాను అని తానే చెప్పుకున్నారు వీరాజీ. ‘కథకుడిగానే కాకుండా జర్నలిస్ట్గా అనుభవజ్ఞుడు కనుక కథనంలో చురుకుదనం సౌలభ్యం కనిపిస్తాయి. రకరకాల విషయాలపై చిన్న చిన్న వ్యంగ్య వ్యాఖ్యానాలు చేస్తూ సంభాషణలు రాయడంలో సహజత్వాన్ని, నేర్పుని ప్రదర్శించారు’ అన్నారు అబ్బూరి ఛాయాదేవి ఒక సమీక్షలో. శైలీ శిల్పాల ఐక్యతా శృతి వీరాజీ కథల్లని ప్రత్యేక రాగం!

వీరాజీ కథల్లో అత్యంత విలువైన గొప్ప కథ - నా దృష్టిలో ‘కోతి- భీతి’ అనేది. కొండపల్లి అడవుల్లోకి పోయి కోతుల్ని పట్టుకొచ్చి బెజవాడలో ఎగుమతి వ్యాపార దళారీలకు అమ్ముకుని బతుకు సాగిస్తున్న ఖద్దూస్ అనే బడుగు జీవి కథ ఇది.

ఖద్దూస్ తన కళ్ల ఎదుటే కోతుల్ని పట్టే ఎరుకల పెంటయ్యకి పిచ్చెత్తి పోవటం చూశాడు. మనసులో గాలం పడింది. ఛోటాబాషా అనే తన బంధువు ఒకడు హఠాత్తుగా ప్రాణం వదిలేశాడు. ఇది ఖద్దూస్ని బాగా కదిలించింది. అసలా వృత్తి గురించే పదుగురాడు మాటల్ని విని ఆలోచనలో పడ్డాడు. పిల్లలంటే మమకారం. తనకేమైనా అయితే?..! ఆ జీవికని వదిలేద్దామని ఆలోచించాడు. భార్య ఒప్పుకోలేదు. మిత్రులు కోతిరేటు పెంచుతున్నారు. సేత్ ఆదాయం వదిలేయొద్దన్నారు. మూడురోజులు ఆలోచించాడు. ఈ లోగా ఒకరోజు కూతురికి జ్వరం వచ్చింది. ఖద్దూస్ గుండెల్లో రాయి పడింది. ఇల్లు వదిలిపోయి మూడురోజులు తర్వాత తిరిగి వచ్చాడు - రిక్షాతోనూ, రిక్షా లైసెన్స్ తోనూ! అతని మనసు నిండుగా ఉంది. పాప భీతి తొలగిపోయింది అంటూ ముగుస్తుంది కథ!

హేతువు, కార్యకారణ సంబంధాలు పక్కనపెట్టి చూస్తే ఒక అద్భుతమైన మానవతా గోపురం కనిపిస్తుంది కథలో. ఉత్తమమైన మానవీయ విలువలకి పట్టం కట్టిన కథగా అర్థమౌతుంది. జంతుహింస గురించి ఆలోచనల్ని రేపుతోంది. 1960లో నాలుగున్నర పేజీల్లో రాయబడిన ‘కోతి-భీతి’ కథకుల శిక్షణ శిబిరానికొక పెద్ద బాలశిక్షగా స్వీకరించ దగిన ఉత్తమ కథానిక!

సగటు స్త్రీ అంతరంగ చిత్రాలు

శారదా అశోకవర్ధన్ కథానికలు

శారదా అశోకవర్ధన్ ఆకాశవాణి శ్రోతలకూ, దూరదర్శన్ ప్రేక్షకులకూ తెలుగు సాహితీలోకానికి సుపరిచితమైన పేరు. ఆమె నాటకాలు, నాటికలు, సంగీత రూపకాలు, పాటలు రాశారు. నవలలు, కథలు వివిధ పత్రికలలో ప్రచురింపబడినై. బాలసాహిత్యంలోనూ ప్రశంసనీయమైన కృషి చేశారు. వచన కవితకు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం పురస్కారం పొందారు. వారికి నాలుగుసార్లు ఉత్తమ రచయిత్రి బహుమతులూ లభించాయి. 'స్త్రీ' - టీవి సీరియల్ కి నంది అవార్డు లభించింది. సన్మానాలూ, సత్కారాలూ కోకొల్లలు. బహుముఖీనమైన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు కలిగిన విదుషీమణి - శారదా అశోకవర్ధన్. కథా రచయిత్రిగా తనదైన శైలిలో అద్భుతమైన కథానికల్ని రచించి లబ్ధ ప్రతిష్ఠలైనారు.

శారదా అశోకవర్ధన్ కథాక్షేత్రం మధ్యతరగతి జనజీవన వైవిధ్యం. 'గుండె పగిలి పోతున్నా పెదవిపై చిరునవ్వులు గుమ్మరించే శక్తి మధ్యతరగతికి శాపమా? వరమా?' ఇదీ ఆమె అంతరంగ ఘోష. మధ్యతరగతి మహిళామణులు మూగజీవులు. పశువులు కాదు. ఈ నాటికీ ఆరడి పెట్టే అత్తమామలు. అసూయతో కొంపలు కూల్చే ఆడపడుచులూ, చాలీచాలని ఆర్థిక దుస్థితి, అనారోగ్యం, ఆచారాలూ, ఆర్థాటలూ, దురలవాట్లు - వీటిమధ్య నలిగిపోతున్న మధ్యతరగతి కుటుంబంలోకి, కొత్త పెళ్ళి కూతురిలా, కొత్త ఆశలతో అడుగుపెట్టిన మహిళ తన మనసులోని భావాలని పెదవి విప్పి చెప్పలేకపోతోంది. బండెడు కష్టాలనీ, గుండెడు కన్నీళ్ళనూ నింపుకోవడం కోసం, ఆశల్ని చంపుకుని గుండెనీ ఖాళీ చేసుకుంటోంది. కాలం మారినా మహిళల బ్రతుకులు మారలేదు! ఒక కథానాయిక - అఖిల - మాట్లాడిన ఈ మాటలే శారదా అశోకవర్ధన్ కథావస్తువుల కేంద్రకం. ఆమె కథలన్నీ ఈ స్థితిగతుల దారుణ పరిస్థితుల్లోనుంచీ సాగి మధ్యతరగతి మహిళా జనజీవన పరిధిని స్పృశించిన బాధలూ, వ్యధలే! ఆమె ఎక్కడో చెప్పుకున్నట్లు ఆమె కథలు నాతి కథలూ, నీతికథలూ! సంకీర్ణమయమైపోయిన ఆధునిక సమాజజీవనంలో వనితల ఉనికి, మనుగడల సంక్లిష్ట స్థితిని సునిశితంగా దర్శించి,

విశ్లేషించి, వ్యాఖ్యానించి వాటిని కథాత్మకంచేయగలిగిన నేర్పరి శారదా అశోకవర్ధన్. ఆమె కథల్లో తనవారి సుఖం కోసం మగవాడు భార్య సంపాదనని ఆశిస్తే ఒప్పు. సంపాదనా పరురాలైన మహిళ అదే కోరిక కోరితే తప్పు ఎలా అవుతుందని ప్రశ్నించే మనస్వినులు కనిపిస్తారు. ఆఫీసరు భార్యననే మిథ్యాగౌరవం, అహంభావం ప్రదర్శించే స్త్రీకి ఎదురుగానే కలెక్టరువుండీ - అణుకువా, వినయం మూర్తిభవించిన లావణ్య వుంటుంది. స్త్రీ హక్కుల పేరుతో మొగుడిమీద కక్ష తీర్చుకునే గాయిత్రీ, పసుపుతాడుని నమ్ముకుని మోసపోయిన వత్సల ఉంటారు. దుర్మార్గుడైన భర్త, అత్త బారినుంచీ 'రక్షించండి రక్షించండి' అని పరిగెత్తుతూ ఆక్రోశించే నీలూని పెద్దింటోళ్లు..? ఎవ్వరూ రక్షించకపోతే, ఆమె అపార్థమెంట్ పైనుంచీ నేలపైకి దూకేస్తుంది. చనిపోతుంది. జరిగిన వాస్తవాన్ని ధైర్యంగా చెప్పి సాక్ష్యమీయటానికి పనిమనిషి లక్ష్మి ముందుకొస్తుందే గానీ, పెద్దింటోళ్ళు నోళ్ళు కుట్టేసుకుంటారు. ఇదీ మధ్యతరగతి 'ఎస్సేపిజమ్', శుష్కపియాలూ, శూన్యహస్తాలూ! ఈ తత్వం మీద రచయిత్రి నిరసనగళం చాలా బలంగా ధ్వనిస్తుందీ కథలో.

'మీ తీర్పేమిటి?' కథలో సునీతికీ రవి కీ వివాహంజరిగింది. కానీ మనసులు కలవని సంసారం అయింది. సునీతి డాక్టర్ ప్రహ్లాద్ ఒకటయ్యారు. రవీ విడాకులకి అడగలేదు. సునీతి తీసుకోలేదు. రవి మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఏళ్లు గడిచినై. హఠాత్తుగా రవి నుంచీ లీగల్ నోటీస్. భార్యగా సునీతిని అంగీకరించడానికి తాను సిద్ధమేననీ, తామిద్దరూ చట్టబద్ధంగా విడిపోలేదనీ, సునీతికి దీనివెనుక కుట్ర అర్థమైంది. తనను భయపెట్టి డబ్బు లాగటానికి పన్నిన పన్నాగం ఇది అని తెలిసింది. 'స్త్రీ' కో న్యాయం, పురుషుడికో న్యాయం చేకూర్చినా దాన్నిగౌరవిస్తుందా?' ఇదీ ప్రశ్న. 'అసలు ఏది న్యాయం? ఏది ధర్మం? 'తప్పెవరిది?' అని తల పట్టుకుని కూర్చుంది న్యాయవాది సునీతి! జరిగిన సంఘటనలకి కార్యకారణ సంబంధాలూ, హేతువులూ, విలువల వంటి చర్చలోకి దిగకుండా - స్త్రీ మనస్సు వేదనవరకూ పరిమితమై చూసినప్పుడు, కథలో సునీతి అంతరంగ కల్లోలాన్ని చాలా శక్తివంతంగా ఆవిష్కరించారు రచయిత్రి.

'పూరి గుడిసెల్లో నుంచీ పుట్టుకొచ్చిన సారా వ్యతిరేక ఉద్యమం ఇంతవరకూ ఎదిగింది. ఎందరి పుస్తెలనో పుటుక్కుమనకుండా ఉండటానికి దోహదపడుతుంది. కానీ, మధ్యతరగతి కుటుంబాలు 'బ్రాందీ' 'రమ్' రంగుల్లో కాలి మాడి మనయిపోతూ ఉంటే, నాగరికత ముసుగులో నలిగిపోవడం నోరు మెదపలేని నారీమణులకి ఎవరు, ఏ నివాదం ఇవ్వాలి? ఎలా పోరు సలపాలి? అనే విచికిత్స నుంచీ జనించిన కథ - 'విప్పనిపెదవి'.

అఖిల భర్త ఇంజనీర్. తాగుడికి, ఇతర వ్యసనాలకీ బానిసైపోయాడు. పైగా శాడిస్ట్. ఆమెకు అతని నుంచీ లభించేది మానసిక, దైహిక హింస. దీనికి తోడు సాటి స్త్రీలు ఆమెకి గొడవలనే బిరుదు ఇచ్చి వేధించటం నేర్చుకున్నారు. స్వంత అడపడుచు ‘మా వదిన ప్రవర్తన వల్ల అన్నయ్య ఇలా అయ్యాడనే ద్వంద్వార్థాల వక్రభాష్యం వల్లిస్తూ -మరింత క్షోభకి గురిచేస్తుంది. ఇదా మహిళాభ్యుదయం? స్త్రీ పురోగమనం? ‘విప్పని పెదవి’ కథలో ఎంతో ఆర్తీ ఆవేదనా నిండివున్నై. కథపేరు కూడా శీర్షికాశిల్పంతో రాణించింది. ఎందువల్లనో కథలో అఖిల తన జీవిత భవితవ్యాన్ని గురించి దృఢమైన నిర్ణయాన్ని ప్రకటించాడు. ఆమె మనస్తత్వంలో భర్త పట్ల పూర్తి కరుణారాహిత్యం లేదు. ‘పురుషాధిక్యత’ పట్ల తీవ్రమైన నిరసన ఉన్నప్పటికీ దాంపత్యధర్మంలో సామరస్యధోరణికి రచయిత్రి పట్టం కట్టగట్టటం గమనించదగ్గ అంశం. జీవితంలో స్త్రీ, పురుషుల మమత, అనురాగం, ఆనందం, గౌరవం ఒకళ్ళకొకళ్ళు ఇచ్చిపుచ్చుకోవాలన్నది ఆమె ఆశయం అని శారదా అశోకవర్ధన్ కథల మీద తమ అభిప్రాయం వెలిబుచ్చారు సుప్రసిద్ధ కథా రచయిత మధురాంతకం రాజారాం. కథానిక ద్వారా రచయిత వ్యక్తిత్వం, మనస్తత్వం, జీవనతాత్త్వికత అంచనా వేయవచ్చు కనుక, రాజారాంగారి అభిప్రాయం ఎంతో విలువైనదిగా భావిస్తాను నేను. శారద గారి భావధారలో సమన్వయ భావన జాలుగా వుంది.

వైవాహిక జీవిత సమస్యల నుంచీ, సామాజిక ఆర్థిక సమస్యల వరకూ వస్తు వైవిధ్యాన్ని పుష్కలంగా సంతరించుకొని వున్న మంచి కథల్ని అధిక సంఖ్యలో చదువరులకు పంచారు శారదా అవోకవర్ధన్. వీటన్నిటా ఆమె అనుభవమూ, ఆధ్యయనశీలం, పరిశీలనా దృష్టి సాంద్రంగా నిండివుండి, ఆ కథల్ని తేజోవంతంచేశాయి. ఆమె కథాకథనం సహజంగా సాగుతుంది. ‘మీ తీర్పేమిటి?’ వంటి కథల్లో ఎక్కువ భాగం సంభాషణా విధానంలో సాగి శిల్పానికి వన్నె కూర్చింది. కళ్ళల్లోకి చూస్తూ ఆత్మీయంగా పలకరించే ఆపురాచిలా అక్షరాలు కూర్చగల శైలి ఆమె నైపుణ్యానికి తార్కాణం. కథారచన ఆమెకు ఆత్మీయం కావడం చదువరుల అదృష్టం.

సమాజ స్వరూపం, “మనిషి” స్వభావం చిత్రించిన శీలావీర్రాజు కథలు

‘వ్యక్తి జీవితం అతని సృజన కన్నా ఉన్నతమైనది’ అనే అకుంఠిత విశ్వాసం - శీలా వీర్రాజుగారి వ్యక్తిత్వానికి అక్షరాసువాదం.

శీలావీ - కవి, కథకుడు, చిత్రకారుడు. వచన కవితా పితామహుడని పిలువబడిన కుందుర్తి ప్రేరణతో వచనకవితా ప్రాచుర్యానికి తానూ కృషి చేశారు శీలావీ. ఆయన ప్రోత్సాహంతోనే కథాకావ్యరచన ఆరంభించి, అందునా మేటికవిగా ‘కొడిగట్టిన సూర్యుడు’, వెలువరించారు. ఆ తర్వాత ‘ముళ్ళరెమ్మ’, ‘హృదయం దొరికింది’, ‘అద్దెగది’ వంటి కావ్యాలు రాశారు. వారి కవితాసంపుటి ‘కిటికీకన్ను’ - ఒక విలక్షణమైన రచన. ‘సమకాలిక సమాజంలో అన్యాయాలపై కవి తెరచిన మూడోకన్ను ఈ ‘కిటికీ కన్ను’ అన్నారు. ప్రసిద్ధ విమర్శకులు డా॥రామమోహనరావు. ఈ పుస్తకానికి మరో ప్రత్యేకతా వుంది. సైజ్లో, బైండింగ్లో, ముద్రణలో, భిన్నమైన గెటప్ తో వారు దాన్ని అతి శ్రద్ధగా అచ్చువేయించుకున్నారు. మొత్తం స్క్రిప్ట్ అంతా తన చేతివ్రాతతో కూర్చి, యథాతథంగా ఆ పేజీలకి బ్లాకులు చేయించి అచ్చొత్తించుకున్నారు. వారి నవ్యభావనలకీ, నూతన ప్రయోగశీలానికి ఒక నిదర్శనం ఈ పుస్తకం. ఫ్రీవర్స్ ఫ్రంట్ స్థాపన, దాని కొనసాగింపు, నిర్వహణ విషయాల్లో శీలావీ పాత్ర గణనీయమైనది.

చిత్రకారుడుగా శీలావీ - కవులు, రచయితలు, కళాకారులు వీరందరికీ ఎంతో ప్రేమపాత్రుడు, గౌరవనీయుడు. వారి చేత అక్షరాలంకరణ చేయించుకున్న ముఖపత్రాలూ, వారి భావుక భావ్య మానమైన కుంచెతో గీయించుకున్న ముఖచిత్రాలూ - అసంఖ్యాకమైన పుస్తకాలకు అందాలు పంచివై. ‘దమ్మిడీ ఆదాయం లేదు, క్షణం తీరికలేదు’ అన్నట్టు సాగిన ఆ కార్యక్రమం వారికెంత సంతృప్తినిచ్చిందో, ఆయా గ్రంథకర్తలకు అంతకంత ఆనందాన్ని అందించింది.

శీలావీ నవల ‘మైనా’ ప్రముఖుల ప్రశంసల్నీ, గుర్తింపునీ పొందటమే కాక, 1969లోనే ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ అవార్డునందుకున్నది.

కథకుడుగా శీలావీ గురించి ప్రముఖ సాహిత్య విమర్శకులు, కీ.శే. డి.రామలింగం గారు ఇలా అన్నారు. “కథావస్తువు మనముందు పరచుకుని ఉన్న జీవితమే. కానీ దానికి కావలసింది నేర్పు, పనితనం, గాఢపరిశీలనం, ప్రతిభ, భాషపై ప్రభుత్వ, చిత్రకారుని దృష్టి. తాత్వికుని విచికిత్స.. శీలావీ కథలు ఈ గుణవిశేషాలను పుణికి పుచ్చుకున్నట్లు విరాజిల్లుతున్నాయి.”

శీలావీ గొప్ప కథల్లో గొప్ప కథ ‘ఊరు వీడ్కోలు చెప్పింది’. రామచంద్రం మాష్టారు ప్రైమరీ స్కూల్ టీచర్, ఆరేళ్ళు ఆ వూళ్ళో వున్నాడు. సర్పంచ్ మొదలు ఊరి వారందరికీ ఆయనా, ఆయన కుటుంబమూ తలలో నాల్గలా మెదిలారు. అభిమాన పాత్రులయ్యారు. మాష్టారికి ముగ్గురు పిల్లలు. పెద్ద పిల్ల - వొక వెరిపిల్ల. చెవుడూ, మూగా. చిన్న కూతురూ, కొడుకూ చదువుకుంటున్నారు. పెద్ద కూతురు పదేళ్ళొచ్చే వరకూ నాయనమ్మ సంరక్షణలో పెరిగింది. ట్రాన్స్ఫర్ అనివార్యం కావటంతో ముగ్గురి పిల్లలు, భార్యతో ఈ ఊరు వచ్చారు రామచంద్రం మాష్టారు. ఇప్పుడాయనకి మళ్ళీ వాళ్ళ సొంత ఊరుకు ట్రాన్స్ఫర్ అయింది. వీరందరికీ ఆనందం. ఊరంతటికీ దిగులు. టీచర్లు, పిల్లలు, పరిచితులు, పంచాయతీ వారు - అందరూ ఆత్మీయంగా, అభిమానపు వీడ్కోలునీయగా, బాధపడుతూనే తమ ఊరుకి వచ్చేశారు రామచంద్రం మాష్టారు. ఇక్కడ ఇంకా పూర్తిగా నిలబడేలోగానే ఊరిమీద బెంగ. ఉత్తరాల కోసం ఎదురుచూపులు. ఒకరోజు ఆయన స్కూల్ నుంచి ఇంటికి వచ్చేసరికి, ఓ మూలతల్లీ, మరో మూల భార్య శోకాలు పెడుతున్నారు. పిల్లలు బిక్కుమొహాలు వేసుకూర్చున్నారు. విషయమేమిటంటే -ఎరిదన్న జాలైనా లేకుండా ఆ పిల్ల బతుకు బుగ్గిపాలు చేశారెవరో. ‘మంచివూరు, మంచివూరని వేళ్ళాడారు. ఇదే నా మంచి? దాని బతుకు పాడుచేయడానికి ఏ రాక్షసుడికి చేతులొచ్చాయో’ నంటూ గొల్లు మంది ఆయన తల్లి. ఆయన రాయిలా ఆ గదిలో నిలుచుండిపోయారు.

ఇలా ఊరు వీడ్కోలుచెప్పింది!

ముగింపు చదివేసరికి గుండె పట్టేస్తుంది. అటు సామాజిక పరిస్థితి, ఇటు మనుషుల్లో మృగ్యమైపోతున్న మానవీయ విలువలు, సమాజానికి కుటుంబానికి ఉన్న సంబంధాన్ని పూసల్లో దారంలా ఉంచి, బలహీనులపై బలవంతుల రాక్షసపాదముద్రని అత్యంత ప్రతిభతో, నైపుణ్యంతో, శక్తివంతంగా, కళాత్మక వాస్తవికతతో చిత్రించారు.

ఈ శంకరం ‘గిల్టీ’ గా ఫీలవుతున్నాడా? ఏమో! కథ చదివిన ప్రతి మగవాడూ ఆత్మశోధనతో తేల్చుకోవలసిన సమాధానం అది! కథా దర్పణాన్ని తన ముందు పెట్టాడు.

తాను అందగాడో, అనాకారో - చూసుకోవచ్చుకదా! “కథా రచన అంటే ఆషామాషీ వ్యవహారం కా”దన్నారు శ్రీపాదవారు. శీలావీ మరి ఆషామాషీగా కథారచన చేసిన కథాకుడాయేం? వారి కథాస్త్రాప్రతిభ ఇలా ప్రతి కథలోనూద్యోతకమయింది.

సామాజిక వాస్తవికత నిండిన కథలతోపాటు ప్రకృతి, ప్రేమ, వంటి కథాంశాల్ని స్పృశించారు. అయితే వీటిలోనూ అంతర్లయగా ఒక సామాజిక సమస్య ధ్వనిస్తూనే వుంటుంది. ‘ఏటిపాలెన యౌవనం’ కథ వుంది. ఇందులో ఏరు ముఖ్యపాత్ర. అద్భుతమైన వర్ణనా శిల్పంతో సాగుతుందికథ. ఏరు సాగుతోంది. ఎన్నెన్ని దృశ్యాలు. విషాదమోహన రాగాలు! ఒక అడవిచేమంతి. నీళ్ళల్లో తేలుతూ వచ్చింది. దాని యౌవనమంతా నీళ్లపాలయిపోయింది. “ఏ స్త్రీ నుదిటి తిలకమో గంగపాలై ఎర్రబడ్డట్లున్న ఏటిలో మాంగల్యపు పసుపు కొమ్ములాగా వుందని!” ఇదీ రచయిత క్వాలిటీ అంటే! ఆ తర్వాత జరగబోయే కథకి ఒక “బ్యాటన్” ని అందించాడు. ఆ వెంటనే ఏటిలోకి ఒక యువతి దూకేసింది. ఆత్మహత్య ఆమె వెనగ్గా ఒక యువకుడు పరిగెత్తుకొచ్చాడు. ఆమెని ఒడ్డుకు లాక్కొచ్చారు. అతను ఏడుస్తున్నాడు. ఆమె ఆఖరి మాటలు వెలువడ్డాయి. “వచ్చావా భద్రం కాని ఇప్పుడా... రావడం సమయం...”! ఏరుకు అంతా అర్థమైంది. చేమంతిని గట్టుదగ్గరే వదిలేసి ఏరు సాగిపోతోంది! ‘తెరతీయగరాదా’ అన్న త్యాగరాజు పాట గుర్తుకొస్తూ వుంటుంది. ప్రేమ తెరచాటున నిలిచిపోతే, జీవితాలు ఇలా ఏటి పాలవుతాయీకదా! శీలావీ నిశిత పరిశీలనా, భావనా పటిమా ఈ కథని ఇలా గొప్ప కథని చేశాయి.

శీలావీ వర్ణనా శైలి ఆలోచనాత్మకంగా, ఆగి మళ్ళీ చదువుకుని అవగతం చేసుకోవలసినట్లుగా వుంటుంది. “చీకటి మడతల్లోని మడతల్లోపలి మడతల్ని కప్పుకుని ఊరు నిద్రపోతోంది” “పొడిపొడిగా మార్చి గాలుల్లా వున్నాయి మాటలు. నిశ్శబ్దపు అగాధాలతో విడివిడిగా ఒక దాని కొకటి సంబంధం లేనంత ఎడంగా వున్నాయి” ఇలా ఉంటాయి వాక్యాలు. “ముఖం కొద్దిగా వంచి, బతిమాలుతున్న ధోరణిలో కళ్ళకొనల్ని జాలితో తడిపి, కనుగుడ్లను రెండింటినీ మూలల్లో నిలిపి రెప్పల్ని వాల్చుకుండా అతన్నే చూస్తూ నిలుచుంది” చిత్ర కారుడైన శీలావీ పాత్ర బాహ్య స్వరూపానికి బొమ్మగీస్తూ, ఆంతరిక స్వభావానికి చలనచిత్రం కూరుస్తారీలా. ఆయన సౌందర్యాన్వేషణా దృష్టి ఇది.

అలాగే, వర్ణనాశైలి కాని పట్టుల్లో కూడా శీలావీ చేయి తిరిగిన తనం కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. “దరిద్రంలోనే ఆమె యవ్వనాన్ని తొడుక్కుంది” “జీవితం గుబురు నిండా

కోరికల మొగ్గలు” సంస్కారం కాని చూపుతో తడిసిన వాళ్ల భాగాల్ని చూస్తున్నాను. “విప్లవభావటాల్లా ఎగురుతున్నాయి. మాటలు యౌవనంలోని కోరికల్లా, పరాజయిని విద్వేషంలా, హంతకుడి మనసులా ఎగురుతున్నాయవి” ఇలా అనేకానేక వాక్యాలు భావస్ఫోరకంగా చదువరిని అలరిస్తాయి. అర్థ స్ఫూర్తికీ కొదువ వుండదు. చూడండి “పరాజయిని విద్వేషం” గురించి రవ్వంత సాహిత్య సంస్కారం, లోక జ్ఞానం వున్న ఏ పరిత అయినా ఆలోచించకుండా వుండగలడా? రచయితకి ఏ “భేష్” అనే పదంతోనో ‘ఎక్స్‌లెంట్’ అనే అభినందనతోనో జయం పలకకుండా వుండగలడా? అదీ శిల్పం తెలిసిన రచయిత కథలో గుప్పున విరిసే పరిమళం!

వస్తువులో, సంవిధానంలో, శైలిలో - శీలావీ కథలన్నీ అచ్చమైన తెలుగుకథలు, నిక్కుమైన నీలాలు! శీలావీకి లభించిన అవార్డులూ, రివార్డులూ చాలానే వున్నా, వారి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులకు తగిన గౌరవపురస్కారాలు ఇంకా ఎన్నో అందవలసే వున్నాయి. సాహితీలోకం ఈ లోటు తీరుస్తుందని ఆశిస్తున్నాను!

సమసమాజ నిబద్ధతతో సామాజిక వాస్తవికతా వ్యాఖ్యానాలు జయంతి పాపారావు కథానికలు

1957 నుంచి సాహితీ లోకానికి పరిచితులైన సుప్రసిద్ధ రచయిత జయంతి పాపారావు గారు. మూడు కథానికా సంపుటాలు, రెండు నవలలు, ఐదు సాహిత్య విమర్శనా గ్రంథాలు ప్రచురించారు. ప్రస్తుతం-కథానికా ప్రస్థానం-పరిణామదర్శనం’ (1910-2009) శతజయంతి అధ్యయనం గ్రంథ రచనలో నిమగ్నులై వున్నారు. నూరేళ్లు-నూరుగురు కథకులు-నూరు కథలు సంకలనాన్నీ ప్రచురించనున్నారు. నవల హిందీలోకీ, ఇంగ్లీషులోకి అనువాదం కాగా, 30 కథానికలు హిందీలోకి అనువాదం అయ్యాయి. జయంతి పాపారావుగారి సాహిత్యంపై ఎం.ఫిల్, పిహెచ్.డిలకు పరిశోధనలు జరిగాయి. డి. లిట్ పరిశోధనలో భాగంగా ఉంది. హిందీ కథానికా సాహిత్యం మీదా పిహెచ్.డి. జరుగుతోంది.

పాపారావు గారిని గురించి పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు ‘గురజాడకు సన్నిహితం కాగల వ్యక్తుల్ని ఎంచుకుని కథలు అల్లిన పాపారావు ధన్యుడు, చిరంజీవి’ అన్నారు. పాపారావు గారి స్ఫూర్తి ప్రదాతలు రావిశాస్త్రి, చాసో, కారా మాష్టారు.

పాపారావుగారి కథానికల్లో ఏ చిన్న కథని తీసి చదివినా, ఒకటి రెండు వాక్యాలు చదవగానే-ఆ రచనా శైలి శిల్పాలు చప్పున రావిశాస్త్రిగారి రచనని స్ఫురింపజేస్తాయి. పాపారావు గారి కథానికలు అలదుకున్న ఒక సహజ గంధం ఇది. 1992 పాపారావుగారు ‘అమె చెప్పిన కథలు అను వన్నెండు తేనెసాల కథలు’ అనే పుస్తకాన్ని ప్రచురించారు. ఆ పుస్తకానికి వున్న ‘పరిచయం’ ఇలా వుంది. ‘ఈ కథల్లో/ఒక చదువుకున్న యువతి వుంటుంది/ ఆమె జీవితంలో దగాపడి ఊబిలో దిగిపోతుంది/ ఆమె తను వ్యభిచార జీవితంలో చూసిందీ, విన్నదీ-అంతే గాకుండా, తెల్పుగున్నదీ-కథలుగా చెప్తుంది/ఇలా చెప్తూ-జీవిత నిజాలతో సామాజిక సత్యాలతో-సమాజానికి అద్దంపడుతుంది’ . అర్థమైందికదా-వస్తువు. ఇక మొదటి కథ ‘అమె’ ఇలా మొదలవుతుంది. “అమె ఎవరైనా కావచ్చు! ఆమె ఏమైనా కావచ్చు. ఆమె సంగీతం వాంతికావచ్చు! ఆమె మాటలు విశ్వం

కావొచ్చు! ఆమె కళ సృష్టి కావొచ్చు!.... అయితే-ఆమె జీవితనిజం కాదు కాకకాదు! ఆమె సామాజిక సత్యం కాదు కాకకాదు!” వాక్యాన్ని వ్యంగ్య విలసితం చేసి ఒక విపర్యయాన్ని మొహాన్ని ఛల్లున చరచటమన్న మాట-ఈ ‘చెప్పే తీరు’లోని విలక్షణత, ప్రత్యేకత! ఇంకా చూడండి. ‘ఆ అమ్మాయి, మొగుడుమీద కోపంతో కూపంలో వచ్చి పడిపోయింది. ‘అన్ని నుయ్యిలూ మంచి నీళ్లు యివ్వవు. అన్ని అక్షరాలూ మంచినీ చెప్పవుట!’ అలంకార శాస్త్రంలో అర్థాంతర న్యాసంవంటిది! పెద్ద వివరణలు అక్కర్లేదు. ఇదీ పాపరావు గారి శైలి విన్యాసం. 1969లో పాపరావుగారు రాసిన ‘రాతి అరుగు’ కథానిక ఎంతో గొప్ప రచన. ఒక ‘దరిద్రదేవత గీసిన ఆకలి బొమ్మ’ లాంటి ఆడది. కుడిచెయ్యి పడిపోయింది. స్వాధీనంలో లేదు. ఇంకో కుంటివాడు. ఒక కాలు ‘ఎండిపోయిన పుల్లలా వుంది’. వీళ్ళిద్దర్నీ కలిపింది రాతి అరుగు! ముప్పైతి బతుకుదామంటాడు వాడు. ‘కష్టపడి బతుకుతాను’ అంటుంది ఆమె. చెప్పాడు. విన్నేడు. వదిలేసి వెళ్ళిపోయాడు. చానో ‘ఎంపు’ కథకి చిన్న రివర్స్ గేర్. పురాణం వారన్నట్టు ‘దరిద్రుల ఎకనమిక్స్ వేరు’. సామాజిక వాస్తవికతలోని నగ్న ఆర్థిక సూత్రం- కథాంశం- అయితే, బడుగుబతుకుల సంబంధ బాంధవ్యాలు గాలికి పోయిన పేలపిండి ఎలా అవుతాయో-కథావరణం చూపుతోంది!

పాపరావు గారు 2003లో ‘ఇవాళ...’ అనే గ్లోబలైజేషన్ కథ రాశారు. నిజానికి చిన్న స్కెచ్. పకపకా నవ్వుతున్నట్టు కనిపించే ప్రకృతి చెప్పే నగ్నవాస్తవాల దృశ్యమాల ఈ కథ. ‘అభివృద్ధి అంటే ఏమిటి? అభివృద్ధి అంటే ఏంటి? అని వో యువకుడు మంటలా మందుతూ, మంటలా ప్రశ్నిస్తూ, సూర్యుల్లా మందుతూ వెళ్ళిపోయాడు’ అంటూ ముగుస్తుందీ కథానిక. హిందీలోకి అనువదించబడింది. తెలుగులో విశాలాంధ్ర వారి ‘గ్లోబలైజేషన్ కథలు’ సంకలనంలో ప్రచురించబడింది.

పాపరావు గారి కథానికల్లో దేన్ని చదివినా ఒక సాంఘిక దురాచారం లేదా దోపిడి లేదా పరపీడన లేదా స్వార్థం-అదౌర్భాగ్యాల రొచ్చు మాత్రమే కనిపించి ఊరుకోదు. ఇది ‘సోకాల్డ్’ ‘సామాజిక స్పృహ’ ఉన్నదని కాలరెత్తుకునే అందరికథల్లోనూ ఉంటుంది. అంతేగాక, కథానిక సామాజిక జీవనాన్ని అద్దంలా ప్రతిబింబించాలి, కనుక-నా కథలో ఆ ప్రతిబింబం వుందని చెప్పుకోవటానికీ పనికొస్తోంది. అయితే, ‘శత్రుత్వం’ ‘ఇవాళ’ ‘సంఘర్షణ’ వంటి పాపరావు గారి కథలు కేవలం దర్పణాలుగా మాత్రమే నిలిచి ఊరుకోవు. ఆ రొచ్చుకి గల మూలాల్ని విశ్లేషిస్తూ సాగుతాయి. అంతటితోనే మౌనం

వహించక ఆ మూలాల్ని కళాత్మకంగా, కథాత్మకంగా వ్యాఖ్యానిస్తాయి. గొప్ప కథల లక్షణం ఇది. ఉదాహరణకి పాపరావు గారి మరీ గొప్ప కథ ‘రెండు గుండెల మనిషి’ వుంది. ఇందులో ఒక చిట్టెమ్మ, ఒక సత్యం ఉన్నారు. సత్యం చిట్టెమ్మను సైకిల్ రిక్షాలో సత్యాలాట్టికి తీసుకు వెళ్ళి దించి, తెల్లవారుజాముకు తిరిగి తీసుకు వస్తూ వుంటాడు. ఆమె లాజిక్కి అంగీకరించి సత్యం ఆమెను పెళ్లి చేసుకున్నాడు. కిల్లీబడ్డీ పెట్టించింది చిట్టెమ్మ. ఆమె ‘చిలిపితనం వల్ల కిల్లీ బడ్డీ బాగా నడుస్తోంది. అమ్మకూడనివి అమ్ముతూ ఉండడంవల్ల కిల్లీబడ్డీ జోరందుకుంది’. అక్కణ్ణంచీ చూడండి. టీకొట్టు కోరమండల్ రైలు బండిలా దూసుకుపోతోంది. వడ్డీ వ్యాపారం-ఇజేనగరం ఇశాఖ నాన్ స్టాప్ బస్ లా పరిగెడుతోంది. చివరి గదిలోని చిల్లర దుకాణం గుట్టుగా సంసారంలా-ఇమానంలా ఎగురుతోంది! ఇక డబ్బే...డబ్బు...! సత్యంకి ఉన్నట్టుండి వ్యాధి. గుండెల్లో నెప్పి. మంచం పట్టాడు. ఎందువలన? కారణం చెప్పాడు కథకుడు. ‘నీ కొత్తగుండె. రెండోగుండె-పేదల రక్తం మరిగిన పులిగుండె! నీ పాతగుండెలో-నిజమైన మానవరక్తం ఎండిపోయినా ఇంకా కొంచెం మిగిలే వుంది. కొద్ది రోజుల్లో అది కూడా పూర్తిగా ఎండిపోయి పాత గుండె పూర్తిగా నశించిపోతుంది. అప్పుడు-నువు ఇవాళ పడుతున్న బాధ-మనసులో బాధ-లేకుండా పోతుంది! అది రెండో గుండెని తాకలేదు’. ఇదీ విషయం. ఈ కథకి రాసిన చివరి రెండు వాక్యాలే పైన నేను చెప్పిన కళాత్మక వ్యాఖ్యానం. ఆ రెండు వాక్యాలూ ఇవి. “దోపిడి విపదాయువు లాంటిది. అది అంతటా సహజ వాయువులా వ్యాపించగలదు.” అద్భుతమైన, ఆలోచనా స్ఫోరకమైన ముగింపు. ఈ వాక్యాలు చదివిన ఎవరి మేధయినా, కథనీ, కథలో పాత్రల్నీ, సంఘటనల్నీ తలచుకుని తలచుకుని గిరికీలు తిరగాల్సిందే! ఇదీ గొప్ప కథ శక్తి. అది ఊరికే ఊకొట్టించి ఊరుకోదు. అయ్యోపాపం, వ్సే, అనిపించి పెదవులు కదిలించి దిక్కులు చూపించదు. అవును-గొప్ప కథ గుండెని మండిస్తుంది, పిడికిళ్లు బిగింపజేస్తుంది! ఏ కథకాకథగా, ఎన్నో గొప్ప కథలు రాసిన పాపరావు గారికి నమస్సులు!

అద్దం లాంటి కథనమే పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య విధానం

అలాగే సారిగా నీళ్ళ సమస్యని ఇతివృత్తంగా పట్టుకుని, 'నీళ్లు' కథగా మలిచి, తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక క్లాసిక్ కథకుడుగా నలభై ఏళ్లక్రితమే పేరు తెచ్చుకున్న రచయిత పె.సు.రా. ఈనాడు నీటి సమస్య ఎన్నెన్ని కథలకు వస్తువును కూరుస్తోందో మనకు తెలుసు.

మనిషి అంతర్లోకాల్ని స్పృశించి, అనుభవాల్ని, అనుభూతుల్ని పట్టి తెచ్చి కథాచిత్రణ చేయడం - పెద్ద అసిధారావ్రతం. ఆ నాటి చలం, బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్, మల్లాది, పద్మరాజు వంటి ఘనులంతా, ఆ వ్రతాన్ని ఎంతో జయప్రదంగా నిర్వహించారు. ఆ తర్వాతి తరంలోనూ ఎంతో మంది కథనంలో తమదైన కొత్త వొరవడిని సమకూర్చుకుంటూ అలాంటి కథల్ని సృష్టించారు. చదువరుల్ని మెప్పించారు. ఆ కథకుల్లో పె.సు.రా కూడా ఒకరు. ఆయన గొప్ప కథ - 'దగ్ధగీతం'.

'అనవసరంగా చాలా కాలం బ్రతికాను నేను' అనుకున్నాడు సేతురామన్ - అని మొదలవుతుంది కథ.

ఆస్పత్రి భవనం ఆవరణలో వెనుక వున్న రెండు గదుల్లో కుడి వైపు గది ముందు కూర్చుని వున్నాడు. అతను ఇప్పుడు అకాల వార్ధక్యం పైబడినవాడిలా వున్నాడు. ఆ కుడి వైపు గదిలో అతని సంగీతసామ్రాజ్యం శిథిలమై, దగ్ధమై, బుడిదయి పోతున్నది. ఆమె పంకజవల్లి. అతని బాల్యస్నేహితురాలు. తెల్లని దుప్పటిలో శుష్కించిన శరీరం పైన ముంజేతులు, తల మాత్రం కనిపిస్తున్నాయి. ఒక చేతికి ఒకే ఒక ఎర్రరంగు గాజున్నది. గుండెల మీద వున్న రెండో చేతికి ఏమీలేదు. పైన సన్నటి కంఠం.... నల్లని కంఠం.... దేశం అంతటా సంగీతమాధుర్యాన్ని పంచిన కంఠం.... బండరాళ్ల వంటి హృదయాలను జలజల కరిగించిన కంఠం.

ఆమె రవిని ప్రేమించింది. పెళ్ళి చేసుకుంది. సేతురామన్ మాత్రం తాను చిన్నప్పటి నుంచీ ఎవరిని ప్రేమించాడో, ఎవరిని కోరుకున్నాడో, ఆమె తనకు దక్కకుండా పోయినందకు అతడేమీ బాధ పడలేదు.

రవికి డబ్బు చేసి పెట్టే ఆమె కంఠం కావాలి. అందవిహీనమైన ఆమె, ఆమె శరీరం, ఆ శరీరంలోని మనసు ఇవేమీ అతనికి అక్కర్లేదు. అతనికి కావలసిన అందమైన శరీరం అతడు వేరే ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. ఇటీవల ఒకసారి "గొంతు మంటగా వుంది నేను కచేరీ చెయ్యలేను" అంటే పెద్దగా మాట్లాడి కోపగించి భయపెట్టి తీసుకున్నాడు. ఆమె తిరిగి వచ్చి బాధతో మెలికలు తిరిగిపోతుంటే సేతురామన్ గబగబా వెళ్ళాడు. ఆమె దగ్గి దగ్గి చివరకు చారెడు రక్తం కక్కింది. అతనికి అప్పుడు గుండెలు దడదడలాడాయి. ఇవాళ ఆ చిన్ని గొంతులో క్యాన్సర్. "అపరేషన్ చెయ్యొచ్చు... చేస్తే ప్రాణం దక్కుతుందన్నాడు. డాక్టర్ - ఆ మాటే అన్నాడామెతో. ఆమె చివాలన తల యెత్తి ప్రాణం దక్కుతుంది కానీ గొంతుపోతుంది. జీవితాంతం మూగగా.... గొంతు లేకుండా బతకాలి.... గొంతు వుండదు. కూనిరాగం తీయడానికూడా వీల్లేదు. మాట్లాడేందుకు వీల్లేదు. కానీ, తినొచ్చు... తిరగొచ్చు గొంతు పోయిన తరువాత నేను బ్రతకనక్కరలేదు. బ్రతకడం అనవసరం. గొంతు ఉండగా త్వరగా పోతేనే మంచిది...." ఇది ఆమె నిర్ణయం.

ఆమె కొక్కసారి తెలివి వచ్చి కళ్లు తెరిస్తే... తాను ఒక్క మాట చెప్పగలిగితే... తన గుండె చప్పుడు వినిపించగలిగితే... ఎంత బాగుండును.... "వల్లీ! మై హోర్ట్ ! నేను మొదటి నుంచీ నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. నిన్నే ప్రేమిస్తున్నాను" అనుకున్నాడు సేతురామన్.

ఆమె చనిపోయింది.

సేతురామన్ వీధిలోకి వచ్చేశాడు.

స్టేషన్ పక్క పేప్ మెంట్ మీద కొంత మేర చేత్తో తుడిచి అక్కడే తువ్వలు పరచుకుని పడుకున్నాడు. నీళ్ళూరుతున్న కళ్ళను మూసుకున్నాడు. అంతలోనే అతనికి నిద్ర పట్టింది.

నిద్రలో... గుంపులు గుంపులుగా, పచ్చ పచ్చగా కళకళలాడుతున్న గంధపుచెట్లు తగలబడి పోతున్నట్టు కల....!

కథ ముగిసింది!

ఇలా, ఈ కథంతా మనిషిలో అలజడినీ, వ్యధనీ చెప్తుంది. ఈ అలజడి, వ్యధా ఒక్క సేతురామన్ వే కావు. అంతకు వేయి రెట్లు గ్రావిటీతో, వీటిని పంకజవల్లి కూడా అనుభవించిపోయింది. రవి అనబడే స్వార్థపరుడి కుటిలత్వానికీ, స్వప్రయోజనపరుడి నిర్లక్ష్యానికీ బలైపోయిందామె.

చాలా మంది సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు, సాహిత్యకారులూ ఒక తప్పు చేస్తూ వుంటారు. పాత విలువలతో కొత్త తరానికి సంఘర్షణ ఏర్పడుతూ వుంటుందని రాస్తూ

వుంటారు. నిజానికి తమకి అనుకూలమైన కొత్త విలువలకు అవసరమైన రూపు దిద్దుతుంది కొత్త తరం. ఈ నాటి సమాజంలో రవి వంటివారు ఏర్పాటు చేసుకుంటున్న ఏకైక విలువ - డబ్బు! పంకజవల్లి గానకళావైదుష్యాన్ని సొమ్ము చేసుకోవటమే - అతని లోలోపలి పన్నాగం. ఆ దుష్టబుద్ధి - కథలో రవిగా మనకొక 'పాలిష్డ్ విలన్' పాత్రరూపంలో సాధారణీకరణం చెంది ప్రత్యక్షమయింది.

మనిషి అస్త్రాస్థానికి సంబంధించిన విచికిత్స, ఆలోచన, సేతురామన్ కి వున్నాయి. అందుకే కథ ఎత్తుగడలోని వాక్యం 'అవసరంగా చాలా కాలం బతికాను నేను' అని మొదలైంది. చిన్ననాడు పంకజవల్లి, తానూ! ఆ కోయిల అలసిపోయింది. అలిగిపోయింది. క్రుంగిపోయింది' అని. ఎంత అర్థస్ఫూర్తమైన వాక్యాలు ఇవి! జంట పదాలుగా కవిత్వం పాదాలుగా సాగాయి. ఆ వాక్యసముదాయంలో ఎంత ఆర్థత! గుండెని పిండివేసే భావస్ఫూరణ! కథలో శిల్పం ఎలా వస్తుందంటే ఇలా వస్తుంది.

కథ ముగింపు చూడండి. సంగీత లక్ష్మి అయిన పంకజవల్లి వంటి గంధపుచెట్టు - రవి వంటి దౌర్భాగ్యుడి చేతిలో పడి వంట చెరకుగా వాడుకోబడింది. ఒక నిలువు జీవితం నీరై పోయిన విషాదాన్ని ఒక పోలికతో చదువరుల నాడికెక్కించాడు కథకుడు. ఇదీ రచనలో క్వాలిటీ అంటే!

'దగ్ధగీతం' ఇతివృత్తం ప్రభావం మనకు సినిమాల్లోనూ, ఒక గొప్ప కథకుని రచనలోనూ కనపడింది. ఇలా తన సమకాలీన రచయితల్ని ప్రభావితం చేయగలగటం కంటే, ఒక రచయితకు గౌరవం, ఔన్నత్యం మరేముంటాయి. కథకుడు పె.సు.రా సంపాదించుకున్న గౌరవం అదే. నిరాడంబరతతో నిలిచిన దీపధారి పె.సు.రా! ఆయన వెలిగించిన ముసురు, అంగారతల్పం, పూర్ణాహుతి, భ్రష్టయోగి వంటి అనేక చిన్న కథాదీపాలు తెలుగు సాహిత్యాన్ని కెప్పుడూ కొండంత వెలుగు!

సామాజికాంశాలతో పదునైన గల్పికలు

1. సబ్బని లక్ష్మీనారాయణ : 'బాధ్యత'
2. ఎల్.ఆర్.స్వామి రచన : 'లోగుట్టు పెరుమాళ్లు కెరుక!'

'పానం సంబంధాలూ, హృదయస్పందనలూ సార్వత్రికమైనవి, సార్వజనికమైనవి, కథాగతమైన విశేషానికి పాఠకజనపరంగా సాధారణీకరణం జరుగుతుంది. కాబట్టి చదువరులకు ఏ పరిమితులూ అడ్డరావు. సాహిత్యం సార్వజనికం కదా!' అన్నారు సుప్రసిద్ధ కథా రచయిత. సాహితీవేత్త - డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి. అంటే, సాహిత్యం సార్వజనికం కనుక, జనపరంగా సాధారణీకరణం జరిగినప్పుడు - ప్రక్రియాభేదం ఉన్నా, పాఠకులు ఆదరిస్తారు. ఇదిగో - అందుకు నిదర్శనంగా ఈ రెండు గల్పికలు.

కథానిక కంటే గల్పిక నిడివిలో మాత్రమే చిన్నది కాదు, వస్తువు పరంగా కూడా అది ఒక మెఱపు. జీవిత పాఠ్యాలలో ఒక పాఠ్యాన్ని స్పృశించి, గాఢమైన భావాన్ని చదువరి మేధకు అందించే విరుపు అది. ఆ మెఱపు, విరుపులే దాన్ని పరిత మనస్సులో పదికాలాల పాటు నిలిపే ఆయుధాలు. ఆ కాలంలో తెలుగు స్వతంత్ర వంటి ఉజ్జ్వలమైన పత్రికలు వెలిగిన కాలంలో ఎందరో మహానుభావులు గొప్ప గొప్ప గల్పికల్ని సృష్టించారు. కుటుంబరావుగారు కూడా సుమారు 50 గల్పికల్ని తెలుగు సాహిత్యానికి బహుకరించారు.

'బాధ్యత' : సబ్బని లక్ష్మీ నారాయణ : కవిగా లబ్ధ ప్రతిష్ఠలు. 'మౌనసముద్రం, నది నా పుట్టుక, మనిషి, బతుకు పదాలు' వంటి కవితా సంపుటాలు వెలువరించారు. 'నేటి కవిత 2007' కి సంపాదకత్వం వహించారు. పుస్తకసమీక్షకులుగా, వ్యాసకర్తగా, కథకుడుగా రాణిస్తున్న ప్రతిభాశాలి. వారు పొందిన సత్కారాలూ, బహుమతులూ, పురస్కారాలూ చాలా వున్నై.

చెల్లెలు పద్మ తన కూతురికి చెవులు కుట్టిసున్నాం రమ్మని ఆహ్వానించింది. అన్న నారాయణని. నారాయణ చేనేత కార్మికుడు, తండ్రిలేడు. తల్లీ, భార్యా, పిల్లలూ, నెలంతా కొట్టుకున్నా వెయ్యి, పదేను వందలు రావు. చెల్లికేమైనా తీసుకుపోవాలి. పైన రానూపోనూ ప్రయాణం ఖర్చులు. ఇదీ సమస్య. అందరికీ అన్నీ అమర్చటం నారాయణ 'బాధ్యత'! "అందరి కోసం, అందరి ఖర్చుల కోసం నేనున్నా, కాని, నా కోసం ఎవలున్నారు?

ఎవలు లేకున్న, నా కోసం బాధ్యతలు మాత్రం ఉన్నాయి” ఇదీ నారాయణ వేదన! ఇదే గల్పిక ముగింపు కూడా! అనుబంధం, రక్తసంబంధం కల్పించే భావోద్వేగాలూ, అవ్యక్త బాధావ్యధలూ మనిషిని ఎలా సంకటపెడతాయో చక్కగా చిత్రించారు రచయిత. అటు చెల్లెలు, ఇటు భార్యాపిల్లలు. ఇక అసలైన పళ్ల చక్రం ఆర్థిక సమస్య. దానిలో పడి నలుగురూ తన వారి పట్ల తన ‘బాధ్యత’ ని విస్మరించలేని బడుగు జీవి అతి పెద్ద సంవేదనని, చిన్న గల్పికలో కరింనగర్ పలుకుబడి, మాట తీరూ, మనుషుల మనసు దగ్గరతనం, అద్భుతంగా లక్ష్మీనారాయణగారి శైలిలో పలికేయి. అదే ఈ నాటి ప్రాచుర్యపదం - ‘మాండలికం’. కొండంత సమాజంలోని గోరంత మధ్యతరగతి మనిషి వ్యధని ఆర్తిగా, ఆర్థంగా చెప్పారు. రచయితకు అభినందనలు!

‘లోగుట్టు పెరుమాళ్ళుకెరుక’ : ఎల్.ఆర్. స్వామి సుప్రసిద్ధ కథారచయిత. మాతృభాష మలయాళమే అయినా, 1980 లో విశాఖపట్నం వచ్చిన తర్వాత తెలుగు నేర్చుకొని, తెలుగులో ఇబ్బడిముబ్బడిగా రచనలు చేసిన ప్రజ్ఞాశాలి స్వామిగారు. అనేక అనువాదాలూ చేశారు, మలయాళంలో వందకు పైగా కవితలు ప్రచురించిన కవి కూడా. స్వామిగారి కథా సంపుటల మీద ఎందరో ప్రముఖుల ప్రశంసలూ వచ్చాయి. “నేను చూసిన జీవితాన్ని ఇతరులకు తెలియజేయడం కోసం నేను వ్రాస్తున్నాను.... జీవితమంటే ఒక అనుభవాల చిట్టా, అనుభూతుల పుట్ట. ఇతరుల జీవితాలను చూసి, చదివి అర్థం చేసుకోగలిగిన వాడు తన జీవితాన్ని కొంత సుఖమయం చేసుకోగలడు” అనే నమ్మకంతో రచనలు చేస్తున్నారు స్వామి.

ఒకే సామెతని ఆధారంగా తీసుకుని ప్రయోగాత్మకంగా అధిక సంఖ్యలో కథలు వ్రాశారు స్వామి. అలాంటి ప్రయోగాల్లో ఒకటి ‘లోగుట్టు పెరుమాళ్ళుకెరుక’ అనే సామెత మీద ప్రచురించిన గల్పికలు. అందులో అదే శీర్షిక గలిగిన రచన ప్రస్తుతం మన తేజోరేఖ.

నిండు నూరేళ్ళూ బతికి చనిపోయింది పెద్దమ్మ. అదృష్టవంతురాలు. పెట్టి పుట్టింది. దర్జాగా, మహారాణిలా బతికిన ఆవిడ శరీరం - ఇవాళ - ఆస్థికల గూడులా వుంది. చూపు ఎప్పుడో మందగించింది. నడుము వంగిపోయింది. మనిషి కదలలేదు. అంతా మంచంలోనే. భర్త పోయిన స్త్రీకి పిల్లలున్నా వార్ధక్యం ఒక శాపమే. పెద్దమ్మకి ఒక కొడుకు - సుబ్బయ్య. ఒక కూతురు లలిత. పెద్దమ్మకి బంగారమే ఆసరా. అన్నీ ఆ పిల్లే చేసింది. ఆరేళ్ళ అనుబంధం వాళ్ళది. ఎంతో సేవ చేసింది బంగారమ్మ. కూతురు కూడా చెయ్యని పనులు చేసింది. పెద్దమ్మ శవం పక్కన దుఃఖిస్తోంది బంగారమ్మ. “నా కిలా

అన్యాయం చేస్తావని కలలో కూడా అనుకోలేదే అమ్మా” అని వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది. లలిత. సరి. కొడుకు సుబ్బయ్య వచ్చాడు - హైదరాబాద్ నుంచీ.

లలిత ఏడుపులో నిజం బయటికొచ్చింది. పెద్దమ్మ నగలూ, రెండు లక్షల పై చిలుకు డబ్బా, బంగారమ్మ పేరు మీద రాసి పోయింది పెద్దమ్మ! ‘లలిత ఏడుపు- తల్లి పోయినందుకు కాదు, నగలూ, డబ్బా పోయినందుకన్నమాట! లోగుట్టు పెరుమాళ్ళు కెరుక!’ అంటూ ముగిసింది గల్పిక.

స్వామి చెప్పినట్టు, తాను చూసిన జీవితాన్ని ఇతరులకు తెలియజేస్తాడు రచయిత. అయితే “లోకాన్ని చూడటం ఒకటి, దాన్ని జీర్ణం చేసుకోవటం మరొకటి” అన్నారు పాలగుమ్మి పద్మరాజు గారు. జీర్ణం చేసుకోవటమంటే, ఉపరితలంలో కనిపించే సమస్య మూలాన్ని ఆకళింపు చేసుకోవటమన్నమాట. ఈ కథలో లలిత ఏడుపు వెనుక అసలు కారణం - డబ్బు. మానవ సంబంధాలన్నీ ఈ రోజుల్లో ఆర్థికసంబంధాల మీదే ఆధారపడివున్నాయని విశ్లేషకులంటే, కొందరికి ఆ వాస్తవం అనుభవంలోకి రానందువల్ల నమ్మరు. మరి కొందరూ నిజాన్ని జీర్ణం చేసుకోలేక కొట్టి పారేస్తారు. కానీ సత్యం సత్యమే కదా. అదే ఈ గల్పిక చెప్తున్న అంతరార్థం! ఒక వ్యక్తి బాహ్య ప్రవర్తనకీ, అంతరంగికనైజానికీ పొత్తు కుదరటం - సాధారణంగా జరగదు. అదీ ఘర్షణ హేతువు! మంచి కథానికకి గానీ, గల్పికకు గానీ, ఆ ఘర్షణ అవసరం.

అందుకనే - కొడవటిగంటి కుటుంబరావు గారు చెప్పారు. “కేవలం భావాలతో కథ సమకూరదు. వీటితో పాటు కథకి హృదయం, ఉద్దేశం, అతీంద్రియజ్ఞానంతో ముడిపడిన తృప్తి కావాలి” అని.

అవును - హృదయం, ఉద్దేశ్యం, ఉద్దేశం, జ్ఞానతృప్తి, సత్యశోధన, ఉన్న గల్పికలు ఈ రెండూ. మనిషిలోని అంతఃకరణాలు అంతరించిపోకుండా మానవీయ విలువలు నిలవాల్సిన ఆవశ్యకతని చిత్తశుద్ధితో చిత్రించారు - ఇద్దరు రచయితలూ! ఇద్దరి కిద్దరే - కలంబలం కల కథకులు. ఇద్దరికీ అభినందనలు!

మధ్యతరగతి కన్నీటి లిపి

వి.రాజారామమోహనరావు కథ: 'చిరిగిన తెరచాప'

'వరద' కథతో కథాప్రియుల్ని అలరించి, కథావిమర్శకులకి నచ్చి, కథాప్రపంచంలో తనకొక స్థిరమైన స్థానాన్ని సంపాదించుకున్న వి.రాజారామమోహనరావు ఎన్నోమంచి కథల్ని రాశారు. పదిహేను, పదహారు బహుమతులూ గెల్చుకున్నారు. కొన్ని కథలు ఇతర భాషల్లోకి అనువాదమూ అయినాయి.

రాజారామమోహనరావు కథల్లో చాలా మంచి కథ 'చిరిగిన తెరచాప'. నిడివి దృష్ట్యా చిన్న కథ ఇది.

సమాజజీవనంలో ఉన్న వైవిధ్యం, సహజంగా కథా వస్తు వైవిధ్యంలోనూ ప్రతిబింబిస్తూ ఉంటుంది. దీనిలో భాగంగా మధ్యతరగతి జీవితాల బాధావ్యధలూ మంచి కథలుగా రూపుదల్చాయి. ఈ కోవలోని కథ 'చిరిగిన తెరచాప'.

సత్యం ఒక మధ్యతరగతి గుమాస్తా. అతని జీతం రోజు కథ యిది. పేదే అంటే వర్తదే! చేతిలో పడే నాలుగు రాళ్ళకీ నలభై రకాల ఖర్చులు ఎదురు చూస్తూనే ఉంటాయి.

ఇంటికి వచ్చి భార్య తెచ్చిన సరకుల లిస్టు చూశాడు సత్యం. చిరాకు, విసుగు, అసహనం, కోపం, చాతకానితనం అన్నీ తన్నుకొస్తాయి. "కరువైపోతున్న జీవితావసరాల మీద, కర్రపెట్టెలమీద.. నోట్లు లెక్కపెట్టే వేళ్ళ మీద.. వడ్డీల తోడేళ్ళ మీద, బొర్రబొజ్జల మీద.. తెల్లకాగితం పాముల మీద.. చివరికి తన బతుకు మీద... అక్కసు!"

బతుకు పీలికలన్నీ కలగలసి, వాటంతటవే అతుక్కుపోయి కళ్ళముందు తెల్లటి తెరచాపలా కదుల్తున్నట్టయింది సత్యానికి. రాత్రులు గుడ్డివెలుగులో పడుకున్న తన పక్కనుంచీ తెర చాపలా లేచి నిలబడే భార్య జానకి గుర్తుకొచ్చింది.

మూడు నెలల్నించి భార్య అడుగుతున్నది అస్తమానం గుర్తుకొస్తూనే ఉంది. కాని దాన్ని ఈ నెలా తీర్చలేకపోయాడు. ఆమె అడుగుతున్నది చవకలో వచ్చే ఒక చిన్న లోపావడా. ఇప్పుడు ఉన్న రెండూ చిరిగిపోయి ఇబ్బంది పెడుతున్నై. అదీ అవస్థ.

"పోనీ లెండి. ఏం చేస్తాం. పైనెల యిద్దరు గాని. మరీ అంత సర్దుకోలేనిది కాదుగా!" అంది. సత్యం తన అసమర్థతకి తాను చాలా సిగ్గుపడుతున్నాడు. భర్త అసహాయతని అర్థం చేసుకున్న ఆమెకీ మనస్సు చివుక్కుమంది.

ఇద్దరికీ బాధగా వుంది. ఓదార్పు కావాలనుంది.

ఇద్దరూ దగ్గరగా చేరారు. తాత్కాలికంగా తమ బాధను మరిచిపోయారు.

ఇదీ కథ.

సత్యం, అతని భార్య జానకి - వీరిద్దరి అంతస్తత్వం చాలా శుచిగా ఇలా ఆవిష్కరించగలగటం ఎంతో రచనానైశిత్యం వున్న రచయితకి గానీ సాధ్యం కాదు. అసలు కథావస్తువునే ఏ మాత్రం ఏమటుపాటు వహించినా 'ఏ' సర్టిఫికేట్ స్టోరీగా తయారై ప్రమాదంలో పడే అవకాశం ఉన్న అంశం. కథని చాలా మౌదుపూ, వాటంతో కూర్చుకొచ్చారు రచయిత. భార్యాభర్తల నవ్వే కళ్ళనీ, ఏడ్చే పెదవులనీ ఫోటో తీసి చూపకుండానే వారి అనుభవచైతన్యాన్ని పాఠకుడు అందుకోగలిగేటట్లు సంఘటనల్ని కూర్చుకొచ్చారు. ఇదీ కథాశిల్పం అంటే!

"బతుకులోని భయంకర నిజాలకి ప్రతినిధిలా కనబడుతోంది లైటు" "చుట్టూ ఉన్న చీకటి చల్లగా, మంచు తడిసిన పువ్వుల్లా ఉన్నట్టనిపించింది."

"మనసులో ఏదో తెలియని యిరుకు... యిబ్బంది..." వంటి వాక్యాలతో తనదైన శైలి, నైపుణ్యంతో కథనానికి వొక నిండుతనం సమకూర్చారు రచయిత.

సామాజిక బాధ్యతలో భాగంగా తాను మంచి కథలు రాస్తూ , ఆ కథల ద్వారా పాఠకుడికి ఓర్పునీ, నేర్పునీ, నేర్పించే శక్తిమంతమైన కలం రాజారామమోహనరావుది. కథావస్తువు. శైలి, శిల్పం అన్నీ అందంగా అమరిన గొప్ప కథ 'చిరిగిన తెరచాప'. మధ్యతరగతి బతుక్కి ధ్వనిమంతమైన శీర్షిక!

ఆశ స్థాయిభావమైన సగటు మనుషులు!

కాటూరి రవీంద్ర- త్రివిక్రమ్ కథలు:

‘ఆశల వరవడిలో మానవుడు’ అండ్ ‘నాలుగో కోతి’

సుప్రసిద్ధసారస్వతీయులు డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి గారి వ్యాససంకలనం చదువుతుంటే - ఒక వ్యాసంలో రెండు వాక్యాలు లక్షణంగా, ఆలోచనాస్ఫూరకంగా నా ముందు నిలిచాయి. “వ్యసనానికి మరో అర్థం దుఃఖం. లోకంలో ఇప్పటికే దుఃఖం నిండివుంది. దాన్నింకా పెంచకు నువ్వు!” అనేవి ఆ వాక్యాలు.

ఈ రెండు వాక్యాలకీ అన్వర్థదాయకంగా వుండే రెండు కథలు గుర్తుకొచ్చాయి. అవి రెండూ కాటూరి రవీంద్ర - త్రివిక్రమ్ కథలు.

ఏకసూత్రతకి భంగం కలుగకుండా వ్రాయగలిగితే మంచి కథ అవుతుంది. మనిషి గురించీ, అతని అంతరంగతరంగాల గురించీ రాసేటప్పుడు, ఈ ఏకసూత్రతాగుణం రచయితని అటూ ఇటూ లాగుతూ వుంటుంది. అలాంటి ప్రవాదానికి లోను కాకుండా గొప్ప కథల్ని సృజించిన మంచి రచయితలు - కాటూరి రవీంద్ర - త్రివిక్రమ్.

‘ఆశల వరవడిలో మానవుడు’ అనే కథ వుంది. లాటరీ టికెట్టు చుట్టూ తిరుగుతుంది. కథావస్తువు, ఇతివృత్తం - మనిషి ఆశ. లాటరీ టికెట్టుకొన్నాడు చంద్రం. నంబర్ని డైరీలో నోట్ చేసుకొని, దాన్ని భద్రం చేయమని మిత్రుడు రవికిచ్చాడు. అది అతని నుంచీ జారి పోయింది. రోడ్డుమీద పడింది. జనప్రవాహంలో ఎవ్వరూ దాన్ని పట్టించుకోరు. చివరికి ఒక పదేళ్ళ స్కూల్ కుద్రాడు - సేతూ వాడిపేరు - దాన్ని చూసి, తీసుకుని పుస్తకంలో భద్రం చేసుకుంటాడు. అది వాళ్ళ తెలుగు మాష్టారు సత్యమూర్తి కంటపడుతుంది. ఆయన దాన్ని దాచేస్తాడు. తీరా దానికి రెండులక్షల బహుమతి తగిలింది. ఆ టికెట్ ఎవరు తెచ్చి డబ్బు అడుగుతారో తేల్చుకోవాలని హైదరాబాద్ బయల్దేరతారు చంద్రం, రవి. తన అదృష్టానికి మురిసిపోతూ, కలల్లో తేలిపోతూ - అదే రైల్లో - సత్యమూర్తి బయల్దేరాడు. అదే బోగీలో ఎక్కాడు. దారిలో సత్యమూర్తి టాయ్లెట్లో టికెట్ని పోగొట్టుకుంటాడు. కొంప మునిగిపోయిందని ఏడుస్తూ కూచుంటాడు. అప్పటికే పన్నెండు మైళ్ళు వచ్చేసింది రైలు. నిబంధనలకు విరుద్ధంగా గొలుసు లాగేడు. రైలు

ఆగింది. టి.టి.ఈ. గార్డు ఫైన్ వేస్తామంటారు. సత్యమూర్తి పర్పులోనే లాటరీ టికెట్టు వుందని పసికదతారు. చంద్రం, రవీ , పట్టాల వెంట వెనక్కి నడుచుకుంటూ వెళ్తారు. పర్పు జాడలేదు. డస్సిపోయారు. “దాహం.. దాహం...” అంటూ “నా ప్రాణం పోయేలా వుంద”ని కూలబడ్డాడు రవి. చంద్రం హఠాత్తుగా ఆగి చూపుడువేలితో వెనక్కి చూపాడు. ఆశ్చర్యంగా, దూరంగా అపసోపాలు పడుతూ పట్టాల వెంటబడి వస్తున్నాడు సత్యమూర్తి!

మనిషి బలహీనతకీ, మనస్తత్వవైచిత్రీకీ చక్కని వ్యాఖ్యానంగా నిలుస్తుందీ కథ. రచయిత చేయి తిరిగిన రచనా నైపుణ్యం నైలిలో ద్యోతకమవుతూ వుంటుంది. రవి జేబులో నుండి జారిపడిన లాటరీ టికెట్టు, రోడ్డుమీద నోరు తెరచుకుని చూస్తూ, తనని గమనించకుండా దారిన వెళ్ళిపోతున్న ఒక్కొక్క వ్యక్తిని గురించీ చెప్తూ వుంటుంది. ఈయనా నన్ను తీసుకోవటం లేదని విచారిస్తూ వ్యంగ్యాత్మకంగా బాధపడుతూ వుంటుంది. కథాసంవిధానంలో నూతనత్వం, కథని మంచి కథని చేసింది. ‘అశానిపాశము వీడలేదు మది’ అన్నట్టు మనిషి ఆశ అనే రంగుల వలలో చిక్కుకుని గిలగిల కొట్టుకోవడం అనే సాధారణాంశాన్ని చక్కటి కథగా మలచారు రచయిత. రవి అంటాడు. “ఆ వెధవ కనీసం మనకు సగం డబ్బున్నా ఇవ్వకపోయాడా, అక్కడే వాణ్ణి పొడిచిపారేస్తాను” అని. అదీ డబ్బు మహిమ! అదీ ఆశల గాలం, మాయాజాలం!!

సమస్యని కుదురుతో కదిలించి, తనదైన పలుకుబడితో శక్తివంతంగా కథాత్మకం చేశారు రచయిత. ఏదో లాటరీ కథే గదా అనిపించవచ్చు కానీ సంవిధాన నిర్వహణలో - సంఘటనా శిల్పాన్ని కూర్చుకుని sings of exhaustion లేకుండా చక్కటి కథ నందించారు. కాటూరి రవీంద్ర - త్రివిక్రమ్. చీప్ మనీ పట్ల మనిషికి గల ప్రలోభాన్ని బ్రాంతిని మోహాన్ని సమర్థంగా చిత్రించారు.

అలాగే మానవప్రవృత్తిని కాచివడపోసి, ఒక జీవితసత్యాన్ని జనసందోహాని కందిస్తారు ధర్మారావు మాష్టారు కథ పేరు ‘నాలుగోకోతి’. ఈ ధర్మారావు మాష్టారి విద్యార్థి - విష్ణు. ఇతను రోహిణి అనే అమ్మాయిని ప్రేమిస్తున్నానని నమ్మిస్తూ, మోసగిస్తూ , కాంతిరేఖ అనే కలవారమ్మాయిని ఏకధాటిగా ప్రేమించి, ఆమె వెంటపడి పెళ్ళికి ఆశపడుతూ వుంటాడు. రోహిణికి చెప్తారు మాష్టారు. మూడుకోతుల బొమ్మను ఆమెకు చూపి, వాటి ప్రక్కగా నాలుగో కోతిబొమ్మను పెట్టి చెప్తారు. ఆయన కూతురు రాజ్యం జీవితానికి చిచ్చుపెట్టి ఆమె ఆత్మహత్యకు కారణమైనవాడు - ఈ చిష్టే!

‘చెడు వినకు, చెడు కనకు, చెడు మాట్లాడకు’ అనే మూడు సూక్తుల కంటే ముఖ్యమైన సూక్తి- ‘చెడు చెయ్యకు’ అనేది - అని సప్తసముద్రాలూ ఘుర్ణిల్లేలా గర్జించి చెప్పాలి తల్లీ’ అని పలకరిస్తాడు ధర్మారావు మాష్టారు.

సాధారణమైన ప్రేమకథాంశమే ‘నాలుగోకోతి’లో ఒక సవాలుగా వ్యక్తికోణం నుంచీ సాగిన కథ సమష్టిగా సంఘటికరింపబడింది. అందుకే ఇది మంచి కథ. కథా ప్రయోజనానికి బలం చేకూరుస్తూ దీన్ని సందేశాత్మకం చేశారు రచయిత.

కథలో ధర్మరావు పాత్రచిత్రణ అద్భుతంగా సాగింది. ‘చేతులెత్తి అరుస్తున్నాను. నన్నెవరూ వినడం లేదు!’ అని వ్యాసుని ఆక్రందన మౌకటి వుంది. ఈ ధర్మరావు గారు నాలుగో కోతి ఆవశ్యకతని గురించి చెప్తున్నప్పుడు ఆ ఆక్రందన గుర్తుకొస్తుంది.

‘నాలుగో కోతి’ సందేశం వజ్రాయుధంలా పడునైనది! రవీంద్ర - త్రివిక్రమ్ల శైలీనైపుణ్యానికి ఒక్కటే ఉదాహరణ. ‘అర్ధచంద్రుడి వెలుగూ, అసంపూర్ణమైన విజ్ఞానం ఎలాంటి ప్రయోజనాన్నీ ఇవ్వలేవు తల్లీ. నేను చెప్పేది ఓర్పుగా చివరిదాకా విను” అని తన గాథ మొదలెట్టారు ధర్మరావు మాష్టారు. ఆ అక్షరాల కూర్పులో ధ్వనిస్తున్న హితకరమైన వాక్యస్ఫుర్తే కదా - కథని ఉత్తమకథని చేసేది. సహజకళాత్మక దృష్టితో సాధారణాంశాల్ని అసాధారణ కథల్ని చేసిన కాటూరి రవీంద్ర - త్రివిక్రమ్లకి అభినందనలు !!

పాలకోడేటి కథలు: “ఆగూటి గోరొంక”, “మనిషి మిగిలాడు”, “వెన్నెల్లో చీకట్లు”

సమీప్రసిద్ధ కథారచయిత, సారస్వతవేత్త శ్రీవిరించి ఒక వ్యాసంలో అంటారు, “మనిషి ‘వ్యక్తీకరణ’కి, అతని సమగ్ర వ్యక్తిత్వాన్ని అధిగమించి, మానసిక వాతావరణ లోతుపాతులను మరింత వివరంగా, స్పష్టంగా చూపించగల రచనలు కావాలి” అని. నాలుగు దశాబ్దాలుగా రచనా కృషిలో తనదైన ముద్రని సంతరించుకుని శతాధికంగా కథానికలు రాసి, 20 ఏళ్లుగా పత్రికల్లో వివిధ శీర్షికలు నిర్వహించి, జాతీయ అంతర్జాతీయ సారస్వత సమ్మేళనాలతో అనుబంధంగల లబ్ధి పత్రికపై పాలకోడేటి సత్యనారాయణరావు ఏమంటారో చూడండి, “కథలనేవి ప్రధానంగా మనస్తత్వ చిత్రణలేనని నా భావం. ఓ సంఘటనకు, ఓ దృశ్యానికి మనిషి ఎలా స్పందిస్తాడనేది కథల్లో ప్రధానాంశం అవుతుందని నా అభిప్రాయం’ ఈ అభిప్రాయానికి శ్రీవిరించి గారన్న వ్యక్తీకరణని అనుసంధించగా వచ్చిన ఎన్నో మంచి కథల్ని అందించారు పాలకోడేటి.

పాలకోడేటి మొన్న డిసెంబర్లో 30 కథలతో ఒక సంపుటం ప్రచురించారు. ఈ కథల్ని చదివినప్పుడు నాకు కొ.కు.సూక్తి ఒకటి గుర్తుకొచ్చింది. గొప్ప జీవితం అనుభవించిన వారే గొప్ప రచనలు చేయగలుగుతారు అనేది. జీవితాన్ని అధ్యయనం చేసి, అనుభవించి రాసిన కథానికలు-పాలకోడేటి రచనలు. ఆయన కథానికల్లోని ఒక గొప్ప కథానిక ‘ఆ గూటి గోరొంక’. ఒక రిటైరైన ఉద్యోగి. ఆదాయం తగ్గింది. ఈ కారణాన్నే ఇంట్లో వారి గౌరవమూ, ఆదరణా కూడా తగ్గాయనే వేదనని అనుభవిస్తూ, ఇల్లు వదలి వచ్చి హోటల్లామ్ చేరాడు. ఇంకొక బాగా డబ్బున్న పేరున్న నటుడు. అందరికీ నా డబ్బు కావాలి కాని నేను అక్కర్లేదు అని ఆయన ఆవేదన. ఆయనా ఇల్లు వదిలేసి హోటల్ రూంకి మకాం మార్చాడు. బాధలూ, వ్యథలూ కలబోసుకున్నారా ఇద్దరూ. ఇద్దరూ అభిప్రాయాలూ తెలియజేసుకున్నారు. ఆ నటుడు అంటాడు, “వాళ్లు నన్ను కోరరని తెలిసినా మళ్లీ బహుశా ఆ కూపంలోకే వెళ్తానేమో. వాళ్లకునేను అక్కర్లేదు. కానీ వాళ్ళను నేను కన్నాను. వాళ్లు నాకు కావాలి” అని! ఈ ఉద్యోగి ఆలోచనలో పడ్డాడు. తన తెలివితక్కువతనం తెలిసి వచ్చింది. తన సమాన నటుడు తనకు జీవితంలో ఎంతో

మేలు చేశాడు అనుకుంటాడు. ఈయన దృష్టిలో ఆయన ఎంతో ఎదిగాడు. ఉద్యోగి ... ఖాళీ చేసి వెళ్ళిపోయాడు. “మనసులో చిందులు వేస్తున్న తన మనుషులు దగ్గరికి” అంటూ కథ ముగుస్తుంది!

కథలెలా ఉండాలి అంటే ఇలా ఉండాలి అని చెప్పుకోవాలి. రెండు జీవితాల నేపథ్యం వచ్చింది. రెండు పాత్రల వర్తమాన స్థితి గతులు వచ్చాయి. ఆ ఇద్దరు మనుషుల ‘వ్యక్తీకరణ’ వచ్చింది. మానసిక సంఘర్షణకి చక్కటి చిత్రణ జరిగింది. రావలసిన ఆశాభావం, మార్పు వచ్చాయి. కుటుంబ వ్యస్థనీ, మానవ సంబంధాల్నీ తాత్కాలిక ఉద్దేశాలతో తెగనీయకుండా పరిరక్షించుకోవలసిన అవసరం ప్రతిలా కలిసిపోయింది. కథానికారాగ ప్రస్తావనలో. ఒక జీవన సత్యం- ‘విలువలన్నీ’ మారిపోయాయి. ఎవరనుకొని ఏం లాభం?-అందుతోంది. ఆ నిర్వేదం వెనుక కన్నపేగు ఔదార్యం తొణికిసలాడుతోంది. ఏ తర్కానికీ లొంగని జీవన గతిని కథానికా పట్టకం పాదర్పకం చేస్తోంది. ఎక్కడా జీవితాలు మొత్తం చిత్రించాలన్న చాపల్యం లేదు. కథానికకు సాంకేతికంగా ఎంతో అవశ్యకమైన (అవసరమైనంత మేరకు) క్లుప్తత, శైలి వేగం కుదిరాయి. కథానికా దేహ ప్రాణాలు వస్తువు, శిల్పం రెండూ ఉజ్జ్వల ప్రకాశంతో పరిత ముందు చైతన్యవంతంగా నిలిచాయి. శీర్షికా శిల్పంకూడా ‘ఆ గూటి గోరొంక’ పేరులో నిండుగా, అర్థవంతంగా భాసించింది. పక్షి ఎక్కడెక్కడ తిరిగినా తన గూటికే చేరుతుందనేది ప్రాకృతిక సత్యం! ఇదీ పాలకోడేటి కథన నైశిత్యం!

అలాగే ‘మనిషి మిగిలాడు’ అని మరో గొప్పకథ ఉంది. మునిసిపాలిటీ వారు రూల్స్ ప్రకారం ఇళ్లు కూల్చే కార్యక్రమం మొదలెట్టారు. ఒక మధ్యతరగతి ఉద్యోగి ఇల్లు అది. డిమోలిషన్ స్వాగ్లో నర్సిమ్మ వర్కర్. ఆ రోజే గృహప్రవేశం జరగాల్సిన ఆ ఇంటిని పడొట్టుంటే నర్సిమ్మకు చెప్పలేనంత తృప్తి కలుగుతూ ఉంటుంది. అతని భావనలో ఈ ఇల్లు కట్టుకున్న వాళ్లంతా అక్రమార్థనాపరులే. కనీసం ఆ ఉద్యోగి ఇంటిని కూలగొట్టాడు. నిజానికి ఆ ఉద్యోగి మునిసిపాలిటీలో ఒక అవినీతి దగుల్బాజీ సృష్టించి ఇచ్చిన ప్లాన్ అప్రూవల్ మీదే ఆ ఇల్లు కట్టుకున్నాడు. ఆ అవినీతి భాగోతం బయటపడి, ఈ ఇళ్ల కూల్చివేత చేపట్టటం జరిగింది. నర్సిమ్మ ఎంతో తృప్తితో ఆఫీసుకి చేరాడు ఇవ్వాళ. ఇలాంటి ద్యూటీనే నిర్వహించి తిరిగివచ్చిన సూరయ్య బాధగా నర్సిమ్మకు చెప్తాడు, “ఇయ్యాల...మీ గుడెసెలన్నీ” అని. నర్సిమ్మకు అంతా అర్థమైపోయింది. నోటమాటరావటం లేదు. గుండెల్లో బాధ, దుఃఖం, నోటికొచ్చిన బూతుల్లో నోటికొచ్చిన

వారినల్లా తిట్టసాగాడు. అక్రోశం కట్టలు తెంచుకుంది. సూరయ్య అంటాడు నర్సిమ్మ ఏడుపూ, రాద్ధాంతం చూసి. “ఇప్పుడు నువ్వు పోయివచ్చినావ్ కదా, మరి నువ్వు కూడా ఇయ్యన్నీ ఆదాలోచించినావా?, అని! క్షణాలు గడిచినై. నర్సిమ్మ అంతరాంతరాల్లోకి ఎప్పుడో ప్రవేశించి, ఎక్కడో కాపురం ఉంటున్న రాక్షసుడు క్షణాల మీద చచ్చిపోయాడు!” ఇదీ కథ.

తెలుగు కథానికల మీద కొన్ని వర్గాల కథక విమర్శకులూ, విమర్శక కథకులూ-గొప్ప కథలు రావడం లేదని వాపోతున్నారు. ప్లీజ్ చదవండి ఈ పాలకోడేటి కథానికలు చదవండి. నవత్వం, శిల్ప సాంకేతికత్వం ఉన్న గొప్ప కథలు పుస్తకమంతా నిండి వెలుగులతో కాంతులీనుతున్నాయి. ‘వెన్నెల్లో చీకట్లు’ అని 1979లో రాసిన పాలకోడేటి కథానిక ఆరు పేజీల అణిముత్యం. ఆయన ఎంతటి దార్శనికుడో తెలుపుతుంది. అద్దెగర్భం సమస్య రాసున్న కాలాల్లో సృష్టించబోయే కల్లోలాలని చిత్రించారు-ఒక కోర్టు కేసు సన్నివేశం సృష్టించి! 30 ఏళ్ళ తర్వాత ఇప్పుడు ఈ కథలు వాస్తవాలవుతున్నాయి! సామాజిక విలువల అవశ్యకత, మనిషి అంతరంగ ఘర్షణ, మంచితనం, స్నేహశీలత, కుటుంబ వైవాహికవ్యవస్థల పటిష్టతని కాపాడుకోవలసిన అవసరం-వంటి వ్యక్తిత్వ వికాస దోహదకరమైన వస్తువిస్తృతితో, శిల్ప భరితంగా కథానికారచన చేశారు పాలకోడేటి. తెలుగు కథానికాభ్యుదయ పథగామియైన వారికి అభినందనలు!

లోకవృత్తాన్ని పట్టిచూపిన బీనాదేవి

కొంతమంది రచయితలకి సజీవమైన సామాజిక భావచైతన్యం అనన్య సామాన్యంగా వుంటుంది. ఈ చైతన్యం వివిధ సాహిత్యాంశాలుగా వెల్లివిరుస్తుంది. రచనా సామర్థ్యం శిల్పంగా భాసిస్తుంది. తమదైన ప్రత్యేక శైలీ, తేజస్సు వారి రచనలో మెరుపులీనుతూ వుంటుంది. అలాంటి వారిలో అగ్రభాగాన ఉంటారు బీనాదేవి.

జ్యోతి మాసపత్రికనీ, తెలుగు కథా ప్రపంచాన్నీ ఒక ఊపు ఊపుతూ, సాహితీలోక ప్రవేశమే ఒక సంచలనంగా వచ్చిన రచయిత్రి బీనాదేవి. తొలికథ - రాధమ్మ పెళ్ళి అగిపోయింది. వస్తువు, శిల్పం, శైలీ - మూటిలోనూ ఒక కొత్తదనాన్నీ, కొత్తగాలిని ఆవిష్కరించి, ఆ కథ పాఠకలోకాన్ని సమ్మోహపరిచింది. రావిశాస్త్రి ప్రభావం అనడానికి తావీయకుండా, రావిశాస్త్రి రాశారన్నంత గాఢమైనముద్రతో వెలువడిన కథ అది. విజయవాడ, విశాఖపట్నం, మచిలీపట్నం, చిత్తూరు, హైదరాబాద్ వంటి అనేక ప్రదేశాల్లోని రచయిత బృందాలు ఆ కథకి రావిశాస్త్రి కర్తృత్వాన్నే విశ్వసించటం - బీనాదేవి కథా కథన గుణాన్నత్యానికి నిదర్శనం! నిదర్శనం!

అయితే బీనాదేవిగారి కథలకి ముందుమాట రాసేరు రావిశాస్త్రిగారు. 'వీరి కథల్లో ఒరిజినాలిటీ వుంది. అని ప్రతిభాసమన్వితంగా వున్నాయి. నవరసభరితంగా వున్నాయి. చాలా బాగున్నాయని నాకు అనిపించింది' అన్నారు.

ఇంతకీ 'రాధమ్మ పెళ్ళి అగిపోయింది' కథ ఏమిటి? ఒక జడ్డిగారున్నారు. సౌజన్యరావు. ఆయన చదరంగం దోస్తే - లింగన్నపంతులు. నాయుడు, రాజుగారు - పరస్పరం రాజకీయ ప్రత్యర్థులు. చైర్యున్నాయుడు మీదు ఎలెక్షన్ పిటీషన్ శాడు - రాజుగారు. జడ్డిగారిని డబ్బుతో పట్టుకోవాలని వాదప్రతివాదులిద్దరూ పంతుల్ని ఆశ్రయించారు. కేసు జరుగుతోంది. పంతులు పరమ లౌక్యుడు. స్వప్రయోజనరుడు. ఇద్దర్నీ మేనేజ్ చేశాడు. జడ్డిగారు - నిఖార్సయిన మనిషిగా, న్యాయ పరిరక్షకుడుగా తన జడ్జ్ మెంట్ తాను ఇచ్చారు. ఖర్చుల్లో కొట్టేశారు - కేసుని. పిదుగు పడ్డట్టనిపించింది - రాజుగారి మనుషులకి. 'జడ్డిగారంత దగుల్పాజీ అనుకోలేదు' అన్నారు రాజుగారి అసిస్టెంట్లు. 'దేవుడిలాంటి మనిషి' అన్నారు నాయుడిపార్టీ.

ఓడిన రాజుగారికీ తన షరతు ప్రకారం - నిజాయితీని నిరూపించుకుంటూ - తాను తీసుకున్న పదివేలా తిరిగి అందజేశాడు పంతులు. నాయుడిచ్చిన దాంట్లో కూతురిపెళ్ళి పూర్తి చేసుకున్నాడు. మిగిలిన మూడువేలా 'ఏమో చిన్నపిల్లల టైముకి దేశం బాగుపడేదేమో' అనుకుంటూ ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్ లో వేశాడు. పెళ్ళికి సగం సరుకు నాయుడు సప్లయ చేశాడు. పంతులు కూతురు రాజేశ్వరి అత్తారింటికి వెళ్ళింది. జడ్డిగారి కూతురు రాధమ్మ పెళ్ళి అగిపోయింది. పాపం - జడ్డిగారు, పెళ్ళివారు కోరిన కట్నం సమకూర్చుకోలేకపోయారు.

శ్రీపాదవారి 'కలుపుమొక్కలు' కథాకాలం నుంచీ లంచావతారాల పోకడలు మన కు తెలుసు. కానీ ఇక్కడ పంతులు గుండెలు తీసినబంటు. తలలు మార్చే బుర్ర ఆయనది. ఇరువర్గాలనీ నమ్మబలికి, జడ్డిగారి మనస్సులో కూడా - డబ్బుతో వారిని కొనవచ్చని పార్టీలు భావిస్తున్నారనే ఆలోచనని ప్రవేశపెట్టి, పెద్ద నాటకమాడేడు. లౌక్యులో ఘట్టి బుర్ర. లిటిగేషన్ మాష్టర్!

'రాధమ్మ పెళ్ళి అగిపోయింది' కథలోని సంవిధానంతో పరితలకు కొత్త 'ట్రీట్' ఇచ్చారు బీనాదేవి. పదిపరిచ్చేదాలుగా సాగుతుంది కథ. 1958లోనే అంకిరెడ్డి కథ గురించి చెప్పుతూ అన్నట్లు ఈ కథ 'తన చిన్న నోటితో ఒక పెద్ద సత్యాన్ని చెపుతుంది? ఎత్తుగడనుండీ కథాత్మకమైన ప్రతి 'టెక్నిక్ ల్ యాస్సెక్ట్ లో' పరిణతి, పర్ ఫెక్షన్ కనిపిస్తాయి.

కథలో చిత్రమైన అందం వొదిగి వుంది. చాలామంది జీవితాల్ని, నైజాల్ని, స్వభావాల్ని, ప్రవర్తననీ - స్పృశించటము కాక, వాటన్నిటినీ కథాకథన సూత్రంతో లొంగదీసుకుని, శైలీపాటవంతో కట్టిపడేసింది. దీనివలన పరిత ఉత్కంఠతో ఉక్కిరిబిక్కిరయిపోతాడు. ఈ పాత్రలన్నీ ఏం చేస్తాయి? ఈ సంఘటనలు, సన్నివేశాల కలనేత ఇంతచిక్కగా కుదురుగా కూర్చుంది. కడకు మనకందే చీనాంబరం ఏమిటి? అనే ఆత్రంతో కథతో మమేకమైపోతాడు. సమాజగతమైన స్థితిగతుల్ని అవగతం చేసుకుని, వాటి మూలాల్ని విశ్లేషించుకుంటాడు. సమస్యా పరిష్కారానికి ప్రేరణని అన్వేషించు కుంటాడు. ఒక 'పాజిటివ్ హ్యాపినెస్'ని అందుకుంటాడు. ఆ భావనని 'దిసీజిట్' అంటాడు - అలాన్ వాట్స్ అనే మనస్తత్వవేత్త! అది అనిర్వచనీయం!

ఆ తర్వాత బీనాదేవి తనదైన ముద్రతో ఎన్నో ఉత్తమమైన కథల్ని రాశారు. 'డబ్బు', 'విద్యుల్లత విరిసింది', 'ఫస్ట్ కేస్', 'రిబ్బనుముక్క', 'కుంకుమఖరీదు పదివేలు' వంటి మాష్టర్ పీసెస్ అందించారు. కాగా, 'థాంక్స్ ఫర్ ది పి.యమ్' కథ గురించి ప్రత్యేకించి చెప్పాలి.

చిన్న టైపులోనే 18పేజీల పెద్ద కథ ఇది. కాలిపోయిన కొడుకుని తీసుకుని లబోదిబమంటూ అస్పత్రికొచ్చిందొక తల్లి. ద్యూటీ డాక్టర్ లేడు., మామూలు నిర్లక్ష్యం. .. వగైరా. చివరికి ఒక డాక్టర్ కేస్ లేకమ్ చేసి - ధర్మాత్ముడు, పుణ్యాత్ముడు అయిపోయాడు ఆ తల్లి దృష్టిలో. కానీ, ఆమె బెంచీమీద కూర్చుని గోడు గోడున విలపిస్తున్నప్పుడే కునుకేసేడు కుర్రవెధవ. డాక్టర్ కి ఇది తెలిసినా,, చాలా గొప్పగా నటించి, ఎంతెంతో హంగామా చేసి, ఆపరేషన్ నిర్వహించి, కడకు 'ఐ హావ్ డన్ మై బెస్ట్ - లాభంలేకపోయిందమ్మా' అని నమ్మబలికితే, పిచ్చితల్లి డాక్టర్ ని మెచ్చుకుంటూనే వెళ్ళిపోతుంది. అసలు జరిగింది - పోస్ట్ మార్డమ్! తనని ఆ విధంగా కాపాడిని మిత్రుడికి ద్యూటీ డాక్టర్ మందు పార్టీ ఇచ్చుకున్నాడు! వికృతమైన వ్యవస్థా స్వరూపాన్ని కథాత్మకంగా అమోఘంగా చిత్రించిన దిట్ట బీనాదేవి! ఈ కథలో సన్నివేశం మనం 'రాగూర్' చిత్రంలో చూశాం కదా!!

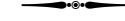
ఈ కథలో బీనాదేవి శైలి పందెపు గుర్రంలా పరుగుతీస్తుంది. చదువరిని - అక్షరాలా - ఊపిరి సలుపుకోనివ్వని పోలికల్తో, వాక్యాలు, వాక్యాలు, పేరాలు పేరాలు - కథ సాగిపోతుంది. నిలిచి, ఆలోచించి అర్థం చేసుకునే విరామం దొరకదు. కథ ఆసాంతమూ అయిన తర్వాత, మరోసారి చదువుకుంటూ వాటిని వింగడించుకుని బుర్రకెక్కించుకో వలసిందే. అంతటివేగం, ఆవేగం, దూకుడు వున్నాయి ఆ అక్షరరఘురిలో, భాషాధురిలో! 'పూలతోటలోని రెండుదారులు సన్నపిల్ల రెండు జడల్లా వున్నాయిట! సన్నపిల్లలో వున్నది. శిల్పకళామర్మజ్ఞత. కథాశిల్ప రహస్యం తెలుసుకోగలటం - ఒక అదృష్టం మరి! అది కేవలం కథ చెప్పటంలో లేదు! 'గుండ్రటి బల్ల పెనుపువ్వు బొడ్డులా వుంది!' 'ఆకుపచ్చని ఎలక్ట్రిక్ లైట్ పులికన్నులా వుంది!' ఆగిపోయిన యుద్ధం మళ్ళీ మొదలైనట్లు అస్పత్రి మేలుకుంది!' ఆమె ఒకప్పుడు రికార్డ్ డాన్స్ లు చేసిన తల్లి. ఇప్పుడు మొగపంజాలకి దూదిబొమ్మ! ఈ జరీ మొగ్గని, ఈ కెంపులకుప్పని - పాలిచ్చిన చేతుల్తోనే పాతుకోవాలి తండ్రి' అని 'చచ్చిపోయిన క్రీస్తుని పట్టుకుని ఏడుస్తున్న మేరీలా వుందామె' అంటారు! బీనాదేవిగారూ! హాట్స్ ఆఫ్ టు యూ! సార్త్రే 'మేజికల్ థింకింగ్' అని వాడిన ఒక భావానికి ఆ తర్వాత చాలా భాష్యాలు వచ్చాయి. ఆ భావనకి సరియైన రూపకల్పన చేసిన రసవిద్యా పోషకురాలీ బీనాదేవి అనిపిస్తుంది నాకు.

'మంచి కథ జరిగినప్పుడు మనిషిలో మానసిక రసాయన ప్రక్రియలేవో జరుగుతాయనుకుంటాను. అది ఒక సాటిలేని అనుభవం. కథ చదవడం ఒక అనుభవమూ,

చదివిన విషయం ఒక అనుభవమూ కావాలి. అలాంటి కథలు ఉత్తమ కథలు. ఉత్తమ కథలు రాయడానికి చాలా శక్తులుండాలి. వాటితోపాటు 'స్వేచ్ఛ' కూడా వుండాలి. మనస్సుల నిండా పాలాస్త్రీ పట్టీలు వేసుకున్నవాళ్ళు రాసే కథలు జబ్బుగా వుంటాయి. బీనాదేవిగారి కథలు చాలా ఆరోగ్యవంతమైనవి. అందమైన అనుభవాలు కాగలిగినవి' అన్నారు కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు.

ప్రపంచ సాహిత్యంలో నోబుల్ బహుమతి పొందడానికి అన్నివిధాలా అర్హతలు కలిగిన తెలుగు కలం ఒకటుంది... ఆ కలంపేరు బీనాదేవి' అన్నారు - 1975లో - ప్రతిభా పబ్లికేషన్స్ వారు. ఆ శుభప్రకటనని ఆశించని తెలుగు సాహితీప్రియులుండరు!

'లోకవృత్తానికి భూతద్దం పట్టే గాఢ వాస్తవికత' కలిగిన కథలుగా అభివర్ణింపబడిన కథలు' బీనాదేవిగారివి! బీనాదేవి కథలు - కథకులకి పెద్ద బాలశిక్షలు!!

వికృత సమాజస్థితికి నికార్సయిన దర్పణం నగ్నముని-విలోమ కథలు

తొలుగు సాహితీలోకానికి సుపరిచితులు నగ్నముని. కథ, కవిత, వ్యాసం, అనువాదాలు వంటి అనేక ప్రక్రియల్లో తనదైన ముద్రని సంతరించుకున్న రచయిత. మీదు మిక్కిలి 'మాలపల్లి' నాటకీకరణ, 'కొయ్యగుర్రం' కార్యరచన - నగ్నమునికి సాహితీలోకంలో ప్రత్యేకస్థానాన్ని అందించాయి. ఇవికాక, సినిమాలకు కథాసహకారం, 'చేదుమాట', 'అక్షరాయుధం' వంటి శీర్షికల నిర్వహణ, 'రేపటి ప్రజాస్వామ్య పరిశోధనాకేంద్రం' కార్యకర్తత్వం - ఇలా ప్రతిభావ్యుత్పత్తుల సమాహార మూర్తిగా దర్శనమిస్తారు నగ్నముని. దిగంబర కవిగా, విరసం వ్యవస్థాపక సభ్యుడుగా అనేక యుద్ధముల ఆరియుతేరిన 'వీరసైనికుడు! అదొక అధ్యాయం!

సాహిత్య ప్రస్థానంలో నగ్నముని ఎప్పుడూ ప్రయోగశీలి, ఆయన ప్రయోగశీల ప్రతిఫలనాల్లో ఒక విలక్షణమైన, విశిష్టమైన సాఫల్యరూపం - 'విలోమ కథలు!'

'తడబడుతూ నడవడమే పూర్తిగారాని ఈ దేశ ప్రజాస్వామ్యానికి పట్టిన గ్రహణం - అత్యయిక పరిస్థితి'. ఆ చీకటి సమయపరిచ్ఛేదంలోని సమాజ దుర్భర పరిస్థితిని 'విలోమకథలు' చేశారు నగ్నముని.

1977లో తొలి విలోమ కథ 'లైకా మజ్ను' ప్రళయగాధని ప్రచురిస్తూ ప్రజాతంత్ర వారపత్రిక ఎడిటర్ దేవిప్రియ రాశారు - 'విలోమం అంటే తలకిందులు. మన జీవిత విధానం అస్తవ్యస్తంగా వుందనీ, మనవి విలోమ జీవితాలనీ రచయిత చెప్పదలచుకున్నారు. భావవ్యక్తికరణలో, పాత్ర చిత్రణలో, కథా కథనంలో ఈ కథ కొత్త పుంతలు తొక్కింది.

'విలోమకథ'ల మీద ఇప్పటికే మంచి విశ్లేషణలు, సమీక్షలు, ప్రశంసలు వెలువడినై.

సమాజం మీద రాజకీయ ప్రభావం ఒక అనివార్య వాస్తవం. సాహిత్యం సమాజ వ్యవస్థా చిత్రణ కనుక, పొరలు పొరలుగా, రాజకీయ ప్రభావం వున్న కథలు వస్తాయి. ఇలాంటి కథలు మనకు తొలితరం కథల నుంచీ చాలా కనపడదుతూనే ఉన్నాయి. 'కలుపుమొక్కలు' (శ్రీపాద), 'ద్రవ్యకళాప్రపూర్ణ', 'ఫారిన్ కొలాబరేషన్' (కొ.కు. గల్పికలు), 'అరాచకము', 'సమశ్చివాయ' (వేటూరి).

'ఎర్రజెండాలు' (గంగినేని) రాజకీయభేతాళ వంచవించతి (ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ), పైళ్ళ పరిభ్రమణం (సోమంచి యజ్ఞన్నశాస్త్రి). 'బి.పౌరుడు' (వాకాటి) 'తెరవెనుక' (దాశరథి రంగచార్య) 'తాతదిగిపోయిన బండి' (సదానంద), 'జెండా' (మరువాడ), 'మామూలు కథ' (విహారి & శాలివాహన) వంటి కథలు లెక్కకు మిక్కిలిగా మనముందు నిలుస్తాయి. ఆ తర్వాత వివిధ ఉద్యమాల ప్రభావంతో యువతరం రచయితల చాలా గొప్పకథలు వచ్చినై. వీటన్నిటా - కొన్నింటో ఛాయామాత్రంగా, కొన్నింటో మరింత నిబిడంగా రాజకీయ ప్రభావం ద్యోతకమవుతుంది. ఆ విధంగా రాజకీయ స్ఫూర్తితో వెలువడిన కథలు విలోమ కథలు.

అయితే, రాజకీయ స్ఫూర్తి, సమాజం మీద దారుణమైన రాజ్యాధికార ప్రమేయం - ఈ రెంటికీ తేడా వుంది. ఈ రెండో అంశాన్ని పటిష్టంగా ప్రయోగించారు నగ్నముని - తమ విలోమ కథల్లో! ఇదీ ప్రత్యేకత!

నగ్నముని తానే చెప్పినట్లు, విలోమ కథల్లో - 'అదివాస్తవికత' వుంది. 'అదృశ్య వాస్తవికత' వుంది. రాజ్యాన్ని సమాజాన్ని నడిపిస్తున్న విలువల నేపథ్యం వుంది. సమాజంలోని మనుషులూ, వారి చర్యలూ కనపడతాయి కానీ వెనుక వుండే ప్రభావాలు మాత్రం స్పష్టంగా కనపడవు. వాటిని పట్టుకోవటానికి ఈ విలోమ ప్రక్రియని ఉపయోగించుకున్నారు నగ్నముని.

ఆరు విలోమ కథలకీ - చదువరులకి 'తాళం చెవులు' వేరు అందజేశారు. ప్రతీకాత్మక కథలు కనుక, ఈ తాళం చెవులతో కథామూలం ద్వారాలు తెరుచుకుని కలయజూసే అవకాశం కల్పించారు.

మొదటి కథ శీర్షికే - మొహాన్న మంచుగడ్డలు కొట్టినట్లు తగుల్తుంది. 'ఇందు మూలముగా సమస్తమైన వారికీ మన ముఖాలూ కాళ్ళూ చేతులూ వగైరా సర్వాంగాలను గురించీ తెలియజేయడమేమనగా....' అని మొదలు! ఉరుములూ, మెరుపులే అనునయంగా భావించే జన్మాంధుని స్థితిని చదువరికి కల్పించేశారు. ఈ తొలి పంక్తుల్లోనే!

'లైకా మజ్ను ప్రళయగాధ' ఒక నిశితమైన అధిక్షేపరచన. ప్రజాస్వామ్యబద్ధంగా ఎన్నికైన లైకా (అసలొక ఊరకుక్కు) ఆపైన తొండముదిరి ఊసరవెల్లి అయిన చందాన, మనుషుల్ని పీడింపసాగింది. అందునా తనను ఎన్నుకున్న వారినే. దుర్మార్గులు, పీడకులకి దగ్గరయి, దారుణాలకి ఒడిగట్టుంది. లైకా, మొసలి, కుక్కుటం - సంకేతాల ద్వారా పాత్రలూ, ఆ పాత్రల నైజస్వభావాలూ స్పష్టంగా పరిత కళ్ళముందు దర్శనమిస్తాయి.

విలోమకథల్లో మరీ గొప్ప కథ ఒకటి వుంది. అది 'సిమెంటు సంతతి'. 'రాజకీయ నాయకత్వంలోని జంతు లక్షణం కూడా ఆయా వ్యక్తులు చనిపోయినా, వారి చెడు ప్రభావం సమాజంలో కొనసాగుతూనే వుంటుంది.' అని ఈ కథకి తాళం చెవి ఇచ్చారు నగ్నముని.

వయసొచ్చిన ఆడపిల్ల. "ప్రతి అవయవం యవ్వన పరిమళపు సెలయేళ్ళలా తృణీపడేవి. నడిస్తే నడుస్తున్న హారతిలా ఉండేది. ఆ పిల్ల తండ్రి కుష్టువ్యాధి వ్యాపించిన వాడిలాగా దరిద్రంతో తీసుకుంటుండేవాడు. తల్లి వంటింటి అలుగ్గడ్డ... పుస్తకాల్లోంచి పక్క వీధిలోంచి ఎగిరొచ్చాడో కుర్రవాడు. వాడి మాటల్లో మత్తుపానీయాలున్నాయ్.... వాడి చొక్కాకి గలగలలాడే జేబుంది.. వాడి చేతిలో గుండెల్ని సుతిమెత్తగా తెరిచే రహస్యతాళం చెవి వుంది. అనుమతివ్వాలో లేదో తేల్చుకోక ముందే ఆమె గుండెని తెరిచి దేహమంతా ఆక్రమించుకున్నాడు వాడు. రోజులు అగరొత్తులుగా వెలిగినయ్. వాగ్దానాల పూసలు దవనపు వాసనలైనై... పారిపోయాడు వాడు... ఆ తర్వాత ఆ గుమ్మం దగ్గరికి రకరకాల తాళాల వ్యాపారులొచ్చారు... వాళ్లంతా అనేక జంతువుల్ని వెంట తీసుకొచ్చేవారు.!

కథ మామూలే. బాగా పరిచయమైన వస్తువు. శతాబ్దాల సంక్షుభిత జీవనయానం. శతకోటి కథల ఇతివృత్తం.

అయితే ఇక్కణ్ణుంచి కథలో అధివాస్తవికత మొదలవుతుంది. పార్కులో మూల పెద్దట్టలోకి చేరింది. వర్షం మెరుపుల్లో చూస్తే పక్కనే ఎవడో ఒకడు పడుకున్నట్లు కనబడింది. "అది ఆ వూరిని ఒకప్పుడు ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలిన ఒక గొప్ప రాజకీయనాయకుడి విగ్రహం!" బతికి వుండగా అనేక పదవులూ, పొగడ్తలూ పొందినవాడు, సరి.... పిల్లకి నిద్రపట్టింది. పాతకల. "వర్షం పెద్దదయింది. కసిగా నీటి ఖడ్గం గాలిని కోస్తోంది. తెలివివచ్చి చూస్తే...? తను కలలో చేరింది ఆ విగ్రహం కౌగిట్లోకి!...."నెల తప్పింది. కడుపులో సిమెంటు బలంతో, మరో మొక్క దేహం రాళ్ళమధ్య వేళ్లానింది. మొక్కని పీకెయ్యలేకపోయింది. ఆకాశం పొట్టచిరిగి పేగులు బయట పడ్డట్లు మెరుపులు... "రాజకీయ నాయక జంతువులు బతికి వున్నప్పుడే కాక చచ్చి విగ్రహాలుగా మారినా కూడా ప్రజల భవిష్యత్తుని అంధకార బంధురం చేసి తమ సంతతిని పెంచుకుంటూనే వుంటారు. సృష్టికి కూడా తన సృష్టిని గమనించాలని లేదా?!" అనే ప్రశ్నతో కథ ముగిసింది. అది జవాబులేని ప్రశ్న!

'సిమెంటు సంతతి' కథ తెలుగు కథా సాహిత్యంలో ఒక తేజోరేఖ. 1963లోనే ఒక చర్చ సందర్భంగా కొ.కు. పా.ప 'ఉత్తమ కథకి ఉండవలసింది శిల్పం. రెండోది వాస్తవికత. మూడోది జీవిత సత్యానికి సంబంధించిన ప్రయోజనం' అన్నారు. ఈ మూడు లక్షణాలూ ముప్పేటగా కలనేతగా కుదురుకున్న కథ 'సిమెంటు సంతతి'. పైన ఉదహరించిన కథాభాగాల్ని చదువుతుంటేను తెలుస్తుంది- నగ్నముని కథా వస్తువుని 'ట్రీట్' చేస్తూ శిల్ప సృష్టిలో తనదైన కవితాశైలిని - ఉలికూర్పుగా చెక్కుతాడని! కథలో వాస్తవిక సాధారణాంశం, అధివాస్తవికతా కల్పనతో అసాధారణ కథాత్మకతని సాధించుకుంది. విలోమ కథలో ఒక గుణనైపుణ్యంగా చెప్పుకునే 'అదృశ్య వాస్తవికత' కథాంతంలో దృశ్యంగానే పరిణమించినా, కథా ప్రయోజనాన్ని దెబ్బతీయకుండా పారదర్శకంగా వస్తు స్పృహని బలంగా పరితకు అందించింది.

వ్యవస్థ కల్పిస్తున్న వికృతపు పోకడల్ని విశ్లేషించుకుని వాంఛనీయమైన దారికి పోలేని మనుషుల అసహాయతకీ, రాజకీయ కల్మషంలో పడిపోయి అగాధం నుంచీ చేతులెత్తి ఆక్రోశిస్తున్న 'మనిషి' నిస్సహాయతకీ, అద్దం పడుతున్నాయి విలోమకథలు. అద్భుతమైన సంకేతాత్మక పాత్రలతో, ప్రతీకాత్మక దృశ్య చిత్రణతో పరిత గుండెమీద చెరగని ముద్రవేస్తాయి. మనిషి ఉనికి, మనుగడల గురించి కోటి ప్రశ్నలబాణాల్ని సంధిస్తాయి. మేధనీ గిరికీలు కొట్టిస్తాయి.

విలోమకథల్లో విపత్కర పరిస్థితి నేపథ్యమేవున్నా, నేటి సమాజ విషమ పరిస్థితి ప్రదర్శనమూ వుంది. వీటన్నిటినీ శిల్ప సమన్వయంతో, ఉత్తమకథా విలువలతో వెలయించగల రచయిత దర్శనమూ వుంది. భోపాల్ విషాదం మీద ఇండ్రసిన్హా రాసిన "Animal's People" నవల Booker Prize & Short list అయింది. అందులో "Animal" కూడా ప్రతీకగా కనిపిస్తుంది. నాకు నగ్నముని విలోమ కథలు గుర్తుకొచ్చాయి. ముప్పై ఏళ్ళ క్రితమే - ప్రయోగశీలిగా ప్రసిద్ధి చెందిన నగ్నముని రచనలు తెలుగు సాహితీ లోకానికి గర్వకారణం. జాతి జీవనాడిని పట్టుకుని రాచవుండుకు ఏ చికిత్స చేయాలో చెప్పగలిగిన విద్వేక వైద్యనిపుణుడు - నగ్నముని! ప్ర'యోగి'కి అభినందనలు!!

మధ్య తరగతి జీవనవిషాదం

బెజ్జారపు వినోద్ కుమార్ కథ : 'నాణేనికి మూడో వైపు'

కథావస్తు దాన్ని స్వీకరించిన కథకుని దృక్పథం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. చదువు, సంస్కారం, అనుభవసారం, సమాజ పరిశీలన - ఇవన్నీ కలిసి ఏర్పరచిన దృక్పథం అది. అటు కథలోని పాత్ర, ఇటు కథకుడు - ఇద్దరూ సమాజంలోని మనుషులే. కనుక, సమాజంలోని వైవిధ్యం, కథా వస్తువుల వైవిధ్యంగా రచనల కెక్కతూ వుంటుంది.

ఈ కారణం వల్లనే కొందరు సేద్యం, రైతు కడగండ్లు, కష్టాలు, అతివృష్టి, అనావృష్టి దగా పడటం గురించి రాస్తుంటే, కొందరు ప్రపంచీకరణ దుష్ఫలితాల వలన చిద్రమెపోతున్న సహస్రవృత్తుల సమస్త దయనీయస్థితిని గురించి రాస్తున్నారు. మరి కొందరు మనిషి విధ్వంసాన్ని గురించి, మనిషి అంతర ప్రవృత్తి గురించి, దాని మూలాల గురించి విశ్లేషిస్తూ రచనలు చేస్తున్నారు.

ఈ చివరి కోవకు చెందిన రచనల్లో ఒక అపురూపమైన కథ - బెజ్జారపు వినోద్ కుమార్ 'నాణేనికి మూడో వైపు!'

దినపత్రిక జిల్లా స్పెషల్ మొదటి పేజీలో 'పవిత్రస్మృతిలో' అంటూ ఒక వృద్ధుడి ఫోటో వచ్చింది. పేరు రామానుజం.

అతని గురించి నలుగురు డాక్టర్లు మధ్య చర్చ జరుగుతోంది. 'మనిషికి తన జీవితం పైన విసుగు, నైరాశ్యం ఏర్పడినప్పుడు దాన్ని భరించడం చాతగాక తనను తాను ఒకేసారి అంతం చేసుకోవడం ఆత్మహత్య. కాని అలా తన రోగాన్ని పెంచుకుంటూ కొద్ది కొద్దిగా చావుకు దగ్గరకావటం - ఆత్మహత్య కన్నా ఇది ఎన్నోరెట్లు దారుణం'.

ఆ పోయిన వ్యక్తికి కొలెస్టరాల్ వుంది. బీపీ వుంది. కడుపు నొప్పి చెస్ట్ పెయిన్. యూరివరీ ట్రాక్ ఇన్ ఫెక్షన్ - ఇలా ఒక్కొక్కసారి ఒక్కొక్క డాక్టర్ దగ్గరకు వచ్చేవాడు. ఆ విధంగా వీరందరికీ అతను తెలుసు.

భోజనంలో నియమాల గురించి కాకుండా మీ మందుల ద్వారానే నయమయ్యేలా చూడండి. అంటూ అడిగేవాడు - ప్రతి డాక్టర్ నీ, ప్రతి సారీ, అందువలన ఈ చర్చలో 'తన జీవితాన్ని తన చేతులారా నాశనం చేసుకుంటూ ఏడ్చేవాళను చూస్తే జాలి వేయదు. రోత వుడుతుంది' అనుకునే వరకూ వెళ్ళినాయి - డాక్టర్ల అభిప్రాయాలు.

అప్పుడు - తన్మయ్ అని ఒకతను - ఒక డాక్టర్ మిత్రుడు. చర్చలో పాల్గొనటం మొదలవుతుంది. 'ఈ రామానుజం గారికి నలుగురు కొడుకులనుకుందాం' అంటూ మొదలెట్టాడు. 'నలుగురి దగ్గరా తలా మూడు నెలలు ఈయన వుండేవాడనుకోండి. అక్కడ ఒక్కొక్క చోటా ఒక్కొక్క భోజన పద్ధతి, అలవాట్లు జీవనశైలి. రామానుజం గారు తన అభిరుచుల్ని, అవసరాల్ని సరైన రీతిలో తెలియజేసినా-వినేంత, పట్టించుకునేంత ఓపికా, తీరికా ఆయన కుటుంబ సభ్యులకు లేవు. అందుకనే ఆయన భోజననియమాల గురించి కాకుండా మరో విధానం కోసం డాక్టర్లని ప్రాధేయపడ్డాడు' - ఇలా వివరించాడు.

చివరికి ఈ తన్మయ్, రామానుజంగారి నలుగురి కొడుకుల్లో ఒకడని తేలటంతో కథ ముగుస్తుంది!

ఇలాంటి కథల్లో సాధారణంగా జరిగే 'ఎవరికి ఎవరు?' అనే శుష్కవేదాంతం లేదా వృద్ధుల పట్ల నిరాదరణ మీద ఉపన్యాసాలూ - కాకుండా, సమస్య అనే నాణేనికి మూడో వైపుని పరికించవలసిన ఆవశ్యకతని పరితల మేధకందించారు - వినోద్ కుమార్.

ఈ కథలో రామానుజం, అతని కొడుకులు - బొమ్మా బొరుసు, మూడో వైపు ఆధునిక జీవన శైలి అంటాడు రచయిత. నిజానికి కథాత్మకతని విశ్లేషిస్తే నాణేనికి ఒక వైపు - డాక్టర్లకు రామానుజం గురించి ఏర్పడిన అభిప్రాయం, బొమ్మ రెండో వైపు బాహ్యప్రవర్తనతో ప్రపంచానికి గోచరించే రామానుజం పరిస్థితి, బొరుసు. మూడో వైపు - తన్మయ్ విశ్లేషణ నుంచి బహిర్గతమైన అసలు వాస్తవం. నాణానికి పార్శ్వాల్ని ఇలా చూస్తాను నేను.

కథలో విషమస్థితి - Crisis - అనేదానికి structural element of plot అనే నిర్వచనం ఉంది. దాన్ని రామానుజం బాహ్యప్రవర్తన, అంతర్గతంగా వున్న వాస్తవం - ఈ రెంటికీ మధ్య సంఘర్షణ ద్వారా - అద్భుతంగా సృష్టించాడు రచయిత. అక్కడినుంచీ దాన్ని తన్మయ్ విశ్లేషణతో పరాకాష్ఠకి చేర్చాడు. అదే Climax. అప్పుడు ఇతి వృత్తం గాఢత - చదువరి response కీ, ఎమోషనల్ రెస్పాన్స్ కీ, రసస్పందనకీ దోహదకారి అయింది.

చూడండి.

'ఇప్పుడు అన్ని అనుభూతులూ వస్తువులతోనే ముడిపడిపోయాయి. ఇప్పుడు తిండి అనేది ముఖ్యం కాదు. ఆ తిండి డైనింగ్ టేబుల్ మీద తింటున్నామా, కింద కూచుని తింటున్నామా అన్నదే ముఖ్యం. ఏం తింటున్నామన్నది ముఖ్యం కాదు. తినేది

ఏదైనా అది మామూలు స్టీలు పశ్చింలో తింటున్నామా లేక ఖరీదైన డైనింగ్ సెట్లో తింటున్నామా అనేదే ముఖ్యం. ఆకలి తీర్చుకోవడం కన్నా అది తీర్చుకునే పద్ధతి ముఖ్యమైపోయింది - 'ఇదీ ఆధునిక జీవనశైలి ప్రత్యేకత! నిజానికి రామానుజంగారు ఎన్ని రాత్రులు ఒంటరిగా రోదించారో.... ఎంత వేదన చెంది వుంటారో...' అంటాడు తన్నయ్!

ఇలా ఒక పరిస్థితిని విశ్లేషించి , అణువుని విచ్ఛేదించినట్లు విచ్ఛేదించి అంతరంగ సంవేదన మూలాన్ని మన ముందుంచటంలో వినోద్ కుమార్ దిట్టతనం, గట్టితనం కనిపిస్తున్నాయి. అతి సున్నితమైన సామాజిక పరిస్థితి నుంచి మనిషి అంతర్ముఖీను డవుతాడు. శ్రీ విరించి గారన్నట్లు - ఇలాంటి కథ వలనే పరిత తన చిత్తసంస్కారానికి మెరుగు పెట్టుకొనే అవకాశం కలుగుతుంది.

తెలుగు కథలో చెప్పాల్సిన అంశమే ప్రధానం. ఎలా చెప్పాలి అనేది అంత ముఖ్యం కాదు. శిల్పం గురించి అంతగా ఆలోచించకు - అనే వితండవాదం ప్రబలుతున్న ఈ నాటి పరిస్థితుల్లో - కథానికకు ప్రాణ ప్రదమైన క్లుప్తతని పాటిస్తూ, ఒక జీవిత సారాన్నీ, ఒక వేదనాభారాన్నీ, సార్వకాలీనమైన జీవన సూత్రాన్నీ - శిల్ప సంభరితంగా అందించారు వినోద్ కుమార్.

కథా ప్రయోజనాన్ని నిండుగా పండించుకున్న 'నాణానికి మూడో వైపు' ఒక తేజో రేఖ! వినోద్ కుమార్ కి అభినందనలు!!

బిందువు నుంచి సింధువు వైపు శ్రీపతి కథానికల చూపు

సంక్లిష్టమైన ఈనాటి సమాజంలో మనిషి జీవన సంఘర్షణని కథల్లో చిత్రిస్తూ కేవలం జీవిత విశ్లేషణతో ఆగకుండా, జీవిత వ్యాఖ్యానాన్నీ అందించగలరు గొప్ప కథకులు. ఈ జీవిత వ్యాఖ్యానాన్ని వారు అరుపులూ, కేకలతో లేదా వాదనినాదాలతో చేయరు. దాన్ని చదువరి గుండెకు వినిపించే సవ్వడిగా, సంవేదనా భరితం చేయగలరు. అది వారి రచనా నైపుణ్యం. ఇలాంటి గొప్ప కథకుల్లో ఒకరు శ్రీపతి. ఐదు దశాబ్దాలకు పైబడి కథలు రాస్తున్నా శ్రీపతి ఆబగా, అర్థంబుగా, అసంఖ్యాకంగా రచనలు చేసే కథకుడు కాదు. కథానిక పట్ల ఆరాధనా భావంతో, రచయితగా సమాజం పట్ల బాధ్యత భావంతో, వ్యక్తిగా కర్తవ్య స్ఫూర్తితో రాసే సినలైన సాహితీ నైష్ఠికుడాయన. 'చాలా మంది కవులను కూడా ఆశ్చర్యపరచేకాల్పానిక తీవ్రత వారి ఉద్వేగంలో కనపడుతుంది తరచుగా అన్నారు" డా॥భుజంగరాయశర్మ. "జీవిత వాస్తవికతను బట్టి చూచినా, శిల్ప విన్నాణాన్ని బట్టి చూచినా, మంచికీ మానవతకూ, పట్టం గట్టే అంతర్యాలను బట్టి చూచినా, అర్థ శతాబ్ది తెలుగు కథా సాహిత్య చరిత్రకు న్యాయం చేకూర్చే కథలు" అని మధురాంతకం రాజారాం అభినందించారు. "ఏ మానవానుభూతినైనా ప్రకృతితో, సృష్టితో మేళవించి కథను యాత్రగానూ, ఆ యాత్రను కథగానూ చెప్పగలగడం 'ఎపిక్' కవుల లక్షణం. శ్రీపతిదీ ఆ బాటే" అన్నారు మునిపల్లె రాజు.

శ్రీపతి కథల్లో ప్రముఖంగా ప్రస్తావించవలసిన అంశాల్లో మొట్టమొదటిది వస్తువైవిధ్యం, తరుణ యౌవనంలో మనిషిని, అందునా భావుకుడి మనసును ఒక ఊపు ఊపి, ఊయలలూగిస్తుంది ప్రేమ భావన. ఒక పంథాలోకి దాన్ని చానలైజ్ చేసుకోగలిగిన వాడికి జీవనానందం, జీవన సౌభాగ్యం దొరుకుతాయి. అప్పుడు ప్రపంచమంతా ప్రేమమయమే. తానేమిటో తెలుసుకుని విశ్వమానవ ప్రేమకు దగ్గరవుతాడు. 1960-70 దశకాల్లో శ్రీపతి రాసిన కొన్ని కథలు ఆయనకు మానవ సంబంధాల పట్ల గల గౌరవాన్నీ, ప్రేమనీ ద్యోతకం చేస్తాయి. 'అందాల సముద్రం' కథలో రామం- ఫాతిమా, 'తాత్త్విక సంగీతం'లో కృష్ణ -వసుమతీ, 'రాత'లో కృష్ణప్ప - పార్వతీ,... వీరింతా ప్రేమానురాగాల సారాన్ని కాచివడపోసిన మనమధ్య మనుషులే. 'అమృతపాదాలు'లో కరుణా, పార్వతమ్మా కూడా సర్వకాలీనమైన భావనల్ని ప్రోదిచేసిన

వారు. ‘మంచు పల్లకి’లో బుల్లెబ్బాయికి తల్లి పట్ల ఉన్న సహజమైన ప్రేమ, అవ్యక్తమై, మూగగా ఝుమ్మిల్లే అతని మనసు మానవీయమైన అంతర్లయకి వ్యాఖ్యానమే. శ్రీపతికి సామాజిక స్పృహ, దాని నుండి జనించిన నిబద్ధతా, సమస్య మూలాల అవగాహన - ఇవన్నీ ఎక్కువ. ‘తనలో సమృద్ధి పోయిన మనిషికి ఎన్ని గొప్ప ఆశయాలున్నా అవన్నీ వట్టి మట్టి. అన్ని సుగుణాల కన్నా గొప్ప సుగుణం నిర్భీతి.’ అనే సందేశంతో ‘ఒక చావు’ కథ ఉంది. ఏ నేరమూ చేయని టీచర్ బసవరాజు ఉరిపోసుకుని చనిపోతాడీ కథలో. ‘కుటుంబ వ్యవస్థలేని కుక్కల జీవితానికీ, కుటుంబ వ్యవస్థ ఉండీ నీతి నియమాలు పాటించని జీవితానికీ భేదమేమిటనే ప్రశ్నని సంధిస్తారు - ‘కుటుంబం’ కథలో. అధికార దర్పానికీ, ధనాహంకారానికీ, అంతస్థుకీ - దాస్యం చేసే లక్షణానికి ‘కుర్చీ’ ఒక ప్రతీక. కథపేరూ ‘కుర్చీ’యే! రామ్మూర్తి ఆ అవలక్షణాలన్నింటికీ ఒదిగివుండే, అణిగిమణిగి ఉండే బలహీన వ్యక్తిత్వానికి ప్రతీక ఈ కథలో. చివరికి చైర్మన్ ఆ కుర్చీలో కూర్చోకుండా, ఊరంతా త్రిప్పించిన తర్వాత - ఆ కుర్చీని రావించెట్టు క్రింద వదిలేసిపోతారు. ‘యుద్ధరంగంలో పరాజయం పొందిన శత్రువు శవంలాగా అక్కడే పడివుంది’ ఆ కుర్చీ! రామ్మూర్తి దాన్ని చూసి తట్టుకోలేడు. తానేమిటో అర్థమవుతుంది. దాన్ని నేలకేసి కొట్టి, కసితో ముక్కలు ముక్కలు చేసేశాడు. ఆ ముక్కల్ని పొయ్యిలో పెట్టేశాడు. ‘దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తానే ఉన్నాడు’. ఊరు కాలిపోయి జనం కన్నీరు మున్నీరుగా ఘోషిస్తుంటే, వారి పరామర్శ పేరుతో వచ్చిన చైర్మన్ విందులారగించి, శుష్కప్రియాలూ, శూన్యహస్తాలతో కారెక్కటం అసలుకథ... ఇది అరవై ఏళ్ళుగా క్షణక్షణమూ మనిషి మనిషికి దర్శన మిస్తున్న రాజకీయమే! ఇరవై ఏళ్ల యువతి బస్ ప్రయాణంలో దారుణంగా సామూహిక మానభంగానికి గురవుతుంది. కథపేరు ‘చెట్లు కూలుతున్న దృశ్యం’, అజంతా కవిత్వం శీర్షిక, ఢిల్లీ నేపథ్యం. పౌరుల మాన ప్రాణాల రక్షణ పట్ల పాలకుల అలసత్వం, ఉదాసీనత, శక్తివంతమైన, ఆలోచనా ప్రేరకమైన చిత్రణ, ‘ఆటకట్టు’ శ్రీకాకుళం ఉద్యమనేపథ్యంలోని కథ. పీడితులు, పీడకులూ మధ్య మూడోవర్గం వారి అతి తెలివీ, స్వలాభాపేక్షా, స్వప్రయోజన పరిరక్షణ - ఇతివృత్తంగా సాగిన గొప్ప కథ.

కాగా, శ్రీపతి వ్యక్తిగా, రచయితగా - పరిణతి చెందిన మేధావిగా, అధ్యయన శీలిగా, లోకసంచారిగా, అనుభవశాలిగా, మానవీయ భావనల ఆరాధకుడుగా - కొన్ని కథల ద్వారా ప్రత్యక్షమవుతారు మనముందు. ‘అమ్మ కోసం’ ‘బెనారస్ చిత్రాలు’ వంటి కథల్లోని తాత్వికత ఆయనలోని లోతైన, అనుద్వేగకరమైన, స్వచ్ఛమైన మానసాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి. ‘సత్యజిత్ రాయ్ ఎవరు?’ వంటి కథలు వ్యక్తిగా శ్రీపతి ఏ విలువలకి ప్రాధాన్యత ఇస్తారో చెప్పకనే చెప్తాయి. అంతేగాక, ఒక రచయిత స్థిత ప్రజ్ఞాదూ, ఆలోచనాపరుడూ కూడా కాగలడు అనే ప్రత్యక్షర సత్యాన్ని పలుకుతాయి. నిజానికి ఈ

కథ పూర్తిగా ఉద్యమనేపథ్యం కలిగినది. ఉద్యమంలో తిరుగుతూ, ఆదర్శాలు వల్లినస్తూ, పైన ఒకటి, లోన ఒకటిగా ద్వంద్వ నైజాన్ని పాటించే వాడి కథ ఇది. ఆ వాడు సూర్యం అనేవాడు. ఈ లోపాన్ని ఎత్తిచూపి వాణ్ణి ఉద్యమ వ్యతిరేకిగా పరిగణిస్తారు. అటూ ఇటూ సంబంధమున్న వారంతా. ఇదీ పిటి! చివరికి సూర్యం తన హృదయాన్ని చీల్చి సత్యాన్ని మిత్రుడి ముందు వోపుకునేటప్పుడు కూడా అతని మాటల్లో అతని హిపోక్రసీ తొంగిచూస్తూనే ఉంటుంది. ‘ఉద్యమంలో నిండా మునిగిన వాళ్ళకు ఇవన్నీ అల్ప విషయాలు. వాళ్ళ బృహద్దీక్ష ముందు ఇవి నిలవవు. వాళ్ళు పట్టించుకోరు’ అనే ఒక కటిక నిజాన్ని కూడా చెప్తాడు. ఇంతకీ సమస్య ఉద్యమం కోసం వసూలు చేసిన విరాళాల్లో నుంచీ కొంత సొంతానికి వాడుకోవటం. ఆ విషయాన్ని ప్రశ్నించివాణ్ణి, పనికి రానివాణ్ణి చేయటం గురించి! ఆ సూర్యం గురించి ఈ కథ చివర్లో ఒక అద్భుతమైన విశ్లేషణ ఉంది. ఆ విశ్లేషణ చివరి వాక్యం ఇలా ఉంది. ‘అతడి త్యాగశీలం, చొరవ, సేవాభావం, చైతన్యం - ఆత్మ సంస్కారమే లోపించినప్పుడు వాటి విలువ శూన్యం’ అని! ఇదీ నేను చెప్పిన వ్యక్తి - పరిపూర్ణ మానవుడు కావడం కోసం చేసే ప్రయత్నానికి దాఖలా. ఈ విధమైన ఉత్తమ మానవతా విలువల పరిపోషణకి తన సంస్కారాన్ని ఉన్నతీకరించుకోవటం కన్నా ఏ రచయితకైనా అధికతరమైన ప్రాధాన్యత ఏముంది కనుక? తాను ఇలా చిత్తశుద్ధి కలవాడయితే తన కథ ద్వారా రచయిత అందించే ఆలోచనా సూత్రం కూడా తప్పకుండా సార్వకాలీనమైనదిగానే తయారవుతుంది. అది పటిష్టంగానూ గట్టిగానూ నిలుస్తుంది. ఈ ఔన్నత్యాన్ని సాధించిన రచయిత శ్రీపతి.

శ్రీపతి కథల్లోని శిల్పాన్ని గురించి ప్రత్యేకంగా కొన్ని వాఖ్యానాలు రావలసిన అవసరం ఉంది. కథానికలో స్థలకాలాల పరిధిని నిర్ణయించుకుని ఒక జీవన పార్శ్వంని చిత్రీకరిస్తూనే ఆయన - స్థల కాలాలకు అతీతమైన, శాశ్వతమైన తాత్విక చింతనని చదువరిలో ప్రేరేపించకలిగారు. తొలితరం కథకుల్లో చలం, మల్లాది, గోపీచంద్, పద్మరాజు, బుచ్చిబాబు, మునిపల్లె రాజు, చిరంజీవి, పురాణం పిచ్చేశ్వరరావు వంటి మేధావులు సాధించిన కథాశిల్ప మర్యాద ఇది. ఆ తర్వాత వారిలో ఈ లక్షణానికి సంబంధించి - అంతటి కలం బలం కల రచయితలు ఎక్కువమంది తగలరు. ఉన్న ఒకరిద్దరు ప్రజ్ఞావంతుల్లో ఒకరు శ్రీపతి. మొత్తం ‘మనిషి తనం వైపు తన చూపుని విస్తృతపరచుకోగల స్థితికి ఎదిగొచ్చారు. అందువల్లనే తన కథల్లో శకలం కాక సర్వాన్నీ, బిందువుని కాక సింధువుని ప్రతిఫలించ చేయగలిగారు. ఆ రచనా విన్యాసా విశేషం - అది మరో కథ. మరోసారి!!!

జోగినీ వ్యవస్థపై సంబంధించిన అస్త్రం

ఐతా చంద్రయ్య కథానిక: 'కలికి గాంధారి'

న మాజంలో సంభవిస్తున్న మార్పుల్లో ప్రముఖమైనది - స్వేచ్ఛా ప్రియత్వం స్వేచ్ఛ కోరటం అంటే - బంధనాలనుంచీ విముక్తిని కోరటం. పాత రీతీ, రివాజులు, విధానాలు ఆచారాలు, వ్యవహారాలు, ఆలోచనలు - ఇలా బంధనాలు శతకోటి! వీటిలో ఒకటి - జోగినీ వ్యవస్థ. ఈ బంధనం నుంచీ విముక్తికోసం, తామూ జనజీవన స్రవంతిలో కలిసి మనుగడ సాగించే స్వేచ్ఛ కోసం - ఎందరో మహిళలు ఎన్నెన్నో ప్రయత్నాలు, త్యాగాలు, ఉద్యమాలు చేశారు. చేస్తున్నారు. అలాంటి బాధాతప్తహృదయాల కన్నీటి గాథ - ఈ కలికి గాంధారి! రచయిత లబ్ధ ప్రతిష్ఠుడైన సాహితీవేత్త - ఐతాచంద్రయ్యగారు.

సంఘంలో వేళ్లానుకుపోయి మగువల మానప్రాణాల్ని హరించి వేస్తున్న దురాచారం జోగినీవ్యవస్థ. దీని వికృతరూపం ఈ కథావస్తువు. వావివరుసల ప్రసక్తి లేకుండా, ఉచ్చనీచాల పట్టింపు లేకుండా నిర్లజ్జగా సాగే పురుషాహంకార బహిరంతర స్వరూపాన్ని ఆర్తితో, ఆవేదనతో, అద్భుతమైన కథగా మలచి కృతకృత్యుడైనాడు రచయిత.

జోగినీ స్త్రీల దేహాల మీద, అంతఃకరణ మీద, అభిమానం మీద, అనుభవాల మీద - దొరల దోపిడీ, దౌర్జన్యం, దారుణమైన ముట్టడి, హింస - ఇవే చెఱువులో నీటివంటి ఇతివృత్తంలో, వలయాల్ని సృష్టించిన సంఘటనలు. ఒక తరం గడిచింది. రెండోతరంలోని జోగినీ స్త్రీ - గాంధారి. ఆమె ఎల్లారావు దొర దారణానికి బలియైపోయింది. అయినా, ఆమె ఆ దురాచారం మీద తిరుగుబాటు చేసింది. 'ఇంకానా - యికపై సాగదు' అని తన కూతురు మేనకని చదివించింది. మేనక జోగినీ కావటానికి వీల్లేదని ఆమెనూ ఆ తిరుగుబాటుకి సన్నద్ధం చేసింది. కలికి గాంధారి మూడోతరంలోని దొర కమలాకరావు మేనకని చెఱువాలని ప్రయత్నిస్తుంటే అతన్ని నిరోధిస్తుంది గాంధారి. అయినా అతను ఆగదు. ప్రతిఘటిస్తుంది. "వద్దు దొరా. నీకు చెల్లెలవుతది. దానికి పెండ్లి ఖాయమైంది. ఇది ధర్మం గాదు. ఎల్లిపో" అని బతిమలాడుతుంది. వినదు. చివరికి అతన్ని హత్య చేసి కూతురికి స్వేచ్ఛని ప్రసాదిస్తుంది గాంధారి. కూతురు మేనక ఆమె కోరుకున్న టీచర్ రఘురాని పెళ్ళి చేసుకునేందుకు, ఆధునిక సమాజంలో గౌరవప్రదంగా

మనుగడ సాగించేందుకు దోహదం చేస్తూ - తాను నేరస్థురాలవుతుంది గాంధారి. జైలు శిక్షననుభవిస్తుంది.

గాంధారి శిక్ష పూర్తయింది. విడుదల రోజు , ఎల్లారావు దొర ఈనాడు జైలు సూపర్నైటు. ఆమెని పిలిపిస్తాడు. చెప్తాడు. - తన వంశం నిర్వంశమైందని భార్య పోయిందని, "నేను మారిపోయాను. ఇప్పుడు నిన్ను నా భార్యగా..." అని. "ధూ... వద్దు.." అని అరిచింది గాంధారి. "ఇప్పుడు నీ తొవ్వ నీది. నా తొవ్వ నాది" ఖాండించి ఉమ్మి గాంధారి గిరుక్కున వెనుదిరిగింది. క్షణాల్లో బయటికొచ్చి గేటు దాటింది! కథ ముగిసింది. నిజానికి మేనక కథ మొదలైంది కదా!

కథావస్తువు దృష్ట్యా ఒక సామాజికదురాచారం మీద సంధించిన నిశితాస్త్రం ఈ కథ. చాలామందికి తెలియని ఇతిహాసపు చీకటి కోణంలోని ఇతివృత్తాన్ని స్వీకరించి, ఎంతో బాధ్యతతో కథగా మలచారు రచయిత. సమస్య గురించిన పూర్తి అవగాహనా, విషయవివరాల గురించి సాధికారిక పరిజ్ఞానం, రచనానైపుణ్యం వుంటేగానీ, ఇలాంటి ఇతివృత్తాన్ని నిర్వహించటానికి పూనుకోరు రచయితలు. ఇవన్నీ పుష్కలంగా సముపార్జించుకొన్న కథకుడు కనుక, మంచి సాహసం చేశారు చంద్రయ్యగారు.

శిల్పపరంగా చూస్తే, రచయిత అవలంబించిన కథనపద్ధతి వస్తుప్రకటనకు అనువైనదిగా వుండి, ఔచిత్యవంతంగా ఉంది. గాంధారి జైలునుంచీ విడుదల కానున్న రోజు - కథాసమయం, ప్రారంభం ఆరోజు. స్థలం జైలు ప్రాంగణం. కథ అదే రోజు ముగుస్తుంది. అక్కడే పూర్తయింది. గాంధారి తన గాథని తమ్ముడు లాంటి సెంట్రీ నారాయణకి చెప్తుంది. అంటే అసలు కథ 'ఫ్లాష్ బ్యాక్'లో వచ్చిందన్నమాట. ఆ విధంగా కథాసంవిధానం చక్కటి ఏకసూత్రతతో సాగింది.

తైలిదృష్ట్యా, కథకుని రచనాశైలి చాలా సరళంగా సహజ గంభీరంగా, సూటిగా సాగింది. చూడండి. 'సొన్నాయి సప్పుడుతోని గుల్లెకు తోలుకు పోయింద్రు. మంత్రాలు చదివింద్రు. ఏందేందో చేసి, నీకు దేవునోని లగ్గమైంది అన్నారు. మా అమ్మతోని ఎవరెవరో ఏందేందో మాట్లాడింద్రు. రాత్రి నాకు సన్నబియ్యం బువ్వ పెట్టింద్రు. కొత్త తెల్లచీర గట్టిచ్చింద్రు. మా అమ్మ నా నుదిటిమీది ముద్దుపెట్టి, మన జోగినులకు గింతే బాకి గాంధారీ, దొర యేంజేసినా నువ్వే మనవద్దు' అని అర్రలకు తోలి తలుపేసింది..." "ఇంకేదేందో చేస్తుంటే నాకు భయమైంది. 'గిదేంది దొరా!' అనుకుంటు మంచం దిగబోయిన. 'జర్రాగు, నీకే తెలుస్తది' అని పట్టుకున్నాడు. నేను పిట్ట పిల్లోల వణికిపోయిన. ఎంత

మొత్తుకున్నా విడిచిపెట్టలేదు. ఆ రోజు నుంచీ రోజూ నా కోసమొచ్చింది. నా కిష్టంలేకున్నా నాకు కూతురు పుట్టింది...”

కథాకథన నైపుణ్యం అంటే ఇలా వుంటుంది. సాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞత కలిగిన రచయిత కనుక. చంద్రయ్య ఇట్లా వ్రాయగలిగేరు. పైన ఉదహరించిన భాగంలో చివరి మూడువాక్యాలూ కథలో అదే వరుసలో వస్తాయి. సంఘటనలో ఏది వాచ్యం చేయాలో, ఏది గోప్యం చేయాలో తెలిసిన కథకుడు ఇలా వ్రాస్తాడు. అపరిణత మనస్సుడు, కథలో గాఢత, జీవితం రావాలనే పెద్దల సుద్దులు అమితంగా విన్న రచయిత అయితే, ఆ భాగాన్ని మరో నాలుగు పేజీలు లాగించేసి, ‘ఏ’ సర్టిఫికేట్ వర్తననీ జత చేస్తాడు. వాక్యం రసాత్మకం అయితే కవిత్వం వొలుకుతుంది. కథ తద్భిన్నం కాదు. శిల్పం ఎక్కడ వుంటుంది అని చాలామంది చుక్కలు లెక్కిస్తున్నారీవల. ఇదిగో ఈ ఈ పట్టుల్లో వుంటుంది. శైలీ, శిల్పమూ కలిసి ఎక్కడుంటాయి అంటే చిన్న ఉదాహరణ - కొత్త తెల్లచీర ‘గట్టిచ్చింద్రు’లో వుంటుంది అనిచెప్పాలి. క్రియారూపాల్లో విభేదాలు తెలుసుకుంటే ఇది తెలుస్తుంది.

ఒక విలక్షణమూ, అత్యవసరమూ అయిన వస్తువుతో, శైలీశిల్ప సమన్వయంతో, సాంఘికప్రయోజనాన్ని ఆశిస్తూ, రేపటి వెలుగునీ స్వాగతిస్తూ గొప్ప కథ వ్రాసేరు చంద్రయ్య. పాఠకుల మదిలో కలకాలం నిలిచే ‘కలికి గాంధారి’ కథ ఒక మెఱుపు తునుక!

సామాజిక సంస్కారం - ఆదివిష్ణు కథా సందేశం

జీవితాన్ని చదవడం- రచయిత ముడిసరుకును సమకూర్చుకోవడం కోసం చేయాల్సిన మొదటి బాధ్యత. అయితే, చదవడం వేరు. చదివిన జీవితాన్ని కథగా మలచడం వేరు. జీవితచిత్రణ చేసేటప్పుడు కథలో ఫక్తు వాస్తవికతని కాక కళాత్మక వాస్తవికతను చిత్రించగలగాలి. అప్పుడే ఇతివృత్తానికి సంపూర్ణమైన న్యాయం జరుగుతుంది. జనజీవనంలోని వైవిధ్యాన్నీ, విలక్షణతనీ, వెలుగునీడల్నీ-నిశితంగా పరిశీలించి, అచ్చమైన చదివించే గుణాన్ని రంగరించి పోసి-తన కథల్ని తాయరు చేసిన కథకుడు-ఆదివిష్ణు. నాటక రచయితగా అద్భుతమైన ప్రాచుర్యాన్నీ, విజయాల్నీ పొందినవాడు.

అయితే, కథకుడుగా-పుంఖాసుపుంఖంగా కథలు వ్రాసినా-అతనికి రావలసినంత ప్రాచుర్యం, ఖ్యాతీ రాలేదు. దీనికి కారణం. ప్రముఖులనబడే కథాగురువులూ, వారి శిష్యప్రశిష్యులూ-ఆదివిష్ణు కథలు చదవకపోవడం అయివుండవచ్చు.

తెలుగు కథలోకి ‘అగ్గిబరాటా’గా దూసుకువచ్చినవాడు, ఆదివిష్ణు. అప్పటి బ్రెండెని పట్టుకుని, పత్రికల కేడి కావాలో అది వ్రాయగలిగిన చాకచక్యంతో అతను రంగ ప్రవేశం చేశాడు. అయితే, అతికొద్ది సమయంలోనే-అతనా మెఱపుల మరకల నుంచీ బయటపడి, కథా జీవితంలోకి ప్రవేశించి, మంచి కథల్ని వ్రాసేయగలిగాడు. అందుకే మొదటి పేరా!

ఆనాటి భారతిలో శ్రేయోభిలాషులు, శ్రీమతి రాధమ్మ, బతకనివ్వండి, తొలి మంజులీ వంటి అద్భుతమైన మంచి కథల్ని వ్రాశాడు. ఆ తర్వాత ఉద్యోగం, పాలు, కుర్చీలు వంటి గొప్ప కథల్ని పత్రికలో వ్రాశాడు.

ఆదివిష్ణు కథాశిల్పానికి వన్నె తెచ్చిన గుణం-అతి చిన్న వాక్యాన్ని చాలా విస్తృతమైన రసపోషణకి వాడుకోగలగడం. అతను ఎక్కువ మాట్లాడేవాడు చాలా సరదాగా. కాని, కథారచన చేస్తున్నప్పుడు-ఈ తత్వానికి రివర్స్ అతను. నాలుగైదు పదాల వాక్యంతో, గుండెని సూటిగా తాకుతాడు. మిత్రుడి కళ్లలోకి చూస్తూ, భుజం తట్టుతూ-హితం చెప్తున్నట్టు-పరమ ఆర్థంగా వచ్చేస్తుంది ఆ వాక్యం. తెలుగు కథకుల్లో-ఒక ముళ్లపూడి వెంకట రమణకీ, ఒక రావిశాస్త్రికీ, ఒక వివేకానందమూర్తికీ, ఒక వాకాటికీ-గలనైపుణ్యం

ఇది. ఆ నైపుణ్యాల వరాకాష్ట-ఆదివిష్ణువాక్యం. దీనికి కారణం-మాలాంటి అంతరంగికులకి తెలిసింది-అతను ఇంగ్లీషులో ఓడ్స్ హౌస్ శైలిని జీర్ణం చేసుకుని వుండటమే!

‘కుర్చీలు’ కథ వుంది. ఇందులో ఒక రచయిత; ఉద్యోగం కోసం అతని సహాయాన్ని కోరిన రచయిత మిత్రుడు-వెంకట్రావ్ మేనల్లుడు-సంగమేశ్వరావ్. చాలా బలగం, గొప్ప వ్యాపారం వున్న పశుపతి వున్నారు. ఈ పశుపతినే ఉద్యోగం అడిగేది రచయిత. పశుపతి గారికి తన కూతుర్ని సినిమా స్టార్ని చేయాలనే ఆశ, కోరిక వున్నాయి. దాన్ని ఫలింపజేసుకోవడానికి అవసరమైన లొక్కమూ, తెలివి, చొరవ, తెగింపు-కూడా వున్నాయి. అందుకనే అతను చకచకా తాను కుర్చీలు మార్చగలడు. కుర్చీలు వేయించగలడు. కొందరికి తీయించనూ గలడు. ఒకప్పుడు తోటకూర కాడలో పురుగని విడిలించినట్లు, విడిలించేసిన మనిషిని (రచయితని) ఆ మనిషికి సినిమా దర్శకుడితో అతిసాన్నిహిత్యం వున్నట్లు తెలియగానే, అత్యవసరంగా మొహాన్న కృతకమైన నవ్వునీ, నిస్సగ్గునీ పూసుకుని ఆకాశానికి ఎత్తేయగలడు. ఇదీ పశుపతి కథ.

ఒక్కొక్క మనిషీ, ఒక్కొక్క పరిస్థితిలో, ఒక్కొక్క విధంగా-ఎంతగా అభినయించగలరో-ఈ కథలో పట్టి చూపించారు ఆదివిష్ణు, మనస్తత్వాన్ని తన విశ్లేషణతో కాకుండా-పాత్ర వర్తనతో, మాటతో, మాట తీరుతో-బహిర్గతం చేయడం అతను కథకుడుగా ఎంత సిద్ధహస్తుడో తెలుపుతుంది.

సన్నివేశం ఎలా సాగుతుందో చూడండి.

“ఎప్పటికప్పుడు మిమ్మల్ని చూచిపోదామని అనుకుంటూనే చాలా ఆలస్యం చేశాను. మొన్నామధ్య మినర్వాలో మీ ఫ్రెండ్స్ తో కనిపించేరు. అంతమందిలో మిమ్మల్ని డిస్టర్బ్ చేయడమెందుకని ఊరుకున్నాను”.

“అదేమిటండీ మంచివారేనే, డిస్టర్బ్ చేయడమేమిటండీ. బొత్తిగా...నో...అదేం బాగోలేదు.”

సంగమేశ్వరావ్ సిగ్గు నభినయించేడు. కాఫీ కప్పు కింద వుంచుతూ, నాన్నతూ అన్నాడు, “ఈమధ్య రెండు మూడు ఇంటర్వ్యూలు వచ్చేయండి. అవుతే, అవన్నీ పరాయి ఊళ్ళలో. అందుచేత నేను వెళ్ళలేదు. ఉద్యోగం చేస్తే మనూళ్ళోనే చేయాలని వుంది”

“అవునవును. ఈ రకమైన ఆలోచనలు మనూరి వాళ్ళకి చాలామంది కున్నాయి సుమండీ! బాగుంది”

“ఈ విషయం మామయ్యతో చెబితే నాకేం తెలీదు. నీ దారేదో నువ్వు చూచుకో అన్నాడు. అప్పుడిహ మీరు నాక్కునిపించేరు.”

...చూడండి. రెండు పాత్రల స్వభావం; ప్రవర్తన. పలుకు తీరు చక్కగా ఆవిష్కృతమౌతున్నాయి. ఇద్దరి హిడెన్ ఎజెండాల్నూ-బయటికొస్తున్నాయి. లోమనసులు వెలికి వస్తున్నాయి. ఇదీ రచనానైపుణ్యం. ఈ కథకి ప్రాణప్రదమైన ఘట్టం-పశుపతి కూతురు నాట్యప్రదర్శనం చేసే సందర్భం. అదీ సినిమా డైరెక్టర్ సమక్షంలో. దాని ఏర్పాటులో ఆంతర్యం ఆమెకి సినిమా ఛాన్స్ లభింపజేయడం. అక్కడ పశుపతి అండ్ కంపెనీ అవస్థ; కుర్చీల మార్పు-అదో చిన్న ప్రహసనం. చదివి ఆనందించాల్సిందే.

‘కుర్చీలు’ కథ ఇలా ముగుస్తుంది-పశుపతి రచయిత యింటికి వచ్చాడు-అతనితో కలిసి సినిమా డైరెక్టర్ బస చేసిన ఊరికి వెళ్ళడానికి. రచయిత పాఠకుడికి చెప్పన్నాడు చివరికి...“మా యింట్లో చాలా అందమైన కుర్చీలు రెండే ఉన్నాయి. సంగమేశ్వరరావు కొకటి: నేనొకటి వాడుకుంటే పశుపతి గారెక్కడ కూర్చుంటారనే విషయం ఆలోచిస్తూ నిలుచున్నాను. అప్పుడు నాకో పాత కుర్చీ కూడా ఉన్నట్టు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ జ్ఞాపకానికి వెంటనే నొచ్చుకున్నాను”

కథలో కుర్చీలాటకి రసవత్తరమైన ముగింపు ఇది. అందరికందరే తమ తమ కుర్చీల స్పృహ కలిగినవాళ్లు. మరి పశుపతికి పాతకుర్చీ వేస్తే-ఆయనతో రచయిత పని (అదే - సంగమేశ్వరరావుకి ఉద్యోగం యిప్పించడం) ఇంకా పూర్తికాలేదు కాబట్టి వ్యవహారం బెడిసికొట్టవచ్చు. పైగా అది అంత పెద్దమనిషికి అగౌరవం కూడా. అందుకే నొచ్చుకున్నాడు. ఇందులో వ్యంగ్యార్థం తీసుకున్నా-పాతకుర్చీ పశుపతి తత్వానికి అనువైనదే! కానీ చూస్తూ చూస్తూ దాన్ని బయట పెట్టగలడా?!

మనిషి ప్రకృతి అతని నైజంలోని స్వార్థానికీ, సంకుచితత్వానికీ, అతని జీవన ప్రవృత్తిలోని విలోలత్వానికీ ఈ కథలో ఆదివిష్ణు కల్పించిన ఆకృతి-వస్తువు బలాన్ని నిరూపిస్తుంటే, కథనం శిల్ప నైపుణ్యానికి దర్పణం పడుతోంది.

ఈ కథలో-

‘ఆయన లేచి నించున్నారు. నేను లేచి వచ్చేశాను’. ‘మూర్తి మా ఊరివాడే. చదువూ, ఉద్యోగం రెండూ ఈ ఊళ్ళోనే: వాళ్ళ సొంతవూరు-మా ఊరికి పదిమైళ్ళలో వున్న పల్లెటూరు. అక్కడే ఇల్లా, పొలం గట్లా వున్నాయి. వారానికో తడవ అక్కడికి వెళ్లి వస్తూంటాడతను.’ ఇలాంటి చిన్న చిన్న వాక్యాలు కథని భావస్ఫోరకం చేస్తూ ముందుకు నడిపిస్తాయి. ఇదే కథని పరిత గుండెమీద అచ్చొత్తించే ఆదివిష్ణు టెక్నిక్!

అవ్యవస్థా శ్లేష్మంలో అత్యల్ప జీవులు రామాచంద్రమౌళి కథ : 'జరిమానా'

పాతికేళ్ళ క్రితం ఒక రచయిత రాసిన పాతిక కథల్ని ఒక్కచోట మళ్ళీ చదవటం ఒక విశేషమైన అనుభూతి. 'గతంలోకి పునార్యనం' సంగతి అలావుంచితే, ఆ కాలంలోని సమాజమూ, మనుషులూ, స్థితిగతులూ, దౌర్భాగ్య దారిద్ర్యాలూ, ఉంటే గింటే - ఒక కొన్ని ఆహ్లాదాలూ, ఆనందాలూ - ఇవన్నీ చదువరిలో ఒక ఆత్మాన్వేషణకి దోహదం చేస్తాయి. ఎలా అంటే-ఆనాటి సమాజం, మనుషులూ, పరిస్థితులూ ఇలా ఉండేవా అని ముందుగా అనిపించి ఆ వెంటనే, 'అరే, ఆ స్థితిగతులన్నీ ఇవాళా అలాగే ఉన్నాయే' అనే వాస్తవికత చన్నీళ్ళలా చక్కన మొహాన్న చల్లుతుంది. కథ ద్వారా సాంఘిక చరిత్ర రచింపబడేది ఆ విధంగానే. అలాగే, కథ సార్వజనీనమూ, సార్వకాలీనమూ అయ్యేది కూడా ఈ విధంగానే.

ఈ లక్షణాలు కలిగిన కథలు రాసి, లబ్ధ ప్రతిష్ఠలు కావటమేకాక, తానే ఆ కథల్ని పునర్మూలించుకోవటం కూడా చేసిన ప్రసిద్ధ రచయిత రామాచంద్రమౌళి. ఇటీవల వారి '25ఏళ్ళ నాటి 25 కథలు' సంపుటి వచ్చింది. 'జ్ఞాపకాల చినుకుల్లో పులకించటం ఒక జీవన స్మృతి. ఒక మనదైన మన పాతవస్తువును తడిమి చూసుకోవడం మననే మనం మరోసారి మననం చేసుకోవడం. ఆత్మలోకి తొంగిచూపుకోవడం' అని ఆర్థంగా తడినవ్యుతో పలికి, ఆ క్రమంలోనే ఈ కథల పునఃస్పర్శ, పునరావలోకనం. పునః ప్రస్తావన' అంటూ అట్టవెనుక తన హృదయావిష్కరణం చేశారు, రామాచంద్రమౌళి. చాలా సమంజసమైన, అర్థవంతమైన వివరణ.

రామా చంద్రమౌళి నవ్యసాచి. రచయితగా అటు కవిత్వమూ ఇటు కథలూ శరపరంపరగా తెలుగు సాహితీలోకం మీద సంధిస్తూనే వున్నారు. సుమారు 20 ఏళ్ళ విరామం తర్వాత, ఇప్పుడు ఈ తరం రచయితలకీ, పాఠకులకీ తానెవరో, ఎంతటి ఘనుడో, స్పష్టంగా తెలియజేస్తున్నారు. ఇది చాలా అభినందనీయమైన అంశం!

రామా చంద్రమౌళి అనగానే గుర్తుకొచ్చే కథలు - 'ప్రపంచం తగలబడిపోతోంది', 'కూలీలక్ష్మి', 'జరిమానా' - వంటివి అనేకం ఉన్నాయి. పైరవీలకి పెట్టింది పేరైన ఒక

రాజకీయ నాయకుడు ఒక నిరుద్యోగికి ఉద్యోగం ఆశచూపి, ఆ నిరుద్యోగి డబ్బుతో జల్నాచేసి అతన్నొక నిస్సహాయ స్థితిలోకి త్రోసి వంచిస్తాడు. అతి దారుణమైన వాస్తవం. దీన్ని తట్టుకోలేక కడకా నిరుద్యోగి ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు. ఆనాటి గొప్పకథల్లో ఒకటిగా నేను అనేక వ్యాసాల్లో ఈ కథ గురించి రాయటమే గాక, అనేక సాహితీ సభల్లో ఉదహరిస్తూ వుండేవాణ్ణి.

రామాచంద్రమౌళి కథల్లో 'జరిమానా' ఒక ప్రత్యేకత కలిగిన రచన. నవంబర్ 1979లో ప్రచురింపబడింది. 5పేజీల కథలో ఒక భయంకర సమాజపు రొద అత్యద్భుతంగా, అపూర్వంగా చిత్రించబడింది. కోర్టు ప్రాంగణం. బండిమీద పండ్లు అమ్ముకునే అయిలయ్యని పట్టుకొచ్చారు పోలీసులు. అలాగే కొందరు 'కంపెనీ' సరుకునీ వాళ్ళ వ్యాన్లో తెచ్చారు. సరే.. వాళ్ళ టర్న్ కోసం చెల్లకింద పడిగాపులు.... 'కానిస్టేబుల్ కి చాయ్ తాగించి దోస్తీచేసి కొన్ని కొత్తబూతులు నేర్చుకోవటం....' ఇవన్నీ జరిగినై. కంపెనీ సరుకులో కొత్త యువతి జయమ్మ ఫైన్ కట్టి వచ్చింది. అయిలయ్యని పిల్వారు. 'చాకలి వాని ముందర గాడిదలా అతివినయంగా' జడ్డి ముందు నిలబడ్డాడు అయిలయ్య. 'ఏ మనిషి ఏడ్చు పట్టించుకోని రాతి దేవునిలా నిర్మలంగా కూర్చున్నాడు జడ్డి. 'పదిరూపాయలు కట్టిపో' అన్నాడు రాతిదేవుడు. ఎదురు ప్రశ్నవేశాడు అయిలయ్య. 'సార్ నూకుడు బండ్లోళ్ళం రోడ్డు మీదగాకుంటే మరి ఎక్కడమ్ముకాలె?' అని. ఫైన్ ఇరవైకి పెరిగింది. ఇంకేదో అనబోతుంటే, 'ముప్పైరూపాయలు' అన్నాడు జడ్డి కఠినంగా. 'అయిలయ్య బాణం దిగిన పక్షిలా చూచి, నోరు మూసుకుని చిరుగులు పడ్డ జేబులోనుంచీ మాసిన ముప్పై రూపాయల చిల్లరకట్టి, నృశానంలో నుంచీ వస్తున్న మనిషిలా బయటికొచ్చాడు!"

ఇక్కడికే, ఇప్పటికే శతకోటి దరిద్రాల, ఒకజాతి చరిత్ర శక్తివంతంగా చిత్రించడం జరిగింది. అయితే ఈ కథ ఇక్కడ అయిపోలేదు. సాయంత్రం కోర్టుటైమ్ అయిపోయింది. జడ్డిగారు కారెక్కి వెళ్ళిపోబోతున్నారు. ఆయన ఎదుటికెళ్ళి అడిగాడు అయిలయ్య. "మరి రేపటినుంచీ నేనూ, ఆ జయమ్మా ఏం జేయాలె?" అని. "ఏం జేస్తరు, మళ్ళీ నువ్వు పండ్లమ్ముకో. అది ఒళ్ళమ్ముకుంటుంది" "మల్లా పట్టె?" "మళ్ళీ ఫైనేస్తా".. అని "అది నా ద్యూటీరా పిచ్చివాడా. రో డ్డుమీద బతకటం నీ ద్యూటీ. నిన్ను పట్టుకూరావడం పోలీస్ వాళ్ళ ద్యూటీ. మీకు ఫైన్ వేయడం నా ద్యూటీ". 'ఇగ మా బతుకులన్నీ ఫైనేనా", ఈ జుల్మానా బతుకునుంచి మమ్మల్ని రక్షించండి బాబూ" "ఎవడ్రా రచ్చించేది. ఏడ్వండి.

రోడ్డుమీద పడి. డ్రైవర్ పోనీ” /“కారు బాణంలా దూసుకుపోయింది. నిలబడ్డ ఇద్దరి కళ్ళల్లోనూ దుమ్ముపడింది. పూర్తిగా!” అంటూ ముగిసింది కథ.

“కథా సాహిత్య క్షేత్రంలో సత్యం కావాలి, మొగమాటం కాదు’ అంటాడు శరత్. ‘జరిమానా’ కథలో సామాజిక వాస్తవికతతో పాటు, దేశీయత, దేశీయతతోపాటు ఏ మొగమాటాలతోనూ మసిబారని సత్యం ఆవిష్కృతమైనాయి. ఇదీ ఈ కథ ప్రత్యేకత.

అయిలయ్య, జయమ్మ, న్యాయవాది, పోలీస్, ప్రాసెక్యూటర్, జడ్జీలు - ఇలా కథలో ఈ పాత్రలన్నీ ఈనాటి కుళ్ళిపోయిన వ్యవస్థలో విభిన్న స్థితులకీ, గతులకీ, స్వరూప స్వభావాలకీ నమూనాలు. వీరి చర్యలవెనుక, ప్రతిచర్యల వెనుక, అసలు వీరందరి వెనుక - ఒక పెద్ద సమాజపు ఘోష వినిపిస్తోంది. దాన్ని వినిపింపజేయటమే బుచ్చిబాబు చెప్పిన కళాత్మక వాస్తవికత. దీన్ని సాధించిన గొప్ప కథాశిల్పి రామాచంద్రమౌళి. వస్తుచైతన్యానికి శిల్పనైశిత్యం పదును పెట్టింది.

‘జరిమానా’ కథలో శైలి ఉపమాలంకార సమన్వితమై, వాక్యం వాక్యం - ఆలోచనాత్మకమై నిలిచింది. తెలుగు కథల్లో - బహుశ ఐదుపేజీల కథలో శతసహస్రంగా పోలికల్ని గుప్పించిన వాక్యసరళి - కేవలం ‘జరిమానా’ కథలోనే జరిగిందంటే అతిశయోక్తి అనుకోకండి. కథని చదవండి. తెలుగు కథల్లో ఒక అనర్హరత్నం - జరిమానా అని మీరూ ప్రశంసిస్తారు. గొప్ప కథల్లో మరీ గొప్ప కథరాసిన రామాచంద్రమౌళికి అభినందనలు!!!

మనిషి ప్రవర్తన గురించి మంచి విశ్లేషణ

వై.రాంబాబు & శాయి కథ: ‘యాగీ’

1985లో వై. రాంబాబు & శాయిల కథాసంపుటి ‘సొంతంత్రం చిగురేసింది’కి ‘ఇవి స్నేహసౌరభాలు, మానవతా పరీమళాలు’ పేరుతో-సుప్రసిద్ధ రచయిత డి. వెంకట్రామయ్య ముందు మాట రాశారు. కథాసంపుటాల ముందు మాటల్లో ఆ అభిప్రాయం ఎంతో విలక్షణమైన, నిఖార్సయిన ఆలోచనల్ని మనముందుంచింది. దానిలో వెంకట్రామయ్య అన్నారు. ‘ఇంకో పదేళ్ళు వీళ్ళు రాయడం మానేసినా, గతంలో వీళ్ళు రాసిన కథల్లో కొన్నయినా, ఎప్పుడయినా, ఎవరయినా, చదువుకోటానికి పనికొస్తాయని నేను అభిప్రాయపడుతున్నాను” అని. అవును. రాంబాబు, శాయిల ఆనాటి రచనల్లో ‘దేవుడు, వాన’ వంటివి. తెలుగు కథల్లో ఉత్తమశ్రేణికి చెందినవి. చదువరుల మనసుల్లో నిలిచిపోయినవీ. రాంబాబు, శాయి 1985 తర్వాత కూడా అడపాదడపా కథలు రాశారు.

నిన్నుమొన్నటి వరకూ, వర్ణసంఘర్షణని, సమాజచలనసూత్రాల్లో ప్రధానమైనదిగా సాహిత్యం ఆమోదించింది. అహ్వనించింది. ఆ కేంద్రం చుట్టూ పుంఖాసుపుంఖంగా కథాస్పృజన జరిగింది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం - పాలగుమ్మి పద్మరాజు గారన్నట్లు - “మనుషుల్లో రెండే రకాలు - మంచి, చెడ్డ. సామాన్యంగా ధనికులూ, భూస్వాములూ అందరూ చెడ్డవాళ్ళు. పేదవాళ్ళందరూ మంచివాళ్ళు, రాజకీయనాయకులు రాక్షసులు. ఎక్కువ కథలు ఈ ‘సత్యాలు’ రుజువు చెప్పడం కోసం రాస్తున్నవి.”

అయితే, తర్వాతర్వాత వచ్చిన కథకుల దృష్టి విస్తృతమైంది. అంతకంటే ముఖ్యంగా దృక్పథం నిశితమూ అయింది. ఉత్తమకథకులు చాలామంది మానవసంబంధాల్లోని వైరుధ్యాల్నీ మనుషులు తమ తమ స్వభావాల రీత్యా ప్రత్యేకవ్యక్తులుగా ఉండటాన్నీ పరిశీలించటం మొదలుపెట్టారు. పర్యవసానంగా తెలుగు కథ అంతకు ముందున్న మూస నుంచీ బయటపడింది. కథ అమితమైన వైవిధ్యాన్ని సంతరించుకుంది. ఇతివృత్తాలూ, కథాంశాలూ, వాటి పరిధి విస్తృతమయ్యాయి.

పైన చెప్పుకున్న సిద్ధాంతం చట్రంలో బిగుసుకుపోని, మూసకథ కాని వొకదాన్ని గొప్పగా రాశారు రాంబాబు, శాయి. ఆ కథే ‘యాగీ’. రచన మాసపత్రిక 1998 మే సంచికలో వచ్చింది.

గంగరాజు పడవ నడుపుతాడు. భార్య మాంకాళమ్మ. వీళ్ల కూతురు ధనలక్ష్మి, పన్నెండేళ్ళది. ఇంట్లో పనులకు సాయపడుతుందని ప్రసాదరావ్ అనే ఆయన హైదరాబాద్ తీసుకువెళ్ళాడు. ప్రసాదరావ్ సెక్రటేరియట్‌లో పనిచేస్తాడు. ఆ పిల్ల ఒకరోజు కని చీకటివేళ కనిపించకుండా పోయింది. పిల్ల మేనమామ ఆదరాబాదరా వెళ్ళాడు. వెతికారు. ఆచూకీ తెలీలేదు. కడకు పోలీస్‌కేస్ పెట్టారు. గంగరాజు, మాంకాళమ్మ వాళ్ళకి తెలిసిన జర్నలిస్ట్ ఇంటికి వచ్చారు. జర్నలిస్ట్‌ల మీద జనానికి కొండంత నమ్మకం. తమ గోడు చెప్పుకున్నారు. ఈయనా చాలా శ్రద్ధగా విచారణ మొదలెట్టి, హైదరాబాదు కూడా వెళ్ళొచ్చాడు. ఫలితం దక్కలేదు. ఆయన హైదరాబాద్ వెళ్ళినప్పుడు మాంకాళమ్మ వచ్చి, జర్నలిస్ట్ భార్య ముందు రోదించిపోయింది. ఈమె ఓదార్చి, ధైర్యం చెప్పి పంపింది. జర్నలిస్ట్ తిరిగి వచ్చిన తర్వాత ఒకరోజు గంగరాజుచ్చాడు. వాళ్లు నా తల్లి ధనంని చంపేశారని ఏడ్చాడు. “ఆ తప్పు దాసి పెట్టి ఎయ్యబద్దాలాడుతున్నారు. ఇన్నాల్లా చూసేవు. అల్లనింక తేల్చయమనండి” అని గావుకేకలు మొదలుపెట్టాడు. కన్నకూతురు పోయిందనే బాధ కంటే, ఆ అవకాశాన్ని పట్టుకుని ఎంతో కొంత రాబట్టుకోవాలనే డిమాండ్‌ని చేస్తున్నాడు గంగరాజు. అసలువాళ్ళను అల్లరి పెడితే కాసులు రాలతాయన్న ఆశతో కడకిలా యాగీకి దిగాడు. జర్నలిస్టు, అతని భార్య - గంగరాజు తప్పుడు బుద్ధిని దుయ్యబట్టి, బయటికి పంపేస్తారు. వెళ్ళిపోతూ గంగరాజు అరుస్తున్నాడు. దిక్కుల నుంచీ ప్రతిధ్వనులు వినిపిస్తున్నాయి. అంటూ ‘యాగీ’ కథ ముగుస్తుంది!

‘మంచికథ మనల్ని మరో లోకంలోకి తీసుకువెళ్ళుతుంది... అది మనకు తెలియని లోకం కాదు. మన మానవలోకానికి వెలుగునీడల ప్రతిరూపమే! రంగస్థలం లాంటిది. అందులోని పాత్రల్ని మనం పోల్చుకునే పోల్చుకోలేని స్థితిలో వుంటాం. ఆ కావ్యలోకంలోకి ప్రయాణించటం ఒక అనుభవం. విలువైన ఆ అనుభవం ఏదో హాయినీ, ఏదో ఆనందాన్నీ ఇస్తుంది’ అంటారు-మహానవమిత హితశ్రీ. ‘యాగీ’ ఎందువలన మంచి కథ అయింది అని విశ్లేషిస్తే -

వర్గప్రమేయం లేకుండా - ఒక మనిషి ప్రవర్తన మీద అతని నైజం, స్వభావం ఎలాంటి ప్రభావాన్ని చూపుతాయో చాలా సున్నితంగా చిత్రించారీ కథకులు. పోయిన కూతురెలాగూ పోయింది మా సంగతేం చేస్తారని గావుకేకలు పెట్టాడు గంగరాజు. కూతురు పోయిందన్న బాధకన్నా, ఎన్ని పైనలు రాబట్టుకోవచ్చునన్న ఆరాటమే జాస్తి అతనికి. దీనికి తోడు మగబుద్ధి. గంగరాజు సమాజంలోని మనిషే. అయితే ఒక

ప్రత్యేకపాత్ర. ఆ పాత్ర వెనుక ఒక సమూహం ఉంది. ఆ సమూహం రూపాయి విలువ తెలిసిన మగవాళ్ళ సమూహం పాపం. చేసినవాడి నెవడినైనా అల్లరిపెడితే వాడా పాపాన్ని రూపాయలతో కడిగేసుకో చూస్తాడనే లౌకికం తెలిసిన మనుషుల సమూహం అది. ఆ మనుషులు సామాజికంగా ఏ వర్గానికి చెందినవారైనా కావచ్చు. అలాంటి అవకాశవాదులదంతా ఒకే తెగ. ‘యాగీ’ చేసి, డబ్బు దండుకునే తెగ అది.

సమస్యతో అసలు సంబంధం లేనివాళ్ళనైనా వీళ్లు ‘యాగీ’ చేయడానికి వెనుకాడరు. పరువుకోసమో, భయంతోనో, పిరికితనంతోనో, ఎలాగోలా వీళ్లని వదిలించుకోవాలనే చేష్టతోనో ఏ సంబంధమూ లేనివాళ్ళు కూడా ఎంతో కొంత చేయి విదిల్చే అవకాశం వుందనే రీతిరివాజు కూడా ఎరిగివున్న మనుషులు గంగరాజు వంటివాళ్లు! ఇదీ మనుషుల నైజం! ఈ వాస్తవాన్ని నేర్పుగా చిత్రీకరించడం వల్లనే ‘యాగీ’ మంచి కథ అయింది!

కథాకథనం అంటే అరటిపండు వొలిచి నోటికి ఇచ్చినట్లు ఉండటంకాదు. పరితలో, సాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞతనీ, మానవీయ విలువల్నీ ప్రోదిచేయటంకూడా. ఇదీ రచయిత కర్తవ్యమే. ఉదాహరణకి కథ చెప్తున్న స్త్రీ భర్త జర్నలిస్ట్ అని సూటిగా ‘నెరేషన్’ లో రాదు. ‘క్రిస్టిక్’గా వుంటుంది. అయితే, శైలి అందంగా, సరళంగా ఉంటుంది. ఆమె వేసవిలో గోదావరిలా ఉంది. ‘కన్ను ద్రవిస్తున్నా కడుపు మౌనం వహించదు’. ‘ఆవాళ అమావాస్య. గోదావరికి పోటొచ్చినట్లుంది. కన్నీటి, కడలి నుంచీ ఎదురెక్కుతున్న నీరు -వంటి పదచిత్రాలు అర్థస్ఫూరకంగా కుదురుకుని, కథాకథనానికి ‘క్వాలిటీ’ని పెంచాయి. అసాధారణమైన గొప్ప కథని రాసిన జంటరచయితలకు కథాభినందనలు.

అంతస్సంఘర్షణకు అక్షరరూపాలు డా॥ పెళ్లకూరు జయప్రద కథ : 'భావనాబంధం'

జయప్రదగారిది వృత్తిరీత్యా వైద్యం, చికిత్స. ప్రవృత్తిరీత్యా సాహిత్యం, జీవనవిచికిత్స. వైద్యం కల్పించిన అనుభవాల్ని, సాహిత్యం, జీవితం అందించిన చేదునిజాల్ని తన కథల్లో ప్రతిబింబింపజేస్తారు ఆమె.

కథలోని పాత్రలకి అంతస్సంఘర్షణని కలిగించటం డా॥ జయప్రద ప్రత్యేకత. చేయడమూ, మానడమూ, చెప్పటమూ, చెప్పకపోవడమూ వంటి సంఘర్షణ అది. Conflicts beget truth. ఆ సంఘర్షణ నుంచీ ఒక వాస్తవం, ఒక జీవన సత్యం, ఒక ఆచరణీయమైన దృక్పథం బయటపడుతుంది. ఈ ఫలశ్రుతి నుంచీ చదువరులకు ఒక లోచూపు, లోవివేచన అందుతాయి. కథా ప్రయోజనం నెరవేరుతుంది.

డా॥ జయప్రద గారికి ప్రశస్తి తెచ్చిపెట్టిన చాలా మంచి కథలు ఉన్నాయి. ఉదాహరణకి జిజ్ఞాస, 'పిన్ని' వంటివి ఆమె ముద్రతో భాసించిన కథారత్నాలు. 'తీర్పు' కథ ఉంది. యాభైవిళ్ళు పైబడిన తండ్రి తనకొక తోడు కావాలని రాధమ్మ అనే ఆమెని పెళ్ళి చేసుకోవాలనుకోవడం కూతురికీ , కొడుక్కీ పడదు. తల్లి గుర్తుకొస్తూ వుంటుంది. ఆ ఆలోచననే అసహ్యించుకుంటారు. అయితే, ఒంటరి వాడైన ఆయన అవసరాల్ని ఆయన ఉనికినీ ఎంతమేరకు వాళ్ళిద్దరూ పట్టించుకున్నారు? రేపు ఎంతవరకూ ఆయన పట్ల తమ సహానుభూతిని చూపగలరు? వీటికి కచ్చితమైన సమాధానం లేదు. అందుకే తన నిర్ణయాన్ని తాను తీసుకున్నాడు. రాధమ్మని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఈ సంభవం మీద లోకం 'తీర్పు' ఎలా వుంటుందో కథా కథనం చెప్తుంది. కొడుకు సాయి నోరువిప్పి తండ్రి చర్యని గర్హిస్తాడు. అప్పుడు "నీకు నచ్చలేదని నీ తండ్రి ఈ రోజు రాధమ్మ చేయి వదిలేస్తాడనుకో, రేపు దురదృష్టవశాత్తూ ఆయనకు కాలో చెయ్యొపడిపోతే, నీ చేత్తో ఆయన నోట్లో అన్నం పెడతావా? బాత్‌రూమ్‌కు తీసుకువెళ్ళి మనస్ఫూర్తిగా స్నానం చేయిస్తావా? మలమూత్రాలు శుభ్రం చేస్తావా? రాధమ్మలా చేయగలనని చెప్తావా? చెప్పు" అని అడగాలనిపిస్తుంది కథలోని 'నేను'కు!

కథానిక జీవితదృక్పథాన్ని అంతో యంతో ప్రభావితం చేయగలగాలి. 'తీర్పు' వంటి కథల్లో ఆ శక్తి కుదురుకుని ఉన్నది. ఆ శక్తి ఈ కథని గొప్ప కథని చేస్తోంది!

అలాగే డా॥ జయప్రద కథలు రాస్తున్న తొలిరోజుల్లోనే 'భావనాబంధం' అనే గొప్ప కథకి బహుమతి లభించింది. ఆంధ్రప్రభలోనే అని గుర్తు. ఆ కథతో ఆమె చాలామంది సాహితీప్రముఖుల దృష్టిలో ఉత్తమరచయిత్రిగా స్థిరపడ్డారు. విజయవాడ సభల్లో సంజీవదేవ్ గారు ఈ కథ గురించి ప్రశంసించటం నా జ్ఞాపకాల్లో ఇంకా తాజాగా వుంది! పాఠకులకూ ఆమె అభిమానరచయిత్రి అయ్యారు.

'భావనాబంధం'లో యమున చాలా సెన్సిటివ్ డాక్టర్. వృత్తిపట్ల చిత్తశుద్ధి, మమతామానవతల పట్ల ఆరాధనాభావం ఉన్న స్త్రీ. కన్నమ్మ అని ఒక పదిహేడు, పద్దెనిమిదేళ్ళ పిల్ల. గర్భవతి. రెండోనెల. భర్త అకాలమృత్యువు వాత పడ్డాడు. ఈమె 'కేర్'లో వుంటుంది. తల్లిది చాలా బడుగు బతుకు. కానుపు కష్టమైంది, చాలా శ్రమపడి బిడ్డనిబయటికి తీసింది. తీరా, ఆ బిడ్డ అతి బలహీనపు పాప, చాలా చిన్న ఆకారం, ఒళ్లంతా నీలిరంగులో వుంది. ఏడుపు లేదు. చాలా అవస్థ పడుతుంది. డాక్టర్ ఎలాగైనా ఆ బిడ్డని తల్లికందించాలనే ఆకాంక్ష. ఆమె ఆశల కళ్ళు చూస్తూ తానే చేయవలసిందంతా చేసింది. చివరికి ఒక కొత్త గోళంలోకి అడుగుపెట్టినట్టు పాప కెవ్వుమంది.

నాలుగురోజుల తర్వాత రాత్రి ఆ పాపకి ఫిట్స్. ఎంతో ధ్రుగుల్ అవుతుంది. బిడ్డని రక్షించలేకపోతుంది యమున. ఇంజెక్షన్ ఇస్తున్న ఆమె చేతుల్లోనే ఒరిగిపోయి చనిపోయింది కన్నమ్మ బలహీనపు బిడ్డ. కన్నమ్మని ఓదార్చడం కంటే తానే పెద్ద పాక్ తిని విచారిస్తుంది డాక్టర్. తన దగ్గర మిగిలిన ఇంజెక్షన్లూ, మందులూ డాక్టర్‌కి ఇచ్చి వెళ్ళిపోయింది కన్నమ్మ. వాటినిమె టేబుల్ సొరుగులో పెట్టింది. రాత్రి తొమ్మిదికి ఉన్నట్టుండి తన బిడ్డకి హరిణికి, పదినెలల పాపకి పిట్స్ మొదలవుతాయి. అదిరిపోతుంది యమున. ఇంట్లోవాళ్ళంతా కంగారు పడతారు. కావలసిన మందులు అందుబాటులో లేవు. కన్నమ్మ ఇచ్చి వెళ్ళిన ఇంజెక్షన్ పనికొస్తుంది. ఇవ్వొచ్చు. కానీ, దాన్ని చేస్తే కన్నమ్మ పాపలా తన పాప కూడా తన చేతుల్లోనే ప్రాణాలు విడిస్తే?

ఇదీ సంఘర్షణ, అంతర్మథనం! టేబుల్‌లో ఇంజెక్షన్‌పాములా బుస కొట్తుంది! డాక్టర్‌కి భయం, భీతి, అనుమానం, ఆందోళన. అతలాకుతలమైపోతున్నాయి-శరీరమూ, మనస్సు కూడా! చివరికి మరిది (అతనూ డాక్టర్) ఆ ఇంజెక్షన్ ఇచ్చేస్తాడు. డాక్టర్ యమున తన బాధ. భయాలతో మూర్ఛపోయింది, సరే... శుశ్రూషతో తేరుకుంటుంది. ఆసరికి పిల్ల కూడా తిప్పుకుంటుంది.

స్వస్థమైన మనస్సుతో అనుకుంటుంది డాక్టర్. "పిచ్చిసెంటిమెంట్స్‌ని పట్టుకుని వేలాడి, వేయి శంకలతో వేసారిపోయి, కన్నబిడ్డ కొన్ని నిమిషాల అదనపు బాధకి

కారణభూతురాలనయ్యాను... నా మేధకూ, విచక్షణకూ అతీతంగా, నా భావాలకు నేనే బందీనై గజ్జెల సంకెళ్ళతో నిస్సహాయంగా నిలిచాను” అని!

ఇదీ ‘భావనాబంధం!’ "Man is imprisoned by his own thoughts" అన్నది ఇందుకే! మనిషి జీవిత, బతుకు, భౌతికమైన కష్టసుఖాలు ఇవన్నీ నాణేనికి ఒకవైపు. అంతర్మధనం , అంతస్సంఘర్షణ ఇవన్నీ రెండోవైపు. ఇవన్నీ కథలకెక్కవలసిన ఆవశ్యకతకి ‘భావనాబంధం’ వంటి కథలు చోదకశక్తిగా పని చేస్తాయి. అందుకే ఈ తేజోరేఖని (ప్రచురణ అయిన ఇన్నేక్షన్ తర్వాత) ఈ శీర్షికకి ఎన్నుకోవటం!

కథ చెప్పటంలో డా॥ జయప్రద గారికి తనదైన శైలి వుంది. అది ఎక్కువగా సంభాషణాశైలి. ఆ సంభాషణ జరుగుతున్నప్పుడు పాత్రలు సూటిగా మన కళ్ళలోకి చూస్తూ మనతో మాట్లాడుతాయి. అందుకనే అవి మనల్ని తమ వెంట తీసుకుపోతాయి. అక్కర్లేని భేషజాలూ, అతకని నవ్వులూ తటస్థపడవు. సంభాషణాశైలి నాటకీయతని కూరుస్తుంది. సంఘర్షణాచిత్రణకి అత్యంతమూ అనువైనది. డా॥ జయప్రద గారి కథలు అంతస్సంఘర్షణ చిత్రణలు. కనుక, శైలి శిల్పాలు కూడా తదనుసరణీయంగా సాగుతాయి. సమాజహితాన్నీ, వ్యక్తి చైతన్యాన్నీ ఆకాంక్షించే డా॥జయప్రదగారి స్వచ్ఛహృదయ ప్రత్యామ్నాయాలు ఆమె కథలు! వాటికి శతాధిక అభినందనలు!!

వెంటాడే ఆలోచనే ఆచరణకి మూలం! యర్రంశెట్టి శాయి కథ ‘సర్క్యస్’

హాస్య కథా నవలారచయితగా యర్రంశెట్టి శాయి పేరు పాఠకలోకానికి సుపరిచితం. సుమారు 600 కథలు, 50 నవలలు రచించి, అనన్యసామాన్యమైన ప్రాచుర్యాన్ని పొందారు. శాయి ‘హ్యూమరాలజీ’ పేరుతోనూ, ఇటీవల అపార్ట్ మెంటా లజీతోనూ రాసిన, రాస్తున్న వ్యంగ్య రచనలు అభినందనీయంగా చదువరుల్ని ఆకర్షించాయి. ఆకర్షిస్తున్నాయి. శాయి టీవీ సీరియల్స్ కీ, సినిమాలకూ కూడా బాగానే స్క్రిప్టు రాసిన సప్తవాచి. అయితే, శాయిని చాలా సీరియస్ రచనలు, అందునా అద్భుతమైన కథలు రాసిన వన్నెకెక్కిన రచయితగా 60-70 దశకంలోని పాఠకులు అధికంగా గౌరవిస్తారు.

ఉప్పల నరసింహం కథా వేదికని నిర్వహించిన కాలంలో వారి సాహిత్యంలో ఒక కొటేషన్ కనపడుతూ ఉండేది. “ఉత్తమకథా సాహిత్యం ఉత్తమసమాజాన్ని నిర్మిస్తుంది” అనేది ఆ నినాదం. “ఏది ఉత్తమ కథ?” అని మళ్ళీ ప్రశ్న. మనకు ఈ అంశం మీద ఎక్కువ మోతాదులోనే సమాధానపదార్థం ఉంది. మానవీయలోణాల్ని సంతరించుకొని, సమాజ హితకరమైన భావజాలాల్ని ప్రోది చేస్తూ, వ్యక్తి చైతన్యపరిధిని విస్తృతం చేయగలిగినది ఉత్తమసాహిత్యం. కథ, అందులో ఒక భాగం. ఈ లక్షణాల్ని భూమికగా స్వీకరించి, వాస్తవికతని శాశ్వతమానవతావిలువతో మిశ్రీకరించి చాలా మంచి కథలు రాసిన రచయిత-యర్రంశెట్టి శాయి. అలాంటి మంచి కథల్లో ఒకటి ‘సర్క్యస్’!

ఊళ్లోకి సర్క్యస్ వచ్చింది. దానికి అనేకరకాల పర్మిషన్స్ ఇవ్వవలసిన ఆఫీసులో ముగ్గురు ఉద్యోగులు, బలవంతంగానూ, బెదిరింపులతోనూ తగినన్ని పాస్ లు సంపాదించి-పెళ్లాం పిల్లలతో సర్క్యస్ చూడ్డానికొచ్చారు. వీరంతా ముందుగానే అక్కడికి చేరుకున్నారు. అది మృగాలకు ఆహారం ఇచ్చే సమయం. పిల్లలంతా ఉత్సాహంగా చూడసాగేరు. మృగాలన్నీ బక్కచిక్కినట్లు కనిపించటం పిన్నలకూ ఆశ్చర్యం కలిగించింది. సింహాలకూ, పెద్ద పులులకూ మరీ తక్కువ మాంసం వేయడంతో, అవి భీకరంగా అరవటం ప్రారంభించినై.

ఆ విషయం మీద ప్రశ్నలూ, సమాధానాలూ సాగినై. సర్కస్ అతనితో రంగారెడ్డి అని ఒక ఉద్యోగి అన్నాడు. “మీరు సరిగ్గా తిండి పెట్టకపోవడం వల్లే ఇవన్నీ అలా చచ్చేటట్లున్నాయ్” ని. అతను కోపంగా రెడ్డివైపు తిరిగాడు. “ఎక్కడి నుంచీ తెచ్చి పెట్టమంటారు సార్? టికెట్స్ అమ్మితే వచ్చే డబ్బు ఏ మూలకి సరిపోతుంది? అందుకనే ఒక పూటే తిండి పెడుతున్నాం వాటికి. సర్కస్ వచ్చిన కొత్తలోనే టికెట్ అమ్మకాల పరిస్థితి ఇలా ఉంటే, తర్వాత ఏమవుతుందో ఏమిటో! రోజు విడిచి రోజు తిండి పెట్టాల్సి వస్తుందేమో!” అని దీనంగా అన్నాడతను. “మిగతా జంతువులన్నీ కూడా కళ్లలో ప్రాణం పెట్టుకుని ఉన్నట్లు అనిపించింది మాకు” అంటాడు కథలో ప్రధానపాత్ర “నేను?”. ఆ తర్వాత సర్కస్ వ్యక్తి ఏ ఏ డిపార్ట్మెంటుకి ఫ్రీ పాస్లు ఎన్నెన్ని ఇవ్వాలో చెప్పాడు వినుగ్గా. చివరికి అంటాడు, “వాళ్లందరికీ తప్పకుండా ఈ మూగ జీవుల ఉసురు తగుల్తుంది సార్” అని!

సరే. ఆ తర్వాత పోలీస్వారి కుటుంబాలు రావడం, హడావిడీ, చిరుద్యోగుల బరాబర్లూ, వగైరా చూస్తారు వీళ్లు. ఉన్నట్టుండి చిన్న పిల్ల వనజ, “డాడీ మనం టిక్కెట్ కొనుక్కుని వెళ్దాం డాడీ, లేకపోతే వాటికి తిండి వుండదు డాడీ” అన్నది. పిల్లలూ అదే మాట. అడవాళ్లు కసురుకుంటున్నారు. కొద్దిసేపు చర్చ. తర్జన భర్జనలు కథలో ప్రధానపాత్ర అంటాడు, “మనం పనికిరాని సినిమాలకీ, క్రికెట్ మ్యాచ్లకీ, ఎగ్జిబిషన్ లకీ వందలూ వేలూ తగలేస్తున్నాం. ఒక పూట అందరం అయిస్ క్రీమ్ కొనుక్కుతింటే వందలు ఖర్చవుతుంది. కానీ, ఇన్ని జంతువులు, ఇన్ని వందలమంది ఆర్టిస్టుకు వంద రూపాయలు ఖర్చు పెట్టటానికి మనకు మనసొప్పదు. నిజంగా మనల్ని చూసి మనమే సిగ్గుపడాలి” అని.

ఫలితం పాస్లన్నిటినీ చించేసి-వంద రూపాయల నోట్లు తీసుకుని క్యూలో నిలబడ్డారు-మూడు కుటుంబాల యజమానులూ! ఇదీ కథ!

శాయి కథ రాస్తే-‘ఇదుగో నేను బ్రహ్మాండమైన కథ రాస్తున్నానహో’ అని అరుపులూ, గట్రా కనిపించవు, వినిపించవు. ఆ కాలంలో మంచి కథలు రాసిన చాలామంది రచయితలకి, ఆ విధమైన ప్రచారాలైన లేదు. అస్తిత్వవాదాలూ, సామాజిక స్పృహలూ, ఇజాల నినాదాలూ దట్టించి, ఏ ఫ్యాషన్ మూస కథో ఒకటి రాసి, దాన్ని పదిమంది విమర్శకుల నోళ్లలో నానించి “గొప్ప” కథకుడైపోవాలన్న తాపత్రయం ఉండేది కాదు. ఆయా మంచి రచయితలు-ఆ కాలంలో-మనిషిలో కొన్ని ఆరోగ్యకరమైన స్పందనలు

కలిగించే మంచి కథలు రాశారు. వారి కథల్లోనూ ఇప్పుడు కథల్లో మనం చూస్తున్న సమస్యల సంక్షిప్తత ఉండేది. అయితే, అది కథాంతర్గతంగా, కథాత్మకంగా పూసల్లో దారంలా ఇమిడి ఉండేది. అనుభూతిస్ఫూరకంగా ఉండేది. జీవితం మొత్తాన్నీ కాకుండా, జీవనపార్శ్వాన్ని చూపుతూ ఉండేది మంచి కథ!

‘సర్కస్’ కథలో చూడండి. ఒక సామాజిక బలహీనత ‘పేరసైట్’ లా ఇతరుల మీద బతికి అనుభవించేసే తత్వం-ఫ్రీ పాస్ల కోసం వెంపర్లాట-అంతర్దీనంగా ధ్వనిస్తోంది. ఆ దుర్లక్షణం పర్యవసానం, ఎంతో ఆర్థ్రంగా, ఆర్థితో అందించబడింది. దాన్నుంచి మనుషుల్లో రావలసిన “మార్పు” వచ్చింది.

“తాము అల్లుకున్న సాలెగూళ్లల్లో తిరిగే లఘుమతులు విస్తరిస్తే గానీ విశ్వజనీనదృక్పథాల వైశాల్యం తెలియదు” అంటారు డా॥ సి.నారాయణరెడ్డి, ఒక కవితలో. అదిగో అలా, లఘుమతులకు ఆ తెలివిడిని అందించగలిగిన మంచి కథ ‘సర్కస్.’ ఉల్పాగా పాస్లని పొంది సర్కస్ని ఆనందించటం-మరి కొందరు మనుషుల్నీ, మృగాల్నీ కూడా ఏ విధంగా బాధిస్తోందో అవగతం చేసింది. కథా ప్రయోజనం అదే గదా! అలాగే మునిపల్లె రాజుగారు అంటారు-గొప్ప కథ ప్రయోజనాన్ని వింగడిస్తూ-‘పరోక్షంగా పాఠకుడి చేతనను జాగృతి చేయడమే’ అనీ. ‘అంటే సంస్కారం ఎన్నో విషయాలను పరిత హృదయాలోకానికి-వదిలి పెట్టటం’ అనీ. నిలకడగా ఆలోచించి చూస్తే యర్రంశెట్టి శాయి కథల్లో సాధించుకున్న నేర్పరితనం అదే అనిపిస్తుంది. అందుకనే, ఆయన కథలు వడగాలిలా వీచవు, మంటలా సలుపుతాయి! అలాంటి కథల్లో ఒకటి ఈ ‘సర్కస్!’ కథాతేజోరేఖకి ఆత్మీయాభినందనలు!

సంస్కృతి లక్ష్యమూ మట్టి మీది మమకారమే! వల్లారి శివప్రసాద్ కథ : 'ఇన్ మిట్టీ సే తిలక్ కరో'

నా ఊరు, నా ప్రాంతం, నా దేశం ఇలా మట్టిమీది మమకారం మనిషి జీవనాడిలో ధ్వనిస్తూ వుంటుంది. దీన్ని సెంటిమెంట్ కింద కొట్టిపడేసేవాళ్లున్నారు. అయితే అన్ని సెంటిమెంట్లనీ ట్రాప్ కింద చులకన చేసేయటం కూడా ఒక సెంటిమెంట్! నిజానికి తన వారి మీద, తన ఊరి మీద రాగద్వేషాలకీ, మమతా మమకారాలకీ అతీతంగా, ఏ మనిషి మాత్రం తన మనుగడ సాగించగలడు? సంక్షిప్తమై పోతున్న ఈ నాటి సమాజజీవనంలో, కాలమాన పరిస్థితుల్లో స్థానికత, ప్రాంతీయత, దేశీయతలను గురించి అస్తిత్వ స్పృహ, చైతన్యం తమ ప్రభావాన్ని గాఢంగానే చాటుకుంటున్నాయి.

కథానికల్లోనూ ఈ 'సెంటిమెంట్' బాగానే మిశ్రితమవుతూ వుండీనాడు. దీనికి కారణం ఏమిటి? కథానిక, సమాజజీవనవాస్తవికతనీ, వ్యక్తిభావాలనీ, ప్రవర్తననీ ఆధారం చేసుకుని రూపొందడమే. జీవన వాస్తవికతని ఒకింత కళాత్మకం చేసి కథకు చదివించే గుణాన్ని రంగరిస్తాడు కథకుడు. దీన్నే సాంకేతికంగా శిల్పం అంటున్నాం. కథలో దీన్ని పోషించే రచయిత మనిషికి గల విభిన్నమైన మమకారాల్నీ, లేదా వాటిలో ఏదో ఒక దాన్ని హైలైట్ చేయటం అసహజమూ కాదు, అసమంజసమూ కాదు. అలా, దేశం మీది మమకారాన్ని హైలైట్ చేస్తూ రాసిన ఒక గొప్ప కథానిక 'ఇన్ మిట్టీ సే తిలక్ కరో!' రచయిత వల్లారి శివప్రసాద్.

ఒక తరం పాఠకులకి శివప్రసాద్ సుపరిచితుడు మాత్రమే కాదు, అభిమానరచయిత కూడా. నలభై యాభై కథలు రాసి, వాటిలో పన్నెండు పదమూడు కథలకి బహుమతులు పొందిన వాడు. వారి 'తాజ్ మహల్, కురిసిన మబ్బు' వంటి కథలు చాలా ప్రసిద్ధి పొందాయి. ప్రదర్శనయోగ్యమైన అనేకనాటికలూ రాశారు శివప్రసాద్. వాటికి పరిషత్తుల్లో పొగడ్తలూ, బహుమతులూ లభించాయి. బాలసాహిత్యంలోనూ కృషి చేశారు వారు. వారి 'రేపటి పౌరులు' నవల కూడా పాఠకుల్ని అలరించింది. 'ఇన్ మిట్టీ సే తిలక్ కరో' కథ ఇలా నడుస్తుంది. తాతారావు బ్రూక్లిన్ హాస్పిటల్లో అటెండెంటు కార్డియాలజిస్ట్ గా చాలా కాలంగా పనిచేస్తున్నాడు. ఆయన నెలరోజుల పాటు ఇండియాలో గడిపి, తిరిగి రెండు రోజుల క్రితం బ్రూక్లిన్ కు, తిరిగొచ్చాడు. అన్న కూతురి పెళ్లికి

వెళ్లాడాయన. ఎందరో బంధువుల్నీ, మిత్రుల్నీ కలిశాడు. మిత్రులిచ్చిన కానుకల్ని వారివారికి భద్రంగా అందజేసి, మళ్లీ వారిచ్చిన కానుకల్ని వీరికివ్వడానికి తీసుకొచ్చాడు. వాటిని పంచటానికే ఒక విందు ఏర్పాటు చేసి, వారందరినీ ఆహ్వానించాడు. న్యూయార్క్ యూనివర్సిటీలో రిసెర్చ్ చేస్తున్న రమణ గ్రామానికి కూడా వెళ్లాడు. తాతారావు ఇండియాలో ఉన్న ఆ నెల రోజుల్లోనూ, రమణ తండ్రి దశరథ రామయ్య, ఆయన స్థితిగతుల్నీ, ఆయన నివసిస్తున్న పూరిల్లు, అడక్కుండానే చెప్పింది. శుష్కించిన దేహంతో వయస్సు మీరినవాడిలా కనిపిస్తున్నాడు. ఈయన్ని చూసి ఏ బ్యాంక్ అధికారో అప్పుకోసం వచ్చాడని భయపడ్డాడు. సరి, విషయం తెలుసుకుని ఆనందించి, కళ్లల్లో వెలుగుతో కొడుకు గురించి అడిగి విన్నాడు. రమణ భార్యనీ, కొడుకునీ పరిచయం చేశాడు. మాటలు సాగినై. ఫోటోలు తీశాడు తాతారావు. దశరథరామయ్య అంటాడు. "బాబుగారూ, అభిమానాలు ఆధరవులవుతాయా! నా కొడుకు పదిమందికి ప్రయోజనం కలిగే పని చేశాడని నలుగురూ చెప్పుకుంటుంటే వినాలన్న కోరిక ఒక్కటే మిగిలింది. మేం సుఖంగానే వున్నాం ఇక్కడ. ఆరోగ్గెం జాగ్రత్తగా చూసుకోమనండి" అని, కంట తడి కన్ను జారకుండా. కొడుక్కి ఏమైనా ఇవాల్సీ వుంటే గుంటూరు తెచ్చి ఇమ్మని, వచ్చేశాడు తాతారావు. అతడు హైదరాబాద్ కి ప్రయాణమవుతుండగా, చాలా హడావిడిగా, చెమటలు కక్కుతూ వచ్చాడు దశరథరామయ్య. ఒక పాత కాలపు ఇత్తడి క్యారేజీ అందించి, "ఇది పట్టుకెళ్లి ఇవ్వండి" అన్నాడు. అది తీసుకుని వచ్చేశాడు తాతారావు.

అహూతులంతా చేరారు. తాతారావు ఎవరి కానుకలు వారికి అందజేస్తున్నాడు. రమణకి తండ్రి ఇచ్చిన క్యారేజీ ఇచ్చాడు. హాస్యపరిహాసాల మధ్య అందరూ ఆసక్తిగా, దాన్లో ఏముందో చూపాల్సిందేనని అడిగారు. రమణ కాస్త సిగ్గుపడ్డాడు. మెల్లగా మూతలు తీయసాగాడు. మొదటి గిన్నెలో గుంటూరు గోంగూర పచ్చడి. అందరూ చప్పట్లు కొట్టారు. రెండవ దాన్లో ఒక చిన్న బొమ్మ. మరొకటి హృదయాకారంలో కత్తిరించిన చిన్న రంగు అట్ట ముక్క. మూడో దాన్లో, ఉత్కంఠతో చూశాడు. అది పొడి మట్టి. జన్మ భూమి మట్టి! అందరి మనస్సులూ ఉద్వేగంతో బరువెక్కాయి. 'ఈ కానుక రమణ ఒక్కడి కోసం మాత్రమే కాదు, మనందరి కోసం. దేశం వదలి పరాయి దేశం మీద కాలుబెట్టిన లక్షలాది భారతీయుల కోసం' అన్నాడు తాతారావు ఎంతో ఉత్తేజంతో! ఆ మట్టిని తీసుకుని కళ్లకద్దుకుని తర్జనితో నుదిటి మీద దిద్దుకున్నాడు. ఆ తరువాత అక్కడ వున్నవారంతా ఆ మట్టిని సిందూరంలా నుదుటి మీద దిద్దుకున్నారు" అంటూ ముగిసింది కథ!

1993 మేలో ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవారపత్రికలో వచ్చిందీ కథ. ఈ నాడు సాహిత్యంలో బలంగా వినిపిస్తున్న అస్తిత్వవాదాలు ఇంకా తీవ్రం కాని రోజుల నాటిది. అయితే, దేశభక్తి ప్రేరకంగా సాగిన కథ.

కథావస్తువులో ఒక ఆదర్శం ఉంది. భారతీయాత్మ ఉంది. ఒక అంతర్లీనమైన సందేశం వుంది. ఉద్యోగభరితమైన ఒక సెంటిమెంట్ ఉంది. కథానికకు ప్రాణప్రదమైన క్లుప్తత ఉంది. స్థలకాలాల ఐక్యత ఉంది. నాటకీయత ఉంది. తాతారావు, దశరథ రామయ్య గారి పల్లెలోని సన్నివేశం, తిక్కన రచనా ఫణితనీ, సోమన సంవిధాన వైపుణ్యాన్నీ గుర్తుచేస్తూ ఎంతో ఆర్థంగా సాగుతుంది. అలాగే కథానికలో క్రియాశీలత ఉంది. తాతారావు పరంగా కథ జరుగుతుంది. నిజానికి అతని చలనచాలనాలన్నీ, దశరథ రామయ్య 'సెంటిమెంట్' అనే కథాంశ ప్రోద్బలంగా సాగాయి. 'ఇస్ మిట్టీ సే తిలక్ కరో' కథ, తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక అపూర్వమైన, అపురూపమైన వజ్రపుతునక! శివప్రసాద్ గారికి అభినందనలు!!

‘మనిషి మనుసులోని మాలిన్యాన్ని శుద్ధి చేయడం ఎలా?’ సదానంద్ శారద కథానిక ‘మురికి’

ప్రకృతిని, మనిషినీ జీవితాన్ని - ఆర్థితో అధ్యయనం చేస్తుంటే - వైవిధ్యం అంటే ఏమిటో తెలుస్తూ - మనో నేత్రం ముందు కొత్త ద్వారాలు తెరుకుంటూ వుంటాయి.

ఇంతటి వైవిధ్యాన్ని తనలో నింపుకుంటూ, వేయి హరివిల్లులుగా విస్తరిస్తున్నది - తెలుగు కథ. ఈ అదృష్టాన్ని సాహితీ లోకానికి అందిస్తూన్న ఉత్తమ కథకులు ఎందరో మనకు వున్నారు. అలాంటి వారిలో సదానంద్ శారద వొకరు.

చెప్పదలచుకున్న విషయాన్ని వ్యంగ్య విలసితంగా చెప్పటం - ఒక కథా గుణం. సదానంద్ శారద కథల్లో వ్యంగ్యం సున్నితంగా వుంటుంది. అయితే అది అతి సూటిగా వుంటుంది. ‘ఎక్కడ తగలాలో అక్కడ తగుల్తుంది’ అనిపిస్తుంది. ‘మురికి’ కథా ప్రారంభంలోనే - ఈ వ్యంగ్యం చక్కగా ధ్వనిస్తూ సాగుతుంది. చూడండి.

“అందమైన ఇన్ని రోడ్లున్నాయి.... ఎత్తయిన ఇన్ని బిల్డింగులున్నాయి.... ఆకాశంలో రోహిణి తిరుగుతోంది... దేశం అభివృద్ధి కాలేదంటారేం.... అలా అనేవాడికి దేశాభిమానం లేదు.... దేశభక్తి లేదు.... దేశమంటే ప్రేమేలేదు.... వాడు మూర్ఖుడు.... అభివృద్ధి నిరోధకుడు.... చూడు సుబ్రాహ్... నీ దేశం అభివృద్ధి ఈ బిల్డింగుల ఎత్తులో వుందా.... అరడగుల పొడుగు పెరిగిన మనిషి గొప్ప వాడయినట్లు లెక్కటోయ్....” అంటూ కథలోకి తీసుకువెళ్తుంది పాఠకుణ్ణి.

ఆ సుబ్రాహ్ ఇప్పుడు బస్ స్టాపులో నిలబడి వున్నాడు. అవును బస్ కోసమే. అతని పక్కగా....” ఎవరది? చెవిలో దూది... ఎముకల మీద అతికించిన చర్మంలా పీక్కుపోయిన మొహం... అతుకుల కమీజు.... వయసు మళ్ళిన వంటా....’ బిచ్చగాడయింటాడని మొట్టమొదటి ఊహజనిత నమ్మకం! అతను మాట కలిపేడు - సుబ్రాహ్ తో, “మూడో నెంబర్ బస్ రాలేదా బాబా?” అంటూ ‘అడుక్కోవడంలో ఇదో యెత్తు....’ అనుకుంటుంది సుబ్రాహ్ మనస్సు, బుద్ధి - ప్రశ్న ప్రశ్నకూ - పరిపరి విధాల విసుగునీ, చిరాకునీ, వికారాన్నీ పులుముకుంటూ వుంటుంది. ముసలాడు కనుక - “కోరీ దవాకానకు పోవాలె బేటా” అంటే, సుబ్రాహ్ మేధస్సు అతన్ని గురించి ఏ కేటుగాడో

అని కథ అల్లుకుంటుంది. ‘నలుగురూ బిడ్డలే... పెద్దది మొన్ననే పదోటి కామ్యూప్ అయింది’ అంటే... బ్రోకర్ లాగున్నాడు అనే సీరియల్ తయారు చేసుకుంటుంది సుబ్రావ్ మనసు.

సరే! బస్ వచ్చింది. ఇద్దరూ ఎక్కారు అతి కష్టం మీద, సుబ్రావ్ పక్కన ఆ ‘దరిద్రపు వెధవ’ దాపురించాడు! ‘వీణ్ణి చూస్తేనే డోకు - అసహ్యం టికెట్ తన చేత తీయిద్దామనే ఇంతసేపూ మాట్లాడాడనీ, ఇప్పుడు తన పక్కన చేరేడనీ - సుబ్రావ్ కి అనుమానంలాంటి విశ్వాసం!

చివరికి... ముసలాడు టికెట్ డబ్బులు అడుగుతాడనే.... సుబ్రావ్ భయాలు సాగుతూనే వున్నై. అతను డబ్బిచ్చి టికెట్ తీశాడు. సుబ్రావ్ టికెట్ కి చిల్లరంతా కూడితే పది పైసలు తక్కువపడినై. “చిల్లర పది పైసలుంటే ఇవ్వండి, లేకపోతే దిగిపోండి.... ఊ... త్వరగా....” అనేదాకా వెళ్ళింది - కండక్టర్ ఖరాఖండీతనం. సుబ్రావ్ కంగారుపడ్డాడు, కలవరపడ్డాడు. “దిగిపోతే ఆటో దొరకదు. దొరికినా ఆరూపాయలు. పది పైసలు కోసం ఆరూపాయలు వేస్తా?” ఏమీ తోచడం లేదు. అదిగో, అప్పుడు - ముసలాడు జేబులోంచి గుడ్డ తీసి... “నాకు అటెంక ఇద్దవులే బేటా.... పది పైసలు కలిపి ఇయ్యి....” అంటూ పది పైసలు ఇచ్చాడు. టికెట్ కొట్టాడు కండక్టర్, బస్ కదిలింది. “ఎం అలా తలవాల్సేవా... ముసలాడి మొహం చూడాలంటే సిగ్గుగా వుందా సుబ్రావ్!” అంటూ కథ ముగుస్తుంది.

కథా వస్తువుని ఎన్నుకోవడంలో ఎంత స్పష్టమైన అవగాహన వున్నదో, కథని నడిపే ఒడుపును గురించీ అంతకంత స్పష్టమైన అభిప్రాయం వున్నది - సదానంద్ శారదకు. వీరి కథా కథనం ప్రముఖంగా సంభాషణాశైలిని ఆశ్రయించుకుని సాగుతుంది. పాత్రలు మాట్లాడే విషయాల్ని - ఆయా పాత్రల స్వరూపస్వభావాలకు అనుగుణంగా, ఆయా ప్రాంతాల ‘పలుకుబడి’ ప్రధానంగా - సాగిస్తారు సదానంద్ శారద. ఈ సులక్షణం వలన కథ నడుస్తున్న దారి - మనకు సన్నిహితంగా వుంటుంది. ఆయా పాత్రలు మనకు సుపరిచితమైనవిగా, మన మధ్యన వెలుగుతున్న మనుషులుగా మన దగ్గరికి వస్తాయి. భుజం తట్టి తమ ‘గోడు’ ని చెప్పుకుంటాయి. ఆ పైన మన గుండెల్లో కూర్చుంటాయి.

ఈ లక్షణాలన్నీ పుష్కలంగా సంతరించుకోవడం వల్లనే ‘మురికి’ కథ సజీవంగా, తెలుగు పాఠకులలో సంస్పందన కలిగించి వారితో సమజీవనం చేస్తుంది!

సదానంద్ శారద ‘మురికి’ కథకి - జ్యోతి మాసపత్రిక కథల పోటీలో ప్రథమ బహుమతి లభించింది.

అద్భుత వాస్తవికతకి అపూర్వ దర్పణం ఆదూరి వెంకట సీతారామమూర్తి కథ - ‘శిల్పి’

ఒక రచయిత ఒక్క రచనకు అనేక బహుమతులూ, పురస్కారాలూ అందిన సందర్భాలు సాధారణంగా కవిత్వ ప్రక్రియలో చూస్తూ వుంటాము. కానీ, కథాప్రక్రియలో ఇలాంటి గౌరవం అరుదుగా లభిస్తూ వుంటుంది. అరుదైన గౌరవాల్ని అందుకున్న అద్భుతం - ‘శిల్పి’ కథది.

శిల్పి కథ 1) యువ మాసపత్రికలో చక్రపాణి అవార్డు పొందింది. 2) ఒక ‘దశాబ్ది బహుమతి’ కథలు (విశాఖ సాహితీ)లో చేర్చబడింది. 3) హిందీలోకి అనువదించబడి ‘దక్షిణ భారత్ లో ప్రచురించబడింది. 4) తెలుగుకీ సర్వశ్రేష్ట కహానియాం సంకలనంలో చేర్చబడింది. 5) మహారాష్ట్ర స్టేట్ బోర్డ్ ఆఫ్ సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ వారి పదవతరగతి పాఠ్యగ్రంథం ‘కుమార భారతి’లో పాఠ్యాంశంగా చేర్చబడింది.

బాబూరావుకి టింబర్ డిపో పని, కార్పెంటర్. అతని కొడుకు గణపతి. వాళ్ల వూరిలో వున్న చదువు పూర్తి చేశాడు గణపతి. చదువుకుంటే బాగుండునని వున్నా తండ్రి మాట కెదురుచెప్పలేదు, బ్రతుకు తెరువు కోసం తండ్రితోపాటు కులవృత్తిలోకి దిగాడు. బొమ్మలు గీయడంలో అభిరుచి, అంతో యంతో నైపుణ్యం స్కూల్లోనే పొందాడు. డిపోలో పనికిరాని దిమ్మల్ని, రద్దు ముక్కల్ని ఒక చోట చేర్చి వాటి మీద చిన్న చిన్నబొమ్మలు చెక్కడం మొదలుపెట్టారు. వెంకటరత్నం డిపో యజమాని. అతనికి ఈ డిపో, పట్నంలో ఇల్లా, ఫర్నిచర్ షాపు వున్నాయి. గణపతికి రోజుకూలీ ఏర్పాటు చేశాడీయన. క్రమేణా గణపతి చెయ్యి తిరిగింది. అద్భుతమైన చిత్రాలూ, శిల్పాలూ రూపుదిద్దుకోసాగేయి. రోజు కూలీ - నెల జీతంగా ఎదిగింది. వెంకటరత్నంవాటిని సొమ్ము చేసుకుంటున్నాడు. ‘నువ్వంటే నాకు ఎంతో ఇష్టం’ అంటాడు వెంకటరత్నం. రోజులు గడుస్తున్నాయి. గణపతికీ వయసాచ్చింది. అతనికి పెళ్లి చేద్దామనుకుంటారు. పెళ్లి ఊహ - గణపతిలోని భావుకతనీ, మధురోహల్ని పెల్లుబుక చేసింది. అద్భుతమైన వివాహమహోత్సవం చిత్రం రూపుదిద్దుకుంది. వెడల్పయిన దళసరి రోజ్ వుడ్ పలకలో దానికి చుట్టూ ప్రేమ్ లా అందమైన డిజైన్.

ఏదాది తర్వాత ఒక విదేశీయుడికి అమ్మిన ఆ దారుచిత్రం విదేశీశిల్పచిత్రాలతో పోటీ పడి గెలిచి ప్రథమస్థానం పొందినట్లా, ఆ భారతీయశిల్పి వెంకటరత్నానికి భారతప్రభుత్వం బహుమతి అందజేస్తుందనీ వార్త! నెల తర్వాత నిండు సభావేదిక మీద వెంకటరత్నానికి సన్మానం. అవితమైన ఆనందం మధ్యలో, అతని మనసు గిజగిజలాడింది. దూరంగా ద్వారం దగ్గర గోడ నానుకుని గణపతి! దొంగలా చూశాడు వెంకటరత్నం!” “ఈర్ష్యా ద్వేషాల కఠీతమైన మానవత్వం మూర్తీభవించిన శిల్పిలా కనిపించాడతడు. సృష్టికి ప్రతిసృష్టిచేసే బ్రహ్మతేజస్సు అతని కళ్ళల్లో కనిపించింది. వెంకటరత్నం కళ్ళల్లో నీళ్ళు నిలిచాయి. కసాయి గుండెలో కరుణ! లేచి వేదిక దిగి, గణపతి వంక నడిచాడు. గణపతి చూపులో అమాయకత్వం! సభలో ఆశ్చర్యం!! ” ఇదీ కథ, ఇదీ ముగింపు!

ఆదూరి ‘అత్మధృతి’ కలిగిన కథాశిల్పి! (వారి ఇతర మంచి కథల్లో ‘అత్మధృతి’ కూడా ఒకటి) “గొప్ప రచయితలందరిదీ ఒకే రకమైన ప్రస్థానం. మొదటమౌని, తర్వాతధ్యాని, ఆ పైన జ్ఞాని” అంటారు మునిపల్లె రాజుగారు. ఆదూరి కూడా కథాజ్ఞాని కనుక మనిషి జీవితంలోని బాహ్యంతర జగత్తుల్ని ఛాయాచిత్రంగా తీసి ఈ ‘శిల్పి’ ని మలచారు.

‘నిజాయితీతో పాటు, కథకుడిలో జీవితం పట్ల గౌరవం, కాస్తంత అమాయకత్వం కూడా ఉండాలనుకుంటా’ నంటాడు బుచ్చిబాబు. ఆదూరి రచన చదువుతుంటే - వారి త్రిగుణాత్మకమైన లక్షణాలు కలిగిన విశిష్ట కథకుడిగా దర్శనమిస్తారు.

శిల్పి కథలో వెంకటరత్నం పక్కా వ్యాపారి. లౌక్యం తెలిసినవాడు కూడా. అందుకనే గణపతికి నెలవారీ జీతం చెప్పి “నువ్వంటే నాకిష్టం కూడా” అంటాడు. ఆ విధంగా అతని తత్వం - గణపతి శిల్పి నైపుణ్యాన్ని స్వప్రయోజనానికి వాడుకోవడం. ఇది పరమవాస్తవ స్వరూపవిప్లవరణం. మనిషి జీవితంలో ఒక పార్శ్వం ప్రదర్శన. కానీ అతని అంతరంగపరిస్థితిని చూస్తే - ఒక చీకట్లోంచి వెలుగులోకి, ఒక శిలలో సెలయేరు, ఒక రాతిలో తేమ - ఉద్బుద్ధమైనాయి. ‘శిల్పి’ వంటి కథారచనకు పూనుకున్న సాధారణ కథకుడికి ముగింపు - దగా - దోపిడి , ఆకలి - అగ్రహం, ఆందోళన - అలజడి వంటి నాద, వాద, నినాదగ్రస్తమైన కేకలూ, కూకలే - భావనలో సుడి తిరుగుతాయి. కానీ ఈ కథకుడి భావన ఒక జీవన సిద్ధాంతం మీద, మనిషి మనస్తత్వ సహజత్వం మీద లగ్నమై, వాటి పునాది మీద, కథానిర్మాణాన్ని ప్రేరేపించింది. అన్ని సాంఘికవాస్తవికత సంఘటనల్లోనూ వైవిధ్యంతో పాటు అంతంత వైరుధ్యమూ వుండటమే - జీవనవిపర్యయం..

మానవస్వభావం, ఏవో కొన్ని పరిధులకి లోబడి మనం ఆశించిన విధంగా - రూళ్ళ కర్రతో గీసిన గీతగా సాగదు. అది ఒక ఊహాతీత చైతన్యగీతం. అది ఏ సంభవానికి ఎలా స్పందిస్తుందో, ఏ స్పందనకి ఎలా ప్రతిస్పందిస్తుందో అంత తేలిగ్గా అంచనా వేయలేము. ఒక్కొక్కప్పుడది ఒక అద్భుత వాస్తవికతకి అద్దం పడుతుంది. శిల్పి కథలోనూ అదే జరిగింది. Cooper అనే ఆంగ్లరచయిత అన్నట్లు. ‘There is a melancholy which accompanies all enthusiasm’, నన్మానం పొందబోయే ముందు వెంకటరత్నం మానసికస్థితి యిదే. అందుకనే అతనిలోని నేరభావన అతని ప్రతిచర్యగా హఠాత్తుగా కసాయి గుండెలో కరుణని పొంగించింది.

‘మనస్సులో విలువల్ని తీసేసుకోవడం స్వహత్యాహేతువు’ అంటాడు చలం. వెంకటరత్నం మనస్సుకీ కూడా ఈ ప్రమాదానికీ, అంతస్సంఘర్షణకీ లోనై, క్షణంలో తనను తాను ఉద్ధరించుకున్నది. ఈ సంఘర్షణని నిశ్చబ్దంలోనే వుంచి, దాని manifestation ని నాలుగు వాక్యాల్లో ప్రతిబింబించటమే ‘శిల్పి’లోని అత్యంత విలువైన, అద్భుతమైన కథాశిల్పం. అతి చిన్న కథలోనూ అత్యంత సంక్లిష్టత గల జీవితపార్శ్వాన్ని స్ఫూరించి విజయం సాధించవచ్చునటానికి ఆదూరి వంటి కథకుల విజయాలే సాక్ష్యాలు!

రాసున్న తెలుగు కథ నూరేళ్ళ పండుగ కోసం - తొలి వరుసలో ఎన్నిక చేసుకోవలసిన ఒకటి రెండు కథల్లో ఒక కథ - ‘శిల్పి!’

‘మనుషులు మనుషుల మాదిరే బతకాలి’

జి.ఆర్.మహర్షి కథ: ‘మావూరి మహావైద్యగాడు’

కొంతమందికి జీవితం ఒక విషాదం, అయినా కొంతమంది విషాదమోహనంగా జీవిస్తారు. ఒక వైచిత్ర్యాన్ని వారు ఇతరులకి పంచుతూ వుంటారు. ఇదొక చిత్రమైన సంభవం. అలాంటి వ్యక్తి-మా ఊరి మహావైద్యగాడు’ కథలో కొండయ్య తాత. కొండయ్య తాత జీవితంలోని చిత్రవైద్య పరిస్థితులే ఈ కథా వస్తువుని తీర్చి దిద్దిన సంఘటనలయినాయి. ఆవిధంగా ఈ కథ వ్యక్తి ప్రేరణగా రూపుదిద్దుకున్న రచన.

కథాస్థలం-కరువుసీమ. అందునా, అనంత ‘పూర్’ జిల్లాలో తాడిపత్రి దగ్గర పల్లె. కొండయ్య తాత ఆ వూరి మహా వైద్యగాడు. నేటి డాక్టర్ రాముని బాల్యంలోని ప్రతిసంఘటనా కొండయ్య తాతతో ముడిపడి వుంది. వైద్యంలో తాతకు ఇతనే అసిస్టెంట్!

కథలో తాత పాత్రని ఎంతో వాస్తవికంగా, అద్భుతంగా, అత్యంత నేర్పుతో చిత్రించాడు రచయిత. తాత స్వరూపం, స్వభావం, జీవన శైలి-ఈ మూటినీ “త్రివేణి” సంగమంగా అక్షర బంధురం చేశారు.

అన్యాయమైన పల్లె. మనుషులంతా ఎందుచేపల్లాగా వుంటారు. తాత వైద్యమంటే చాలామందికి కొంచెం నమ్మకం. పెద్దరోగముస్తే తప్ప తాగ్రోడ్డుకి బండి కట్టరు. అతిశయోక్తి లేని చాలా చక్కటి వాక్య నిర్మాణం. మనుషుల స్వభావమంతా ఆ ‘కొంచెం’ పదంలో రంగరించిపోశాడు రచయిత. తాత మొహం మీది ముడతలు పర్రలు చీలిన నేలను గుర్తుకు తెచ్చేవి. ఆ ముడుతల్లో ఎన్నెన్నో కరవు కథలు.

తాతకి పెళ్లాంలేదు. కొడుకు శంకరుడే లోకం. “తాను తింటే విషం. కొడుకు తింటే అమృతమనుకుని కొడుకుని పెంచాడు” ఎంతటి అర్థతవాక్యంలో.

కడకు, ఆ కొడుకూ, కోడలూ, నలుగురూ బిడ్డల్లో పొట్టపట్టుకుని ఉన్నది ఊడ్చుకుని కోయంబత్తూరు పోతే-పట్టిపోయిన ఎనుము, ఒక కొట్టంతో మిగిలిపోయాడు తాత. ఆ కొట్టం “ఎండొస్తే కాలుతుంది. వానొస్తే కారుతుంది” ఈ వ్యక్తికరణ చూడండి. ఎంత చిన్న చిన్న వాక్యాలు. ఎంత సరళత! కానీ పరిస్థితి, వాతావరణం, ఉనికీ,

మనుగడా-సర్వమూ చదువరికి అందిపోతున్నాయి. ఇదీ రచయిత కలం బలం కథ అంతా పరచుకున్న శైలీ శిల్పాలు పడుగు పేకగా అల్లుకుపోయి, సహజరంగుల మెరిపుల్ని కురిపించాయి. ఇంకా, చూడండి; ‘పుండులాంటి తాత జీవితానికి వైద్యం ఒక పసరులాంటిది’. ఒక మహత్తరమైన అభివ్యక్తికి అర్థత నద్దిన ఇలాంటి వాక్యాలు కథ నిండుగా దర్శనమిస్తాయి.

బాంబులు తయారు చేస్తుంటే అవి పగిలి సాయెబు దారుణమైన చావు చస్తాడు. ఇల్లు కులిపోయింది. సాయెబు కొడుకూ ముక్కలు ముక్కలుగా తెగిపోయాడు. సాయెబుని ఇప్పుడు రచయిత ఇలా చూపుతాడు. “వేళ్లు కాలి, తెగి, దూరంగా పడిపోయిన కుడి చెయ్యి భయంకరంగా వుంది. సాయంకాలాల్లో ఆ వేళ్లతోనే సాయెబు పిల్లనగ్రోవి వాయించేవాడు”. ఇదీ కథా శిల్పం అంటే. చాలామంది విమర్శకులు కేవలం కథా వస్తువుని ట్రీట్ చేసిన పద్ధతి, అంటే సంవిధానం వరకే శిల్పాన్ని విశ్లేషిస్తూ వుంటారు. అంతవరకూ చూడటం-ఫర్లాంగుదూరం నుంచీ ఆంజనేయస్వామి విగ్రహమో, మరో రాతిశిల్పమో చూడటం. దగ్గరికి చేరుతున్న కొద్దీ, మరీ పక్కగా నిలబడి పరీక్షించటం, పరిశీలించటం చేస్తే-‘ఫైనర్ లైన్స్’-కనిపించి ముగ్ధుల్ని చేస్తాయి. ఇది శిల్ప విశేషం! సాయెబు చట్టవ్యతిరేక కార్యక్రమంలో వున్నాడు. తన ‘కర్మ’కి తాను బలయిపోవటం సబబే అని భావించే తత్వం గల పాఠకుడు సైతం-అతని వ్రేళ్లు-పిల్లనగ్రోవి దగ్గరికి వచ్చేసరికీ-విహ్వలతకి లోనవుతాడు. హృదయస్పందనంలో ఒక ద్రవీభూతమైన సానుభూతి తరగలేత్తుతుంది.

సరే. ఈ కారణాన, ఊర్లోకి పోలీస్ క్యాంప్ వచ్చింది. టెంట్ వెలిసింది. నలుగురు పోలీసులు తుపాకులతో కూర్చున్నారు. ‘రెండు రోజుల్లో పూర్లో కోళ్లన్నీ తినేశారు!’ తాత దగ్గర బ్రహ్మాండమైన పుంజువుంది. దానికి కష్టకాలమొచ్చింది. దాచినా దాగలేదు. మీసాల పోలీసాయన వచ్చి ఆరాతీస్తుంటే, దానికి రోజులు బాగాలేక, గంపకింద నుంచీ ‘ఓక్కొక్కో’ అని ‘చావుని పిలిచింది!’ మీసాల పోలీసాయన దాన్ని తీసుకుపోయాడు. తాత దెబ్బతిన్న పక్షి అయిపోయాడు.

మర్నాడు, మీసాల పోలీసాయనకి, ఆయన అడిగితేనే-అతని జబ్బుకి పసరు మందిస్తాడు తాత. ‘తినిన నా పుంజును వాడితో ఏరిగించకుంటే నాపేరు కొండయ్యేకాదు’ అని నానా దినుసులతో గాడిదాకు పసరూ కలిపి పోసేడు. “దెయ్యం పట్టినప్పుడే చెప్పుతో కొట్టాల” అనుకున్నాడు.

ప్రాణాపాయమేమీ కలగలేదు. పోలీసాయన ఊరినుంచీ వెళ్లిపోయాడు. తాత అంటాడు, “పదిమంది ఉసురు కొట్టుకుని తినేతిండి ఎప్పటికీ అరగదురా. ఆ శాపం నీకే కాదు. నీ బిడ్డలకీ తగులుతుంది. ఇంకైనా బుద్ధితో బతుకు” అని చెప్తాడు-ఆ తర్వాత పోలీస్ కలిసినప్పుడు.

తాత వైద్యం పవరు ఇదీ. తాత బలే కష్టజీవి. అదొక ప్రత్యేక అధ్యాయం. అలాగే ‘తాత భోజనాన్ని ఎంత ఇష్టంగా తింటాడో చూసి తీరాలి. అదొక మహాకావ్యం” అంటాడు కథకుడు. జోహార్ అనాలనిపిస్తుంది ఈ వాక్యానికి. ఇదీ శైలి! తాత కథల్లో-సారాంశం ఒక్కటే- “మనుషులు మనుషుల మాదిరే బతకాలని”. సామాజిక రోగాలకి అప్పుడే కదా మరి తగిన చికిత్స జరిగేది. అందుకు తాత వంటి మహా వైద్యగాళ్లే కావాలి!

తాత మరణం ఒక దుఃఖం. ఒక దయనీయమైన దృశ్యం. పోతూపోతూ ‘నీకు నా గుండి కాయనే ఇస్తా’ అని బనీను జేబులో చెయ్యి పెట్టి ఏదో వస్తువుతీసి ఇతని చేతిలో పెట్టాడు. అది భూతద్దం! ఎంతో ఆప్యాయమైన వస్తువు.

“మా వూరి మహావైద్యగాడు నిశ్శబ్దంగా మహాభినిష్క్రమణం చేశాడు. మనుషులు పోతారు - జ్ఞాపకాలే మిగులుతాయి’ అని ముగుస్తుంది కథ. పరిత ఉచ్చాసం తీసుకుంటాడో, నిశ్వాసం వదుల్తాడో-అనుభవక వేద్యం-ఆ స్థితి!

“బ్రేక్ అప్ అయ్యే తరగతి నుంచీ ఎప్పుడూ కొత్త సామాజిక శక్తులు ఉత్పన్నమవుతూ వుంటాయి” అంటాడు కొ.కు. మహావైద్యగాడు తాత చనిపోయిన తర్వాత, ఆ డాక్టర్ రాముడు అదేవూర్లో వైద్యం మొదలెట్టాడు. తాత పరోక్ష వాంఛ అది. ప్రత్యక్షంగా తాను గమనించిన వాస్తవాల ప్రభావం కూడా ఉంది. అతను పల్లెలో వైద్యుడుగా నిలవడం కొత్త సామాజిక శక్తికి ప్రతీకగా తీసుకోవచ్చు. “యాన్ ఐడియా మస్ట్ కమ్ విత్ ది ఫోర్స్ ఆఫ్ రెవెలెషన్” అంటాడు విలియమ జేమ్స్. ఈ కథా విషయస్ఫోరకమైన వస్తువు. శైలి, శిల్పాలు-మూడూ అలాంటి ఐడియా నుంచి ఉద్భవించినవే ననిపిస్తాయి.

మహర్షి వంటి యువకుల చేతుల్లో ఈనాడు తెలుగు కథ ఏపుగా ఎదుగుతోంది.... కొత్త వన్నెచిన్నెల్ని సంతరించుకుంటోంది. విశ్వసాహిత్యంలో.... ఎగురవేయడానికి అవసరమైన పుష్టి, తుష్టి.... అందిస్తున్న మహర్షిలాంటి కథకుల్ని అభినందిద్దాం.

బాధామయ జీవితపార్శ్వానికి మైక్రోస్కోప్ డా॥వాసాప్రభావతి కథ ‘గెద్ద’

సామాజిక జీవనాన్ని అధ్యయనం చేస్తూనే, అందులో కొందరు ప్రత్యేకవ్యక్తులు చేస్తున్న బతుకు పోరుని అవగాహన చేసుకొని కథానికలు రాస్తున్న ఉత్తమ రచయిత్రులు చాలామంది ఉన్నారు. వీరి చూపు మొత్తం సమాజం వైపు ఉంటూనే, కొంతమంది చీకటి కోణాల్లో నిలిచినవారి మీద కేంద్రీకృతం అవుతుంది. వీరి ఆలోచన సామాజిక సమస్యల మీద సాగుతూనే, ఆ సమస్యల మూలాల గురించిన సంవేదనలోనూ సుడి తిరుగుతూ ఉంటుంది. ఏ వాదానికో ముడిబెట్టుకూర్చోకుండా, ఉత్తమ మానవీయవిలువల పట్ల చిత్తశుద్ధిని ప్రకటిస్తూ ఉంటారు వీళ్లంతా. మనిషి జీవితంలోని ఘర్షణల్ని చిత్రిస్తూ, ఆయా ప్రత్యేకవ్యక్తుల ప్రవర్తనలోని వైరుధ్యాన్ని పాఠకులకి ఆర్పితో అందిస్తారు. దౌష్ట్యం పట్ల, దుర్మార్గం పట్ల, పరపీడన పట్ల ధర్మాగ్రహాన్ని వ్యక్తం చేస్తూ కథానికని అచ్చమైన కళారూపంగా తీర్చిదిద్దుతారు. ఈ కోవకి చెందిన ఉత్తమరచయిత్రులు డా॥ వాసా ప్రభావతి.

డా॥ ప్రభావతి ఉత్తమ ఉపాధ్యాయని, ఉత్తమ కవయిత్రు, ఉత్తమ రచయిత్రు, చక్కటి వక్త, కార్యకర్త, పరిశోధకురాలు, నవలా రచయిత్రు, నాటకకర్త, సెన్సార్ బోర్డ్లో సభ్యురాలు. సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థలతో, ప్రత్యేకించి ఈనాటి ‘లేఖిని’తో దృఢమైన అనుబంధం ఉన్నదామెకు. డా॥ప్రభావతి పొందిన సన్మానాలూ, సత్కారాలూ, అవార్డులూ, రివార్డులూ సంఖ్యాపరంగానూ, ప్రతిష్ఠాత్మకంగానూ ఎంతో విలువైనవి.

డా॥ప్రభావతి రాసిన ‘గెద్ద’ చాలామంది మెచ్చుకున్న కథానిక. ఈ కథ చదవగానే వరలక్ష్మి గారి ‘మంత్రసాని’ కథ రక్కున స్ఫురించింది నాకు. వర్తమాన సామాజిక జీవనంలో ఒకనాటి మంత్రసాని జీవనసమరమే రెండు కథల్లోనూ కేంద్ర ఇతివృత్తం. వస్తువు, కథనం, శైలిలో రెండు వేర్వేరు పట్టకాలుగా దర్శనమిస్తాయి. ‘గెద్ద’ సోది చెప్తుంది. కాన్పులు చేస్తుంది. కథనం ఎంతో ఉత్కంఠతో, ఆర్థంగా సాగుతుంది. పాఠకుడిగా ‘గెద్ద’ కథనాన్ని విభజించుకుంటే రచయిత్రు గెద్ద కథని మూడు అధ్యాయాలుగా చెప్పారని తెలుస్తుంది. మొదటి అధ్యాయం - గెద్ద సోది చెప్పే విధానం. ఆ కళలో ఆమె నైపుణ్యం, కలుపుగోరుతనం, సోది చెప్పించుకునే వారి ఆదరణని పొందే మంచి

మాట.తీరు... ఇవీ. కన్నెపిల్లలకి పెళ్ళిచూపులుజరిగాయి. నిన్నమొన్ననే. ఇవ్వాల ఆ సంబంధం ఖాయమవుతుందా లేదా అనే అలతి అందోళనతో సోది చెప్పించుకుంటారా ఇంటివారు. ఆ పిల్ల మదిలో కోటికోరికల విరుల్ని పూయించి, మంచి మొగుడు రానున్నాడనే పుట్టెడు ఆశల్ని పంచటం 'గెద్ద' సోదిలోని ప్రత్యేకత! వారిచ్చే అన్నం, కూర, చిల్లర డబ్బులతో - రెండు పూటలు ఇంట్లో ముగ్గురి పొట్టలూ నిండుతాయి. గెద్దకి మొద్దు రాచిప్పలాంటి ఒకే కొడుకు - నారిగాడు. కోడలు జగ్గి ఉన్నారు. నారిగాడేమీ పనిచేయడు, సంపాదన లేదు. జగ్గి బతుకు తెరువు కోసం కాన్పు చేయటం మాత్రమే నేర్చుకుంది. పిల్లలేరు. రెండో భాగంలో గెద్ద ప్రస్తుతం జీవిక దినవెచ్చానికి దేవులాట,, బాధావ్యధల చిత్రణ. మూడో అధ్యాయంలో మంత్రసానిగా ఆమె పాత్ర వర్ణన వస్తుంది. నడుం పట్టేసి కుక్కి నులకమంచంలో పడుకుని వుంది గెద్ద. పెద్దబ్బాయి గారి కూతురికి కాన్పు చేయాలని కబురొస్తుంది. ఊళ్లో ఈనాటి మంత్రసాని అందుబాటులో లేనందువల్ల ఈ అవకాశం వచ్చింది. కోడలు జగ్గిని పంపింది. జగ్గి ఆ విద్యలో ఆరితేరింది. చాలా నేర్చుగా పురుడు పోసింది. అంతా సవ్యంగా జరిగింది. బియ్యం, ధాన్యం, రెండు చీరలూ వచ్చినై,. జీవితం ఇలా గడిచిపోతే చాలు అని ఊపిరి పీల్చుకుంది గెద్ద. చీరెని అత్తకిచ్చింది జగ్గి. కోడలు తెచ్చిన ధాన్యం, బియ్యం చూసి 'ఈరిది పెద్ద సెయ్యి. ఇలా కాన్పులకి పిలుస్తుంటే మన బతుకులు బాగుపడతయ్యే' అని ఆశాభావాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది గెద్ద. ఊసులాడుకుంటూ ఉండగానే, గెద్దకి గుండె నొప్పి వచ్చింది. "ఆ సాయంసంధ్యలో ఓ కృష్ణ గెద్ద 'కృష్ణా' అనుకుంటూ ఆకాశంలో ఎగురుకుంటూ పోయింది. ఈ గెద్ద ఆ మట్టి అరుగు మీద వాలిపోయింది" అంటూ కథ ముగిసింది.

గెద్ద కథనశిల్పం వాస్తవానికతాడునిగా సాగింది. కాలప్రభావం వలన బడుగు జీవుల జీవనవిషాదం ఏ స్థాయిలో పరిణామం చెందుతుందో చిత్రితమైంది. కథంతా చదువరిని ఒక ఆత్మీయ స్పర్శతో, ఆర్థ్రంగా తాకుతుంది. 'సామాజికస్పృహ' వంటి పడికట్టు పదాలు కూర్చే కథనంలోకి పోకుండా, అట్టడుగు వర్గానికి చెందిన స్త్రీ జీవితంలోని ఎత్తుపల్లాల్ని ధృన్యాత్మకంగా, కథాత్మకంగా చిత్రించారు రచయిత్రి. కథానికని అలవోకగా, అవలీలగా చెప్తున్నా. పాత్రపోషణలో సాంద్రతనీ, జీవనచిత్రణలో గాఢతనీ - శిల్పవరంగా క్లుప్తతనీ - పాటిస్తూ ఎంతో నైపుణ్యంతో తీర్చిదిద్దారు రచయిత్రి.

డా॥ ప్రభావతి కథల్లో ఒక మట్టివాసన, పల్లెచల్లదనం మనుషుల ఆత్మీయతా, గ్రామీణుల అమాయకత్వం - అన్నీ సహజసుందరంగా భాసిస్తాయి. ఆచారవ్యవహారాలూ,

ముత్తయిదువలంతా పురుటి స్నానం చేయించటం వంటి విలక్షణమైన సంప్రదాయాలూ కథకి అదనపు సంభావ్యతాగుణాన్ని ఆపాదిస్తున్నాయి. మాలతీ చందూర్ అన్నట్లు డా॥ ప్రభావతి కథల్లోని మాండలికాలు, జాతీయాలు, కాలగర్భంలో మరుగునపడిన తెలుగుతనాన్ని మళ్లీ మళ్లీ పలకరిస్తాయి.

కథారచయిత్రిగా డా॥ప్రభావతి సున్నితమనస్వినిగా దర్శనమిస్తారు. ఉత్తమ మానవసంబంధాలు నిలవటానికి మనిషి సంస్కారం, మంచితనం, సమాజ హితానికి దోహదం కావటానికి కథానిక ఒక సాధనంగా పని చేయాలనే ఆరాధనాభావం ఉన్న రచయిత్రి డా॥ ప్రభావతి, అందుకనే ఆమె కథల్లో అమ్మ ఉతికి ఆరేసిన చీర కప్పుకున్నంతటి ఆత్మీయస్పర్శ. ఆ అనుభూతి స్ఫురణమే 'గెద్ద'ని అంతమంచి కథని చేసింది. డా॥ప్రభావతిగారికి అభినందనలు!!

సార్వకాలీనమైన వస్తువు

ఎ.ఎన్.జగన్నాథశర్మ కథ : పేగు కాలిన వాసన

గడిచిన ఇరవై ఏళ్ల నుంచీ చాలామంది రచయితలు తెలుగు కథానికా సాహిత్య వారసత్వ ఔన్నత్యాన్ని అందిపుచ్చుకుని కథానైశిత్యానికి మరింత సానబెట్టసాగేరు. దాని సున్నితమైన మానవీయ లక్షణాలకి పాఠకుల హృదయ సాన్నిహిత్యాన్ని అందించసాగేరు. కథా సంవిధానానికి గాఢతనీ, సాంద్రతనీ, తీవ్రతనీ ఇతోధికంగా సమకూర్చసాగేరు. ఈ విధమైన సీరియస్ రచనకి పూనుకున్న కథకుల సంఖ్య తక్కువైనదేమీ కాదు. అలాంటి చాలా మంచి రచయితల్లో జగన్నాథశర్మ ఒకరు. ఇటీవల బహుళప్రాచుర్యం పొందిన 'చానల్ 18' రచన వీరిదే. జగన్నాథశర్మ రచించిన చాలామంచి కథల్లో ఒక గొప్ప కథ 'పేగు కాలిన వాసన'

బాల్యాన్ని బతుకు వెతల్లో పారేసుకుని, తన వాళ్లందర్నీ వదలి వచ్చేసి, రైల్వేస్టేషన్ నుంచీ నాలుగు మైళ్ళవరకు ఊరికి ప్రయాణీకుల్ని జట్కా బండిలో చేరవేస్తూ కాలం గడుపుతున్నాడతను. సాయంత్రం రైలుకు ఆ ఆరుగురూ వస్తూవుంటారు. వాళ్లు కిరాణా కొట్టు శెట్టి, మేష్ట్రమ్మీ, పోలీసు, జబ్బు మనిషి గురుమూర్తి, కాలేజీ కుర్రోడు, టైపు నేర్చుకుంటున్న అమ్మాయి.

ఇవ్వాలా అదే కార్యక్రమం. ముసురు పట్టింది. సన్నగా వర్షం. వాళ్లు వచ్చి బండి ఎక్కారు. ఒకరిమీద ఒకరుగా జట్కా మధ్యలో ముడుచుక్కాచున్నారు. అతను బండి సాగించాడు. గుర్రం నడకలు పోతోంది. వర్షం పుంజుకుంది. 'పోలిపిరి కొడుతోంది. గాలివాటుకి జల్లు జట్కాలోనికి తొంగిచూస్తోంది.'

వాళ్లు మాటల్లో పరిహాసాల్లో పడ్డారు. "నా విషాద నేపథ్యం వీళ్లెరుగరు" అనుకున్నాడు. గతం కళ్ల ముందు తిరిగింది. అతని బాల్యం అతన్ని నానారకాలుగా హింసించింది. ముక్కలు ముక్కలు చేసింది. ఎదగనీయలేదు. తండ్రి కర్రల మిల్లులో పనిచేసేవాడు. కోతపని. తల్లి కర్ర పొట్టును గోనెసంచుల్లో నింపుతూ ఉండేది. అక్క దుంగలమీది బెరళ్ళను తీసి తట్టలో వేసుకొనేది. తండ్రి కష్టం ఆయన కల్లుచుక్కలకి

పోయేది. అమ్మ సంపాదనే కుటుంబానికి ఆదరువు. అక్క సంపాదన అణాపైనల్లో ఉండేది.

ఓ సారి ప్రమాదవశాత్తూ తండ్రి కుడిచేతి బొటనవేలు చీలి విరిగిపోయింది. చేపలా కిందపడి పొట్టుపాలయిందది. 'ఆస్పత్రిలో చావు' అని యాభైనోటిచ్చాడు యజమాని. 'నాకు పని ముఖ్యం కానీ వేలుకాదు' అనీ అన్నాడు. ఆ తరువాత తన కోసం, తన నోట్ పుస్తకాల కోసం తెలిసి యజమాని ఇచ్చే యాభైరూపాయల కోసం కుడిచేతి చూపుడువేలుని పోగొట్టుకున్నాడు తండ్రి. తనకు పది నోటిచ్చి 'వెళ్ళి పుస్తకాలు కొనుక్కో' అన్నాడు.

ఆ తరువాత తల్లి దగ్గు విషాదం! తండ్రి త్యాగం విషాదం! అక్క చితుకులేరుకోవడం విషాదం! తాను ఉద్యోగంలో చేరాడు. కర్రల కొలతలు చూసే పని. నెలకి యాభై జీతం. అయితే, ఆ మిల్లు నౌకరీ ఇష్టం లేకపోయింది. 'రాకాసి లోయలో జీవించలేననిపించింది!' పారిపోయి వచ్చేశాడు. తనవారందరినీ, తన ఊరినీ వదిలేసి వచ్చేశాడు.

జట్కా కదులుతోంది. పరుగులాంటి నడకతో ఒక వ్యక్తి ఎదురొచ్చి ఆపాడు.. వర్షంలో చేతినందించి అతన్ని మీదకి లాక్కున్నాడు. అతని కుడిచేతికి బొటనవేలు లేదు. ఈ వయసులో ఈ దుస్తుల్లో నాన్న అచ్చం ఇలాగే ఉంటాడనిపించింది. ఆనందం కలిగింది. 'నాకు మరింత సమీపంగా అతన్ని ముందుకు రమ్మన్నాను. జరిగొచ్చడతను. కల్లు వాసన వేశాడు. సంబరపడ్డాను నాన్న లాంటి వ్యక్తిని ఏ వివరాలూ అడగదలచుకోలేదు. వివరాలు తెలుసుకుంటే ఆయన నాన్న కాదన్న నిజం తెలిస్తే .. వద్దు' అనుకున్నాడు. హుషారుగా వుంది. ఎవరిమీదా కోపం లేదు. గొంతెత్తాడు. పాట సాగింది. దిగి వెళ్తూ ఆ వ్యక్తి కిరాయిగా రూపాయి నోటనివ్వబోయాడు. 'పద్దు నాన్నా' అన్నాడు. నవ్వి జోగుతూ వెళ్ళిపోయాడతను. దీవించినట్లు చేతినెత్తి గాలిలో ఊపాడు.

ఒక్కసారిగా తన వాళ్లంతా గుర్తుకొచ్చారు. ఎలా వున్నారో? ఏములువున్నారో? 'ఎల్లెడలా ఒకటే దృశ్యం. ఒకటే జీవితం అనే సత్యం స్ఫురించింది. 'నా వాళ్ళను నేను రక్షించుకోవాలి.. ఈ జట్కాలో నేను చేరుకోగలనో లేనో? కాని, చేరుకోవాలన్న దృఢసంకల్పం నాలో వుంది!'

- ఇదీ కథ!

'పేగు కాలిన వాసన' కథ గొప్పతనం దాని ఎత్తుగడ నుంచే ప్రారంభమవుతుంది. 'జల్లు కురిసి వెలిసింది. వాతావరణంమంతా తడితడిగా చలిచలిగా వుంది... మళ్ళీ చినుకు

పుంజుకునేట్టుంది...' ఇలా మొదలౌతుంది కథ. ఒక నేపథ్యం కళ్ళముందు నిలిపి, చదువరిని కథలోకి తీసుకువెళ్తున్నాడు రచయిత. 'Directness of Means' అంటారు. Narration ని 'Focus upon the climatic moment and mood' అనీ అంటారు. వీటిని తన గుప్పెట్లో పెట్టుకుని అక్షరసంధానం చేస్తున్నాడన్నమాట రచయిత. అక్కణ్ణుంచీ కథ చివరి వరకూ ఈ వాతావరణం, ఈ సన్నివేశం, ఈ నేపథ్యం-ఇవన్నీ జట్కా ప్రయాణంతో పాటు కలగలుపుగా సాగుతాయి. స్థల, కాల, సంఘటనల్లో ఐక్యత ఇలా సాధింపబడింది.

'పేగు కాలిన వాసన' చదివితే ఆలోచన అంతర్ముఖీనమైనట్లు అనిపిస్తుంది. మన బాల్యంలోని అంతో యంతో ముడిపదార్థం ఇక్కడ కథానాయకుడు బాల్యంలోనూ దొర్లినట్లనిపిస్తుంది. ఏవేవో 'telling Situations' మనకందిన భావన కలుగుతుంది. ఎన్నెన్నో "revealing moments" సాక్షాత్కరించిన అనుభూతి కలుగుతుంది.

కథ ముగింపు చదవగానే జీవితం పట్ల ఆరోగ్యకరమైన దృక్పథమేదో ఏర్పడుతున్నట్లు తోస్తుంది శివుడు పారిపోయి చెట్టు తొర్రలో దాక్కున్న వైనం స్ఫురణ కొచ్చి మేధ గిరికీలు కొట్టుంది. జీవన సత్యం ఒక కాంతి పుంజుమై కళ్ళముందు మిరమిట్లు గొలుపుతుంది. మానవసంబంధాల ఔన్నత్యం, ఆవశ్యకత వెన్నుని చరుస్తాయి. జీవితం ఒక వరం. అది తనవారి మధ్యన మనాలని తహతహలాడుతుంది-అనే జీవనసూత్రం వేలికొనని చుట్టుకుంటుంది. సమాజ హితం ఎప్పుడూ వ్యక్తి హితంలోనే భాసిస్తుందనే వాంఛనీయమైన ప్రతిపాదన మీదికి చదువరి ఆలోచనల్ని సారింపజేస్తుంది కథ.

'పేగు కాలిన వాసన'లోని ఉత్తమ మానవతా విలువల పరిపోషణ, స్పష్టమైన లోకకల్యాణకరమైన సందేశం, ఆ కథని గొప్ప కథని చేశాయి. వాక్యం వాక్యం చెక్కి రాసిన కథకుడి కథన శిల్పవైపుణ్యానికి అత్యీయమైన అభినందనలు!! జగన్నాథశర్మ శైలికి జోహార్లు!!

కల్లోల అంతర్జ్వాలలు అంపశయ్య నవీన్ కథలు

సమాజ జీవనం చలనశీలం కలిగినదే అయినా, ఒక్కొక్కప్పుడు నిశ్చలనంగా, స్తబ్ధతతో ఉన్నట్టు కనిపిస్తూ ఉంటుంది. ఆ నిశ్చలన స్థితిలా కనిపించే జీవనంలోని కల్లోలాల అంతర్జ్వాలనీ, చలనస్థితిని పట్టుకోగలిగినరచయిత చైతన్యవంతమైన రచన చేయగలుగుతాడు. అలాంటి ఆలోచనాశీలి, మేధాసంపన్నుడు, జ్ఞానభాస్కరుడు, కథాశిల్పమర్మజ్ఞుడు అయినప్పుడు, ఆ రచయిత కలం నుండి ఉత్తమ కథానికలు సాహితీలోకానికి అందుతాయి. అలా ఉత్తమ కథానికల్ని అందిస్తున్న ఎందరో రచయితల్లో ఒక గొప్ప రచయిత అంపశయ్య నవీన్. నవీన్ పేరు సాధించుకున్న 'అంపశయ్య' అనే 'ప్రిఫిక్స్' నవలాకారుడుగా వారి ప్రథితనీ, ప్రాచుర్యాన్నీ చెప్పకయే చెప్పోంది!

నవీన్ కథల్లో నేపథ్యం చాలా విలక్షణమైనదీ, విస్తృతమైనదీ కూడా. తెలంగాణా ఆరాట పోరాటాలూ, వాటి పరిణామాలూ, ప్రభావాలూ, పర్యవసానాలూ వారి కథల్లో వస్తు శిల్పాల గంగాయమునల మధ్య సరస్వతి లా కథాంతర్గతంగా ప్రవహిస్తూ ఉంటాయి. దీనివలన వాచ్యంకాని, నినాదప్రాయంకాని, చిక్కనైన, సాంద్రమైన భౌతికవాస్తవాలు చదువరి మేధలో అనేక ఆలోచనల్ని గిరికీలు కొట్టిస్తాయి. ఆ ఆలోచనలే కదా అతన్ని ఉన్నత పథంలోకి పయనింపజేసే ప్రేరకాలు!

'ప్రజలడబ్బు' కథ ఉంది. నిరుద్యోగంతో కష్టాల్లో మునిగి తేలుతున్న సోమయ్యకి మిత్రుడు చంద్రయ్య సలహా ఇస్తాడు. "అన్నలమని చెప్పుకొని లక్షలు లక్షలు చందాలు వసూలుచేస్తున్నారంట. నువ్వు గూడ గా పని చెయ్యి గట్ల కొంతకాలం బతుకు. పోలీసులు పట్టుకుంటే జైలుకు పో. జైళ్ళ గింత తిండైతే బెడ్డరు గద!..." అని. సోమయ్య ఆ సలహాని ఆచరణలో పెడతాడు. పెద్ద బిజినెస్ మేగ్నెట్, దానకర్ణుడూ అవుతాడు. ఎవరడిగినా లేదనకుండా చందాలిస్తూ ఉంటాడు. ఇప్పుడతని ఫిలాసఫీ 'ఈ డబ్బునేది ఎవరిదో ఒకరిదని ఎలా చెబుతాం? ఇదంతా ప్రజల డబ్బు. డబ్బెప్పుడూ ఒకరి దగ్గరే ఉండకూడదు. అది ఒకరి దగ్గర నుంచి మరొకరి దగ్గరకు ప్రవహిస్తూ ఉండాలి" అని! ప్రజలంతా అతన్ని సన్మానాలతో సత్కరిస్తున్నారు. "పెద్ద పెట్టున చప్పట్లు కొడుతున్నారు" అంటూ కథ ముగుస్తుంది. ఈజీమని పట్ల ఆకర్షణే కాకుండా, ఈజీమీన్స్ పట్ల కూడా అది ప్రబలుతోంది. సామాజిక శ్రేయస్సుని కోరి, సిద్ధాం నిబద్ధతతో పోరాటం సలుపుతున్న అన్నలకు నకిలీలుగా తయారై, అసలు వారికి ఎసరు పెడుతున్న వైనం, అన్యాయార్జిత విత్తానికి

గొప్పదనాన్ని ఆపాదిస్తూ, మిథ్యావితరణని ప్రచారం చేసుకోవడం, ఇవన్నీ సామాజిక అనారోగ్యాన్ని ప్రోదిచేసే చర్యలే. అయితే వీటన్నిటిపట్ల నిరసనని లేక ఆమోదాన్ని రచయిత తానుగా (కథ ద్వారా) చేయటం లేదు. అతని కంఠస్వరం ఎక్కడో బ్యాక్‌గ్రౌండ్‌లో ఉంది. చదువరిలో ఆలోచనల్ని కలిగిస్తుందా ధ్వని. బుచ్చిబాబు అన్నట్టు కళాత్మక వాస్తవికతని చిత్రంచటమే కథా శిల్ప పరమార్థం!

దొమ్మిల్లో అందోళనల్లో షాపుల్లో ఎలక్ట్రానిక్ పరికరాలూ, వస్తువులూ లూటీ చేయడం ఒక భాగం. అలా దోపిడీ చేసేవారిని దొంగసొత్తు భయం వెంటాడుతూనే ఉంటుంది. మనస్సాక్షి బాధిస్తూనే ఉంటుంది. చివరికి ఏదో జీవితాశయం నెరవేర్చుకున్నట్టు తెచ్చుకున్న టీవీ సెట్టుని తీసుకుపోయి చెరువులో పారేసి ‘రిలీఫ్ ఫీల్’ కావడం ‘గాజుతెర’ కథలో కనిపిస్తుంది. క్రికెట్ పిచ్చి కలిగిన కుర్రాడు టీవీ మోజులో పడి దాన్ని సాధించడం, వదలించుకోవడం ప్రధానాంశం. కాని, కథాంతరంలో ‘కలిమిపైన లేమి’ భావాలూ, కనీ, కోపం, అలజడీ, ఆందోళనల వికృత పరిణామం ఇవన్నీ వలయాలుగా సుడితిరుగుతూ ఉంటాయి. మనిషి బహిరంతరవర్తనలోని నిపురుగప్పిన నిప్పునిచూపటమే ఉత్తమకథా శిల్ప ప్రయోజనం. నవీన్ వంటి ఉత్తమ రచయితల కలానికి ఆ శిల్ప నిర్వహణ నైపుణ్యమే బలం!

‘పొరపాటు’ కథలో ఎరుకల ఎల్లిగాడి మీద ఒకదాని తర్వాత ఒకటిగా అన్నీ చెయ్యని నేరాలే మోపబడుతూ ఉంటాయి. అతడు అవస్థల పాలవుతూ ఉంటాడు. కడకు, ఒక రోజు నడిరోడ్డు మీద కాల్చి చంపివేయబడతాడు. ఎందుకు చంపారో, ఎవరు చంపారో తెలీదు. కొద్దిరోజుల తర్వాత యెల్లయ్యను మారువేషంలో ఉన్న కానిస్టేబుల్‌గా పొరపడి మేమే చంపామని, ఈ పొరపాటుకు యెల్లయ్య కుటుంబ సభ్యులు మమ్మల్ని క్షమించాలని విప్లవ పార్టీ వాళ్ళిచ్చిన స్టేట్‌మెంట్‌ను అన్ని పత్రికలు ప్రచురించాయి అంటూ కథ ముగుస్తుంది. విషయం ధ్వని మయం చేయబడింది. ‘మిస్టేకన్ ఐడెంటిటీ’ పర్యవసానం. కొన్ని సంభవాలకి హేతువుని ఆపాదించుకోగల మేమో గానీ, కార్యకారణ సంబంధాల మూలాన్ని తరచుకుంటూ, తవ్వకుంటూ పోలేము. అలాంటి బతుకులూ, కథలూ కూడా అర్థాంతరంగా ముగిసిపోవటంలో ఆశ్చర్యం లేదు!

నవీన్ కథా వస్తువుల్లో వైవిధ్యం చాలా విస్తృతమైంది. ‘కార్యేషు దాసి’లో సారిక ఎంతో ఆత్మస్థైర్యం కలిగిన స్త్రీ. ఒక శాడిస్ట్ భర్త హింసకు ముక్తాయొప్పుగా, ‘నేను నా ఆత్మ గౌరవాన్ని కాపాడుకోవడం కోసం వాడినీ, వాడి దేశాన్ని వదిలివచ్చేశాను’ అని నిర్దుండ్యంగా చెప్తుంది. పురుషాధిపత్య ధోరణీ, అణచివేతలపై స్త్రీ నిరసన సృష్టాకృతి పొందిన కథ ఇది.

అలాగే ‘అన్నమాటకాదు, ఉన్నమాటే!’ కథ లో దివ్య-పక్కనే భార్యని పెట్టుకుని పరాయిస్త్రీ అందాన్ని పొగుడుతూ వుండే భర్తని నిగ్గదీస్తుంది. ‘మీరు ఎందుకంత గింజుకుంటారు? నాకు ఎంతమందైనా గర్లప్రెండ్స్ ఉండొచ్చు. కానీ నా భార్యకు మాత్రం ఒక్క బాయ్‌ఫ్రెండ్ కూడా ఉండకూడదు అనుకునే మీ మనస్తత్వం మారాలి’ అని నిక్కచ్చిగా చెప్పేస్తుంది. స్త్రీ పురుష సంబంధాల్లో వస్తున్న మార్పులకి నిదర్శనం ఈ కథ.

తాగుడు వలన అనర్ధాన్ని ఎత్తిచూపుతూ ‘మత్తు’ కథ రాసినా, నవీన్ దానిలో అంతర్లీనంగా మానవీయమైన విలువల రాహిత్యం గురించి చాలా ప్రశ్నలు సంధించారు. ఈ కథ గురించి సప్రసిద్ధ కథాబుషి మునిపల్లె రాజుగారు ఒక్కమాట అన్నారు. “ఇది ఒక కరుణాత్మక గాథగా రచయిత అంతర దృష్టితో మలచబడింది” అని. అక్షర సత్యమైన అభినందన!

జీవితానికీ, మనుషుల విశ్వాసాలకీ సంబంధించిన మంచి కథ. ‘మరణకాంక్ష - జీవితేచ్ఛ’ అనేది జ్యోతిష్యం మీద నమ్మకం, అపనమ్మకం మీద నడిచిన కథ. ‘చాలా సంక్లిష్టమైన మానవ జీవితాన్ని ఏదో ఒక సిద్ధాంతం అనే చట్రంలో బిగించుకోకపోతే తృప్తిగా బతకలేం. అందుకే ఇన్ని మతాలు.. ఇంతమంది దేవుళ్ళు.. ఇన్ని గుళ్ళు... ఇన్ని గోపురాలు... ఇన్ని పునస్కారాలు. . ఇన్ని యజ్ఞాలు... ఇన్ని యాగాలు...” అన్నాడు సుదర్శన్‌రావు. మిత్రుడు కృపాకర్‌రెడ్డి అంటాడు. అవును. మనిషికి కావాలిసింది పూర్తి సత్యం కాదు. ఆత్మతృప్తి. బహుశ అసలు అబ్బుల్యాట్ ట్రూత్ అనేది లేనేలేదేమో. ఉన్నామనకది తెలియదేమో! యేదో ఉందనుకొని తృప్తి పడాలి” అని. ఏది సత్యం, ఏది అసత్యం అన్న ఆలోచనల్ని రేకెత్తించి, పాఠకుల మేధకు పదును పెడుతోంది కథ. జీవితాన్ని ఉన్న దున్నట్లు చూడమనీ, నమ్మకం అపనమ్మకం మీద ఎంత చర్చ చేసినా చివరికి వైయక్తికమైన అనుభవాల పట్టికని మాత్రమే తయారు చేసుకుంటామనీ చెప్పకనే చెప్తున్న మంచికథ ఇది!

వర్తమాన సమాజ జీవనంలోని అస్తవ్యస్త పరిస్థితుల్నీ, సంఘర్షణల్నీ, సంక్లిష్టతనీ చిత్రిస్తున్న కథల్ని మాత్రమే కాక, మనిషి అంతరంగ చిత్రణని సునిశిత పరిశీలనతో వెలర్చారు నవీన్. శైలీ శిల్పాల దృష్ట్యా నవీన్ కథలు చదివిస్తాయి. అలరిస్తాయి. ఆలోచింపజేస్తాయి. గొప్ప కథల ప్రయోజనం అదే మరి! సమకాలీన సమాజం, సమకాలీన జీవనం రెండూ తన కథారచనకు రెండుచక్రాలుగా కూర్చుకుని పురోగమిస్తున్న అంపశయ్య నవీన్ సాహిత్య ప్రస్థానం చైతన్య వంతమైనది మాత్రమే కాదు. ఉజ్జ్వలమైనది కూడా! ఆ ప్రస్థానంలో ‘ప్రజల డబ్బు’ వంటి గొప్ప కథలు నిస్సందేహంగా మైలురాళ్ళే!

కథోర వాస్తవాలే డా॥బోయ జంగయ్య కథా వస్తువులు

తెలుగు సాహితీలోకంలో సుప్రతిష్ఠలు, ప్రతిభా వినయ సంపన్నులు డా॥ బోయ జంగయ్యగారు. “జీవితం గురించి బాగా తెలిసిరాసే అరుదైన రచయితలలో బోయ జంగయ్య ఒకరు” అన్నారు కీ.శే. పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

1970 నుంచీ రచనలు చేస్తున్న జంగయ్యగారు. ఇప్పటికి 12 కథాసంపుటాలు, 3నవలలు, 3 కవితా సంపుటాలు, 4 జీవిత చరిత్రలు గ్రంథ రూపంలో వెలువరించారు. ‘వెలుతురు’ కవితా సంపుటి నుంచి కొన్ని కవితలు సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ వారి ఎం.ఫిల్ కోర్సుకు నిబంధించబడినవి. ‘దొంగలు’ కథ కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ వారిచే ఇతర భారతీయ భాషల్లోకి అనువాదం చేయించబడింది. ‘జాతర’ నవలకు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారి అవార్డు, ‘ఎచ్చరిక’ కథా సంపుటికి నాగార్జున యూనివర్సిటీ వారి శ్రీశ్రీస్మారక బంగారు పతకం లభించాయి. జంగయ్య గారిని తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం డాక్టరేట్తో గౌరవించింది. ఇతర సత్కారాలూ, సన్మానాలూ లెక్కకు మిక్కిలిగా వారిని ఎన్నుకున్నవి.

శతాధికంగా ఉన్న జంగయ్యగారి కథల్లో అన్నిటా స్థానీయతా, వాస్తవికతా - పూసల్లో దారంలా భాసిస్తుంటాయి. సమాజ పరిశీలన, సామాజిక సమస్యల అధ్యయనం - రెండూ సహజ ప్రవృత్తిగా ఉన్న జంగయ్య గారికి కథాంశాలన్నీ తన చుట్టూ ఉన్నమనుషులూ, సంఘమూ అందించాయి. తమ ప్రాంతంలోని ప్రజల జీవన వైరుధ్యాలూ, అవి అలా తెట్టగట్టడానికి కారణాలూ, పారదర్శకంగా చూపారు, అయితే, పురాణం వారసత్వం - ‘ఇలా చెయ్యడని’ ఒక పరిష్కార నినాదంతో బయటికి వచ్చి గోలపెట్టెడు. వారి కథల్లోని వ్యక్తుల్లో ఎక్కువభాగం బడుగు బలహీన దళిత గిరిజన వర్గాలకు చెందినవారు.

ఉదాహరణకి ‘ఇప్పపూలు’ కథలో తండాలోని జీవన బీభత్సం చిత్రితమైంది. అమాయకులు తండాలో బట్టిపెట్టి ఇప్పపువ్వు సారా తీసి పూటగడుపుకుంటుంటే, అటు అబ్బారీవారు, ఇటు పోలీసులు - వారిని ఆర్థికంగా, మానసికంగా, శారీరకంగా కూడా దోచుకునే దుర్భర పరిస్థితి చిత్రించబడిందీ కథలో. కడకు, లచ్చీనాయక్ వంటి

నిర్భాగ్యులు - కన్నబిడ్డను పొట్టకూటి కోసం అమ్ముకునే దారుణ వాస్తవం కనిపిస్తుంది.

వ్యవస్థలోని అసమానతలూ, ఒక వర్గం ఆధిపత్య ధోరణీ, దోపిడీ - ఈ భౌతిక వాస్తవాలకి నిస్సహాయంగా తలవంచి అణగారిన నాయక్లాంటి వారిచిత్రణ ‘ఇప్పపూలు’లో ఆ విధంగా ద్యోతకమైతే, ఇందుకు భిన్నమైన ముగింపుతో ఇవే పరిస్థితుల కథ ‘చీమలు’గా వెలువరించారు జంగయ్యగారు.

ఊళ్ళో పెద్ద భూస్వామి సీతయ్య. తర్వాత మట్టారెడ్డి. పంచాయితీ సర్పంచ్ స్థానం ఎస్.టి.డి కావటంతో ఎరుకలి సాయన్న సర్పంచ్ అయ్యాడు. ఆయన సాయన్నే సరేపంచ్గా పిలవరు. భూస్వాముల ఆధిపత్యం అహం. చెరువు నీరు పారించటం దగ్గర పేచీ వచ్చింది. కట్టెమ్మట ఉన్నోళ్ళ పొలంలో పోను పోను పెద్దోళ్ళవీ, ఇంకా కింద పేదోళ్ళవీ. ఈ కారు ఆఖరు వరకూ పారటం కష్టం. ఏం చేయాలనే నిర్ణయానికి వచ్చి. సాయన్న ఎట్టసెప్పే అట్ట అని పిలిచారు గానీ తేలలేదు. సీతయ్య మట్టారెడ్డి మాట్లాడుకున్నారు. రాత్రికిరాత్రి ఈతచెట్లన్నీ నరికేశారు. నరికేయబడిన ఈదుల వెనుక గొండ్లోండ్లు. పిచ్చికుంటోళ్ళు, ఎరకలోల్లు వీళ్లందర్నీ సాయన్న లేపుకొచ్చిండు. పరిస్థితి అగ్గి అయింది. మొరిగే కుక్కలూ ఈ మనుషుల్లో చేరినై. మట్టారెడ్డి తన టైగర్ని ఉసికొల్పాడు. అది కుక్కలమీద పడింది. ఈలోగా కొందరు తమచేతులలోని కొడవళ్ళను విసిరేశారు. టైగర్ ఒకటి రెండు కుక్కల్ని చీల్చేసింది. మట్టారెడ్డి మీసం దువ్వాడు. మనుషుల కళ్ళు ఎరుపెక్కినై. ఒక్కసారిగా బక్క కుక్కలన్నీ కలిసి టైగర్ మీదికి దూకినై. క్షణంలో టైగర్ ఊరకుక్కల నోళ్ళల్ల రక్తం వొడుస్తున్న మాంసం ముద్దలుగ మారిపోయింది. మట్టారెడ్డి నోరు తెరిచి చూస్తుండిపోయాడు! అంటూ కథ ముగుస్తుంది. పాత నీతే - చలిచీమల చేత చిక్కిచావడె, బలవంతమైన సర్పం?!

“చీమలు” లోని కథాత్మకత వలన వాస్తవ పరిస్థితుల చిత్రణ ముగింపులో ప్రతిఘటనగా రూపుదిద్దుకుంది. ‘ఇప్పపూలు’లో ఈ ప్రతిఘటన నాయక్ ధర్మాగ్రహంగా మౌనఘోషగా, వ్యవస్థకు బందీతత్వంగా - ఎక్కడో లోలోపల ఉండిపోయింది. ఆలోచనాత్మకమైన వస్తువు, అందులో దేశీయత, వాస్తవికత, కథగా శిల్పనిర్మాణం ‘చీమలు’ కథని గొప్ప కథని చేశాయి.

జంగయ్యగారి కథన పద్ధతి నినర్గంగా సాగుతుంది. కథ చెప్పుకుంటూ పోతారు. సన్నివేశం, వ్యక్తులు, నేపథ్యం అన్నీ కళ్ళముందు నిలుపుతారు. జీవిత వ్యాఖ్యానాన్ని అందించవలసి వచ్చినప్పుడు ఒకటి రెండు చిన్న చిన్న వాక్యాలతో పరితని ఆకట్టుకుంటారు

జంగయ్యగారు. ఉదాహరణకి తాగిన నోరు ఆముదాలు బుక్కిందట' అంటూ ఆడోళ్ళు మగవాళ్ళకు చురకలు వేశారు అంటారు. మట్టారెడ్డి తలనిండా ఆలోచనలే! సీతయ్య మట్టారెడ్డి మనసులో మంటను రాజేస్తున్నాడు' 'దూడపాలు తాగకుండా యజమాని మూతికి ముళ్ళ మూకుడు కట్టేది గుర్తొచ్చింది, యస్సై లచ్చియని చూస్తున్నాడు. అప్పుడతని చూపు కోతి తేనెపట్టును చూసుతన్నట్లుంది అంటారు. ఎంతో భావగర్భితమైన వ్యక్తీకరణ. తేనెటీగలు కుట్టి పెడతై - పట్టుకుంటే! ఆయన తలమీది క్యాపు పాము పడగలా కనిపించిందామెకు!' ఇలా అటు శైలీ, ఈ శైలి శిల్పంలో మిళితమై భాసించే సంవిధాన పద్ధతి కథోన్నత్యాన్ని పెంచాయి.

జంగయ్యగారికి ఎంతో ఖ్యాతిని కూర్చిన కథ 'దొంగలు'. గొర్రెల్ని పెంచుకుని బతికే బడుగు జీవి బీరప్ప - అప్పుకోసం ప్రభుత్వ ఆఫీసుల చుట్టూ తిరిగే అవస్థలూ, అక్కడి ఉద్యోగుల్లో అవినీతి - చిత్రితమైన కథ ఇది. గొర్రెల్ని సంజకునే దగుల్పాజీలు కొందరైతే, చేతి కడియాన్నినైతం హరాయించే దొంగలు మరికొందరూ - ఈ కథలోని పాత్రలు. చివరికి కడుపు రగిలిపోయిన బీరప్ప - బ్రెజరీ ఎక్కొంటెంటు, సమితి ఎక్కొంటెంటు - బస్లోకి పైసల కోసం వస్తే - తెగించి తన కడియాన్ని గుంజుకుని 'దొంగలు', 'దొంగలు' అని అరుస్తాడు. బస్లోని జనం ఒక్కసారి లేచి ఇద్దర్నీ చితకతంతారు! అణగారిన ఆర్తులు గొంతు పెగల్చుకుని కేక వేస్తేనే, పిడికిళ్ళు బిగించి ప్రతిఘటిస్తేనే - ఈ 'దొంగలు' వ్యవస్థ కొంతైనా మారుతుందనేది సందేశం. చాలా గొప్ప కథ.

అనేక కల్లోలాలతో నిండిన సమాజంలో బడుగుల బతుకు సంక్లిష్ట సమస్యలతో, నిరాదరణతో మరింత దుర్భరమవుతున్నది. ఈ బతుకుల్లోని వైరుధ్యాల్ని, వైవిధ్యాల్ని, వైచిత్ర్యాన్ని అత్యంత ప్రతిభావంతంగా, నేలమీది పాత్రలతో చిత్రించి తెలుగు కథా సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన జంగయ్యగారు ఉత్తమ సారస్వతీయులుగా అభినందనీయులు, గౌరవనీయులు!!

మనిషి మనస్తత్వ వైచిత్రీకి మహత్తర చిత్రణ

డా॥ దేవరాజు మహారాజు కథ : 'అమృతం'

డా॥ దేవరాజు మహారాజు జంతు శాస్త్రనిపుణులు. 'పాలు ఎర్ర బడ్డా'యి. వంటి గొప్ప కథలు రాసినవారు. 'గాయపడ్డ ఉదయం' వంటి ఉత్తమ కవితా సంపుటి ప్రచురించిన కవి. రేడియో నాటికలు రాశారు. పత్రికల్లో వివిధ శీర్షికలు నిర్వహించారు. కథల్లో కూడా 'డాక్యుమెంటరీ స్టోరీస్, మనిషి కథలు' వంటి ప్రయోగాత్మక రచనలు చేసినవారు. మిక్కిలిగా బహుమతులూ సన్మానాలూ, సత్కారాలూ పొంది వాసికెక్కిన సారస్వతీయులు.

మన తప్పులే ఇతరులలోనూ కనిపించినప్పుడు పరమ అసహ్యంగా వుంటుంది. మన ముఖాన్ని ఇతరులకు చూపుకోలేక తల దించుకుంటాము. లోలోపల ఛీ... ఛా.... అనుకొనే చికాకు, లోకం మీద కసి, ఆ ఇతరుల మీద వికారం కలుగుతాయి. ఇలా, చేసే ఒక గొప్ప కథని డా॥ దేవరాజు మహారాజు రాశారు. కథ పేరు 'అమృతం'.

"ఆ తర్వాత కొద్ది రోజుల్లోనే భారతదేశంలో అన్ని భాషల్లోనూ అన్ని వార్తాపత్రికలు ఈ వార్త ప్రకటించారు. ఆశ్చర్యంలో ఆనందంలో ప్రపంచం మునిగిపోయింది. అన్ని రకాల దేవాలయాలు కూలిపోతున్న దృశ్యాలు కనబడసాగాయి. దేవుళ్ళందరికీ హార్ట్ ఎటాక్ వచ్చేసింది. భూగోళాన్ని అరచేతిలో పెట్టుకుని, తలెత్తుకుని నిలబడ్డట్టు మనిషికి తనపై నమ్మకం పెరిగింది..!"

కథ ఇలా మొదలవుతుంది. ఇంతటి సంచలనానికి కారణం? పతాకశీర్షిక ఇలా వచ్చింది.

'ప్రఖ్యాత భారత జీవరసాయనిక శాస్త్ర వేత్త ప్రొఫెసర్ రంగారావు పరిశోధన విజయవంతం. ఆపై ప్రపంచమంతటా అమృతం పంపకం!'

సరి, ఆ తర్వాత? సంఘటనలు చకచకా సాగిపోయాయి.

స్వగృహం చేరుకున్నాడు. ప్రొఫెసర్ రంగారావు. మనుషుడు శ్యాంసుందర్. విదేశాల్లో పెరిగి శాస్త్రవేత్త అయినవాడు. అతనూ వచ్చాడు. రంగారావు కొడుకు ప్రముఖపారిశ్రామికవేత్త. ఇప్పుడు ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టడం, నిలబెట్టడం అతనికి చిటికెలో

పని. తండ్రి చేస్తున్న వ్యాపారం అంతా అక్రమం అని తెలిసింది కదా ప్రపంచానికి! జనప్రవాహం మొదలైంది! కోలాహలం. వర్గాలు. బృందాలు, గుంపులు, మండలు! ఎవరి క్లెయిమ్ వారిది!

‘కేవలం హిందువులకే ఇవ్వాలి’ ‘ముస్లింల కివ్వడమే న్యాయం’ ‘క్రైస్తవుల కివ్వండి’ ‘సిక్కులందరినీ చూడండి’ ‘ధనికవర్గాని కందాలి’ వెనుకబడిన జాతులు, తెగలకు సంబంధించిన ప్రతినిధుల వాదం, ‘అమృతాన్ని అండర్ గ్రౌండ్ కి పంపాలి’ ‘శ్రీలంకా శాంతిసేన, కాశ్మీర్ ఉద్రేకవాదులు, జార్కండ్....’ పోలీసుల లాఠీ చార్జీ, బాష్పవాయువు.

జనం, జనం, అమృతం కోసం. వరదలో కొట్టుకొచ్చినవాళ్ళు లాగా, దారి తప్పిపోయినవాళ్ళలాగా.

బయట జరుగుతున్నదాని కన్నా కొన్ని రెట్లధికంగా రంగారావులో మానసిక ఆందోళన, సంచలనం, సంక్షోభం, భ్రమ పగిలిన చప్పుడు, రెప్పలు చీలిన చప్పుడు, భయం భయం, గుండె నొప్పి. ఆయాసం! అందరూ గాభరా పడ్డారు. కొడుకు మనస్సులో కోటి ఆలోచనలు. అమృతాన్ని జార్ని రీఫ్లేష్ చేస్తే.... స్విస్ బ్యాంక్ లో ఖాతాలున్న వాళ్ళనే క్యూలో నిలబెట్టవచ్చు!!

రంగారావు గారిలో సహనం పడునెక్కింది. ఉక్రోషంగా వెళ్ళి జాడీని బాల్కనీలోకి దిగ్గించాడు. అమాంతం మూడో అంతస్తు నుండి అమృత భాండం కింది కాంపౌండులో పడిపోయింది!

అంతా నిశ్శబ్దం. జీవం చచ్చిన చప్పుడు! తెల్ల టోపీలన్నీ భూమిని కరుచుకున్నాయి. కాట్లాడతుకుంటున్నాయి. కుమ్ముకుంటున్నాయి. అందులో టోపీ లేని తల ఒకటే. అది రంగారావు కొడుకుది!

ఈ దేశానికి, ఈ ప్రపంచానికి ఆకలిని జయించే అమృతం కాదు. స్వార్థాన్ని జయించే మానవత్వం కావాలి. ఫార్ములా ఏమిటి? అది సాధించడం ఎలా? రంగారావు మస్తిష్కంలో జవాబులేని ప్రశ్నలు! ఇలాంటి వాళ్ళన్నాక దేశమాత ఎక్కడుంటుంది? ఎప్పుడో చచ్చిపోయింది. ఇప్పుడున్నది శవం మాత్రమే. శవాన్ని పీక్కుతింటున్నట్లు మట్టి గతుకుతూ వాళ్ళు! కాంపౌండ్ లోపల వాళ్ళు కొద్ది మందే!!!

ఇలా ముగుస్తుంది కథ.

ప్రజల జీవనమూలాన్ని విచ్చిన్నం చేస్తున్నది ఏమిటి? అని ప్రశ్నించుకుంటే వచ్చే జవాబు - సమాధానం చెప్పే మనిషి ప్రాపంచిక దృక్పథం మీద, జీవనతాత్వికత మీద, అతని హెరిడిటీ, పెరిగిన వాతావరణం మీద ఆధారపడి వుంటుంది. శాస్త్రీయమైన అవగాహన కలిగినవారనుకొనేవారు చాలామంది ‘దబ్బు’ అంటూ వుటారు కానీ, “దబ్బు” ఒక్కటే కారణం అనే సాధారణీకరణ మాత్రం చెల్లదని కాల పరిణామం చెప్తోంది. స్వార్థం, స్వప్రయోజనం ముందు నిలుస్తున్నాయి. కనుక ఇప్పుడు జీవనమూలాల పరిరక్షణకు కావలసినది స్వార్థాన్ని జయించే మానవత్వం. ఇది ఆశయంలా నైరూప్య భావనలా, డొల్ల ఆలోచనగా బయటికి తోచవచ్చు. కానీ, ప్రతి మనిషి ఈ భావనని గుండెలో నింపుకుంటే సమాజ శ్రేయోదాయక మవుతుంది. ఇదీ కథలో పరమార్థంగా వాచ్యం చేయబడిన అంశం.

వాంఛనీయమైన ఒక మార్పుని దర్శించాడు రచయిత. దాన్ని పదిమందికి చెప్పటానికి కథానికని వాహికగా ఎన్నుకున్నాడు. ఇతివృత్తం స్పష్టంగా వుంది. సన్నివేశ కల్పనలో తన అమోఘమైన ప్రతిభని కనపరచాడు.

అమృతం పంపకం అనే వినూత్న భావం రచయిత. మననధారలో నుండి దుమకటమే ఒక ‘మానిషాద’ శ్లోకం వంటి సందర్భం సంవిధానం అతని సొత్తే కనుక కథాధార బుగ్గ పుట్టింది! ‘అమృతం’ మన ముందుకొచ్చింది!

“కథానిక ఒక ఫోటోగ్రాఫ్ లాంటిది” అంటారు శ్రీరమణ. సమకాలీన సమాజంలోని నైసర్గిక నేపథ్యం వెలుగునీడల్లో చక్కగా రావాలి దానిలో. మనుషుల మొహాలూ, పోజులూ, స్ఫుటంగా కనపడాలి. లైన్ అండ్ లెంగ్త్ తో పాటు డెప్త్ అండ్ ఎలవేషన్ మనసుకు హత్తు కోవాలి. ఇవన్నీ సరిగా కుదిరితేనే ఫోటో గ్రాఫిక్ ఎఫెక్ట్స్. ఇంప్రింట్ వస్తాయి కథలో. ‘అమృతం’లో ఇవన్నీ కనువిందుగా అమరాయి!

ఒక కొత్త కోణాన్ని పట్టుకుని, మనిషి బతుకులోని బలహీనతల్ని అలవోకగా కథగా మలచే శక్తి వున్న రచయిత దేవరాజు మహారాజు కనుక ‘అమృతం’ వంటి గొప్ప కథ తెలుగు కథా ప్రియులకి లభించింది. ఆనందామరత్వ సిద్ధికి కథాపథకం కూడా రాచమార్గమే! ఆ తేజోరేఖని చదవండి మరి!!.

కథా విస్తృతికి ఒక 'అప్పు' సమస్య వంశీకృష్ణ కథ 'అసహనం'

కథకి ప్రధాన ద్రవ్యం - వస్తువే. దాన్ని వండి తయారుచేసి చదువరికి అందీయడం - సంవిధానం. శైలీశిల్పం అంటారు. మంచి ప్రధాన ద్రవ్యంతో మంచి వంటకం చేసి నోరూరించేటట్లు అందించవచ్చు. అదే మంచి ప్రధానద్రవ్యంతో చెడ్డ వంటకం తయారు చేసి ఆరగించటానికి పనికిరాకుండానూ చేయవచ్చు. ఇక్కడే 'కుక్' పనితనం బయట పడేది.

కథకి సంబంధించి - మళ్లీ - మళ్లీ - ఒక వస్తువుని కథగా మలచటం మాత్రమే సరిపోదు. ఒక కట్టడాన్ని తయారుచేయడం వేరు, అందమైన, నివాసయోగ్యమైన గృహనిర్మాణం వేరు. ఆ పైన ఆ గృహానికి ముఖ సౌందర్యాన్ని (ఎలివేషన్) కూర్చటం వేరు. అక్కడే శిల్ప ప్రయోజనం బహిర్గతమయ్యేది.

కథ విషయమూ అంతే. మంచి వస్తువుకి, శైలీశిల్పాల చాతుర్యం జత కావాలి. రచయిత కథన నైపుణ్యం ప్రస్ఫుటంగా వెల్లడి కావాలి. మంచి వస్తువు, మంచి శైలీ, మంచి శిల్పం - ఈ మూడింటి రచనా సమన్వయమే - ఒక మంచి కథగా రూపుదిద్దుకుంటుంది.

ఇలాంటి ఒక మంచి కథ - 'అసహనం'

వంశీకృష్ణ రచన!

వర్తమాన సామాజిక పరణామాల కారణంగా ఎంతో వేగంగా సంభవిస్తున్న ఒక విలక్షణమైన, వ్యవస్థాగతమైన సమస్య - 'అసహనం' కథలో - ఇతి వృత్తం. ఇది రైతులకి, ఇతర బడుగు, బలహీన వర్గాలవారికి అనేక పథకాల క్రింద బ్యాంకులు ఇచ్చే ఋణాల గురించిన సమస్య. ఇదీ కథాంశం.

బ్యాంక్ లు అప్పులు ఇస్తాయి. అలా ఇవ్వటం వాళ్ల వ్యాపార అవసరాల్లో ఒకటి. అలాగే రైతుకీ అప్పుచేయక తప్పని పరిస్థితి. ఇచ్చిన అప్పుని ఒప్పుదం ప్రకారం తిరిగి వసూలు చేయాలి. బ్యాంక్ లు, శతకోటి ఈతి బాధల వలన రైతుకి అప్పు తీర్చేందుకు

శక్తి చాలటం లేదు. ఈ అప్పు సమస్యతో, రైతు జీవనపార్శ్వాలు చాలా పెనవేసుకుని ఉన్నాయి. అప్పుని తిరిగి వసూలు చేయవలసిన బాధ్యత గల ఆఫీసర్ నరేంద్ర. ఇతనిది ముందు నువ్వు వెనుక గొయ్యి పరిస్థితి. అప్పు వసూలు - పాము, కప్ప వ్యవహారం వంటిది. రైతు గంగరాజు. గంగరాజు వంటి వాళ్ల భావాలూ, ఆలోచనలూ, వేరు.

“ఈ సంవత్సరమంతా కరువేగా సారూ. ఎక్కడి నుండి తెమ్మంటారు”. అన్నాడు గంగరాజు. అతనికి ఎన్ని వివరాలు చెప్పినా, కఠినంగా హెచ్చరించినా ప్రయోజనం శూన్యం. కానీ - 'రికవరీలు లేకపోతే చైర్మన్ ఫుట్ బాల్ ఆడుకోవటం ఖాయం' ఇదీ నరేంద్ర బాధ్యత, బాధ్యతతో కూడిన అవస్థ!

హరిజనవాదకి వచ్చాడు నరేంద్ర. “వాతావరణం ఒక్కసారిగా మారిపోతుంది. ఆగ్రహం, స్వయం నిర్ణయాధికారం కోసం పోరాటం, కోపం, నిస్సహాయత లాంటి అంశాలు ఏవో వాతావరణంలో కలగలసిపోతాయేమో - అది ఎప్పుడూ ఉద్విగ్నంగానే ఉంటుంది.”

ప్రభుత్వం వారి ఆర్.పి.హెచ్.యస్. స్కీమ్ కింద కట్టుకున్న ఇల్లు, దాని బాపతులోను - రావాలి దైవాధనం నుంచీ. పిలిచి అడిగాడు నరేంద్ర. ‘ఇప్పుడెక్కడివి సార్ ఇప్పుడు లేవు’ అని తెగేసి చెప్పాడు దైవాధనం. నలుగురూ కూడారు. ‘అస’ లేమీ రద్దు చేయరా?’ ఎవరో అడిగారు. ‘మనలాంటివాళ్ళకు ఎందుకు చేస్తారు. ఇండియా సిమెంట్స్ లాంటివాళ్ళకి అయితే కోట్లకి కోట్లు రద్దు చేస్తారు, కాలేజీ నుంచి ఫ్రెష్ గా వచ్చినట్టున్న యువకుడి కోపపు కామెంట్, కళ్ల నిండా ఒక ఉద్వేగం.

.... నరేంద్ర అప్పు వసూలు చేసుకునే పద్ధతులూ, ఆ పద్ధతులు అవలంబిస్తే వీరందరికీ వచ్చే కష్టాలు.... ఏవో చెప్పాడు. అవి విని, ఆ యువకుడు అడుగుతాడు. “మంచిది సార్. వీటితో పాటు మీరు ఇంకా కొన్ని కూడా చెయ్యగలరా, కోట్లకి కోట్లు దిగమింగిన వాళ్లని నడిరోడ్డులో ఉరితీయాలిరా? ఎన్నికల్లో పోటీ చెయ్యకుండా ఆపగలరా? అనర్హులు అందరూ ఎక్కకుండా చెయ్యగలరా?” - ఇలా... ఇలా.... చివరికి ఒక బైరాగి నరేంద్రని అడుగుతాడు. - ఇతను నిస్సహాయంగా తిరిగి మోటార్ సైకిల్ ని స్టార్ట్ చేయబోతుంటే, “బైరాగోడు ఏదో నవ్వుతున్నాడు. ఊసుపోక మాట్లాడుతున్నాడు అనుకోకండి స్వామీ. మూలానికి వెళ్లకుండా ఏ రోగమూ నయం కాదు” అంటాడు.

హరిజనవాదలో కుర్రాడి ప్రశ్నలు... బైరాగి మాటలు నరేంద్రలో అసహనాన్ని మరింత పెంచాయి.... “ప్రశ్నలు వేసినవాళ్ళ కళ్ళల్లో స్కూటర్ లేపిన దుమ్ము.... చీకటి తెరలా కమ్ముకొంది” అంటూ ముగిసింది కథ!

సమాజం సచేతనమైన చిత్ర వర్ణదర్శిని. మనుషులు కనిపిస్తారు. స్థూలమైన చూపుకి అందరూ ఒక్కలాగే 'గుంపు'గా కనిపిస్తారు. కానీ ఏ మనిషికా మనిషి ఒక విలక్షణమైన 'స్పెసిమెన్'. ఇక్కడా అంతే. అప్పు సమస్య. చూసే చూపుని బట్టి - ఆ సమస్య తీవ్రతా, ఆవశ్యకతా, తిరిగి వసూలు చేసుకోవలసిన అవసరమూ - అన్నీ మారిపోతున్నాయి. మనుషుల తత్వం, మనస్తత్వం మారిపోతున్నాయి. వంశీకృష్ణ - 'అసహనం' కథలో విభిన్నవ్యక్తుల విభిన్నమైన భావజాలం కారణంగా ఒకే అంశాన్ని ఎలా చూస్తారో, దానికి ఎలా స్పందిస్తారో కళాత్మకంగా చిత్రించారు.

సామాజికమైన 'చిక్కు ముడులు' ఎటూ వుండనే వున్నాయి. అయితే, రచనలో కథకుని కంఠస్వరం ఏ ధ్వనిని అందిస్తున్నదనేది ముఖ్యమైన అంశం. 'అసహనం' లో నరేంద్రపాత్ర ఎంతో సంయమనంతో వాస్తవ పరిస్థితుల్ని బేరీజు వేస్తూ వుంటుంది. అయితే, అతని మనస్సు చర్చని ఒక కొలిక్కి తెచ్చుకోకుండానే ఎక్కడికక్కడ 'వీత్ డ్రా' అవుతూ వుంటుంది. దీనికి ప్రముఖ కారణం - నరేంద్రకి చదువు నేర్పిన సంస్కారం, సమస్య వెనుక తానుగా నమ్మే జీవన సూత్రంతో పొంతన లేని, వర్తమాన సమాజ పరిణామం చెప్తున్న కొన్ని వాస్తవాంశాలు. అవి సబబైనవి అవునా, కావా - అనే తర్కంలోకి అతను వెళ్ళలేదు. వెళ్ళడు. వెళ్ళలేదు. అతని ఉద్యోగం అలాంటిది. ఈ విధంగా కథలో నరేంద్ర పాత్రని ఒక ఆత్మీయతాముద్రతో చిత్రించారు వంశీకృష్ణ. అతని లోలోపలి అసహనానికి నిజానికి ఋణగ్రహీతల నిర్లక్ష్య ధోరణి కారణం!

ఒక వంక భిద్రమైపోతున్న గ్రామీణ సామాజిక, ఆర్థిక వ్యవస్థ; మరోవంక ఆ పరిస్థితులకి కారణాల మూలాలు. ఇవన్నీ - గచ్చపొదలు. కథకుడు 'అసహనం' ద్వారా ఈ నాటి బడుగు బతుకుల నిస్సహాయతనీ, ఆ నిస్సహాయతకి వారుగా కూర్చుకున్న 'జస్టిఫికేషన్' నీ ఎంతో 'అబ్జెక్టివ్'గా చెప్పారు. ఆ విధంగా కథా విస్తృతికి దోహదం చేసే 'బ్యాంకింగ్ రంగం' సమస్యని చైతన్యవంతంగా చిత్రించారు - ఈ కథలో. వంశీకృష్ణ కథలో సాధించిన వస్తుపరిధిలోని క్లుప్తత, శైలిలో క్లుప్తవాక్యాల కూర్పు, శిల్పంలో సాధించిన కాలిక స్పృహ - 'అసహనం' కథని తేజోమయం చేసి మంచి కథగా నిలిపాయి.

మనిషి మనస్తత్వంలో ఒక వికృత ఛాయ చిల్లర భవానీదేవి కథ - 'ఆమె విముక్తి'

“ఒక కథ మనసులో భేదాన్ని రగుల్కొలిపితే, మరొకటి ఆమోదం చిలకరిస్తుంది. ఒకటి చిరునవ్వుకు దారి తీస్తే, మరొకటి నిట్టూర్పుకు నెగడు వేస్తుంది. ఒకటి వడగాల్పులా గూబలదర గొడితే, మరొకటి మలయపవనంలా సేద దీరుస్తుంది. కథల్లో మండుటెండలే కావు. చలువ పందిళ్ళు గూడా వుంటాయి.”

- వస్తు వైవిధ్యాన్ని సంతరించుకున్న చిల్లర భవానీదేవి గారి కథల గురించి సుప్రసిద్ధ కథకులు కీ.శే. మధురాంతకం గారి అభిప్రాయం ఇది.

పరిణామ శీలమైన సమాజగతిని పరిశీలించే శక్తి కలిగిన రచయిత్రికి సమస్యాత్మకమైన జీవన చిత్రణలు చేయాలనే నిబద్ధత, కథారచన పట్ల ఆరాధనా భావమూ ఉన్నప్పుడు ఆ రచయిత్రి కథల్లో అనంతమైన వస్తు వైవిధ్యం ద్యోతకమవుతూ ఉంటుంది. అలాంటి రచయిత్రి కథలు - సమకాలీనమై భాసిస్తూ వుంటాయి. ఈ గుణగణ వైశిష్ట్యం గడించిన రచయిత్రి చిల్లర భవానీ దేవీగారు.

భవానీదేవిగారు కథారచయిత్రి, కవయిత్రి. తన రచనలతో తెలుగు సాహితీలోకానికి సుపరిచితురాలు. ఆమె కవితా సంపుటి “వర్ణనిశి”కి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారి ఉత్తమ రచయిత్రి పురస్కారం లభించింది. అబ్బూరి బ్రహ్మ వారి అవార్డు, ఉమ్మడిశెట్టి సాహితీ పురస్కారం (శబ్దస్పర్శకు) తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారి సాంస్కృతిక సమాఖ్య వారి శ్రీశ్రీ స్మారక అవార్డు, వంశీబర్కలీ కథా పురస్కారం వంటి అనేక బహుమతులూ, సత్కారాలూ సన్మానాలతో ఆమె లబ్ధప్రతిష్ఠురాలు. 5 కవితా సంపుటాలూ, రెండు కథా సంపుటాలూ, 2 వ్యాససంకలనాలూ, 3 నానీ సంపుటాలూ ప్రచురించి ప్రముఖుల ప్రశంసలనందుకున్నారు.

కథారచయిత్రిగా భవానీదేవిగారి ప్రతిభ - పైన తెలిపినట్లు వస్తు వైవిధ్యంతో అలరారటం మాత్రమే కాక 'అంతరంగ చిత్రణ' సాఫల్యంలో ఉంది.

యదార్థ జీవన చిత్రణం కథకు ఆయువు. ఈ చిత్రణ చేసేటప్పుడు సాధారణ రచయిత దృష్టి ఎక్కువగా పాత్ర బహిరంగ స్వరూపం, వర్తన మీద వుంటుంది. సన్నివేశ

కల్పన ద్వారా వీటిని సాధించుకుంటూ పోతాడు. అయితే మనుషుల అంతరంగం అట్టడుగున తారట్లాడే అనంద విపాదఛాయలకు, అంటే ఆయా పాత్రల అంతరంగ తరంగాల కదలికకు, మనస్తత్వానికీ, స్వభావానికీ, కథాత్మకమైన చిత్రణనీయటం కష్టంతో కూడిన పని కనుక, సాధారణ రచయిత ఈ అంశాల పట్ల శ్రద్ధ వహించడు. జీవితానికి దర్పణం పట్టటం కాక, జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానించి పాఠకులకొక దిశా నిర్దేశం చేయగల ప్రతిభావంతులు ఇలాంటి కథల్ని వెలియిస్తారు. అద్భుతమైన విజయాన్ని సాధిస్తారు.

తన ప్రతిభాస్వరంతో అలాంటి ఒక గొప్ప కథని రాశారు భవానీదేవిగారు. కథ పేరు 'ఆమె విముక్తి'.

అనసూయ మనసు నోరు నొక్కిపెట్టటానికి ఏదో ఒక వ్యాపకాన్ని కల్పించుకుని జీవితాన్ని గడిపింది. ఇప్పుడిక శరీరం సహకరించలేనని మొరాయిస్తోంది. విశ్రాంతిని కోరుతోంది. కాని మనసుదాడిన తట్టుకోవడం కష్టంగా వున్నదామెకు. భర్త శ్రీపతి. అతను ప్రేమని ప్రకటించని స్వభావం వాడు. చిరాకు. విసుగు. లోతైన బావిలో నీరు ఉంటుందికానీ అది ఎవరి దాహాన్ని తీర్చలేనప్పుడు సార్థకత ఏముంది. అతని ప్రేమా అంతే అనిపించేది. పెద్దకొడుకు, కోడలు ఎనిమిదింటికి గానీ గదిలోంచీ బయటకి రారు. సాఫ్ట్‌వేర్ కోడల్ని పొద్దున్నే లేవమని చెప్పే ధైర్యం ఎవరికుంటుంది. రెండో కొడుకు ఐఎఎస్ ప్రిపేరవుతున్నాడు. తన బ్రీట్‌మెంట్ కోసం స్మానింగ్ కోసం ఉంచిన డబ్బు అతనికి అందించే తల్లి అనసూయ.

ఇవ్వాళ నగరంలోని నక్షత్రాల హాస్పటల్‌లో ఇంటెన్సివ్ కేర్ యూనిట్‌లో స్పృహ ఉండలేని స్థితిలో అనసూయ! హడావిడంతా మామూలే. ఆడవాళ్ళు తమ కోసం తాము ఎందుకు బతకరు? ఇతరుల కోసమే ఎందుకు బతుకుతారు? చివరి దశలో స్త్రీవాదం ఆలోచనలు! శ్రీపతికి తెలిస్తే - అమ్మా! అనసూయ రకరకాల మాటలు అభిప్రాయాలు, ఆందోళనలు!

'ఎన్నాళ్ళిలా డాక్టర్?' శ్రీపతి గొంతులో కొండంత దిగులు. పేషంట్ రెస్పాన్స్‌ని బట్టి .. ఎన్నాళ్ళనేది, ఇప్పుడే చెప్పలేం. .. అంటూ వెళ్ళిపోయాడు డాక్టర్. ఆ రాత్రి చీకటి నిర్దయగా వ్యాపించింది. ఒళ్లంతా పైపులు, ట్యూబులతో ఉన్న భార్యకేసి పరీశీలనగా చూశాడు శ్రీపతి. సెడేషన్‌లో ఉన్న అనసూయ మత్తులో ఉంది. "సారీ అనూ! నీ బాధ చూళ్ళేక పోతున్నాను. నేను నీకేమి చేయలేకపోయాను. కనీసం త్వరగా విముక్తి కలిగిస్తాను" అని వెంటిలేటర్ కనెక్షన్లు కొన్ని తీసేసి నిశ్శబ్దంగా వెళ్ళిపోతున్నాడు శ్రీపతి.

అనసూయ మొహంలో చెక్కుచెదరని ప్రశాంతత.. నిశ్చల దీపంలా వెలుగుతోంది! ఇది కథ! ఆమెకు విముక్తి లభించింది!

కథలో సంభావ్యత, అసంభావ్యతల చర్చకు అవకాశం లేదు. ఎందువలన? అంటే కథాత్మకంగా అనసూయ ఒక All gone గృహిణి. ఛాయాదేవి గారి సుఖాంతంలో నాయిక లాంటిది. సంసారచక్రంలో ఇరుక్కుపోయి, ఆ పళ్ళచక్రంలో నలిగి, నుజ్జుయిన స్త్రీ బాధ్యతల బరువుతో క్రుంగిపోయిన స్త్రీ. "She is more misunderstood than understood type" అమె. కనీస మానవత్వ స్పందనల రోదన అయిపోయింది. శ్రీపతి ఆమెకి విముక్తి కలిగించడం కేవలం ఆమె బాధచూడలేక మాత్రమేనా? అంటే అవునని నిర్ధారణగా చెప్పలేం. ఎన్నాళ్ళనేది చెప్పలేం. అన్న డాక్టర్ మాటలే అసలైన Proximate cause గానూ భావించాల్సి వుంది.

తెలుగు కథకి ఏ వాదపు Tag తగిలించడానికైనా నేను విరోధిని కనుక 'ఆమె విముక్తి' కీ ఏ tag అక్కర్లేదు. 'ఆమె విముక్తి' వస్తువు, శిల్పం దృష్ట్యా ఒక కథాతేజోరేఖ. జీవితంలోని సంఘర్షణల వలన సాహిత్యానికి ప్రేరణ కలుగుతుంది. కొందరి జీవితాల్లోని అంతరంగ సంఘర్షణ వలన ఉత్తమకథాసృష్టి జరుగుతుంది. ఈ కథలో అనసూయ సంవేదన కథాన్నత్యానికి అలంబనమైంది. ఒక గొప్ప కథ రాసిన భవానీదేవి గారికి అభినందనలు!!

మట్టిమీది మమకారం - ఓ విషాద గాథ!

చిలుకూరి దేవపుత్ర కథ : 'మన్నుతిన్న మనిషి'

కొన్ని జీవితాలు చీకట్లో పుట్టి, చీకట్లో పెరిగి, తిరుగుతూ చీకట్లోనే పయనిస్తూ ఉంటాయి. కథ - జీవిత దర్పణమే కాబట్టి కొన్ని కథల పరిస్థితి ఇంతే.

మట్టిమీద మమకారం పెంచుకున్న మనిషి కథ కూడా ఇలాగే ముగియడం యాదృచ్ఛికం కాదు. చిద్రమైన జీవన చిత్రపటం అంత వాస్తవంగా ఉంది. చిలుకూరి దేవపుత్ర రచన 'మన్నుతిన్న మనిషి' కథ కూడా ఇటువంటిదే. ఈ కథ దాదాపు పదిహేనేళ్ళ క్రితం ప్రచురితమైంది. అంతకు ముందూ ఈ ఇతివృత్తంతో పెద్దలు కొన్ని మంచికథలు రాశారు. అయితే, ఈ కథ వచ్చిన తర్వాత ఈ అంశం ఆధారంగా పుంఖానుపుంఖంగా చాలామంచి కథలు వచ్చాయి.

'మన్నుతిన్న మనిషి' కథకి చెన్నప్ప రైతు జీవితం - కేంద్ర బిందువు. పండీ పండని పొలాన్ని నమ్ముకుని, దానితో మమేకమై పోయినవాడు చెన్నప్ప. 'బూమినా పానంరా. దాన్ని అమ్మేది అంటే తల్లిని అమ్మినట్లేరా' అని కొడుక్కి నచ్చచెప్పచూసినా, బతిమాలినా బామాలినా పొలం అమ్మాల్నిందేనన్న కొడుకుతో విసిగిపోతాడు చెన్నప్ప. అలాగే కొడుక్కి తండ్రిచేత 'సరే' అనిపించటం చేతకాలేదు.

త్వరత్వరగా ముగిసిపోతున్న క్రిందటి శతాబ్దం చివరి దశాబ్దం లోని బక్కరైతు చెన్నప్ప. అతని నమ్మకాలూ, మమతాసురాగాలూ, అహంకార మమకారాలూ అతనికి వున్నాయి. వీటన్నిటి తునుకలూ - సంఘటనా శకలాలు కథలో మనకు తగులుతాయి. మరోవైపు - అప్పుడే సంసారపు కాడి భుజాలకెత్తుకున్న చెన్నప్ప కొడుకు - ఇద్దరు బిడ్డల తండ్రి - రామచంద్రుడు వున్నాడు. వీళ్ళకి అనేకానేక ఆశలూ, అవకాశాలూ. వీళ్ళకి పెద్దాయనంటే వున్న అభిమాన గౌరవాలూ ధ్వనిస్తూ వుంటాయి కథలో. అయితే, వీళ్ళు వూర్లో వున్న పదెకరాలూ అమ్మేసి వెళ్ళి బళ్లారిలో ఇంత ఇంటి జాగా కొనుక్కుని గుడిసె వేసుకుని, ఏ కూలోనాలో చేసుకుంటూ, పిల్లల్ని చదివించుకుంటూ బతకాలనే ఆలోచనలో వున్నవాళ్ళు. ఈ ఆలోచనతోనే పల్లెకొచ్చి చెన్నప్పతో ఘర్షణకి దిగారు. చివరికి ఆయన ససేమిరా అంటే - 'నా భాగానికి వచ్చేది నాకిచ్చేయ్యి' అంటాడు కొడుకు తెగతెంపులు చేసుకుంటున్నట్టు. 'చెన్నప్ప కళ్ళల్లో గిర్రున నీళ్ళు తిరిగాయి.' ఆక్రోశాన్నీ, ధర్మాగ్రహాన్నీ ఇలా వ్యక్తం చేసాడు 'నీ భాగం నా భాగం ఏందిరా? అంతా నీది కాదేంరా? నాకేమన్నా నలుగురు కొడుకులూ ఉండారేంరా భాగాలు పంచి యిచ్చేదానికి? నాతో భాగం పంచుకొనేకి నాకీ అన్నదమ్ముడేంరా.. రేయ్. అంతా నువ్వే

తీసుకోప్పా! నాకేమీ వల్ల! దాన్ని అమ్ముకుంటావో పాడు జేసుకుంటావో నాకేల?" అంటూ ఏడుపు గొంతుతో వెళ్ళిపోతాడు. "ముసిలోనికి భూమిపిచ్చి" అని తేలిపోయింది. తీరా మర్నాడు - తన వాడిపోయిన వేరుశనగ చేనులో తల్లియెడమీద అదమరచి నిద్రిస్తున్న పసివాడిలా నిర్వికారంగా, నిర్మలంగా శవమై పోతాడు చెన్నప్ప!

Life is a tragedy for those who feel అంటారు. మట్టిమీదిమమకారం - ఆరాధనగా మారి, ఆత్మీయబంధమై, ఆప్తసాన్నిహిత్యమై విడదీయరాని కఠోర సత్యమైనప్పుడు ఆ మట్టి పోతుందన్న వూహే దుర్భరమవుతుంది. 'మన్నుతిన్న మనిషి' కథలోనూ జరిగిందిదే!

రాయలసీమ అనావృష్టి దుస్థితే కథా నేపథ్యం. బళ్ళారి పోయి కూలీగామారిన రామచంద్ర వలస బతుకు కూడా పల్లవిలేని పాటగా - కథకుని కంఠస్వరం ధ్వనిస్తూనే వుంటుంది. ఈ కథలో అసలు మెఱపు - తండ్రికొడుకుల మధ్య కొడుకూ కోడలు మధ్య, మామకోడలు మధ్య ఎన్నెన్ని నిష్ఠారాలాడుకుంటున్నా - అంతరాల్లో వెలిగే మమతాసురాగాల చిరుదివ్వె వెలుగు. ఒకరి భావం పట్ల ఒకరికి లోలోపల నిలిచివున్న గౌరవ. పరిస్థితుల బలిమివలన బయలు గాలికి రెపరెపలాడినా - లోన నిశ్చలంగా వెలుగుతూ వుండటం. పాత్ర చిత్రణలో కథకుడు చూపిన నైపుణ్యం అబ్బురపరుస్తుంది.

సమాజాన్ని సన్నిహితంగా అనుశీలనం చేస్తున్న దేవపుత్ర వంటిరచయితల కథల్లో వస్తువు వివరణ గాఢంగా వుంటుంది. పరితని తన పట్ల ఆకర్షించుకుంటుంది. ఈ కథలు చదివిన పాఠకుడు - తనకు ఇప్పటివరకూ లోతుగా తెలియని ప్రపంచం ఎలా వుందో అవగతం చేసుకోగలుగుతాడు. గ్రామవృత్తులూ, వృత్తాంతాలూ ఎన్ని కఠోర వాస్తవాల సుడిగుండాల్లో స్రుక్కి విలవిల్లాడుతున్నాయో తెలుసుకోగలుగుతాడు. ఈ పరిస్థితులు ఇట్టా వుండటానికి కారణాలుఏమిటి? అనే విచికిత్స మొదలౌతుంది. ఆ విచికిత్స అన్వేషణకి దారితీస్తుంది. ఆ అలోచన ఆచరణాత్మకమైన దిశానిర్దేశానికి పునాది అవుతుంది - అనే ఆశే కథకుల ఆశయం.

జీవితాన్ని truthful గా ప్రతిబింబించటం. జీవిత సత్యం బయట పెట్టటం - ఇదే సాహిత్య లక్ష్యంగా చెప్పారు కొ.కు. ఈ లక్ష్యశుద్ధి కలిగి రచనలు చేస్తున్న చాలామంది కథకుల్లో ఒక మంచి కథకుడు దేవపుత్ర. దానికి ఒక చిన్న సాక్ష్యం - 'మన్ను తిన్న మనిషి' కథ!! కథకి వుండాల్సిన మూలస్థంభాల్లో ఒకటి - Unity of thought ఏకసూత్రత అంటారు. ఒకే అంశం మీద ఒకే సమస్యమీద రెండు తరాల మనుషుల్లో ఎంతటి సంఘర్షణకి అవకాశం వుందో ఈ కథ చెప్తుంది. ఆ సంఘర్షణ ప్రాధాన్యాన్ని మింగేయని శిల్ప బలంతో కథనాన్ని సాగించారు రచయిత. అందుకే 'మన్నుతిన్న మనిషి' - తెలుగు కథల్లో మరొక తేజోరేఖ!

విషాద జీవన వాస్తవం - ఫ్యాక్షన్ ఊబి!

వియోగి కథ - 'సమిధ'

చాలా దశాబ్దాల క్రితం రాయల్ బ్యాంక్ ఆఫ్ కెనడా వారి ఒక పుస్తకంలో ఒక వ్యాసం చదివాను. అందులో ఒక వాక్యం ఇలా ఉంటుంది. 'ది పర్సన్ హు విషెస్ టు రైట్ వెల్ షడ్ రైట్ ఆఫెన్' అని.

బహుశ ఇలాంటి ధ్యేయంతో కొందరు రచయితలు, ఎక్కువ కథలు రాస్తారేమో. వియోగిని తలచుకుంటే ఇది గుర్తుకొస్తుంది. శతాధికంగా కథలు రాసిన రచయిత వియోగి. ఆకాశవాణిలో, పత్రికలలో చాలా బహుమతులూ వచ్చాయి. అపకారికి ఉపకారము నెపమెన్నక చేయువాడు నేర్పరి సుమతీ సూక్తితో వియోగి వ్రాసిన గొప్ప కథ ఒకటి ఉంది. వరద పేరుతో ఆ అపకారి సాంబయ్య వరదలో చిక్కుకుపోతే ఉపకారి ఉరుకుండు అతనిని రక్షిస్తాడు. ఉరుకుండు మానవీయతకు చలించి మరోమనిషి అవుతాడు సాంబయ్య.

అయితే వియోగి కథల్లోని మరో తేజోరేఖను గురించి చెబుతాను. రాక్షస ముఖాల మనిషి వర్తనకీ, మానవ హృదయాల స్పందనకీ చిత్రణ సమిధ కథ. సామాజిక జీవన సంక్షోభానికి అద్భుతమైన అక్షరచిత్రణ ఈ కథ.

మురాకక్షలకి మూలాలు, గచ్చపొదలాంటివి. రాయలసీమలోని గ్రూపులు, రావణకాష్ఠంలాంటి కార్పణ్యాలు, ద్వేషాలు వీటిని ఎగదోసే రాజకీయాల ఆజ్యం దారితెన్నూలేని ఆ ఫ్యాక్షన్ అడవిలోకి నడిచిన మనిషి చివరికి ఆ కక్షలకే బలి కావడం ఒక విషాద జీవన వాస్తవంగా సీమలో దర్శనమిస్తోంది. ఈ దయనీయమైన మనిషి బతుక్కి దర్పణం కట్టిన కథ సమిధ.

వీరభద్రునికి అనుచురుడు, నమ్మినబంటు, ముఖ్య అనుయాయి - మద్దిలేటి. వంశపారం పర్యంగా నాయకులూ అనుచరులూ ఒకరికొకరు అంటుకుపోయారు. బాంబులు వినరటంలో దిట్ట మద్దిలేటి. గురి తప్పడం ఊహకందని విషయం. ఇప్పటి వరకు నారాయణప్ప ప్రత్యర్థి మనుషులను పాతికమంది దాకా ఈ లోకం నుండి తప్పించాడు మద్దిలేటి. ఇది నేపథ్యం.

జీపు చెడింది. వీరభద్రుడి పరివారం రోడ్డువారగా ఆగింది. డ్రైవర్ జీపును రిపేర్ చేసే పనిలో ఉన్నాడు. పరిసరాలను గమనిస్తూ వీరభద్రుడికి కాపలా కాస్తున్నాడు మద్దిలేటి. ఇదీ ప్రస్తుతం.

నారాయణప్ప మనుషులు కమ్ముకొచ్చారు. ఇంక అది యుద్ధరంగమైపోయింది. క్షణాల్లో ధ్వంసరచన సాగింది. మద్దిలేటి బాంబుకి అవతలివర్గం జీపు పేలిపోయింది. కొందరి మొండేలు ఎగిరి బయటపడ్డాయి. జీపులోనుండి ఒక యువతి, యువకుడు అర్తనాదాలు చేస్తూ మేం మీ మనుషులమే మమ్మల్ని చంపొద్దు అంటూ బయటకు రావడానికి గింజుకుంటున్నారు. బయటపడ్డారు అతికష్టం మీద.

తీరా చూస్తే ఆ యువకుడు మద్దిలేటి కొడుకు. పట్నంలో పెళ్లి చేసుకుని తొలిసారి పల్లెలోని తల్లిదండ్రుల దగ్గరకి భార్యతో వస్తున్నాడు. ప్రయాణ సాధనాల సమస్య వల్ల వీరు జీపు ఎక్కాల్సివచ్చింది.

వీరభద్రుని జీపు బాగయింది. అందరూ కలసి జీపులో కర్నూలు దారి పట్టారు. కొద్దిదూరం పోగానే క్షణాల్లో నారాయణ మనుషులు తుపాకులతో వారిమీదకు దాడి చేయబోయారు. శరవేగంతో మద్దిలేటి జీపులోంచి దూకాడు. యాదృచ్ఛికంగా పక్కకి వచ్చింది ఎర్రబస్. తృటిలో నిచ్చిన పట్టుకుని చకచకా టాపు మీదకు చేరాడు. ప్రత్యర్థుల మీదికి వరుసగా బాంబులు వర్షం కురిపించాడు. ఆఖరిబాంబు తీసి విసిరాడు. అది పేలలేదు. అది గురి తప్పింది. అంతే. తన మీదకి బాంబు.

కాళ్ళూ చేతులు వ్రేలాడిపోతున్నాయి. మొండెంలోంచి ప్రాణం పోబోతోంది. ఫ్యాక్షన్లో పుట్టి ఫ్యాక్షన్లో చస్తున్నాడు తను. దేవుడా వాళ్లని రక్షించు అంటూ గుడ్లు తేలేశాడు మద్దిలేటి. ఎవరు ఎవరిని చంపుతున్నారు ఎందుకు చంపుతున్నారు. తెరచుకుని ఉన్న కళ్లు ప్రశ్నిస్తున్నాయి అంటూ కథ ముగిసింది.

వందల కంఠాల హీనస్వరం అది. గుండె పట్టేసే సన్నివేశం. వస్తువుకి నేపథ్యం కూర్చటంలోనూ వాస్తవిక వాతావరణం ఆవిష్కరించటంలోను, పాత్రల మనస్తత్వాన్ని దర్శింపజేయడంలోను, వాటివెనక ఉన్న సమాజపు మూలాన్ని చెప్పడంలోను తనదైన శైలి శిల్పాలతో కథని ఎంతో ఆర్థంగా వ్రాశారు వియోగి.

సమిధ కథలో సన్నివేశ కల్పన ఎంత చాకచక్యంలో నిర్వహించాడో కథకుడు అంత కంత నేర్పరితనం నేరేషన్లో చూపాడు. 'థాం అని పెద్ద శబ్దమైంది. బాంబు పేలినట్టు దుమ్ము పైకి లేచింది. జీపు రకరకాల విన్యాసాలు చేసి కొంచెం ముందుకొచ్చి

ఆగింది. వీరభద్రుడు డ్రైవర్ కేసి కోపంగా చూశాడు. పంచరయింది దొరా చిటికెలో టైరు మారుస్తాను భయంభయంగా చెప్పాడు.' ఇలా మొదలవుతుంది కథ. మధ్యలో ఫ్యాక్షన్ సమస్య పూర్వాపరాలను వివరిస్తూ .. ఇలా ప్రవహిస్తుంది వియోగి శైలి. 'ఇరుపక్షాల వారు రాజకీయాల్లో తలపండిన వారే. ఉన్నత పదవులు నిర్వహించిన వారే. మంత్రులకు కొమ్ము కాసేవాళ్ళే. తాతల నాటి మనస్సుర్థలు, వైషమ్యాలు తరాలు గడిచినా అంతరాలు మటుకు తగ్గకుండా అలాగే ఉన్నాయి. ఎవరిపాటికి వారు తమ రాజ్యాన్ని విస్తరింపజేస్తూ ఉంటారు. చుట్టూపక్కల ప్రతి ఊరిలో తమ ఆధిపత్యం కోసం పట్టుకోసం ప్రతీక్షణం పెనుగులాడుతూ ఉంటారు... ఇలా ఇలా....

సంపుల్స్ టీ 'గోస్ విత్ నేచురల్ నెస్ ఆఫ్ టోన్ అండ్ థ్రెషెన్స్ ఆఫ్ వ్యూ పాయింట్' అంటారు. ఈ గుణం నైపుణ్యం వియోగి రచనల్లో కనిపిస్తాయి.

ప్రతిష్ఠాత్మకమైన క్రాస్ వర్డ్ ప్రైజ్ - 1998లో యెలన్ సీలీ నవల ది ఎవరెస్ట్ హోటల్ కు వచ్చింది. అప్పుడు ఒక సమావేశంలో ఆయన అన్నాడు 'ఇఫ్ ఐ వర్ టు రైట్ ఎగైన్ ఐ వుడ్ రైట్ ఇట్ బెటర్' అని. సమీధ కథకి 1993లో మయూరి వీక్షీ వారి ప్రథమ బహుమతి వచ్చింది. ఇప్పుడు వ్రాస్తే నియోగి కూడా యెలన్ సీలీ అన్నట్లు ఇంకా గొప్ప కథ వ్రాస్తారు.

ఫ్యాక్షన్ మూలాన్ని విశ్లేషిస్తూ వాటి చుట్టూ విస్తరించిన రాజకీయ విష సస్సూతిని నిరసిస్తూ కథలు వస్తునే ఉన్నాయి. ఈ మనుషులు ఇంతకంటే భిన్నంగా మంచికి సన్నిహితులు కాలేరా అని ఆవేదనతో, కథ పట్ల ఒక ఆరాధనా భావంతో రచనలు చేసిన కొద్దిమంది రచయితల్లో వియోగి ఒకరు. వియోగి మంచికథల్లో ఇది తొలిపంక్తిని నిలుస్తుంది. ఆవిధంగా ఇది తెలుగుకథలలో ఒక మంచిముత్యం!

వ్యక్తి సంస్కారమే కథాసూత్రం టి.ఎస్.వి. కృష్ణమూర్తి కథ 'కిరీటమున్న ఇల్లు'

జీ వితంలోని ఎన్నెన్నో ఒడిదొడుకులను చూస్తూ, 38 సంవత్సరాలుగా రచనాప్రస్థానం సాగిస్తున్న కథకుడు. టి.ఎస్.వి. కృష్ణ మూర్తి.

ఒక ఆరాధనా భావంతో, జీవిత పరిశీలనతో కథలు వ్రాస్తున్న రచయిత, మనిషి అంతర్వైతాన్ని పసికట్టగలుగుతారు. కథకుని జీవితానుభవమే కథకు ముడిసరుకు అనటంలో అంతర్యం ఇదే.

'నిర్దిష్టమైన కథ సాధారణీకరణం చెంది అందరికీ చెందింది అవుతుంది' అంటారు. సుప్రసిద్ధకవి శివారెడ్డి. ముప్పిడి ప్రభాకరరావు కథాసంపుటి 'లోకంచూశాక'కి 'మాన్ ఈజ్ హిజ్ స్టోరీస్' అని ఒక గొప్ప ముందుమాట సమకూర్చారు శివారెడ్డి.

కృష్ణమూర్తి కథలు ఎక్కువ నిర్దిష్టమైన కథలుగా కనిపిస్తాయి. కాని కథావస్తువును కొంచెం జాగ్రత్తగా చదివి పరిశీలించి, విశ్లేషిస్తే, కథ ఎలా సాధారణీకరణ చెందింది అర్థమౌతుంది.

కృష్ణమూర్తి కథల్లో మనిషి బాహ్యజీవితం సంఘటనాత్మకంగా సాగిపోతున్నా, అంతరంగిక జీవితం ఒక రసప్రసరణంగా పరిత మేధలో ప్రవహిస్తుంది.

మనుషులు జీవితాన్ని ఎలా ఎదుర్కొనాలో చెబుతూ, అంతర్లీనంగా వారి మానసిక సంవేదనలూ, భావాలూ, వాటి సంఘర్షణా, వీటి చిత్రణని చక్కగా నిర్వహించిన కథ, కృష్ణమూర్తి వ్రాసిన - 'కిరీటమున్న ఇల్లు'

వాషింగ్టన్ లో పుట్టి అక్కడే పెరిగి పెద్దవాడై తొలిసారి తల్లిదండ్రుల గడ్డ మీదకి వచ్చాడు బోస్. ఇక్కడ అతని తాతయ్య నానమ్మ ఉన్నారు. తన తాతయ్య కొక్కనికే ఆ వూళ్ళో తాము ఉంటున్న ఇల్లు కాక, దానికి కొంత దూరంలో మరో రెండతస్తుల మేడ ఖాళీగా ఉండటం ఆశ్చర్యమనిపించింది బోస్ కి.

"మీ ఇద్దరి కోసం ఓ కిరీటం లేని ఇల్లు... ఓ మేడా రెండెందుకు?" అని అడిగాడు. కిరీటంలేని ఇల్లేమిట్రా అంటే - అంతస్తు లేని ఇల్లు - అంటే మీరుంటున్నది. కిరీటం ఉన్న ఇల్లంటే ఆ మేడ" అని వివరణ ఇస్తాడు.

“దాన్లో మీరు ఉండరు. మరెవరికైనా అద్దెకూ ఇవ్వరు. దాన్ని ఖాళీగా అట్టే పెట్టుకోవటం, ప్రతి ఉదయాన్నే వెళ్ళి దానిని శుభ్రపరచిరావటం, సాయంకాలం వెళ్ళి దీపాలు వెలిగించి రావడం ఇదంతా ఎందుకు?” అని ఉత్సుకతతో అడుగుతాడు.

మనవడి ప్రశ్నకు, రాజారావు జీవితమే సమాధానం. ఆ మేడ నిర్మాణానికి ఆ తాతయ్యకీ ఉన్న సంబంధం, ఎన్నో బంధాల, బాంధవ్యాల గాథ. గత జీవితంలోని చీకటి కోణాల్ని వెలుగు రేఖలనూ మననం చేసుకుని, వాటిని బోస్ ముందు పరుస్తాడు రాజారావు. ఆ మేడని రాజారావు తన ఒక్కగానొక్క కుమారుడికోసం కట్టించాడు. అంటే బోస్ తండ్రి కోసమన్నమాట. మెడిసిన్ పూర్తి చేసిన కొడుకు క్రింద ఆస్పత్రి పెట్టుకుని, పైన కాపురం ఉంటాడనే ఆశతో, కలతో - తన రక్తమూ, స్వేదమూ కలిపి, మమతానురాగాల పునాదుల మీద రాజారావు నిర్మించిన సౌధం అది. కాని కొడుకు ఆ ఆశ నిరాశ చేశాడు. నచ్చిన అమ్మాయిని పెండ్లి చేసుకుని మామగారి సహకారంతో విదేశాలకు వెళ్ళి అక్కడే స్థిరపడిపోయాడు.

“మేమీ నేల వదలము, వాడా దేశం వదలిరాదు. అందుకే ఆ మేడలో వాడిని ఊహించుకుంటూ గడిపేస్తున్నాము. ఈ జీవితానికి అదో తృప్తి” అని, తన ఆవేదనని మనవడితో పంచుకున్నాడు రాజారావు. అమెరికాకు తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు బోస్. ఎనిమిదేళ్ళ తర్వాత మనవడినుంచి ఉత్తరం వచ్చింది రాజారావుకి. “మన కిరీటమున్న ఇంటికి రంగులు వేయించండి. నేను వస్తున్నాను. అందులో ఆస్పత్రి తెరుస్తాను” అని వ్రాశాడు.

“మా గుండెల మీద తన్నినవాడు విదేశాలకెళ్ళాడు. వీడు వాడి గుండెల మీద తన్ని స్వదేశానికి వస్తున్నాడు” అనుకున్నాడు రాజారావు. ఆనందమూ, విషాదమూ కాని స్థితిలో నిలబడిపోయాడు. ఇదీ కథ.

కొంతమంది రచయితలు కథని చెప్పగలరు. వేలూరి వారూ, విశ్వనాథవారు, శ్రీపాదవారూ - ఇలా కొందరు తొలి తరం కథకులు ఈ స్టోరీ టెల్లింగ్ ని అద్భుతంగా నిర్వహించారు. ఆ తర్వాత మల్లాదివారు, రావిశాస్త్రి, ముళ్ళపూడి వంటి వారు మనకు అద్భుతమైన కథలు అందించారు. చలం, కొ.కు. సరేసరి! అయితే ఈ సంవిధానపద్ధతిలో ఒక్కొక్కప్పుడు పరితకు ఇబ్బంది ఎదురవుతుంది. కథల్లో - ఇంకా చాలా ఉండాలి. అదంతా ఏది? అనిపిస్తుంది. అంటే, వస్తువు ప్రాతిపదికపై ప్రస్ఫుటంగానే ఉన్నా, కథ ఇంకా కొంత పుష్టిగా ఎదగాలమో అనిపిస్తూ ఉంటుంది. అయితే కథకుడి ఆంతర్యం - నేను చెప్పకుండా ఉంచిన విషయం నీకు బాగా తెలిసినదే కదా! అని. రాజారావు

ఇందులో నిజానికి కిరీటం లేని ఇంటి కథ చెప్పాడు మనవడికి. దానిని అనుసరిస్తూ సాగింది కిరీటమున్న ఇంటికథ.

‘ఓ సన్నివేశం, ఓ సంఘటన వల్ల ఓ పర్యవసానానికి దారి తీయాలి. అప్పుడే అందులో ఒక వృత్తాంతం పొడకడుతుంది’ అంటారు కా.రా. మాస్టరు.

విదేశం నుండి మనవడి రాక, కిరీటమున్న ఇంటి గురించి అతని ఉత్సుకత, ప్రశ్నలు, తాతయ్య తన జీవితంలో జరిగిన సంఘటనలు తెలియజేయటం, పర్యవసానం బోస్ హృద్రోగనిపుణుడుగా తీసుకున్న నిర్ణయం - ఇదీ కథలో పొడగట్టిన వృత్తాంతం.

తాత గుండెలో తండ్రి పట్ల గల మమతానురాగాలు, ఆశలు, కలలు - ఇవన్నీ పూసల్లో దారాల్లా మనవడు గమనించగలిగాడు. ఆ గుండె స్పందనను, సంవేదన - మనవడికి అర్థమైనాయి. అందుకే. తండ్రి నిర్వర్తించని కర్తవ్యాన్ని తాను నిర్వహించాలనే నిర్ణయం తీసుకున్నాడు బోస్. కొన్ని సహజాతాల అణచివేతల వల్ల తాతయ్య కిరీటమున్న ఇంటిని గురించి మనవడికి కొంతే చెప్పాడు. చెప్పకయే చెప్పిన విషయాన్ని మనవడు తనంత తానుగా అర్థం చేసుకున్నాడు. అందుకనే బోస్, చిరునామా లేని కిరీటమున్న ఇంటికి చిరునామా కూరుస్తూ, ఇండియాకి వచ్చేస్తున్నానని రాశాడు.

ఒక నవలకి సరిపడే జీవితం రాజారావు గతం. దానిని కథలోకి తెచ్చి మూడుతరాల మనస్తత్వాలని ఆకుచాటు పిందెలుగా చూపిన కథ కిరీటమున్న ఇల్లు. శైలీ, శిల్పాల దృష్టి కంటే వస్తు స్పృహని గాఢంగా ఆత్మీయం చేసుకున్న కృష్ణమూర్తి కథాహారంలో ఒక మణిపూస ‘కిరీటమున్న ఇల్లు’.

బయటపడుతున్న నిజాలు కుదురుతప్పిన బతుకులే! ప్రయోగశీలి, కథాశిల్పి పాపినేని శివశంకర్ కథలు

మధ్యతరగతి మనుషుల బహిరంతరస్వరూపస్వభావాలూ, రాగద్వేషాలూ, ఈతిబాధలూ, ఎవరి సమస్యలు వారివి. వీటిని కథా వస్తువులుగా స్వీకరించి అద్భుతమైన గొప్ప కథలు రాసిన మహారచయితలు కొ.కు, శారదతో మొదలు-ఎందరో ఉన్నారు. అలాంటివారిలో ఒకరు డా॥ పాపినేని శివశంకర్.

శివశంకర్ కథల్ని పరిశీలనగా మళ్ళీ మళ్ళీ చదివితే, కొట్టవచ్చినట్లు గోచరించే లక్షణాలు: ఒకటి రచనలో ఆయన సంయమనత్వం, రెండు: జీవితం విభిన్న పార్శ్వాల్ని సమన్వయదృక్పథంతో తాను దర్శించి చదువరుల చేత దర్శింపజేయగల మేధాసంపద.

శివశంకర్ కథల్లో బతికి చెడినవాళ్లుంటారు. నమ్ముకున్న నేలని వదిలిపోలేక చితికిపోయిన రైతులుంటారు (ఉదాహరణకి మట్టి గుండె, ఒక్క వాన కోసం). పట్నాలకి పోయి రెక్కలమ్ముకుని ఈతిబాధలు పడుతున్న సగటు మనుషులుంటారు (మట్టిగుండె). ఆకలికళ్ల గుమాస్తా చక్రవర్తులు వుంటారు. అనారోగ్యంతోనే నడుస్తున్న శవాల్లాంటి భార్యలుంటారు (మిథ్యాజీవితం). మిథ్యానాగరకతలో ఇమడలేక, ఆ నాగరికతని ఆనందిస్తున్నట్లు కనిపించేవారి మీద కసితో కుమిలిపోయే నెలజీతగాళ్లుంటారు. మనసులూ, అనుభూతులూ దేనికో తాకట్టు పెట్టుకుని, అది తెలియనప్పుడు హాయిగా అమాయకంగా వుండి, తెలిసిన తర్వాత నిస్సహాయంగా నిలబడి పోతున్న సామాన్యులు ఉంటారు (అందని అనుభూతి). తనకు చేయాల్సిన సాయం ఇంకొకడికి చేస్తాడేమోనని దేవుణ్ని సైతం అనుమానించే తత్త్వవేత్తలూ ఉంటారు (అవిశ్వాసం). వీరంతా మన చుట్టూ మనలుతూ మనతో మాట్లాడుతున్నట్టే శివశంకర్ కథల్లోనూ తిరుగుతూ మనకు సన్నిహితమైపోతారు. వారి బాధావృధల్ని మనకూ ఇంజెక్ట్ చేస్తారు. కథ చదవటం పూర్తి చేస్తాం కానీ, వాళ్లు మన పరిధి దాటిపోరు. గుండెల్లో కూర్చుంటారు. ఆలోచనల్లో తిరుగుతూ వుంటారు. మనసులో నిలిచిపోతారు. శివశంకర్ కథల్లో చాలా వాటిలో కథాసూత్రం ఆర్థికపరమైనదే. దాన్నుంచీ లేక దాని కారణంగా ఉత్పన్నమైన మానవసంబంధాల వంకరగీతలే. మరి కొంత స్పెసిఫిక్ గా శివశంకర్ కథల్ని పరిచయం చేసుకుందాం.

‘వస్తుప్రపంచంలో’ కథ వుంది. చిన్న పాప శాంతి. ఎక్కడి నుంచో చక్కటి కుక్కపిల్లని తెచ్చింది. తల్లిదండ్రులకి ఇష్టంలేదు. శాంతి దాన్ని ఎంతో ఆదరణతో సాకుతూ వుంటుంది. ఒక రోజు శాంతి, తండ్రిని అడుగుతుంది, “నాన్నా, పప్పీకి అమ్మా నాన్నా ఉండరూ, దాన్నెందుకలా వదిలేశారు?” అని. ఆయనకి తన తల్లి గుర్తుకొచ్చింది. ఆమె తమ్ముడి దగ్గర ఉంటోంది. అక్కడికి వెళ్లాడు. తన పట్ల చిన్న కోడలి ప్రవర్తనని చెప్పుకుని కళ్ల నీళ్లతో ప్రాణేయపడుతుంది. ‘నన్ను నీతో తీసుకుపోరా’ అని. చిన్న కోడలు లౌక్యం ప్రదర్శించి అడ్డుపడుతుంది. తిరిగి వచ్చేశాడు. పప్పీ కుటుంబంలో ఒక భాగమైపోయింది. తల్లి చావుబతుకుల్లో ఉండగా మళ్ళీ వెళ్తాడు. ఆమె చనిపోయింది. చెల్లెలూ, చిన్న కోడలూ, బంగారం కోసం పోట్లాడుకుంటారు. ఆస్తికోసం చర్చలు. అసహ్యం వేసి తిరిగివస్తాడు. పప్పీ చచ్చిపోయింది. శాంతీ, ఆమె సోదరుడు సీనూ కలిసి, దాన్ని ఖననం చేశారు. శాంతి అన్నం ముట్టుకోవడం లేదు. ‘బాధలు ప్రపంచమంతటా ఉన్నాయి. హృదయాలు మాత్రం కొందరికే వున్నాయి’ అనే వాక్యంతో మొదలై, ‘ప్రపంచమంతటా కుక్కపిల్లలున్నాయి. పాపలు మాత్రమే అరుదుగా ఉన్నారు’ అనే వాక్యంతో ఈ కథ ముగుస్తుంది. తల్లిదండ్రుల పట్ల కన్నపిల్లల కరుణరాహిత్యం, వస్తుప్రపంచంలో మృగ్యమైపోతున్న మానవసంబంధాలూ, ఈ కథాంశం. అయితే, శిల్పపరంగా అద్భుతమైన కథ.

‘మనిషి చాలా వికృతజీవి. కళ కంటే జీవితం విశాలం. చీకటి వెలుగుల్ని స్పష్టంగా పసిగట్టటంలో కళాకారులు ఎప్పటికప్పుడు విఫలమవుతూనే వున్నారు’ అనే జీవనతాత్త్వికతని, అక్కాచెల్లెళ్లయిన గిరిజనయువతుల్ని ప్రధానపాత్రల్ని చేసి ఆలోచనాత్మకంగా రాసిన కథ ‘లోయలూ శిఖరాలూ.’ లగేజ్ టికెట్ లేకుండా పదిహేను బొగ్గు బస్తాల్ని ట్రెయిన్ ఎక్కించిన పైడమ్మనీ, ఆమె చెల్లెల్నీ, కొత్త వలసలో దించేశాడు టిటియీ. బొగ్గు బస్తాల్ని బయటికి తోసేశారు. ఏడుస్తున్న చెల్లెలికి ధైర్యం చెప్పి, రైల్వేవాళ్లతో, పోలీస్ తో మాట్లాడడానికి వెళ్తుంది పైడమ్మ. పది నిమిషాల్లో అంతా సెటిలైపోయింది. చెల్లెల్నీ, బొగ్గు బస్తాల్నీ బోగీ లోపలి కెక్కించి, తాను నిలిచిపోయింది పైడమ్మ. ఈ బాగోతమంతా చూస్తున్న స్టూడెంట్ చెబుతున్నాడు. “పైడమ్మ పోలీసాయనతో రాత్రికి రమ్మంటారా?” అని నెమ్మదిగా అన్నది. అంతా సెటిలయిపోయింది” అని. జీవితం ఎప్పుడూ సహజమైనదే అన్న భౌతికవాస్తవానికి సహజసుందరమైన వ్యాఖ్యానం, కథాత్మకచిత్రణ, ఈ కథ.

పిల్లల పెంపకంలో కూడా డబ్బు పాత్ర, మానవస్వభావాల్లోని స్వార్థచింతన, జీవనసరళి మీద మారుతున్న మానవీయవిలువల ప్రభావం కథలో నిండి నిబిడికృతమై

గొప్ప కథగా మన ముందుకొచ్చిన రచన 'ఇప్పుడూ... ఇక్కడా.' మనుషులు రేపటి ఆలోచనల్లో, కలల్లో బతుకుతూ నేటిని ఎలా ధ్వంసం చేసుకుంటున్నారో వివరిస్తుంది కథ. పిల్లల పట్ల, వారి చదువుల పట్ల త్వరత్వరగా మారిపోతున్న సామాజిక దృక్పథాన్ని సున్నితంగా, శిల్ప సమన్వయంగా చిత్రించిన చాలా మంచి కథ 'ఇప్పుడూ ఇక్కడా!' కాగా, శివశంకర్ కథల్లో ఒక గొప్ప కథ 'కలుపు మొక్క'. మనిషి నైజం, వ్యవస్థ నైజం, ఈ రెంటి స్వరూప స్వభావాల్ని కళాత్మకవాస్తవికతతో చిత్రించిన కథ 'కలుపు మొక్క'.

ఒకరి శ్రద్ధ వలన, దోహదక్రియ వలన ఏవుగా ఎదిగే మొక్క వేరు; కలుపు మొక్క వేరు. కలవారబ్బాయికి ఆ శ్రద్ధా, దోహదక్రియలూ, ప్రోత్సాహం అన్నీ లభిస్తాయి. పై పై చదువుల్లోకీ వెళ్తాడు. ఎం.ఎ. వల్లెకు తిరిగివచ్చి చూస్తే-సహాధ్యాయి-కొండయ్య-చదువు మానేసి తండ్రి చిన్నోడితో పాటు పొలం పనికే అంటగట్టబడి వుంటాడు. చదువు పూర్తిచేసుకుని ఏ కలెక్టర్ కాబోతున్నానని వివరిస్తుంటే పాపం కొండయ్యకళ్లు ఆశ్చర్యంతో విప్పారి, మెరిసిపోతూ ఉంటాయి. అప్పుడు మాత్రం తనకు చదువు రానందుకు కాసేపు విచారించేవాడు. మళ్ళీ కొన్నాళ్ల తర్వాత పల్లెకొచ్చి చూస్తే...? కొండయ్య-ఊరివాళ్ల తగాదాల్లో అకారణంగా, తనకేం సంబంధం లేకపోయినా దారుణంగా చంపబడ్డాడు. ఆ బాధతో వ్యధతో చిన్నోడు తాగుబోతై చీకటి బతుకు సాగిస్తూ ఉంటాడు. 'ఈ నాటికీ చిన్నోడు నన్ను వాత్సల్య నిర్భరమైన హృదయంతో పలకరిస్తూనే ఉంటాడు. కానీ వాడి కంఠస్వరంలో అంటివున్న దుఃఖపుజీర నన్నెప్పటికీ కదిలిస్తూనే ఉంటుంది' అనే ఆవేదన ప్రకటనతో కథ పూర్తవుతుంది. కొండంత సామాజిక వాస్తవికతని-దేశీయతతో మిశ్రీకరించి, ఆరు పేజీల కథాదర్పణంలో అందించారు శివశంకర్. అసమానతలు నిండిన వ్యవస్థాస్వరూపాన్ని చిన్న కథాసూత్రంతో అందించిన రచయిత భావచైతన్యం, అభినందనీయం. ఇలాగే దిగువ మధ్యతరగతి వ్యవసాయ కుటుంబజీవితాన్ని తీసుకుని-వ్యవసాయం కల్పిస్తున్న సాధక బాధకాల్ని, దాన్ని వదిలేసి పట్నం చేరి మరో రకమైన ఆర్థిక బాధల్ని అనుభవిస్తున్న వారి జీవితాల్ని-ఎంతో సహజంగా చిత్రించిన గొప్ప కథ, 'మట్టిగుండె'

30 ఏళ్ల క్రితం శివశంకర్ రాసిన 'మట్టిగుండె, కలుపు మొక్క' కథల రచనలో ఎంతటి చిత్తశుద్ధి, ఆర్థి ఉన్నవో, అంతటి చిత్తశుద్ధి, ఆర్థి-నిన్నుమొన్నటి 'ఒక్క వాన కోసం'లోనూ, 'సముద్రం'లోనూ కూడా ఉన్నాయి. 'సముద్రం' 4.2.2007 ఆంధ్రజ్యోతి ఆదివారంలో వచ్చింది. కథారచన పట్ల ఆరాధనాభావం, ఆలోచనలో మేధాసంపద,

శిల్పపరంగా ప్రయోగశీలం-ఈ ముచ్చై ఏళ్లలోనూ శివశంకర్‌లో ఇంకా చిక్కనైనాయి. పదునెక్కాయి. వాటన్నిటికీ నిదర్శనాలు 'సముద్రం' వంటి కథల్లో దొరుకుతాయి మనకు. 'సముద్రం' కథలో వస్తువు అత్యంత ఆధునికమైనది, నూతనమైనది. విలక్షణమైనది. పుస్తకాల పురుగైన మేధావి. అవసానదశలో వాటన్నింటినీ ఏం చేయాలి? ఇదీ ప్రశ్న. అందుకనే ఈ కథలో ప్రారంభవాక్యం. 'సముద్రాన్ని ఎక్కడ పారబోయ్యాలి?' అనేది అతనికి అట్టిమర్స్ వ్యాధి. మిత్రుడు గతాన్ని గుర్తుచేస్తూ వుంటాడు. ఆ విధంగా కథా సూత్రం -Line of theme- ఆలోచనాప్రేరంగా వుంది.

కాల్పనిక సాహిత్య ప్రక్రియలకి -Pinning of plot- ప్రాణం వంటిది. శిల్పపరంగా ఇందులో మిత్రుడు చేసే సంఘటనలు ఒక నిశ్చేణిగా సాగుతాయి. ఇదొక నూతన కథాసంవిధానం. రచయిత మేధాసంపద గుచ్చి కూర్చి అందించిన కదంబంగా, ప్రపంచసాహిత్యంలోని ఎన్నో గ్రంథాలు పరిచయం అవుతాయి. కథానికకు ప్రాణమైన ఆర్థతా, అనుభూతి, అనిర్వచనీయతా, శైలిశిల్పాల్లోకి శ్వాసగా ఊదేడు రచయిత. వీటన్నిటితోనూ కలిపి ప్రయోగాకాంక్షతో కథానికని routine కి భిన్నంగా, కొత్తగా రాయాలనే తపన గోచరిస్తుంది. ఆ విధంగా చూస్తే, తెలుగు కథాసాహిత్యంలో ఒక అపూర్వ ప్రయోగంగా, 'సముద్రం' కథని చెప్పుకోవాలి.

గొప్ప కథకుడు, గొప్ప తపస్వి కూడా! అవును. 'మట్టిగుండె, కలుపు మొక్క, ఒక్క వాన కోసం, లోయలూ శిఖరాలూ' వంటి సామాజిక వాస్తవికత, దేశీయత, లోకజ్ఞత గల కథల సృజనతో శివశంకర్ గొప్ప కథకుడు. అక్షరం అక్షరంలో తన శిల్పమర్మజ్ఞతని నిలిపి అద్భుతమైన 'సముద్రం' వంటి కథాసృష్టితో శివశంకర్ గొప్ప తపస్వి. వెరసి అతనొక కథాతపస్వి!

'కథ' సీరీస్ ప్రచురణలో సంపాదక భాగస్వామిగా శివశంకర్‌ని ఎరిగిన సాహితీప్రియులు, కథకుడుగా, కవిగా శివశంకర్‌ని అధ్యయనం చేసి ఆనందించాలని నా ఆకాంక్ష. డా॥ కేతువ్వినాథరెడ్డి సాహితీ పురస్కారాన్ని అందుకుంటున్న తరుణంలో డా॥ కేతు విశ్వనాథరెడ్డిగారికీ, డా॥ శివశంకర్ గారికీ, పురస్కార ప్రదాననిర్వాహకులు నందలూరు కథానిలయం శ్రీ రాజేంద్రప్రసాద్‌గారికి-శుభాభినందనలు!!!

సమస్యల వలయంలో స్త్రీ జీవితం

ఇంద్రగంటి జానకీబాల కథ: 'మూడోపేజీ'

అన్ని మానవ సంబంధాలూ ఆర్థిక సంబంధాల చట్రం మీద తిరిగేవే అనేది ఒక సాధారణ వాస్తవం అయిపోయింది. అదలా వుండగా ఆర్థిక కేంద్రకం అసలు లేని చోట-ప్రత్యేకించి స్త్రీ పురుష సంబంధాల్లో-అహం, ఆధిపత్యధోరణి, అధికారం, పురుషాహంకారం, ఇవన్నీ శాసకాలుగా కనిపిస్తాయి. ఆధునిక జనజీవనం సంక్లిష్టమైపోతున్న కొద్దీ-ఈ ధోరణులు-మనుషుల్ని అల్పపీడనం నుంచీ అలజడిని కల్పించటంలోకీ, అక్కణ్ణుంచీ అణచివేతలోకీ, అక్కణ్ణుంచీ హింసాత్మకమైన దోపిడీలోకీ, అంటే ఒక ఉప్పెనలోకి విసరివేస్తున్నాయి.

ఈ దుర్భరపరిస్థితుల్ని ప్రతిఘటించజేస్తూ, సామాజిక వాస్తవికత ఆధారంగా కొందరు గొప్ప రచయితలు-తెలుగులో గొప్ప కథలు రాశారు. రాస్తున్నారు. అలాంటి గొప్ప రచయితల్లో ఇంద్రగంటి జానకీబాల ఒకరు. 'అదృష్టవంతురాలు, ఆత్మదృష్టి' వంటి మంచి కథలు పాఠకుల్ని అలరించాయి. జానకీబాల కథ 'బలి' గురించి ఒకటి రెండు చోట్ల శిల్పవరమైన గుణవైశిష్ట్యాన్ని చెప్తూ ఉదహరించాను. అలాగే, 'తెలుగుకథ-అనిర్వచనీయత' అన్న నా ప్రత్యేకసాహిత్య వ్యాసంలోనూ 'బలి' నుంచీ ఉదాహరణ నిచ్చాను. 'బలి' కథలో ఒక బలమైన మానవీయకోణం ఆవిష్కృతమైంది.

జాతరలో మీటింగ్ కోసం బెజవాడకి జనాన్ని తోలుకుపోతున్నారు. 'ఆళ్లే బస్సులో తీసుకెళ్తారంట, ఆళ్లే అన్నవెడతారంట, మల్ల బస్సులో తీస్తూస్తారంట. పైగా ఇరవై రూపాయలు కూడా ఇస్తారంట' అని అచ్చమ్మ చెప్పే విని, నాగమ్మ కూడా బయర్దేరింది. కానీ, సమస్య, నాగమ్మ పసిపిల్లాడు. అచ్చమ్మ సలహా మేరకు పిల్లాడ్ని దారిలో అచ్చమ్మ అప్పగారింట్లో వదిలేసి, మళ్లీ వచ్చేటప్పుడు తెచ్చుకునేలా నిర్ణయించుకుంది. జాతరకి వెళ్లింది. మీటింగ్ అయిపోయింది. అలసిపోయింది. ఒళ్లంతా మౌనమైపోయింది. ఆకలి, అలసట ప్రాణాలు తోడేస్తున్నాయి. తిరిగి వచ్చింది. పరుగుపరుగున అచ్చమ్మ అప్పగారింటికి వెళ్లింది. ఆ కన్నతల్లి పేగు మెలికలు పడి గుండెలు లాగేస్తోంది. అచ్చమ్మ అప్పు, బిడ్డని వొళ్లో వేసుకుని ఆరుబయట కూర్చుంది. చుట్టూ జనం. ఏడుస్తూ పిల్లాడ్ని చేతుల్లోకి తీసుకుంది. ఆ పసివాడు మంచుముద్దలా ఉన్నాడు. గుండెల కదుముకుని,

రొమ్ము తీసి పిల్లాడి నోట్లో కుక్కబోయింది. బిగుసుకున్న నోరు తెరుచుకోలేదు..." అక్కడేం జరిగింది? ఆడవాళ్లు వెళ్లటానికేముంది?" ఎవరో అడిగారు. "అక్కడేం జరిగిందో ఆ జాతర పెట్టిన వాళ్లకి కూడా తెలియదు" - "నాగమ్మ కళ్లుమూతలు పడిపోయాయి. ఆమె పక్కకి ఒరిగిపోయింది" అంటూ కథ ముగుస్తుంది.

కథలో ఎక్కడా అనవసరమైన వర్ణనా, సంభాషణలూ కనిపించవు. కథానేపథ్యం కథలో అంతర్భాగంగా ద్యోతకమవుతూ వుంటుంది. నాగమ్మ, అచ్చమ్మ వంటి "కూలి చేసుకుని బతికేటోళ్ల" బడుగుజీవుల బతుకు విధానం, ఆలోచనలు, ఆకర్షణలు-అన్నీ నిరాడంబరంగా ద్యోతకమవుతూ ఉంటాయి. అత్త రత్నాయమ్మ వేసే రంకెల్లోనూ, ఆ వాతావరణం దృశ్యస్పృహని కలిగిస్తుంది. కథ మొత్తం, జీవితమంత వాస్తవంగా మానవతాసూత్రం ఆధారంగాసాగుతుంది. మానవసంబంధాలు, అందునా స్త్రీ పురుష సంబంధాల గురించి ఈ వ్యాసం మొదట్లో అనుకున్న రెండు ప్రత్యేకాంశాల్ని ఒకే కథలో సమ్మేళనం చేస్తూ, జానకీబాల రాసిన మరో గొప్ప కథ 'మూడో పేజీ'.

కస్తూరి ఉద్యోగిని. మాటల్లో, కొండొకచో చేష్టల్లోనూ ఎగ్రెసివ్. రాంప్రసాద్ కి, కస్తూరికీ పెళ్లయింది. మొదటిరాత్రి నుంచీ రాంప్రసాద్ కి, కస్తూరి, మరీ 'బరితెగించిన' ఆడదిగానే కనిపించింది. ఆమె సరదా ప్రవర్తనా, చలాకీతనం, మాటతీరూ ఏవీ అతనికి మింగుడుపడలేదు. నెమ్మదిగా కస్తూరిలో అన్ని ఉత్సాహాలూ చచ్చిపోయాయి. చేతి నిండా జీతం వస్తున్నప్పటికీ అదంతా పరాయి ధనంలా అనిపించేదామెకు. రాద్ధాంతాలు ఎక్కువయ్యై. రాంప్రసాద్ ఆలోచనంతా డబ్బు గురించే. రతిక్రీడ సమయంలో కూడా అతను రాబోయే ఎక్స్ గ్రేషియా గురించే మాట్లాడటంతో, కస్తూరికి జీవితం రసహీనంగా అనిపించసాగింది. ఒకసారి విసిగిపోయి నా జీతం ఇంట్లో ఇవ్వను అన్నది. ఈ గాలివాన చివరికి మ్యూచువల్ డైవోర్స్ తో ముగిసింది. ఆమెలో చురుకుదనం, మాటకారితనం మూడొంతలు తగ్గిపోయాయి.

కస్తూరికి రేడియోలో తనతో పనిచేసే రవితో పరిచయమైంది. ఆ పరిచయం చుట్టూ కథలూ అల్లుకున్నై. ఆమె తల్లీ, అన్నయ్యా కూడా ఆమెని ప్రశ్నించారు. అప్పటికే రాంప్రసాద్ మాత్రం డెబ్బైవేలు కట్టిన తీసుకుని మళ్లీ పెళ్లి చేసేసుకున్నాడు. కస్తూరికొక కూతురు. రవికి వివాహం మీద నమ్మకం లేదు. కలిసి బతుకుదామన్నాడు. ఆ సంబంధమే కాయమైంది! రవి దుబారా మనిషి. ఖర్చులో అదుపంటూ వుండదు. ఆవేశంలో జల్నా చేస్తాడు. త్వరలో అన్ని భ్రమలూ వీడాయి. ఒక రోజు 'ఈమె నళిని నా ఫ్రెండ్' అంటూ

తీసుకువచ్చాడు. వచ్చిన ఆమెతో ఆ ఇంట్లోనే కాపురం. 'కస్తూరికి జీవితం ఒక్కసారిగా స్పష్టమైంది. ఈ ఆవిరి గదిలో తాను బతకలేదనిపించింది. తల్లినీ, పిల్లనీ తీసుకుని వచ్చేసింది. కస్తూరి కూతురు-అయిదేళ్ల సావిత్రి-పక్కవాళ్ల పిల్లవాడు పుస్తకంలో మొదటి పేజీ చింపేశాడని ఏడుస్తోంది. ఫిర్యాదు చేసింది అమ్మకి. ఆ పేజీ అంతా అందమైన బొమ్మతో వుంది. 'రెండో పేజీ జాగ్రత్తగా చూసుకో' అంది కస్తూరి. ఆమెని బుజ్జగిస్తూ. 'దాన్నిండా అన్నీ పిచ్చిగీతలు. దాన్ని నేనే చింపేస్తాను' అంది సావిత్రి. సాపుగా, నీట్గా, తెల్లగా వున్న మూడో పేజీ చూపుతూ, 'చాలా బాగుంది. జాగ్రత్త ఈ మూడో పేజీ' అంది కస్తూరి, ఏదో ఆలోచిస్తూ! ఇదీ కథ! పేజీల ప్రసక్తి, కస్తూరి జీవితంలోని మూడు అధ్యాయాలకీ ప్రతీకాత్మకంగా వివరించింది రచయిత్రి. ఒకటి-రెండు పేజీల్లో కస్తూరి చిద్రజీవన విషాదమే చిత్రితమయింది. ఇక మూడో పేజీ మిగిలింది- కూతురితో, తల్లితో. ఆమె శేష జీవితం మనుగడ సాఫీగా సాగాలనే ఆశాభావం ఒకవైపు, కూతురి జీవితం మూడో పేజీలా స్వచ్ఛంగా, సాపుగా రూపుదిద్దుకోవాలనే ఆకాంక్ష మరోవైపు. రెంటికీ అన్వయిస్తుంది ఈ 'మూడో పేజీ'. ఇదీ సందేశం. 'మూడో పేజీ' కథలోని కీలకాంశాలు. స్త్రీపట్ల మగవాడి కరుణరాహిత్యం, వివక్షా, ఆధిపత్యధోరణి వీటికి తోడు స్త్రీకి వ్యవస్థ కల్పించిన అభద్రతాభావం. కథాంశం నవ్యం కాకపోయినా, అభ్యుదయం, సంఘటనలూ, పాత్రలూ, తనదైన రచయిత్రి ఆలోచనల నుంచీ రూపుదిద్దుకొన్నవి. అందుకనే ఆమె కథల్ని పాఠకులు నమ్ముతారు. అలాంటి కథల్లో ఒక గొప్ప కథ-ఈ మూడోపేజీ!

మట్టిమీదా, చెట్టుమీదా మమకారం

డా॥ కాలువ మల్లయ్య కథ 'సృష్టికర్త ఆవేదన'

ఈ నాటి తెలుగు కథకుల్లో అధిక ప్రాచుర్యం పొందిన రచయిత డాక్టర్ కాలువ మల్లయ్య.

ఒక దశాబ్దంలోనే సుమారు 200 కథలు వ్రాసిన చేయి తిరిగిన కథకుడు.

ఇతివృత్తాలు ఎన్నుకోవడంలో పరిణతి చెందిన మేధోసంపత్తి, కథ చెప్పడంలో, అతిసాధారణ సౌలభ్యం, కథావస్తువుల్లో అన్నిటా సామాజికస్పృహ - ఇవన్నీ కాలువ మల్లయ్య ఎసెట్స్.

'విధ్వంసం' అనే కథలో ఒక పాత్ర ద్వారా రచయిత చెప్పిన ఈ క్రింది మాటలు అతని కథాంశాల మూలస్వరూపాన్ని తెలుపుతాయి.

'మానాన్న మరణం మా యింట్లో విధ్వంసాన్నే సృష్టించింది. ఓ దిక్కు సాంప్రదాయక విధ్వంసం సృష్టించిన అప్పులు (కర్మకాండల తంతు వలన, తప్పనిసరి తద్దినాల వలన), మరో దిక్కు నా అనే వాళ్ళు లేపుతున్న విధ్వంసాన్నెలా ఎదుర్కోవాలో నాకర్థం కావడం లేదు. ఇందుక్కారణం నన్ను వెంటాడుతున్న మధ్యతరగతి విలువలు కావచ్చు. నా అశక్తత కావచ్చు...'

ఇది ఒక పార్శ్వం. మరొకటి ఒక తరం తర్వాత ఒక తరం క్రమేణా ఎక్కువ పరాయీకరణకు గురి కావడం. ఇదొక సామాజిక వర్తనం. ఎంతోమంది మూలాలు పల్లెల్లో వున్నా వారంతా చదువుకుని అంతో యంతో మంచి ఉద్యోగాల్లో స్థిరపడిన తర్వాత, తమ పాత జీవితాలను మరచిపోవడం, వారి చదువులు వారిని పల్లె ప్రజల శ్రమవిలువలను గుర్తించడానికి మనసొల్లని స్థితిలోకి నెట్టివేస్తూ వుండటం-ఒక బాధాకర పరిణామం. ఈ జీవిత పార్శ్వాన్ని పట్టుకొని కొన్ని మంచికథలు వ్రాసేరు. మల్లయ్య. వాటిలో 'మమతలే మరుగై, 'బుద్ధగయ' వంటివి వున్నాయి.

'కింవానేన ధనేన...' అనే రోజులు కాపు ఇవి. ఇలా అనుకోగల తాత్వికచింతనా లేదు మనుషుల్లో. మానవసంబంధాలన్నీ డబ్బు చుట్టూ పరిభ్రమిస్తున్న సన్నివేశం ఈ యుగం. తల్లి తండ్రీ, అన్నా చెల్లెలు, కొడుకూ - కోడలూ ఇలా ఏ జంట పదం తీసుకుని

ఏ యిద్దరి మనస్తత్వ విశ్లేషణకి పూనుకున్నా, కడకు రూపాయి సత్వరమే వారిని చీల్చివేస్తున్న దారుణపరిస్థితి మనముందు నిలుస్తుంది. ఈ అంశాన్ని కథావస్తువుగా తీసుకుని 'సొమ్ములు' వంటి మంచి కథలు వ్రాశారు మల్లయ్య. అలాగే, నేలను నమ్ముకుని బతుకు బండిని నడుపుదామనే యత్నాలు బక్కరైతు వెన్నుని ఎలా విరుస్తున్నాయో వారిని ఎంతటి దారుణమైన, దయనీయమైన స్థితిలోకి నెట్టుతున్నాయో మనం చూస్తూనే వున్నాం. కడకు రైతు ఆత్మహత్య కూడా రాజకీయంగా మారి సామాజికసంభావ్యతనే వెక్కిరించే పరిస్థితిని చూస్తున్నాం.

అతివృష్టి, అనావృష్టి, వడగళ్ళ వానలూ, అకాలంలో గాడ్పులూ అనేకానేక ప్రకృతివైపరీత్యాలు, ఒక పక్క - నీటి కరవు, అప్పుల పళ్ళ చక్రంలో నలిగి నుజ్జు కావడం వేరొక పక్క- ఈ మధ్య ఎరువుల దొంగ దెబ్బలూ... ఇలా .. ఇలా.. సమ్మెట పోటులు! అయితే రైతు పతనానికి వెనుకనున్న వేరే కుట్ర సంగతి? అది దళారీల కుట్ర, ధరల కుట్ర! దీనికి పరిష్కారం వుందా? ఇది లసుమయ్య లాంటి పేద రైతు ఆవేదన, ఆక్రోశం, అరుహా, ఏడుహా, అసహాయత! చివరికి నిస్సహాయంగా ఉన్న చేరడు కుంటవీ అమ్ముకుపోవలసిందేనా - రైతు దుస్థితి?

ఈ వస్తువుని ఎంతో తీక్షణతతో, ఎంతో ఉద్వేగంతో, ఎంతో భావసమన్వయంతో చిత్రించారు. 'నేలతల్లి' కథలో. తెలుగు కథల్లో ఒక గొప్ప కథ యిది.

కాలం పరిణామశీలం కలది. కాలం మారుతుంటే సామాజికచిత్రపటం మారుతూ వుంటుంది. మనుషుల మనస్తత్వాల్లో, నమ్మకాల్లో, ప్రవర్తనలో, వారి భావజాలంలో మార్పు కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది.

ఒకవైపు మారుతున్న పల్లె ముఖచిత్రం. మరోవైపు మూడుతరాల మనుషుల మనస్తత్వాలూ, ఈ రెంటి ప్రస్తుత పరిస్థితికి కారణభూతాలైన కొన్ని శక్తుల చర్యలు, ప్రతిచర్యలూ - ఇవన్నీ ప్రతిబింబితమైన కథ 'సృష్టికర్త ఆవేదన'! ఈ కథల్లో రామయ్య దొర పెరట్లో లేచిన చింతచెట్టు - దొరబంగళా పక్కగా - రామయ్యగుడిసె. చింతచెట్టు కాయలు దొరవి. కొమ్మలూ ఆకులూ రామయ్యవి. ఆ ఆకుని ఊడ్చటం, ఎత్తిపోయడం, రామయ్య భార్యాపిల్లల కర్తవ్యం - బాధ్యత!

ఈ వివాదం చిలికి చిలికి గాలివానగా మారి రామయ్య మనుషుల తరంలో ఉప్పెనగా మారింది. పంటలో సగం రావాలనేది వారి వాదం. వీల్లేదనేది దొర సంతానం పట్టుదల.

మధ్య నలిగేది - రామయ్య. గతంలోని రీతీరివాజుల స్పృహ, ఈనాటి సామాజిక న్యాయంలోని ఆచరణీయతా - ఆయన్ని వేదనకి గురి చేస్తాయి.

పంచాయితీలో వారూ వీరూ కలిసి, చింతచెట్టుని సరికేయడానికి తీర్మానిస్తారు. వద్దో... వద్దని మొత్తుకుంటాడు రామయ్య అనబడే ఈనాటి ముసలయ్య. చెట్టు దగ్గరకి పోయి దాన్ని వాటేసుకుని కూర్చుని ఏడుస్తాడు.

నలుగురూ వెళ్ళి అతన్ని లాక్కొచ్చి దూరంగా నిలబెట్టారు.

చెట్టును నరుకుతున్న దృశ్యాన్ని చూడలేక పోతున్నాడు ముసలయ్య. ఊళ్ళో పెనవేసుకున్న బంధాలను నరికివేస్తున్నట్లనిపిస్తోందతనికి. అదీ సృష్టికర్త ఆవేదన! చెట్టు కూలింది. స్పృహ కోల్పోయి గుడిసెలో పడివున్నాడు - రామయ్య!

ఈ కథలోని కథాగుణాలతో పాటు, కథాంశంలో పర్యావరణ రక్షణఛాయలు కూడా అంతర్లీనం కావడం - కథకొక పుష్టినీ, తుష్టినీ సమకూర్చి దీన్నొక అసామాన్యమైన రచనగా నిలిపేయి.

తెలంగాణ గ్రామీణ జీవితచిత్రణని ఎంతో వాస్తవికతతో, నిరాడంబరంగా చిత్తశుద్ధితో, సమగ్రతతో చేస్తూ, కథాయజ్ఞం సాగిస్తున్న కాలువ మల్లయ్య కథారచనలో ఈ దశాబ్దం నాది అని చెప్పుకోగలిగినన్ని కథలు - రాశిలోనూ, వాసిలోనూ మెరుగైనవి రాసి, గణుతికెక్కడం అభినందనీయం. అతని చేతిలోనూ తెలుగు కథ అందంగా, ఆరోగ్యంగా ఎదుగుతోంది.!

వైవిధ్యం డా॥ వేదగిరి రాంబాబు కథానికా జీవనం

డా॥ వేదగిరి రాంబాబు కథానికా రచనకు, కథానిక అభ్యుదయానికి అంకితమైన రచయిత. అతనికి కథకులన్నా కూడా పిచ్చి ఆరాధనా భావం. జీవితంలోని తొలి మజిలీలో అతను తోటి కథకుల వలన అమితంగా ప్రభావితమైన రచయిత.

సాహిత్య కార్యక్రమాలు నిర్వహించాడు. కథా సదస్సులతో కథకొక కుదుపునిచ్చాడు.

తన సంపాదకత్వంలో సంకలనాలు, సంపుటాలు వెలువరించాడు కేంద్ర సాహిత్య అకాడెమీ పక్షాన వాకాటితో కలిసి బంగారు కథలు సంపుటికరించాడు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం - తెలుగు ఎం.ఎ. స్థాయిలో రిఫరెన్స్ బుక్స్ గా తీసుకున్న - తెలుగు పత్రికలు ధోరణులు, కథనరంగం, కథా సదస్సు - కొత్త కదలిక వంటి సంకలనాలు తెచ్చాడు. కొత్త కథ, సరికొత్త కథ, వినూత్న కథ, నవతరం కథ వంటి సంపుటాలు అతని సంపాదకత్వంలో వచ్చాయి. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం తరపున కథానిక లక్ష్యము - లక్షణము, ఉత్తమ కథలు 1995, 96,97 మూడు సంపుటాలు సంకలన బాధ్యత వహించాడు. సాహిత్య చరిత్రలోనే అపూర్వ ప్రయోగమనదగిన 'కథాసమీక్ష' సంకలనాలు వెలువరించాడు. బుచ్చిబాబు అవార్డు నెలకొల్పి సుప్రసిద్ధ కథకుల సమగ్ర కథా సంపుటాలు ప్రచురించి ఆయా రచయితల్ని సత్కరించాడు.

ఇవన్నీ ఒక యెత్తు కాగా, కథానికా రచయితగా అతని ప్రయోగ శీలత ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించవలసిన అంశం.

'సముద్రం' కథ రాంబాబుకు ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక ప్రథమ బహుమతిని లభింపజేసింది. ఆ తర్వాత అదే పేరుతో వెలువడిన కథా సంపుటికి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం అవార్డు లభించింది.

'తేడా' అనే చిన్న కథ వుంది. సంసార బాధ్యతల వలనా, మిగిలిన కొడుకుల్ని గ్రాడ్యుయేషన్ వరకే చదివించాననే కారణాన; కథానాయకుణ్ణి కూడా అంతవరకే చదివించి, నీ బతుకు నువ్వు బతకమని పంపించాడు తండ్రి. ఇతనికి ఇంకా.... ఇంకా.... చదువుకుని తన పేరు పక్కన పి.హెచ్.డి. పెట్టుకోవాలని కోరిక. డాక్టర్ కావాలని ఆశయం. ఆ కనితో చివరికి పి.హెచ్.డి. చేశాడు. అతని లోలోపల - ఆ విధంగా తండ్రి

మీద కని తీర్చుకున్నానే తృప్తి. వెళ్ళి తండ్రికి చెప్పాడు. విజిటింగ్ కార్డ్ ఇచ్చాడు. తండ్రి గిట్టి భావంతో కుళ్ళిపోవాలని ఇతని ఆలోచన. ఆయన దాన్ని తీసుకుని, చూసుకుని ఆనందంతో, తృప్తిగా జేబులో భద్రపరచకుని, నిండుగా కొడుని దీవిస్తాడు. ఇతను అవాక్కువుతాడు. ఇదీ కథ!

ఏ రకమైన బాదుడూ, పులుముడూ లేకుండా - చక్కని, చిక్కని నిఖార్సయిన కథానికని చేశాడు రాంబాబు. కథానికకు ప్రాణమైన క్లుప్తతని 'తేడా'కు సిద్ధింప చేశాడు. బొమ్మకు 'కళ' తేవడమే శిల్పం. తండ్రి రెప్పల క్రింది తడిని చదువరికి చూపి, ఒక స్పందననీ ఒక రసానుభూతినీ కలిగించగలిగేడు. ఆ విధంగా కథా శిల్ప ప్రయోజనం 'తేడా' కథలో వెల్లివిరిసింది.

మైనంపాటి భాస్కర్ తో కలిసి 'విముక్తి' వంటి ప్రయోగాత్మక పెద్ద కథలూ వ్రాశాడు.

రాంబాబు కొన్ని 'పేజీ కథలూ' రాశాడు. సున్నితమైన మనస్తత్వాల మెరపుల మరకల్లాంటివి ఇవి. ఈ 'కాలమ్' కథలు అని 'కాలమ్' మీద శ్లేషతో, పంచ్ తో - ఆకలి వంటి సార్వకాలీనమైన సమస్యల మీద వ్యంగ్యంతో కథనాలూ రాశాడు రాంబాబు. కథకుడికి ఇదొక అనిధారావ్రతం. కథరావాలి. వ్యంగ్యం కురవాలి. గుండె కరగాలి చదివిన వారికి. ఈ విజయసాధనలో తనదైన ముద్ర చూపాడు. ఉత్త 'రాళ్ళ' కథలు చెప్పాడు. ఇక్కడా అతని ప్రయోగశీలతని దోసిళ్ళతో అందించాడు. ఇవన్నీ 'అద్భుష్టం' 'ఆకలి'.... ఇలా 'అ' నుంచీ 'జె' వరకూ అచ్చుల శీర్షికల్లో సాగుతాయి. 'క' నుంచీ 'శ' వరకూ హల్లుల్లోనూ కూర్చబడినాయి. చెప్పే పద్ధతిలో అతని నూతనత్వ వాంఛకి ఇవన్నీ చిన్న చిన్న ఉదాహరణలు. పెద్ద పెద్ద సినిమా మనుషులు చిన్న చిన్న కథకులకి గాలం వేయటం వంటి విభిన్న అంశాలతో సరదా మాటల హాస్యం వొలికిస్తూ 'టెలిఫోన్' కథలూ రాశాడు. సంభాషణా చాతుర్యంలో జరీ అంచుల్ని నేశాడు.

'వయసు కథలు' ద్వారా విభిన్న వయసుల ఆకర్షణలకి, వ్యామోహాలకి, అనుభవాలకి విషాదానందానుభూతికీ అద్దం పట్టాడు. 'ప్రజల్ని ప్రభావితం చేస్తున్న మాధ్యమాలు' పుస్తకం రాశాడు. సమాజంలో ఉన్న ఆధ్యాత్మిక సంస్థలు, ఆలోచనా ధోరణులు విషయమై చక్కటి అవగాహన కలిగించటానికి 'ఆధ్యాత్మిక అడుగుజాడలు' అని ఒక అపూర్వమైన, అపురూపమైన గ్రంథాన్ని రచించాడు. బ్రహ్మకుమారీ ఈశ్వరీయ విశ్వవిద్యాలయం నుంచీ విపశ్యన వరకూ ఎన్నెన్నో సంస్థల, ఆధ్యాత్మిక సాధనామార్గాల వివరణ ఇందులో వుంది. ఇక్కడా, అతని చెప్పే విధానంలో కథాఫణితి కనిపిస్తూ వుంటుంది.

సాధారణంగా మనం పట్టించుకోని బడుగు జీవుల్ని స్మరించి వారి కష్టాల్ని కన్నీళ్ళనీ వివరిస్తూ ‘వీళ్ళేమంటారు?’ అని కలం బొమ్మల పరంపరని వెలువరించాడు. కాటి కాపరిగా జీవిస్తున్న స్త్రీ మొదలు కుష్టు భిక్షకుల వరకూ ఎందరెందర్నీ పలకరించి, వారి గురించి పలకరిస్తూ - ఎంతో ఆర్థితో, ఆర్థతతో వారి గాథల్ని చిత్రించాడు.

‘అగ్నిసాక్షి’ (బర్నింగ్ ప్రాబ్లెమ్) అని మరో పరిశోధనా గ్రంథం వుంది. మనిషిని మనిషి మట్టుపెట్టే విష సంస్కృతి గురించిన ఆవేదనతో బాల నేరస్థుల పాదముద్రల వెనుకనున్న చోదక శక్తుల్ని తరచి చర్చించాడు. ‘కాల్చుకుంటే తప్పు’ భార్యల్ని కాల్చుకు తింటే తప్పుకాదా?’ వంటి శతసహస్ర సామాజిక దురవస్థల ప్రశ్నల్ని కూడా ఇందులో సంధించాడు. గృహహింసలో విభిన్న పార్శ్వాల్ని ముందుగానే ఛాయా మాత్రంగా దర్శింపజేసి, కథలూ గాథలూ చెప్పిన సత్యాన్వేషిగా ఇందులో గోచరిస్తాడు రాంబాబు.

‘జైలు గోడల మధ్య’ నేరస్థుల తత్వాల్ని మనస్తత్వాల్ని ప్రవర్తననీ, పగల్నీ - చిత్రిస్తూ రాంబాబు ప్రచురించిన ధారావాహిక ఒక ప్రసిద్ధ పత్రికలో అనన్యమైన ప్రచారం పొందింది.

ఇలా కథానికా ప్రక్రియలో వైవిధ్యాన్ని వాంఛించి అనేక ప్రయోగాలు చేశాడు. బహుముఖీనమైన ప్రతిభతో విస్తృతంగా రచనలు చేశాడు.

తెలుగు కథానిక రాంబాబు శ్వాస! తెలుగు కథానికాభ్యుదయం అతని ఆశ!! ఈ గొప్ప గుణాల వల్లనే చాలా మంది రచయితలకి డా॥ వేదగిరి రాంబాబు అంటే అభిమానం, కథానికాజీవి రాంబాబుకి అభినందనలు!

ఇరుకు గూడే బతుకుటిరుసు!

పి శ్రీనివాసశాస్త్రి కథానిక ‘గూడు చాలని సుఖం’

తెలుగు రచయితల్లో రావలసినంత ఖ్యాతి రాని గొప్ప రచయితల సంఖ్య తక్కువేమీ కాదు. దీనికి కారణం విమర్శకులు వీరి కథల్ని చదవకపోవటమే అని నా ప్రగాఢవిశ్వాసం. 1961 నుంచీ కూడా నాకు ఇదొక గుండెల్లో ముల్లు! సమీక్షకులు, సంకలనకర్తలు, వ్యాసకర్తలు, ప్రచురణకర్తలు, సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థల పెద్దలు, ఇతర opinion makers చేస్తున్న కృషి ఎంతో పెద్దది అయినా, ఈ వాస్తవం ఇలా నిలిచే ఉంది.

చాలా మంచి రచనలు చేసి పైన పేర్కొన్న కేటగిరీకి చెందిన ఒక గొప్ప కథకుడు పి. శ్రీనివాసశాస్త్రి. కె.ఎన్.వై. పతంజలి అన్నట్టు, ‘తల్లిదండ్రుల సృజనాత్మకశక్తినీ, కళాకౌశలాన్నీ, ధర్మపక్షపాతాన్నీ, వారసత్వంగా పొందగలిగిన ‘భాగ్యశాలి’ శ్రీనివాసశాస్త్రి. అయితే శాస్త్రి తన తండ్రిగారి ‘కీర్తి’ నీ, ‘పేరు’ నీ వారసత్వం క్రింద చెలామణీ చేసుకొనే అల్పుడు కాదు కనుక, ఇంటి పేరుని కూడా పూర్తిగా రాసుకోకుండానే సొంత కలం కూర్చుకుని, తన రచనాబలం తనదిగా గొప్ప కథలు రాశాడు. శ్రీనివాసశాస్త్రి, పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారి పుత్రులు.

1976 శ్రీనివాసశాస్త్రి, ‘ఎన్నెన్నో ఆత్మహత్యలు’ కథ రాశాడు. ఆంధ్రప్రభ కథల పోటీలో ప్రథమబహుమతి వచ్చింది. నిజానికి ‘సామాజికస్పృహ’ ‘సాహిత్యంలో నిబద్ధత’, ‘శాస్త్రీయ అవగాహన’ వంటి పడికట్టు పదాలూ, సూత్రాలూ ముమ్మరంగా సాహితీలోకం గాలిలో గిరికిలు కొట్టున్న తరుణం అది. మధ్యతరగతి వారి నవ్వలూ, ఏడ్పుల గురించి కథ రాసే మధ్యతరగతికి చెందిన రచయితల్ని ‘చిన్న’ చూపు చూస్తున్న ఇరుకు రోజులు అవి. అప్పుడే ఆ కథకి ఏకంగా ప్రథమబహుమతి వచ్చింది.

జీవిత కోసం చిన్న కుటీరపరిశ్రమగా అగ్గిపెట్టెల ఫ్యాక్టరీ పెట్టాడు. రిటైర్డ్ రైల్వే హెడ్ క్లర్క్ మృత్యుంజయరావు. ఉన్న రెండెకరాల ఆస్తికీ అగ్గి పెట్టేసినట్లయింది. తప్పు మరేం కాలేదు. ఆ కుటీర పరిశ్రమ వల్ల కుటీరం, పి.ఎఫ్. పోయి కేవలం శ్రమ మిగిలింది.

మృత్యుంజయరావు భార్యదో అసహాయపు రెప్పల క్రింది ఉప్పెన. అదో ఆత్మహత్య. పెద్ద కూతురు రాధ ఎక్కడో టైపిస్టు. ఈ కుటుంబపోషణ బాధ్యతని నెత్తికెత్తుకున్న పిల్ల. ఆమెదొక ఆత్మహత్య. చిన్న కూతురు సుజాత. ఇంటి వారబ్బాయి రాజు ధృష్టిలో పడింది.

‘అరె నాకింత దగ్గర్లో మల్లెతీగ, మూలతీలత ఉందని తెలీదే అని’ అతను ఆశ్చర్యపోయేటట్లు చేసిన ఇంటర్వీడియట్ గాళ్! ఆమెదో ఆత్మహత్య! చివరికి రెండు గంటల్లో ‘అంతంత’ డబ్బు తెచ్చిన రాధని, తల్లీ, తండ్రి, చెల్లీ కూడా ఏదో అడగాలని ప్రయత్నిస్తున్నారన్నారు. ఎవరికీ ధైర్యం చాలలేదు.

ఈ కథలో రాధ పరిస్థితి, పాత్రచిత్రణ అద్భుతంగా వర్ణింపబడినై, శాస్త్రి కథాశిల్పంలోని ప్రత్యేకత - పాలగుమ్మి పద్మరాజుగారు ఆశించిన లక్షణాలు. పా.ప.అంటారు. ‘కథానికకు కేంద్రంగా ఒక విస్తృతమైన సంఘటన, ఒక విచిత్రమైన వ్యక్తి, ఒక మనఃస్థితి, రెండు స్వభావాల వల్ల వచ్చే నాటకీయత ఇలాగ ఏదో వొకటి వుండాలి’ అని ‘ఎన్నెన్నో ఆత్మహత్యలు’ కథలో ఈ అంశాలు ఏకత్వస్థానంగా కుదురుకున్నాయి.

శ్రీనివాసశాస్త్రి ‘గూడు చాలని సుఖం’ కథని 1978లో రాశాడు. ఈ కథకి ఆ నాటి ‘జ్యోతి’ మాసపత్రికలో ప్రథమబహుమతి వచ్చింది. అప్పటి ‘జ్యోతి’నీ, నందూరి రామమోహన్ రావు, బాపు, రమణ, రావి కొండలరావు వంటి సంపాదక వర్గాన్ని తలచుకుంటే, శాస్త్రికి వచ్చిన ఈ బహుమతి నోబుల్ ప్రైజ్ కంటే గొప్పది అనటం ఉద్విగ్నతావేశం కాదు. ఆనందప్రకటన మాత్రమే!

‘గూడు చాలని సుఖం’ కథ విషయానికొస్తే ఒక సత్తెమ్మ. ఆమె కొడుకూ కొడలూ, కాసులూ రత్తాలూ. వాళ్ళు కొత్తగా పెళ్ళయిన జంట. వీళ్ళ నివాసానికికో పూరిపాక. సత్తెమ్మ, రత్తాలూ పాక లోపల పడుకుంటే, కాసులు పాక బయట పడుకోవటం ఆనవాయితీ. ఓ రాత్రి వేళ నరాలు జివ్వుమన్నప్పుడు పిల్లలా లోపలికెళ్ళి రత్తాల్ని జబ్బు మీద గిల్లేవాడు కాసులు! బయట చాలని నులకమంచం, చాలని దుప్పటి, చాలని గూడు, చాలని సుఖం. అలవాటు పడిపోయారు కాసులూ, రత్తాలూ!

వాళ్ళ అవస్థని అర్థం చేసుకుని ఉన్నంతలో వాళ్ళకి సౌకర్యం యివ్వాలని తన పడకని పాక బయటికి మార్చుకుంది సత్తెమ్మ. బయట గోనె బరకం పరచుకుని పడుకోసాగింది. శీతాకాలం వచ్చింది. బయటపడుకున్న సత్తెమ్మని చలి కుదిపేస్తోంది. అసలే ముసలి ప్రాణం. ఆ పైన నోరు తిరగని జబ్బు! చిరుగుల కంబళితో మునగడిసుకు పడుకుంది. లోపల జంటకీ చలి. పిల్లలా బయటకొచ్చి, జాగ్రత్తగా తల్లికి మరో దుప్పటి కప్పి, తమ వెచ్చదనం కోసం ఆమె చిరుగుల కంబళీ తీసుకుపోయాడు కాసులు. ఇద్దరికీ ఉన్నంతలో సుఖం పంచింది కంబళీ!

కోడి కూసేవేళ కంబళీ తీసుకుపోయి తల్లికి కప్పబోతే ఆమె ఆయాసంతో రొప్పుతూ, చలికి వణుకుతూ దుప్పటిలో వుండచుట్టుకు పోయి కనిపించింది.

డాక్టరు.... వైద్యం.... డబ్బు సమస్య.... ‘ఆరు బయటపడుకోబెట్టకండి’ అన్న డాక్టర్ సలహా. వెంటనే ఆ రాత్రే ఆ సలహా పాటించారు కాసులూ, రత్తాలు. వాళ్ళకి అదే నులక మంచం అదే చిరుగుల దుప్పటి.

అదే ఇరుకు సుఖం! వర్షాకాలం వెళ్ళిపోతుండగా చనిపోయింది సత్తెమ్మ. పాక యిక శాశ్వతంగా రత్తాలుదీనూ! అలా అని గట్టిగా అనుకోవడానికి వీలేదు. అప్పటికే కొడుక్కి మూణెల్లు ఎండగా రత్తాలు మళ్ళీ కడుపుతో వుంది. ఈ సారి మగబిడ్డ నియ్యకురా దేవుడా, ఆడబిడ్డనియ్యి’ అని రత్తాలు దేముణ్ణి ప్రార్థిస్తూ వుంది. కాసులకి తెలికుండా! మరో కొడుకు వుడితే ఆ యిరుకు పాకలో మరో వాటాకి పోటీ వస్తుందని ఆమె భయం! ఒకసారి కాసులుతో ఆ మాటంటే, పగలబడి నవ్వాడు. కాసులు ఇరుకు బతుకులో సుఖం ఎంతుందో వాడి నవ్వులో అర్థమూ అంతే వుంది’ అంటూ ముగిసింది కథ.

కష్టజీవుల గూటి సమస్య పూర్వాపరాల్ని అర్థం చేసుకుని, వారి జీవనశైలిని పరిశీలించి, చిరుగులకంబళీ కింద ‘గూడు చాలని సుఖం’ ని కూడా వెచ్చవెచ్చగా అనుభవించలేని దురదృష్టవంతుల అంతర్భూహిర్వ్యధల్నీ అద్భుతంగా చిత్రించాడు రచయిత.

కథానేపథ్యం, సన్నివేశకల్పన, వాతావరణం, పరిసరాల దృశ్యావిష్కారం, పాత్రచిత్రణ - అన్నీ ఒడుపు వాటాలతో కుదిరినై, అమరినై, శాస్త్రి కథనంలో ఒక నిగూఢత వుంది. విషాదంగాంభీర్యం కమ్ముకొని వుంటుంది.

శ్రీనివాసశాస్త్రికి మనుషుల గురించి తెలుసు. వారి మనస్తత్వాలు తెలుసు. వాళ్ళ కష్టనిష్ఠురాల గురించీ తెలుసు. తెలిసినవాటిని విశ్లేషించటం తెలుసు. మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి గారన్నట్టు ‘సహజం’ అనిపించే అసహజం కథ’ అన్నట్టు తాను ఎన్నుకున్న వస్తువుని సహజమనిపింపజేస్తూ దానికి రక్తమాంసాలే కాక ప్రాణం కూడా పోయటం శాస్త్రికి తెలుసు. అందుకే ‘గూడు చాలని సుఖం’ కథ ఒక తేజోరేఖగా భాసిస్తోంది.

చలం మొదటి నవల ‘శశిరేఖ’కు ముందు మాట రాస్తూ (1926) శివశంకరశాస్త్రి గారు ‘పుస్తకంలో జీవముద్ర వుండటాన్ని గురించీ, త్రాణ గల పుస్తకం గురించీ చెప్పారు. కథకి అన్వయించుకుంటే, ఆ ‘జీవముద్ర’, ‘త్రాణ’ కలిగిన అద్భుతమైన కథ ‘ఈ గూడు చాలని సుఖం’. శ్రీనివాసశాస్త్రికి అభినందనలు!

జీవన తాత్వికతే శ్రీరమణ కథల అంతరార్థం

వ శానవ సంబంధాల్లోని తీపి వగరుల్నీ, ఎడనెడ ఇతర రుచుల్నీ కొత్తకోణంలో విశ్లేషిస్తూ అద్భుతమైన కథల్ని అందించి, అటు మేధావి వర్గంలోనూ, ఇటు పాఠకుల్లోనూ అశేష గౌరవాన్ని పొందిన రచయిత శ్రీరమణ. శ్రీరమణ కథల్లో 'బంగారు మురుగు' 'మిథునం' రెండూ కూడా తెలుగులోని గొప్ప కథల్లో మునుముందు వరుసలో కూర్చుంటాయి.

'మిథునం' కథ మరో ప్రత్యేకత- కథ మొత్తం బాపు దస్తూరీ తిలకంతో వెలువడటం, 'రచన' పత్రికకూ, శ్రీరమణకూ దక్కిన అనన్య సామాన్యమైన గౌరవం ఇది!

'బంగారు మురుగు'లో బామ్మ - మనవళ్ళ బాంధవ్యం, సంబంధం, బంధం - ఇతివృత్తం. ఇందులో బామ్మ పాత్ర - మానవీయమైన తను హృద్భావల సఖ్యానికి ఒక చక్కని రూపకల్పన! తరాల్లోని అంతరాలు మనుషుల్ని వివిధ మార్గాల్లో నడుపుతున్నా వారి ఆలోచనా విధానం, ప్రవర్తనాసరళి భిన్న భిన్నమైన రీతుల్లో సాగుతున్నా, పాతతరం కొన్ని నిఖార్సయిన విలువలకీ ఎంత చిత్తశుద్ధితో, నిరాడంబరంగా పట్టం కడుతుందో - తన అద్భుతమైన రచనా విన్యాసంతో ఈ కథలో చిత్రించారు శ్రీరమణ.

'దయకంటే పుణ్యం లేదు. నిర్దయ కంటే పాపం లేదు. చెట్టుకి చెంబుడు నీళ్ళు పోయడం, పక్షికి గుప్పెడు గింజలు చల్లడం, పశువుకి నాలుగు పరకలు వేయడం, అకొన్నవాడికి పట్టెడు మెతుకులు పెట్టడం-నాకు తెలిసిందిదే' అని అనంత వేదాంత సారాన్నీ, తన తత్వాన్నీ ఒక సామాజిక ధర్మాన్నీ, అనుసరణీయమైన న్యాయాన్నీ చెప్పుకుంది ఈ బామ్మ. ఒక పాత్ర సమగ్ర స్వరూపదర్శనాన్ని ఇలా నాలుగుమాటల్లో తేటతెల్లం చేయగలిగిన శ్రీరమణ నిజంగా చదువరుల గుండె కిటికీని తెరిపించే కథకుడు!

మనవడి సుఖం కోసం, చాలా అవలీలగా తనకు సహజ కవచ కుండలాలన్నట్లు అంటుకు పోయిన బంగారుమురుగును కరిగింపించి, అతని కాబోయే భార్యకి నగ చేయిస్తుంది బామ్మ. ఆమె చనిపోయే దాకా ఈ సత్యం మనవడికీ తెలియదు!

'బంగారు మురుగు' కథలోని పదంపదం - పరితని అంతరంగికంగా తాకుతుంది. నిమృళంగా అమృతాన్ని చుక్కచుక్కగా నాలికమీద వేస్తూపోతుంది. ఉండుండి

అప్రయత్నంగా ఊర్చునీ, నిట్టూర్చునీ కలిపి ఒక వింత స్పందనని వెలువరించుకొనేటట్లు చేస్తుంది. అనిర్వచనీయమైన తీపిబాధతో గుచ్చి, చెప్పుకోలేని, మోయలేని సుఖాన్ని పాఠకుని నెత్తిమీద పెడుతుంది, గుండెలోకి నెడుతుంది. అదీ దీని ఘనత!

"...బామ్మ వెళ్ళిపోయింది. భరించలేనంత శూన్యం నాలో నిండుకుంది. అమ్మా, నాన్న. చుట్టం, పక్కం, దయ, దేవుడు అన్నీ, అంతా అందరూ ఒక్కసారిగా వదలిపోయినట్టయింది. వెళ్ళి పిచ్చిగా బాదం చెట్టు తిరిగాను. దెబ్బపెళ్ళ ఆ పిచ్చి మొద్దుకి బామ్మ పోయిందని తెలియదు... బాదం చెట్టుని చుట్టుకున్న బామ్మ జ్ఞాపకాలు ఎన్నేళ్లయినా మరచిపోలేను. ఆ చెట్టు నీడలో నా చిన్నతనం చెక్కు చెదరకుండా ఉంది..." అలా ఆర్థంగా, గంభీరంగా సాగిపోతుంది శ్రీరమణ శైలి.

ఇక 'మిథునం' కథ బుచ్చిలక్ష్మి అప్పదాసు వృద్ధదంపతుల జీవన సర్వస్వం. రెండు నిండుజీవితాల సారం, సారాంశం. ఒక రసరమ్య కావ్యంలోని మాధుర్య జీవధార! ఆ వృద్ధదంపతుల సరాగాల, కవ్వంపుల, విసురుల, విరుపుల, ఆనంద విషాదాల, కోపతాపాల, పదశ్రుతిలయల, వినోద విహారాల - సమాహార సంగ్రహం!

మనిషి జీవితంలోని వైచిత్రీని, వైరుధ్యాల్నీ ఈ కథలోని మిథునం మనకు విప్పి చెప్తూ ఉంటారు. జీవన సత్యాన్నీ, తత్వాన్నీ సరళమైన వివరణలతో మనముందుంచుతూ ఉంటారు. "అమ్మీ అదోచిత్రం. దానికో లెళ్లు ఉంది. దేవుడు విస్తరాకుల మీద పేర్లు రాసి పెడతాడు. మనం పుట్టగానే వీడికి ఇన్ని, దీనికి ఇన్ని అని ఎంచి వాటికి వరుసగా అంకెలు వేసేసి ఆకుల మీద దన్నుతులు పెట్టేస్తాడు. వాడి తంతు ఆకులు చెల్లిపోయాయనుకో- ఇంకేముంది? మిగిలేది నేల! అయితే ఆ అంకెలు కనపడవు మనకి. ఆ లిపి అర్థంకాదు. అంచేత అదంతా నిగూఢం..." ఇలా వుంటాయి ఆ వివరణలు! పరిత మనస్సును అంతర్ముఖీనం చేయగలిగిన రచనా నైపుణ్యమంటే ఇదే మరి! "ఆ అంకెలు కనపడవు. ఆ లిపి అర్థం కాదు." ఎంత గంభీరమైన భావస్ఫూర్తి కలిగిన వాక్యాలు!

దాంపత్య జీవన వ్యవస్థ ఎంత శక్తివంతమైనదో, ఎంత అర్థవంతమైనదో, ఎంత విశిష్టమూ, విలక్షణమూ, పటిష్టమూ అయినదో నిక్కచ్చిగా, నిర్దిష్టంగా నిగ్గదేల్చి, మన ముక్కు మీద గుద్ది మరీ చూపించిన అరుదైన కథల్లో అరుదైన కథ ఈ 'మిథునం'!

ఈ కథలో మిథునంకి సత్యాన్వేషణాశక్తి, ఆత్మశోధన - నిండుగా, నిబిడంగా వున్నాయి. డేనిష్ తత్వవేత్త కోర్కొర్డ్ 'truth is relative and subjective... we could discover it through personal, individual reflection, that is inward passion' అంటాడు. బుచ్చిలక్ష్మినీ అప్పదాసునీ ఆ inward passion

లో మున్నులు వేయించి, పరస్పరానురాగజలధిలో ఓలలాడించారు శ్రీరమణ! విశ్వాసం ఊపిరిగా సాగే దాంపత్య జీవనరాగం ఒక అనిర్వచనీయమైన అనుభూతి హేల! అది ఎంతెంతో inexplicable and sublime concept. దానికి కథాత్మకంగా, కళాత్మకంగా, రసాత్మకంగా ఒక రూపాన్నివ్వటం, శ్రీరమణ సాధించిన కథాతపఃఫలం!

‘మిథునం’ కథ ద్వారా తెలుగు సాహితీ లోకాన్నితీర్చుకోలేని ఋణగ్రస్తని చేశారు శ్రీరమణ!

దాంపత్య తత్వ ప్రతిపాదన సమస్తమూ చిన్న కథకెక్కించటం - శైలీ శిల్పపరంగా శ్రీరమణ సాధించిన అద్భుతవిజయం. కథ ఆసాంతమూ దాక్యుమెంటరీలా కళ్ళముందు నిలుస్తుంది. “శ్రావణమాసం, నేల చిత్తడిగా ఉంది. శుక్రవారం పేరంటానికి అత్తయ్య మా ఇంటికి వచ్చింది. మరికాసేపటికల్లా మావయ్య చేతికర్ర, వెలిగించిన లాంతరు పట్టుకుని వచ్చి మా వీధి అరుగు మీద కూచున్నాడు. ఇంకా అప్పటికి సూర్యాస్తమయం కూడా కాలేదు. క్షణం కూడా వదలి ఉండలేదు - కొత్త పెళ్ళికొడుకు’ అనీ, ‘నిన్ను కాకి ఎత్తుకుని పోతుందని భయం’ అనీ సరసాలకి వరసైన వాళ్ళు పేరంటంలో అత్తయ్యని ఆటపట్టిస్తున్నారు. మావయ్య క్షణాలు లెక్కపెడుతూ మాటిమాటికీ లోపలికి తొంగి చూస్తున్నాడు. పేరంటాళ్లంతా కదలి వెళ్ళిపోయాక... “పొద్దుగూకితే దానికి కన్ను కనపడదు. అసలే బురద... జారిపడితే నాచావు కొస్తుందని వచ్చా’ అన్నాడు. మావయ్య సంజాయిషీగా...’ ఇలా సాగుతుంది. సన్నివేశ కల్పన. ఆ కల్పనలో లోకజ్ఞత, అంతర్దృష్టి - సహజాతాలుగా కలిసి నడుస్తాయి. భావుకత, తాత్త్వికత, కథాశిల్ప రహస్యం - మూడూ తెలిసిన బుద్ధిజీవి శ్రీరమణ!

సార్వకాలీనమూ, సార్వజనీనమూ అయిన కొన్ని మానవీయమైన విలువలకీ, సత్యాలకీ ప్రతియుగమూ పట్టం కడుతూనే ఉంటుంది. కథారంగంలో ఈ అంశాన్ని ఋజువు చేయటానికి మేమున్నామంటూ ముందుకొచ్చే అసమానప్రతిభా సమన్వితమైన రెండు తెలుగు కథలు - ‘బంగారు మురుగు’, ‘మిథునం’!

మధురాంతకం రాజారాంగారన్నట్లు ‘మనిషిని ఉన్నతపథాలవైపు నడిపించడమే’ కథా ప్రయోజనం కనుక, ఆ ప్రయోజనం పరిపూర్ణంగా శ్రీరమణ అక్షరంలో చిరంజీవత్వం పొందింది. అందువల్లనే శ్రీరమణ కథలు ‘అక్షర’ చిత్రాలు! వాటికవే సాటి!!

సామాజిక తాత్త్వికత, దార్శనికత ప్రతిఫలించే బి.యస్.రాములు గారి కథలు

‘చిన్న చిన్న అక్షరాలు కళ్ళను బాధించినట్లే చిన్న చిన్న విషయాలు మనసును నొప్పిస్తాయి’ అంటాడు పూట్లర్క్. ఆ వెంటనే చెబుతాడు, ‘దాని వలన విసుగు, కోపంకలుగుతాయి. అప్పుడు పెద్ద పెద్ద విషయాల పట్ల అలక్ష్యం ఏర్పడుతుంది’ అని. పత్రికల్లో మూసకథలు చదివి చదివి పాఠకులకూ, టీవీల్లో మోస కథల సీరియళ్ళు చూసి చూసి ప్రేక్షకులకీ విసుగూ కోపం కలుగుతూ వుంటాయి. అందువలన అసలైన విలువలుగల సాహిత్యం పట్ల అలక్ష్యం ఏర్పడుతుంది. ప్రస్తుత పరిస్థితిని సాధారణీకరిస్తే కనిపించే వాస్తవం ఇది! సాహితీ ప్రియులు అలాంటి అలక్ష్యం బారిన పడకుండా - వారిని కొందరు బుద్ధి జీవులు తమ రచనల ద్వారా మేల్కొలుపుతూ వుంటారు. అలాంటి బుద్ధి జీవుల్లో అగ్రగణ్యులు - బి.యస్. రాములు గారు.

రాములుగారు సామాజిక తత్త్వవేత్త, సిద్ధాంత కర్త, అంబేద్కర్, పూలే తాత్త్విక ధార ఆధారంగా సామాజిక, సాంస్కృతిక విప్లవాన్ని ఆకాంక్షిస్తూ శతాధిక రచనలు చేశారు, చేస్తున్నారు. దళిత రచయితల, మేధావుల, కళాకారుల ఐక్యవేదికని స్థాపించి మేధావి వర్గాన్ని కార్యోన్ముఖుల్ని చేస్తున్నారు. ఉత్తమ రచయితల్ని గౌరవపురస్కారాలతో ప్రోత్సహిస్తున్నారు.

కథారచయితగా రాములుగారు లబ్ధ ప్రతిష్ఠలు. జీవితాన్ని అధ్యయనం చేయటం, జీవితానుభవాలసారాన్ని కథ ద్వారా పాఠకులకి అందజేయటం రెండూ ఏకకాలంలో, ఏకోన్ముఖంగా సాగిస్తున్నారు రాములు గారు. వీరి గొప్ప కథల్లో కొన్నింటిని పరిచయ పూర్వకంగా ప్రస్తావిస్తాను. అటు పాఠక లోకానికి, ఇటు వర్ధిష్ఠ రచయితలకి ప్రయోజనకరంగా ఉంటుందని ఆకాంక్ష.

1985లో ‘పాలు’ కథ రాశారు రాములు గారు. కథా సాహిత్యంలో సంచలనం కలిగించింది. దానికి రచయితల నుంచి, పాఠకుల నుంచి మంచి స్పందన లభించింది. పాలు ఒక కథా కావ్యంగా సాగుతుంది. చాలా మంది దాన్ని కవితా ఖండికగా భావించారు కూడా. సామాజిక న్యాయంలోని అసమానతల జాలు పాలు కథ. అమాయకత్వంలో గంగపోషం తల్లి ఎల్లవ్వతో మాట్లాడేవన్నీ నిజాలే. ‘తరం మారితే బలం మారుతుంది’

‘పని పని ఫలితానికి , పని దోపిడీకి, శ్రామిక భాగస్వామ్యానికి ఇంత దగ్గర పోలికలు తేడాలు...” “ఫలితమంతా పంతులు పాలు... కష్టమంతా తమ పాలు...” ఇలా ఆలోచనా నిస్పృహకంగా సాగుతాయి వాక్యాలు.

అసాధారణమైన రచనా సామర్థ్యం, శిల్ప నైపుణ్యం కనిపించే గొప్ప కథ ‘పాలు’. భౌతిక దృశ్యంతోపాటు, పాత్రల స్వరూప స్వభావాల్ని పాఠకుల మేధలోకి ‘ఇంజెక్ట్’ చేశారు. రచయిత. కథలోని ఆర్తీ, అర్థతా - ద్రవీభూతమై రస ప్రవాహంలా చదువరిని ముంచెత్తుతాయి. అందువల్లనే తెలుగు కథా సాహిత్యంలో ఒక మణిపూస అయింది - ‘పాలు’ కథ!

అలాగే ‘బందీ’ కథలో మనసూ మమతా వున్న భావుకుడైన మంచి మనిషి “ప్రేమంటే తెలుసుకుని హృదయం విప్పిరిని క్షణాల్లో” ఆ ప్రేమకు వాటిల్లే దురదృష్టని చిత్రించారు రచయిత. ప్రేమ సాఫల్యానికి కులం, అంతస్తు ఏవిధంగా తమ ప్రభావాన్ని చూపుతాయో అనే వాస్తవం బలంగా చూపబడింది.

‘సదువు’ కథలో ఈనాటి విద్యా వ్యవస్థ విద్యార్థుల మనస్సుల మీద ఎన్నెన్ని నీలి నీడల్ని ప్రసరింపజేస్తున్నదో, ఎంతెంత గాఢంగా మచ్చల్ని ముద్రిస్తున్నదో కళాత్మకంగా చిత్రించబడింది. పాఠశాల చట్రంలో లక్ష్యరహితంగా సాగే చదువుకంటే స్వయంగా ఏ జిడ్డు కృష్ణమూర్తి చెప్పినట్లు విద్య నేర్పే అవకాశాలు కల్పించటం సాధ్యంకాదా అనే విచికిత్స కథకి కేంద్ర బిందువు. సరి ఆ విధానాన్నీ, ఆ మార్గాన్నీ ఎన్నుకున్న వ్యక్తి ఎక్కడ తేల్చాడు? అతనికి జీవితం నేర్పే గుణపాఠాలు ఎలా వుంటాయి? వాటి పర్యవసానమేమిటి? ఈ అంశాలన్నీ చిత్రితమైనాయి ‘సదువు’ కథలో.

ఒక గ్రామీణ స్త్రీ సంక్లిష్టమయమైన జీవితాన్ని సామాజిక దృక్కోణం నుంచీ విశ్లేషించిన ఆలోచనాత్మకమైన కథ ‘మెరుగు’. “రంగవద్ది నిండు హృదయం. దొరనైనా, నన్నయినా , రాజయ్యనైనా హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించేది... నేను తప్పు చేస్తున్నాను అనే భావన ఆమెలో ఏ కోశానా కనపడేది కాదు. నా బతుకిట్లా కాలిందన్న నిరాశ కూడా నేనేనాదూ ఆమెలో చూడలేదు. అదంతా ఎంతో సహజమైన సంగతిలా ఉత్సాహంగానే ఉండేది. స్త్రీ మీద ఆస్తి హక్కు భావన అప్పటికన్నా యిప్పుడే ఎక్కువగా పెరిగిపోయింది, అని ముందు విశ్లేషణ నుంచీ, ‘భర్త సంపాదన మీదే ఆధారపడే మధ్యతరగతి స్త్రీ ఆవిర్భావంనుండే పాతివ్రత్యం, ఏకపత్నీ వ్రతం అనేవి గొప్ప విలువలుగా సంతరించుకన్నాయేమో. దీని పర్యవసానాలు చూస్తున్నావుగా - వరకట్నాలు, కట్నపు చావులు’ అనే సంశ్లేషణ దాకా కథ నడుస్తుంది. చరిత్రలో ఎక్కడా రికార్డు కాని వారి జీవితాన్ని గురించి సామాజిక సాంస్కృతిక విశ్లేషణనిస్తూ సాగిన ‘మెరుగు’ కథ - పాఠకుల

మేధకు పదును పెట్టి అనంతమైన ఆలోచనల్ని రేకెత్తిస్తుంది.

‘పాలు’ లాగానే కథాగా అత్యంత శక్తివంతమైన రచన - బియస్ గారి ‘అడవిలో వెన్నెల’. అనేక విధాలుగా దోపిడీకీ, దౌర్జన్యాలకీ, గుర్రపుతున్న గిరిజనుల (గోండుల) దయనీయమైన స్థితిగతులూ వారు భౌతికంగా, మానసికంగా ఎలా చితికిపోతున్నారో ఇందులోని కథా వస్తువూ, కథా సూత్రంకూడా. దిన దిన గండంగా బరువుగా గడిపే బతుకు. ఒక చిన్న సంతృప్తితో, ఊపిరి పీల్చుకునేలోగా, ఏ దుర్మార్గుడికో కన్నుకుడుతుంది. వచ్చి ఆ సంతృప్తిని ఆర్పేస్తాడు. బతుకు వాకిట చీకటి పరచుకుంటుంది. పంటంతా ఈనగా చిలకలపాల్జేసి నట్టవుతుంది. పోలీస్లు, ఫారెస్ట్ అధికారులు, షాపుకారు, దొర... అందరూ నక్కలే! చివరి అధ్యాయంలో అన్నల తుపాకీని అబ్బురంగా చూసిన గోండులో ‘దాంతోటి అడవిపండులు, ఏదులు చంపవచ్చునా?’ అని అడిగితే, చంపవచ్చు. మనల్ని చంపవచ్చే మనుషుల్ని కూడా దాంతోటి చంపవచ్చును’ అని చిన్నన్న హుషారుగా చెప్తాడు. ‘దారి దొరికినట్లనిపించిన ఏసు వింత వింత ఊహలతో ఆ రాత్రంతా నిద్ర పోలేదు’ అని ముగుస్తుంది కథ. ఆర్థిక రాజకీయ సాంఘిక వ్యవస్థల్లో బలవంతులదే రాజ్యమైపోయి బలహీనులు ఎడతెగని పీడనకూ, వంచనకూ గురి అవుతూ వుండటం సమాజానికి చేటు కాలమే. వారి ఆగ్రహం పెల్లుబికినప్పుడు, ఏ ఆశాఠి అయినా వారిని ఆకర్షించి తీరుతుంది. శతకోటి ఊహల్లోకి దిండుతుంది. ఈ ‘అడవిలో వెన్నెల’ కథాసారం, సారాంశం అదే!

వస్తువు శైలి, శిల్పం దృష్ట్యా సమగ్రత, స్థలకాలాల ఐక్యత వంటి గుణాచిత్యాలన్నీ నిగ్గుదేరి రాణించాయీ కథలో... రచయిత ప్రాపంచిక, మానసిక, వైయక్తక దృక్పథాలు కూడా కథ అంతటా వెన్నెల్లా పరచుకొని దీన్ని గొప్ప రచనగా చేసినై. రాములుగారి సూక్ష్మాంశ పరిశీలన, వాతావరణ పరిసరాల వర్ణనా, వివరణా, గిరిజన జీవితాలతో మమేకమై పోయిన పారదర్శకత - అక్షరాక్షరంలో ప్రస్ఫుటీకరిస్తున్నాయి. శతసహస్ర తెలుగు కథల్లో నుంచి ఏ పదో ఏరి ఒక కథామణిహారాన్ని కూర్చుకోవాలంటే ‘అడవిలో వెన్నెల’ కథని ఒకటిగా ఎంచుకోవలసిందే!

కథకుడుగా కూడా బియస్ గారు గొప్ప ప్రజారచయిత. బహుజనహితాన్ని కాంక్షిస్తూ చైతన్య పథంలో సాగుతున్న వారి రచనా ప్రస్థానానికి సామాజిక తాత్వికత, దార్శనికతలే చోదకశక్తి!

జీవితాన్ని అంటిపెట్టుకుని ఎన్నో మెలికలు అక్కిరాజు వెంకటజనార్దనరావు కథానికలు

అ క్కిరాజు వెంకట జనార్దనరావు - జంట నగరాల సాహితీ సాంస్కృతిక రంగానికి సుపరిచితులు. ఎనభైల్లో ఆకాశవాణి శ్రోతలకీ, పత్రికా పాఠకులకీ అభిమాన రచయిత. అందుకనే, సాహితీ శిఖరాయమానమైన కళాప్రపూర్ణ డాక్టర్ రావులు వేంకట సత్యనారాయణరావు గారు అన్నారు. “ఏది రాసినా ఒక క్రొత్తదనం, మెత్తదనం, అక్కడక్కడా చక్కని చెమ్మలు ఉన్నాయి” అనీ, “నిగ్రహం, నిండుదనంగల రచయిత” అనీ!

జనార్దనరావుగారు కథానికలు, గల్పికలు, వాక్చిత్రాలు రాశారు. అన్నిటా ఒక మెఱుపు, ఒక చమత్కారం తళుక్కున విరుస్తుంది. ఆదివిష్ణు అన్నట్లు, ‘ఎన్నో ఏళ్ల క్రితం అచ్చయిన రచనలే అయినా పాతవాసన కొట్టవు’ కొత్తగా వుంటాయి. కథానిక సజీవత్వానికి ఇదీ ఒక మంచి కితాబు కదా! కాలేజీలో పాపులారిటీ కోసం నానా వేషాలూ వేసి, నానా కష్టాలూ పడి, నానా ఖర్చులూ భరించి - చివరికి ఓటమి పాలయితే? ‘ఒళ్లంతా జెర్లులు పాకినట్లనిపించింది’ ఒక కాశీపతిరావుకి. ‘ఓట్లకోసం’ కథానిక. ఆనాడూ ఈనాడూ అదే ప్రహసనం చూస్తూన్నాం కదా. లోకం పోకడలోని ఈ విపర్యయమే కారణం - ఆ నాటి కథానికలు కూడా ఈనాడు కొత్తగా వుండటానికి! ‘అనగనగా ఒక ప్రశంసా పత్రం’ ఉత్తరాల రచన. రేడియో వినని పాటకచేరీ గురించి కూడా అభిప్రాయాన్ని వెలువరించే పోకడగమనిస్తాం.

నూతన వధూవరులుగా దిగిన తమ ఫోటోని - నలుగురు పిల్లలు పుట్టిన తర్వాత, గొర్రె తోక బతుకీడుస్తూ, ఈతిబాధల విసుగూ, చిరాకూ, వైరాగ్యం, వేదాంతం కలగలిసిన రోజుల్లో చూసుకుంటే ఎవరికైనా ‘నికృష్టపు సంసారం’ అనిపించక మానదు. మధ్యతరగతి మందభాగ్యుల, గుమాస్తాగాళ్ల బతుకు ఆనాడైనా, ఈనాడైనా - అదే బాధల పాటల పల్లవిని గీరకంఠంతో గరగరలాడిస్తుంది. ఈ దయనీయ స్థితిలోని “పతి” ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి సతి ‘జానకి’ కి చల్లని వార్త చెప్పేస్తాడు - తనకావేళ “ఫామిలీ ప్లానింగ్ క్లినిక్ లో విశ్రాంతి” అని! ‘ఆలస్యమైనా అదును తప్పలేదు’ - కథానిక శీర్షిక. శతకోటి దరిద్రాలకి అనంతకోటి ఉపాయాలు అనుకున్నా, ఇప్పటికీ జ్ఞానోదయమైంది అనుకున్నా ఫర్వాలేదు.

బతుకు రాపిడిలో మనిషి మూలుగుని వినిపించేది మంచి కథానిక అయితే, మధ్య తరగతి బతుకుల్లోని ఇలాంటి ఒరిపిళ్లని చిత్రించే జనార్దనరావు గారి వంటి రచయితల్ని అభినందించవలసిందే!

జనార్దనరావుగారి శైలిలో, పలుకుబడిలో ముళ్లపూడి వారి చెమక్కులు రక్కున మెరుస్తాయనిపిస్తుంది. “ఇప్పులు కొట్టుకుంటూ వచ్చాడట” ఒకతను. ‘వైర్లెస్ మీద ఒక కవి వచ్చాడు’ అన్నారు వెంకట రమణగారు! ఇంకొకతన్ని జనార్దనరావు గారు ‘చిరాకు పరాకుల’ అశ్వంమీద ఎక్కించారు. ‘ఆ గొడవను సర్దుబాటు చేయడానికి నెమిలి ఫించం టోపీల వాళ్ళు జోక్యం చేసుకోక తప్పింది కాదు!’ అంటారు. అర్థమవుతూనే వుంది పరిస్థితి.

జీవితంలోని సంక్లిష్ట పార్శ్వం మాత్రమేకాక, ఒకింత “అధిక చక్కని” పార్శ్వాన్నీ కథానికల్లో చెప్పుకునీ, చదువుకునీ, ఆనందించే అవకాశాన్ని కల్పించటం కోసం జనార్దన రావు గారి లాంటి రచయితలు మళ్లీ కలం తీయాలి! ఇదీ శుభాకాంక్ష!

విషాదమోహనపార్వం - జీవనస్వారస్యం!

కె.బి.లక్ష్మిగారి కథ 'సంధ్యాసమీరాలు'

రచయిత ఒక పిట్టగా కొంత ఎత్తులో విహరిస్తూ, ఆగి, కిందికి చూస్తే - ఎన్నెన్ని దృశ్యాలు! ఎందరెందరి చలనం, గమనం! కిందికి దిగి వాటిలో, వారిలో కలిసిపోయి, ఒదిగిపోయి, పరిశీలనగా వాటన్నిటినీ, వారందరినీ అర్థం చేసుకుంటే చదవగలిగితే..? ఓహో, అద్భుతం! కొందరు రచయితలకి, ఈ అద్భుతాన్ని చూసి, అనుభవించి, ఇతరులకు చెప్పగల నేర్పు, నైపుణ్యం ఉంటాయి. ఈ నైపుణ్యాల వల్లనే మనిషి బాహ్య వర్తనమూ అంతరంగిక భావపరంపరా - సమస్తమూ - అనేకానేక అంశాలుగా కథల్లో వైవిధ్యభరితంగా భాసిస్తోంది వీటిలో,

అటు సామాజికప్రయోజనం, ఇటు సాహిత్యప్రయోజనం కలిగిన ఇతివృత్తాన్ని జాగ్రత్తగా ఎన్నుకుని, ప్రత్యేకమైన విలక్షణమైన, విశిష్టమైన రచనల్ని చేస్తారు అసలు సినలైన కథకులు. అలాంటి అసలు సినలైన రచయిత్రి, సాహిత్యవిద్వన్ముణి - కె.బి.లక్ష్మిగారు. ఆమె ప్రముఖ పత్రిక సంపాదకమండలిలో పని చేసిన అనుభవశాలి. బహుముఖీనమైన ప్రతిభావృత్తుల సమాహారరూపం. పొందిన గౌరవాలకీ, సత్కారాలకీ కొదువలేదు!

పేరు చూడగానే, కథ పట్ల ఉత్సుకత కలిగే విధంగా వుంటాయి కొన్ని కథల పేర్లు. శీర్షికలో ఒక అకర్షణ. ఒక ఆలోచన, ఒక పిలుపు. 'నన్ను చదువు' అనే ఆహ్వానం, ఒక ప్రేరణ, ఒక కవ్వంపు వుంటాయి. 'మనసున మనసై' 'అన్ని నీవనుచు అంరంగమున' 'తరలిరాద తనే వసంతం' 'నేస్తమా ఇద్దరి లోకం ఒకటే'... ఇలా తెలుగువారి రసనకెక్కిన పదాలూ, పాదాలూ, పల్లవులూ - లక్ష్మిగారి కథల పేర్లు! వీటిని గమనిస్తే రచయిత్రి భావుకత, కవితాత్మ, మృదుహృదయ సౌహృద, సౌహిత్య, సౌమనస్యం అర్థమవుతాయి.

లక్ష్మిగారు రాసిన ఒక గొప్ప కథ - 'సంధ్యా సమీరాలు'. యశ్వంత్. అనూహ్య భార్యాభర్తలు. ఇద్దరూ ఉద్యోగాల్లో పెళ్లయిన ఏడాదికే ట్రాన్స్‌ఫర్. ప్రమోషన్‌తో లింకు. కెరీర్...! యశూ వస్తున్నాడు. రెండ్రోజులు కాన్పరెన్స్. హోటల్‌లో బస.

అనూహ్య మనస్సులో ఎన్నెన్నో మధురోహలు.. ఆమె వర్కింగ్ ఉమెన్స్ హాస్టల్‌లో

ఉంటున్నది. ఉంటున్నది. యశూ వచ్చాడు.

అక్కడినుంచీ ప్రైవేసీ కోసం, స్వీట్ నథింగ్స్ పంచుకోవడం కోసం, పరస్పర సమీక్ష వీక్షణాల కోసం, స్పర్శ కోసం, హృదయ పరామర్శ కోసం...

టాంక్‌బండ్, లుంబినీ పరిసరాల్లో బుద్ధపూర్ణిమ ఫైటివర్ మీద కాఫీ బగ్గీ దగ్గర .. ఎక్కడికి పోయినా.. జంటలు జంటలు.. ఖాళీ లేదు. 'ఒకరినొకరు పెనవేసుకుపోయి ముద్దుల్లో మునిగి తేలుతూ...' జంటలు! నిరేశే మిగిలింది వీరిద్దరికీ!

మర్నాడు, యశూ ఎవరో మిత్రుడి కారు తెచ్చాడు. డ్రైవర్ లేకుండా, పార్కింగ్ పోయారు.

ఎటు చూసినా జనమే. టీనేజ్ జంటలే ఎక్కువ. కొన్ని క్షణాల్లోనే పార్క్ కాపలావాళ్ళ హెచ్చరికలు. విజిల్స్... బయటపడక తప్పలేదు. దార్లో రెండు ఐస్క్రీమ్‌లు తినడానికి గంటా నలభై అయిదు నిమిషాలు గడిపారు. ఎక్కడో దూరంగా కారు ఆపి కొంచెం సన్నిహితం కాదలుచుకున్నా ఎదురు బంగళా వాచ్‌మాన్ ప్రవేశం. వాడి భయం, బాధ, ద్యూటీ వాడివి మరి!

'ఇవే పార్క్‌లు, పబ్లిక్‌ప్లేస్‌లు కొన్నేళ్లుగా ఉన్నా ఇంతలా ప్రేమికుల తాకిడికి గురవలేదు. కానీ, ఇప్పుడు సినిమాలు, టీవి ఛానల్స్ ప్రభావం యువత మీద ఎంతకాదన్నా ఉంది. వాళ్లు ప్రతినిమిషం ప్రైవేసీ కోరుకునే పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి. ఇక పెళ్లయి సంసారం చేస్తున్న భార్యభర్తలు కూడా రొటీన్ జీవితం. మొనాటనీ పెరిగిన బతుకు తీరులో జీవన స్వారస్యం కోల్పోతున్నామన్న భయంతో, భ్రాంతితో, ఎప్పటికప్పుడు దాన్ని రెన్యూ చేసుకునే తాపత్రయంతో ప్రేమాస్పదమైన ప్రదేశాన్ని ఆశ్రయించక తప్పడం లేదు..' 'వీళ్ళ మధ్య మాలాంటి వాళ్ళ చాలా తక్కువ మంది ఉంటారు. అయితేనేం! నది సాగరంలో కలిశాక సముద్రపు ఉప్పు నీరే అవుతుంది గానీ, తీయని నదీజలంలా ఉండిపోలేదు కదా?!' ఇదీ అనూహ్య ఆలోచన.

...యశూ ఒక నిర్ణయాన్ని ప్రకటిస్తాడు. 'నా ఇంట్లోనేను నా భార్య వొళ్ళో పడుకుని ఎవరూ లేని ఏకాంతంలో హాయిగా సాయంత్రాలు గడపాలని నిశ్చయించుకున్నాను' అని! 'ఏకాంతము, సాయంత్రము,.. ఎద నీకై వేచేనూ' అని అప్రయత్నంగా పెదవి దాటిన పాట అనూహ్య మనసును ఊయల లూపింది! ఇదీ కథ!

అనిర్వచనీయమైన అనుభూతి తరంగాల మీద, మనిషి, మనసూ తేలిపోయే స్థితిని ఆలంబనం చేసుకుని, కథ రాయడం, పరిధిలో గిరికీలు కొట్టి, చెప్పాల్సింది చెప్పేద్దామన్నా, ఆ పరిధి "పట్టా" మీది నడకలో అటో ఇటో చప్పున కాలు జారి పట్టు దప్పే ప్రమాదమే ఎక్కువ. అప్పుడు చప్పున రసాభాస మిగులుతుంది. కథ ప్రయోజనం

గల్లంతవుతుంది. లక్ష్మిగారి అభివ్యక్తికరణ నైశిత్యం, సాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞత సొంతం చేసుకున్న భావుకురాలు, విదుషీమణి కనుక, ఈ కథకు ఎలాంటి రచనా నిర్మాణ ప్రమాదం జరగలేదు! తెలుగు సాహితీ కథాహారంలో ఒక మణిపూస లభించింది!

ప్రేమ ఒక ఉన్నత ప్రేరక ద్రవపదార్థం. అందునా సాంసారిక ప్రణయం ఒక రసరాగరూపి. దానికి కథరూపం ఇవ్వటం ఒక ఆల్కేమీ. అది ఆనాటి మునిమాణిక్యం, మల్లాది, బాపిరాజు, ఇచ్చాపురపు వంటి కథాశిల్పులకి తెలుసు. ఈనాటికీ అలాంటి రసవిద్యావంతులు ఉన్నారని లక్ష్మిగారు నిరూపించారు. ముప్పైఏళ్ల క్రితం 'వికృతి' అని కథ రాసిన నన్నూ, రాజారాం, సంజీవదేవ్ వంటి పెద్దలు ఈ మాటతోనే అభినందించారు.

అమూర్త భావపరంపరతో సాగవలసిన కథాంశాన్ని ఎక్కడా 'అలతి' అతి కూడా రాకుండా, రానీయకుండా, బహునేర్పుతో సంవిధాన పరచారు లక్ష్మిగారు.

'ఇన్నాళ్ళూ లేనిది ఈ వేళ మనసు మరీ అల్లరి పెడుతోంది' 'తీయని బాధను ద్విగుణం, త్రిగుణం చేస్తోంది కాలం' 'చెప్పినట్లు విని ఎంతో బుద్ధిగా ఉండే మనసు ఇటీవల ఎంతో పెంకిగా తయారయింది. తన ధ్యానంలో నా మాటని పట్టించుకోవడం లేదు. అంతా యశూ చేసిన గారమే!' ఎంత చిక్కటి భావ ప్రకటన! చివరి వాక్యం అంతా యశూ చేసిన గారమే!' సన్నగా మీ'లోమది'లో అనుకోండి ఆ గడుసుదనపు కనుకొనల కిసక అందుకోవచ్చు! అదీ రచనాశక్తి!

అలాగే, 'చాలా కష్టంగా ఉందిరా నీకు దూరంగా ఉండటం' అనుకున్న ప్రియభామిని, 'రా' కొట్టే జెచిత్యభంగం లేదు కదా. పైగా స్నేహసుధ, పరిచయపరీమళం., గోము, గారం.. అన్నీ పులకింపజేస్తున్నాయి కదా!

'ఏయ్ మనిద్దరిదీ ఒకటే టెంపరేచర్!' భావం పలకటంలో కవితాత్మ చదువరిని లేతనవ్వుతో పలకరించి, గిలిగింతలు పెడుతుంది. వ్యక్తికరణలో చల్లని స్పర్శ! పదాల కమ్మ తెమ్మరని వీచటమంటే ఇదే మరి!

లక్ష్మిగారి కథకి అంతస్సుత్రం - సామాజిక సమస్యనేపథ్యంలో సాహిత్య భావాంబరవీధి విస్తృత విహారం!

'సంధ్యాసమీరాలు' కథ సమకాలీన సమస్యగత విషాదమోహనరాగ ప్రస్తారం! అందులో సమాజపు రోదా వుంది, ఆర్థతా, ఆత్మీయతా, ఆర్థి వున్నాయి! అందుకే అది ఒక గొప్ప కథా తేజోరేఖ! లక్ష్మిగారికి అభినందనలు!

ఆ లేడీ డాక్టర్ ప్రిస్క్రిప్షన్ - ఆత్మస్థైర్యం!

ఎన్.కె.రామారావు, కథ : 'ఉందిలే మంచికాలం'

ఆ నంద విషాదాలూ, విజయాపజయాలూ, సాఫల్యవైఫల్యాలూ, జీవనతరంగా లలో ఉత్థానపతనాలు, ఎవరివి వారికుంటాయి. ఆయా మనుషులతో పెనవేసుకున్న ఇతివృత్తాలతో కథలు వస్తూ వుంటాయి. వాటిని రాసే రచయితలూ, అనేక దృక్పథాలు కలిగిన వారై వుంటారు. అనేక సామాజికవర్గాలకు చెందినవారూ అయివుంటారు. కథాసాహిత్యం సుసంపన్నం అవుతూ వస్తున్న విధం ఇదే. అందువల్లనే కథారచన పట్ల చిత్తశుద్ధి కలిగిన మంచి రచయితలు తమకు తెలియని జీవితంజోలికి పోకుండా, మంచి కథలు రాసి పేరు తెచ్చుకుంటారు. అలాంటి కథకుల్లో ఒకరు ఎన్.కె.రామారావుగారు. కంద కలిగిన కథలురాసి పాఠకుల్ని అలరిస్తున్న రచయిత రామారావుగారు. వీరి చాలా మంచి కథల్లో ఒకటి 'ఉందిలే మంచికాలం!'

కథానాయిక డాక్టర్ ప్రభావతి, నాన్న చిన్నప్పుడే పోయాడు. అమ్మ రెక్కల కష్టం మీద చదువుకుంది. మంచి తెలివితేటలున్నాయి. ముప్పై అయిదేళ్ళ వయసూ, చక్కటి అందం వున్నాయి. వివాహం అయింది. తన జీతం భర్త విలాసాలకు సరిపోని పరిస్థితి. ఆయన జీవనశైలి అది. ఒక డబ్బున్న అమ్మాయిని వల్లో వేసుకుని సిటీలో కాపురం పెట్టాడు. భర్త వదిలేసిన స్త్రీ అయింది డాక్టర్ ప్రభావతి! వృత్తి గురించీ, లా గురించీ, సాహిత్యం గురించీ ప్రభావతికి మంచి పరిచయం వుంది. బాగా సాహిత్యాన్ని మధించిన పాఠకురాలు. నీతీ, నిజాయితీ, ఆదర్శాలూ పునాదిగా బతకాలని నిశ్చయించుకుంది. హిపోక్రటిక్ వోల్టేక్ వ్యతిరేకంగా ఏ పనీచేయదు. ప్రైవేట్ ప్రాక్టీస్ కి విరోధి. సిన్సియర్ గవర్నమెంట్ డాక్టర్ ఆమె. ముక్కుసూటి మనిషి.

ఈ ముక్కుసూటితనం ప్రభావతిని అడుగడుగునా ముప్పుల్లోకి నెట్టుంది. హత్యల్ని ఆత్మహత్యలుగా చిత్రించేటట్లు, ప్రాణాంతకగాయాల్ని సింపుల్ ఇంజురీస్ చేసేటట్లు తప్పుడు సర్టిఫికేట్స్ కావాలి పోలీస్ ఇన్ స్పెక్టర్ కి. ఒక్కసారి ప్రభావతి పొందూ కావాలి! తుమ్మా, దగ్గో జలుబో గిలుబో వచ్చి మేజిస్ట్రేట్ దొరవారు ఇంటికి రమ్మని

పిలిస్తే, పరిగెత్తుకు వెళ్ళి వారి ఆరోగ్యం చూసి రావాలి. చికిత్స చేయాలి! వీటన్నిటినీ ససేమిరా కాదని వాళ్లని శత్రువుల్ని చేసుకుంది ప్రభావతి.

డాక్టర్ ప్రభావతిని ఒక ఆర్టిఫిషియల్ క్రిమినల్ అబార్షన్ కేసులో దోషిగా ఇరికిస్తాడు ఇన్స్పెక్టర్. బలవంతాన రోగి బంధువుల్ని ఉసిగొలిపి, ఈమె మీద అభియోగాన్ని తెస్తాడు. ఈ నీచ పన్నాగానికి తల్లిడిల్లి, ఉక్కిరి బిక్కిరి అయినా, ప్రభావతి చలించదు. కోర్ట్లో కేసు నడుస్తుంది. ఈమెకు వ్యతిరేకంగా పకడ్బందీ సాక్ష్యం తయారుచేశాడు ఇన్స్పెక్టర్. ప్రభావతినజాయితీని అర్థం చేసుకున్న మేజిస్ట్రేట్, తీర్పుయివ్వడానికి చాలా భావ సంఘర్షణకి లోనవుతాడు. కడుకు పబ్లిక్ సర్వెంట్ మీద కేస్ పెట్టటానికి పోలీసులు, రాష్ట్రప్రభుత్వం నుంచీ అనుమతి తీసుకోలేదనే టెక్నికల్ పాయింట్ మీద కేసు కొట్టివేశాడు. శిక్ష ఈ విధంగా తప్పినందుకు ప్రభావతికేమీ సంతోషం కలగలేదు. ఇలాంటి కేసులకి చట్టపరంగానే న్యాయమైన, ధర్మబద్ధమైన తీర్పు కావాలి. అప్పుడే సమాజంలో నిజాయితీపరులు ధైర్యంగా మనగలుగుతారు. సమాజం ఆరోగ్యవంతంగా పురోగమించగలుగుతుంది. అలా జరగటానికి 'ఉందిలే మంచికాలం' అనే ధ్వనితో కథ ముగుస్తుంది.

ఈ కథా సంవిధానాన్ని ఒక అద్భుతమైన ప్రయోగంగా నడిపారు రచయిత. కథలో ఒక చిలక పాత్రని సృష్టించారు. ఆ చిలక ప్రభావతి 'కాన్సియన్స్ కీపర్'గా ఆమె ముందు కొన్ని ప్రశ్నార్థకాల్ని నిలుపుతూ వుంటుంది. హెచ్చరికలు చేస్తూ వుంటుంది. ఆమె గమనాన్ని 'మానిటర్' చేస్తూ వుంటుంది. నీతీ, నిజాయితీ, గట్టా అంటూ మడికట్టక్కూచుంటే జరిగిందేమిటో గుర్తు చేస్తూ వుంటుంది. జరుతున్నదేమిటో విశ్లేషిస్తూ వుంటుంది. జరగబోయే పరిణామాల్ని గురించి హెచ్చరిస్తూ వుంటుంది. వీటికి ప్రతిస్పందనగా ప్రభావతి మాత్రం తన దృఢమైన కచ్చితమైన నిశ్చయాల్ని తెలుపుతూ సాగిపోతూ వుంటుంది.

పాలగుమ్మి పద్మరాజు గారంటారు. “కథలో ఏది ఎక్కువ స్ఫుటంగా చిత్రాంచాలో నిర్ణయించటమే కథాశిల్పంలో ముఖ్యమైనదీ, కష్టమైనదీ” అని. ఈ కథలో గవర్నమెంట్ డాక్టర్గా ప్రభావతికి ఆమె జీవన విధానంలో ఉన్న convictions నీ, విలువల పాటింపు తత్వాన్నీ, స్ఫుటంగా చిత్రించటానికి అత్యధిక ప్రాధాన్యమిస్తూ సంఘటనల్నీ సన్నివేశాల్నీ వివరిస్తూ శిల్పాన్ని చక్కగా పోషించారు రామారావుగారు.

‘వైచిత్రీ కథానికకు ప్రాణం’ అనీ అన్నారు పద్మరాజుగారు. రామారావుగారు ఈ కథలో చూపిన వైచిత్రీ అద్భుతమైనదీ, అపూర్వమైనదీ. చిలక హెచ్చరికలకు ప్రభావతి సమాధానాలుగా ఒక ఆత్మావలోకన ప్రక్రియని పాఠకుల ముందుంచటం అపురూపంగా అమరింది. దీని వలన ప్రత్యక్షసాక్షి కథాకథన విధానంలోనే ఒక వినూత్నతని సాధించగలిగారు రచయిత.

ప్రభావతి కున్న సాహిత్యాభినివేశం, Versatility ఈ రెంటినీ ‘అరయన్ శంతనుపై...’ పద్యం నుంచీ, గేబ్రియల్ గార్షియా మార్క్సేజ్ కల , సిడ్నీ షెల్టర్ నవల, అంధ్రన్ కథ, ‘ఇన్ ది గలీ’ కథ వరకూ ఉదహరిస్తూ పాత్రపోషణకు అవసరమైన వివరాలు చెప్పారు రచయిత. వీటిని ఆమె గుర్తు చేసుకొనేటప్పుడు ఆయా అంశాల ‘రెలవెన్స్’ని దృష్టిలో ఉంచుకుని సందర్భశుద్ధినీ, ఔచిత్యాన్నీ చాలా చాకచక్యంతో, నైపుణ్యంతో పోషించారు! అలాగే డాక్టర్గా ప్రభావతికున్న మెడికల్ పరిజ్ఞానమే కాకుండా, లా గురించీ, సామాజిక వ్యవస్థాస్వరూపం గురించీ ఆమెకు గల నిండు అవగాహనని కథా సందర్భంలో మిళితం చేసి కథకొక ‘రిచ్నెస్’ తెచ్చారు.

రామారావుగారి శైలి కూడా సాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞతని చాటుతూ సంస్కారవంతంగా సాగింది. ‘గొంతులో త్రాచుపాము దూరినట్లు వాయిస్ బుసబుసగా మారింది. ‘సోమ్నాం బులిస్ట్ నడక. మెదడు మొద్దుబారుతోంది. ఆలోచనలు సున్నితమైన దారాల్లా తెగిపోతున్నాయి. ఇలా వుంటుంది వాక్యసరళి. పద సౌభాగ్యంలోనే అర్థ సౌష్ఠవమూ వుండటమంటే ఇదే మరి!

కథావస్తువు ఆదర్శవంతురాలైన ఒక గవర్నమెంట్ డాక్టర్ చుట్టూ అల్లుకుని వున్నది అందువలన రచయిత ఏ మాత్రం ఏమరుపాటుగా వున్నా, ఆ పాత్ర మోడర్న్ సినిమా హీరోయిన్ అయిపోయే ప్రమాదం ఉంది. అలాంటి ప్రమాదం రాకుండా తన చేయి తిరిగిన కథాకథన నైపుణ్యంతో ‘ఉందిలేమంచికాలం..’ కథని ఉత్తమ రచనగా తీర్చిదిద్దారు రామారావుగారు. అందుకే ఇది ఒక కథా ముత్యం! ఒక తేజోరేఖ!

అభివృద్ధి మెరపుల్లో విషాదపు మరకలు!

డాక్టర్ ముదిగంటి సుజాతా రెడ్డిగారి కథ

‘న్యూ ఆనంద్ హోటల్ ఫాస్ట్ ఫుడ్ సెంటర్’

కథలో ఒక మనిషి జీవితమంతా చెప్పనక్కర్లేదు. కానీ, జీవితం సమస్తమూ ధ్వనిస్తూ వుండాలి. ఈ నేర్పుని సాధించుకున్న రచయితకి కథాశిల్పం మీద పట్టు చిక్కుతుంది. కథ పట్ల హృదయసాన్నిత్యం పెంపొందించుకున్న రచయితల కథల్లో ఆ శిల్పాన్ని ఆనందించగలుగుతాము. అలాంటి కథాశిల్పి డా. ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి. ఆమె మంచి కథ - ‘న్యూ ఆనంద్ హోటల్... ఫాస్ట్ ఫుడ్ సెంటర్’.

“రోడ్డు వెడల్పు పనులు మొదలైనాయి. కొన్ని రోజులైతే మన హోటల్ కాడికి వస్తరు.” ఇంట్లోకి వస్తూనే అన్నాడు సురేష్. “హోటల్ కేమైన ముప్పు వస్తదా?” భయంగా నోరు తెరిచాడు లాలయ్య. ఇలా మొదలైంది కథ. సురేష్, లాలయ్య కొడుకు. హోటల్కి ముప్పు వచ్చిందా? వస్తే పర్యవసానం ఏమైంది? ఇదీ ఉత్కంఠ.

ముప్పై ఏళ్ల కింద పెండ్లాం పుల్లమ్మని తీసుకొని పట్నం వచ్చాడు లాలయ్య. హోటల్లో వంటకు కుదిరాడు. ఇన్ని పైనలు వెనకేసుకుని సొంతంగా తనే ‘ఆనంద్ హోటల్’ తెరిచాడు. బాగా నడిచింది. మడిగె కొన్నారు. సురేష్ పుట్టాడు. అంచెలంచెలుగా పెంచాడు హోటల్ ని. గ్యాస్ పొయ్యిలు, నలుగురు వంటోళ్ళు, ఐదారుగురు సర్వర్లు, పేరు ‘న్యూ ఆనంద్ హోటల్’ గా మారింది. ఇద్దరు కూతుర్లు పుట్టారు. ఇల్లు - భవనమైంది. సురేష్ బి.ఏ. ఆపి గల్లాపెట్టదగ్గర కొచ్చాడు. కూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు అయినాయి. లాలయ్యకు వయస్సు పెరిగింది. కండ్లు కనిపించటం లేదు. ఆపరేషన్ చేయాలి అన్నారు. లాలయ్యకి భయం - తన తాతలాగా తనక్కడ గుడ్డివాడైపోతాడే మోనని. వద్దని మహా పట్టు పట్టాడు. హోటల్ వ్యవహారమంతా ఇప్పుడు సురేష్ చే. లాలయ్య ఇంట్లోనే వుంటున్నాడు. హోటల్ గురించిన శ్రద్ధ, మాటలు, పనులు, విచారణమాత్రం వదలేదు. ఇవాళ, ముప్పై ఏళ్ళ ఆ హోటల్ నగం వరకూ రోడ్ విస్తరణలో పోయేట్టుంది. అక్కడ ప్లే వోవరూ వస్తుంది. తండ్రి కొడుకులు తకరారు పడ్డారు. ‘అనవసరం పైనలు దండగ పెట్టకు. పెట్టే తిండి క్వాలిటిగ బాగుండాలె’ - ఇదే లాలయ్య నస, సురేష్ కి విసుగు. ‘కాలం మారిపోతున్నది. మనం మారాల’ ఇదీ అతని ఆలోచన!

మిగిలిన స్థలంలో రెండతస్తుల మేడ వేశాడు సురేష్. బ్యాంక్ లోన్ తీశాడు. పై అంతస్తుని కంప్యూటర్ సెంటర్ కి అద్దెకిచ్చాడు. హోటల్ ఫాస్ట్ ఫుడ్ సెంటర్ అయింది. ఎలక్ట్రిక్ పెనం, జపాన్ వోవెన్, వాష్ డిషర్లు కొన్నాడు. ప్రత్యేకం పిజ్జా, బర్గర్ల విభాగం, పక్కా చాట్ తెరిచాడు! లాలయ్యకి ఈ పరిణామం అంతా తెలిసింది. అతని దుఃఖానికి, ఆర్తికి, ఆక్రోశానికి అంతు లేకుండా పోయింది. వ్యథ పడ్డాడు. ‘పదిమంది నోళ్ళు కొట్టే ఆ మిషన్లు ఎందుకు? నేను గుడ్డోన్ని కాదు. ఆ సురేష్ గుడ్డోడు. నలుగుర్ని గురించిన ఆలోచనే లేదు. మంది నోళ్ళ మన్ను పడతదనుకోలేదు. నలుగురికి పని గల్పించాలె గాని, పనిచేసేటోళ్ళను కమ్మి జేస్తే వాళ్ళెక్కడికి పోవాలె? వాళ్ళ పెండ్లాం పిల్లలు ఏమైతరే?... కాలం గింత అన్నాలం అయిపోయిందేదే? అని విలపించాడు లాలయ్య! ‘అతని ఆత్మ ఘోషించింది’ అని ముగుస్తుంది కథ.

మనిషి వ్యాపారమృగంగా మారుతున్న సందర్భం - వర్తమానం, దేశకాలమాన పరిస్థితులన్నీ - లిబరలైజేషన్, ప్రైవేటైజేషన్, గ్లోబలైజేషన్ (ఎల్.పి.జి) రోలర్ క్రింద నలిగిపోతున్నాయి. ప్రపంచీకరణ ప్రభావంలో చిద్రమవుతున్న సమాజచిత్రపటం మనముందు భయంకరంగా దర్శనమిస్తోంది. నశించిపోతున్న మానవీయ విలువలు గుండెల్లో గుబులు పుట్టిస్తున్నాయి. ఆ చిద్రసమాజపటం, విచ్ఛిన్నమానవీయ విలువలు - నిశితంగానూ, సున్నితంగానూ ఆవిష్కరించబడ్డాయి - కథలో! సుజాతారెడ్డిగారికి కథ “చెప్పే” విధానం తెలుసు. అందువలన కథలో ముఖ్యపాత్ర లాలయ్య స్వరూపస్వభావాలూ, మనస్తత్వం, సంవేదనాసంక్షోభాలూ - సర్వమూ పరితకి విపులంగా ‘కమ్యూనికేట్’ అయ్యాయి. కంటికి ఆపరేషన్ చేయించుకుంటే చూపు రావచ్చు. ఇది సంతోషానికి అవకాశం. చూపు పూర్తిగా పోనూవచ్చు. ఇది విషాదానికి అనుమానం. ఈ రెంటి మధ్య ఊగినలాటకంటే - ‘పద్దు’ అనే నిశ్చయం వైపే మొగ్గు చూపాడు లాలయ్య. ఇక్కడ బాహిరమైన కథాంశంలో కనిపిస్తున్న “చూపు” స్టేటస్ కో స్థితి వెనుక - నిజానికి - శాస్త్ర సాంకేతిక రంగాల్లోని పెను మార్పుల నీడ, ప్రపంచీకరణ దుష్ఫలితాల ఛాయ కల్పిస్తున్న భయం - ‘ధ్వని’ గా పరిత ముందుంచారు రచయిత్రి, శాశ్వతమైన చీకటికి గల అవకాశమే లాలయ్య భయానికి కారణం కదా మరి!

అలాగే, ‘న్యూ ఆనంద్ హోటల్ ఫాస్ట్ ఫుడ్ సెంటర్’ ఆవిర్భావం, ఆధునీకరణ, మెరపులు, లాభాలు, పురోభివృద్ధి - అన్నీ సరే! కానీ, వాటి కారణంగా చీకట్లోకి, విషాదంలోకి త్రోసివేయబడిన కుటుంబాల సంగతేమిటి? ఇది కదా లాలయ్య అసలు ఆవేదన! ఇది లాలయ్య ఒక్కడి ఆక్రోశం కాదు, కోటి గొంతుల మూగ ఘోష!

జీవనవైరుధ్యాల్ని, పరిత మనస్సులో నిల్పటం, ఆలోచనల్లో ప్రశ్నలు జనింపచేయటం - శిల్ప ప్రయోజనమనుకుంటే - ఆ ప్రయోజనం నిండుగా సాధించుకున్న కథ ఇది. కథనం ఎంతో 'ఎఫెక్టివ్'గా వుండటం వలన, పరిత తన చిత్తసంస్కారాన్ని అంతో ఇంతో మెరుగు పరచుకొని, జరుగుతున్న పరిణామాల ప్రభావాల్ని, మూలాల్ని వింగడించుకోగలుగుతాడు.

మన సమజంలో వేగంగా జరుగుతున్న పెనుమార్పుల్ని ఆహ్వానిస్తూ తన పరిధిలో తన మంచికి వాటిని అందిపుచ్చుకునే ఈ తరం మనుషుల ప్రతినిధి - సురేశ్. బతుకు పోరులో పక్కవాడి గురించి ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటే, తాను చతికిలపడి పోతాడు. తన కోసమే తాను! ఇదీ అంతర్గతంగా మనస్తత్వం! కథలో చెప్పకనే చెప్పిన అతని 'ఎదుగుదల'లోని తత్వం ఇదే! తండ్రి - వేరు. లాలయ్య - మంది కోసం వగచే మానవతా విలువలు కలిగిన మనిషి. అభివృద్ధి ప్రజల పొట్టలు కొట్టకూడదనే అంతఃకరణ కలిగిన మనస్తత్వం ఆయనది!

పట్టణీకరణంలో వేగంగా వస్తున్న మార్పు, మనం చాలా సన్నిహితంగా, రోజూ చూస్తున్న వొక పరిణామం - వీటిని 'న్యూ హోటల్ ఆనంద్, ఫాస్ట్ ఫుడ్ సెంటర్' ద్వారా - చాలా చక్కగా చూపారు రచయిత్రి. ప్రపంచీకరణ ప్రభావం కథలో నిలిచి, పరితని ఆలోచనా మార్గంలోకి నడిపింపజేసిన ఉత్తమకథ ఇది. మంచి కథ కొక అభినందన రేఖ!

వ్యవస్థికీ - మనిషికీ మధ్య సంఘర్షణే అల్లం రాజయ్య కథాంశాలు

సమాజంలోని ఒక వైఫల్యాన్నో, ఒక దుస్థితిని, ఒక సమస్యనో - వార్తగా, వ్యాఖ్యగా, వ్యాసంగా రాయగలగటం ఒక యెత్తు. కాగా, సమాజ నేపథ్యంలో ఆ పరిస్థితిని చిత్రిస్తూ, ఆ స్థితికి గల కారణాన్ని అతర్లయగా ధ్వనింపజేస్తూ కథలాంటి జీవితాన్నీ, జీవితం లాంటి కథనీ రచించటం ఒక యెత్తు. కథా రచనపట్ల చిత్తశుద్ధి, సమాజం పట్ల బాధ్యతా భావన కలిగిన రచయితలే ఇంతటి అసిధారా వ్రతానికి పూనుకోగలుగుతారు. అలాంటి రచయితల్లో అగ్రశ్రేణి కథకుడు అల్లం రాజయ్య.

మనిషి జీవితం, సమాజం పదఘట్టనల్లో పడి ఎలా నలిగిపోతోందో కథ వంటి సాహిత్య ప్రక్రియలో శక్తివంతంగా చెప్పగలగడం కష్టమైన పని. రాజయ్య వంటి సమర్థుడైన కథకుడికి ఇది నల్లేరుపై బండి నడక.

విచ్చిన్నమైపోయిన గోండు గ్రామీణ జీవితం నేపథ్యంలో - గోండు స్త్రీ రోడ్డుమీది కొచ్చి ఒళ్ళమ్ముకునీ, పసికందునమ్ముకునీ కుంగిపోయే దుర్భరమైన, దయనీయమైన జీవన పరిస్థితిని - 'బురద'లో గాథని చేసినా,

ఉద్యమ నేపథ్యంలో - భర్త దుర్మార్గానికి విసిగి వేసారిన నీల చావుకు సిద్ధపడి, ఆ ప్రయత్నం విరమించుకుని తన రెండేళ్ళ కొడుకునీ ఉద్యమకారుడు లక్ష్మీరాజంలా చేయాలని తీసుకున్న నిర్ణయాన్ని స్ఫుటంగా ప్రకటించటాన్ని 'నీల' కథగా రాసినా,

భూమి సంబంధాలు తెగిపోవటంతో - ప్రకృతీ, పల్లెబతుకూ, మనిషి తనం ఎలా ద్వంసమయిపోతున్నాయో - 'మనిషి లోపలి విధ్వంసం'లో ప్రతీకాత్మకంగా కథనం చేసినా;

రాజయ్య కథాంశాలన్నీ - విభిన్న శక్తుల మధ్య సంఘర్షణనీ, సాగుతున్న పోరాటాల స్వరూప స్వభావాల్నీ, ఆ కారణంగా మానవ సంబంధాల్లో నెలకొంటున్న వైరుధ్యాల్నీ - పల్లెల చిద్రజీవన విషాదాన్నీ - కేంద్రం చేసుకుని సాగేయి.

రాజయ్య కథలకి మకుటాయనమైంది 'మహాదేవుని కల'.

ఈ కథ ఇతివృత్తాన్ని సినీకవి పాటలో చెప్పాలంటే - ‘కల చెదిరింది. కథ మారింది. కన్నీరే ఇక మిగిలింది’ అంటే చాలు. కానీ, కళాస్వరూపంగా ‘మహాదేవుని కల’ తెలుగు కథా సాహిత్య చరిత్రలో అజరామంగా నిలిచే ఒక తేజోరేఖ.

మహదేవ్ కి ఏది చేసినా ఫర్వాలేదు గానీ, భూమి దున్నవద్దు అంటే సరకయ్యాతన అవుతుంది. నాగపూర్ లో ప్యూన్ ఉద్యోగం సరిపడదు. పారిపోయి వచ్చాడు. వెర్రి వచ్చిందని పిచ్చాసుపత్రిలో వేశారు. రెండేళ్ళు అక్కడ ఉన్నాడు. ‘అద్భుతమైన, ఆరోగ్యవంతమైన సృష్టికర్త అయిన మనిషిని కొద్దికొద్దిగా ఎట్లా చంపవచ్చునో అట్లా చంపబడ్డాడు. మనిషి ఒంటల్లో నెత్తురు ఇంకిపోయింది. ప్రతిఘటన, కోపం స్థానే ఇట్లా తచ్చాడే మహదేవ్ గా తయారయ్యాడు’. పూగోచితోట కనిపిస్తే పులకించిపోతాడు. లేని ఆవుదూడల్ని గుర్తు చేసుకుని వాటితో ఆడుకుంటాడు. తండ్రి కొట్టిన దెబ్బలు బాధించవు. దైహికంగా, మానసికంగా వ్యక్తం చేయలేని బాధ. వ్యవసాయం మీద ఆర్థి, కోల్పోయిన భూమి మీద మమకారం, చుట్టూ ప్రకృతిని చూసినా, కింద మట్టిని చూసినా ఒక వింత మైకం!

అయిదు మైళ్ళు నడిచి పల్లెకి వచ్చాడు. పొలాలకేసి వెళ్ళాడు. ‘బావిలో దూకి దునికి ఈదులాడుతున్నాడు. ఇంతలోనే తుపాకులెక్కుపెట్టిన నలుగురు జవానలు బాయికి నాలుగు పక్కలా నిలుచున్నారు. హిందీలో బయటకి రమ్మని అరుస్తున్నారు.

... ఆ తర్వాత బయటికి లాగి పిథేల్ మని మూతి మీద కొట్టారు. టెంటు దగ్గరికి లాక్కుపోయారు. వాళ్ళ మామూలు విద్యని ప్రదర్శించారు. మహదేవ్ శరీరం ఉబ్బి పోయింది. ‘.. భూమి.. భూమి...’ అంటున్నాడు ఊళ్ళో మనుషులు వచ్చారు.

‘.... రాత్రి నిద్రించగా ఊరిమీద పాకింది. మహదేవ్ అస్పష్టమైన కలలతో జమ్మిచెట్టు కింద దుమ్ములో పడి ఉన్నాడు.”

‘మహాద్భుతమైన మనిషి ఆరోగ్యవంతమైన మనిషి. మట్టి నుండి పచ్చటి మొక్కలు పంటలు - సర్వసంపదలు సృష్టించదలచుకున్న మనిషి - మహదేవ్ సర్వశక్తులను, సకల కలలను హరించినదెవరు? అనే ప్రశ్నతో కథ ముగుస్తుంది! నిజానికి ఈ ప్రశ్న పాఠకుడి మెదడును తొలుస్తుంది. ఆలోచనని రగులుస్తుంది. మట్టి సంబంధం తెలిసిన మనిషి మహదేవ్ తో తాదాత్మ్యం చెందుతాడు. ఆ సంఘటనలన్నీ అతన్ని నిద్రపోనీయవు.

కథా వస్తువుకి నిఖార్సయిన జీవన వాస్తవికత బంగారు గుణాన్ని ఆపాదిస్తే రచయిత కథాశిల్పం అంతకంత ఆర్థంగా రచనని ఉత్తమోత్తమం చేసింది. ‘పొయ్యి

భగభగమండుతోంది’ అనేది కథ మొదటి వాక్యం. ‘మహదేవ్ సకల కలలను, సర్వశక్తులను హరించినదెవరు?’ అనేది చివరి వాక్యం. అది శతకోటి ప్రశ్నలకు ఏకైక బాణం. ఈ చివరివాక్యం శాశ్వతంగా చదువరి గుండెనీ భగభగ మండిస్తూనే ఉంటుంది మరి!

వర్తమానంలోని మహదేవ్ చర్యలు, ప్రవర్తన, పలుకు, ఉలుకు -వీటితో సమానాంతరంగా - అతని గతం సాగుతూ వుంటుంది. కథనంలో ఇది అద్భుతమైన విన్నాణం, ఇలియట్ చెప్పిన ‘కేరెక్టర్ ఈజ్ ఎ ప్రాసెస్’ అన్న వాక్యానికి అర్థవంతమైన నిదర్శనం.

ఒక ప్రాంతం సామాజిక నేపథ్యం, అచ్చమైన గ్రామీణ వాతావరణం, ప్రకృతీ పరిసరాలూ, మానూ మాకూ, మనిషీ పశువూ, మాటా మన్ననా - అన్నీ చిన్నచిన్న చిత్రపటాలుగా మనముందు నిలుస్తూ వుంటాయి. కొన్ని దృశ్య స్పృహనిస్తుంటే, కొన్ని పదచిత్రాలు భావస్ఫురణని కలిగిస్తూ ఆలోచనల్ని ప్రేరేపిస్తూ వుంటాయి. ఉదాహరణకి మహదేవ్ ని వర్ణిస్తూ ఇలా అంటాడు కథకుడు. “చింపిరి చింపిరిగా పెరిగిన గడ్డం, దవడ ఎముకలు పొడుచుకు వచ్చిన ముఖం, పీక్కుపోయిన కండ్లు, మాసిపోయిన అంగవస్త్రం, జంద్యం తప్ప వంటిమీద మరేమీ లేదు. చీరుకుపోయిన దుమ్మురేగిన పాదాలు, తోలు ఊగులాడే ఒళ్ళు.... మొద్దుబారిన మెదడు... ఏదీ సరిగా నిలవని కలల ప్రపంచం!’ మాటలతో బొమ్మ కట్టటం అంటే ఇదే కదా!

దేశీయత, స్థానీయత, వాస్తవికత - త్రివేణిగా సాగిన కథావాహిని - రాజయ్య రచనలు. ఒక సామాజిక జీవన సంగ్రామంలో అంతర్జ్వాలగా రగులుతున్న సంఘర్షణకి కథాత్మక చిత్రాలు రాజయ్య రచనలు. విశ్వకథా ప్రపంచానికి తెలుగు ‘వాడి’ కంట్రిబ్యూషన్!

‘తుమ్మేటి’ కథల మూలం సామాజిక పరిణామ స్పృహ

‘కథ మనకి జీవితంతో, జీవిత రహస్యంతో, జీవిత వైచిత్ర్యంతో కొంత కొంత పరిచయం కలగ చెయ్యాలి’ అన్నారు సుప్రసిద్ధకవి.

కష్టసాధ్యమైన ఈ మూడు ప్రయోజనాలు ఒక్క కథలోనే సాధిస్తూ ఉత్తమ కథలురాస్తున్న ఈ తరం కథకుల్లో తుమ్మేటి రఘోత్తమరెడ్డి ముందు వరుసలో వున్న రచయిత. కథా ప్రయోజనం పట్ల లక్ష్యశుద్ధి, కథారచనపట్ల చిత్తశుద్ధి వున్నాయి - తుమ్మేటికి.

రఘోత్తమరెడ్డి కథల్లో రెండు ముఖ్యమైన పాటలు కనిపిస్తాయి. ఒకటి ఉత్తర తెలంగాణా ఉద్యమచిత్రం నేపథ్యంగా సాగినవి. ఇది ప్రజాపోరాటాలు తెచ్చిన పరిస్థితులకు ప్రతిస్పందనలనడగిన కథలు. రెండవ పాట. వర్తమాన సామాజిక పరిణామ క్రమంలో విచ్చిన్నమవుతున్న మానవీయ విలువలు, మానవ సంబంధాల చిత్రణ.

ఈ రెండు తరహా కథల్లోనూ గోచరించే ఒక ప్రత్యేకగుణం - కథా వస్తువుకు సంబంధించిన రచయిత చైతన్యం. చైతన్య స్ఫోరకమైన కథా వస్తువుని రఘోత్తమరెడ్డి నిజాయితీతో, వాస్తవికతతో, అబ్జెక్టివ్‌గా పాఠకుల ముందుంచుతాడు. ఎక్కడా - కథల్లోని పాత్రలు సిద్ధాంత చర్చల్లోకి దిగవు. ఉద్వేగానికి లోనుకావు. రచయిత కంఠస్వరంలో అతని ప్రాపంచిక దృక్పథం తెలుస్తూ వుంటుంది. ఆ దృక్పథం నిర్ణయించే కథా లక్ష్యమూ ధ్వనిస్తూ వుంటుంది.

రఘోత్తమరెడ్డి కథల్లో ‘చావువిందు’, ‘జాడ’ కథలు మొదటి పాటలోనివి. వ్యవస్థ ఎంత కల్లోలంగా వున్నదో, ఎంత సంక్లిష్టంగా, సమస్యాత్మకంగా వున్నదో ఈ కథల్లో చిత్రితమైంది.

ఈ రెండు కథలకూ సాహితీలోకం బహుళ ప్రశంసల్ని అందించింది.

ఉత్తర తెలంగాణా సామాజిక జీవితంలో సంఘర్షణల తీవ్రత ‘చావు విందు’ కథలో చిత్రితమైంది. నర్సింహారెడ్డి భూముల్లో ఎర్రజెండాలు. కోపంతో ఉరుకు బట్టింది ఆయన భార్య. అసలే భారీ మనిషి. ‘అద్దతమ్మ మీరెల్లకుండ్లి, మామయ్య వచ్చినంత

చూసుకుంటారు’ అని కోడలు చెప్తున్నా వినలేదు. ఆ వేగంలో రాయి దట్టుకుని ‘ముల్లెకట్ట తీర్చి పడ్డది’ ‘ఛాతీ నొత్తుందే పిల్ల’ అనే ఆఖరు మాటతో ఆమె పోయింది.

పదకొండు రోజులు తిరిగినై. ఈ రోజు చావు విందు.

నర్సింహారెడ్డికి కళ్ళు మండుతున్నాయి. ‘కళ్ళు మూసుకున్నా అదే దృశ్యం కనిపిస్తోంది. పెయ్యంత కారం రాసుకున్నట్లు మండుతోంది. కోపం బుసబుస పొంగుతోంది. ఈ జమీనుకోసం తను పడిన గొడవలు సామాన్యమైనవేమీ కావు. అన్నీ గుర్తుకొచ్చాయి. జరిగింది పీడకలో నిజమో ఇంకా తెలియనంత దిగ్భ్రమలో పడిపోయాడు. మనిషి గడ్డ కట్టుకపోయాడు. ఈ కట్టు ఎక్కడ తెగిపోయిందో ముసలాయనకు తెలియడం లేదు.

విందుకి ఆయన వాళ్లంతా చేరారు. నలుగురూ నాలుగు మాటలుగా సాగింది సంభాషణ. తాగుతున్నారు, తింటున్నారు. నర్సింహారెడ్డి కొడుకు మధుకర్ వాళ్లందరి మాటలూ వింటున్నాడు. వాళ్ళ భేషజం,భయం. మేకపోతు గాంభీర్యం, నిస్సహాయతా - అన్నీ. అంతా - గమనిస్తున్నాడు. అందరి లోనూ జెండాలు పాతిన వాళ్ళమీద కని, కోపం. ఉద్రేకం, ఆవేశం. తాగినమైకం మనుషుల్ని అటూ ఇటూ దొర్లిస్తున్నది కూడా.

ముకుందరెడ్డి ‘మనమేమీ చెయ్యలేం, వాళ్ళు దయదలిచి మనకు ఎంతభూమి ఇస్తే అంత. అంతకుమించి ప్రస్తుతానికి మనమేం చెయ్యలేం’ అన్నాడు. దానిమీదా చర్చ. కడకు నర్సింహారెడ్డికి ఓ పదెకరాలు రావచ్చని తేలింది. అదీ దున్నుకుంటేనే!

ముసలాయన మనసులో తుఫాను. ‘ఉన్నట్టుండి ఆయన కళ్ళల్లో నీరు బుస బుస పొంగింది. బోరున ఏడ్వసాగింది. అంతా దిమ్మెర పోయారు. అందరికీ ఊహించని దౌర్భాగ్యపు అనుభవమది.’

‘మధుకర్ రెడ్డి నిశ్శబ్దంగా నిశ్చలంగా నిలబడి రెండు సిగరెట్లు ఒకదాని తర్వాత ఒకటి కాల్చేశాడు. తన తండ్రి, అక్కడ చేరిన వాళ్ళంతా దాదాపుగా కుప్పకూలి పోయినట్టేనా? ఇంకా అర్థం పర్థం లేని ప్రతిఘటనను కొనసాగిస్తారా? ఏది ఏమైనా వాళ్ళ పద్ధతికి కాలం చెల్లినట్లే.. ఔనా! అయితే ఈ గాడుపు దుమారంలో తనెక్కడ నిలబడాలి?”...

ఒక పరిణామం తీరు తెన్నులు తెలుస్తున్నాయి. ఒక భౌతిక వాస్తవం కళ్ళముందు నిలిచి వుంది. మనుషులు కోల్పోబోతున్న, ‘భూమి’ ఆ మనుషుల అహం మీద, అధికారం

మీద, ధన ప్రాబల్యంమీద, తరతరాలుగా అనుభవిస్తున్న హక్కుమీద వేసే సమ్మెట దెబ్బ! అదీ కథా బీజం! ఆ మనుషుల బహిరంతర స్వరూప స్వభావాల దృశ్యస్ఫూర్తి. సహజచిత్రీకరణ 'ఇవీ చావు విందు' కథలో ప్రస్ఫుటమైన ప్రత్యేకతలు. మధుకర్ తరం - గమనం ఎటువైపు? ఇదీ ప్రశ్న! చెప్పకయే చెప్తున్న సమాధానం కథకొక ఔచిత్యాన్నీ, ఔన్నత్యాన్నీ కూర్చింది. కథా శిల్పంలో భాసించింది.

'జాడ' కథ కూడా వాచ్యం కాని వాస్తవంతో మెరుగు లీనిన రచన. 'వాడు' సుజాత తోబుట్టువు. వాడిని ఆమె తల్లిలా సాకింది. కడుపులో బడబాగ్ని దాచుకుని వాడికోసం భర్త నిరాదరణని భరించింది. ఆమె ఎక్కడా 'తిరుగుబాటు' భార్య కాదు. సంవేదనల కీల. 'వాడు' వెళ్ళిపోయాడు. వాడు తమ్ముడు జైల్లో బందీ. ఇప్పుడు విడుదలయ్యాడు. వాడి 'జాడ' కోసం ఇల్లు వదిలి అన్వేషణలో బయల్దేరింది. వాడు ఉన్నాడనే రవ్వంత ఆశ సుదీర్ఘ ప్రయాణం చేయిస్తుంది. సుజాతను వెతుక్కుంటూ ఆమె భర్తా బయలుదేరాడు. అతనిలో తన చర్యలకు ఆత్మ పరిశీలన మొదలవుతుంది. కడకు 'వాడి' జాడ తెలిసింది. హరిజన వాడలో చాలామంది పోగై వున్నారు. అనేక గొంతులు ఏడుస్తున్నాయి. ముసలి రాజమ్మ 'అయ్యా మా కొడుకు దినాల కచ్చిండ్లానయ్యా' అని వర్షిస్తూ పొర్లి పొర్లి ఏడుస్తుంది సుజాత భర్తని చూసి. మరికొందరు తమ సమస్త దుఃఖాలకు కారణభూతమైన వాళ్ళ నెవరినో ఆగ్రహవేశాలతో శపిస్తున్నారు. తిడుతున్నారు. ఒకరి నొకరు అందులోనే ఓదార్చుకుంటున్నారు."

సమాజాన్ని అస్తవ్యస్తం కావిస్తున్న దారుణాలు, పరిస్థితులు, చిక్కుముడుల కొస అందీ అందనట్లు వుంటుంది. కానీ చదువరులకి గ్రహించేందుకు వీలుగా కనిపిస్తూ వుంటుంది. అదీ కథకుడుగా రఘోత్తమరెడ్డి సాఫల్యం, విజయం. ఉద్యమ నేపథ్యాన్ని కథల్లో శక్తివంతంగా చిత్రించటానికి, రఘోత్తమరెడ్డి ఆ ప్రాంత జనజీవనాన్ని నిశితంగా పరిశీలించటం, ఆ జనం గుండె చప్పుడుని వినగలగటం - ఎనెట్స్ గా ఉపకరించాయి. పాత్రచిత్రణ గురించి చెప్తూ మధురాంతకం రాజారాం అంటారు. "పాత్ర తన చుట్టూరా నెలకొన్న దేశకాల పరిస్థితుల నడుమ ఎబ్బెట్టుగా లేకుండా ఇమిడిపోవాలి" అని. "చావు విందు", 'జాడ' కథలు చూస్తే, రచయితకి ఈ లక్షణం మీద గల పట్టు అర్థమవుతుంది.

రెండవ పాఠంలోని కథల్ని రెంటిని చూద్దాం. అవి 'ఉరి', 'వేటగాడిచూపులు'.

'ఉరి' బొగ్గు బావితో మమేకమై పోయిన రామచంద్రం, నారాయణల కథ, రామచంద్రంకు ఇంకా ఆరుసంవత్సరాల సర్వీసు మిగిలి వుంది. సింగరేణి పరిస్థితులు బాగాలేవు. అధికారులు అందిన కాడికి మేసిండ్లు. పెద్ద పెద్ద మిషన్లు పరాయిదేశాల నుండి తెప్పించండ్లు. కార్మికులకు తమ తర్వాత తమ పిల్లలను పెట్టించుకునే హక్కు

ఊడుతుందనే వదంతులు. రామచంద్రం ఆ గొడవల వల్ల ఉరేసుకుని చనిపోయాడు. నారాయణకి ఇదొక ఆశనిపాతం. చివరకి అది 'ఉరి' కాదు. హత్య అని తెలుస్తుంది. ఒక్క నారాయణకే. నారాయణ కొడుకూ ఆయన ఉద్యోగం కోసం తండ్రిని దిగి పొమ్మంటున్నాడు... 'ఉరి' తాడు కొన మొదలు ఎవరి చేతిలో ఉన్నాయి' అనే ఆలోచన వచ్చింది నారాయణకు. నారాయణ కొడుకు కోసం రాత్రంతా ఎదురు చూస్తూనే ఉన్నాడు. నారాయణకు నిద్రరాదు. కొడుకు ఇంటికి రాడు' అని ముగుస్తుంది కథ! మంత్రిగారి మీటింగులో ఆందోళన అలజడి.. అరుపులు, కేకలు.... పోలీసులు జనాన్ని తరుముతున్నారు. నారాయణ కొడుకు ఏమయినట్టు? అదే శేష ప్రశ్న! రామచంద్రం 'ఉరి' నారాయణకీ అనుసరణీయమైన సూచనా? ఇదీ మరో ప్రశ్న! చదువరులు ఎవరికి వారే సమాధానం చెప్పుకోగలరు! 'నారాయణకు నిద్రరాదు. కొడుకు ఇంటికి రాడు!' అనుకోగానే అర్థమవుతున్నది.

అలాగే 'వేటగాడి చూపులు' కథలో పెళ్ళి అనే బంధానికి బలయిపోయి, భయవిహ్వలయై, భర్తకు నీడ కాబోతూ, సంప్రదాయమనే ఛాందసాల పళ్ళచక్రంలో ఇరుక్కుని, అత్తవారింటికి తరలిపోతున్న ఒక ముస్లిం యువతి మూగ వేదనని, అద్భుతంగా చిత్రించాడు రచయిత. కథంతా సమీర అనే పెళ్ళికూతురి స్నేహితురాలి దృక్కోణం నుంచీ నడుస్తుంది.

ఇక తుమ్మేటి రాసిన మరో మంచి కథ 'పనిపిల్ల' మీద ఎంతో చర్చజరిగింది. తుమ్మేటి పరిశీలనా, జీవన పరిజ్ఞానమూ కలిసి ఆయన కథలకొక తుష్టిని, పుష్టిని చేకూర్చాయి.

కథనానికి సంబంధించి రఘోత్తమరెడ్డి ఎలాంటి పటాటోపాలకి పోడు. సరాసరి కథ చెప్పటం మొదలెట్టి, సన్నివేశాల్ని నడిపించి, పాత్రల్ని తమ నడకా, నడవడికా తమవిగా నడవనిచ్చి, కథని తానాశించిన ప్రయోజనం ఒడ్డుకుచేర్చి ముగిస్తాడు. "There must be another way of living that is not futile" అనే conviction ఆధారంగా బహుళ - తుమ్మేటి కథాంతాన్ని open ended గానే ఉంచటానికి ఇష్టపడుతున్నారనుకుంటాను. పరిష్కారాల కోసం కథని కొనసాగిస్తే, మనుషుల జీవితాలూ, మనుగడా మరింత జటిలమై పోతాయి!

తుమ్మేటి వస్తు స్వీకరణకీ, కథా కథన శక్తికీ, కథాత్మక వాస్తవికతకీ, అతని కథలు గీటురాయిలా నిలుస్తాయి. ఈ తరం రచయితల్లో తుమ్మేటిదొక బలమైన కలం!

ఆర్తి ప్లస్ అగ్గిపువ్వు = పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ కథ 'కాగుబొత్త'

జీవితరహస్యాన్ని శోధించటంలో నాలుగో పరిమాణం సాహిత్యమే సంతారు. అందునా కథాప్రక్రియకు వున్న శక్తి ఎక్కువ. అధికసంఖ్యలో పాఠకులకు దగ్గర కాగలిగిన అదృష్టం కథది.

ఒక ఆరాధనాభావంతో, బాధ్యతతో కథలు వ్రాసే ఉత్తమరచయితల్ని కూడా అధికసంఖ్యలోనే తన పట్ల ఆకర్షించుకోగలగటం కథ చేసుకున్న మరో అదృష్టం. వీరంతా జీవితం యొక్క వివిధ పార్శ్వాల్ని నిశితంగా పరిశీలించుకోవాలనే చిత్తశుద్ధి కలవాళ్లు. ఆ చిత్తశుద్ధికి తమదైన రచనా వైపుణ్యాన్ని కూర్చుకొని వాస్తవసమాజ చిత్రణని ఎంతో ప్లాజిబిలిటీతో, ఆర్థంగా చదువరి హృదయానికి హత్తుకొనేలా చెప్పగలిగినవాళ్ళు. వీళ్లని 'చైతన్యకథకులు' అందాం.

ఒక్క మనిషి జీవితరహస్యశోధన ద్వారా 'మొత్తం' సమాజ జీవనాన్ని కలుషితం చేస్తున్న సామాజిక ఆర్థికప్రేరకాల్ని పూసల్లో దారంలా గట్టిగా కూర్చుగలిగిన వారు ఈ చైతన్య కథకులు. వీరి కథ చదవడం పూర్తిచేసినా, ఆ కథలో వారు సాధించిన శోధనరహస్యాలు తేటతెల్లంగా చదువరికి అందుతాయి. అతని ఆలోచలో ఒక్క వ్యక్తి పట్ల ఛాయామాత్రంగా యిప్పటివరకూ కలుగుతున్న జాలి, కరుణ, సానుభూతి వంటి ఫీలింగ్స్కి సామాజికమైన సాధారణీకరణం జరిగి, ఒక తాత్త్విక స్పృహ కలుగుతుంది. అతని ఆలోచనా విధానానికి ఒక సంపూర్ణమైన స్వరూపం, వాంఛనీయమైన సంవేదనా, ఆచరణీయమైన బాధ్యతా గోచరిస్తాయి. ఒక మార్గదర్శకమైన భావన హృదయాన్ని కుదుపుతుంది.

అలాంటి చైతన్యకథకుల్లో ముందు వరుసనే నిలిచే కథకుడు పెద్దింటి అశోక్ కుమార్. వీరి 'కాగుబొత్త' కథ ప్రపంచీకరణ తెస్తున్న దుష్ఫలితాల్ని ఆర్తితో, నిజాయితీతో చిత్రించిన రచన.

"గెటవుట్ ఫ్రం హియర్. ముసలాడికి తెలివి లేదు. నిన్ను నా పక్కనుంచాడు, మట్టివాసన భరించలేకున్నాను. ఒళ్లు కప్పుకోవడం కూడా తెలియదు. నీ పేరేంటి. అరిచినట్లుగా అడిగింది - గోడ్రేజ్ ఫ్రిజ్. రాత్రునగా పోయి వచ్చిన కరెంటు దాని నరాల్లో జీవనం నింపేసరికి గొంతు లేస్తోంది దానికి"

'నేను కాగుబొత్తను. నన్ను రంజాన్ అని కూడా పిలుస్తారు. అని బెరుకుగా చుట్టూ చూసింది కాగుబొత్త.'

-ఇదీ కథ మొదలు. చదువరికి ఉత్కంఠ కలిగిస్తూ ముందుకు నడిపించుకొంటుంది. కత. అంతేకాక, కథాసారాన్ని అందించింది. తర్వాత కొంత సంభాషణ జరిగింది. అప్పటికి అర్థరాత్రి దాటింది. కడుపులోని పదార్థాలను చల్లబరుస్తూ వింటోంది ఫ్రిజ్. ఖాళీ కడుపుతో కథను మొదలెట్టింది కాగుబొత్త. కాగు బొత్త కథ - దాన్ని తయారుచేసిన బక్ష్మపాణం - లింగం - కథే! అది అతని రెక్కల కష్టం కథ. అది అతని సారె చక్రం కథే!

జాతరకు కాగులు తయారు చెయ్యమన్న పంతులు మాట విని, జవనత్వాన్ని సర్వమూ కూడదీసుకుని, నిలువులు దించి, ఎన్నో గుంతలు చేసి, సంటిపిల్లను పోదను చేసినట్లుగా చేసి, ఎన్నో ఏండ్ల తర్వాత కుమ్మరి వాము మంటలు లేపి కడకు 32 కాగుల్ని తీశాడు లింగం. దైహికమైన బలహీనతతో, కాలికి గాయం అయినా, జ్వరం మండిస్తున్నా పని పూర్తిచేశాడు. తీరా పంతులింటికి వెళ్తే ఆయన కాగుల ముచ్చటే ఎత్తకుండా దేవుడికి కుమ్మరోల్లంతా ఓడిబియ్యం కుడక కనుము నూట పదార్లు తేవటం గురించే మాట్లాడి, చావు కబురు చల్లగా చెప్పినట్లు - అసలు సంగతి చెప్తాడు. కాగులు కొంటే ఖర్చుకొవ్వోతుందని, కమిటీ, సర్పంచ్ కూడా నీళ్ళ పాకెట్లు కొందామని నిర్ణయించారని. ఆ నీళ్ళ పాకెట్లు సప్లయిచేస్తున్నది లింగం కొడుకే! అతని దగ్గరికి పోతే- అతను మొహించిట్లించుకుని "కమిటీకి రెండు వెయిలిచ్చిన. పది వెయిల మాలు తెచ్చిన. వెయ్యి ఖర్చయినాయి. కోడలు మీది పుస్తెల తాడు అమ్మిన. ఇప్పుడు నువ్వు, అమ్మమంటే అమ్మూత. వద్దంటే తీసుకపోయి వాగుల పారేత్త" అని యాష్టగా అన్నాడు.

కాగు బొత్త ఫ్రిజ్ కు చెబుతుంది. 'అదీ నా కథ. లాభాలు లేకపోయినా, ఫరవాలేదు. కనీసం నా యజమానికి బుక్కెడు కూడును పెట్టలేకపోయాననే బాధంతా' అంటూ. ఫ్రిజ్ పక్కనున్న కాగుని హాల్లోంచి దుమ్ము పట్టిన స్టోర్ రూమ్ లోకి మారుస్తా ఇద్దరు మనుషులు లింగంను గుర్తు చేసుకుంటున్నారు. 'పాపం... వాని రెక్కలు బొక్కలు ఇయ్యల్ల అయిమన్నాయి. ఒక్కనాడు రికేం లేకపాయె. కడుపు నిండ తిన్నది లేదు. కంటి నిండ

పన్నది లేదు. ఇయ్యాల్నితో పేరు మాసిపోయే.... ' వింటున్న కాగు బొత్త గుండె జల్లుమంది. అంతే దుఃఖం ఆగలేదు. పక్కున పగిలింది. వ్యాపారప్రపంచం ఆధిపత్యం క్రింద గ్రామీణవృత్తులు ఎలా నాశనం అవుతున్నాయో ప్రస్ఫుటంగా చిత్రించినదీ కథ. ఈ దుష్పరిణామమనే ఇతివృత్తకేంద్రానికి సూటిగా, బలంగా, చేర్చగల లింగం జీవితపరిధిని వస్తువు చేసుకుని గొప్ప కథని రాశాడు రచయిత. మానవసంబంధాల పతనానికి కూడా పైపైకి కనిపించే సంభవాలు కారణాలు కావనీ, వాటి వెనుకనున్న అసలైన కారణాలు వ్యాపారసంబంధమైనవనీ, మళ్ళీ ఆ వ్యాపారసంబంధాల మూలాలు కూడా వేరే శక్తుల ప్రాబల్యంలో వున్నాయనీ నిర్బంధంగా ప్రకటిస్తుందీ కథ.

కథాత్మక వాస్తవికతని చదువరి అర్థం చేసుకోగలిగేటట్లు శైలి శిల్పాల్ని కూడా తన కథనంలో మెరిపించాడు అశోక్ కుమార్. సంఘటనల ద్వారా పరిత వెన్ను నాడిని బిగించి, కళ్ళని చెమరింపజేయగల కథానిర్మాణ నైపుణ్యం - అశోక్ కుమార్ కలం బలం. తన ప్రయత్నంలో సర్వమూ కోల్పోయి కుప్పకూలిన తర్వాత - “మరునాడే తన గుర్తుగా ఉంచుకొమ్మని ఇంటికొకటి పంచాడు లింగం. పంచిన ప్రతీ ఒక్కరికీ కాగుబొత్త కథను వివరంగా చెప్పి. మనవలకీ, మనవరాండ్లకీ చెప్పమన్నాడు. ఇది ధర్మాగ్రహానికి, ఆగ్రహ ధర్మానికి, పరాకాష్ఠ. లింగం వంటి బక్క మానిసి నిస్సహాయత, వ్యవస్థ మొత్తానికీ అందిస్తున్న హెచ్చరిక. దానిలోని కటిక నిజాన్ని అర్థం చేసుకుని, ఆలోచించి, చలించగలిగితే, మనిషి భవిష్యత్తు కొంత వరకైనా ఊపిరి పీల్చుకొనే అవకాశం ఉంది. లేకుంటే ఈ చాప కింద నీరు మనల్ని అందర్నీ ముంచుతుంది.

తెలుగు కథాహారంలో మణిపూస - ‘కాగుబొత్త’ ! అశోక్ కుమార్ కి వేయి వేయి అభినందనాక్షరాలు!

మనకు ‘ఎంత దూరమో... అంత చేరువ’-ఈ బతుకులు! కె.వరలక్ష్మి అసాధారణ కథ ‘మంత్రసాని’

బొమ్మని తయారు చేయటం వొక యెత్తు. దానికి సౌష్ఠవాన్ని కూర్చటం వొక యెత్తు. కాగా. దానిలో జీవకళని తేవటం ఒక శిల్పికి నిజమైన పరీక్ష ఉత్తమకథా నిర్మాణం కూడా అంతే. మాటలు, వాటి పొందిక, నుడి - నానుడి, వాక్యాల ద్వారా రసప్రసవంతిని జాలార్చగలగటం - ఇవన్నీ ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులకు సంబంధించిన అంశాలు. ఇలాంటి నైపుణ్యాత్మకమైన అంశాలపట్ల శ్రద్ధ వుంటేకానీ కథకి ఔన్నత్యం సిద్ధింపజేయలేదు రచయిత. వస్తువు, శిల్పం, శైలి - ఈ మూడింటి ‘కల(యిక) నేతనీ’ సాధించగలిగితేనే - కథ - కలకాలం పరిత మదిలో నిలుస్తుంది. ఈ కలనేత అద్భుతంగా మెరిపులీనిన కథ - కె.వరలక్ష్మిగారి - ‘మంత్రసాని’!

వస్తువు - ఒక ఎరుకలసాని వికలజీవితం. జీవిత శకలం కూడా! ఈ వస్తువుని ఎన్నుకోవటంలోనే రచయిత్రీ ప్రతిభ అవగతమవుతుంది. ఎంతో ధైర్యం వుంటేకానీ - ఇలాంటి వస్తువుకేసి చూడదు రచయిత. దానికి ఆయా జీవితాల అనుశీలనం (చాలా దగ్గరగా) కావాలి. శ్రమపడాలి. వారి మనుగడలో ఆచార వ్యవహారాలు మాటతీరు, పలుకు బడి, వారి మనుగడలో ఉత్థాన పతనాలు, స్వభావ స్వరూపాల్లో సరళరేఖలూ, వంకరగీతలూ - ఇలా శతకోటి విషయాల పరిజ్ఞానం మాత్రమే కాక వారితో పరిణతమైన సహానుభూతి కావాలి. ఇవన్నీ దొరుకుతున్నై -ఈ కథలో. తెలుగు కథాలోకం అదృష్టం ఇది!

శిల్పం దృష్ట్యా చూస్తే - వరలక్ష్మిగారి కథలో పదిమంది సమీక్షకులూ, విమర్శకులూ తరచుగా చెప్పుకుంటూ వుండే ఒక్క చదివించే గుణం మాత్రమే కాక, దానికితోడు గొప్ప శిల్పం వుంది. పరితచైతన్య పరిధిని విస్తృతపరచే ఒక నిగూఢ విత్తం కథానికలో శిల్పం.

వరలక్ష్మి గారి శైలి చాలా incisive, Style is individual.

లోవ ఎరుకలసాని, మంత్రసాని. ఇప్పుడు ఊళ్ళోకి ఆస్పటలు వచ్చింది. క్రమేపీ జనానికి ఆసుపత్రి పిచ్చి బాగా తలకెక్కేసింది. మంత్రసానికి జీవనాధారం పోయింది.

అవసరమైతే డాక్టరమ్మ పొట్టకోసి బిడ్డని తీస్తావుందని యిని, ఏంటీ యిసీత్రవని అబ్బురపడిపోయింది. లోవ. అదేటో సూడాలని ఎల్లే అసలు లోపలికే రానియ్యలేదు. మంత్రసాని నోట్లో కరక్కాయ పడింది. బతుకుల్లో నీల్లాలికి పోయేయి.

లోవ కుటుంబం - తల్లీ నలుగురు పిల్లలూ, ఇంటికి పెద్దదిక్కుగా లోవకి - చేద్దామంటే పనిదొరకదు. మిల్లులు మూతపడ్డాయి. ఉన్నకాడికి గిన్నెలూ, మంచాలూ అమ్ముకుని ఊరొదిలి ఎక్కడెక్కడికో వలసలు పోతున్నారు జనం. కష్టాలు, కన్నీళ్ళూ, పడరానిపాట్లు .. లోవ దగ్గరికి ఊరి చివర హైవే పక్కన పాకలో వుండే నీలమ్మొచ్చింది. 'బయ్యంపడకు. మనలాంటి దిక్కుదివాణం లేనోళ్ళందరికీ ఆ దేముడెట్టిన వరం అయివే, దానిమీద నడిచే లారీలూను. ఏం సేస్తాం సెప్పు. మనసు రాయి సేసుకోవాల' అని ఓదార్చింది. దారి చూపింది. వివరం చెప్పింది. లోవ తల్లి సుక్కమ్మ విననే వింది, ఏడుపురాగం మొదలెట్టింది. ఏమని? 'జీవుణ్ణి సునాయాసంగా బైటపడెయ్యి దేవుడా/ అప్పుడు నీ సేతి సలవరుజువాతాది దేవుడా/ దేవుడో ఓ మాయదారి దేవుడో.. ' అని! ఇదే కథకి ముగింపు కూడా. వాక్యం రసాత్మకం కావ్వం అన్నారు కదా. శతసహస్ర కావ్యాల పెట్టుగా ముగిసింది కథ. ధ్వని ప్రాధాన్యం కవిత్వానికి మాత్రమే పట్టవలసిన భాగ్యం కాదు మహాశయులారా, కథకీ ఆ గుణం పట్టం కడుతున్నాను చూడమని - లోవ పూనుకోబోయే జీవికనీ, సుక్కమ్మ ఏడుపులో 'మంత్రసాని' రాగాన్నీ - ధ్వని సుందరం చేసిన రచయిత్రి కలం తత్వానికీ, సత్వానికీ, స్థైర్యానికీ విభ్రమం కలుగుతుంది.

మా చిన్నప్పుడు శివలెంక రాధాకృష్ణగారు చెప్తూవుండేవారు, శిల్పం అంటే ఏమిటో చెప్తాను వినమని - 'ఆమె దుఃఖించెను. ఆమె మరీ దుఃఖించెను. ఆమె మరీ మరీ దుఃఖించెను' అని తనదైన మందహాసంచేసేవారు! అదికాదు శిల్పం. సంఘటన కూర్పుతో, పాత్ర అంతస్పరూపావిష్కరణతో, నేపథ్య చిత్రణతో - ఆమె ఎందుకు, ఎలా, ఎంతగా దుఃఖించిందో చదువరికి తెలియజెప్పాలి. మణుసులకే టికాణా లేక సత్తున్న దీనస్థితిలో లోవకథ మొదలౌతుంది. గెంజికే దిక్కులేదు. మంచంలో ముసల్లి ఇద్దెన్ను కావాలంటుంది. పేణం కొట్టుకులాడతంది. అది విని చిన్న కుర్రోదూ చిందులు మొదలెట్టాడు. 'నాకూ ఇద్దెన్నే' అంటూ. విసుక్కుంది లోవ. చిరాకు పడింది. మనస్సులో బాధ. "ఇంతలో సుక్కమ్మ రెండు చేతులూ జోడించి ఏడుపురాగం మొదలెట్టింది. ఆ పాట చదవండి! ముసల్దాని రాగానికి ఖాళీ దబ్బా ఒకటుచ్చుకుని గరిటెతో దరువెయ్యడం మొదలెట్టాడు-పెద్ద కుర్రోడు శీనయ్య. ఆ దరువుకి తగ్గట్టు గెంతులేస్తున్నాడు చిన్నోడు కిష్టయ్య. చెరోబాదూ బాదింది లోవ. అది చూసి ముసల్లి ఠక్కున రాగం ఆపేసింది. అటు తిరిగిపడుకుని ఆకల్ని

మరచిపోవడానికి పాతరోజుల్ని నెమరేసుకోవడం మొదలెట్టింది. ఇదీ ఒక్క ఉదాహరణ. దృశ్యస్పృహకి అద్భుతమైన ఉదాహరణ. లోవ గుడిసెలో కూర్చున్నాడు చదువరి. అవునా అక్కడి దుర్బర పరిస్థితితో మమేకమైపోతున్నాడు. గుండెలో ఒక ఆర్తి మొదలైంది పరిశోధనాత్మక వ్యాసమో, పిపాచీ ధీసినో రాస్తుంటే ఇలాంటి ఎన్నో ఘట్టాలకి వివరణా తాత్మక ప్రశంసల్ని అందజేయవచ్చు. ఇదీ శిల్పం అంటే. ఈ శీర్షికకి వున్న 'కాలమ్' పరిమితి దృష్ట్యా ఇంతమాత్రమే చెప్పగలిగాను. ముసల్దాని ఏడుపు రాగంతో సహా చదువుకుని చూడండి. ఆనందిస్తారు. ఏడుపు రాగం ఏడుపాదాలే వుండటం యాదృచ్ఛికమా? కాదు. ఖచ్చితంగా రచయిత్రి Qualitative Skill కి నిదర్శనం.

శైలి గురించి ఒక్కమాట. పైన ఉదాహరణలో చివరి వాక్యం చూడండి. 'ఆకల్ని మరచిపోవడానికి పాతరోజుల్ని నెమరేసుకోవడం మొదలెట్టింది'. ఇందులో 'నెమరేసుకోవడం'-అనుకుని, ఆలోచించి, అనుభవించండి. శైలి శిల్పాల (అభి)రుచి అందుతుంది. 'పదేళ్ళొచ్చే తలికీ అయికుదుంలాగా ఒళ్లుగా కనపడేది' లోవ. ఈ వాక్యంలో 'అయికుదుం'ని ఫీల్ కాగలిగితే - శిల్పమూ శైలీ అంటే అర్థం అవుతాయి. వాక్యం చదువుతుంటే బొమ్మ ప్రత్యక్షం కావాలి. ఆ బొమ్మని చూస్తున్న కొద్దీ ఒక అనుభూతి పారవశ్యానికీలోను కావాలి చదువరి. అదీ శిల్పం ప్రాధాన్యత, ప్రయోజనం. చిన్న ఉదాహరణ మాత్రమే యిచ్చాను.

సినిమాకి స్క్రీన్ ప్లే వుంటుంది. కథకీ అది కథకుడి మనస్సులో వుంటుంది. ఆ Structure కథలోకి వచ్చి, చదువరి మేధలో ఒక "అల"జడి సృష్టించగలిగితే గొప్ప కథ లభిస్తుంది మనకు. అలాంటి గొప్ప కథల్లో - ఒక అసామాన్య గొప్ప కథ ఈ 'మంత్రసాని!' 'ఇదీ నా తెలుగుకథరా' అని ఎలెగెత్తి బూకర్లకీ, నోబుల్లకీ చెప్పాలనే ఆర్తీ, ఆక్రోశం నా గుండెల్లో ప్రవహింపజేసిన రచయిత్రికి అభినందనలు. వయస్సులో పెద్దవాణ్ణి అనుకుంటాను-ఆశీస్సులు! కథా రచయిత్రిగా ఆమెకి యింకా ఎన్నో పురస్కారాలు అందాలి!! శుభాకాంక్షలు!!!

మనసు ప్రతిబింబమే వ్యక్తి జీవితం

‘ఒక ఇంద్రధనుస్సు విరేసే ముందు....’

మధురాంతకం నరేంద్ర కథ

‘ డి ప్రాపర్ స్టడీ ఆఫ్ మ్యాన్ కైండ్ ఈజ్ మ్యాన్’ అంటాడు అలెగ్జాండర్ పోప్.

నరేంద్ర కథాసంపుటికి ‘కరచాలనమ్’ పలుకుతూ వల్లంపాటి ఇలా అన్నారు:

“సమూహం నుంచీ దూరంగా నిలబడ్డ సమూహాన్ని చూస్తున్న వ్యక్తుల్ని గురించి మాత్రమే రాస్తాడు. ఆ వ్యక్తులు సమూహానికి శత్రువులు కారు. సమూహాన్ని తిరస్కరించిన వారూ కారు. సమూహం యొక్క ప్రభావం వారి మీద లేదనటానికి వీలులేదు. కానీ, వారు సమూహంలో కలిసిపోయిన, కరిగిపోయినవారు మాత్రం కారు”.

ఈ అభిప్రాయానికి బలాన్నిస్తున్న నరేంద్ర కథ - ‘ఒక ఇంద్రధనుస్సు విరేసే ముందు’.

అడివంత పెద్ద మామిడితోట. వద్దంటే విరగకాస్తుంది. పోటీదార్లు మరెవరూ దాన్ని తన్నుకుపోకూడదని రాజరత్నం తాపత్రయం. ఈ విషయంలో తనకు సహాయం చేయగలిగిన గోవిందయ్య కోసం ఎదురుతెన్నులు చూస్తున్నాడాయన. అప్పుడొచ్చాడు దాసు. వాడు వదలడు. పలుకు పలుకుతూనే వున్నాడు. రాజరత్నం వింటూనే వినవద్దనుకుంటున్నాడు. ఆయన ధ్యాసంతా గోవిందయ్య మీద. దాసంటే ఈసడింపు.

“కాళ్ళూ చేతులూ లేని అవిటోళ్ళకు దానాధర్మం చేసేది న్యాయం. కోస్తే పదూర్లకు సరిపోతావు. నీకెందుకు ధర్మం? పోతావా, రెండు తన్నమంటావా?” అని అరిచాడు. రాజరత్నం, చేతికందిన దుడ్డుకర్రను గాలిలో జళిపిస్తూ.

“పలికిన పలుకుకు దక్షిణ లేకుండా యీ గడప కదలను. కావాలంటే అంబ పేరు చెప్పుకొని యిక్కణ్ణి పాణాచారం జేసేస్తాను” అన్నాడు దాసు.

“దక్షిణ పేరుతో నా దగ్గర నుంచీ పైసా గూడా రాలదు నీకు! కావాలంటే కూలీగా కావాలంటే చెప్పు ఇస్తాను. కానీ దానికేదైనా పని జెయ్యాలికదా నువ్వు” “నీ దగ్గర్నుంచి రెండు రూకలు నా దోసిట్ల పదాల. అదే దక్షిణో, కూలో నాకనావస్యం, కావాలంటే కూలీకి పనేందో చెప్పు. చేసేసి రూకలు దీసకపోతాను” అన్నాడు దాసు కాసేపు ఆలోచించాక.

రాజరత్నం ఇంట్లోకి వెళ్ళి గొడ్డలి తీసుకొచ్చి దాసు ముందు పడేస్తూ దాన్నీ పొయ్యిలోకి చీల్చు. కూలీగా పది రూపాయలిస్తాను” అన్నాడు. గొడ్డలి చేత బట్టుకుని చింత మొద్దు పైన కలబడ్డాడు దాసు.

-గతంలో రాజరత్నం చిన్న ఉద్యోగి. జీతం రెండు - మూడు వందలకు మించేది కాదు. పెంకుటింట్లో అద్దెకుండేవాడు. సైకిలే వాహనం. ఇవ్వాళ మేడ ఉంది. కారు వుంది. వ్యాపారాలున్నాయి. డబ్బుంది, కానీ.... భార్య గొణిగినట్లు -క్షణం తీరిక లేదు. పెళ్ళాం బిడ్డలతో రోజుకొక్క సారైనా మాట్లాడే తీరుబడి లేదు.

చింత చెక్కలన్నీ తెచ్చి గోడ పక్కన కుప్పగా పేర్చి పెట్టేశాడు దాసు. యెండ కొంచెం పడమరకు మళ్ళడంతో ద్వారం దగ్గర, దిన్నె పక్కన మూరెడు నీడ యేర్పడింది. నీడలో కొచ్చి కూర్చున్నాక, “స్వామీ, యింకో చెంబు నీళ్ళు” అన్నాడు దాసు. రాజరత్నం నీళ్లు తీసుకొచ్చేసరికి దాసు అన్నంతో కలబడ్డా కనిపించాడు.

పిడికెడు అన్నం, జానెడు నీడ, దాసులో రేకెత్తించిన సంతోషంకేసి రాజరత్నం విస్మయంగా చూడసాగాడు. దాసు అసంకల్పితంగా పాడసాగాడు. క్రమంగా రాగంలోని హాయికి లొంగిపోయిన రాజరత్నం, పాటలోని మాటలను పట్టిండుకోవడం మానేశాడు. చిత్రంగా అతడికి చిన్నతనంలో వాళ్ళమ్మ గోరుముద్దలు తినిపించడం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

పెళ్లయిన కొత్తలో వాళ్ళావిడ తలలో ముడుచుకునే మల్లెపూలవాసన - ఘాటుగా ముక్కుపుటాలకు సోకినట్టుగా తోచింది. వుద్యోగం చేస్తున్న రోజుల్లో తాను గొప్ప సంపదలా చూసుకుని మురిసిపోయిన పాత రిస్ట్ వాచీ గుర్తుకొచ్చింది. తన భుజాల పైకెక్కి ఆడుకున్న తన పిల్లల ముదిగారం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

దాసు పాట రాజరత్నాన్ని అతడి జీవితపు చిత్రడి స్థావరాలకంతా మోసుకెళ్ళింది. పీఠభూమిపై నుంచీ జలపాతంలా లోతైన లోయలోకి దుముకుతూ, అతణ్ణి అంతర్మధనంలో ఆపేసి అంతలో ఆగిపోయింది.

అంత వరకూ పెళపెళ గాసిన సూర్యుణ్ణి నల్లటి మబ్బొకటి కమ్మేసింది. పటపటా పెద్ద చినుకులు రాలుతున్నాయి. వీధి మలుపు దగ్గర అంతర్ధానమైపోతున్న దాసు ఆకారంపైన ఆకాశంలో పెద్ద ఇంద్రధనుస్సు కూడా పురి విప్పింది.

ముందుగా దాసు తనదగ్గరి నుంచీ పాత వస్త్రాలూ, దక్షిణా తీసుకెళ్ళడం మరిచిపోయాడన్న విషయం గుర్తుకొచ్చి రాజరత్నం ఆశ్చర్యపడిపోయాడు! ఇదీ కథ!

కథలో రాజరత్నం ఆలోచనా స్రవంతి ద్వారా అతని గతాన్ని చదువరికి అందించాడు కథకుడు. అయితే, ఆ గతం చెప్పిన తీరు అద్భుతంగా అమరింది. అద్దంలో ఈ నాటి

రాజరత్నం, ఫోటోలో 'ఆనాటి రాజరత్నం - ఈ రెంటి contrast ద్వారా ఆ పాత్ర స్వరూపాన్ని అవిష్కరించారు నరేంద్ర.

కథలో రాజరత్నం వ్యక్తావ్యక్తప్రవర్తన వెనుక ఆయన అంతఃకరణ లోని సంఘర్షణని పట్టుకుని మన ముందుంచాడు నరేంద్ర. రాజరత్నం మనసులో ఘనీభవించిన డబ్బు కాంక్ష, భోగలాలసతల చీకట్లో ఒక సత్యం హరివిల్లు చీలికగా వాలింది. తనకేం కావాలో, తానేం కోల్పోతున్నాడో తెలుసుకున్నాడు జీవిత దరహానం వెలుగుల్ని ప్రసరించింది.

రాజరత్నం వ్యాకులచిత్తంలో నిశ్శబ్దంగా వచ్చిన మానవీయ పరిణామమే ఈ కథని మంచి కథని చేసింది.

“దిమ్మె పక్కన మూరెడు నీడ ఏర్పడింది”. “ఇంత ఇంట్లో బిత్తిరి బతుకు బతుకుతా వుండావు”. చింత మొద్దు పైన కలబడ్డాడు. “నీ బుడ్డ బెదిరింపులు నా దగ్గర జరగవు,” “కోస్తే పదూర్లకు సరిపోతావు” వంటి నుడికారం నింపుకున్న వాక్యాలు నరేంద్ర శైలికి వన్నె తెచ్చి, చదువరి గుండెకు వెట్టకూరుస్తాయి.

మనిషి లోలోపలి చీకటి వెలుగుల్ని చిత్రించిన నరేంద్ర కథాముత్యం ఇది. బుద్ధిప్రధానంగా సాగిన గొప్ప కథ. ఒక ఇంద్రధనుస్సు ‘విరిసే ముందు!’ ఒక ఉజ్జ్వలమైన కథాతేజోరేఖ! వ్యక్తి మనోవికాసానికీ, సాంస్కృతిక చైతన్యానికీ దోహదం చేసే కథలు వ్రాస్తూ పురోగమిస్తున్న కథకుడు నరేంద్రకి అభినందనలు!

జనం వేష్టకు పరాకాష్ఠ!

డాక్టర్ వి.ఆర్.రాసాని కథ ‘హోమం’

మనుషుల్లో ఆశని నిలబెట్టలేని సంక్లిష్టపరిస్థితికి లోనయిపోతోంది వర్తమానసమాజం. అవిద్య, అనారోగ్యం, ఆకలి, పతనమైపోతున్న విలువలు, భిద్రమైపోతున్న బతుకులు, ‘కుడిఎడమల దగాదగా!’ వీటికి మించి అవకాశరాజకీయాల అమానుషత్వం, బలహీనులపట్ల కరుణరాహిత్యం, అన్యాయవర్తనం! అతిసాధారణమై పోయిన చిరిగిన సమాజచిత్రపటం!

ఇదంతా ఒక చిత్రమైన సందర్భం. ఈ సందర్భంలో వెలువడే కథల్లో కూడా ఈ సామాజికవ్యవస్థాస్వరూపమే దర్శనమివ్వడం యాదృచ్ఛికం కాదు. వ్యవస్థనీ, మనుషుల మనుగడనీ నిశితంగా చూసి, చదవగలిగిన రచయితల నైపుణ్యం వలన, ఈనాడు వెలువడుతున్న కథాధార పదునుదేరింది. ఈ లోకాలోకన శీలం కలిగి, నిబద్ధతతో, నిజాయితీతో పదునైన కథలు రాస్తున్న అగ్రశ్రేణి రచయిత - డాక్టర్ వి.ఆర్. రాసాని. డాక్టర్ వి.ఆర్. రాసాని గొప్ప కథల్లో ఒకటి ‘హోమం’ ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవారపత్రికలో బహుమతి పొందిన రచన.

‘రాసాని కథలు చదివితే, జీవితంలో మామూలు వ్యక్తులు, చాలా మంది రచయితలు సాధారణంగా పట్టించుకోని సన్నివేశాలూ, సంఘటనలూ రాసాని గమనించగలడనే నిజం తెలుస్తుంది’ అన్నారు డాక్టర్ కేతు విశ్వనాథరెడ్డి. అక్షరసత్యం.

పెద్ద చెరువు కొల్లబోయింది. ఆ చెరువు పోరంబోకు. గ్రామ సర్పంచ్ కొండ్రెడ్డి అధీనంలో వుంది. ఆ చెరువులో చేపలు పట్టుకోవాలన్నా, నీళ్లు వాడుకోవాలన్నా, అతని అనుమతి వుండాల్సిందే. దాని మంచి సెబ్బరలు అతనే చూస్తున్నాడు.

పెద్ద చెరువు కొల్లబోయిందంటే మొరపపల్లెకు బాధ, మిట్టూరుకు ఆనందం. మిట్టూరుోళ్ళే గాక చుట్టుపక్కలవాళ్ళు వచ్చేశారు. చేపల వేటలో మునిగిపోయారు. విచ్చిలవిడిగా, బహుస్వేచ్ఛగా రకరకాల చేపల్ని అబగా పట్టేస్తున్నారు. కసి కసిగా, పట్టుదలగా తొక్కితొక్కి పట్టేస్తున్నారు.

మొరపపల్లె వాళ్ళకు కడుపు రగిలిపోతోంది. తమ కోసం వడ్డించుకున్న విస్తరిని ఊరకుక్కలు చీల్చి చిందరవందర చేస్తున్నట్లు అనిపించింది.

మొరవపల్లె కొండ్రెడ్డి మనుషులకి మిట్టూరు నాయకుడు సిన్రాయుడంటే మంటే. అతను పంచాయితీ మెంబరయినా అంటరానివాడే!

అగ్రకులాలవాళ్ళు అశ్శీలంగా తిడుతూ రభస చేయసాగేరు. చర్చసాగింది. లేని సమస్య ఆవేశకావేషాల్ని రగిల్చింది. లా పాయింట్లు ఎగసివాయి. “అసలు మన పొల్లాల్లో, మనూర్లో వాళ్ళను అడుగుపెట్టనీయకూడదు. ఎలేసేద్దాం. మాడినస్తారు నా కొడుకులు!” అని ఎంతో నేర్పుగా అర్దరేశాడు కొండ్రెడ్డి.

అదే సమయంలో ఎవరో చనిపోతే, దహన సంస్కారాలకి డప్పులూ, కొమ్ములూ అడుగుతూ వచ్చారు వాళ్ళు. సిన్రాయుడు తరపు వాళ్ళు రామని తెగేసి చెప్పారు. పంచాయితీ చేశారు.

‘వాళ్ళు మనల్ని వెలేసినట్టే మనమూ వాళ్ళను వెలేసేద్దాం’ అనే నిశ్చయాన్ని పంచాయితీలో అందరి ముందూ చెప్పాడు సిన్రాయుడు.

గీతోపదేశంలా తనవాళ్ళందరికీ చెప్పాడు, “మనం ఇంకెప్పుడికీ డప్పులు కొట్టను పోవాల్సిన పని లేదు. కొమ్ములూదాల్సిన అవసరమూ లేదు. మన కులాలను గుర్తుకు తెచ్చే ఈ వాద్యాలు మనం వదిలేస్తున్నాం. అందుకే మీ వాద్యాలన్నీ తీసుకురండి. కాల్చేద్దాం!”

ఆ మాటను ఆ వూరి వాళ్లు తు.చ. తప్పుకుండా పాటించసాగారు.

వాద్యహోమం జరిగిపోతుంది.... అది ఒక యజ్ఞంలా సాగిపోతూనే ఉంది. మంటలు రేగుతూనే వున్నాయి. ఆ మంటల్లో నుంచీ లేస్తున్న దట్టమైన పొగ ఆకాశమంతా పరచుకుంటూ కనిపించసాగింది.!! - ఇదీ కథ!!!

చెరువు రగడ పల్లెల్ని మండిస్తున్న ఒక సామాజిక సమస్య. దీనికి అనేక పార్శ్వాలూ, అనేక కోణాలూ! కడకు - కులం, ధనం తమ ఆధిపత్యనిరూపణకి పోరులోకి దిగుతాయి - సాటివారనే ఇంగితం పోతుంది. అజమాయిషీకీ, అహానికి దెబ్బ తగిలిన భావంలో నుంచీ కక్ష, కార్పణ్యం ఎగసి మారణహోమాల్ని సృష్టిస్తాయి.

ఇతివృత్తం రొటీన్‌కి భిన్నమైంది. సమాజచలనం, గమనం గురించి నిశితపరిశీలనే కాక, విశ్లేషణ కూడా వుంటే కానీ - ఇలాంటి వస్తువుని ఎన్నుకోవటం సాధ్యం కాదు. ఈ నేర్పు గడించిన రచయిత రాసాని.

ఇతివృత్తాన్ని కథగా మలచటానికి పాత్రలూ, సన్నివేశాలూ, సంఘటనలే ఆధారం. వాస్తవిక సంఘటనల్ని కథాత్మక సన్నివేశాల్ని చేయాలంటే - సంఘర్షణ, నాటకీయత మొదలైన అంశాలు తెలిసి వుండాలి. మనుషుల తరతమభేదాల్నీ, వారి స్వభావాల్నీ

జలతారు తెర వంటి అంతరాల్నీ గమనించగలగాలి. పఠితకు వాటిని పారదర్శకం చేయగలగాలి. ఇవన్నీ కథకుడు సాధించుకోవలసిన క్వాలిటేటివ్ స్కిల్స్. వీటిని దండిగా సాధించుకున్న రచయిత రాసాని. అందువల్లనే హోమం కథలో సన్నివేశాల కల్పన చదువరిని విస్మయంలోకి మాత్రమే నెట్టదు. ఒక విభ్రాంతికి గురి చేస్తుంది.

ముగింపు చూడండి వాద్యహోమంలో మిట్టూరోళ్ల ధర్మాగ్రహానికి పరాకాష్ఠగా మంటలు నింగికేగిశాయి. హోమం జరిగింది. నిజానికి భౌతికిమైన వాద్యాలకు కాదు. తరతరాలుగా సమాజంలో తిప్త వేసి, కొందరి బతుకుల్నీ, మనుషుల్నీ శాసిస్తున్న వ్యవస్థాగతమైన సాధనసామగ్రికి! మిట్టూరోళ్ల చర్య వెనుక ఒక పెద్ద సమాజపు రొద వుంది. దాన్ని చదువరికి కళాత్మక వాస్తవికతతో అందించటంలో రాసాని కృతకృత్యుడైనారు.

కథ చదవటం పూర్తి చేసిన పఠిత, “మొరవపల్లె స్వీయప్రయోజనాపేక్షకీ, ధనస్వామ్యపుబలానికీ, కులాధిపత్యదౌష్ట్యానికీ, మిట్టూరు ధూర్జత్యమే తగిన గుణపాఠం, తిరుగు లేని శిక్ష అనుకుంటాడు. ఈ స్పందననీ, చైతన్యాన్నీ ప్రోది చేయటమే కదా కథా ప్రయోజనం! ఆ ప్రయోజనం నూటికి నూరు శాతమూ సాధించి, గొప్ప కథగా ‘హోమం’ మన ముందుంచారు రాసాని!

చెప్పవలసిన కథాంశాన్ని రచయిత ఎంత ఉద్విగ్నతతో చెప్పగలిగాడు, తానాశించిన రసస్పందననీ, అనుభూతినీ ఎంత వరకూ చదువరి పొందేటట్లు చేయగలిగాడు - అనే విశేషమే కథాశిల్పం.

కథ వెనుక సమాజ నేపథ్యం వుంచుకొని, మానవ సంబంధాల్ని సంఘటనల ద్వారా వింగడిస్తూ, పాత్రల చర్యలకు సమంజస భావననద్ది - కథన ప్రవంతిని సాగించటం వలన ‘హోమం’ లో కథాశిల్పం వన్నెలీనింది.

డాక్టర్ రాసాని చిత్తూరు పలుకు, పలుకుబడి - రచనాశైలికి సొబగు కూర్చింది. (పలుకు అంటే రచయిత నేరేషన్, పలుకుబడి అంటే పాత్రల కన్స్పిరేషన్ అనే లిమిటెడ్ అర్థంలో!) చూడండి. ‘ఈ గడ్డ పైకి పిలువకనే వచ్చే ముఖ్య అతిథి కరువే’ ఇది కథకుడి పలుకు. అలాగే నీటి ‘అవస్థ పడీ పడీ వాళ్ళ నెమ్ములిరిగిపోయాయి! నోరు ముయ్యండ్రా. ఎక్కువ మాట్లాడితే మరేదుండదు. రెండు తన్నండ్రా. నెత్తి నుండే కళ్ళు నేల కొస్తాయి, ఇదీ పాత్రల పలుకుబడి. ఇలా వస్తువు, శిల్పం, శైలి - త్రివిధంగా సాగిన కథాతేజోరేఖ - హోమం! డాక్టర్ రాసానికి శుభస్మజనాకాంక్షలు!

లక్ష్యదర్శనం - మానవత

శశిశ్రీ కథ - 'ఇజ్జత్'

చిన్నతనంలో ముస్లింల జీవనశైలిని సన్నిహితంగా చూసిన వాణ్ణి. సాహిత్య వ్యాసంగంలో మునిగితేలుతున్న యౌవన దశలో - సుగంభాబు, అబ్దుల్లా, ఖాసిం, సత్తార్ వంటి మిత్రుల సాహచర్యంలో మరి కొంత అవగాహన కలిగింది. అయితే, జిలాసీబాను 'కేదారం' కథాసంపుటి నా మేధోవిస్తృతికి ఎంతగానో తోడ్పడిన గొప్ప పుస్తకం. ఈనాటికీ నా బెడ్ సైడ్ బుక్ బ్రెజర్ లో అది నిలిచివుంది. దాన్ని ఎంతోమందికి బహుమతిగా కూడా అందించాను.

ఇప్పుడు అఫ్సర్, స్ట్రెబాబా, ఖదీర్ బాబు, ఖాజామొహిద్దీన్, హసీఫ్, సలీం, సత్తాగ్ని, శశిశ్రీ వంటి రచయితలు అద్భుతమైన కథలు రాస్తున్నారు - 'ఇజ్జత్' శశిశ్రీ కథ. జీవితం అనేక సమస్యలతో సంక్లిష్టమై పోతున్న ఈనాటి పరిస్థితుల్లో 'ఇజ్జత్' లాంటి కథల ఆవశ్యకత చాలా వుంది. "Loud Voices are needed, today, to speak a single word of Love" అంటాడు - నెలో రిసి అనే ఇటాలియన్ కవి.

'ఇజ్జత్' లో కథావస్తువుని చూద్దాం. బండిమీద పండ్లను అమ్ముకుంటూ బతుకును వెళ్లమారుస్తున్న అల్పజీవి - సత్తార్. అతని వయస్సు నలభైఏళ్ళు. భార్య, ముగ్గురుపిల్లలు. అతనిది ధార్మికజీవనవిధానం. రంజాన్ నెల. ఉపవాసాలు చేస్తాడు. రోజూ శ్రద్ధగా నమాజ్ చేస్తాడు.

'ఈదుల్ ఫిత్తర్' పెద్ద పండుగ. భార్యాపిల్లలకి - మస్తాన్ దర్జీ దగ్గర పండుగ బట్టలు కుట్టించాడు సత్తార్. కుట్టు కూలి వెయ్యి యాభై అయింది. ఇచ్చేందుకు డబ్బు లేదు. మస్తాన్ బాగా తెలిసినవాడే. అయినా అతనికి అప్పు పెట్టటానికి చాలా బిడియపడతాడు సత్తార్. లోలోపల బాధపడి చివరికి బయట పెద్దాడు సత్తార్. మస్తాన్ చాలా సౌమ్యంగా 'అరె. దీనికింత పరేషాన్ అయిపోతావెందుకు' అని, 'నాకూ తెలుసు కష్టాలూ, బాధలూ' అంటాడు. నీకు వీలు కుదిరినప్పుడే ఇవ్వమన్నాడు. కొత్తబట్టలు ఇంటికి తీసుకొచ్చాడు సత్తార్. భార్య నూర్జహాన్ కి అనుమానమొచ్చింది. తనకూ, పిల్లలకూ వున్నాయి కొత్తబట్టలు. 'మరి ఈయన బట్టలు ఏమైనట్టు? ' ఇంటిల్లపాదికీ విషయం అర్థమైంది.

ముఖాలు ముకుళించుకుపోయాయి. నూర్జహాన్ మనసులో అల్లాహ్ ను వేడుకుంది. 'సుఖసంతోషాలు ఇవ్వదలిస్తే అవి అందరికీ యివ్వు అల్లాహ్' అని.

సరిగా అదే సమయంలో సత్తార్ బామ్మర్ది ఖాదర్ వచ్చాడు. అతను రెండేళ్ళ తర్వాత కువైట్ నుంచి ఇండియా వచ్చాడు. అక్కా బావలకి కొత్త బట్టలు తెచ్చిచ్చి పండక్కి అందర్నీ ఆహ్వానించాడు. 'ఈసారి పండుగకు అందరూ చేరాల. సంతోషంగా గడుపుకోవాల, అని. క్షణాల తర్వాత, సత్తార్ చెవిలో మరో మాటకూడా అన్నాడు. "నీవు యివాల్సిన బకాయి కూడా నేను ఇచ్చేశానే బావా" అని. 'భార్యాపిల్లల ఇజ్జత్ నేనూ, నా ఇజ్జత్ ని నా బామ్మర్ది కాపాడేటట్లు చూశాడు' అని అల్లాహ్ ను మనసులో కృతజ్ఞతలు చెప్పుకున్నాడు సత్తార్. ఇదీ కథ!

పుట్టపర్తి వంటి సాహితీదిగ్గంతుల వద్ద అందినంత సాహిత్య గంధాన్ని స్వీకరించిన సౌజన్య మూర్తి, సాహిత్య విద్యార్థి - శశిశ్రీ. 'సాహిత్యనేత్రం' త్రైమాసికకు సంపాదకులు. శశిశ్రీ వ్యక్తిత్వం ఆయన కథల్లో ద్యోతకమవుతూ వుంటుంది. విభిన్న సంప్రదాయాల ఝురుల్ని తనలో సమీకృతం చేసుకున్న సాహిత్య విజ్ఞతా సముద్రం - ఆ వ్యక్తిత్వం. శశిశ్రీ రచనల్ని పరిశీలిస్తే ఈ భావం అందుతుంది.

'ఇజ్జత్' కథ - 'రోజా' దీక్ష విరమించే సమయంలో ప్రారంభమవుతుంది. అదే రాత్రి ముగుస్తుంది. సంఘటనల వరుసతో కథాశిల్పం ప్రస్ఫుటంగా కదలుతుంది. పాత్రల మనస్తత్వ విశ్లేషణతో - సహజమైన స్వభావ పరిశీలనతో సాగుతుంది. సున్నితమైన సాంసారిక సంఘర్షణ తొణికిసలాడుతున్నా, దాని విడుపు సరళంగా పోషించబడింది.

శశిశ్రీ శైలిలో చదివించే గుణం ఎక్కువ. 'ఇంటిల్లిపాది' వంటి మాటలు ఎంత సహజంగా అతని శైలిలో కుదురుకుంటాయో, అంతే హాయిగా 'బామ్మర్ది' అనే మాటా ఇమిడిపోతుంది. మధ్య మధ్య 'చేరాల' 'గడుపుకోవాల' వంటి టిపికల్ కడప క్రియాపదాలూ వచ్చేస్తాయి. 'ఏంది విషయం?' అన్నప్పుడు ఏ ఒక్క మండలానికి దాన్ని అంటిపెట్టి వుంచగలం? ఒంగోల్లో, చిత్తూర్లో, గుంటూర్లో, కడపలో, ఖమ్మంలో - అంతటా వింటాం గదా. కథారచనలో మాండలికం వాడుకమీద ఎన్నెన్ని చర్చలూ, అభిప్రాయాలూ ఉన్నా, శక్తివంతమైన కలం గల కథకుడు తానెలా తన పాఠకుణ్ణి చేరాలో నిర్ణయించుకుని - ఆ మార్గానికి అవసరమైన భాషని వాడుకుంటాడు. ఈ నిర్వహణలో ఒకటికి మించి మాండలికాలు రావాల్సిన అవసరం వుంటే, అన్నిటినీ తన సాధనం చేసుకుంటాడు.

‘ఇజ్జత్’ లో దీని సార్థకతని చూడగలం మనం. అభివ్యక్తి సాఫల్యం ఎప్పుడూ -పరితకు రసస్ఫురణం కలిగించటంలోనే వుంటుంది.

‘ఇజ్జత్’ కథలో శశిశ్రీ ఒక నిర్దిష్టమైన వస్తువును తీసుకుని ప్రత్యేక లక్ష్యదర్శనం చేశాడు. అది - మంచితనం పట్ల, మానవీయ విలువల పట్ల మనుషుల కుండవలసిన గౌరవం. ప్రస్తుతం డబ్బు చేతిలో లేదన్న సత్తార్ పరిస్థితి పట్ల మస్తాన్ సానుభూతి, భార్యాపిల్లలకి మంచి బట్టలు సమకూర్చితే చాలు అనుకునే సత్తార్ కుటుంబ బాధ్యతానురాగాలు, అక్కాబావలకు తానుగా చేయవలసిన మర్యాదామన్ననల పట్ల ఖాదర్ కున్న బాంధవ్య భావన. వీటిమధ్య హారంలో రత్నంలా మెరుస్తూ తనకు తెచ్చుకోకుండా కొత్తబట్టలు కూర్చుతున్న కుటుంబయజమాని పట్ల భార్యాపిల్లల అనురక్తి- ఇవీ - ఆ లక్ష్యదర్శనంలో - పూసల్లో దారంలా నిలిచిన ఆచరణీయమైన ఉత్తమ మానవతా విలువలు !

పాలగుమ్మి పద్మరాజు అంటారు. “కథలో ఏది ఎక్కువ స్ఫుటంగా చిత్రించాలో నిర్ణయించడమే కథాశిల్పంలో ముఖ్యమైనది. కష్టమైనది” అని. అలాంటి ముఖ్యమైన దాన్ని నైపుణ్యంతో నిర్వహించి ‘ఇజ్జత్’ని మంచికథగా మలిచాడు - శశిశ్రీ. అందుకే ‘ఇజ్జత్’ ఒక తేజోరేఖ!!

సంసారపు అంతర్యుద్ధంలో పిల్లలే క్షతగాత్రులు! గౌరుసు జగదీశ్వరరెడ్డి కథ ‘చీడ’

నలభై ఏళ్ల సాహిత్యానుభవంలో ఒక మంచికథని విశ్లేషించబూసుకొని, కొంత కృత్యాద్యవస్థకి లోనై ఈ కథను సమీక్షించాలంటే-కథ మొత్తాన్ని తిరిగి రాయాల్సి వచ్చేటట్టుంది అనుకున్నది ‘చీడ’ కథ గురించే!

అంటే, ఒక్కమాటలో ఈ కథ చిక్కదనం, చక్కదనం అంతగొప్పవి. ప్రతిమాటనీ, ప్రతి పలుకుబడినీ, ప్రతినుడినీ, ప్రతివాక్యాన్నీ-అంత నగిషీతో అద్భుతంగా చెక్కి, అపురూపశిల్పంగా మలచాడు జగదీశ్వరరెడ్డి.

“నా పేరు సంపంగి. ఎనిమిదేళ్ల క్రితం సింహాచలం నుండి తీసుకొచ్చి ఇక్కడ నాటారు. అడుగు ఎత్తులో మొక్కగా వుండేదాన్ని. పదహారడుగుల మానుగా పెరిగాను” అని మొదలౌతుంది ‘చీడ’ కథ! పరితకి అర్థమైపోతోంది-కథా రచనలో ఈ రచయిత విలక్షణత శిల్పంలో అతను సాధించదలచుకున్న వినూత్న విధానం.

ఆ యింటికీ, పెరడుకీ, ఆ ఇంట్లో మనుషులకీ, వాళ్ల ప్రవర్తనకీ, అక్కడ జరిగే అనేకానేక సంఘటనలకీ, సంభవానికి- సంపంగి-మొక్కగా, చెట్టుగా నిలువెత్తు సాక్ష్యం. ఆ ఇంటి ఆనంద విషాదాన్ని కడుపులో దాచుకుని మనతో పంచుకున్న నిష్పక్షపాతి. సంపంగి నిజంగా లోకన్నుతో చెప్పింది ‘చీడ’ కథ.

సంపంగి చెప్పిన ‘చీడ’ కథ ఇలా నడిచింది.

ఒక పెద్ద కంపెనీలోని ఉద్యోగులు ఎల్ఐసీ లోనుతో కట్టుకున్న దాదాపు వెయ్యి యిళ్లలో అదొక అందమైన చిన్న యిల్లు. ఆ ఇంటివాళ్లు ముచ్చటైన జంట అరవింద్. సుజాత. వాళ్ల కిద్దరు లష్లీ పిల్లలు-శ్రావణ్, చిట్టితల్లి. ఆ ఇంట్లో మనోహరమైన తోట. ఆ తోటలో సంపంగితో పాటు ఇంటివాళ్లు ముచ్చటపడి, అతిశ్రద్ధతో పెంచుకున్న చాలా మొక్కలూ, చెట్లూ. వాటిలో ఒకటి-సంపంగికీ, చిట్టితల్లికీ దోస్తీ. చిట్టితల్లి మనసూ, మమతా, కినుక, కోపం, ఆనందం, విషాదం, బాధ, వ్యధ అన్నీ సంపంగికే బాగా తెలుసు.

తొలి రోజుల్లో ఆ ఇల్లోక స్వీట్ హోమ్. ఒక చిన్న సఫలస్వప్నం. పండుగలూ, పర్వాలూ, పుట్టినరోజులూ, చల్లని సాయంత్రాలూ, చక్కని వెన్నెల రాత్రులూ, వీటన్నిటి నిలయం.

ఉన్నట్టుండి ముందు కంపెనీకి పట్టింది చీడ! సమస్యలు, చర్చలు, సమావేశాలు యూనియన్ గొడవలు. కడకు అరవింద్ విఆర్ఎస్! ఆర్నెల్లు నిరుద్యోగం. ఆ తర్వాత ఏదో చిరుద్యోగం. ఎదుగుతున్న పిల్లలు, పెరుగుతున్న అవసరాలు, తరిగిన ఆదాయం, తప్పనిసరి అయి సుజాత కూడా ఏదో ఏజన్సీ కంపెనీలో చిన్న ఉద్యోగినిగా మారటం. రాత్రుళ్లు చాలా పొద్దుపోయి ఇంటికి రావడం. కష్టాలూ, కలతలూ, కన్నీళ్లూ, అపోహలూ, అపార్థాలూ మొదలు! భార్యాభర్తల మధ్య క్రమేపీ చిన్న చిన్న పొరపొచ్చాలు. సెగ, కలహాలు, ఆవేశకావేషాలు, వాదప్రతివాదాలూ, చిలికి చిలికి గాలివాన! అటుపై తుపాను! మాటలు ఆగిపోయాయి. ఇద్దరికీ పట్టని పిల్లలు. తల్లిదండ్రుల లోపలి అసహనానికి బలైపోతున్నారు. ఆదరణ, లాలనా, పాలనా పోయాయి. సంసారంలో అంతర్యుద్ధం. మధ్య ఈ అమాయకుల బలి. చివరికి ఇంటిని అమ్మకానికి పెట్టారు. దాన్నీ తోటనీ నేలమట్టం చేసి అపార్ట్ మెంట్ లు కట్టటానికి యిచ్చేశారు.

ఇంటికేదో శని పట్టింది. భార్యాభర్తల శత్రుత్వం పరాకాష్ఠకి చేరింది.

ఇల్లు ఖాళీ చేస్తున్నారు. చిట్టితల్లి చేయి పుచ్చుకుని బరబరా ఈడ్చుకుపోతోంది సుజాత. ఆ పిల్లరోదిస్తోంది. సంపంగికి గుండె తరుక్కుపోతోంది. భార్యాభర్తలు, అప్పుడప్పుడూ ఒకరికొకరు ప్రేమగా యిచ్చుపుచ్చుకున్న కానుకలూ, బహుమతులూ, కలిసి తీయించుకున్న ఫోటోలు-అన్నీ చింపేస్తూ, కాల్చేస్తున్నారు.

పెద్దగా ఏడుస్తూ ఇంట్లోంచి దూసుకువచ్చింది చిట్టితల్లి. గౌను మడతల్లో దాచిన వస్తువు సంపంగి మొదలు దగ్గరున్న డిసెంబరం కొమ్మల్ని పాయలుగా తీసి గుబుర్లలో దాచింది.

“ఆ తర్వాత వెన్నెల కాంతిలో కనిపించింది. మా చిట్టితల్లి దాచింది-మూడేళ్లక్రితం మా అందరి మధ్యా తీయించుకున్న ఫోటో అది. మమ్మీ డాడీల భుజాలపై కూర్చొని, వాళ్ల మెడచుట్టూ చేతులు బిగించి, నవ్వులు చిందిస్తూ శ్రావణ్, చిట్టితల్లి....చిట్టితల్లి కోరుకుంటున్నదేమిటో అర్థమై గుండె బరువెక్కింది”-అంటూ “చీడ” కథని ముగిస్తుంది-సంపంగి.

ఆనందాన్ని వర్ణించడం, ఆ సంఘటనల్ని వ్రాయడం, నలుగురితో పంచుకోవడం అంత కష్టమేమీ కాదు. కానీ, విషాదానుభూతిని పాఠకుడు అందుకోగలిగేటట్లు అర్థంగా

రాయడం కథకుడికి కత్తిమీది సాము. ఈ సాము విద్యలో గడితేరిన రచయితని తానని ఈ కథ ద్వారా నిరూపించుకున్నారు-జగదీశ్వరరెడ్డి.

ఇలాంటి కథల్లో Interior figure of Exterior World అంటారు. దాన్ని పట్టి చూపెట్టగలగాలి. రచయిత భావుకుడయి వుండటమేకాక, గొప్ప జీవిత పరిశీలకుడు, సత్యాన్వేషి కూడా అయి వుండాలి. మళ్లీ-జీవితం వెలుగు నీడల్ని చదవడం మాత్రమే కాక, అవి వెలార్చిన ఆకృతుల్లో ఇమడని బొమ్మల్ని సైతం తానుగా గుండెలో హత్తించుకోగలగాలి. అది పొక రసవిద్య, అనుభూతి పారవశ్యాన్ని తనలోనుంచీ, చదువరికి ప్రసరింపజేయగల ఒక ప్రతిభ, ప్రజ్ఞ.

ఈ నైపుణ్యమంతా తన సొంతం చేసుకుని, అక్షరాల్ని చెక్కి, మాటలూ, వాక్యాలూ చేసి, లోని సంవేదనకి ఎంతో గాఢతతో, సాంద్రతతో కథారూపం కూర్చారు-రచయిత.

“నే వచ్చేసరికీ చిట్టితల్లి మూడేళ్లపిల్ల తేనెకళ్లు. గులాబీ బుగ్గలు. బీరపువ్వులా పసుపు చాయతో బొడ్డుగా వుండి గునగున నడిచేది... ఇప్పుడు చిట్టితల్లికి ఏడో ఏడు. ఛాయతగ్గి సన్నబడి, ఒంటరితనంతో దిగులుగా వుంటోంది...చిట్టి తల్లి కళ్లలో తెలియని భయం, ఎండుతున్న పెదాలు, దుమ్ము కొట్టుకుపోయిన బట్టలు, మొద్దు బారుతున్న శరీరం...”

ఒక పాత్ర బహిరంగ స్వరూప చిత్రణతో ఇలా మనల్ని వేధించగలిగిన కథకుని శక్తికి పైనుదహరించిన వాక్యాలు తార్కాణం.

కథాలోకంలో నిజాయితీతో, నిండుగా పలికే జగదీశ్వరరెడ్డి వంటి గొంతులు చాలా కావాలి. చాలా రావాలి! ఆహ్వానిద్దాం!

తరం తరం 'రీటీ రివాజుల' అంతరం!

సుంకోజి దేవేంద్రాచారి కథ : 'నీడ'

ఓ క సామాజిక పరిస్థితిని పరిశీలించడం వేరు, ఆ పరిస్థితికి ఒక కథారూపం ఇచ్చి, ఆ వాస్తవం యొక్క గతీ, గమనం ఇట్లా వున్నాయి. అర్థం చేసుకోండి అని ఈ పరిస్థితి ఇలా సాగిపోవలసిందేనా అనే విచికిత్సా ప్రేరకమైన ప్రశ్నని సంధించటం వేరు.

సమాజపరిశీలన బుద్ధిజీవులందరూ చేస్తూ వుంటారు. కానీ కథా రూపప్రయత్నం చేయటానికి సృత్యదర్శనాశక్తి, కళాశిల్పం, నిర్మాణనైపుణ్యం అన్నీ కావాలి. అలాంటి శక్తి గల ఈ తరం రచయితల్లో తొలి వరుసలో వున్న కథకుడు సుంకోజి దేవేంద్రాచారి.

తక్కువ వ్యవధిలోనే ఎక్కువ కథలు రాసిన రచయిత దేవేంద్ర. 40 కథలు రాస్తే వాటిలో సగానికి బహుమతులూ, పురస్కారాలూ లభించటం సాధారణ వార్త కాదు. అసాధారణ విశేషం. అంటే అతని కథనశక్తి అటు పాఠకజనరంజకమై వుండి, ఇటు మేధావివర్గాన్నీ మెప్పిస్తున్నదన్నమాట. ఇదంతా దేవేంద్ర కలం బలానికి లభించిన అపూర్వమై గుర్తింపు! “అయినా అతగాడికి ఆత్మసంతృప్తి కానీ అహం కానీ, కలుగలేదు” అన్నారు, మిత్రుడు పలమనేరు బాలాజీ. అస్తు!!

దేవేంద్ర రాసిన ఒక చాలా మంచి కథ 'నీడ'!

కీ.శే. పోలాప్రగడ సత్యనారాయణమూర్తి అంటూ వుండే వారు, “ప్రతి వాక్యమూ ఒక నిర్దిష్టలక్ష్యాన్ని ఉపలక్షిస్తుంటే ఒకే సంగతిని వివరంగా ఎన్నో వైపులకు తీసుకువెళ్ళే ఒక కుంభాకార దర్పణ ప్రతిబింబం వంటిది కథ’ అని.

దేవేంద్ర 'నీడ' చదవగానే నాకు పోలాప్రగడ నిర్వచనం స్ఫురించింది. 'నీడ' కథ తాత - కొడుకు - మనవడు ముగ్గుర్నీ గురించి చెప్పింది. అయితే విషయం ఒక్కటే. ఆ ఒక్క విషయాన్ని వివరంగా ఎన్నో వైపులకి అవసరమైనంత వెలుగుతో, ఫోకస్ తో తీసుకువెళ్ళగలిగింది.

“కొడుకలా అంటాడని కలలో కూడా అనుకోలేదు రామిరెడ్డి” అని మొదలవుతుంది కథ. ఈ విధమైన ఎత్తుగడలో 'The real cry is deliberately held back, but the echo could be heard if any one wants to listen' అంటారు. ఆ విశేషం వుంది. వాక్యంలో చూడండి. ఒక విషాద తరగ కదలుతోంది అదేమిటో అనే ఉత్సుకతతో

నిలిచింది ఈ వాక్యం. అయితే, ఆ విషాదం ప్రతిధ్వని చదువరికి అందుతోంది. ధ్వనినే మున్ముందు వినాలి! అదొక దుఃఖపుతెర.

కొడుకూ, కోడలూ వున్న రెండకరాల మడీ అమ్మేద్దాం అనే ప్రతిపాదన తెచ్చారు. కొడుకు డబ్బుతో కోళ్ళ ఫారమ్ పెడతానంటాడు. రామిరెడ్డికి ఆ మడి ఆరో ప్రాణం! గతంలోనూ కొడుకు నాగిరెడ్డి తండ్రి ఎంత చెప్పినా వినకుండా మిలట్రీకి పోయివచ్చాడు. ఇప్పుడీదీ తంతు! చివరికి కొడుకు పంతం నెగ్గింది. మడిని అమ్మేశాడు. పక్షవాత మొచ్చింది రామిరెడ్డికి.

నాగిరెడ్డి చేసులో బోరు వేయిస్తే దండిగా నీరు పడింది. తాననుభవించిన నీటి బాధలు తీరినాయని మురిసిపోయాడు రామిరెడ్డి. నలుగురికీ నాలుగు గుక్కలు నీరు పోయొచ్చుని భావించాడు. నాగిరెడ్డి విస్మయపడ్డాడు. “నీవన్నీ ఆదాయం రాని ఆలోచనలు” అని కసురుకున్నాడు. బిందెకి పావలా రేటుతో వ్యాపారం చేశాడు. ఆ తరువాత కొడుకు “తండలో” వ్యాపారం మొదలు పెట్టాడు. వడ్డీ గుంజటం. “పాపంరా అన్నేయంరా” అంటాడు తండ్రి. “ఎట్లా డబ్బు యిస్తాండాము దానికి వడ్డీ వస్తుంది. అంతే” ఇదీ కొడుకు ధోరణి. కాలం గడుస్తోంది. పాత కాలపు విశాలమైన లోగిలిని మార్పించి కొత్త బిల్డింగ్ వేయించాడు. వాస్తు బాగా లేదని ఒక రీజనింగూ యిచ్చాడు. రామిరెడ్డికి ప్రాణం గిలగిల్లాడింది. కూతురూ, అల్లుడూ కూడా కొడుకు పెట్టిన ఖరీదయిన కొత్త బట్టలకు మురిసిపోయి అతని పక్షం మాట్లాడారు. తెలివైన వాళ్ళు!

ఇప్పుడు రామిరెడ్డి తరమూ, నాగిరెడ్డి తరమూ గడిచాయి. నాగిరెడ్డి కొడుకు తరం వచ్చింది తెర మీదకి. పాతికేళ్ల కొడుకు - ఇల్లా, కోళ్ళ ఫారాలూ అమ్మి, ఇరవై ముపై లక్షలతో కోట్లు ఆర్జించే వ్యాపారం మొదలెడతానంటున్నాడు.

ఇప్పుడు నాగిరెడ్డికి గతంలో తన ప్రవర్తనకు “తండ్రి పడ్డ బాధ అర్థమవసాగింది. తన కొడుకు భవిష్యత్ ఏమవుతుందో అని భయమేసింది” అంటూ కథ ముగుస్తుంది.

ఈ పాతికేళ్ళ కొడుకు నాగిరెడ్డిని “డాడీ” అని పిలుస్తున్నాడు. “సిల్లీ” గా ఆలోచిస్తావేంటి అని ఇంగ్లీష్ దంచేస్తున్నాడు.

‘నీడ’ కథలో శతకోటి కథల్లో వచ్చేసిన “తరాల అంతరాలు” ఇతివృత్తమే సాగింది. అయితే కథకి దేవేంద్ర కూర్చిన కూర్పు చక్కటి నగిషితో మిలమిల్లాడింది. ఈ మెరుపుకి నిజానికి అతని శిల్పనైపుణ్యం కంటే, చిత్తూరు జిల్లా జీవద్భాషే ఎంతో మిన్నగా ఉపకరించింది!

కథలో రామిరెడ్డి నాగిరెడ్డి స్వరూపస్వభావాల చిత్రణ పదునుగా సాగింది. కథా వృత్తానికి సాగిన సన్నివేశచలనం కూడా సహజంగా మునుషుల ప్రవృత్తి స్వాభావికంగా సాగింది. దేవేంద్ర కథలు మూడు - నాలుగు పరిశీలిస్తే అతను తన కథాశిల్పానికి కూర్చుకున్న structure అర్థమవుతుంది. కథ ప్రస్తుతంలో మొదలై గతంలోకి పోయి సమీపగతంలో తిరిగి, మళ్ళీ ప్రస్తుతంలోకి వస్తుంది. దీంతో అతను చదువరిని చాలా “ఎలక్ట్”గా వుంచుతాడు! ఏమరుపాటుకి లోనయితే ఏ భాగాన్నయినా అతను “మిస్” అవుతాడు.

కథకొక నేపథ్యాన్ని, వాతావరణాన్ని, పరిసరాల్ని, పాత్రలకొక ప్రత్యేకకంఠస్వరాన్నీ కూర్చుంటుంటే దేవేంద్రకి తెలిసిన సాహిత్యరహస్యం. ఇవన్నీ వేరు వేరు అంగాలు. అన్నీ ఒక్కటిగా కనిపించే casualness వున్న రచయితలకు అర్థం కావు. దేవేంద్ర సీరియస్ రచయితల్లో సీరియస్ రచయిత! ఇదే అతనికున్న అనంత సాహిత్యవిజ్ఞతలో మరంత ప్రముఖమైన గుణ విశేషం!

హావ్లెట్ నాటకంలో పోలోనియన్తో రాణి అంటుంది "more matter with less art" అని! కథా వస్తువు గురించి వారూ, వీరూ ములగ చెట్టేక్కిస్తుంటే, శిల్పసమనిత్వంగా అద్భుతమైన కథలు రాయగల యువరచయితల్లో కొందరు పై కొటేషన్ కిదగ్గరగా జరగటం చూస్తున్నాం. అలాంటి ప్రమాదం నుంచీ బయటపడిన అనుశీలన, ఆత్మావలోచన దేవేంద్రలో దండిగా వున్నాయనే నమ్మకం కలిగిస్తున్నాయతని కథలు! వాటిలో ఒక మంచి మాణిక్యం ‘నీడ’. దేవేంద్రకి అభినందనల పూగుత్తి!!

‘కాన్సెప్ట్ కథల ప్రయోగశీలి కె.వి. నరేందర్

క్రియాశీలం కలిగి రచనకు అంకితమైన కథకుడికి వైవిధ్యం ప్రాణవాయువు. ఈ వైవిధ్యం వస్తువులనూ, శిల్పంలోనూ, శైలిలోనూ సాధించుకోవాలి. వస్తువైవిధ్యానికి సమాజాన్ని అనుశీలనం చేస్తూ, మనిషి ‘బతుకు’ చదువుకుంటూ వుండాలి. శిల్పంలో, శైలిలో వైవిధ్యసాధనకు సాహిత్య అధ్యయనశీలం వుండాలి.

పాఠకలోకానికి అంతగా పరిచయం లేని మనిషి జీవనపార్శ్వాన్ని సృశించే రచయితలు వైవిధ్యాన్ని వెతుక్కోనక్కరలేకుండా క్రియాశీలంగా ముందుకు సాగుతూ వుంటారు. తమదైన ప్రత్యేకతని చదువరులకి అందిస్తూ వుంటారు. అలాంటి క్రియాశీలరచయితల్లో ముందు వరుసలో నిలిచిన కథకుడు కె.వి. నరేందర్.

అటు వస్తువులనూ, ఇటు శిల్పంలోనూ నూత్న ప్రయోగాలు చేపట్టి, చదువరుల ఆలోచనాపరిధిని చైతన్యవంతంగా విస్తృతపరుస్తున్న కృషివలుడు, నరేందర్. నరేందర్ ప్రయోగశీలం, ప్రతిభ అతని ‘సింగిల్ కాన్సెప్ట్’ కథల్లో పుష్పించి ఫలించాయి. ఈ ‘సింగిల్ కాన్సెప్ట్’ అన్నది సాధారణంగా స్థలం-కాల-వ్యక్తి-సమూహ-సమాజ ప్రాతిపదిక మీద నిర్మింపబడుతుంది. ఉదాహరణకి ‘అమరావతి కథలు’, ‘చిన్ననాటి ముచ్చట్లు’, ‘బుడుగు కథలు’, ‘అత్తగారి కథలు’, ‘కాంతం కథలు’, ‘సారా కథలు’.... ఇలా ఇవన్నీ ఏకసూత్రత కథలు.

నరేందర్ ‘ఊరు, సిటీ’, నాతి చెరామి (ఇల్లాలి కథలు), నాన్నా, అమ్మ, బురుదలో జాబిల్లి (బాల్యం); యుద్ధం’ - ఇలా విభిన్న ఇతివృత్తాలతో కథాగుచ్ఛాల్ని మన ముందుంచాడు. ఈ సంపుటాలన్నీ దేనికది ఒక విలక్షణతనీ, విశిష్టతనీ కలిగి వున్నాయి. ఏదో తానొక ప్రయోగం చేయదలచున్నాడు. కనుక, తన మానసపుత్రికగా ఒక అంశం మీద అనేక కథలు పేని, పాఠకుల మీదికి ప్రయోగించిన రచనలు కావీవి. ఇక్కడ నరేందర్ కి మొదటి అభినందన!

‘సిటీ’ తీసుకుందాం. ఈ సంపుటిలో కథలన్నీటా ఇతివృత్తం-ఈనాటి ప్రపంచీకరణ ప్రభావంగా - నగర జీవనం ఎలా సంక్షిప్తమవుతున్నదో, ఆ నగర జీవన విధానం కల్పిస్తున్న విషాదాన్ని ఏ బాధావ్యధలతో పౌరుడు తల కెత్తుకుంటున్నాడో తెలియజేసే ఒక చిత్ర సమాజ చిత్రణ! ‘స్వంత ఇల్లు’ లో గృహనిర్మాణానికి ఋణం బాధ; ‘కటికోల్లు’

లో కడకు మాంసం అమ్ముకునే రాజలింగాన్ని కూడా 'పోలీస్' వ్యవస్థ స్పేర్ చేయక పోవటం, 'హిజ్రా'లో వారి వ్యాపార దోపిడీ, పోటీ మనస్తత్వం వికృతరూపంలో 'సూపర్ కిడ్' 'హంసద్దని'లో ఉద్యోగిని అయిన గృహిణి అవస్థలు ఇలా.... కథాంశాలు మారినై. అయితే, మొత్తం సంపుటికే కిరీటంలాంటి కథ, నరేందర్ కథల్లో ఒక మాస్టర్ పీస్ 'చీపురు' కథ 'సిటీ' సంపుటిలో వుంది. 'చీపురు' కథలో ఇరవై ఏళ్ళ సుజాత, పదో తరగతి చదివిన పిల్ల. పల్లె నుంచి మగనితో పట్నం చేరింది. ఆమెకో చిన్న పిల్లవాడు. సంసారం గడవటం కష్టమై 'నిద్రని చంపేసి రాత్రినే ఉద్యోగంగా మార్చిన స్వీపరైంది.' సూజాత. "నగరాన్ని ఊడ్చే చీపురై పోయింది. గబ్బిలం బతుకై పోయింది". ఆమె పని చేస్తుంటే ఒక రాత్రి ఆమె చైతన్య ప్రవంతి ఈ కథగా అద్భుతరూపాన్ని సంతరించుకుంది. నగరానికి క్లీన్ సిటీ అవార్డు కానీ ఈ చీపురైకి? మనిషి మనుగడ శతకోటి దరిద్రాలతో కూడినదే అయినా, ఒక మనిషి జీవన విషాదాన్ని ఆర్తిగా, ఆర్థంగా, ఆలోచనీయంగా, అనుభూతిపారవశ్యంతో చిత్రించి కథాత్మకతని సాధించి చదువరిని సంస్పందింప జేయటంలో ఒక రచయిత కథాకథన కౌశలం యిమిడి పోయివుంది. ఈ కౌశల్యాన్ని నరేందర్ అసాధారణనైపుణ్యంతో ఈ కథలో నిక్షిప్తం చేశాడు.

భార్యగా, పసికూన తల్లిగా, స్వీపర్ గా సుజాత మనస్తత్వచిత్రణ అపూర్వంగా వచ్చిందీ కథలో. రోడ్ ఊడుస్తుండగా, తలపుల్లో నిలిచి పాలకై ఏడుస్తున్న బిడ్డ గుర్తుకొచ్చి సూజాత క్షణక్షణమూ రెప్పల క్రింద ఉప్పెనని దాచుకోవటం ఎంతో హృదయపరితప్తంగా చిత్రించారు కథాశిల్పి నరేందర్. ప్రపంచీకరణ దుష్ప్రభావాలూ గత్రా ప్రక్కన పెడితే 'చీపురు' కథలో ప్రత్యేకత మానవసంబంధాల వైచిత్ర్యం, సున్నితమైన స్త్రీ వ్యధని క్రిస్పగా చిత్రించగలగటం.

చూడండి, నరేందర్ అభివ్యక్తి ఈ విధంగా ఒక సెలయేటి గలగలలాగా సాగుతుంది.

"సుజాత చీపురందుకుంది బాధగా.... బరువుగా.... చీపురు కదలటం లేదు. నడుం లాగుతోంది. కాళ్ళూ చేతులూ మొద్దుబారుతున్నాయి. ఊపిరనుకున్న గాలి కబలిస్తుంది.... కమ్ముకునే చీకటి స్వపాల్ని ఉరి తీస్తుంది. వెలుగొస్తుందంటేనే భయం.... తెల్లారకముందే ఊడ్చేయాలి.... లేదంటే పనిలోంచి చీపురు పుల్లలా తీసేస్తారు...."

ఇలా వచనానికి కవిత్వాన్ని అద్భుతూ పరిత గుండెలోకి ఒక సంవేదనని ప్రవహింపజేస్తూ సాగుతాడు రచయిత. రసప్రసరణకీ, ఆనందానుభూతికీ,

ఆలోచనప్రేరణకీ, చదువరికి ఇవన్నీ తోడ్పడుతాయి. ఈ శిల్పమర్మం తెలిసి రచన చేసే కథకుడు, పాఠకుడిని చేరుకుంటాడు. 'ఇదంతా అక్కర్లేదు. తెలిసింది చెప్పేయ్, కథ అవుతుంది' అనే వాదం, బాగా మబ్బులు కమ్ముతున్న ఈ నాటి తెలుగు కథాకాశంలో, నరేందర్ వంటి కొంత మంది కథకులు వస్తువుతో పాటు శైలిశిల్పాలకీ తమ రచనల్లో పెద్ద పీట వేయటం హర్షదాయకం.

ఊడ్చేయ్, లారీల్లో వచ్చి కుమ్మరించిన నినాదాల్ని.... అన్నం పాకెట్ల కోసం పారేసుకున్న అరుపుల్ని; విషం చివ్వు ఇవియంలని; రాజకీయ రాకాసిబల్లుల పాదముద్రల్ని.... వృత్తుల్ని చంపేసిన యంత్రాల్ని, డాలర్ కంపుతో కాలిపోతున్న కంప్యూటర్లని, ఇకిలిస్తున్న ఈ - మెయిల్లని... చెత్తకుండీ దగ్గర పసికందుల్ని, బాల్యాన్ని కొరికేసిన పుస్తకాన్ని... పిండాల్ని నలిపేసిన పేగుల్ని; కార్పొరేట్ కాలేజీలు విరిచేసిన రెక్కల్ని, రహదారుల మీద తెగిపడ్డ అవయవాల్ని, ఆస్పత్రులు గెంటేసిన అనాథశవాల్ని ఊడ్చేయ్, ఊడ్చేయ్".... ఇదీ క్వాలిటీ రచన అంటే! అరిస్టాటిల్ చెప్పిన 'పర్జింగ్ ఎఫెక్ట్' రావాలంటే రచన ఇలా ఉత్తుంగతరంగమై సాగాల్సిందే!

అలాగే 'సిటీ' సంపుటిలో 'చిన్నీ ఆర్స్' అనే చాలా గొప్ప కథ వుంది. చేతితో సైన్ బోర్డులూ, బ్యానర్లూ రాసే వృత్తికళాకారులు, చిత్రకారులు - ఈ నాటి ఫ్లేక్సీ బోర్డల్ పరిణామం వలన ఎలాంటి అవస్థలపాలవుతున్నారో చిత్రించటం జరిగిందీ కథలో. బ్రివిటీ, నేటివిటీ ప్రధానాంగాలైన కథ ఆయా పరిణామాలు ఆధారంగా సాగుతున్నప్పుడు, ఒక సమీక్షకుడో, విమర్శకుడో - హఠాత్తుగా - గతంలోనూ ఇలా కొన్ని వందల సంభవాలు ఉన్నాయి కదా, వాటిని మరిచిపోతే ఎలా అని ప్రశ్నించటం, కచ్చితంగా 'బ్రూటస్ కట్' అవుతుంది. ఆ కాలాన, ఆ సంభవానికి స్పందించిన నరేందర్ ముందు తరం వారు ఆయా కథల్ని రాసే వున్నారు. ఒక చిన్న కథ రాసేటప్పుడు రచయితకి ఇతివృత్తం 'హియర్ అండ్ నౌ సిక్యూయేషన్' నుండి లభిస్తుంది.

అలా లభించాలి కూడా. అప్పుడే కదా అది సమకాలీనరచన అయ్యేది.

'కాన్సెప్ట్' కథలు గతంలోనూ వున్నాయి. ఎందరో ప్రముఖ రచయితలు చాలా గొప్ప రచనలు చేశారు. అయితే నరేందర్ ప్రయోగాన్ని హర్షణీయం, అభినందనీయం అని చెప్పటానికి కారణం - అతను వొకసారి వివిధ కథాంశాల మీద, విడివిడిగా రచనలు చేయటం, వాటికొక సంపుటి ఆకారం కూర్చటం, అలాగే, 'నాన్నా' సంపుటిలో నాన్న జీవనపార్శ్యాల్ని, నాన్న మనస్తత్వం కోణాల్ని అద్భుతంగా కథలుగా తీర్చిదిద్దారు.

ఒక కుటుంబం పెద్దగా 'నాన్న' పాత్ర బరువు బాధ్యతల్ని చక్కగా విశ్లేషించారు. అదే సమయంలో ఆ నాన్నకు ఇతరుల నుంచీ లభించిన ప్రతిస్పందనలు, ప్రతి క్రియలు కూడా నరేందర్ కథల్లో చోటు చేసుకున్నాయి. వీటన్నిటి మూలాలు ఆర్థికపరమైన ఉచ్చనీచాలు కావటమూ, కథాత్మకవాస్తవికతతో - దర్శనమిచ్చాయి. (ఇల్లాని కథలు) 'నాతి చెరామి' సంపుటి కథల్లోనూ ఇలాంటి గుణాన్నత్యమే కనిపిస్తుంది. 'నాన్నా'లో 'నాన్న గది', 'నాతి చెరామి'లో 'పరిహారం' కథా వస్తువులు చాలా నూతనమైనవి. మంచి కథలు. 'సిటీ' సంపుటికి కొంటర్ పార్టుగా వచ్చింది 'ఊరు' దీనిలో పల్లె కాన్సెప్ట్ కథలు గుదిగుచ్చారు. ఇందులో 'మట్టి దీపాలు' అని ఒక అపూర్వమైన కథ వుంది. పండిన మిర్చిని మార్కెట్లో అమ్ముకోవడానికి రైతు పడే బాధా, గాఢా ఈ కథావ్యథ! అడుగుడుగునా రైతు ఎలా దోపిడీకి గురవుతున్నాడో, ఎంతటి దగాకి లోనవుతున్నాడో కళ్ళకు కట్టినట్టు మైనర్ డిటెయిల్స్ తో సహా అక్షరబద్ధం చేశారు. నరేందర్. ఈ కథావస్తువు చాలా మంది చేతుల్లో పడి నలిగిందే.

అయితే, 'మట్టి దీపాలు'లో వున్న ఆర్థిక, నాకు గుర్తున్నంతవరకూ ఒక 'అడుసు' కథలో మాత్రమే వెలువడింది. ఆ కథ సింగమనేని నారాయణది.

ఈ రెండు కథల్లోనూ కథాశిల్పం పరిణతి చెందిన రచయితల నైపుణ్యానికి సాక్షిభూతంగా నిలిచింది. ఇవి తెలుగు కథా సాహిత్యంలో మంచి రత్నాలు!!

ఈ కాన్సెప్ట్ కథల ద్వారా నరేందర్ ఈ నాటి మనిషి బతుకులోని సంక్లిష్టతనీ, సంక్షోభాన్నీ సజీవంగా చిత్రించారు. ఒక్క కథాంశం మీద 'ఫోకస్' ని కేంద్రీకరించటం వలన పఠితకి సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా ఆ కథాంశ ప్రాముఖ్యం అర్థమవుతుంది.

మానవీయ విలువల పరిరక్షణ పట్ల ఆలోచనా పెరుగుతుంది. హెచ్.జి.వెల్స్ అంటాడు. The habitual interest of a writer is his critical anticipation అని. అన్ని కాన్సెప్ట్ కథల ద్వారా నరేందర్ అడుతున్న ప్రశ్న : "ఈ పరిస్థితుల నుంచీ ఎక్కడికీ పయనం?" అనిపిస్తోంది. సమాధానం సమాజం నుంచే వస్తుంది.

స్త్రీ జీవితంలోని సూక్ష్మాంశాల ప్రతిబింబాలు తమిరిశ జానకి కథానికలు: 'మనసుల్లో రంగులు', 'రాచపుండు'

జీ వితానికీ, కథానికకూ తల్లిబిడ్డల సంబంధం. మనిషి జీవితమే కథానిక ఆలనాపాలనా చూస్తుంది. రక్షణ, ఆకర్షణ కూరుస్తుంది. సహనం, ఔదార్యం పంచుతుంది. కోప్పడుతుంది. అనునయిస్తుంది. ఆప్యాయంగా అక్కున చేర్చుకుంటుంది.

ఈ కారణాల వల్లనే సాహిత్య ప్రక్రియ అయిన కథానిక కూడా మానవ వ్యక్తిత్వం తో ఆలరారుతుంది. ఈ కారణం వల్లనే జీవితంలో ఉన్న వైవిధ్యమే, కథానికల్లోనూ వస్తువైవిధ్య రూపేణ, సహజాతమైన వాస్తవంగా ద్యోతకమవుతూ ఉంటుంది.

వస్తువైవిధ్యం కల అనేక కథానికల్ని వ్రాసిన సుప్రసిద్ధ రచయిత్రి తమిరిశ జానకిగారు. నవలారచయిత్రిగా కూడా ఆమె సాహితీలోకానికి సుపరితురాలు. 1964 నుంచీ కథానికారచనలు చేస్తున్నారు. శతాధికమైన కథానికలు ఆమె కృషిఫలాలుగా ఉన్నాయి. 13 నవలలూ వ్రాశారు. వాటిలో 'రాజహంస' నవలకు మొదటి బహుమతి లభించింది. 'విశాలి' నవల, తొలుత ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవారపత్రికలో ధారావాహికగా వచ్చి, ఆ తర్వాత సినిమాగా కూడా వచ్చింది.

జానకిగారు రాసిన చాలా కథల్లో పురుషాధిక్య సమాజంలోని స్త్రీ అణచివేతనీ, అవమానాన్నీ చిత్రించారు. ఆత్మగౌరవ రక్షణ స్త్రీకి ఎంత అవసరమో వక్కాణించారు. స్త్రీ చైతన్య వికాసాల ఆవశ్యకతని సహృదయాభిసరణంగా కథాత్మకం చేశారు. అయితే ఆమె కథలన్నిటా మానవీయకోణం ఆవిష్కృతమై ఉంటుంది. తిట్లు, నెట్లు, కొట్టు విధానం కాదు. వస్తువును ఎన్నుకోవటం నుంచీ దాన్ని కథనం చేసి ముగించే వరకూ - మిత్రసమ్మితంగా రచన సాగుతుంది. ఇది రచయిత్రి ప్రవృత్తిలో అంతర్భాగంగా తోస్తుంది. కథానికలన్నీ ఆలోచనాత్మకంగానూ, ఆదర్శప్రేరకంగానూ సాగుతాయి.

'రాక్షసుడు' కథలో శాడిస్టు భర్త గురించి చెప్పినా, 'పుష్పలావిక' లో రెండో పెళ్ళి చేసుకున్న భర్త ప్రవర్తన గురించి చిత్రించినా, 'మారేకాలంలో మారని ఓ కథలో' ఊసరవెల్లి లాంటి మనసున్న భర్త హరికృష్ణ అసలు రంగుని చూపినా - జానకిగారి కథానికల్లో ఈ పాత్రలకి ఎదురుచుక్కలుగా తెర పైకి వచ్చే స్త్రీల పరిస్థితులు, స్థితిగతులు,

వారి ఆర్త్రీ, సంవేదనా, ప్రవర్తనా - ఇవన్నీ ఎంతో ఆర్థంగా చిత్రితమై, చదువరిని ఆలోచనలో పడేస్తాయి. సొంత కాళ్ల మీద నిలబడే ప్రయత్నం చేసే ఒంటరి స్త్రీని, ఎప్పటికప్పుడు కాలుజారిపడేటట్టు చెయ్యాలని పొంచి చూసే గుంటనక్కలున్న ఈ సమాజంలో నిలబడటానికి స్త్రీకి మనోధైర్యం, మానసిక స్థైర్యం, పడునైన ఆయుధాలని నిరూపించిన 'కావ్య' కథానిక, ఆమె నేర్పరితనానికి ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది. స్త్రీ స్వాతంత్ర్యాన్ని నొక్కి చెప్పిన కథానిక ఇది. మనుషుల స్వభావాల్లోనూ, ప్రవర్తనల్లోనూ వైరుధ్యాల్ని పట్టుకోగలిగితే, కథావస్తువులకి గాఢత వస్తుంది. వాటిని కథా సంవిధానంలో సంఘటనాత్మకం చేస్తే కథానికకి సాంద్రత సమకూరుతుంది. ఒక మాష్టారు. ఆయన దగ్గర చదువుకున్న ఇద్దరు విద్యార్థులు. కాలం గడిచింది. జీవితాల్లో ఎన్నెన్నో మలుపులు, ఒకడు - నాగార్జున్ - లక్షాధికారి కూతుర్ని పెళ్ళి చేసుకుని, బిజినెస్ లోకి దిగి ఎదిగిపోయాడు. ఆడంబరాలూ, భేషజాలూ, మాటల్లో, చేతల్లో ఎచ్చులూ, తన కంటే తక్కువవారి పట్ల ఈసడింపూ, చీదరింపూ... అన్నీ అబ్బినై. రెండవవాడు శ్రీహరి - నాగార్జున్ కి సరిగ్గా బొరుసు. మాష్టార్ని తన ఇంటికి తీసుకొచ్చి, తన గొప్పదనమంతా ప్రదర్శించాడు నాగార్జున్. శ్రీహరి అతని 'క్రింద' పనివాడు. నాగార్జున్, శ్రీహరిని ఎంతో చులకనగా తృణీకరిస్తూ మాట్లాడతాడు. మాష్టారు బాధపడతాడు. స్కూల్లో శ్రీహరి తెలివితేటల్లో చాలా ముందుండే వాడు. పనిపాటల్లో ఇతరులకి సాయం చేయటం వంటి సహృదయం సాహిత్యాలుండేవి. చివరికి నాగార్జున్ అసలు రంగు అతని మాటల ద్వారానే వెల్లడవుతుంది. ఆయన మీద 'భక్తి' కాదు, గౌరవం కాదు. ఆయనకి నా గొప్పని చూపించుకుందుకు తీసుకొచ్చాను....' అని మాష్టారి పరోక్షంగా అంటాడు. మాష్టారి మాటలు విన్నాడు. 'ఇల్లు పెద్దదయినా ఇంట్లో వాళ్ల మనసులు చిన్నవి. నాకు ఊపిరాడటం లేదు' అనుకుంటూ నాగార్జున్ వచ్చేలోగానే బయటికి వెళ్ళిపోతాడు మాష్టారు! ఇదీ 'మనసుల్లో రంగులు' కథ. మనిషి మనస్తత్వం చిత్రమైంది. అది ఏ సంభావ్యతాసిద్ధాంతాల చట్రంలోనూ ఇమడదు. శిష్యుడు గురువుగారి ముందర ఇలా దర్పాన్నీ, అహంన్నీ ప్రదర్శిస్తాడా? ఇలా అవమానిస్తాడా వంటి ప్రశ్నలు సహజం కావచ్చు. కానీ, కొన్ని ప్రత్యేకపాత్రల్ని కథాపరం చేస్తున్నప్పుడు, మనకు తప్పకుండా నాగార్జున్ లూ, శ్రీహరులూ తటస్థపడతారు. అదే కథాత్మక వాస్తవికత. కథానిక న్యూస్ పేపర్ రిపోర్ట్ కాదు కదా. అందు వలన కల్పనతో కలగలిసిపోతుంది వాస్తవికత. చదువరిలో ఆలోచనలు రేకెత్తించి ఉన్న తపథానికి తీసుకువెళ్లాలంటే ఈ విధమైన చిత్రణ అవసరమవుతుంది. ఆ విధంగా

'మనసుల్లో రంగులు' మంచి కథ. శిల్పపరంగా ఇంకా మంచి కథగా కూడా మలచగలిగిన బరువున్న కథానిక.

కాగా, 'రాచపుండు' కథానిక ఒక అహంభావి కథ. ఆడదంటే అలుసు. ఆడది మగమహారాజు అభీష్టానికి అనుగుణంగా నడచుకోవాలి. మరో విధంగా స్వతంత్రభావాలతో ఆలోచించకూడదు. ఇదీ రాజు నిశ్చితమైన అభిప్రాయం. ఆ భావాలతోనే భార్యనీ వేపుకు తిన్నాడు. తొలి కాన్పులోనే చనిపోతుంది ఆమె. పిల్ల ఉంది. చాలా ఏళ్ల తర్వాత - తన క్లాస్ మేట్, తన చేత నిరాకరింపబడిన చిత్ర అవివాహితగానే నిలిచివుందని తెలిసింది. తన కోసమే ఆమె నిలువెల్లకనులై నిలిచివుంటుందన్న భావన, తనను చూసి ఎగిరిగంతేసి తననిప్పుడు భర్తగా స్వీకరించటానికి సిద్ధంగా ఉంటుందనే ఆశా, కలా! వెళ్లాడు. ఉద్విగ్నంగా ఉంది మనస్సు. ఒకటే ఆరాటం, ఆమె నుంచీ ఆ మాట వినాలని. ఆమె చెప్పింది. "నాకు కేన్సర్ రాజూ, ఇంకా ఆట్టే రోజులు బతకను. అందుకే పెళ్ళి చేసుకోలేదు" అని. అతను హతాశుడైనాడు. 'రాజు లాంటివాళ్లలో రాచపుండుని మించి వ్యాపించివుండే అహంకారపు జబ్బుకు విరుగుడెవరు కనిపెడతారు?' అనే ప్రశ్నతో కథ ముగుస్తుంది! స్త్రీ ఆలోచనలు, మాటలు, చేతలు ఏ నాటికైనా పురుషుడు సహానుభూతితో అర్థం చేసుకోగలడా? వాళ్ల దృక్పథాన్ని గమనించ గలడా? తన ఆధిపత్య ధోరణిని మార్చుకోగలడా? ఇవీ ప్రశ్నలు!

కొన్ని కథల్లో రచయిత్రీ కథనం చాలా ఉద్వేగంతో సాగుతుంది. శిల్పంలో కలిసి ఆమె శైలి ఒక వింత విన్యాసం చేస్తుంది. అదొక విన్నాణాన్ని కూరుస్తుంది కథానికకు.... సగటుమనుషుల జీవితాన్ని గురించీ, అందునా మధ్యతరగతి కుటుంబాల్లోని స్త్రీల గురించీ, వారి సుఖదుఃఖాల గురించీ - రాసి తమ కథానికను సాహిత్య సాధనం చేసుకున్న జానకి గారికి సాహిత్యాభినందలు!

వ్యవస్థాగత దుర్మార్గాల నిరసన - జింబో కథానికలు

కొంతమంది అదృష్టవంతులు ఉంటారు. వృత్తిపరంగా వారు కొన్ని జీవితకాలపు డివిడెండ్లని ఆర్జించుకుంటూ ఉంటారు. అవేమిటంటే వృత్తి ద్వారా వారికి మాత్రమే లభ్యమయ్యే అరుదైన, నగ్నజీవన వాస్తవాలు, కఠోర జీవితసత్యాలు, సాహిత్య వ్యాసంగం, అందునా కథా వరివస్య ప్రవృత్తిగా కలిగినవారు కళాత్మక సత్యాలుగా, కథాత్మక వాస్తవాలుగా ఆవిష్కరించి లోకోపకారం చేస్తారు. ఇలాంటి ఒక గొప్ప సాహిత్యోపకారి - జింబో!

కవిగా లబ్ధప్రతిష్ఠలు జింబో, 'లోపలి వర్షం', 'గుండెతడి' వంటి సంపుటలతో చిక్కని, పదునైన కవితాన్ని సాహితీలోకానికందించారు. ఆధునిక సాహిత్యం మీద సమీక్షాత్మక వ్యాసాలూ రాశారు. సాధారణ పాఠకుల కోసం న్యాయశాస్త్ర విషయాల్ని సరళశైలిలో ఫీచర్స్ గానూ వెలువరిస్తున్నారు.

కథకుడుగా కూడా జింబో ఎంతో ఎత్తుకు ఎదిగిన రచయిత. 'కథ ఎట్లా ఉండాలి' చెప్పగలిగిన సాహిత్య వివేకి. ఆయన వ్యాసంలో కథానిక సర్వ లక్షణాలనీ క్రోడీకరిస్తూ గుల్జార్ చెప్పిన 'For Rakhee, of Longest short story of my life' అనే వాక్యం ఒకటి ఉదహరించారు జింబో.

జింబో కథల్లో గోచరించే ప్రధానగుణ విశేషం క్లుప్తత. ఆధునిక కథానికకి ప్రాణభూతమైన ఈ అంశాన్ని అర్థంచేసుకున్న రచయిత కనుక, జింబో కథల్లో ఎక్కడా మనకు పిష్టపేషణం, చర్చిత చరణం అయిన వస్తుగత దోషం వుండదు. 'జన్మలంటూ ఉంటూ ఏజన్యలో చేసుకున్న పాపమో ఆ సంఘటనని చూడటం' అని మొదలవుతుంది 'హత్య' కథ. దారినపోతూ చూసిన యాక్సిడెంట్. క్షతగాత్రుణ్ణి హాస్పిటల్ కి తీసుకుపోయాడు మానవకారుణ్య భావనతో. అదే కర్రేపామై కూర్చుంది. అక్కణ్ణించీ పోలీసులు, కోర్టు, న్యాయవాదులు అంతా మామూలు సినిమా కథే. సినిమా చూస్తుంటే పోలీసులిలా ఉంటారా అనిపిస్తూ వుంటుంది. 'ఉంటారు' అని 'మొదటిచెయ్యి సాక్ష్యం'గా రచయిత అనుభవ పూర్వకంగా, న్యాయమూర్తి అవగాహనతో చెప్తున్నారు. చివరికి ఆ దారినపోయే మంచి మనిషి 'దానయ్య' ఊబిలోనికి కూరుకుపోయాడు. పోలీసులు బిగించే ఉచ్చులో బిగిసిపోయాడు.

'మా నాన్నగారి ఊరు' అనే చాలా చిన్నకథలో కూడా ఎంతో గొప్ప సందేశాన్ని అందజేయగలిగారు. "నేను రాగానే మా ఊరు నన్ను కౌగిలించుకుంది. అత్యయంగా

ఒళ్ళంతా తడిమింది. ఆప్యాయంగా నిమిరింది. మా నాన్నగారి ఊరూ, ఇల్లూ చూసినప్పుడు ఎలాంటి స్పందనా లేదు. పరాయి అనిపించింది. అలాంటినాకు, మానాన్నగారే, మా తాతగారే చూడని దేశం మీద ఏం ప్రేమ వుంటుంది?" పరాయీకరణ చెందుతున్న మనిషి బహిరంగ అంతరంగాల ఘోష సహజత్వంతో, గాఢంగా చిత్రించబడింది.

'చెప్పులు' కథలో రాంకిషన్ రావ్ పట్వారీ, దొర. పోచయ్య చెప్పులు కుట్టే భూమయ్య కొడుకు. పదేళ్ళలో కాలం తిరగబడింది. రాం కిషన్ రావు పట్వారీ తనం పోయింది. దొరతనం పోయింది. భూములన్నీ పడావు పడ్డాయి. పట్నంచేరి చెప్పలపాపు పెట్టాడు. పోచయ్య డిగ్రీ అయింది. పరీక్షలు రాశాడు. ఎమ్మార్వీ అయ్యాడు. పోచయ్య పాపులో కొచ్చి చెప్పులు కొనుక్కుపోతుంటే చూసి, కౌంటర్ దగ్గరికి పోయి కూర్చుని 'ఏంరా పోచయ్యా ఇప్పుడు ఇక్కడే ఎమ్మార్వీగా చేస్తున్నావట కదా?' అని పలకరించాడు. వృత్తులు మారిపోయినవి. అయినా 'దొర' ప్రవర్తన మారలేదు. అహం మారలేదు. కులాహంకారం మారలేదు. ఇలాంటి సంఘటనలు యాదృచ్ఛికమా? కాదు. సామాజిక అసమానతలు సంఘంలో మార్పు చెందుతున్నట్లు 'ఉపరిస్పర్శ'లో గోచరిస్తున్నా, మనిషి మురికి మనసులో వాటి మూలాలు ఇంకా వ్రేళ్ళూనుకునే ఉండటం ఒక భౌతిక విషాదం! ఆ విషాదానికి ధర్మాగ్రహ చిత్రణ ఈ కథ!

చిన్నచిన్న మోసాలు, చిల్లర దొంగతనాలు, హాకర్ల గొడవ - అన్నీ నేరాలు, ఫైన్లు, శిక్షలు! అసలు ఇదంతా ఈ నాటకమంతా మారాలని ఎవరికి ఉంది? నిషేధాలు ఉండాలి. నేరాలు జరగాలి. పోలీసులు ఉండాలి. కోర్టులు ఉండాలి. కేసులు ఉండాలి. జరిమానాలు, శిక్షలు ఉండాలి. మళ్ళీ అన్నీ యధావిధిగా జరిగిపోతూ ఉండాలి. వెంకటేశ్వర స్వామి సాక్షిగా అన్నీ యధావిధిగా జరిగిపోతూనే ఉండాలి. తిరుమలలోనే కాదు, దేశమంతటా! అంటూ ముగుస్తుందో చిన్నకథ 'పహరాహుషార్'. వ్యవస్థలోని దొల్లతనానికి పరాకాష్ఠ!

మన ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని వర్ణిస్తూ, మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య గారొక గొప్ప వాక్యం చెప్పారు. "అది కదుల్తుంది కానీ నడవదు" అని! న్యాయం, చట్టం వంటివన్నీ మాటలు దాటి, ఆదర్శావరణం దాటి ఆచరణలో కొచ్చేసరికి - పాపం - కదులుతాయి గానీ, నడవవు. అవన్నీ అనేక చిల్లలజల్లెడల జల్లెంపుకీ, తాకిడికీ గురి కావలసి వస్తోంది. అలాంటి అనేకానేక అవాంఛనీయ అనుభవాలకి ప్రత్యక్షసాక్షి జింబో. ఆ అనుభవాలకి సాహితీ జిజ్ఞాస తోడు కావటంతో, వారి కలం నుంచీ - ఆ వ్యవస్థల్లోని చిల్లల కంబళీ కథారూపంగా జాల్వారింది. 'పాపు' కథ వుంది. వివాహిత 'బర్నింగ్ ప్రాబ్లెమ్' కథావస్తువు. తీరా ఆమె వాంగ్మూలానికి వెళ్ళిన మేజిస్ట్రేట్ కి ఎదురయ్యే సమాధానాలూ, పరిస్థితి ఎంతో సంవేదనతో, వాస్తవికంగా చిత్రించారు రచయిత. 'నిజాన్ని దోసిట్లో

పట్టుకుందామని ప్రయత్నిస్తే ఇదీ ఫలితం.. వంట వండుతుంటే కొంగు అంటుకుందని, స్టావేలిందని... అంతా స్టీరియోటైపు. ఆత్మహత్య చేసుకుంటే అదీ చెప్పరు. దానిక్కారణాలు చెప్పరు. పోలీసుల రాకపోకలు, బంధువులు, నలహాలు, సంప్రదింపులు, బేరసారాలు, రిహార్సల్స్, ట్యూటరింగ్లు కాల్చి చంపాల్సిన అవసరం లేదు. ఆ పరిస్థితుల్ని కల్పిస్తే చాలు. ఫలితం ఇలా వుంటుంది. ‘చదరంగంలోని పావుల్లా తోచింది న్యాయం’ అంటూ ముగుస్తుంది కథ!

‘పావు’ కథని ప్రశంసిస్తూ సుప్రసిద్ధ కథకులు మునిపల్లె రాజుగారు “ఒక లయ, ఒక విషాద అలంకారికత, విశాల మానవతా చిత్రం, ఒక నిట్టార్పు, ఒక కఠినత్వం, ఒక స్త్రీ, త్యాగం, భయం, వేదాంతం అన్నీ యిమిడిపోయాయి. ఈ కేంద్రీకృత గాఢత, ఒక తీవ్రతాత్మికతా దృష్టివైపు పారకుణ్ణిగా నన్ను మరలించిన ఈ కథ చదివినప్పుడు ఇట్టి అపూర్వ కృషి మున్నీప్రేమ్చంద్ కథ ‘కఫన్’ ను గుర్తుచేసింది” అన్నారు. అక్షర సత్యమైన కితాబు!

జింబో కథల్లో గొప్పకథ ‘షా’ అనేది ఉంది. ఇందులో ఓ తల్లి బాల్యం-ఇంకా చెంపలమీద నుంచీ జారిపోని కొడుకుని తీసుకొచ్చి, అతన్ని అబ్జర్వేషన్ హోమ్కి పంపమని మేజిస్ట్రేట్ని అభ్యర్థిస్తుంది. ఈ అభ్యర్థనకి కారణం దరిద్రం, అసహాయత, తన అనారోగ్యం. మేజిస్ట్రేట్ ఒప్పుకోదు. తిరస్కరిస్తాడు. పదిరోజుల తర్వాత ఆ బాలుడు దొంగతనం చేసి వస్తాడు. మేజిస్ట్రేట్కి అర్థమైంది. కానీ అతనికి వేరే ఆప్షన్లేదు. అతన్ని హోమ్కి పంపిస్తూ ఆర్డర్ వేస్తాడు! ఆకాశానికి మాసికలేం వేయగలడు!

తన కథ గురించి తానే చెప్తూ - జింబో అంటారు. “ఈ కథ చదివినప్పుడల్లా ఖాళీ కడుపులోకి నీళ్ళు పోయినట్లు ఒకటే బాధ” అని! కథావస్తువు దృష్ట్యా 1960ల నుంచీ మనకిలాటిపాత్రలు తెలుసు. పులికంటి ‘గూడుకోసం గువ్వలు’ వంటి కథాంశాలు పరిచితమైనవే. అయితే ‘షా’ కథ మేజిస్ట్రేట్ దృష్టిలోనుంచీ నడిచిన చిన్న కథ. అందువలన ఒక సజీవ జీవన చిత్రంలో సున్నితమైన మనస్తత్వ రేఖలు ఎంతో డెప్త్తో లిఖించబడినవి. ‘షా’ కథలో నిజం, వాస్తవికత ఒక తటిల్లతలా విరిసి, చదువరిని విభ్రాంతికి లోనుచేస్తుంది. వీకెరేటీనా ఉన్నవాడికి చూపు దెబ్బతినే ప్రమాదమూ ఉంది!! అలాగా సాగుతున్న రాగ ప్రస్తానం హఠాత్తుగా ఆగిపోయిన భావన కలుగుతుంది - కథ చదవటం పూర్తికాగానే!

ఇతివృత్తాల్లో లోకవృత్తపరిశీలనా, శిల్పంలో నిరాడంబరతా, శైలిలో వైయుక్తిక ముద్ర సంతరించుకున్న జింబో కథలు ఆలోచనాత్మకాలు, అనిర్వచనీయతా ఖనులు!!! జింబో కథలన్నీ ఒక్కసారిగా చదివితే సర్వం శూన్యప్రాయమై పోతుంది- నాలాంటి సున్నిత మనస్సుడైన పఠితకు నిజం! అదీ ఆ కథల ఘనత!!!

సమాజహితం కోరే సలీం కథలు

సంక్లిష్టమైన ఒక సామాజిక వాస్తవాన్ని తీసుకుని, అందునా ఎడతెగని వాదోపవాదాలకి కారణమైన సమస్యని స్పృశిస్తూ ఆ వాస్తవాన్ని కళాత్మక వాస్తవం చేస్తూ అద్భుతమైన కథగా మలచటానికి రచయితకి చాలా నైపుణ్యం కావాలి. కథా నిర్మాణ పద్ధతుల మీద ఎంతో పట్టు వుండాలి. ఈ నైపుణ్యాన్ని పుణికి పుచ్చుకుని చాలా శక్తివంతమైన కథతో సాహితీ లోకాన్ని విస్మయానికి గురిచేసిన గొప్ప కథకుడు సలీం. అంతటి గొప్ప కథపేరు ‘తలాక్’!

కథా వస్తువులో లోకహితం, అభ్యుదయ భావన, ఒక ఛాందసవాద వ్యతిరేకత పారదర్శకంగా పఠితకు అందుతున్నాయి. కథాకథనంలో సంఘర్షణాత్మక సన్నివేశ కల్పన, పాత్రల అంరతంగ సంవేదన-ఆర్థతతో పోషింపబడినాయి. శైలి సంభాషణాత్మకం అయిన సందర్భంలో సూటిగా, సహజంగా సాగింది. నెరేషన్, స్పష్టమైన వ్యక్తీకరణ, కథాన్నత్యాన్ని మెరుగుపరచాయి. అన్నీ కలిసి ‘తలాక్’ని అరుదైన గొప్ప కథని చేశాయి. ‘తలాక్, సమస్యని కళాత్మకం చేయటానికి సలీం ఎన్నుకున్న ‘తలాక్’ నాటక ప్రదర్శన ఆలోచనే వినూత్నంగా, విలక్షణంగా, అపూర్వంగా వుంది. రచయిత ఊహా శబలతకి ‘హేట్యూఫ్!’ నిజానికి కథలో నాటకం రసాభాసకీ, ఈ కథా విజయానికి మధ్యన సలీం తన ‘కో ఆర్డినేటింగ్ స్కిల్’తో పటిష్టంగా తయారుచేసుకున్న స్క్రిప్ట్లే అద్భుతమైనదీ, అనన్య సామాన్యమైనదీ! అది ఒక ‘కాడు’ సినిమా వంటి మాస్టర్పీస్ని గుర్తుచేస్తోంది. కథా ప్రియులందరూ చదివి చెయ్యెత్తి జై కొట్టవలసిన కథ ‘తలాక్’!

విలక్షణమైన సమకాలీన సామాజిక సమస్యల్ని కేంద్రకంగా తీసుకుని, మానవ సంబంధాల్లోని వైరుధ్యాల్నీ, వైచిత్రీని చిత్రిస్తూ చాలా మంచి కథలు రాస్తున్నారూ సలీం. సలీం కథల్లోని వస్తు వైవిధ్యం అతని లోకజ్ఞతకూ, జీవితాధ్యయనాభిరుచికీ దర్పణం పడుతోంది. శాస్త్ర విజ్ఞానం, పురోగతీ అథోజగత్ సహోదరుల పరిస్థితులని ఏ విధంగా చక్క దిద్దగలదనే ఆవేదనని అంతస్సూత్రం చేస్తూ సలీం ‘విశ్వరహస్యం’ అనే గొప్ప కథ రాశారు. మానవ సంబంధాల చలన సూత్రాలన్నీ ఆర్థిక సంబంధాల ఇరుసుమీదే తిరుగుతూ ఉన్నాయనే వాస్తవం ఈ యుగం రీతీ రివాజూ అయిపోయింది. ఈ వాస్తవానికి

అద్దం పడుతూ, తండ్రి కొడుకూ, కోడళ్ళ సంబంధాల్నీ, జీవితాల్నీ వ్యాఖ్యానిస్తూ సాగిన మరో మంచికథ 'యుద్ధం'.

'యుద్ధం' కథలో సందేశాన్ని రచయిత వాచ్యం చేశాడని భ్రమించే అవకాశం ఉంది. ధర్మాధర్మాల ప్రసక్తి లేకుండా దెబ్బకొట్టడమే ప్రధానమనేదే ఆ సందేశమా అనిపిస్తుంది. కాదు. నిజానికి కథలో వేరే రెండు సందేశాల ధ్వని ఉంది. ఒకటి జీవితం జీవించటానికే అని. మరొకటి బతుకుపోరు ముగిసేది కాదు. మనిషి ఉన్నంతకాలం జీవనలాలస కొనసాగుతూనే ఉంటుంది అనేది! సార్వకాలీనమైన జీవన తాత్త్వికతని అంతర్లీనంచేస్తూ మానవ సంబంధాల వైచిత్రీని చక్కగా చిత్రించిన కథ 'యుద్ధం'.

మానవ సంబంధాల విషయంగా నిరాదరణ ప్రధానాంశం కాకుండా, ఆదరణీయమైన ఆప్యాయతని ప్రధానాంశం చేసుకుని 'యుద్ధం' కథకి వ్యత్యాసంగా సాగిన కథలు 'కొండయ్యమ్మ', 'అమ్మ'!

మనిషి ప్రవర్తన కేవలం ఆర్థిక స్థితిగతుల ప్రభావానికి లోనయి మాత్రమే ఉండవసరం లేదనే సత్యమొకదాన్ని ఆవిష్కరిస్తుంది 'కొండయ్యమ్మ' కథ. సమాజం పట్టించుకోని (కొండకచో ద్వేషించే, అపహాస్యం చేసే) మూడోజాతి మనిషి అంతరంగాన్ని పరిశీలించి మానవీయ కోణాన్ని ఆవిష్కరించిన కథ ఇది. కొండయ్యమ్మ విద్యార్థుల కోసం అష్టకష్టాలు పడి, తనకున్న డబ్బూ, దస్కం పోగొట్టుకుంటూ, వారికి కడుపునిండా తిండి పెడుతూ వుంటుంది. వారందరి ఆకలి తీర్చటమే ఆమె /అతనికి తృప్తి. ఆమె / అతని ఆదరణని అనుభవించిన ఒక అభాగ్యుడు అంతఃకరణ సాంద్రత కలిగిన మనిషి ఆమె / అతని కోసం పడిన పరివేదనకి అద్భుతమైన పదచిత్రం ఈ కథ. ఎంతో ఆర్తీ, ఆర్ద్రతా నిండిన రచన. ఈ కథ చదవటం పూర్తి చేయగానే 'కథానికలు ఇంకా లిఖితం కాని చరిత్ర కోణానిల్ని పరిశోధిస్తుంటాయి' అన్న ఎం.టి. వాసుదేవ నాయర్ సూక్తి ఈ కథకి అన్వయిస్తుంది అనిపిస్తుంది. మూడోజాతి మనిషిలోని మానవీయతని కథాత్మకం చేసి కథకుడుగా సార్వకాలీనమైన ఒక విలువకి నీరాజనాలిచ్చారు సలీం!

అలాగే 'అమ్మ' కథ. వృద్ధులను పీడించే 'అల్టిమీర్స్' వ్యాధి ఈ కథలో ప్రధానాంశం. ఈ వ్యాధి గ్రస్తురాలైన ఒక అమ్మకు ఒక కూతురు తన పరిచర్యల్నీ, సహానుభూతిని, భౌతిక సహాయాన్నీ, మానసిక సహకారాన్నీ అందించి తానే 'అమ్మ' అయిన సన్నివేశం ఈ కథ!

సలీం కథల్లో ఒక అంతరాంతర విషాదమోహనం పరచుకుని వుంటుంది. అది కొన్ని పాత్రల అంతరంగ తరంగ ఘోషలా కథల్లో ధ్వనిస్తూ ఉంటుంది. అది జీవన సంఘర్షణల ఆటుపోట్లతో ఉత్థాన పతనాలకి లోనవుతూ వుంటుంది. అందుకనే ఆ కథలు చదువరుల కంట తడి పెట్టిస్తాయి. పైన ఉదహరించిన కథలన్నీ ఆ కోవకి చెందినవే.

మరో తరగతికి చెందిన కథల్లో శాశ్వత విలువల పరిరక్షణ ఆవశ్యకత గురించీ, మనిషిని ఉన్నత పథాలవైపు నడిపించే మానవీయ భావజాలాన్ని గురించీ తన విశ్వాసాన్ని ప్రకటిస్తారు సలీం. ఇందుకు ఉదాహరణ : మేకవన్నె పులిలా అవినీతిని ఆరగించే జడ్జీలు ప్రధానపాత్ర అయిన 'సలుపు' కథ, ప్లాస్టిక్ సంచుల్ని మేసి బలి అయిపోతున్న పశువుల దయనీయ స్థితి ఇతివృత్తమైన 'మాంసాహారపు మొక్కలు' కథ వంటి వాటిని పేర్కొనవచ్చు.

ప్రాసంగికత, స్థానీయత, దేశీయత, వాస్తవికత వంటి అత్యంత ఆవశ్యకమైన అంశాల్ని అంతర్లయని చేస్తూ అద్భుతమైన కథల్ని ఎంతో వేగంగా, అధిక సంఖ్యలో వెలుయిస్తున్న తెలుగు కథా రచయిత సలీం! అతని కలం విహారం మరింత చైతన్యవంతంగా సాగాలి!!!

స్త్రీ చిత్తం, లోకవృత్తం మల్లీశ్వరి కథానికల ఇతివృత్తాలు

మల్లీశ్వరి చాలా మంచి కథలు రాస్తున్న రచయిత్రి. ఆమెకొక దృక్పథం ఉంది. అది స్త్రీ చైతన్యాభిలాష, స్త్రీ వ్యక్తిత్వ పరిరక్షణ. దృక్పథం వేరు. సిద్ధాంతమూ, వాదమూ వేరు. దృక్పథంలో వివేచన అంతర్దీనంగా ఉంటుంది. సిద్ధాంతంలో, వాదంలో కట్టుబాట్లూ, నిబద్ధతా ఎక్కువ. ఏదో ఒక వ్యాసంలో “ఈ జాతి నినాదాల జాతి” అని ధర్మాగ్రహాన్ని వ్యక్తం చేశారు మునిపల్లె రాజు. నినాదాలు, వాదాలూ ఆకర్షణీయంగా కనపడతాయి. కొందరి నోళ్ళల్లో ఎక్కువగా నానుతూ ఉంటాయి. కొందరిని తమ పరిధిలోని వ్యక్తులుగా గుర్తిస్తూ, వారిని తమవారుగా, తమ పరిధిలోకి తీసుకుంటాయి. మల్లీశ్వరికున్న స్త్రీ చైతన్యాకాంక్ష అనే దృక్పథం వలన, ఆమెని కేవలం స్త్రీ వాదంలో ఇరికించలేము. ఆమె చూపు విశాలమైనది. ఆలోచన సామరస్య సమన్వయ పూరితమైనది. రచనా విధానం మహిళాభ్యుదయానికి దిశానిర్దేశం చేసే పదును కలిగినది.

‘పితృత్వం’ కథలో తన హృదయానికి ఏది దారో తెలుసుకుని, కన్నతల్లి బిడ్డకి ఏయే సేవలు చేస్తుందో అవన్నీ తనూ చేస్తాడు తండ్రి చందూ. భార్య అనుకుంటుంది, “నా కిప్పుడు అన్విస్తోంది. పిల్లల్ని తల్లి మాత్రమే కనగలదు. కానీ ఎవరైనా, తండ్రయినా చక్కగా పెంచొచ్చు” అని. ఇదీ దృక్పథం ఇచ్చే ఆలోచనా వైశాల్యం, వివేచనా నైశిత్యం. కథలో రచయిత్రి వేరే- గీత అనే ఆమె కుటుంబాన్ని తీసుకుని అక్కడ క్రమశిక్షణ పేరుతో తల్లిదండ్రులు పిల్లల్ని ఎలా భయభ్రాంతుల్ని చేస్తూ ఉంటారో చూపుతుంది. రెండు కుటుంబాల్లోని మానవ సంబంధాల్లో వైరుధ్యాన్ని చిత్రిస్తుంది. చందూ కూతురు తండ్రికి మంచి స్నేహితురాలు. చనువున్న సన్నిహితురాలు. అక్కడ గీత పిల్లలకు తండ్రంటే టెర్రర్, భయం. ఇలా తండ్రి పాత్రని చక్కగా పరిపుష్టం చేశారు రచయిత్రి. శిల్ప సమన్వితమైన మంచి కథా చిత్రణకి ఉదాహరణ.

‘పోరాటం’ కథలో ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టిన తర్వాత భార్యని విడాకులు అడుగుతాడు భర్త. ఆమె షాక్ అవుతుంది. మానసు పరిపరి విధాలుగా ఆలోచిస్తుంది. మానసిక స్థైర్యాన్ని కూడదీసుకుంటుంది. కారణం అడిగితే మానస అనే యువతి పరిచయంగా చెబుతాడు. తనలోని రచయిత ఎదుగుదల గురించే మానస ఆలోచిస్తుందని అతని నమ్మకం.

ఆమెను విడిచి ఉండలేనన్న ఏకాత్మతాభావన, ఇదంతా భార్యకి చెబుతాడు. భార్య సూటిగా అనేక ప్రశ్నల్ని సంధిస్తుంది. “రెండేళ్ళుగా ఆమెని మనసులో నిలుపుకుని వారం కిందటి వరకూ నాతో పడకని పంచుకున్నారు. కవితా లోకంలో మీ ఎదుగుదలకి నైతిక విలువలు అవసరం లేదా?” అని, సరే “నాకు జ్ఞానదయమైంది. నేను ఇంతవరకూ కూతురిగానో, భార్యగానో, తల్లిగానో బతికాను తప్పు ఓ మనిషిగా ఆత్మాభిమానంతో బతికే ప్రయత్నం చేయలేదు...” అని స్థిరంగా విడిపోవడానికి సిద్ధమేనని చెబుతుంది. ‘ఇక తను పోరాటం ప్రారంభించాలి. మనిషిగా నిలబడాలి...’ అని నిశ్చయంగా అనుకుంటుంది. కథపేరు ‘పోరాటం’ అయినా, కొంచెం నిలకడగా ఆలోచిస్తే భార్య ఎన్నుకున్న మార్గం భర్తతో పోరాటం కాదు. తన ముందున్న బతుకు పోరాటం, తన ఆత్మాభిమానం విజయం అది. ఒక విధంగా ఆమె గెలుపు. ఓటమే! ఒక సంభవం తర్వాత వచ్చే పర్యవసానాల్లో అనేక దారులు కనిపిస్తాయి. ఏదో ఒకదారిని ఎన్నుకోకతప్పదు. ఇందులో ఈమె అతను కోరుకున్న విడాకుల్ని అంగీకరించే దారిని ఎన్నుకుంది. ఈ నిర్ణయంలో ప్రస్ఫుటమైన విచక్షణ - ఈ వ్యాసం మొదట చెప్పుకున్న దృక్పథంలోని ఒక ముఖ్య లక్షణం. సమన్య ఆవిష్కరణంతో పాటు, జీవితం పట్ల ప్రేమని కలిగిస్తూ భార్య పాత్రని మలచారు రచయిత్రి. పోరాటం పోరాటమే. విధి విధానాల్లోనే అనేక పద్ధతులు, ఈ పాత్ర ఎన్నుకున్నది విడిపోవటం ద్వారా తన ఆత్మాభిమానాన్ని నిలుపుకునే పద్ధతి.

‘మమ్మల్ని మారనివ్వండి’ కథలో కాబోయే జీవన సహచరి గురించి ఒక యువతీకీ, కథానాయకుడు వంశీకీ మధ్య జరిగిన చర్చ ఉంది. ఆమెను అడుగుతాడతను. “మీ జీవిత భద్రత గురించి ఏం ప్లాన్ చేసుకున్నారు?” అని. ఆమె జవాబిస్తుంది. “ప్రత్యేకంగా భద్రత ఏముంది? భర్త ఆదరణే కదా భద్రతనిచ్చేది..” అంటుంది. ఆ తర్వాత అతనొక చిన్న విశ్లేషణని ఆమె ముందుంచుతాడు. “మేం మగాళ్ళం. మారతామని అంటున్నాం. మమ్మల్ని మారనివ్వండి. మాతో సహకరించండి...” అని. అతని ఆవేదనో, ఆక్రోశమో ఆమెని ఆలోచనలో పడేసింది. ఆ తర్వాత ఆమె అతన్ని అర్థం చేసుకున్నట్లే! ఈ కథలో రచయిత్రి ఆలోచనా విధానాన్ని పరిశీలిస్తే - ఆమె జీవితాన్ని సుఖమయం చేసుకోవటానికి స్త్రీ పురుషులిద్దరికీ అవసరమైన భావజాలాన్ని ప్రోది చేసినట్లు అవగతమవుతుంది. ‘మంచికథ’ మనల్ని మరో లోకంలోకి తీసుకువెళుతుంది’ అని హితశ్రీ అన్నారు. ‘మమ్మల్ని మారనివ్వండి’ వంటి కథల గురించి అలాగే అనిపిస్తుంది. ఒక జీవిత కాలానికి సరిపడా అనుభవాల సారాన్నీ, ఆలోచనల లోతునీ చదువరులకి శక్తివంతంగా అందిస్తాయి ఇటువంటి మంచి కథలు. తన స్త్రీ పాత్రల ద్వారా ఇలా మల్లీశ్వరి జీవితపు విలువల్ని గురించిన తాత్విక చింతనని పాఠకుల్లో రేకెత్తించారు.

స్త్రీ వ్యక్తిత్వం గురించి, ఆమె అస్తిత్వ చేతన గురించి, దిశానిర్దేశం నెరవేరగల ఒక గొప్ప కథ రాశారు మల్లీశ్వరి. అది 'మాట్లాడుదాం' అనేది! భర్త కోరికలకి అనుగుణంగా భార్య మనసుకోవాలనే సంప్రదాయ సలహాల తట్ట నెత్తుకుని ఆయన్ని సేవిస్తోంది శశి. భర్త సురేశ్. ఆమె మెదా, నడుమూ కూడా ఆ బరువుతో వంగిపోయాయి. అతను పెట్టే మానసిక హింస పరాకాష్ఠకి పోయింది. అప్పుడు నోరు విప్పుతుంది. 'ఇన్నాళ్ళూ నేను నోరు తెరవకపోవానికి కారణం నాకు మాటలు రాక కాదు. నేనసలు మాట్లాడొచ్చని తెలిక అని నిర్దుండవ్వంగా చెప్పి, తానూ ఒక మనిషిననీ, తనకూ తనవైన కోరికలున్నాయనీ ప్రకటించుకుంటుంది. ఈ కథలో సన్నివేశాల్ని ఎంతో నిర్మోహతతో చిత్రించారు రచయిత్రి.

మల్లీశ్వరికి తనదైన కథానిర్మాణ విధానం ఉంది. ఎత్తుగడ -నడక-ముగింపు వంటి సాంకేతికాంశాల మీద అవ్యాజమైన అభిమానం ఉంది. అవ్యక్తమైన అధికారదక్షతా ఉంది. అందువల్లనే ఆమె కథల్లో ఎత్తుగడ ఉత్కంఠ ప్రేరకంగా ఉంటుంది. 'సీతమ్మకి బాగా జబ్బుచేసి మంచంలో ఉందన్న వార్త ఆ వీధిలోనూ, బంధువుల్లోనూ వ్యాపించింది' (ఊయ(హ)ల మంచం), 'మేనేజర్ రూమ్ లోనుంచీ నవ్వుకుంటూ, వస్తున్న భానుమూర్తిని చూసేసరికి ఆశాభంగం కలిగింది అతని కొలీగ్స్ కి' (పాదబంధనం) అతనెంత గొప్ప సాహసి! ఈ వివక్షాపూరిత సమాజానికి ఎదురొడ్డి నిలిచిన వీరుడూ..!' (పెత్తనం). ఇలా కథారంభం పరితని ముందుకు నడిపిస్తుంది. కథనంలో భావాన్ని సూటిగా, స్పృటంగా అందించే వాక్యాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. 'వరండాలోంచి లేచి లోపలికి వచ్చాను. అప్పుడే అతను నిద్రలేచాడు. నన్ను చూసి నిర్మలంగా నవ్వాడు'- ఇలా సాగుతుంది కథనఫణితి. ఏక్టివిటీ సాగుతోంది. పాత్రల చలనం, కథావస్తు గమనం చదువరికి ధృశ్యస్పృశణం కలిగిస్తాయి. రచయిత్రి కథలన్నిటా ముగింపు అతిస్పష్టంగా ఉంటుంది. ఏ భావాన్ని తాను కథ ద్వారా ప్రచురించదలచిందో, ఆ సందేశాన్ని సరాసరి కథాంతానికి పరిత మనసులోకి ప్రసరింపజేస్తుంది.

సంక్లిష్టమూ, సంకర్షితమూ అయిపోతున్న స్త్రీ పురుష సంబంధాల విశ్లేషణ తన కథాగతమైన ప్రత్యేక అధ్యయనాంశంగా - లోతైన, గాఢమైన చిత్రణని చేస్తున్నారు మల్లీశ్వరి. కుటుంబ వ్యవస్థలోని అవాంఛనీయమైన పరిస్థితుల మీద ఆమెకి పట్టు ఉంది. వాటి మార్పుకు ఆచరణాత్మకమైన ఆలోచనా, సందేశమూ ఇస్తున్నారామో. అయితే, ఆ సందేశాన్నిచ్చే విధానం వెనుక కసీ, కేకలూ, అరుపులూ లేవు. అది ఆమె మేధో పరిణతకీ, కథా శిల్ప మర్మజ్ఞతకీ నిదర్శనం. కథలోని మనుషుల తత్వాల్ని ఆవిష్కరించటంలోనూ, మాటలు పలికించటంలోనూ అమిత నేర్పరి మల్లీశ్వరి!

అతిచిన్న అద్దంలో కొండంత ఆక్రోశం! మహమ్మద్ ఖదీర్ బాబు-‘దావత్’

మానవ సంబంధాలే విలక్షణమైనవైతే, అందులో స్త్రీ పురుష సంబంధాలు మరి విలక్షణమైనవీ, వైరుధ్యాల తేనెతుట్టె వంటివీను. పొట్లాలు కట్టే దారపు వుండలా కనపడుతున్నా, ఏ కొంచెంగా లాగినా పుట్టుక్కున తెగిపోయే లక్షణం వుంటుంది. మనుషుల్లో ఎక్కువమంది అకారణ కలహాలకీ, అలతి అలతి ఆనందాలకీ, అవ్యక్త అనుభూతులకీ, అతిసాధారణ ప్రతిచర్యలకూ-అమితంగా స్పందించనూగలరు, అంతకంత అచలంగా (స్టాయిక్) గానూ వుండగలరు. వీటిని ఎన్ని 'ఎక్సెల్ షీట్స్' తయారు చేసుకుని వింగడించబూనుకున్నా స్థూల ఆకారాలేమైనా గోచరిస్తాయేమోగానీ, సూక్ష్మఅంతరంగాలు అందవు. చెప్పొచ్చేదేమంటే-మానవ సంబంధాలు-చాలా 'ఫ్రీజెల్'-ములగ కొమ్మల్లా!

ఇట్లాంటి యిబ్బందికరమైన అంశాన్ని కేంద్రంగా చేసుకొని, సాధారణ పాఠకుడికి అంతగా పరిచయం లేని మధ్యతరగతి ముస్లింల జీవన విధానంలో ఒక చిన్న తునుకని చూపుతూ, ఒక తరహా సమాజంలోని వైరుధ్యాన్ని వస్తువుగా కూర్చుకొని-‘దావత్’ కత వ్రాసేడు ఖదీర్ బాబు. కథా రచయితకి ఇంతకంటే ఒక గొడ్డం(సంకటం) యింకొకటి వుండదు. దీన్ని ఎంతో ప్రతిభావంతంగా ఎదుర్కొని, నెగ్గుకు రాగలిగి, తన కలం బలం చూపుకున్నాడు రచయిత.

మధ్యతరగతి మర్యాదల సుడిలో చిక్కుకుని, కూతురు పెళ్లి ఘనంగా చేయాలనే ప్రయత్నంలో - ఒక కన్యాదాత పడే అవస్థంతా 'దావత్'లో నిగ్గుగా తేలింది. షరీఫ్ కూతురి పెళ్లి దావత్. మూడు వందల మంది వస్తారనుకుంటే సంఖ్య నాలుగువందలు దాటింది. షరీఫ్ పైప్రాణాలు పైనే పోయాయి. ఆ కష్టాన్ని గట్టెక్కించే బాధ్యత పెళ్లికూతురి 'మేనమామ'-అస్లాం-తీసుకున్నాడు. సరే, బంతిమీద బంతి. డీసులు కరుగుతున్నాయి గాని, ఒక్కరూ ఆకుమడవడం లేదు. కత్తిమీద సాము అయ్యింది. ముందుకు సాగితే, దావత్ ఆడపెళ్లివారికి మిగిల్చింది చెప్పుకోలేని విషాదమే. ఎంతో కష్టపడి చేసిన శ్రమంతా కడకు నవ్వుల పాలైపోయింది. విషయం-ఇంటల్లుడు తన యిస్తట్లో ముక్కలు పడలేదని తాటి ప్రమాణంగా కోపంతో ఊగిపోయాడు. పెళ్లాన్ని చావబాత్తాడు. పెద్దకలకలం.

మొగపెళ్లోళ్ల ముందర అవమానం. మాటామాటా పెరిగి అరుపులూ కేకలూ హోరెత్తాయి. అస్సాంకు అసహ్యం వేసింది. గొంతెత్తి ఆక్రోశించాడు. “ఒక ఆడది ఒక మొగోడు కలిసి కాపరం వుండాలంటే యింత తగాదా ఎందుకురా? ఇంత కర్చెందుకురా? యిన్ని వందలమంది ఎందుకురా...” అని. అతని మాటలు ఎవరికీ వినిపించడంలేదు. లోపల మొగోళ్లు మొగోళ్లు టిట్టుకుంటూ అడ్డం వచ్చినవాళ్ల పెళ్లాల్ని పడేసి తంతున్నారు. ఆరోజు ఆడపెళ్లోళ్లలో ఏడ్వని ఆడది లేదు!

ఇదీ ముగింపు. దావత్-శుభకార్యం-అసలు ఉద్దేశం. జరిగింది రసాభాస. కార్యకారణాలు వెతికిపట్టుకుని, రంధ్రాన్వేషణలు చేసి, పీకీలాగే ‘ఇది ఇంతే’ అని మేకులు కొట్టగలమా? ఈ చర్యల్ని ప్రతిచర్యల్ని, జరిగిన తీరునీ, మనుషుల ప్రవర్తనల్ని ఒక చక్రాంలో బిగించగలమా? సాధ్యంకాదు.

దావత్ ద్వారా మనుషుల తత్వాలూ, నైజాలూ, తాత్కాలిక స్పందనలూ, ప్రతి స్పందనలూ బయటపడినై. సహజమైన సంభావ్యతతో వాళ్ల వాళ్ల అసలు మొహాల్నీ, బుద్ధుల్నీ చూపుకున్నారా మనుషులు. వీళ్లంతా కథలో పాత్రలు కదా. కానీ, ఆ మనుషుల వెనుక ఒక సమాజపు రొద అచ్చుపాటుగా వినిపిస్తోంది. దాని మధ్యగా కొందరు నిస్సహాయులైన స్త్రీల ఈరెలుగు, మూలుగు గుండె పలకమీద మేకుతో గీరుతున్న బాధ కలిగిస్తోంది. చదువరికి చిన్న చిన్న లోపాల కారణంగా, బయటికి-తన్నుకొచ్చే స్త్రీ పురుష సంబంధాల్లో వైచిత్రీ, పురుషాధిక్యత, రాక్షసత్వం, ఎంత దారుణంగా వుంటాయో ఆర్తితో చిత్రించటం జరిగింది.

‘దావత్’ కథలో వున్న అసలైన విశిష్టత-అది చిన్న కథ కావటమే! కథ -జీవితం కాకుండా, జీవిత పార్శ్వం మాత్రమే అయ్యేటట్లు నూటికి నూరుశాతం జాగ్రత్త తీసుకుని ఆ శిల్పాన్ని చెక్కటంలోనే కథకుని విజయరహస్యం ఉంది. కథా నేపథ్యమూ- కథావస్తువూ- పాలూ నీళ్లలా కలిసి పోవడమే ఈ కథలోని మరొక ప్రత్యేక గుణోన్నతి.

గొప్ప కథ ఒక్కొక్కప్పుడు యాదృచ్ఛికంగా కాకతాళీయంగా రావచ్చు. ఇది పెద్ద విమర్శకులు వొప్పుకోరు. కాని నిజం. దాఖలాలు వున్నై. అయితే, అలా వచ్చిన కథలో వదులు వదులు కొసలు (Loose ends) కొన్ని వుండవచ్చు. అలాకాక, ఒక రచయిత చిత్తశుద్ధినుంచీ, సంవిధాన వైపుణ్యం నుంచీ వచ్చిన కథ-సమాజం ఆశించే సాహిత్య ప్రయోజనం కలిగి వుంటుంది. దీనికి తోడు రచయితకి తాను రాస్తున్న మనుషుల జీవితంతో ప్రత్యక్ష సాన్నిహిత్యం కూడా వున్నప్పుడు ఆ కథకి Intrinsic Value

పెరుగుతుంది. ఈ గుణాలన్నీ వున్న కథ - దావత్! వస్తువు, శిల్పం, శైలీ ఈ మూడూ-కథ Specific Gravity ని అద్భుతంగా పెంచిన్నై.

ఇంకొక ఇరవై ఏళ్ల తర్వాతనైనా-ఈ కథని, కథకుడే పునఃపరిశీలన చేసుకున్నా, ఏమైనా మార్పాలా అనే ప్రశ్న వేసుకున్నా-‘అక్కర్లేదు. యథాతథంగా ఎవరైనా శుద్ధ ప్రతిని మళ్లీ అలాగే రాసుకోండి’ అని గుండెమీద చేయివేసుకుని చెప్పుకోగల అవకాశమూ, ఆనందమూ కలిగించే అపురూపమైన కథ దావత్.గొప్ప కథలు రాయడం ఎలా అనే శిక్షణా శిబిరం నిర్వహించేటప్పుడు-ఆ సిలబస్ లో చేర్చాల్సిన అతిముఖ్యమైన కథ ‘దావత్’. వాదాలూ, నాదాలూ, నినాదాల వంటి ఏ అలంకారాల భారమూ అవసరం లేని అచ్చమైన తెలుగు కథ ఇది! గొప్ప కథని రాయటం ఒక తపస్సు. గొప్ప కథకుడు-ఒక మహాతపస్వి! అదీ ఖదీర్ బాబు! అతనే ఖదీర్ బాబు!! అభినందనలు!!

రాబోయే ప్రమాదాల హెచ్చరిక ఓల్గా కథ 'అమూల్యం'

కథ జీవితం నుంచీ పుడితే మనల్ని కదిలిస్తుంది. జీవితం మానవసంబంధాల దారపు వుండ. దాన్ని హమేషా సరళంగా, సాఫీగా లాగలేము. ముడులూ, చిక్కుముడులూ తగుల్తునే ఉంటాయి. వీటిని తెలివిగా, తెలివిడితో విప్పుకుంటూ, సరిచేసుకుంటూ సాగాలి. అప్పుడే మనిషి మనుగడ అర్థవంతమవుతుంది.

జీవితం ముడిసరుకే అయినా, దాన్నుంచీ తయారు కావలసిన వస్తువులూ, తయారయ్యే పదార్థాలూ చాలా చాలా వున్నాయి. ఆకలి, అన్నం నుంచీ, అర్థం, పరమార్థం వరకూ వీటిలో ఎన్నెన్నో అంశాలు - నేడూ రేపూ చర్చించబడవలసినవీ, వివరంగా, విశదంగా తెలుసుకోవలసినవీ, అమూల్యమైనవీ వున్నాయి. అలాంటి అమూల్యమైన అంశంతో, మన ముందు కొచ్చిన కథే - సుప్రసిద్ధ రచయిత్రి ఓల్గా రాసిన 'అమూల్యం!' 'అమూల్యం' కథ నిజంగా అపూర్వమైంది కూడా!

కథానేపథ్యం - తరాల అంతరాలూ, మారుతున్న ఆధునిక జీవనవిధానాలూ, విలువలూ, ప్రపంచీకరణ చాపకింద నీరులా సృష్టిస్తున్న విధ్వంసం.

అమూల్య పదేళ్ల పిల్ల. అన్న జస్వంత్, అమ్మా నాన్నా - సుభద్రా, నారాయణరావు. నాయనమ్మ ఎనభైవిళ్ళ ముసలావిడ - నాగరత్నమ్మ. ఇదిగో ఈ ముసలావిడ - కొడుకూ కోడలూ దగ్గరే ఉండిపోయి, శేషజీవితం గడపాలని పల్లె నుంచీ పట్నానికి వచ్చేసింది. అమూల్య అచ్చం ముసలావిడ పోలిక అంటూ వుంటారు. ఆ పిల్ల గదిలోనే ముసలావిడ బస ఏర్పాటు చేశారు. ఆవిడ రెండు పాత్ర ట్రంకు పెట్టెలూ ఆ గదిలో కుదురుకున్నాయి.

ముసలావిడ ముచ్చటపడి పల్లె నుంచీ తెచ్చిన గోరింటాకుతో మనుషుల మనస్తత్వాలు బయటపడటం మొదలవుతాయి.

నాయనమ్మ అంటే గౌరవం అమూల్యకు, ఆమె పెట్టెలూ, వాటిలోని వస్తువులూ అన్నీ ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి. అట్లాగే ఆమెకీ ఈ పిల్ల అంటే ముద్దూ, అభిమానం, ప్రేమ.

అమూల్య కూడా నాయనమ్మలాగే పనికిరాని సామానంతా పోగేస్తుందిగా పెట్టెలో అని వెక్కిరిస్తూ వుంటాడు అన్న జస్వంత్. సారాంశం - నాయనమ్మా, మనవరాలు మధ్య 'ఐడెంటిటీ' 'ఏకత్వం' ఉంది. వారి మనస్తత్వంలో, భావాల్లో, ప్రవర్తనలో ఒక సమానభావన ద్యోతకమౌతూ వుంటుంది.

పల్లె నుంచీ తెచ్చిన సొర, పొట్ల, కాకర వంటి మంచి రకాల విత్తనాలు వీళ్ళింట్లో చల్లేందుకు ఎక్కడా ఖాళీ లేనందువలన, నారాయణరావు మిత్రుడికి ఇవ్వాలని నిర్ణయిస్తారు. తల్లి యిచ్చిన ఆ విత్తనాల మూటని, ఆమె పరోక్షంగా చెత్తకుండీలో పడేస్తాడు నారాయణ రావు. అది చూసింది అమూల్య. దాన్ని తీసి జాగ్రత్త చేసింది. నాయనమ్మని మోసం చేస్తున్నాడని తండ్రిమీద కోపమొచ్చింది.

నెమ్మదిగా ముసలావిడ పద్ధతీ, ఉనికీ వీరికి పడకపోవడం, వీరిపద్ధతిని ఆమె హర్షించలేకపోవడం జరుగుతూ వుంటాయి. కొడుకూ కోడలూ - డబ్బు ప్రధానంగా, డబ్బు చుట్టూ తిరుగుతూ బతకడం, షేర్ల జూదంలోకి దిగడం వంటి వారి రివాజుకి బాధ పడుతుంది ముసలావిడ. కోడలిలో వచ్చిన మార్పు - ధనస్వామ్యభావజాలాన్నీ గమనిస్తుంది. పనిమనిషి పట్ల ఆమె ప్రవర్తన ద్వారా. ముసలావిడకు గచ్చాకుపుచ్చాకు వైద్యం బాగా తెలుసు. ఆమె అనుభవవైద్యం ఎన్నో సత్ఫలితాలివ్వడమూ ఇదివరలో కోడలికీ తెలుసు. తెలిసి కూడా ఇప్పుడు అత్త గృహవైద్యాన్ని కోడలు వ్యతిరేకిస్తుంది. పూర్వనమ్మకాలూ, ఆలోచనలూ ఇవాళ లేవు. సూడో నాగరికత తెచ్చిపెట్టిన పెద్దమార్పు యిది.

జస్వంత్కు అనారోగ్యం వస్తే - ముసలావిడ మాట వినరు. హాస్పిటల్లో అడ్మిట్ చేస్తారు. పదిరోజుల వైద్యం తర్వాత చిక్కిశల్యమైయింటికి వస్తాడు జస్వంత్. అలాగే, పనిమనిషి పిల్లవాడికి విరేచనాలు పట్టుకుంటే, ముసలావిడ మందిస్తుంది. దాన్ని వాడితే తగ్గక పోవటం అట్లా వుంచి, మరేదైనా అయితే ప్రమాదం అని - పనిమనిషిని వారించి వందరూపాయలిచ్చి ఆ పిల్లవాడిని డాక్టర్ దగ్గరకి తీసుకుపోమ్మని చెప్తుంది - సుభద్ర. సుభద్ర ఇలా చేసిందని ఆ తర్వాత తెలుస్తుంది. ఈ సంగతి అమూల్యకీ తెలుసు. తెలిసీ ఆ పిల్లకూడా తనకు చెప్పలేదని కోపం వస్తుంది ముసలావిడకి. దీనికి కొనమెరుపుగా పనిమనిషి వచ్చి చెప్తుంది. తాను ముసలావిడ మందే పిల్లవాడికి ఇచ్చాననీ, అదే పని చేసిందనీ, వాడు కులాసాగా వున్నాడనీ!

పదిరోజుల తర్వాత, తిరిగి పల్లెకు ప్రయాణమైంది నాగరత్నమ్మ. అదుగో - అప్పుడు అమూల్య తన పెట్టెలో దాచిన విత్తనాల మూట తెచ్చి యిస్తుంది. ఇవి మన పూళ్ళోనే బతుకుతాయి - నాయనమ్మా. ఈ పూళ్లో బతకవు అంటుంది. ముసలావిడ ఆ మూటను జాగ్రత్తగా పెట్టెలో దాచుకుంది.

అమూల్య మాటల్లోని కొరడా జళిపింపుకి ఉలిక్కి పడతాడు చదువరి. ఒక శతకోటి గ్రంథాలు చదివిన జ్ఞానం. వెన్నునాడిని జలదరింపజేసిన భావనకి లోనవుతాడు. ఇక్కడ రచయిత్రి ఈ కథ మొత్తానికి బీజప్రాయమైన అంశాన్ని యిలా రాసి ముగింపునిస్తుంది చూడండి.

‘ఈ పోటీ ప్రపంచంలో, వ్యాపారప్రపంచంలో ఆమెకు తన స్థానం ఏమిటో తెలిసిందిగానీ తన పిల్లలు ఈ ప్రపంచంలో పడి ఏమైపోతారో, ఎటు కొట్టుకుపోతారో అనే దిగులు వదల్లేదు. కానీ అమూల్యను చూస్తే ఏదో ఆశ.

“తన విత్తనాలు విత్తుతుందేమో, తన వైద్యాన్ని పదిమందికీ చేస్తుందేమో, ఏమో. అది అమూల్య ఒక్క దాని చేతిలో లేదు గదా. అమూల్య తరం ఏం చేస్తుందో, అమూల్యమైన విత్తనాలను జారవిడుచుకుంటుందో, రక్షించుకుంటుందో,

అమూల్యమైన జ్ఞానాన్ని పెంట కుప్పలమీదపారేసి, అన్యులకు ధారాదత్తం చేసి, చేతులారా అనారోగ్యాన్ని ఆహ్వానిస్తుందో.. తన ముంగిట్లో పెరట్లో వున్న జ్ఞానాన్ని రెండుచేతులా పట్టుకుని కాపాడుకుంటుందో.. ఏమో.. ఏం చేస్తుందో...!”

ప్రపంచీకరణం - ఈనాడు - మన మట్టికీ, మనసుకీ తెచ్చిపెడుతున్న విషపరిణామాల్ని అద్భుతమైన ప్రతీకతో - కథ పేరులోనే పొదిగి, ఆలోచనాప్రేరకమైన రచన చేశారు ఓల్గా. సార్వకాలికమైన విలువల్ని ఇతివృత్తంగా స్వీకరించి నిరాడంబరమైన శైలితో, పదునైన, సూటియైన కథనంతో, గొప్ప కథగా మలచిన రచయిత్రికి అభినందనలు!

“బా” వంటి “మనిషి”కి మరణం లేదు

రహమతుల్లా కథ : “బా”

అ తని కథల్ని పరిశీలనగా చదువుతుంటే, అతనికి గాఢమైన జీవితానుభవం వున్నట్టు, అతను చాలా ప్రభావాలకు లోనైన మనిషి అనీ అర్థమవుతుంది. అనుభవాలూ, ప్రభావాలూ, అతని వ్యక్తిత్వానికి వదును పెట్టి, సాహిత్యచైతన్యాన్ని ప్రోదిచేసినట్లు తెలుస్తుంది. అతను కథా లోకానికి సుపరిచితుడైన మంచి రచయిత - రహమతుల్లా!

సమాజాన్నీ, ఆ సమాజంలోని మనుషుల్నీ, ఆ మనుషుల సమస్యల్నీ - చదివే మేధలో, చూసే చూపులో - రహమతుల్లాకి ఒక స్థితప్రజ్ఞ వుంది. ఈ కారణాన రచయితగా అతను అక్షరయోగంలో వున్నప్పుడు ఎక్కడా నిగ్రహం కోల్పోడు.

రహమతుల్లా 'experiences life as a series of moods!' దీనివలన అతను subject మీద ఒక గాఢమైన Insight, భావవ్యక్తీకరణలో objectivity స్పష్టంగా అందిపుచ్చుకున్నట్లు తెలుస్తుంది. రహమతుల్లా తన కథల్లో ముస్లింల అభిద్రతాభావాన్నీ ఎంత చిక్కగా పరిత ముందుంచుతాడో, హిందువుల దోస్తీని కూడా అంతే ఆప్యాయతతో, మధురోహలతో చిత్రించగలిగాడు.

రహమతుల్లా వ్యక్తిత్వం ద్వారా, మనుషులంతా సత్ప్రవర్తన కలిగి ఉంటే బాగా వుంటుంది కదా అనే ఆర్తి వ్యక్తమవుతూ వుంటుంది. సమాజం వాంఛనీయమైన దిశలో పరిణమిస్తే బాగుంటుంది కదా అనే శుభాకాంక్ష వినిపిస్తూ వుంటుంది. కనుక సహజంగా అతని కథల్లోని పాత్రలన్నీ - అతని ఆత్మీయతా ముద్రతో - సౌమ్యంగా, నిష్కపటంగా నడుస్తాయి. అతని ధర్మాగ్రహం కథలో ఎక్కడో ఒక చోట కత్తివాదరలా దిగబడి పోతుంది. దాని మంట, సలుపు, బాధ - ఇవన్నీ ఆ తర్వాత నిదానంగా గాయం నుంచీ స్రవిస్తాయి. ఉదాహరణకి ‘ఫుట్ పాత్’ అనే కథలో బండ్లమీద, డబ్బాల్లో చిల్లరమల్లర పనులు చేసుకుని బతికే బడుగుజీవుల స్కేవలు వున్నాయి. రోడ్ విశాలం చేసే కార్యక్రమంలో భాగంగా వాటన్నిటినీ నూకేశారు. ఖాళీ చేసారు. స్వామి అనే ఊడు బత్తులమ్ముకునే ఆయన ఆ ‘డెబ్రిస్’ క్రింద చచ్చిపడి వుంటాడు. ఈ కథలో చివరి వాక్యాలు చూడండి. ‘స్వామి రూపం కాక ఈసారి మనస్సంతా బూడిద విస్తరించుకున్న శృశానం కదలాడింది. ఫుట్ పాత్ బతుకులన్నీ బహుజనుల బతుకులే అనిపించింది అయిలయ్యకు.”

ఈ వాక్యాలు పఠిత ఆలోచనల్ని గిరగిర తిప్పుతాయి. అంతర్భుజనంలోకి ప్రవేశిస్తుంది మనస్సు. నాస్థాల్నియా - పురాస్మృతులు - కథా వస్తువులుగా తెలుగులో చాలా గొప్పరచనలు వచ్చినై. ఇలాంటి కథల్లో సాధారణంగా కథనం ఉత్తమ పురుషులలో సాగుతుంది. అందులోనూ ప్రధానపాత్ర “నేను” అయితే ఆ కథలో రచయిత ఆత్మీయతా ముద్ర అధికగాఢతతో దర్శనమిస్తుంది. ఇలా తన ఆత్మీయతాముద్రని అత్యంత సాంద్రతతో ప్రతిబింబింపజేస్తూ - రహమతుల్లా రాసిన ఒక గొప్ప కథ - ‘బా’! కథకుడి మననధారలో ప్రవహించిన “బా” స్మృతి కథలో “నేను” - కొడుకన్నమాట! ‘బా’! ఎద్దుబండి నడిపి సంసారాన్ని లాక్చొచ్చిన శ్రమజీవి. సంతనూతలపాడు నుంచీ చుట్టుప్రక్కల ఊళ్ళకి మనుషుల్ని, కిరాణి సరుకుల్ని తోలేవాడు - ‘బా’. తిరుణాళ్ళకూ బండి కట్టేవాడు. ‘బా’ స్వరూప స్వభావాల్ని వర్ణిస్తూ రచయిత ఇలా చెప్తాడు. “నల్లగా, దిట్టంగా చెమట్లు భూమ్మీద రాలుతుంటే బాహ్యస్పృహ లేకుండా యంత్రంగా చకచక కదుల్తుండేవాడు. చెడ్డమీద లోనికి బయటికి ఉర్కుతూ మహాధ్యానిలా అగుపించేవాడు. “బా నాస్థా కట్పానికుండలో వేసుంచిన రాత్రన్నం”.

“బా” మరణించాడు. ముందు అన్నయ్యా, కథకుడూ, వెనుక తమ్ముడూ, కథకుడి కొడుకూ - జానాజాను ఎత్తుకుని తండ్రిని ‘మట్టి’ కొరకు తీసుకువెళ్తూ వుండటంతో - కథ మొదలవుతుంది.

అక్షణం నుంచీ ‘బా’ స్మృతి మొదలు. ఆ ‘జంగ్లి’ కథ! సంతానం పట్ల, సంసారం పట్ల ‘బా’ శ్రద్ధకీ, ఆప్యాయతకీ, ఆదరణకీ కొల్లలైన సంఘటనలూ, సన్నివేశాలూ కదులుతాయి. - ఈకథలో. అవి ఎంతో హృదయస్పందనలతో, ఆర్తితో, ఆర్ద్రంగా వెలువడుతాయి.

కథని చెప్పటంలో అమోఘమైన నేర్పువుంది -రహమతుల్లాకు. నలుగురు చిన్నపిల్లల్ని తన ముందు కూర్చోపెట్టుకుని - వాళ్ళ మొహాల్లోకి చూస్తూ - అమితకారుణ్యంతో, చెప్పున్నటుల - చెప్పుకుంటూ పోతాడు. నిజమైన కథాకథనశక్తి ఇక్కడే బయటపడుతుందని ఉదాహరణగా ఎంతని చెప్పగలను? ఒకటి రెండు వాక్యాలుచూడండి.

“రేయ్! చదువుకొని నౌకరీ తెచ్చుకో. ఫ్యాన్ కింద పన్నెయ్యొచ్చు. కూర్చుని తినొచ్చు. ఎద్దుబండి బతుకు దరిద్రం. ఉంటే తినాలి. లేకుంటే పడుకోవాలి” అనేవాడు.

‘ఒక్కోసారి రాత్రిపూట ఎప్పుడో బండొచ్చేది. వచ్చేప్పుడు పల్లి చేస్తే నుంచి పది ఇరవై చెనక్కాయ చెట్లు పీక్కొచ్చేవాడు బా. గుత్తులు గుత్తులు కాయలుండేవి. ఎండు పరిగట్టి మా ఇంట్లో ఎప్పుడూ మోపులు మోపులుండేవి. ఎండుగడ్డిలో మంటపెట్టి చెట్లు

అందులో వేసేవాడు. సగం కానినాక మమ్మల్ని లేపేవాడు. మా వద్దని తిడుతున్నా లేపేవాడు. పిల్లలం మంట చుట్టూ కూచుని వేడివేడిగా తినేవాళ్ళం. రుచిరుచిగా వేడివేడిగా తింటున్న మమ్మల్ని మురిపెంగా చూస్తూ వాటితో పాటు తినమని బెల్లం పెట్టేవాడు. మేం తింటే ఆయనకు బలే సంబరం!’ - ఇద ఈకథ చెప్పే విలాసం! తెలుగు కథకుల్లో పాత తరంలో చాలామందికి వుండేదీ నైపుణ్యం. రెండో తరంలో కొంతమంది సాధించుకున్నారు దీన్ని. ఈ తరంలో వస్తువుమీద శ్రద్ధ ఎక్కువ కావటం వలన, చెప్పే విషయం గూర్చి శతకోటి వాదాలూ నేపథ్యంలో ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తూ వుండటం వలన - తక్కువమంది కథకులు మాత్రమే కథని ఇలా చెప్పకలుగుతున్నారు. అలాంటివారిలో రహమతుల్లా ముందు వరుసలో కూచున్నాడు!

‘జీవితం ఎట్ల నడిపిస్తే అట్ల బతికిండు బా. ఉన్నదున్నట్లు అనుభవించటమే తెలుసు. ఆలోచించటం తెలియని మనిషి. ముస్లిదుకు ఏనాడు పోలేదు. బ్రకీద్, రంజాన్లప్పుడు రెండుసార్లు ఈడ్గాకు పోవటం తప్పించి... కంప్యూటర్లూ, హైటెక్కులూ తెలవ్వు. పాకిస్తాన్, అయోధ్య, గుజరాత్లు తన జీవితకాలంలో జరిగినప్పటికీ తెలవ్వు...’ ‘అయన్ని చూస్తే చాలు మనసంతా ద్రవించిపోయేది. కొండంత అమాయక ప్రేమను పంచిన ‘బా’ మరణించలేదు. . ‘హమారే దిల్ కీ ఖబర్ మే/ ‘బాకే ప్యార్ దరియా జైసే!’ అని ముగుస్తుంది - ‘బా’ కథ!!

‘బా’ కథలో రహమతుల్లా చేసిన మాయాజాలం ఏమిటంటే, చెప్పిన దానికంటే చెప్పని స్పందనల్ని, అనుభూతి పారవశ్యాన్నీ - వైయక్తికంగా మీ ‘బా’ల్ని గురించి మీరూ ఆలోచించి అనుభవించమని - సంయమి ముద్ర వహించటమే. అందుకనే రహమతుల్లా గొప్ప కథకుడంటాను!

రహమతుల్లా కథల గురించి చెప్తూ “గుండె తడితో రాసిన కథలివి. ముస్లింలంతా చదవాలి. ముస్లింలు ఎలా వున్నారో ఎలా ఆలోచిస్తున్నారో తెలుస్తుంది” అని విలువైన అభిప్రాయం తెలిపారు. ప్రఖ్యాతరచయిత స్టైల్. చదవాల్సింది ముస్లింలే కాదు. ముస్లిమేతరులే ముందుగా చదవాలి అంటానునేను! ముస్లింల గుండెల్లో ఎన్ని తొణకని నిండుకుండలున్నాయో తెలుస్తుంది. అప్పుడే కదా నాణేనికి రెండు వైపులా అర్థమయ్యేది?!

కథకుడుగా రహమతుల్లా ఒక అందమైన Sharp Signature! అందం శిల్పంలో వుంది. sharpness ఇతివృత్తాల్లో వుంది! అతనికి నిండుగా ఒక దోసెడు అభినందనల చందోలు బొండుమల్లెలు!

అనుభూతి స్ఫూర్తి కథాశిల్పరేఖ!

మంచికంటి 'అకుపచ్చని కల' మరికొన్ని కథలు

కథా వికాసంతో పాటు ఈ వందేళ్లలోనూ, అనేకానేక చర్చల ద్వారా మనకు కథా ప్రయోజనం గురించి చాలా వాఙ్మయం లభించింది. ఆ చర్చల సారాన్నీ స్థూలంగా ఇవాళ ఎక్కువమంది అంగీకరిస్తున్న సారాంశాన్నీ-ఒకచోట రాస్తే ఎలా ఉంటుందో చూడండి. “జీవితానికి సంబంధించిన, మనుషుల మధ్య అనుబంధాలకు సంబంధించిన, మనసుకు సంబంధించిన సమన్వయం సాహిత్యం, బయట పగులుతున్న కంకాళాలకు అర్థం చెప్పేది సాహిత్యం. మనలో పెల్లుబుకుతున్న లావాను పెళ్లగించి బయటకు తోడేసేదే సాహిత్యం. చెదరిపోతున్న మనుషుల్ని పూలదండలో దారపు పోగులా గుదిగుచ్చేది సాహిత్యం. సాహిత్యం ఒక యజ్ఞం, ఒక ధ్యానం, ఒక అనుభూతి., ఒక స్ఫూర్తి, ఒక జ్ఞానం!!, ఈ పేరాలని నిర్వచనాన్నిచ్చిన రచయిత ఇప్పటికే ఎన్నో మంచి కథలు రాసి సాహితీలోకంలో మంచి పేరు తెచ్చుకున్న గొప్ప కథకుడు, మంచికంటి! ఈ నిర్వచనంలో ‘సాహిత్యం’ అని ఉన్న చోటల్లా ‘కథానిక’ అనే పదం పెట్టుకుంటే సాహిత్యంలోని ఒక ప్రధాన ప్రక్రియ అయిన కథానికా ప్రయోజనం కూడా అదే అని తెలుస్తూనే ఉంటుంది.

కథా రచన పట్ల ఆరాధనభావంతో, సాహిత్య ప్రయోజనం పట్ల ఉన్నతాశయంతో, దాని సాధన పట్ల చిత్తశుద్ధితో, దాన్ని చదువరులకి చేరువ చేయాలన్న తాపత్రయంతో, సాహితీకృషి చేస్తున్న ఒక నిత్యచైతన్య పథగామి మంచికంటి. కథకుడుగా, ‘మిత్రవ’ కథల ద్వారా గుర్తింపు తెచ్చుకున్న మంచికంటి ‘మేం పావురాల్ని ప్రేమిస్తాం’ దీర్ఘకవిత, ‘వసంతాల ఊసెత్తకు’, ‘నీటిపొద్దు’ కవితా సంపుటాలు, ‘చీకటి వలయాలు’ నవల పుస్తకాల్ని వెలువరించాడు. ఇప్పుడు ‘మారాజులు’ కథాసంపుటి ద్వారా సాహితీలోకాన్ని పలుకరిస్తున్నాడు. తన మననధారతో మన మనసులకి సెగపెడుతున్నాడు.

మంచికంటి సంవేదనాపరుడైన కథకుడు. ఆయన కథ చదువుతుంటే, గట్టున కూర్చున్న రచయిత కథ చెప్తున్నట్టు ఉండదు. రచయితగా ఆయన పాత్రలో పరకాయ ప్రవేశం చేసి, ఆ పాత్ర ఆనందవిషాదాల్నీ, సంఘర్షణాఘర్షణాల్ని తాను అనుభవిస్తున్న ‘ఫీల్’తో కథనాన్ని సాగిస్తాడు. అందువలన చదువరి ఆ పాత్రతో తాదాత్మ్యం

చెందగలుగుతాడు. అందువలన ఆ కథ చదువరి గుండెల్లో తిష్టవేసి, మననం చేయిస్తుంది. ప్రత్యక్ష పరోక్ష భావ ప్రసరణం వలన కథా ప్రయోజనం సిద్ధిస్తుంది. ఇదీ సంవేదనాత్మక కథనం కలిగించే ప్రయోజనం. ఈ రసవిద్యని తన పరం చేసుకున్న రచయిత మంచికంటి. అందువల్లనే ఆయన కథల్లో ఆర్థత అమ్మ కొంగు కప్పినట్లు చల్లగా ఉంటుంది.

వర్తమాన సమాజంలోని సంకీర్ణతనీ, ఆ సమాజంలో బతుకంత చావుని లేదా చావంత బతుకుని అనుభవిస్తున్న మనిషి రాపిడినీ, ఒరిపిడినీ బాగా అవగాహన చేసుకున్న రచయిత మంచికంటి. చదువు పేరుతో, బిడ్డల పట్ల తల్లిదండ్రులు చూపేడుతున్న కరుణరాహిత్యాన్ని శిల్ప భరితంగా కథనం చేశారు. మనిషి జీవితంలో స్త్రీ చూపే ఔదార్యానికి ఏ వెలనీ కట్టలేమని ఒక కథలో చెప్పారు. తరాలు గడిచిపోతుంటే క్రమేపీ వస్తున్న మార్పుల్నీ, భౌతిక వ్యామోహంలో పడి మంచితనాన్నీ, మనిషితనాన్నీ కోల్పోతున్న వ్యక్తుల మనసుల్నీ ఛాయాచిత్రాల్లా అందించారు. కథా రూపంలో. సంపాదనివినా మరే ఆలోచనా లేని మనిషి యంత్రంలా ఎలా తయారౌతాడో పతనమవుతాడో చిత్రించారు. పురుషాధిక్యతనీ, అహంకారాన్నీ సహించినహించి, ధిక్కారస్వరాన్ని ఎలుగెత్తిన మహిళ అస్తిత్వ చేతనకీ సెబాస్ చెప్పారు. ‘సర్వేంద్రియానాం’ అనే ఒక చిన్న కథలో అద్భుతమైన అనంతమైన మనో విశ్లేషణని చైతన్య స్రవంతి కథనంతో కూర్చారు. కంటిచూపులేని వ్యక్తి-పెట్టుడు కళ్ల ద్వారా చూపుని పొందిన వ్యక్తి-ఆ కళ్ళని ఎంత ప్రాణప్రదంగా కాపాడుకోవాలని ఆరాటపడతాడో చెప్తుందీ కథ. ఆ ప్రాసెస్లో భార్యతో ఘర్షణని కథాంశంతో మిళితం చేసి ఉత్తమ కథని చేశారు మంచికంటి.

కాగా, మంచికంటి కథల్లో ఒక చాలా మంచి కథ “అకుపచ్చని కల”. ఆహారపంటల్ని ఇచ్చే పొలం వాణిజ్య పంటలకు ఉపయోగింపబడి, ఆ తర్వాత ప్లాట్లుగా మారి చేతులు మారుతూ ఉండటం ఈ నాడుమనం చూస్తున్న ఒక భౌతిక విషాదం. భూమిని డబ్బు మార్పిడికి వినిమయవస్తువుగా నిలిపిన దుష్టసంస్కృతికి క్రిందటి తరాల మమతానుబంధాల ప్రతినిధులు ఖేదపడుతున్నారు. రక్తం కారుస్తున్నారు. అలాగే పర్యావరణమూ గొడ్డలిపెట్టుకు బలి అయిపోతుంది. ఇలా గొడ్డలి దెబ్బల్ని తప్పించుకోలేని వేపచెట్టొకటి కథకుడి పాత్రలో ఈ కథ చెప్తుంది. నిన్నటి నేపథ్యం, నేటి దుస్థితి గ్రథనం చేస్తుంది. తాతని గతానికి ప్రతీకని చేసి, జీవన గమనంలో ఆయన ఇక్కట్లనీ, బాధల్నీ వివరిస్తుందీ చెట్టు. ఇవాళ ఆయన సర్వమూ కోల్పోయిన రాజరాజులా ఉన్నాడు. కానీ, “ఆయన ముఖంలో జీవకళ తొణికిసలాడుతోంది. చిగురుస్తున్నాడు. చిరునవ్వు

నవ్వుతున్నాడు. కాంతిరేఖలు విచ్చుకుంటున్నాయి. కన్నుల నుండి దారులు మొలుస్తున్నాయి. చీకట్లు చీలిపోతున్నాయి. చుట్టూ చూస్తున్నాడు. కదిలాడు. “కళ్లు ఆకుపచ్చగా మారాయి. చూపులు పచ్చపచ్చగా మారాయి. ఆలోచన ముదురాకు పచ్చ రూపుకట్టింది. దారంతా వర్ణం మార్చుకుంది. చెట్టుచెవుంది. వడివడిగా వెళ్తున్న ఆయన్ని అనుసరించడని. హరితవనంలా ఊగిపోతున్న ఆయన చుట్టూ రామచిలుకలు, గోరువంకలు, జెముడకాకులు, ఊరపిచ్చుకలు, రాకాసి గద్దలు, గూడకొంగలు ముసురుకుంటున్నాయి. దారి స్పష్టంగా ఉంది. ఆకుపచ్చగా ఉంది. “వెలుగురేఖలతో కనిపిస్తోంది” అంటూ ముగుస్తుంది కథ!

ప్రతీకాత్మకంగా, సందేశభరితంగా, జనానికొక ఆవశ్యకతని గుర్తు చేస్తూ సాగింది ‘ఆకుపచ్చని కల’ కథానిక. మంచికంటే కథాకథన శిల్పానికి ఆయన శైలి వన్నె తెస్తోంది. ఆ శైలిలోని మెరుపు ఏమిటో పైన ఉదహరించిన వాక్యాల్లో తెలుస్తూనే ఉంది. ఉద్వేగం ఉంది, అంతస్పృహ ఉంది. అదే సంవేదన నిండిన కథకుడి అంతరంగ జ్ఞానం. చిన్న కథ ద్వారా పెద్ద సందేశాన్ని అందిస్తున్న మంచికంటే కాంతిరేఖలకి అభినందనలు!!

వస్తుసాంద్రత, శిల్ప విన్నాణం మెరిసిన కథ కాట్రగడ్డ దయానంద్ కథ : ‘కర్రావు’

కథలో సమకాలీన వ్యక్తులు తిరుగుతూ వుంటారు. సమకాలిక సమస్యే ఇతివృత్తంగా వుంటుంది. అయితే కొందరు రచయితలు ఆ వ్యక్తుల జీవితాన్నంతా కథలో పులుముతూ వుంటారు. మరి కొందరు, ఆ సమస్య మీద ప్రపంచం మొత్తం అభిప్రాయాల్ని కథలో చర్చకు పెట్టి గందరగోళం సృష్టిస్తారు.

దీనికి భిన్నంగా, కథారచన గురించిన పరిజ్ఞానం, శిల్పం పట్ల అవగహన ఉన్న కథకులు - కథలో ఏ సమస్యని ఎంత చెప్పాలో, ఏ పాత్ర పరిధి ఎంతో, ఆ పాత్ర యొక్క ఏ జీవన పార్శ్వాన్ని చూపాలో నిర్ణయించుకుని, కథకొక నిర్మాణక్రమాన్ని కూర్చుకుని రచన చేస్తారు. ఇలా గుణనైశిత్యాన్ని సొంతం చేసుకున్న కథాకలాలు కొన్ని వున్నై తెలుగు సాహిత్యంలో. అలాంటి ఒక పదునైన కలం కాట్రగడ్డ దయానంద్.

దయానంద్ కథలో క్లుప్తతకి పట్టం కడతాడు. కథావస్తువుకి సంఘటనాత్మక వివరణలిస్తూ, గాఢతని అలదుతాడు. దయానంద్ గొప్ప కథల్లో ఒకటి ‘కర్రావు’. చాలా ఏళ్ళ క్రితం ఆంధ్రజ్యోతిలో వచ్చింది.

ఉద్యోగం పర్మినెంటు అయిందగ్గర్నంచీ సూరయ్య తన పెళ్ళాం చాకలి గోయిందుతో నువ్వు బాగా లేవు, నిన్నిడిచి పెట్టి వేరేదాన్ని తెచ్చుకుంటానంటున్నాడు. పదేళ్లు కాపురం చేసి ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టిం తరువాత వాడికీ తెగులు పుట్టింది. ఆ కులంలో మారుమనువులు చెల్లుతాయి. ఇదీ ఒక వెసులుబాటు. కులం పెద్దలముందు పంచాయతీ. తాను ఇద్దర్నీ సాకుతాను, గోయిందుని ఉండమంటాడు సూరయ్య. సావనైసా సస్తగానీ ఇంకొక ఆడదానితో మొగుణ్ణి పంచుకోనని గోయిందు కుండబద్దలు కొట్టింది. తర్జనభర్జనలు సాగినై.

కుల పెద్దలందరూ కలిసి అవతలకు వెళ్ళి ఏదో మాట్లాడుకుని వచ్చి తీర్పు చెప్పారు. విడాకులే ఖాయం. ఆడపిల్ల గోయిందుతో వుండాలి. మూడేళ్ళ కొడుకు తండ్రితో వుండాలని తేల్చారు. లబోదిబోమన్నారు గోయిందూ, ఆమె తండ్రి జోగయ్య. చివరికి పెళ్ళి చేసేటప్పుడు కూతురికి సూరయ్య అయిదు వేలివ్వాలనీ తేల్చారు. అప్పుడు కర్రావు

దగ్గర పేచీ మొదలైంది. దాని కోడెదూడ దగ్గర! చాలాసేపు వాదాలు జరిగేయి. ఆఖరుకి దాన్ని కూడా తెంపేసేరు. కోడెదూడ సూరయ్య దగ్గరే ఉండేట్టు.. దాని బదులుగా జోగయ్యకు మరో వందరూపాలు ముట్టేట్టు తీర్పు చెప్పారు పెద్దలు.

తండ్రి జోగులతో వెళ్ళటానికి లేచింది గోవిందు. కన్నకొడుకుని వదిలి వెళ్ళాలంటే ఆమె తల్లి మనసు ఒప్పుకోవటం లేదు. రేపటి నుంచీ ఆ యింటికీ, తనకూ, ఆ బిడ్డకూ, తనకూ ఏ సంబంధమూ లేదంటే ఆమెకు ఏడుపొస్తోంది.

కూతురి చెయ్యి పట్టుకుని, ఆవు మెడ తాడు పట్టుకుని కదిలేడు జోగయ్య. కర్రావు కదలడం లేదు. నలుగురూ గట్టిగా అదిలించగా అదిలించగా బలవంతాన కదిలింది ఆవు. ఊరు దాటేరు. హరిజనవాడ దాటేరు. కొమ్ము విసిరింది. విసిరి పక్క చేలోకి ఒక్క గెంతుగెంతింది. మళ్ళీ అందరూ వెనక్కి ఇంటి దగ్గరకొచ్చేరు. కర్రావు దూడ దగ్గర చేరింది. దాని పొడుగులో కోడెదూడ తల. తన్మయంగా నుంచుంది ఆవు. మనుషుల వైపు చూస్తూ బునకొడుతోంది అది.

గోవిందుకు ఇంట్లోనుంచీ కొడుకు ఏడుపు వినిపించింది. లోపలికి పరిగెత్తింది. ఇంటిలోపల తీర్పు చెప్పిన పెద్దలు కల్లుకుండలు ముందు పెట్టుకుని తాగుతూ ఏవేవో చెప్పుకుని నవ్వుకుంటున్నారు. ఆమెకు అంతా అర్థమైంది. అప్పుడామె అసీరమ్మలాగో, అంకాలమ్మలాగో ఉంది. తెగేసి చెప్పింది పెద్దగా. ఇదుగో ఇప్పుడు నా కొడుకు నాతోనే ఉన్నాడు. ఇకమీదటా సంకలోకి ఎత్తుకుని, కూతురికి గుడ్డల మూట ఇచ్చి, 'అయ్యా కోడెదూడ మెడ తాడు విప్పు. ఆవు దగ్గరే దూడ ఉండటం ధర్మం, అంది తండ్రిని చూస్తూ. కాస్సేపటికి అందరూ కదిలి సాగేరు.

ఇదీ కథ !

ఇతివృత్తంలో బ్రహ్మాండమైన విశేషమేం కనపడదు. తరతరాలుగా సార్వజనీనమూ, సార్వకాలికమూ అయిన ఒక ధర్మానికీ, మానవీయమైన విలువకీ పట్టం కట్టటమే జరిగింది. అయితే కర్రావు కథలో గొప్పతనం, సామాజికంగా వెనుకబడిన ఒక కులం దంపతులు విడిపోవటం, ఆ సమస్యతో ముడిపడి వున్న సాధకబాధకాలూ, ఆ సమస్యని కాసుకో, కల్లుకుండకో అమ్ముడుబోయే తత్వం కల పెద్ద మనుషులు చూపే పద్ధతీ - ఇవన్నీ కథాత్మకమైన భావనతో రచనలో ఒదిగించటం! స్వప్రయోజనం, పురుషాధిక్యభావం - రెండూ కలిసి స్త్రీని హింసకి గురిచేయటం ఎంత దారుణమో చిత్రితమైంది. మగవాడి మారుమనువు భార్య బతుకు మీద సమ్మెట దెబ్బ. ఇదొక గచ్చపొద

లాంటి సమస్య. అందునా పిల్లల పంపకం, పెంపకం ఇమిడి వున్నప్పుడు మరీ జటిలమవుతుందా సమస్య. అందువల్లనే మనుషులతో పాటు పశువులన్నీ అదే పరిస్థితిలో నిలిపి, పరిష్కారం వైపు అడుగు వేశాడు రచయిత. కర్రావూ, కోడెదూడూ నిజానికి ఇవే సమస్య ముడిని విప్పినవి. ఈ సమాంతరకథా రేఖ శతాబ్దాల చరిత్ర, సాహిత్యం, సంప్రదాయం సమాజనియమం ద్వారా పరిచితమైవుంది. ఈ సామ్యాన్ని పట్టుకుని తెలివిగా కథ నడిపారు దయానంద్.

కథాశిల్పాన్నత్యం ఇదిగో ఇక్కడ వుంది - అని చూపటం కష్టమైన విషయం. అయితే ఈ కథకి ఇరుసు వొకటుంది. తీర్పు చెప్పిన పెద్ద మనుషుల కొంచెపు బుద్ధి, కల్లు కమ్ముడుపోయే నీచత్వం, సూరయ్యతో లాలూచీ పడి, తల్లి కొడుకునీ, ఆవుదూడనీ విడగొట్టే తేలికతనం - వీటన్నిటినీ అతిస్వల్ప వ్యవధిలో, అతి తక్కువ మాటలతో తెరపైకి తెచ్చి గోయిందు నిర్ణయానికి చోదకశక్తిగా మార్చటం అనేది కథకి కీలకమైంది. దీని నిర్వహణని చాచకత్వంతో, జయప్రదంగా సాధించారు దయానంద్. కథనంలో సూటిదనం ఈ కథ గొప్పతనానికి పెట్టిన మెరుగు! గ్రామీణుల స్వభావాలూ, మనస్తత్వం, జీవన విధానాలూ, ఆచార వ్యవహారాలూ, ఇవన్నీ కథానేపథ్యంగా అల్లుకుపోయి కథని సహజసుందరం చేశాయి.

శైలికి సంబంధించి చిన్న ఉదాహరణ ఇవ్వవలసి ఉంది. చూడండి. 'చివరిసారిగా కొడుక్కి పాలిచ్చింది. వాడి ఒళ్లంతా తనివితీరా తడిమింది. ఏడుస్తూనే వాడ్ని ముద్దులతో ముంచెత్తింది. ఆమె ఎందుకేడుస్తుందీ అర్థంకాక పసివాడు, వాడూ ఏడుస్తున్నాడు. వాడ్ని లోనికి ఈడ్చుకెల్లేడు సూరయ్య.'

ఈ వాక్యాలు చదివితే కథావస్తువుకి తుష్టి, పుష్టి ఎలా వస్తాయో అర్థమవుతుంది. ఐదే ఐదు వాక్యాల్లో పాత్రల స్వభావం, అంతరంగ వేదన, సన్నివేశం, సందర్భశుద్ధి, వాతావరణం - ఇవన్నీ ఎంతో ఆర్థంగా వచ్చేసినై. పై వాక్యంలో పసివాడు అన్నచోట లిప్తకాలం ఆపి, వెంటనే వాడూ చదువుకోండి. అప్పుడు గుండె తడి కంటి చెమ్మగా మారుతుంది. ఇదీ శిల్పమంటే! దయానంద్ కి నా ఆత్మీయకరచాలనమ్. కథంతా పరచుకున్న సంవిధానాన్ని విశ్లేషించటం వేరే వ్యాసం అవుతుంది.

కథారచనలోని మెలకువలూ, ఆరోగ్యకరమైన ఆలోచనలూ పుష్కలంగా వున్న దయానంద్ కి కథాభినందనలు!!

“మనిషి”కి చెప్పవలసిన ఎన్నో విషయాల్లో కొన్ని చెప్పిన మంచి కథలు

సామాజికజీవిగా మనిషి ఉనికి, మనుగడ, బాహ్యవర్తన, పరిస్థితుల ప్రభావం, సమస్యల వలయంలో చిక్కులాట, ఇవ్వన్నీ నాణేనికి ఒకవైపు. మనోవల్మీకంలో పెరిగే మనిషి అంతరాంతర సంవేదన, వ్యథ, ఆనంద విషాదాల అనుభవం, అనుభూతి, ఇవ్వన్నీ నాణేనికి రెండో వైపు. బొమ్మని చూపుతూ కథలే కథలు. కొల్లలు కొల్లలు. అనంత వైవిధ్యం. వీటిలో అంతోయింతో రెండో పార్శ్వపు తాకిడి వుంటుంది. అయితే రెండో వైపుని ప్రధానాంశంగా స్వీకరించి, మనిషి ఆలోచన, అంతర్జ్ఞాన, అంతరంగహోష, వీటిని పట్టుకుని కదల్చి బలంగా కథగా మలచటం కొంచెం కష్టమైన పనే. కొన్ని కథల్లో ఈ తరహా వస్తుస్పృహ గాఢంగా వుంటుంది. ఆయా కథా రచయితలు చాలా శ్రమించి, యోచించి, సవేదనాత్మకమైన కథల్ని సృష్టిస్తారు. ఈ ప్రయత్నంలో సాఫల్యం పొందిన కొందరు రచయితల్ని వారి కథల ద్వారా పలకరిద్దాం.

1. ఎడారి పూలు : శ్రీనివాస్ అల్లాడి : పొట్ట కూటి కోసం దుబాయ్ చేరిన నలుగురు అక్కడే మిశ్రులైనారు. కథకుడు (నేను) రాజేశం, వేణు, సులేమాన్. అందరూ తమ వారి కోసం గుండెల్లో దిగుళ్లు, కన్నీళ్లు కూడబెట్టుకుంటూ బతికేవాళ్లు. జ్ఞాపకాలే కలలు వారికి. కథకుడు ఇండియా వెళ్తుంటే తమ వాళ్లకి పార్కిళ్లు, ఉత్తరాలు.... “అందరి ముఖాల్లోనూ సుస్పృష్టమైన భావన. తమ వాళ్లను చూడడానికి పలకరించడానికి తనలో పరకాయప్రవేశం చేస్తున్న ఫీలింగ్”. రాజేశం ఒక పార్కిల్తో వచ్చాడు. “భార్య పిల్లలకు దూరమై అతనే కోల్పోతున్నాడో... సవివరంగా రాసివుండా అన్నంత దీనంగా వుండతని ముఖం.” భార్యకీ, తల్లిదండ్రులకీ పరామర్శ మాటలూ, కోరుట్ల హాస్టల్లో వుంటున్న కొడుక్కీ... కాతురికీ చాక్లెట్లూ, డ్రెస్సులూ పంపిస్తాడు. కథకుడు ఇండియా వచ్చి వాళ్ళని చూసి హాస్టల్లో పిల్లల్ని కలుసుకుంటాడు. ఆ చిన్న పిల్లలిద్దర్నీ అమ్మ నాన్న గురించి అడిగితే “నాన్న దుబాయ్లో వున్నాడని చెప్పి, అమ్మంటే ఆమె అని ఆయాని చూపుతారు” గుండెలు చిక్కుపట్టే సన్నివేశం. బాల్యంలోనే తల్లిని కోల్పోయిన కథకుడిలో భావోద్వేగత, సంఘర్షణ. ఇంటికీ వచ్చాడే గానీ ఏదో వెలితి.... తెలియని అశాంతి, అస్తిమితం. అంతకు

ముందు ఎప్పుడొచ్చినా ఇలా ఫీలవలేదు. కానీ ఈ సారి.... “సజ్జ పైన తెచ్చిన సూట్ కేస్ లోంచి పాము బుస వినిపిస్తున్నట్టనిపించింది. నా వీసా, పాస్ పోర్ట్, రిటర్న్ షేట్ టికెట్ అన్నీ అందులోనే ఉన్నాయి. భయంతో ఒళ్లంతా చెమట పట్టింది!” అంటూ ముగిసింది కథ! “వెళ్ళింది బతుకు తెరువు కోసమే అయినా, సుదూర తీరాల్లోకి వెళ్ళి పొందుతున్న దాని కన్నా ఇక్కడ కోల్పోతున్నది ఎంత విలువైనదో తెలిసొచ్చిందా క్షణాన్న. అనుబంధాన్ని, అనుభూతుల్ని అన్నింటినీ అనివార్యంగా దామినేట్ చేస్తున్న డబ్బు విశ్వరూపమూ తెలిసొచ్చింది అనుకుంటాడు”. ఈ కథ శ్రీనివాస్ అల్లాడి మొదటి కథ అంటే ఆశ్చర్యం వేసింది. వస్తువులో నవ్యత్వం అలా వుంచి, శిల్పంలో, శైలిలో, పాత్రల అంతరంగం ఘోషని, భాషనీ చాలా పటిష్టంగా విశిష్టంగా ధ్వనింపజేసిన తీరు మనల్ని ముగ్ధుల్ని చేస్తుంది.

2. దోస్తాన : పరిగొండ కాంతారావు : కులాల ప్రసక్తి లేకుండా ఇద్దరు మనుషులు ఎంత గాఢంగా పరస్పరం స్నేహం చేయగలరో ఈ కథలో చిత్రించారు రచయిత. ఆర్థికంగా రాజన్న, రాములయ్య. ఇద్దరూ పేద వాళ్లే, ఇద్దరూ వెనకబడ్డవాళ్ళే. కానీ “సర్కారు నిన్ను వెనకబడ్డోడన్నది. నేను ముందట బడ్డోన్ని అన్నది. ఈ రోజు నువ్వు నాకన్న మంచి గున్నవు. అయినా కూడా నా కొడుకు ముందు బడ్డోడు. నీ బిడ్డలు వెనక బడ్డోళ్ళు అయితరు. ఇది సర్కారు మతలబు. లోకం మతలబు. మనకు ఈ బురద అంటలే. మన పిల్లలకూ అంటోద్దు” అంటూ విషయాన్ని వివరిస్తాడు రాములయ్య. కులాలు వేరైనా మనసులు ఒక్కటిగా మసలగలిగిన మంచి స్నేహితుల కథ - ‘దోస్తాన’. స్వచ్ఛమైన తెలంగాణ మాండలికం కథకి వన్నె తెచ్చింది.

కాంతారావు స్వతహాగా కవి. భావస్ఫూర్తకంగా వ్యంగ్యోక్తి మయంగా కవిత్వం చెప్పిన ఉత్తమకవి. ఆరేడు కవితాసంపుటాలు పండించిన లబ్ధ ప్రతిష్ఠుడు. కథలో వ్యంగ్యాన్నీ, హాస్యాన్నీ కలగలిపి ఎంతటి సీరియస్ అంశాన్నయినా పదునుగా పఠితకి అందించగల నేర్పు కాంతారావు గారికుంది. “జారిపోతున్న నిక్కరు మీదకి గుంజుకుంట తూర్పు కొనకున్న కల్లు డీపునుంచి పడమటి కొనకున్న నర్సయ్య పంతులింటికి ఉరుకుతుండు. ఎందుకు? రాములును కల్లులే!” ఇలా సాగుతుంది శైలి. ‘దోస్తాన’ కథలో స్నేహం బంధం ఒక్కటే లేదు. నిజానికి రిజర్వేషన్లు, అర్హత లేక వెనుకబడినతనమూ - ప్రభుత్వ నిబంధనలు అనే సామాజిక సమస్యలున్నాయి. అయితే ఆ సమస్య బాగోగులూ, తత్సంబంధమైన ఆవేశకావేషాలూ - ఇవి కథా వస్తువు పరిధి మీద

కనబడుతున్నా, ఇతివృత్తం తద్భిన్నమైన మానవీయవిలువల ఇరుసు మీద తిరిగింది. అందువలన 'దోస్తాన' కథ కొక విలక్షణత, ప్రత్యేకత లభించాయి. కథలో నర్సయ్య పంతులు (అంటే రాములు తండ్రి) భార్య మరణం, ఆ తరువాత అక్క మరణం, రెండు విషాదసంఘటనల్ని రచయిత ఎంతో ఆర్థంగా చిత్రించారు.

3. చూపుడు వేలు : డా॥ తంగిరాల మీరాసుబ్రహ్మణ్యం : భారతమ్మ - కొడుకు ఇంటికి వచ్చింది. ఆ యింట్లో కనిపిస్తున్న చాలా వస్తువులూ, పదార్థాలూ (నెమిలి బొమ్మలు, ప్లాస్టిక్ చాపలు పేలాలు, వడియాలు....!) కోడలు శిరీషని అడిగి తీసుకుపోతుంది. అత్త ఆశపోతుతనానికి కోడలు చిరాకు పడుతుంది. శిరీష తన కొడుకు ఇంటికి బెంగళూరు వచ్చింది. ఆ యింట్లో చాలా వస్తువులు ఆకర్షణీయంగా వుంటాయి. కార్పెట్స్, డోర్ మేట్స్, కర్టెన్స్ వంటి వాటిని తాను తీసుకుపోవటానికి అడుతుతూ వుంటుంది కోడలు నందితను. శిరీష ఆశపోతుతనాన్ని గురించి ఇంటి పనిమనిషికి చెప్పంటే విన్నది శిరీష. చూపుడు వేలు గుర్తుకొచ్చింది! తన అత్త ప్రవర్తనకి తానెలా చిరాకుపడిందో తన కోడలూ అలాగే తన ప్రవర్తనని నిరసిస్తుందనే జ్ఞానం కలిగింది! కథని సంఘటనల మాలగా చెప్పేశారు రచయిత్రి. పాత్రల్ని, కథాంశాన్ని, నేపథ్యాన్నీ, వాతావరణాన్నీ పరిసరాల్ని అన్నింటినీ కథకు అవసరమైనంత నిండుగా పుష్టిగా ఎదగనివ్వాలి. అయితే ఒక సందేశం కల వస్తువుని చిన్న కథానికగా మలచారు రచయిత్రి కనుక ఆమె ఎన్నుకున్న 'కేన్వాస్' అలాంటిది. డా॥ మీరాసుబ్రహ్మణ్యం విలక్షణమైన కథాంశాల్ని పరితలకు అందించటంలో సిద్ధహస్తులు. 'చూపుడు వేలు' కథలో ఒకే ప్రశ్నని భిన్నమైన కోణాల్లో అత్తా కోడళ్ల మీద ఫోకస్ చేశారు. ఇద్దరి 'గ్రీడినెస్' ఒకటే అనేది సారాంశం!

“చిన్న కథ అంటే మూర్తిమంతాన్ని పట్టికాదు పరిగణన - ఆత్మను బట్టి” అన్నారు శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు. కథాత్మలో అటు వస్తునవత్వం, ఇటు శైలి సౌభాగ్యం, శిల్ప విన్నాణం ప్రాణం పోసుకోవాలి. అప్పుడు కథ చదువరిని కదిలిస్తుంది. ఆలోచన ప్రేరకమవుతుంది. ఆచరణాదర్శకమవుతుంది. కథలో ఎక్కడ Spark వున్నా, ఆ మెరపునీ, తరకనీ హర్షించి ఆస్వాదించటం సాహిత్య విజ్ఞతలో ఒక భాగం కదా. అలాంటి విజ్ఞతని ప్రోది చేస్తున్న ఈ నాటి కథకులకు జేజేలు!

చాలా పెద్ద వర్షం కురిపించే చిరుమేఘం రమణజీవి కథ : 'చివరిమనిషి'

నొచ్చుకొనే కథలు సరే. మనసు నొచ్చుకొనే కథల గురించీ చెప్పవచ్చు కదా. ఇదీ కొందరి ప్రశ్న. జవాబు అవును. చెప్పవచ్చు. అయితే అవి ఎలా వుండాలి. కవిః క్రాంతిదర్శి, సర్వదృక్ అంటారు. మరి క్రాంతిని దర్శించగలిగితే కథకుడికి యీ సూక్తి వర్తిస్తుంది. అప్పుడా కథ మనసుని ఎలా నొప్పిస్తుంది? లాజిక్కేమీ లేదు. క్రాంతి దర్శనం చేయించటానికి ముందుగా రచయిత పాఠకుని మనసుని నొప్పించి, ఒక కుదపుకు దాన్ని లోను చేసి, కొన్ని భావనల క్షాళన చేస్తాడు. ఇదీ రహస్యం.

అలా చేయాలంటే రెండూ గొప్ప బాలాలు కావాలి రచయితకి. ఒకటి : ముందు భవిష్యద్దర్శనం చేయగలగటం. రెండు : దాన్ని చూపటానికి తగిన నేపథ్యం, వస్తువు, సంవిధానం సమకూర్చుకోగలిగిన సత్తా వుండటం.

ఈ రెండు బలాల్ని ఒక్క కలంలోకి సాధించుకున్న కథకుడు రమణ జీవి. మానవ సమాజపు చరమ దశని వూహించటం-ఓహో- ఒక అద్భుతమైన భావకాశ చిత్రం. ఈ దశలోని చివరిమనిషి ఉనికి, నిలకడా (బాహ్యంగా), సంఘర్షణ, సంవేదనా (అంతరికంగా) రెంటినీ పట్టి ఒక సినిమాని మనకు చూపెట్టాడు కథకుడు. కథ పేరు చివరి మనిషి.

పిల్లలు ఆడుకుంటున్నారు. బాల్ గోడదాటి రోడ్ మీద పడింది. వచ్చిపోయే వారందరినీ 'అంకుల్ బాల్' 'అంకుల్ బాల్' అని అడుగుతున్నారు వాళ్ళు గోడ మీద కూర్చుని ఎవ్వరూ ఇవ్వడం లేదు. ఎందుకివ్వరు? పట్టుదల ఇంకా చిక్కబడింది. వాళ్ల మనసుల్లోంచి చర్మంలోకి ఏదో పాకుతున్నట్టు అనిపించింది. అది చర్మాన్ని దాటి విస్తరించేలా వుంది! పిల్లలు ఎవరో స్టాచ్యూ చెప్పినట్టు కదలకుండా నిల్చుండిపోయారు. మాడిపోతున్న పిల్లల్లోంచి ఎండమావుల్లా అలలు అలలుగా కదులుతూ ఆవిరిలాంటిది ప్రపంచమంతటా విస్తరించటం ప్రారంభించింది కాంతివేగంతో. ఇక్కడమొదటి దృశ్యాన్ని ప్రీజ్ చేస్తాడు కథకుడు. నేపథ్యం వచ్చింది. ఏం చెప్తాడు? ఉత్కంఠ ఊపిరిని బిగించింది. ప్రపంచమంతా సమ్ వైరల్ ఇన్ ఫెక్షన్ ప్రాబలిటీ నగరాన్ని ఏదో కబళిస్తున్నట్టుంది. ఆ నగరం

వాషింగ్టన్! సరే. ఏం జరిగిందసలు? ఏదో మనిషి స్పెర్మ్ మీద దాడి చేసింది! ఇక కొత్తగా మనుషులు ఈ భూమ్మీద పుట్టరు. ఇప్పుడు గర్భవతులుగా వున్న స్త్రీలే చిట్టచివరి తల్లులు. వాళ్ళకు పుట్టే పిల్లలే చిట్టచివరి మానవులు! తేలిపోయింది. బుర్రతిరిగిపోతోందా? గుండెలవిసిపోతున్నాయా? ఇది రెండో దృశ్యం.

ఈ విచిత్రమైన జబ్బుకు ఎయిర్స్ అని నామకరణం చేశారు. అక్కణ్ణుంచీ ప్రపంచంలోని దేశాల్లో కొన్ని కొన్ని చోట్ల సంక్షోభం. దృశ్యం తర్వాత దృశ్యంగా చిత్రీకరించడం జరిగింది. చివరి మనిషి క్రేవిన్ నగరంలో కప్రిన్ అనే వాడు. అస్తిత్వవాదానికి మూలమైన బెర్గ్సన్ ఫిలాసఫీలో కడకు మనిషి 'nothingness' లోకి కూరుకుపోవటాన్నే చెప్తాడు. అదే ఇక్కడికి కళాత్మకంగా కథాత్మకంగా అద్భుతమైన అపూర్వమైన శైలీశిల్పవిన్యాసంతో తెచ్చి మనముందుంచాడు రమణజీవి. చివరికి కుప్రిన్ ఇక మళ్ళీ లేవలేదు. ఆ చివరి మనిషి (చని)పోయాడు. భవిష్యద్వీక్షణం అయిపోయింది.

ప్రస్తుతానికి రండి. చివరి దృశ్యం కథ మళ్ళీ మొదటికొచ్చింది. గోడమీది పిల్లల్లో కదలికలు! వాళ్ళని ఎయిర్స్ గానీ కాలంగానీ తాకలేదు... కిందికి దూకారు. దుమ్ములో కూరుకుపోయి తొంభైనాలుగేళ్ళుగా పిల్లల స్పర్శకోసం ఎదురుచూస్తున్న బంతికేసి అడుగువేశారు. కనీసం ఈసారన్నా దయాపూరితమైన మానవజాతి ఉద్భవిస్తుందని ఆశిద్దాం!! ఇదీ ముగింపు.

కృపారహితమైన బతుకు రసహీనమౌతుంది. మనిషికి మనిషి లక్షణలే వుండాలి. కావాలి. లేకపోతే సమస్త అభ్యుదయం, సర్వనాగరికతా భ్రష్టుపట్టిపోతాయి. చివరిమనిషి మొదటి సందేశం ఆ వ్యధాభరిత చిత్రాన్ని సృష్టించుకోకండ్రా పశుప్రవర్తకులారా అనే హెచ్చరికనిస్తున్నాడు రచయిత. చిన్నపిల్లలు కేవలం జ్ఞాపకాలకే పరిమితమై పోతే? దుర్భరమవుతుంది బతుకు!

కథ వ్రాయడంలోని కష్టం కథకుడికి తెలుసు. కానీ, ఇట్లాంటి కథ వ్రాయడంలోని కష్టం పరితకూ అవగతమవుతుంది చివరిమనిషి చదివితే!

కథాశిల్పం అంటే ఏమిటి అని చాలామంది కథకులు (ఇతర విమర్శకులు చాలామంది గదమాయిస్తుంటే) అర్థంకాక చాలామంది చీకట్లో కొట్టుమిట్టాడుతూ ఉంటారు. అలాంటి వారు అవశ్యం ఈ కథని ఏకాంతంలో అంతర్వేత్రంతో విశ్లేషించుకుంటూ చదువుకుంటే, వాక్యం వాక్యంలో అక్షరాల్ని చెక్కటం తెలుస్తుంది. మొత్తం కథా డ్రెక్చర్ లో వస్తువుని ఎలా అమర్చాలో తెలుస్తుంది. కారణజన్ములు అని

కొంతమంది ఉంటారంటారు. ఈ కథకుడెవరో నాకెరికలేదు. పేరు కూడా కలం పేరో అసలు పేరో కూడా తెలియదు. కానీ ఇలాంటి కథా సృష్టి కోసం కలం చేపట్టిన కారణజన్మునిగా నేను భావిస్తున్నా నీ రచయితని. తెలుగుకథకు క్వాలిటీని కూర్చిన మహారచయితలు ఎందరో వున్నారు. అది మన అదృష్టం. అయితే ఈ చివరి మనిషి కథ క్వాలిటీకి క్వాలిటీని ప్రోది చేసిన రచన!

‘ట్రాఫిక్ ప్రక్కకి పోర్లి స్తంభించిపోయింది! పొర్లటం, స్తంభించిపోవటం’ పట్టుదల ఇంకా చిక్కపడిందిట. రమణజీవి శైలిలో పీడకల నిట్టూరుస్తుంది. ఆకుపచ్చటి కొలనులా చల్లటి లాన్ చదువరిని సేదదీర్చుకొమ్మంటుంది. ఇలా.. ఇలా.. చదవండి.

తెలుగు సినిమా వారు కథలు దొరక్క అవస్థపడుతూ వుంటారని వింటున్నాం కదా. ఈ రచయిత లాంటి వారిచేత కథ, స్క్రీన్ ప్లే కూడా రాయించుకోకూడదూ! చిన్న కథలో అశేష విశేషాల్నీ సశేషం చేస్తూ (!) మనల్ని ముగ్ధుల్ని చేశారు రమణజీవి. పసిడికి ఒరిపిడి పెట్టినట్లు సాగిన గొప్ప కథ చివరి మనిషి! రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ అంటాడు అన్ని భావనలకీ అక్షరరూపం ఇవ్వలేమని! ఆ అభిప్రాయం అక్షర సత్యం అనాల్సిందే-ఈ కథ చదివితే!

‘మార్పు’ ఒక భౌతిక వాస్తవం, ఒక ఆచరణావకాశం!

వేణుగోపాల్ ‘పుత్రధర్మం’, బాలం వెంకట్రావు ‘చేను-చేప’

మన జీవితమూ, ఒక కళాప్రక్రియ - ఈ రెంటిని గురించి ఆలోచించినప్పుడు ఈ రెంటికీ "there is no pattern of any kind" అనే భౌతిక వాస్తవం కనిపిస్తుంది. తెలుగు కథానందర్థంలోనూ ఈ వాస్తవం ద్యోతకమవుతూ వున్నది. ‘నీ జీవితాన్ని నీకిష్టమైనట్లు నువ్వే మార్చుకోగలవు’ అనే సూక్తి ఆధారంగా మనిషి తనకు తాను ఎలా మారగలడో తెలుపుతూ కథలు చాలా వచ్చాయి. అలాగే. ఈ సూక్తిని తెలిసీ మారని మనుషుల గురించీ కథలు వచ్చాయి. కొ.కు. అంటారు. “ఒకడు బాధ్యతారహితంగా బతికి, సుఖాలలో ఓలలాడి, ఉన్నదంతా పోగొట్టుకుని, ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడనుకుందాం. వాడి కథ రాసేవాడు. ‘బతికితే అట్లా బతకాలి’ అన్నది స్ఫురించేటట్లు రాయవచ్చు. లేదా అది బతకటమే కాదన్నట్లు చెప్పవచ్చు. అని! ఏకత్వం కేవలం ఒక Concept లో వుంది భిన్నత్వం ఆ కాన్సెప్ట్ కి కట్టబెట్టే ఉడుపుల్లో వుంది. ఈవారం అలాంటి కొన్ని కథలు.

1) ఎనుగంటి వేణుగోపాల్ కథ : పుత్రధర్మం : కాన్సెప్ట్ కథలు తెలుగులో చాలాకాలం నుంచీ వస్తూనే వున్నాయి. గతంలో వేదగిరి రాంబాబు వంటివారు ‘వయసు కథలు’ వంటివి వెలువరించారు. ఇటీవల కె.వి.నరేందర్ వీటికొక పుష్టిని కూర్చుతూ, తనదైన ముద్రతో చాలా గొప్ప కథలు ప్రచురించారు. అలాగే అమ్మా నాన్నా కాన్సెప్ట్ మీద 15 కథలు రాశారు - వేణుగోపాల్. వాటిలో ఒక మంచికథ - ‘పుత్రధర్మం’!

కథ ఎత్తుగడే ఉత్కంఠతో మొదలవుతుంది. “ఏవండీ, నాకు బతకాలనుందండీ!” నలభై అయిదేళ్ళ దాంపత్యజీవితంలో భార్య భానుమతి కోరిన మొదటి కోరిక. భర్త అనంతరామయ్య - కి దుఃఖం పొంగుకొచ్చింది. వైద్యానికి రెండు లక్షలు కావాలి. ఆమె బతకవచ్చు. వీళ్ళకి ముగ్గురు కొడుకులు. ఒక్కొక్కరి దగ్గరికీ పరిగెత్తాడు తండ్రి. ముగ్గురూ ఆ మాత్రం ఇవ్వగలిగిన స్థితిలోనే వున్నారు. కానీ లొక్కంతో, చాకచక్యంతో ముగ్గురూ మొండి చెయ్యే చూపారు. నిరాశని మోసుకుని తిరిగివచ్చాడు. భానుమతమ్మకి వైద్యం జరిపించాడు. ఆమె కోరుకుంది. ఆమె మొదటిప్రశ్న ‘ఏవండీ, మన పిల్లలేరండీ’ అనేది.

ఆమె తట్టుకోలేదని కొడుకుల నిజస్వరూపం ఆమెకి చెప్పుడు భర్త. ‘అంతేకాదు, తన కిడ్నీ అమ్మి ఆమెని బ్రతికించుకున్నాడన్న నిజం కూడా భార్యకి చెప్పకుండా దాచిపెట్టాడు!’

మలుపు కాదు కానీ, కథ ముగింపులో ఒక విరుపు! ఇది కొండంత విషాదంగా చదువరి ముందు నిలుస్తుంది. ఆ విరుపే కథకి అద్భుతమైన ఆర్థత కూర్చింది. కథానికలో పాత్రచిత్రణకి సంఘటనలే కాదు. పాత్రల నడకా, మాట తీరూ కూడా దోహదం చేస్తాయి. ‘అతడు దుఃఖించెను.’ అని పదే పదే చెప్పకుండా, అతని దుఃఖాన్ని పాఠకుడు ‘ఫీల్’ అయ్యేటట్లు చెప్పాలి కథకుడు. ఇదే శిల్పరహస్యం. ఎంతో అధ్యయనశీలం, ఆలోచనా, రచనా నైపుణ్యం వుంటేకానీ ఇది సాధ్యం కాదు. వేణుగోపాల్ తన రచనలో వీటిని సాధించాడు. కథంతా తన కంఠస్వరంలో - వృద్ధుల పట్ల bias వినిపించేటట్లు కథనాన్ని నడిపారు. విచ్చిన్నమైపోతున్న మానవ సంబంధాలకి మరో ఎఫెక్టివ్ చిత్రణ - ఈ ‘పుత్రధర్మం’ కథ! ఇక్కడ మార్పు ఎదురుచుక్కగా ద్యోతకమవుతోంది. కొడుకులు మారారు. కానీ ఆ మార్పు అవాంఛనీయమైన మార్పు! పుత్రధర్మం కాని మార్పు! ఇదీ కథని తేజోరేఖని చేసిన అంశం!

2) బాలం వెంకట్రావు కథ : ‘చేను - చేప’ : అప్పలాజు పదెకరాల కొబ్బరితోట యజమాని. వ్యాపారలాభకాంక్షతో బొండాల్ని హైదరాబాద్ ఎగుమతి మొదలెట్టాడు. లక్షలార్జించాడు. ఆ తర్వాత, ఆ భూమిని చేపలు, రొయ్యల చెరువులుగా మార్చాడు. జోడుగుర్రాల్లా వాణిజ్యపు పంటలతో డెబ్బై ఎకరాలార్జించాడు. ఎదిగిపోయాడు! మండువేసవి వడగాడ్పు. చేపల చెరువు దగ్గర వున్నాడు అప్పలాజు. కనుచూపు మేర చెట్టూ నీడా లేవు. చల్లదనం లేదు. అగ్నిగుండంలా వుంది నేల. చావు తప్పి కన్నులొట్టపోయి ఇంట్లో పడ్డాడు! వర్షకాలం వచ్చింది. వరదలు. ఏళ్ళూ వూళ్ళూ కలిసి పోతున్నాయి. ఉపద్రవం ముంచెత్తుతోంది. కుండపోతగా వర్షం, చచ్చి చెడి తన చెరువుల దగ్గరికొస్తే - జలప్రవాహం, చెరువు లెక్కడ? చేపలన్నీ నీటిపాలైపోయినై. గుండె చెరువయింది! హఠాత్తుగా వరద ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోయాడు. చెట్టు తగిలింది. కొమ్మ దొరికింది. బతికాడు! జ్ఞానోదయమైంది! అంతా తెరిపిన పడిన తర్వాత, మళ్ళీ చేలో కొబ్బరిమొక్కలు నాటించాడు. ఇప్పుడు అప్పలాజు మొక్కలు నాటండి, మొక్కలు నాటించండి అని కనిపించిన వారికల్లా చెప్తున్నాడు. మళ్ళీ కొబ్బరిచెట్లన్నీ నిండు కాయలతో కళకళలాడుతున్నాయి!

అప్పలాజు జీవితప్రస్థానం లోని ఒడుదుడుకుల్ని వెంకట్రావు గారు చక్కటి నెరేషన్ తో చిత్రించారు. శిల్పపరంగా - అనగనగా విధానంలో కథ సాగింది. సామాజికంగా అటు రొయ్యల చెరువుల పట్ల వ్యామోహం, ఇటు పర్యావరణం పట్ల నిర్లక్ష్యధోరణి - ఈ వ్యామోహాల, ధోరణుల పర్యవసానం - చక్కగా ప్రతిబింబించారు కథకుడు. ఈ కథలో 'మార్పు' అనేది ఒక ప్రగమంగా సాగే వాస్తవం అన్న సత్యావిష్కరణం జరిగింది. అప్పలాజు ధనాశతో మారేడు. ఫలితాలు అనుభవించి మళ్లీ వాంఛనీయమైన ప్రాపంచిక చింతనతో మారాడు. కథకొక వాతావరణాన్నీ, నేపథ్యాన్నీ కూర్చుటంలో రచయిత తన కథా రచనానుభవాన్ని ధ్వనింపజేశారు.

తన Heaven and Hell లో ఆల్డస్ హక్స్లీ అంటాడు. "Our mind still has its darkest Africas and Amazonian bases" అని! ఈ కథల్లోని మనుషుల్ని నిశితంగా పరిశీలిస్తే ఇది నిజమనిపిస్తుంది.

'పుత్రధర్మం' లో కొడుకులు, 'చేను - చేప'లో అప్పలాజు మొదటి అవతారం - సామూహికంగా వీరి పేరు 'నలుపు!' వీరి చిత్తస్వరూపం హక్స్లీ వాక్యంలో ప్రతిబింబిస్తోంది. ఈ నలుపుకి రెండోవైపు మనిషి ఛాయని చూపేటప్పుడు, కథకులు వాస్తవికతతో పాటు ఒకింత కారుణ్యాన్నీ, రవంత కాల్పనికతనీ కూడా జోడించగలిగారు. అందువల్లనే కథావస్తుపరంగా ఈ కథలు మంచి కథలైనాయి. వ్యక్తుల బాహ్య- అంతరంగ జీవితాల మధ్య ఘర్షణని చక్కగా విశ్లేషించి చిత్రించారు కథకులు. ఇద్దరికీ జీవన వైరుధ్యాల్ని చిత్రించాలనే ఆర్తి వుంది. ఇద్దరూ మానవీయ విలువల పట్ల స్పందనాశీలురు. కథారచన పట్ల ఆరాధనా భావం వుంది. రచనల్లో ఒక వినూత్నతనీ, విలక్షణతనీ ఆశిస్తున్న ఈ రచయితలిద్దరూ సాహితీలోకానికి సుపరిచితులు. ఇద్దరికీ కథాభినందనలు!

భావనచుట్టూ అల్లుకున్న కథలు- స్త్రీ స్వస్వరూప నివేదనే కథనం!

1. గంటిభానుమతి కథ 'జీవన పోరాటం'

2. శైలజామిత్ర కథ 'నాన్న మంచం'

కథానిక అనే పేరుని పునరుద్ధరించి, చిన్న కథను కథానిక అని వ్యవహరించటం ప్రక్రియాపరంగా సబబుగా ఉంటుందని సూచించిన పెద్దలు, ప్రముఖ సాహితీవేత్త ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు. వారు కథానికా ప్రయోజనాన్ని వింగడిస్తూ, స్థూలంగా మూడు అంశాల్ని ముచ్చటించారు. సామాజిక స్థితిగతుల చిత్రణ, వ్యవస్థల విచ్ఛిత్తి, శిల్పవైచిత్రి. కథానిక మనిషి జీవితానికి దగ్గరగా వస్తున్న కొద్దీ, రచయితలు కథ పట్ల ఆరాధనాభావంతో కథానికా రచన సాగిస్తున్న కొద్దీ, ఈప్రయోజనాలు సాధించబడుతూ, కథానికావికాసం చైతన్యవంతమవుతూ వస్తోంది. సంఘటన చుట్టూ కథనల్లుకుని జీనవ వైచిత్రినీ, మనిషి చిత్తవృత్తిని, క్షుప్తతతో, శిల్పసమన్వితంగా కథాత్మకం చేస్తున్న మంచి రచయితలు ఎందరో ఉన్నారు కథానికా సాహితీక్షేత్రంలో అలాంటి ఇర్వరి పరిచయం, వారి కథల పరామర్శ చేసుకుందాం.

1. గంటి భానుమతి-'జీవన పోరాటం': ఇటీవలి తెలుగు కథాపాఠకులకు సుపరిచితురాలు భానుమతిగారు. విస్తృతంగా కథలు రాస్తున్నారామె. మనుషుల మధ్య మమతాసురాగాల ఆవశ్యకత, మానవ సంబంధాల్ని మెరుగు పరిచే నిర్ణయాల అవసరం. మనిషితనం మీద మమకారాన్ని పోషించవలసిన అవసరం - ఇవన్నీ ఎంతో సున్నితంగా, కథాత్మకంగా ధ్వనిస్తాయి వీరి కథల్లో. ఇతివృత్తానికి తగిన నేపథ్యం ఎన్నిక వీరి ప్రత్యేకత. అమెరికా నేపథ్యం (అంటే ఇక్కడి వాళ్లక్కడికి పోవటం, లేక అక్కడి వారిక్కడికి రావటం. వారి వారి జీవనశైలిలో వైరుధ్యాలు, మనస్తత్వాల్లో విభిన్నత్వం ఇలాంటివి) కథలూ చాలా రాశారు. భానుమతి గారి కథల్లో 'జీవనపోరాటం' అని ఒక చాలా మంచి కథ ఉంది. అదే పేరుతో సంపుటినీ వెలువరించారు.

“నాకు చెందిన నా జీవితాన్ని దాని అదృష్టాన్నీ అడిట్ చేస్తే మిగిలేది ఏమిటి? ఆత్మగౌరవం పోతున్న వర్తమానం” అంటూ ఎంతో భావస్ఫూర్తకమైన ఎత్తుగడతో

ఆరంభమవుతుందీ కథ. అటు వస్తువూ, ఇటు కథన విధానమూ చదువరిలో ఉత్సుకతని ప్రేరేచి, కథ పట్ల ఉత్సాహాన్ని కలిగిస్తాయి. తరాల అంతరాలు, వృద్ధులపట్ల ఈ తరం వారి నిరాదరణ - ఇవన్నీ చాలా కథలు చెప్పాయి మనకు. అయితే భానుమతి గారి కథ ఈ ఇతివృత్తానికి కొత్త ద్వారాలు పెట్టింది. తన వారందరూ ఆమె (వృద్ధస్త్రీ) పట్ల నిరాదరణ చూపారు. సరే. అయితే, ఆమె వారందరికీ జీవితాన్ని గురించి కొన్ని మౌలికాంశాల్ని చెప్తుంది. 'వార్ధక్యాన్ని శాపం చేస్తున్న సమస్యని కొడుక్కీ, కోడలికీ విశ్లేషించి చూపుతుంది. నైతికవిలువలు లేని మనిషి పశువుతో సమానం. ఆ స్థితికి చేరుకోకముందే మేలుకోండి అనుబంధాల విలువ తెలవకపోతే అంత కన్నా విషాదం మరొకటి ఉండదు. జీవితం చాలా చిన్నది. దాన్ని మనం ఓ వరంగా అనుకోవాలి. కుటుంబం అంటే పిల్లలతో పాటు తల్లిదండ్రులు కూడా ఇదీ సందేశం. ఈ నాటిసంక్లిష్ట ఆర్థిక సంబంధాల నడుమ మానవీయవిలువల పరిరక్షణ ఆవశ్యకతని ఎత్తిచూపారు భానుమతిగారు. "చిక్కుపడుతున్న చీకటికి ఆవల మందార మొగ్గలాంటి ఉదయం ఉందని తెలుసు. అందులో గణపతీ, సునందల మార్పు ఉంటుందనీ నాకు నమ్మకం" అనే ఆ తల్లి ఆశాభావంతో కథ ముగుస్తుంది. గణపతి ఆమె కొడుకు, సునంద కోడలు!

ఒక సామాజిక సమస్యని చర్చకు పెట్టే సంఘటన, సన్నివేశం కల్పించి కథ చెప్పటం, ఆ కథలో ఆ సమస్య పూర్వాపరాల్ని విశ్లేషణాత్మకంగా చర్చించటం మనం ఆనాటి కొందరు గొప్ప కథకుల్లోని కొన్ని కథల్లో చూశాం. ఉదాహరణకి బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్. ఇలా ఆ పద్ధతిని గుర్తుచేసిన భానుమతిగారి మంచి కథ 'జీవనపోరాటం' ఆత్మవేదన విధానంలో సాగి, ఆలోచనాప్రేరకం అయింది కథనం. మంచి కథని అందించిన భానుమతిగారికి అభినందనలు.

2. శైలజామిత్ర-‘నాన్నమంచం’: ఐదారు కవితా సంపుటాలు, ఆరు నవలలు, పదిహేను - ఇరవై వ్యాసాలు వెలువరించి 'తరంగాలు' పేర కథాసంపుటిని ప్రచురించారు. 'సాహిత్యశ్రీ'. 'సాహితీ యువరత్న', శ్రీమతి శైలజామిత్ర. వివిధ ప్రక్రియల్లో బహుముఖీన ప్రతిభకు గుర్తింపుగా అనేక అవార్డులూ, రివార్డులూ పొందారు. ఆకాశవాణిలో స్వీయకవితలు, సంగీతం, గానం వంటి కార్యక్రమాల్లోనూ పాల్గొన్నారు.

'తరంగాలు' కథా సంపుటిలోని ఒక మంచి కథ 'నాన్నమంచం'. మానవ స్వభావాల్ని వింగడించుకుంటూ పోతుంటే, పొరలు పొరలుగా ఆ చిత్తవృత్తుల్లోని వైచిత్రీ, వైరుధ్యం అర్థమవుతూ వుంటాయి. మానవసంబంధాల్లో అత్యంత సంక్లిష్టమైనది స్త్రీ

పురుష సంబంధం. స్త్రీని కేంద్రకంగా చూసి ఆమె కుటుంబవలయంలో తిరుగుతూ నిర్వహించే భాద్యతల్ని, అనుభవించే బాధావ్యధల్ని, మానసిక సంఘర్షణనీ ఆలోచన చేస్తుంటే బుర్రగిరికీలు తిరుగుతుంది. అదిగో అలాంటి తీవ్రమైన ఆలోచనాప్రేరకమైన కథానిక 'నాన్నమంచం'. ఒక స్త్రీ వైయక్తికమైన సంవేదనని సాధారణీకరణం చేసి చూసుకుంటే, సమస్య మూలాలు, ఆ మూలాలకి ఆధారభూతమైన శక్తులు బయట పడుతూ ఉంటాయి. ఈ కథలో రమ గృహిణి. స్త్రీగా ఆమె ఎదుర్కొన్న వ్యధలు, 'బిడ్డల నుండి సంజాయిషీ, భర్త నుండి అజమాయిషీ, సమాజం నుండి సంఘర్షణ.' ఇవన్నీ ఆమెను ఆమెగా బ్రతకనియ్యవు. చావనియ్యవు. ఇది అంతరంగఘోష, ఈ ఘోషను ఆమె తన నాన్న వదిలివెళ్లిన మంచానికి వెళ్లబోసుకుంటుంది. ఆమెని నిరంతరం అంటిపెట్టుకునే ఆ మంచం, ఆమెకి ఆదరణని ఇస్తుంది. తృప్తినిస్తుంది. కన్నీళ్ళను భరిస్తుంది. 'తృప్తికి భాష లేదు. భావం లేదు. నన్ను నన్నుగా ప్రేమించే మనసు తప్ప' అంటూ ముగుస్తుందీ చిన్న కథ. విషయవిస్తరణ. 'నేపథ్యచిత్రణ' జీవనసాంద్రత వంటి అంశాలు పక్కన పెడితే 'నాన్న మంచం'ని పరిచయార్హమైన కథని చేస్తున్న గొప్ప అంశాలు- రమ తన సంవేదనని 'మంచం'కి నివేదనను చేయటమూ, ఒక గృహిణి వివిధపాత్రల్లో ఎదుర్కొంటున్న సంకీర్ణ జీవన సమస్యలు, మానవసంబంధాలన్నీ భౌతికావసరాల చుట్టూ తిరుగుతూన్న వైనమూ, ఆర్థంగా వీటివైచిత్రీని గురించి చదువరులలో ఆలోచనాప్రేరణని ప్రోదిచేయటమూ. ఇవీ కథాన్నత్య విశేషాలు. శైలజామిత్ర గారికి శుభాకాంక్షలు.

భావనని ఆశ్రయించుకుని సాగే కథానికల్లో నూత్నవస్తు స్వీకరణమూ, కథనంలోని ప్రత్యేకశైలి, ఆయా కథానికల్ని మనం గుర్తుంచుకుని, పదిమందికి చెప్పేటట్లు చేస్తాయి. అందుకే ఈ రెండు కథలకి ఆహ్వానం. అభినందన!

భావసంధిలో జ్ఞానోదయం కాసుల ప్రతాపరెడ్డి కథానిక : 'పెనుగులాట'

నీ ధ్వాంతాల నిబద్ధభావనల ఆలింగనం ఒక యెత్తు. గతమైన 'తన' 'మన' అనుకునే జీవితం ఒక్కటి ఒక యెత్తు. బతుకు పుస్తకంలోని అక్షరాలూ, పదాలూ, వాక్యాలూ, అన్ని వరుసల్లోనూ ఎల్లప్పుడూ కుదురుగా ఉండవు. ఆ చేవ్రాత ముత్యాలకోవ కాదు! జీవితకూ, జీవనానికీ మధ్య ఎడతెగని ఘర్షణ. అనుకున్నదానికీ, అవుతున్నదానికీ 'ఎంత చేరువో అది అంత దూరమూ' అన్న వాస్తవం చెంప దెబ్బలు పెడుతూ వుంటుంది. మనసు కరుకుగానూ అవుతుంది. అంతలోనే బేలగా కూలబడుతుంది. పరిస్థితులతో రాజీ. పరిసరాలతో రాజీ. ఉన్నట్టుండి ఏదో తెలివిడి మెరుస్తుంది. ఇదొక చిత్రమైన సన్నివేశం. ఈ సన్నివేశంలో ఉన్న విశేషం - అంతకు ముందు ముడివేసుకున్నాల్సిన అన్ని బంధనాల్లోనూ సడలింపు. అన్ని నడకల్లోనూ వెసులుబాటుతనం. ఈ సన్నివేశ స్ఫురణనే జ్ఞానోదయం అంటారు. టాల్ స్టాయ్ అంటాడు. ఈ జ్ఞానోదయం కలిగేసరికి కొంతమంది విషయంలో అప్పటికింక మిగిలిన జీవితకాలం చాలా తక్కువగా వుందనే వేదన - ఉన్న సమస్తమైన రొచ్చులకు అదనంగా వచ్చి చేరుతుందని! ఆ పరిస్థితిలోని 'మనిషి' నిస్సహాయతలో, నిరీహలో, నిర్వేదంలో చిక్కుకుపోయిన అసహాయ వ్యక్తి. ఒక దిక్కుతోచని అభాతం నుంచీ, నతింగ్నెస్ నుంచీ చేతులెత్తి విలపిస్తున్న నిస్సహాయజీవిలా కనిపిస్తాడు! ఇలా, మనిషి అంతరంగ ప్రచోదితమైన ప్రవర్తనా - ఈ రెంటికీ మధ్య మానవీయమైన అంశాల ఘర్షణ - ఇదంతా వ్యక్తికి కొన్ని గుణపాఠాలు నేర్పుతుంది. ఇదిగో ఈ గుణపాఠాల సారమే వాచ్యంగా కాకపోయినా, అత్యంతస్వచ్ఛంగా, తేటగా, ఇతివృత్తంగా దర్శనమిస్తూ ఒక గొప్ప కథానికగా తయారయింది. ఆ కథానిక పేరు 'పెనుగులాట'. రచయిత ప్రసిద్ధకథకుడు కాసుల ప్రతాపరెడ్డి. 2001 ఆగస్టు 12 ఆదివారం వార్తలో ప్రచురితమైందీ కథ.

'ఒకే వ్యక్తి కథారచయితగా, కవిగా, విమర్శకుడుగా, జర్నలిస్టుగా రాణించడం తెలుగు సాహిత్యంలో చాలా అరుదైన విషయం. అట్లా గణనకెక్కినవారు కొద్దిమందే. అలాంటి వాళ్ళల్లో కాసుల ప్రతాప రెడ్డి ఒకరు' అన్నారు డా॥ సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి.

నిజమైన అభిప్రాయం. ప్రతాపరెడ్డి కథల్లో ఎక్కువగా ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ జ్ఞాపకాలూ, అనుభవాలూ, అనుబంధాలూ తొంగిచూస్తూ ఉంటాయి. అలాగే ఉద్యమస్ఫూహ, వాతావరణం, నేపథ్యం, ఎత్తుపల్లాలు, లేచిపడిన కెరటాలూ, ఆ సముదప్రహారూ - అక్కడక్కడా కనిపిస్తూ వినిపిస్తూ వుంటాయి.

'పెనుగులాట' కథాక్రమం విషయానికొస్తే ఉద్యమంలో కలిసి పనిచేస్తున్న క్రమంలో పద్యజ, ప్రశాంత్ ప్రేమించుకున్నారు. ఆదర్శ వివాహం చేసుకున్నారు. అది కులాంతర వివాహం కూడా. కొత్త ఉత్సాహం, ఉద్యేగం, కొండకొమ్ము నెక్కిన భావన, ఉద్యమంలో తిరగటం, ఒక ఊపు, ఉత్తేజం, వాడీవేడీ చర్చలూ, చర్చలూ! ప్రశాంత్ కు యూనివర్సిటీలోనే ఉద్యోగం వచ్చింది. పద్యజ మహిళా సంఘంలో ముఖ్యకార్యకర్త. క్రమంగా ఇద్దరి మధ్యా ఎడం పెరుగుతూ వచ్చింది. ప్రశాంత్ లో తెలియని అసంతృప్తి. భార్య మీద వ్యక్తం చేయలేని అసహనం. 'తాను ఏ మాత్రం ఒత్తిడి చేయకుండానే ఆమె తనకు అనుకూలంగా మారిపోవాలనేది అతని కోరిక. ఆలోచన మాత్రం అందుకు విరుద్ధమైంది. ఇవన్నీ పద్యజ బుద్ధికి తట్టని విషయాలు. పెళ్ళికి ముందు ఎంత స్వతంత్రంగా ఉందో ఇప్పుడూ అదే స్వతంత్రం ఉందని ఆమె అనుకుంటోంది. అలాగే వ్యవహరిస్తోంది' ఇదొక చిత్రమైన సన్నివేశం. నరకం వంటి అనుభవం. పురుషుడికి సంబంధించినంత వరకూ సహజాతి సహజమైన మానసికవైకల్యం. ఒక దోబూచులాట. ప్రశాంత్ పరిస్థితి కథలో అత్యంతనిర్మోహతతో చిత్రించారు ప్రతాపరెడ్డి. మగవాడి అహం - అరచేతిలోని నిప్పు కణిక! కాని దాన్ని పట్టుకు తిరుగుతున్నట్టు అతనికి తెలియదు. తెలివి వలన అర్థం చేసుకున్నా వొప్పుకోడు. వేయి మానసికశాస్త్రాల జ్ఞానం. దీన్ని కథలోకి తెచ్చి జయప్రదంగా కథని "చెప్పటం, శిల్పం తెలిసిన కొందరు నేర్పరులకే సాధ్యం. ఆ నేర్పరుల్లో ప్రతాపరెడ్డి నిశ్చయంగా ఒకరు! భార్యభర్తల మధ్య ముభావం పగిలి, వాదంలోకి, చర్చల్లోకి వెళ్ళి, పట్టుకుని ఉన్న దారం పుటుక్కుమంది. పద్యజ ఇంట్లో నుంచీ వెళ్ళిపోయింది. ఏడుపూ, దుఃఖం, బాధా, ఒకరి మీద ఒకరికి కినుక, ధర్మాగ్రహం.... ఇద్దరూ తొక్కిపెట్టిన ఏకులబుట్టలా ఇరుకు మనసుల మనుషులైపోయారు! రోజులు గడుస్తున్నాయి. ఇద్దరికీ - నేపథ్యం గొప్పది. అభిజనం గొప్పది. వ్యక్తిత్వం కూడా గొప్పది. అహమూ గొప్పదే మరి! పళ్ళ బిగువున లాగిస్తున్నారు రోజుల్ని. ఇద్దరికీ రోజులు భారంగానే వున్నాయి. ఉన్నట్టుండి ఈ వ్యాసం మొదట్లో రాసిన జ్ఞానోదయం కలిగింది. ప్రశాంతే ఫోన్ చేశాడు పద్యజకి. "పద్మా అన్నాడు ఆర్తిగా, అవతలి నుంచీ వెక్కిళ్ళు, ప్రశాంత్ గొంతు

పూడుకుపోయింది. సారీ, పద్మా అన్నాడు. గొంతులో జీర. నువ్వు వస్తావు కదూ? అన్నాడు. నేను వస్తున్నా ఎటూ వెళ్ళొద్దు. అని రిసీవర్ పెట్టేసింది. ఆ గొంతులో పోగొట్టుకున్నదేదో మళ్ళీ దొరికినంత ఆనందం స్ఫురించింది - ప్రశాంతకు" అంటూ కథ ముగిసింది.

వస్తువు పరంగా - కట్టే, కొట్టే, తెచ్చే - చూస్తే తెలుగులో ఇలాంటి కథ లోక పాఠిక వెంటనే చూసుకోగలం మనం. అయితే వాటికీ, ఈ 'పెనుగులాట'కీ తేడా ఏమిటి - అని వింగడించుకుంటే, స్పష్టంగా ఈ కథని గొప్ప కథని చేస్తున్న కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలు మన ముందుకొస్తాయి. చూద్దాం. మొట్టమొదటి అంశం కథానేపథ్యం. అతి విస్తరమూ, అతి క్లుప్తమూ కాకుండా - ఒక చరిత్ర తాలూకు పరిచ్ఛేదాలు కళ్ల ముందు ఎంతో నైపుణ్యంతో నిలపగలిగారు రచయిత. అదీ విశేషం. రెండవది, కథాశిల్పానికి ఆరో ప్రాణమైన క్లుప్తత. కథలో ఎక్కడా పిష్టవేషణ లేదు. ఎన్నుకున్న వస్తువుని ఎంతవరకూ చెప్పాలో అంతవరకే చెప్పగల సంయమనం ఉన్న గొప్ప రచయిత ప్రతాపరెడ్డి. నిజానికి ఇలాంటి కథ రాసేటప్పుడు - అందునా ఎంతో చదువుకున్న, ఎంతో తెలిసిన, ఎన్నో అనుభవాలున్న ప్రతాపరెడ్డి వంటి రచయిత, ఆ కథని ఉత్తమశిల్పసమన్వితం చేసి, ఇతరలొల్పాల నుంచీ బయట పడగలగటం చాలా కష్టసాధ్యమైన పని. కత్తి మీద సాము. ఈ విధ్యలో తాను నిపుణుడినని రుజువు చేసుకున్నారు ప్రతాపరెడ్డి. మూడవ అంశం : భాషా శైలికి సంబంధించినది. వాక్య నిర్మాణంలో 'సింప్లిసిటీ' ఎంతో సుందరంగా ఒదిగింది. ప్రతాపరెడ్డి శైలి, కుందుర్తి అన్నట్టు 'అలంకారభార మొల్లని' చక్కని అందగింపుతో ఉంది. అటు అధ్యయనశీలం, ఇటు రచనాకృషి అమితంగా సొంతం చేసుకున్న సాహితీపరుడు కాబట్టి, ప్రతాపరెడ్డి 'పెనుగులాట' ని గొప్ప కథగా మలచారు. ప్రతాపరెడ్డి సాహిత్యంలో ప్రక్రియాత్మక నెరిగిన కొద్దిమంది రచయితల్లో అగ్రశ్రేణి రచయిత అని, వారి కథలన్నీ నిరూపిస్తున్నాయి. 'పెనుగులాట' వంటి గొప్ప కథలు ఆయన గొప్ప మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్త అనీ, మనిషి బతుకు పుస్తకాన్ని తెరచి చదివిన సామాజిక శాస్త్రవేత్త అనీ నిర్ణయద్వంగా ప్రకటిస్తున్నాయి! ఈ కథాతేజోరేఖకీ, ఆ కథాశిల్పికీ అభినందనలు!!

ఈనాటి భయంకర వాస్తవానికి హాస్య వ్యంగ్య ఆవిష్కరణం పార్థసారథి చిరువోలు కథానిక - 'ఉచ్చు'!

తొలుగు కథ గురించి చెప్తూ సుప్రసిద్ధ కథానికా రచయితలు పురాణం సుబ్రహ్మణ్యం శర్మ గారు, వాకాటి పాండురంగారావు గారు, 1970 లోనే, "నేటి యువతరం చేతిలోకొచ్చే సరికీ ఇతివృత్తం, శైలి, శిల్పం, భాష అన్నిటా మార్పు వచ్చేసింది. అది మరింత వేగాన్ని, తేజస్సునీ సంపాదించుకుంది" అన్నారు. 1985-90 ప్రాంతాల నుంచీ అది మరిన్ని వన్నె చిన్నెల్ని సంతరించుకుని సాగుతోంది. దీనికి యువతరం, నవతరం రచయితలే ప్రధాన కారణం.

ఆధునిక కథానిక వర్ణిల్లిన శాఖల్లో, ఉపశాఖల్లో ఒకటి హాస్యం, వ్యంగ్యం. మహానుభావులైన పెద్దలు మొక్కపాటి, మునిమాణిక్యం, భమిడిపాటి, మల్లాది, ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ రావి కొండల రావు, ఆదివిష్ణు, తంబు, సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు, రాంపా, సరసి.... ఇలా ఎందరి పేర్లయినా చెప్పు కోవలసి వుంటుంది.

ఈ శాఖ గురించి మాట్లాడాలంటే నిన్న మొన్నటి పిశుపాటి, బులుసు నుంచీ ఈ నాటి రసరాజు, ఎనుగంటి, కృష్ణజయంతి వరకూ ఎందరెందరో హాస్యం వ్యంగ్యం పండించి బుట్టల కెత్తుతున్నారు. అలాంటి వారి సరసన కూర్చున్న ఈనాటి రచయిత - పార్థసారథి చిరువోలు.

పార్థసారథి 150 కి పైగా వ్యాసాలు, 30 కి పైగా అనువాద కథలూ, 50 పైగా తనవైన మౌలిక కథానికలూ రాశారు. అనువాద కథానికల్లో - కమలాదాస్ 'పుట్టుమచ్చ'; రప్పన్ అనువాద కథానిక 'సంతోషానికి చిరునామా' వంటివి - పార్థసారథి - మూలంలోని నేటివిటిని పట్టుకుని ఎంత చక్కటి అనువాదం అందించగలరో తెలియజేస్తాయి. 'పనికి మాలినవాడు' అని మరో అనువాద కథానికని అందించారు చిరువోలు వారు. ఒరియా మూలం మానసిదాస్. భీమాబరల్ అనే మరుగుజ్జు కథ ఇది. అతని రూపం - పాపం - ఆకతాయిలకీ, ఇరుగుపొరుగు వారికీ సరదాకి లక్ష్యంగా వుండేది. జనాన్ని నెగ్గుకు రావటానికి బరల్ చాలా కష్టపడాల్సి వచ్చింది. దానికి తోడు యువకుడుగా కూడా

అతని ఆకారం మరింత హాస్యాస్పదంగా మారింది. మిత్రుడి చెల్లెలు లిల్లీ భీమాని చులకనగా చూస్తుంది. నెపోలియన్ గురించి సామ్యం తెచ్చి కించపరిస్తుంది. ఉన్నట్లుండి భీమా ఇంట్లోంచి పారిపోయాడు. సర్క్స్ కంపెనీలో చేరాడు. అంతా బాగానే సాగింది. కాని విధి వక్రించింది. అతను చాలా ఎత్తునుంచీ పడిపోయాడు. తండ్రి తిట్టిపోశాడు. భీమా ఇప్పుడు మంచం పాలయ్యాడు. “తండ్రి తిట్లన్నీ మౌనంగా వింటాడు. అతని మనసు ఆవేదనతో మూలుగుతుంది. వినికీడి శక్తి కూడా పోయింటే బావుండేదని అనుకుంటున్నాడేమో... ఎవరికీ తెలీదు. ‘పనికి మాలిన వాడా....ఈ మాటలు అప్పుడప్పుడు నా చెవుల్లో పడుతూనే ఉన్నాయి. గుండెల్ని పిండుతూనే వున్నాయి.....’ అంటూ కథ ముగిసింది. ఈ కథని టూకీగా చెప్పటానికి కారణం - పార్థసారథి శైలిలో అనుసరించే జాగ్రత్తకీ, కథానికని అర్థవంతమూ, ఆర్థ స్ఫోరకమూ చేయటానికి ఇచ్చే కథనవిధానానికీ ఉదాహరణ చెబుదామనే.

తానుగా పార్థసారథి రాసిన తెలుగు కథల్లో ‘పుష్యమి’ ‘వృక్షిత్వం’ వంటి మంచి కథానికలు ఉన్నాయి. అయితే, ‘ఉచ్చు’ అని ఒక గొప్ప హాస్య వ్యంగ్య కథానిక గురించి చెప్పుకోవాలి. “ఆర్థిక మాంద్యం ప్రభావం. సంస్థలన్నీ ఉద్యోగులను క్రమంగా తగ్గించుకొంటున్నాయి. ఈ పరిస్థితుల్లో ఒక కంపెనీలో ఒక బాస్ ‘చిత్రమైన వ్యక్తి’. ‘మనం అవునంటే తాను కాదంటాడు. సరదాగా మాట్లాడతాడు. జోవియల్ గా ఉన్నాడు కదా అని అవతల వ్యక్తి చనువు తీసుకోబోతే అంతలోనే గంభీరంగా మారతాడు. సీరియస్ గా మొహం పెట్టి “ఇలాగయితే కంపెనీ మూసుకోవలసిందే” అంటూ తెగ లెక్కరిస్తాడు. అన్ని వేళలా తనే నెగ్గలనుకుంటాడు. తను చెప్పిందే అందరూ అంగీకరించి అనుసరించాలని పట్టుదలతో వ్యవహరిస్తాడు” ఇదీ ఆయన స్వభావం. ఒక పాత్రకి ప్రాణ ప్రతిష్ఠ చేయటానికి పార్థసారథి ‘నెరేషన్’ని ఇలా వాడుకుంటాడు. అలాగే ఆ పాత్ర అంతశ్చేతనని బహిర్గతం చేసే సందర్భంలో చిక్కని సంభాషణ శిల్పాన్ని ప్రయోగిస్తారు. ఈ కథానికలో అసలు విషయం : - ఈ బాస్ ఉద్యోగుల్ని నెమ్మదిగా, బయటికి పంపించటంలో చూపే చాతుర్యం. కథానికలో ఈ అంశానికి బలం కూరుస్తూ సాగే సంఘటనల్ని చక్కగా చెప్పుకొస్తారు పార్థసారథి. చివరికి బాస్ ఈ ఉద్యోగిని పిలిచాడు.

ఇదీ సంభాషణ చిత్రగించండి. ‘సంవత్సరానికి ఎన్ని రోజులు?’ ‘365 లేక 366’, ‘రోజుకి ఎన్ని గంటలు?’ ‘24’, ‘డ్యూటీ అవర్స్?’ ‘8’ అంటే రోజులో మూడో వంతు ‘మొత్తం ఏడాదిలో నువ్వు ఎన్ని రోజులు పనిచేసినట్టు?’ ‘122’; వారాంతంలో ఆఫీస్

కొస్తావా;’ ‘రాను;’ ‘ఏడాదిలో ఎన్ని వీకెండ్స్ వున్నై?’ ‘శని ఆదివారాలు కలిపి 104’ ; ‘మిగిలింది’ ‘18’ ‘ఏటా నీ ఖాతాలో రెండు వారాల సిక్ లీవ్ జమ అవుతుంది. ఆ 18లో నుంచీ ఈ 14 తీసేస్తే ? ‘4’ ‘నువ్వు రిపబ్లిక్ డే నాడు, స్వాతంత్ర్య దినం నాడు పనిచేస్తావా?’ ‘లేదు;’ ‘మిగిలింది’ ‘రెండు రోజులు;’ ‘న్యూఇయర్ రోజున, క్రిస్ మస్ రోజున?’ ; ‘మిగిలింది’ ‘సున్న! బాస్ ముఖంలో నా పైన ఆధిక్యం సాధించాననే భావన, విజయగర్వం తొణికిలాడాయి....? ఇలా సాగింది కథానిక! చివరి వాక్యం ‘నా ఉద్యోగం ఏమయిందో ప్రత్యేకంగా చెప్పక్కర్లేదనుకుంటా?’.... ‘ఉచ్చు’ కథానిక మే 2009 విపులలో వచ్చింది. ఆర్థితో వర్తమాన సమస్యని చిత్రించారు రచయిత.

హాస్య వ్యంగ్య కథానిక అనగానే ‘స్టేరియోటైప్’ ‘ఎజ్ వోల్డ్’ అరిగిపోయిన మూస ఇతి వృత్తాలు వస్తూనే వుంటాయి. “ఉచ్చు” తద్భిన్నమైనది. చాలా కరెంట్ టాపిక్. ఆర్థిక మాంద్యం, ఉన్న ఉద్యోగాల్ని కోల్పోతున్న దౌర్భాగ్యం. ఆ వస్తువుని తీసుకుని, శిల్ప భరితంగా మంచి కథానిక రాశారు పార్థసారథి. చెప్పే విషయాన్ని కొత్తగా చెప్పటమేకాక, కథానికలో తర్కాన్ని ప్రవేశపెట్టి ఆ తర్కంలో సంభాష్యత ఉన్నా లేకున్నా - బాస్ ఉద్యోగి వేలుతోనే ఉద్యోగి కంట్లో పొడిపించే రీతిరివాజుని చాలా చాకచక్యంగా ఆవిష్కరించారు. పార్థసారథి. కథానికకి అందువలన అ-సాధారణమైన క్వాలిటీ వచ్చింది. నిస్సందేహంగా ఒక గొప్ప కథ వచ్చింది. రచయితకి హృదయపూర్వక అభినందనలు!

మానవతావిలువలే అంతస్సుత్రం డాక్టర్ మల్లెమాల వేణుగోపాల్ రెడ్డి కథ “మతాతీతం”

కథా రచయితకి ఒక నిర్దిష్టమైన కమిటీమెంటూ తాను ఎన్నుకునే వస్తువుల్లో ‘కన్సిస్టెన్సీ’ ఉండాలని ఉటంకిస్తూ వుంటారు కొంత మంది విమర్శకులు.

అయితే, చిక్క ఎక్కడంటే, అలాంటి రచయిత కథల్లో వైవిధ్యం నల్లపూసయిపోతుంది. సమాజం, మనిషి - అన్నవి కథకి ప్రధాన ద్రవ్యాలు కనుక కథల్లో వైవిధ్యం రావాలంటే సమాజాన్ని గానీ, మనిషిని గానీ రూళ్ల కర్రల్లా చూడగలగాలి. సమాజచలనం, దాని గమనం - ఈ రెంటికి చోదకశక్తిగా వున్న ప్రేరణలు, కారకాలు - వీటన్నిటి అవగాహనా కావాలి. అప్పుడు సమాజంలోని సంక్లిష్టత, దాని “సారె” మీద తిరిగే జీవనవృత్తి - కథా చిత్రణలో ప్రతిబింబిస్తాయి. అప్పుడు - కథ అటు సాంఘిక ప్రయోజనం, ఇటు చదువరి చైతన్య పరిధి విస్తరణ - అనే లక్ష్యాలు రెంటినీ ప్రోది చేయగలుగుతుంది. ఇలా, ప్రధాన ద్రవ్యాల్ని రచనాగుణాల్ని, లక్ష్యాల్ని నిండుగా నిలుపుకుని వైవిధ్యభరితమైన చాలా మంచి కథల్ని రాసిన రచయిత డాక్టర్ మల్లెమాల వేణుగోపాల్ రెడ్డి. కథని కథగా చెప్పగల వైపుణ్యం, ఆలోచనల్లో స్పష్టతతో వారి కథల్లో ద్యోతకమవుతాయి.

“డాక్టరే రచయిత అయితే” అనే కథ ఉంది. ఒక పిల్ల బిచ్చగాణ్ణి డాక్టర్ దగ్గరికి పట్టుకొచ్చాడు - కమీషన్ ఏజెంట్ గా, సాంఘికసేవకుడుగా, మానవతావాదిగా పిలువబడే భీమశంకరం. ఆ పిల్ల బిచ్చగాడు ఇలా వున్నాడు. “మాసిన వెంట్రుకలు, చింపిరి జుట్టు, చిరిగిన నిక్కరు, బయట పడ్డ పక్కటెముకలు, డొక్క చిక్కిన పదేళ్ళ కుర్రాడు. బొటన వ్రేలు నోట్లో వేసుకున్నాడు. వాడి మెడ మీద కణితే. అసహ్యంగా కనబడుతోంది. దాన్ని తొలగించమని భీమశంకరం అభ్యర్థన, ఫీజులు, ఖర్చు తానిస్తానంటాడు. వాడి రాత్రికి రాత్రే పారిపోయాడు. “కణితే తీసేస్తే ఎట్లా? అడుక్కుంటే పైసలెవరిస్తారు?” ఇదీ వాడి ప్రశ్న. అంతరంగం! సరే యాక్సిడెంట్ జరిగి, ఆ భీమశంకరమే డాక్టర్ దగ్గరికి వచ్చాడు. “అంగవికలుణ్ణయ్యాను” అని ఆయనేడుస్తుంటే, డాక్టర్ గారు “ఇదీ మన మంచితేలెండి” అని జోక్ చేస్తాడు. మాటల మధ్యలో తన భార్య సుమతికి మూడో నెల గర్భమని బయట పెడతాడు భీమశంకరం. “కంగ్రాచులేషన్స్. ఈ సారి తప్పక కొడుకే పుడతాడు

రెండి” అంటాడు డాక్టర్. భీమశంకరానికి అప్పటికి నలుగురూ ఆడపిల్లలే. భీమశంకరానికి వ్యాసెక్స్ మీ చేసింది డాక్టర్ గారే! “మీరు నాకొక సహాయం చేయండి. మీరు చేసిన ఆపరేషన్ ఫెయిలయిందని చెప్పండి. ఈ సారి ఆమెకే ఆపరేషన్ చేయండి మొదటి అబద్ధం లోకం కోసం. రెండో నిజం మా కోసం!” అని నిబ్బరంగా ఊపిరి వదుల్తాడు. భీమశంకరం. స్కాన్ చేస్తే మగబిడ్డ “అన్ని మన మంచికే” అన్నాడు భీమశంకరం. భీమశంకరం లాంటి కథానాయకుడు నాకిదివరకు దొరకలేదు. అతనికతడే సాటి! అంటూ కథ ముగుస్తుంది.

వృత్తిరీత్యా ప్రముఖ సర్జన్ డాక్టర్ మల్లెమాల. మనుషుల మనస్తత్వాల్ని నిశితంగా గంటుపెట్టి డైనాస్ట్ చేయగల వైపుణ్యం కథల్లోకి ఆ వృత్తినైపుణ్యం నుంచీ కలంలోకి ప్రవహించిదనిపిస్తుంది.

చూడండి, సున్నితమైన సమస్య. అబద్ధానికి, నిజానికి మధ్య విభజనరేఖ - సన్నని జలతారు తెరలా రెపరెపలాడుతోంది. దాన్ని అలవోకగా, అలా అలా కదిలించి, పిల్లగాలికి వదిలేసి ఊరేగనిచ్చారు - తమ కథనాచాతుర్యంతో రెడ్డిగారు. పాఠకుడి వైయక్తికానుభూతికి ఒక దారపు కొనని అందించి దానికి రెండో వైపు ఒక గాలి పటం కట్టి వదిలేసి - “ఇక నీ యిష్టం” అంటూ సన్నగా నవ్వుకున్నారు. వ్యక్తం కంటే అవ్యక్తంలోనే “నివురూ” వుంటుంది. “శీతుపూ” వుంటుంది. అదే శిల్పమంటే. అదే అనిర్వచనీయత అని అనుభూతికి పైమెట్టు. రసగుణ గ్రహణపారీణులైన మంచి చదువరులు ఆనందకోశాన్ని తృప్తి పరచుకునేది ఇలాంటి గొప్ప కథల పఠనంతోనే!

రెడ్డిగారి కథల్లో మరో నికృష్టమైన మంచి నీలం - “మతాతీతం!” అద్భుతమైన కథా తేజోరేఖ!

రోశిరెడ్డి భూస్వామి. “మానవత్వం లేని మతం గుడ్డిది” అని నమ్మిన మనిషి. సాటివారి పట్ల మంచితనమూ, మన్ననా, మనసూ, మమతా వున్న మనీషి. జిలానీ ఆయన అంగరక్షకుడి వంటి అనుయాయి. పదేళ్ళ వయస్సు నుంచీ ఆయన ఇంట రోశిరెడ్డి కృష్ణచైతన్యతో పాటు పెరిగినవాడు. వీరిద్దరూ అన్నదమ్ముల్లా మసలుతున్నారు.

కథా సందర్భం బాలీమసీదు విధ్వంసం. దేశమంతా కల్లోలం. అనేక పట్టణాల్లో మతఘర్షణలు. కర్నూలు. ఆ ఊళ్ళోనూ ఘర్షణలు చెలరేగినై. ఉద్రేకం విచక్షణని మింగేసింది. దేవాలయం మీద దాడిని నివారించటానికి రోశిరెడ్డి బయల్దేరాల్సింది. ఆయన కంటే ముందు కృష్ణచైతన్య వెళ్ళాడు. జిలానీ కూడా పరిగెత్తాడు. చీకటి మనుషుల్ని

నీడల్నీ కూడా పొడుచుకుంటూ, తొక్కుకుంటూ, చీల్చుకుంటూ సాగుతున్న జనం.

గర్భగుడిలో కృష్ణచైతన్య తల మీద వేటు పడింది. తల పగిలింది. తీరా చూస్తే కొట్టిన వ్యక్తి జిలానీ అని తెలిసింది. జిలానీ కుమిలి పోయాడు. రోశిరెడ్డి కాళ్ల మీద పడి కంటికి మంటికి ఏకధారగా ఏడుస్తున్నాడు క్షమించమని. పోలీసులు తీసుకుపోయారు. వాళ్లతో వెళ్ళే ముందు హాస్పిటల్‌కి పోయి అత్యవసరంగా చైతన్యకు కావలసిన రక్తదానం చేసి వెళ్ళిపోతాడు. జిలానీ రక్తంతోనే చైతన్య బతుకుతాడు. రోశిరెడ్డి కళ్ళల్లో ఆనందబాష్పాలు. ఇక ఆ అన్నదమ్ములైవరూ విడదీయలేరు. వాళ్ళ రక్తాలు కలిసి పోయాయి. అంటూ ముగుస్తుంది “మతాతీతం” కథ!

ఈ కథ ఆంధ్రజ్యోతి ఆదివారం అనుబంధంలో వచ్చింది. పాఠకులనుంచీ మంచి స్పందన లభించింది. అయితే కథ ముగింపు సినిమాటిక్‌గా వుందనే మాటా వినిపించింది. ఆ మాటని ఖండించాలని కాదు. గానీ, వాస్తవం నుంచి సినిమా తయారవుతుంటే, అదే వాస్తవం నుంచీ కథా రచనా సాగుతుంటే, కథ సినిమాటిక్‌గా వుంటే దాన్నేదో దోషంగా పరిగణించటం భావ్యం కాదు కదా!

వాంఛనీయమై, ఆచరణీయమైన విలువలు ప్రాతిపదికగా ఒక కాన్సెప్ట్‌ని హై లైట్ చేయవలసినప్పుడు, కథకుడు కల్పననీ కథలో మేళవిస్తాడు. ఇదే కళాత్మకవాస్తవికత అంటే. కథలో దీన్ని తన శిల్పమర్మజ్ఞతతో, శైలీనైపుణ్యంతో నిర్వహించిన రెడ్డిగారు అభినందనీయులు.

ఇవాళ దేశంలో ఉన్న సంక్షుభిత వాతావరణంలో, మనుషులు ‘మతాతీతం’గా మనుగడలో మానవతా విలువల్ని పరిపోషించుకోవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతయినా వుంది. ఆ దిశగా పరితల ఆలోచనా సరళిని ఉద్దీప్తం చేసే లక్ష్యం కల కథ ‘మతాతీతం!’ నేపథ్యమూ, సందర్భమూ, ఈ కథని వస్తువుదృష్ట్యా గొప్ప కథని చేస్తే, కథ చెప్పిన తీరులోని ఆర్తీ, అర్థతా, రచనకి చదివించే గుణాన్ని మెరుగులద్దాయి.

‘మతాతీతం’ కథలో ఒక సందేశం ఉంది. ఈ సమాజంలో మనుషుల్ని ఇట్లా కలిసి మెలిసి అన్నదమ్ముల్లా వుంటే బాగుంటుంది అనే వాంఛ వుంది. కథనంలో దాక్టర్‌గారి ఆత్మగోపనం, వినమ్రత ఉన్నాయి. రచయితగా, సర్జన్‌గారి తొణకనితనం చదువరికి అందుతూ వుంది! కథని కథగా మాత్రమే చెప్పగల రెడ్డిగారి గడుసుదనం - ‘మతాతీతం’ ని - తేజోరేఖగా భాసింపజేసింది. అందుకే ‘మతాతీతంకి జయహో!!

నోరుకట్టేసినా కళ్ళు చూస్తున్న వాస్తవాలు!

కె.వి.కూర్మనాథ్ కథ: ‘రాజుగారి బట్టలు’

“ఒకరు రాసిందే రాసినా, ఒకరు రాసినట్టే రాసినా, పాఠకులు చదవరు” అన్నారు కా.రా. మాష్టారు.

కథారచన పట్ల ఉత్సాహం మాత్రమే కాక, ఒక ఆరాధనా భావం కూడా వున్న రచయితలు, వస్తువుని ఎన్నుకొనేటప్పుడు, కథ చెప్పేటప్పుడు-తమ చూపును కొత్తవాటి కోసం నలుదిశలా ప్రసరింపజేస్తూ వుంటారు. అందిపుచ్చుకున్న ఇతివృత్తనిర్వహణని పాఠకజనరంజకంగా సాగిస్తారు. అంటే, వస్తువు సంవిధానం-రెండూ నైపుణ్యంతో పరితల కందిస్తారు.

ఇటువంటి అద్భుతమైన నైపుణ్యం కానవస్తున్న కథ-కె.వి.కూర్మనాథ్ రచన-‘రాజుగారి బట్టలు!’

శ్రీను టీచర్. ఒకరోజు క్లాసులో విద్యార్థి-గోవిందు అడిగాడు. “వార్తల్లో జనజీవనస్రవంతిలోకి రమ్మని ముఖ్యమంత్రి నక్సలైట్లకు పిలుపు నిచ్చాడుకదా సార్! ఆ ‘జనజీవనస్రవంతి’ అంటే ఏమిటి సార్?” అని. తన వివరణని ఎంతో ఓపిగ్గా చెప్పాడు, శ్రీను.

గోవింద్ సంతృప్తిపడలేదు. శ్రీనుకీ తన వివరణ తనని సంతృప్తి పరచలేదు. గోవింద్ అడిగాడు, “మనూర్లో జనజీవన స్రవంతి ఎక్కడుందో చూపిస్తారా సార్?” అని. అక్కణ్ణుంచీ ఈ ప్రశ్న శ్రీను బుర్రని తొలిచేయసాగింది.

‘జనజీవనస్రవంతి’ అంటే ఏమిటో, అదెక్కడ వున్నదో, వెతుక్కుంటూ , పరిశోధిస్తూ బయల్దేరాడు.

రోడ్ మీదకి రాగానే ఒక వాటర్ ట్యాంకర్ కనిపించింది. దాని చుట్టూ అరవై, డెబ్బై మంది స్త్రీలు, పిల్లలు, పురుషులు కొట్టుకుంటున్నారు. పెద్ద దొమ్మీ జరుగుతున్నట్టుగా వుంది. ఈ సీను జనజీవన స్రవంతిలోకి వస్తుందో రాదో అర్థం కాలేదు.

జంక్షన్లో కొచ్చాడు. ఎదురుగా పెద్ద హోర్డింగ్, జనాభా ప్రాతిపదికన మీకు మధ్యమందిస్తాం. మంది-మధ్యం మా విధానం అని రాసివుంది. పక్కనే ముఖ్యమంత్రి ఫోటో! ఆయన జనజీవన స్రవంతి గురించే చెబుతున్నాడా?! కదిలిపోయాడు.

బస్ స్టాండు వచ్చింది. దానికెదురుగా రోడ్డువతల చెరువుంది. అక్కడో స్లమ్ వెలిసింది. దాన్లో కనిపించే పరిస్థితి దేశానికే ఎరుక! ఇదా స్రవంతి?!

చోడవరమంతా తిరిగాడు. అంకుపాలెం వెళ్లాడు. లక్ష్మీదేవిపేట వెళ్లాడు. గోవాడ వెళ్లాడు. ఎండిన మొలాసిన్ కంపు చాలా కొట్టింది. బంగారుపాలెం వెళ్లాడు. ఎనిమిది గంటలు పవర్ కట్ చూశాడు! ఫకీర్ సాహెబ్ పేట వెళ్లాడు. ఏదో కో-ఆపరేటివ్ బ్యాంక్ మూతపడింది. అందులో డబ్బు పెట్టిన వాళ్ళంతా గుండెలు బాదుకుంటున్నారు. ఊరూరా తిరిగాడు. ‘జనజీవన స్రవంతి’ కనిపించలేదు. ఒక వూళ్లో ఒక వృద్ధుడిని అడిగితే, “నాకు డెబ్బై ఏళ్ళిప్పుడు. మా వూళ్లో ఆ పేరు గలవాళ్ళెవ్వరూ లేరు” అన్నాడు. కాలిరి వెళ్లాడు. వెలకారమూ, వేదాంతమూ కలిపి ఒక తను అన్నాడు. “కొన్నేళ్ల క్రితం అదిగో...అక్కడ...కొందరు రైతులు చనిపోయారు-పోలీసులు కాల్చిస్తే. వాళ్లలో ఎవరైనా ఆ పేరుతో వున్నారో లేదో నాకు గుర్తు లేదు.”

పాలమూరు జిల్లా వెళ్లాడు. చాలా యిళ్లకు తాళాలు వేసి వున్నాయి. వాకబు చేస్తే వారంతా ‘మట్టిదేశం’ వలన పోయారని తెలిసింది.

చివరికి హైదరాబాద్ చేరాడు. ‘ట్రావెల్ యాజ్ యూ లైక్’ టికెట్ కొనుక్కుని యాత్ర మొదలెట్టాడు. అదే అతని వేట. మూసీలో చిక్కటి, నల్లటి దుర్గంధం, నాయాపూల్ మెటర్నిటీ హాస్పిటల్. అక్కడ ఒకావిడ “నా బిడ్డనెవరో ఎత్తుకెళ్లిపోయారు” అని రోదిస్తోంది. గ్రీన్ లాండ్ పక్కన బస్ స్టాపుల్లో అంగడి బొమ్మలు. అక్కడెందుకుంటుంది ‘స్రవంతి’? హైటెక్ సిటీకి వెళ్తే, గతంలో శివాలయం ముందు అడుక్కునే బిచ్చగాళ్ళు ఇప్పుడిక్కడ అడుక్కునే అదృష్టానికి మురిసిపోతూ కనిపించారు. ఎవరో సలహా యిచ్చారు. అసెంబ్లీ జరుగుతోంది. అక్కడికెళ్ళి చూడమని! పాస్ సంపాదించి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు. నరాలు తెగిపోయేటట్లు ఒకరినొకరు తిట్టుకుంటున్నారు. నువ్వు చిల్లర దొంగవంటే నువ్వు బడాచోర్ వంటూ కత్తులు నూరుకుంటున్నారు.

“అవతలి పక్షాల వాళ్ళందరూ వెళ్ళిపోయి కేవలం తమవాళ్లే వున్నప్పుడు ముఖ్యమంత్రి గంటల తరబడి మాట్లాడాడు. ప్రజల కోసం తానే చేశాడో చెప్పాడు. మాట్లాడి, మాట్లాడి చివరికి నక్సలైట్లకు పిలుపునిచ్చాడు.. ‘జనజీవన స్రవంతి’లోకి రమ్మని!

రాజుగారు తాను కట్టుకున్న దేవతావస్త్రాలెలా వున్నాయని అడిగితే - “చాలా బాగున్నాయని అనాలనీ, బట్టలు వేసుకోలేదు కదా?!” అని అనకూడదనీ చెప్తాననే సమాధానంతో కథ ముగిసింది!

సమాజంలో నెలకొని వున్న రొచ్చునీ, దారిద్ర్యాన్నీ, చిరిగిన వ్యవస్థాచిత్రపటాన్నీ - కథ అనే అద్దంలో చూపటం అంత తేలికైన పనేం కాదు. ఈ కష్టసాధ్యమైన పనిని - వ్యంగ్యాన్ని కథలో నూరి, అత్యంత చాకచక్యంతో, నైపుణ్యంతో జయప్రదంగా నిర్వహించారు. రచయిత, కూర్మనాథ్. (మొదటి రెండు పరిచ్ఛేదాల్ని పది వాక్యాల్లో రాసేస్తే) ‘రాజుగారి బట్టలు’ ప్రపంచకథా సాహిత్యంలో ముందు వరుసలో ముమ్మందు కూర్చునే సత్తా వున్న కథ! జన జీవన స్రవంతి అంటే ఏమిటి అనే ఊహ రావడం, ఆ ఊహకి పకడ్బందీ Texture కూరుస్తూ కథనల్లుకోవటం, ఆ అల్లుకున్న కథని అలవోకగా, వ్యంగ్యంగా శైలిశిల్ప విన్నాణంతో రాయడం - కూర్మనాథ్ కథన దక్షతకి తార్కాణం.

కథల్లో వ్యంగ్యం వొలికించి, సమాజాన్నీ, సాహిత్యాన్నీ వొణికించిన - శ్రీపాద (కలుపుమొక్కలు) రావిశాస్త్రి (సారాకథలు), వాకాటి (బి- పౌరుడు) బీనాదేవి (పెట్టుబడి), స్టైల్ (ఖాళీ సీసాలు) భరగాో (ఫంటొచ్చిన మొగాడు) యర్రంశెట్టిసాయి (కాలనీల కథలు), ముళ్ళపూడి (రాజకీయ బేతాళ పంచవింశతి), సోమంచి యజ్ఞన్న శాస్త్రి (పైళ్ళ పరిభ్రమణం) ఇలా ఇంకెందరో మహానుభావులు గుర్తుకొస్తారు. కూర్మనాథ్ కూడా ఆ పట్టిక కెక్కటం ఆనందదాయకమైన విషయం.

‘జనజీవన స్రవంతి’ - ఇలా మురికిగా, మకిలిగా, రొచ్చుగా వుంది. సరే, అయితే, “ప్రత్యామ్నాయం ఏమిటి?” - ఇదీ ప్రశ్న! శతకోటి మేధలు ఆలోచించాల్సిన శేషప్రశ్న!

పదును తేరిన తెలుగు కథాశక్తికి మరో ములికి ఈ ‘రాజుగారి బట్టలు’ కథ! కథల వర్క్ షాప్ లో ఒక పాఠం కావలసిన రచన! కూర్మనాథ్ గారికి అక్షరాభినందనలు!!

తీరని ఋణాల సారం ఎప్పుడూ దా‘రుణం!’ చంద్రప్రతాప్ కథ ‘రుణం’

ఎన్నో కిల్లింగ్ని శీర్షికలో వాచ్యం చేయకుండానే అద్భుతమైన శిల్పంతో, అదే ఇతివృత్తంతో వచ్చిన కథానిక ‘రుణం’. అత్యంత అర్థంగా-రసాత్మకంగా సాగిన మంచి కథ ‘రుణం’. రచయిత సుప్రసిద్ధ పాత్రికేయుడు, రచయిత-చంద్రప్రతాప్.

వారం రోజులుగా కోమాలో వున్నాడు తండ్రి. వైద్యం జరుగుతోంది. రోజుకు పదిహేను వేలకు పైగా పిండుతున్నారు డాక్టర్లు. మెదడు తొంటై అయిదు శాతం చనిపోయిందనీ, అవయవాలేవీ పని చేయటం లేదనీ, వెంటిలేటర్ కారణంగానే గుండె పనిచేస్తోందనీ వైద్యులు చేర్చిన రోజునే చెప్పారు. కొద్ది గంటల్లోనే అది ఆగిపోవచ్చుననీ స్పష్టం చేశారు. ‘వైద్యశాస్త్రం ప్రకారం ఇప్పటికే ఆయన పోయారు’ అంటూ డాక్టర్లు జాలిగా చూస్తూ వెళ్లిపోయారు.

అన్నదమ్ములు నలుగురూ చిరుద్యోగులు, చేబడుళ్ళూ, లోన్నా పెట్టి తెచ్చి, అప్పటికే రెండు లక్షల పైనే డాక్టర్ల చేతుల్లో పోశారు. ‘ఆలస్యం ఎందుకు, ఇవాళ తీయించేద్దామా?’ అంటూ మొదలవుతుంది కథ. నిర్ణయం తీసుకోవటంలోని ‘మ్యామన్ డైలెమా’తో పరితలో ఉత్కంఠని మొదలెట్టాడు రచయిత. వెంటిలేటర్ని తీసేయించటమా లేదా-అనేది ప్రశ్న. ‘Man is what he makes of himself!’ కనుక, ఏ కొడుకూ తన తండ్రికి చేయని ‘సేవ’ చేశారు కొడుకులు. ‘నాన్న వెళ్లిపోయారు!’ ‘కన్నపేగు బంధం కరెన్సీ ముందు తల వాల్చేసింది. అన్నదమ్ములతో వాదించి, ఒప్పించి, ఆయన్ని పైకి పంపించేశా’ననే ఆవేదన, అంతఃకరణ క్షోభ మొదలవుతాయి-‘నేను’గా కథలో నిలిచిన ఆత్మసాక్షిలో! నాన్న స్మృతులు సులివెచ్చగా-ఒకదాని వెంట వొకటిగా గుండె మీద దరువు వేయటం మొదలెడతాయి. డబ్బు లేమి అనే ఒక దారుణమైన భౌతిక వాస్తవం వలన కడకా నిర్ణయం తీసుకున్నాడు గానీ-కథలోనే ‘నేను’ అంతఃకరణ ఘోష నుంచీ తప్పించుకోలేకపోయాడు. అందువలన ఆత్మసాక్షి సంవేదన సాగింది. చేసిన పని గురించి తప్పొప్పుల గురించి- ద్వైదీ భావం, వైరుధ్యం, వికల్పం-చివరికి విచికిత్స. ‘రుణం’ కథలో విశేషం ఇదీ!

నాన్న-ఎన్నో సందర్భాల్లో ప్రేమ, ఆప్యాయత, సహానుభూతి, లోకజ్ఞానం పంచాడు. తనకే కాదు, తనవారందరికీ. అంతే కాదు. ‘డబ్బుకీ, వ్యాపారవిలువలకీ పట్టం కట్టే ఈ ప్రపంచం సైతం, నాన్న మానవీయకోణం ముందు మోకరిల్లటం ఎన్నో సార్లు చూశాను నేను’ అంటాడు. దానికి ఉదాహరణగా జరిగిన సంభవాన్ని చదువరుల ముందు సంఘటనాత్మకంగా వివరిస్తాడు. ‘అభిమానధనం ముందు ధనం ఏ పాటి అని బోధించిన నాన్నను ఆ ధనలేమే మాతో చావు దెబ్బ కొట్టించింది’ అని పరితప్తహృదయంతో విలపిస్తాడు-ఆ- ‘నేను’.

అంత్యక్రియల తర్వాత ఇంటికొచ్చారు. నాన్న ఫోటో వైపు చూస్తుంటే ‘చిన్నా, ఇరవై రోజులపాటు ఆస్పత్రిలో ఇరవై నరకాలు చూశాను. నీ పుణ్యమాని ఒడ్డున పడ్డాను’ అని చెబుతున్నట్లు అనిపించింది!’ అదే కథ ముగింపు.

‘రుణం’ కథలో మెర్సీ కిల్లింగ్ యొక్క వేరే కోణం అవిష్కృతమయింది. ఇది పరోక్షంగా జరిగింది. చట్టం సంగతి, న్యాయం సంగతి పక్కన పెట్టి-పుత్రధర్మం సంగతిని ప్రశ్నిస్తూ ‘రుణం’ కథ మధ్యతరగతి బతుకుల్ని ఉలిక్కిపడేటట్లు చేస్తోంది. జీవితంలోని కొన్ని భౌతికవాస్తవాల తీవ్రత ఎటువంటి అమానవీయనిర్ణయాలకి మనల్ని పురికొల్పుతుందో-‘రుణం’ కళాత్మక వైపుణ్యంతో వివరిస్తోంది. సందర్భం వేరే అయినా, Rupert Brooke వాక్యం గుర్తుకొస్తుంది- ‘Thank God, that's done’ అని! వెంటనే అంతరంగ ఘోష, సంవేదనల మౌనవిలాపం మనల్ని ముంచెత్తుతాయి. ‘తలచినదే జరిగినా’ శాంతి లేదు మనసుకి! ఇదీ excited emotional stress అంటే!

ఇతివృత్త స్వీకరణలో, ఆలోచనలో నూతనత్వం వుంది. ‘రుణం’ కథలో, కథనంలో కావలసినంత బరువూ, బాధ్యతా వున్నై. అందువల్లనే రావలసిన అర్థతాస్పర్శ వచ్చింది. ముగింపులో! అంతరంగ శోధనని చిత్రీకరించటం ఎప్పుడూ కథారచయితకి ముక్లబాటలో నడకే! ఆ కష్టసాధ్యమైన పనిని ప్రయోజనాత్మకంగా కథానికా శిల్ప భరితంగా నిర్వహించిన చంద్రప్రతాప్- కథా విజయానికి అభినందనలు!

సమస్య ఎల్లకాలం ప్రశ్నగా నిలిచిపోదు!

వి.ప్రతిమ కథ : 'సమాధానం'

ముందు తరం కథకుల్ని అలా వుంచి మాట్లాడుకున్నా, 1990ల తర్వాత తెలుగు కథ కొంతమంది రచయితల చేతలో పడి నిండుతనాన్నీ, హుందాతనాన్నీ సంతరించుకుంది. ఈ తరహా రచయితలకి సాంకేతిక విషయాలూ, లక్షణాలూ ఎక్కువ తెలియవనే అభియోగం ఒకటి కొందరు విమర్శకులు తెరపైకి తెస్తున్నా, వీరు రాసిన కథల్లోని ప్రయోజనాన్ని బాగా విశ్లేషించినపుడు, వీరందరికీ కథ పట్ల 'ఏకైకాగ్రత' చాలా ఎక్కువని అర్థమవుతుంది. ఈ ఏకైకాగ్రతకి తోడు, రచయిత స్వకీయమైన ఉపజ్ఞ కూడా కలిసి కథని చదువరి గుండెల్లో కూర్చోపెట్టసాగింది. ఇలా కథారచన పట్ల ఏకైకాగ్రత, స్వకీయమైన ఉపజ్ఞ కలిగిన మంచి రచయిత్రుల్లో వి.ప్రతిమ ఒకరు. ఆమె రాసిన గొప్ప కథలలో ఒక గొప్ప కథ 'సమాధానం'.

ప్రతిమ కథల్లో వస్తువు స్త్రీ చైతన్యకాంక్ష. ఈ అభ్యుదయవాంఛని కథాత్మకం చేయటానికి ఆమె ఎన్నుకునే మార్గం-సాధారణంగా గతం జూలు విడిలిస్తున్న సాంప్రదాయిక మిథ్యా విలువలు, మూఢాచార విశ్వాసాల డెక్కగూళ్ళు, వీటికి సరిగ్గా అభిముఖంగా వర్తమాన సామాజికవాస్తవికతలో స్త్రీ ఉనికి,మనుగడ, నిస్సహాయత, పురుషాధిపత్య ధోరణులకీ, దోపిడీకి బలి అయిపోవడం- ప్రధానంగా వీటిచిత్రణ. చేయి తిరిగిన ఈ రచయిత్రి కథల్లో సంఘర్షణ, సంవాదం అద్భుతంగా చోటు చేసుకుంటాయి. కథ టెక్స్చర్లో ఒక నాటకీయత, అంతర్లీనంగా సంగీతం కూరుస్తూ సాగుతుంది.

ఆధునిక తెలుగు కథానిక 'దిద్దుబాటు' 'తలుపు... తలుపు' అని మొదలైనట్లుగా, 'సమాధానం' కథ కూడా 'మంటలు... మంటలు' అని మొదలవుతుంది. అర్థరాత్రి దాటి అరగంటయినా ఆ వీధి మిట్టమధ్యాహ్నం సూర్యుడు మండుతున్నట్లుగా ఉంది.. అసలేం జరిగిందంటే...

సుబ్బులమ్మ పసుపు కయ్యలో ఆడాడ నాలుగు మిరపచెట్లెన్నే అయ్యి మూడుకిలోల మిరపకాయలు గాసినాయి. సకత్తకి ఉప్పిరపకాయలంటే శానా ఇష్టం. రెండు కాయలిచ్చి ఇంటికి బోదామని సక్కుబాయి ఇంటికి పోయింది సుబ్బులమ్మ.

ఈమె పొయ్యేటప్పటికి బయటండగానే ఏదో మూలుగు మాదిరిగా ఇనిపించినాయి. ముందు ఏదో అనుకుంది. లోపలికి పొయ్యేటప్పటికి సకత్త నోటికి గుడ్డ కట్టేసి, చేతులు ఇరిసికట్టి దానిమీద బడపోతుణ్ణు - పెదనాయుడు.

సుబ్బులమ్మది పిచ్చి ధైర్యం. తెగింపు. దృఢమైన మాట. కోర్టులో కేసు పెట్టించింది సక్కుబాయి చేత. కోర్టులో వందమంది ముందు నిక్కచ్చిగా నిజం చెప్పింది. తన చిన్న జ్ఞానపరిధిలో ఆడదానికి అన్నివేళలా జరుగుతోన్న అన్యాయాన్ని గురించి బేరీజు వేసుకుంటూ మాట మీద నిలబడి సాక్ష్యం చెప్పింది.

సుబ్బులమ్మ ఇంటికి వెళ్ళేవేళకి ఘనమైన స్వాగతం ఎదురుచూస్తున్నది. తల్లి, తండ్రి, తమ్ముడు, మరదలు - అందరూ ఎందుకే ఇట్టాంటివన్నీ తలకెత్తుకుంటావు. ఎవరెట్టా బోతే నీకెందుకొచ్చింది అని ఈనడింపులు , ప్రశ్నలు,. మగరాయుడు అంటూ అంతా నవ్విపోతుండారు అని ఆమె ప్రవర్తన మీద బాణాలు.

చివరికి ఎంత ఆలోచించినా సుబ్బులమ్మకి తాను సకత్త పక్కన నిలబడి న్యాయం చెప్పడమే న్యాయంగా తోచింది.

"నాయినా! ఒకాడ కూతురికి అన్యాయం జరిగింది. నేను నిజం చెప్పేది చెప్పేదే... ఆ బట్టికి శిచ్చపడేదే. మీకష్టమయితే నేనెల్లిపోతాను" అని దృఢంగా చెప్పింది. ఆ రాత్రి సుబ్బులమ్మ ఇల్లంటుకంది. మంటలు.. మంటలు.. మనుషల ఆక్రందనలు. ఏడుపులు పెడబొబ్బలు. అపరకాళిలా శివంగిలా పైకి లేచింది సుబ్బులమ్మ.

ఇంటి చూరుల నుండి కాలుతున్న వెదురుబొంగును చేతిలోకిలాక్కొని ఊళ్ళోకి నడిచింది. అప్పటికే రగిలిపోతున్న యువకులంతా ఆమెను అనుసరించారు. తమవి అసలు ప్రాణాలుగానే తలచనోళ్ళకి సమాధానం చెప్పటం కోసం పొలికట్టె పైకి లేచింది.

స్త్రీ పట్ల వివక్ష, స్త్రీ అణచివేత, శారీరకంగా, మానసికంగా దోపిడీ, స్త్రీకి జరుగుతున్న అన్యాయాలూ ఇవన్నీ కథావస్తువులుగా తొలితరం కథల నుంచీ రచనలకెక్కి ఉన్నాయి. శ్రీపాద, గురజాడ, చలం మొదలు, ఎందరెందరో సామాజిక అసమానతల్ని ప్రశ్నించి నిరసించినవారే. చలం సంగతి సరేసరి. స్త్రీని పురుషుడు కర్కోటకుడుగా కాటు వేసే దుర్మార్గాన్ని ఎంతో ఆర్థంగా, ఎంతో పర్మింగ్ ఎఫెక్ట్తో చెప్పాడాయన-ప్రత్యేకించి రెడ్డి రంగమ్మ వంటి కథల్లో. ఈ కథలో పల్లెటూరు రంగమ్మ శీలం బస్తీ నాగరికలక్షికి బలి అయిపోతుంది.

అయితే అప్పటి కథల్లో సామాజిక వాస్తవికత ప్రతిఫలనం మాత్రమే ఉండేది. ఈనాటి సమాధానం వంటి కథల్లో సమస్యకు పరిష్కారం సూచన కూడా లభిస్తుంది.

ఇదీ కథ నడిచిన దారిలోని దూరం, వేగం కూడా. ఇదొక హర్షణీయమైన పరిణామం,

ఇక కథాసంవిధానం దృష్ట్యా, ఈ తరం కథకులు అవలంబిస్తున్న శిల్పం జటిలంగాలేదు. చాలా సరళంగా ఉంది. కథ వర్తమానంలో మొదలై, గతంలోకి వెళ్ళి, మళ్ళీ వర్తమానంలోకి మరలుతుంది. ఈ పద్ధతిని అనుసరించడం వల్ల చదువరికి అనవసరమైన అయోమయాల్ని ఎదుర్కోవలసిన అవస్థ ఉండదు. కథను చదివించే గుణం ఎక్కువవుతుంది. సమాధానం కథాకథనంలో ప్రతిమ ఈ పద్ధతినే వాడుకుని, చెప్పదలచుకున్న విషయాన్ని స్పష్టంగా, స్ఫుటంగా, పారదర్శకంగా చెప్పారు. ఏ కథాశిల్పప్రయోజనమైనా ఇంతకు మించి ఏముంటుంది కనుక!

సమాధానం కథలో ఉన్న మరొక ఔన్నత్యం - రచయిత్రి కథా ప్రణాళికలో - కొండంత సమస్యను చిన్న అద్దంలో చూపించడానికి ఒక చక్కటి బిగువైన చట్రాన్ని బిగించుకోవడమే. ఈ కారణాన సమాధానం కథలో క్లుప్తత అనన్యసామాన్యమైన సాఫల్యంగా భాసించింది. రచయిత్రి రచనాశక్తికి ఉజ్వల తార్కాణంగా నిలిచింది. 'సమాధానం'ని గొప్ప కథని చేసిన చాలా విలువైన సాంకేతికాంశం ఇది.

ప్రతిమగారు రచయిత్రిగా ఎన్నో బహుమతులూ, గౌరవాల్నూ, సన్మానాలూ, సత్కారాలూ అందుకున్నారు. ఇటీవల ఆమెకు లభించిన డాక్టర్ కేతు విశ్వనాథరెడ్డి సాహితీపురస్కారం, ఆ పురస్కృతుల హోరంలో మరో విలువైన రత్నం. సమాధానం వంటి అత్యుత్తమకథతో తెలుగు కథాసాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన ప్రతిమగారికి అభినందనలు!

మనసు మాలిన్యాన్ని కడిగేసిన 'డ్రబ్బింగ్'

అల్లూరి (పెన్మత్స్) గౌరీలక్ష్మి కథ

పనిషి జీవితంలో యౌవనారంభ దశ-ఒక చిత్రమైన స్థితి. ప్రకృతీ, పరిసరాలూ, పలుకూ, చినుకూ-గుండెని తట్టి, మనోవల్మీకంలోని అనేక సుప్తవైతన్య సరీసృపాల్ని లేపి నాట్య మాడిస్తాయి... క్షణక్షణం కోటికోట్ల అనుభూతిపారవశ్యాలు ఊపిరినే ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తాయి.

కాలేజ్ జీవితమంటేనే ఒక రంగుల వల. అది మనస్సుని నేలనుంచి ఆరంగుళాల పైన నడిపిస్తుంది. మేధని గాలిలో కాంతివేగంతో పరిగెత్తిస్తుంది. దేని ప్రభావం ఎటు గుంజుతుందో తెలియదు. ఏ సంభవం ఎదపై ఎలాంటి ముద్రల్ని వేస్తుందో అర్థం కాదు. ఏ సందర్భమూ తెలివిడిని సూచించదు. అదొక మత్తు. అదొక ఉన్మాదం. అదొక వెర్రి. అదొక అనిర్వచనీయత, అదొక మధురానుభూతి. అదొక అవ్యక్తమైన అనుభవం.

ఇలాంటి దశలో వాసు అనే విద్యార్థి, ఒక కలల ఊపుల కలవరింతలో చిక్కుకున్నాడు. ప్రేమ కథల్ని-అందునా సెక్స్ కథల్ని-చదివి చదివి, రోజురోజుకూ ఒక్కో మెట్టు చొప్పున 'విద్యావంతుడు' అయ్యాడు. పరిపూర్ణ యౌవనాన్ని పుణికిపుచ్చుకొని, నవయువకుడై, పత్రికల్లోని ప్రేమసారాన్ని వొంటబట్టించుకున్నాడు.

భర్త కేంప్ కి వెళితే పక్కింటాయన్ని ప్రేమించే భార్యలు, పెళ్ళిళ్ళల్లో సామాను గదుల్లో అనుభవం కోరుకొనే అమ్మాయిలు, కేంపుల్లో పక్క గదిలోని అమ్మాయిని ప్రేమించే మగవాళ్లు...ఓహో...ప్రపంచమంతా ప్రేమమయం...తప్పొప్పుల ప్రసక్తి లేదు. ఉన్నతమైనది ప్రేమానుభూతి. ఇదీ వాసు చదివిన చదువు, వలచిన చిత్తవృత్తి!

వాసు వుంటున్న యింటి వోనర్ రామకృష్ణ టూర్లు వెళ్తూ ఉంటాడు. ఆయన భార్య విశాల. ఆమెకుపదేళ్ల కొడుకు.

భర్తలు కేంప్ కి తిరుగుతూ ఉంటే భార్యలకి తీవ్రమైన అసంతృప్తి వుంటుందిట. హఠాత్తుగా ఈ ఆలోచన వాసు ఒళ్లు పులకరింపజేసింది.

ఇక వాసు మేధ విశాల ఆలోచనల్లో కూరుకుపోయింది. మనస్సు పంచకల్యాణీ, పందెపు గుర్రం అయిపోయింది. ఆమె ప్రతిచర్య, ప్రతి పలుకూ-వాసుకి తానాశించే రీతిలోనే దర్శనమిచ్చాయి.

ఒక సాయంత్రం-విశాల తనకు తానుగా వాసుని తమ పోర్షన్‌కి పిలిపిస్తుంది. వాసు మనసు 'యురేకా' అంటూ ఈల వేసింది.

వాసు ఆలోచనలకి భిన్నంగా ఆమె అంటుంది. 'నువ్విలాంటి మానసిక స్థితిలో ఉన్నందుకు నేనెక్కువ ఆశ్చర్యపడటం లేదు" అని మొదలెట్టి-శృంగార కథల గురించి చెప్తూ "అదే జీవితం అనుకోకు. రాసేవాళ్లు ఒకందుకు రాస్తే, వేసేవాళ్లు మరొకందుకు వేస్తారు" అంటూ, "పశుపక్ష్యాదులకీ మనకీ వుంది సెక్స్. వాటికి లేనిదీ మనకున్నదీ ఒక్కటే-విచక్షణ. దానితో ఆలోచించు. అలాంటి శక్తి లేనప్పుడు చదవకు. అన్ని అనుభవాలూ ఇప్పుడే పొందాలని అడ్డ దారిన ఆనందం వెతుక్కోకు..." అని చెప్పి, వంచిన తల ఎత్తలేనట్లు చేస్తుంది.

ఈ కథ పేరు 'డ్రబ్బింగ్', ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవారపత్రికలో పడింది. రచయిత్రి అల్లూరి (పెన్మత్స్య) గౌరీలక్ష్మి. 'డ్రబ్బింగ్' అంటే తెలుగు నుడికారంతో చెప్పాలంటే-చావు దెబ్బ కొట్టటం.

సాహిత్యం-సామాజిక ప్రయోజనం గురించిన చర్చ చాలా వుంది మనకు. చాలా వ్యాసాలూ వున్నై. వ్యక్తి మనసుకు పట్టిన మురికిని వదిలిస్తేనే గానీ సమాజం బాగుపడదనే వాస్తవాన్ని ప్రబోధిస్తున్న కథ యిది.

ఈ కథ చాలా చిన్న కథ. ఒక ప్రయోజనాన్ని ఆశించి, చిత్తశుద్ధితో, లక్ష్యనిర్దేశంతో, దిశాసూచితంగా వ్రాయబడింది. కథని చిన్న కథగా రాయడానికి చాలా శక్తి కావాలి. కథాసాహిత్య సంప్రదాయాల విజ్ఞత కావాలి. కథ పేరుతో చిన్న నవలని పేనకపోవటంలోనే ఉత్తమ కథాశిల్పం ఉంది.

'డ్రబ్బింగ్' కథావస్తువుకి లక్ష్యం ఉంది. సామాజిక ప్రయోజనం ఉంది. 'డ్రబ్బింగ్' కథాశిల్పానికి చదువరిని తన ముందు నిలబెట్టుకోగలిగి, తననే చదవాలనిపించుకోగల మెరుపు వున్నది. 'డ్రబ్బింగ్' కథాశైలిలో చక్కని వాక్యవిన్యాసరేఖానైతిత్వం ఉంది.

అందుకే ఈ చిన్న కథ-తెలుగు కథామణిహారంలో ఒక అనర్హరత్నంగా భావించవచ్చు. రచయిత్రికి అభినందనలు!

దుర్మార్గపు చేతకు కొట్టువాత! గోపిని కరుణాకర్ కథ 'ఉత్తీతపాట'

90వ దశకం నుంచీ తెలుగు కథావస్తువుల్లో అనంతమైన వైవిధ్యం చోటు చేసుకుంటోంది. కథాంశాలు ఎక్కువగా భూమి సంబంధాల గురించీ, ఆ సంబంధాలలోని విభిన్నవైవిధ్యాల గురించీ, వ్రాసినవి వస్తున్నాయి. సేద్యం రైతుని ఎంతగా దగా చేస్తున్నదో, ప్రకృతి ఎంత నిర్దయగా వున్నదో, సాటి మనుషులు సైతం రైతు పట్ల ఎంతటి తృణీకారభావాన్నీ అలక్ష్యాన్నీ ప్రదర్శిస్తున్నారో - అర్థితో చెప్తున్నారు. కథకులు, కథావస్తువు - ఈ విధంగా "నేల" మీదికి దిగింది.

అయితే, సీరియస్ కథకులు కొందరు, మాత్రమే కథాశిల్పం పట్ల ప్రత్యేకశ్రద్ధను చూపుతున్నారు. దీనికి ఒక కారణం - ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా వారికి అందుతున్న సూచనలూ, సందేశాలూ. అవేమంటే "కథ చెప్పేసేయ్. ఎలా చెప్పినా పర్వాలేదు" - అనేది. "శిల్పమూ చట్టుబండలూ, గట్టా ఎవరో కల్పించిన సాంకేతికాంశాలు. అవి మనకక్కర్లేదు!" అనేది. కానీ కథకులు గుర్తుంచుకోవలసిన అంశం "The artist's work is real in so far as it is always true; in that it is never actual" అన్న గెథే మాటని. వాస్తవాన్ని చెప్పి వదిలేస్తే - ఎంత బలమైన విషయమైనా, దినపత్రికలోని 'వ్యూస్' లా రాత్రికి మరచిపోయేటట్లుంటుంది. గొప్ప కళలో రచయిత సంవేదన ప్రతిఫలించాలి. రాతి మంటపం వేరు. ఆ మంటపస్తంభాలలో కళామూర్తుల్ని మలచటం వేరు, అంతకు మించి ఆ స్తంభాలలో సప్తస్వరాలు పలికించటం వేరు. శిల్పమంటే. ఒక తపస్వి మానోచ్ఛరణ! అది ప్రయోగశీలి స్వరరాగప్రస్తారం!

తెలుగు కథకుల్లో ఇలాంటి శిల్పసృష్టికర్తలు కొందరున్నారు. ప్రయోగశీలం వారి సెకండ్ నేచర్ అనిపిస్తుంది. అలాంటివారిలో ఒకరు - గోపిని కరుణాకర్. తనదైన మెఱుపు, తళుకు, నైపుణ్యం చూపి, చదువరుల్ని ముగ్ధుల్ని చేస్తున్న రచయిత. కొండొకచో 'షాక్ వేప్స్' సృష్టిస్తున్న కథకుడు! 'షాక్ వేప్' కాకుండా 'థాట్ వేప్' సృష్టించే అతని గొప్ప కథ - 'ఉత్తీతపాట!'

లోకమంతా నిద్దటి ఉయ్యాల్లో ఊగతా ఉండాది. ఉత్తీత మాత్రం శోకంతో పాటనెత్తుకుంటుంది. దీనికి కారణమైన కథని - పెద్దంటి దీపం మిద్దంటి దీపానికి

చెప్తుంది. ఇలా ఎత్తుగడలోనే అద్భుతమైన సృజనాత్మకతని వెలారుస్తూ మొదలవుతుంది కథ. దీపాన్ని పర్చానిపై చేశాడు. కథకుడు!

ఉత్తీత, ఉత్తీతుడు - ఒక ప్రేమ జంట. దేవుడి తోట కాపరులు. కామంతో విధినిర్వహణని నిర్లక్ష్యం చేశారు. దేవుడు శాపమిచ్చాడు. పచ్చి నీళ్ళు లేని రాళ్ళ సీమలో గువ్వలై పడినారు. వాళ్ళ మింద సంజీవిని పిల్ల కూడా పడింది. ఒక అద్భుతమైన 'పారబుల్' మొదలై చదువరిని తన వెంట పరిగెత్తిస్తుంది. ఈ సంజీవిని పుల్ల పడటమనేది కొబ్బరి కాయలోకి నీరు వచ్చినంత ప్రాణప్రదమైన ఆలోచన! ప్రపంచ సాహితీకారులకి - తెలుగు కథకుల అనన్యసామాన్యగుణోన్నత్యాన్నీ, ప్రతిభనీ, ప్రజ్ఞనీ - చెప్పటానికి ఉపకరించే కథ, కథాశిల్పం, చమత్కృతి - సర్వమూ - కరుణాకర్ వంటి రచయితల ఆలోచనల్లో నిగ్గుదేరి మెరుస్తున్నాయి.

ఆ గువ్వలకి - ఒకదాని తర్వాత ఒకటిగా భౌతికావసరాలు తెలుస్తూ వుంటాయి. సంజీవని పుల్లతో క్రమక్రమంగా అన్నీ సమకూర్చుకుంటూ వుంటాయి. నేల మీద రాళ్ళల్లో గూడును అల్లుకుని కాపరం పెట్టాయి. చూసేదానికి కండ్లు చాలడం లేదు. కానీ, ఈ సృష్టిలో ఏదో లోపముందాది" అని నిస్పృహ చెందింది. గుడ్లు పొదిగింది. అవునని రైతుని పుట్టించి లోపం సరిచేస్తానంది పోతు గువ్వ. ఒక గుడ్డుని పగలగొట్టి సంజీవితో రైతునీ, రైతు పెళ్ళాన్నీ పుట్టించింది ఉత్తీత. అక్కణ్ణుంచీ - అన్ని అవసరాలూ ఆరంభమైనాయి. తొగటోడు, కంసలోడు. వడంగి, బాపనోడు, కమ్మరోడు, మాలోడు, మాదిగోడు, మంగలోడు, చాకలోడు - అందర్నీ పుట్టించింది ఉత్తీత. వాళ్ళు రైతుకి పనులు చేసి పెడుతున్నారు. రైతు చెమటోడ్చి పంటలు పండించి, ఆ పంటని భాగాలేసి, అందరికీ సమంగా పంచుతున్నాడు. కాలం గడుస్తోంది. పల్లె ఏర్పడింది. రాజుని పుట్టించింది. ఉత్తీత. రాజు అధికారం, అహంకారం మొదలైనాయి. పన్నులు వేసినాడు. తుమ్మినా పన్నే, పిత్తినా పన్నే. ఒక సంవత్సరం వానలు లేవు. పంటలు లేవు. రైతు శిస్తు కట్టలేకపోయాడు. పెద రెక్కలు విరిచి కట్టి రైతుని రాజు ముందు నిలబెట్టారు భటులు. రాజు హుంకరించాడు. 'నువ్వు పెత్తనం చెలాయస్తే ఊరుకునేది లేదు ముందు పుట్టినోణ్ణి నేను' అని ధిక్కరించాడు రైతు. రైతు తల నరికించి కోట గుమ్మానికి వ్రేలాడకట్టించాడు రాజు!

రైతు రక్తం వొడుస్తూ కోట గుమ్మానికి ఏలాడతా వుంది. రాళ్ళగూటిలో ఉత్తీత కడుపు రగిలిపోయింది. రాజు దెగ్గరికి పోయింది. "రైతు రక్తంతో తడిసిన నీ కోటలో

జిల్లేడు చెట్లు మొలుస్తాయి. నవ్వు సర్వనాశనమై పోదువు గాక!" అని శపించింది. అదే జరిగింది. రాజు సర్వనాశనమైపోయాడు.

ఇది చెప్పి, పెద్దింటి దీపం అన్నది, "అందుకే రైతు కంటి నుంచీ కన్నీటి చుక్క నేల మీద పడగూడదు. వడిందా, ఆ నేలనేలే రాజుకి పుట్టగతులుండవు. ఉత్తీత శాపం తప్పకుండా తగిలితింది. "ఉత్తీత పాటని అట్టా నిరంతరం పాడుతూనే వుంది - రాత్రులు "దీపాల కండ్లు చెమ్మగిల్లినాయి గుండెల్లో ఈత ముల్లు గుచ్చుకున్నట్టు - సలుపు!" అంటూ కథ ముగించాడు, కరుణాకర్. నిజానికి సలుపు మొదలయ్యేది పాఠకుల గుండెల్లో!

ఒక భావస్ఫురణం వేరు, భావప్రసరణ వేరు. భావోద్విగ్నత వేరు, భావానుభూతి ప్రకటన వేరు. అనిర్వచనీయతని చదువరి గుండెల్లో ద్రవీభూతం చేసి నిలపటమే కథ - ఉత్తమోత్తమ ప్రయోజనం. ఎందువల్లనంటే - ఆ అనిర్వచనీయత నుంచే, ఆ 'బాటమ్ లైన్' నుంచే - మళ్ళీ అన్ని ఆలోచనలూ, ఆచరణాత్మక ప్రణాళికలూ - చైతన్య పరిధి మీదికి - విస్తరిస్తాయి కనుక!

రైతు తల నరికించటమనే మదోన్మాదచర్య. దాని పర్యవసానమైన వినాశం - ఒక విషాదవాస్తవ చిత్రణ. ఒక హెచ్చరిక! అభిలషణీయమైన ఒక సామాజికపరమైన అలజడికి సందేశాత్మకంగా ఎత్తిన పిడికిలి!

'ఉత్తీత పాట' కథలో చూడండి, గావుకేకలూ, నినాదాలూ లేవు, కానీ - శక్తి మంతమైన మెసేజ్ వుంది! శతకోటిసంఘటనలూ, సంఘర్షణలూ, పరాకాష్ఠలూ - లేవు కానీ రైతు ఛిద్రజీవనచిత్రణ వుంది! కథ చదువుతుంటే, నెమ్మదిగా కొత్త కుండలా - గుండె ఆ చెమ్మని అజ్ఞార్హ్ - చేసుకుంటూ వుంటుంది.

క్లుప్తత కథానికి ప్రాణం. చెప్పే వస్తువుని, శిల్ప సమన్వయంతో, తనదైన శైలిలో - క్లుప్తంగా చెప్పగలగాలి కథకుడు. మధురాంతంకం రాజారం గారు ఎక్కడో చెప్పారు - చేదైనా అనుభవాల సారాంశాన్ని సంగ్రహంగా ఒక్క మాటలోనే చెప్పగలగాలి కథకుడు - అని అంతటి పరిణతి. పరిపక్వత, - ఉత్తీత పాట' కథ ద్వారా తనలో వున్నాయని నిరూపించుకున్నారు కరుణాకర్. భీకరమైన, భయంకరమైన, అగాధమంత రైత గుండె ఘోషని-! "Other mode of experience" గా - చదువరి కూడా అనుభవించడానికి వీలుగా - పరోక్షప్రకటనమనే సంవిధానాన్ని ఎన్నుకున్నాడు. గోపిని రైతు దురవస్థని పరిత గుండె మీద ఒక గరకు గీతగా గీశాడు. అది నిరంతరం సలిపే గీత! అది కన్నీరు తెప్పిస్తుంది. ఏడ్వనివ్వదు! అవును, అదీ ఈ కథ చేసే దుర్మార్గం!!! అభిమానంతో ఈ కథకుణ్ణి "కాలాంతకుడు" అంటాను!!! గ్రేట్!!!.

హృదయ స్పందనల్ని కథాత్మకం చేయగలిగిన పతంజలి శాస్త్రి

వ యిప్పటి ప్రభాకరరావు కథాసంపుటి 'లోకంచూశాక'కు ముందుమాట రాస్తూ సుప్రసిద్ధ కవి కె. శివారెడ్డి చాలా విలువైన మాట చెప్పారు- Man is his stories అని. కథా రచయితగా తల్లావరపుల పతంజలి శాస్త్రిని తలచుకుంటే ఇదిఎంతో నిజమనిపిస్తుంది. శాస్త్రి చదివింది ఆర్కియాలజీ. స్థిరపడింది పర్యావరణ శాస్త్రజ్ఞుడిగా, కార్యకర్తగా. ఆయన 'పర్యావరణ భారతి'కి సంపాదకుడు కూడా. ఆ కారణాన్ని శాస్త్రికి పర్యావరణ పరిరక్షణ' అన్నా, పచ్చదనమన్నా అభిమానం, ప్రేమ. కొన్ని కథల నేపథ్యచిత్రణలో కోనసీమ అందాలూ, గోదావరి సొబగులూ హోయలు గుల్మతూ ఆహ్లాదం కలిగిస్తాయి. కథల్లో ఆయన నిర్వహించిన పాత్రచిత్రణ ద్వారా ఆయన మూర్తిత్వం, వ్యక్తిత్వం ద్యోతకమవుతూ వుంటాయి. ఆత్మీయతా ముద్ర ధ్వనిస్తూ వుంటుంది. పాత్రల అంతర్యం, తద్వారా అవి వెల్లడించే జీవన ఉదాత్తత అనేవి రచయిత అంతరంగ చిత్రాల ప్రతిబింబాలే కదా! ఆ విధంగా ఆయాపాత్రల బాహ్య అంతరంగిక కదలికల ద్వారా రచయిత వ్యక్తిత్వాన్నీ, జీవన దృక్పథాన్నీ అర్థం చేసుకోవచ్చు.

శాస్త్రి కథల్లోని పాత్రలన్నీ సాంఘిక వాస్తవికత నుంచే పుట్టి నేలమీద నడుస్తాయి. ఉన్న చేరడు నేలనీ నిలబెట్టు కోవడానికి కడకు కిడ్నీని అమ్ముకునే అంజిరెడ్డి, అధికార ప్రాబల్యంతో దేన్నయినా సాధించుకోగల ఎస్ఐ వెంకటరావు వంటి మనచుట్టూ తిరిగే మనుషులే శాస్త్రి కథల్లో తగులుతారు. ఉదయం నుంచీ రాత్రిదాకా మనం వివిధ టీవి. ఛానళ్ళలో చూస్తున్న చట్టసభల చర్చా భాగోతం, రాజకీయ నాయకుల ప్రవర్తన- నిశితమైన వ్యంగ్యాస్త్రాలతో శాస్త్రి 'జీర్ణున' కథలో మన ముందుంచారు. 'జెస్' కథలో మానవ సంబంధాల్లోని వైరుధ్యాల్నీ, వైచిత్రినీ చిత్రించారు. మధ్యతరగతికి లక్ష్యశుద్ధి లేకపోవడం, ఆశయ దారిద్ర్యం-ముఖ్యమైన జాడ్యాలూగా రోగనిర్ణయం చేస్తూ, యువత నిష్క్రియాతత్వాన్ని నిరసిస్తూ శాస్త్రి రాసిన ఒక అద్భుతమైన కథ 'పడ్ల చిలకలు'.

ఇలాటివి చదువుతుంటే శాస్త్రి తమ కథల్ని హృదయంతో లిఖించిన రచయిత అనిపిస్తుంది. మనుషుల దుఃఖం పట్ల విషాదంపట్ల, అభద్రతపట్ల ఆయనకి సంవేదన, ఆర్తి ఎక్కువ. మనుషుల పట్ల ఆయనకు గల కారుణ్యం ఆకుచాటు పించెలా, పూసల్లో

దారంలా, కథాంతర్భాగమై మన గుండెల్ని తాకుతుంది. అదుగో అప్పుడూ శివారెడ్డి చెప్పిన మాట తక్కువ స్ఫురిస్తుంది. Man is his stories అని! పతంజలి శాస్త్రిగారిది మూర్తీభవించిన క్లాసికల్ ఉదాత్తత అనిపిస్తుంది. ఆయన అకుంతిత మానవతావాదిగా మనముందు నిలుస్తాడు!

కాగా, శాస్త్రి రాసిన రెండు గొప్ప కథల్ని గురించి చెప్పుకోవాలి. ఒకటి 'వాలిపోస్టర్' రెండు 'సర్కా'.

వాలిపోస్టర్ నిజానికి ఒక హోర్డింగ్. రేకుచట్రంమీద లేత రంగుల్లో అందంగా వేసిన తాజ్‌మహల్ టైల్స్ ఫ్యాక్టరీ హోర్డింగ్ అది (ఇంట్లో తాజ్ చల్లదనం, మీ చుట్టూ తాజ్ సౌందర్యం). హాలు, హాలు నిండా పరచిన టైల్స్, ఇల్లు చాలా అందంగా వుంది. గది మధ్యలో చల్లటి నేలమీద పడుకుని వుందామె. బోర్లా పడుకుని ఎత్తిన రెండుకాళ్ళనూ వెనక్కు మడమల దగ్గర పెనవేసింది. మోచేతుల మీద ముఖం ఆనించి, విశాలమైన కళ్ళు ఎత్తి చూస్తోందామె. అనిమేషలా, గంధర్వకాంతలా, ఆమె వొంటిమీద సముద్రం నీలరంగు, చీరలాంటి దుప్పటి వేసుకుంది. చీరనడుం పైభాగం తర్వాత సరిపోలేదు. నల్లటి అలలా లేచి పరచుకున్న ఆమె జుత్తు భుజాల మీంచి వీపుమీదకి ప్రవహిస్తోంది. భుజాల క్రింద నున్నటి ఒంపుని చూశాడు వలీ! పదకొండేళ్ళ వలీ మదిలో ఈ హోర్డింగ్ ఒక రంగుల కలని సృష్టించింది. వాడికి టీ దుకాణంలో కప్పులు కడిగేపని. దుకాణం బావ కరీంది. అక్క బీ. అక్కదగ్గరే పడుకుంటూ వుంటాడు వలీ. బోర్లా పడుకుని ఓ చెయ్యి అక్క నడుంచుట్టూ వేసి పడుకుంటాడు. రోజూ ఇంతే. ఆమె పొట్టలోకి వలీ మొహం కూరుకుపోతుంది. ఆమె విసుక్కున్నా మరీ దగ్గరగా జరిగి పడుకుంటాడు వలీ. రోజూ ఒక చల్లటి కలకనడం అలవాటయింది వాడికి. 'తాజ్‌మహల్ సౌందర్యం, చల్లదనం 'కమ్ముకుంటాయి'. పగలు అవాస్తవంగా రాత్రి వాస్తవంగా జీవితం అస్తవ్యస్తంగా ఓ కొత్త కక్ష్యలో తిరగడం ప్రారంభించింది. బీ రోజు రోజుకీ అందంగా కనిపిస్తోంది వాడికి!" ఉన్నట్టుండి హఠాత్తుగా వాడి కలచెదిరింది. ఊహాలోకం తల్లక్రిందులయింది. బీ పక్కన కరీం. అతని చెయ్యి బీ నడుంమీద. అతని కాలు ఆమె మీద, వాడి గుండె రెంచిలో పెట్టి నొక్కినట్లయింది! కరీంని వచ్చిన బూతులన్నీ తిట్టాడు. నిద్రలో ఏడుస్తున్నాడు. తమ్ముడికేమయిందో తెలియడం లేదు బీకి.

వలీ తన 'తాజ్‌మహల్' వేపు నడిచాడు. తెల్లటిరంగు వేసి వున్న చట్రంమీద పెద్ద రెండు నల్లటి ఇంటూ గుర్తులూ, ఓ పక్కగా పేదముద్ద వేసి వున్నాయి!' అంటూ ముగుస్తుంది కథ.

ఈనాటి ప్రచార సాధనాల ప్రభావం వచ్చీరాని వయసు పిల్లలమీద ఎలాంటి ప్రభావాన్ని కలిగిస్తుందో చెప్తోందీ కథ. వలీ సృష్టించుకున్న 'ఇల్యూజన్' ఎలా గాలి

బుడగలా పేలిపోయిందో చూపారు. ఇలాంటి మనస్తత్వ ప్రధానమైన కథని రాయడం అనిధారాప్రతం రచయితకి. అందునా అధో చేతనని చిత్రించేటప్పుడు ఎంతో నైపుణ్యం ఉండాలి. లేకపోతే 'ఎ' సర్టిఫికేట్ చిత్రమై కూర్చుంటుంది. అద్భుతమైన రచనా నైపుణ్యంతో, ఎంతో ఉదాత్తంగా, ఔచిత్య పోషణతో కథనం సాగించారు శాస్త్రిగారు.

'సర్కా' మరో అద్భుతమైన కథ. దరిద్రం, ఆకలి, నిస్సహాయత, తోడులేని మనుగడ ఇవన్నీ ఆడపిల్లకి పరమశత్రువులు. ఏ మేకవన్నె పులో 'పంజా విసరటం సాధారణాంశం. ఆమె పోయి 'దీదీ' ఇంట్లో తేలుతుంది. స్వార్థ దుష్టబుద్ధి మగవాడు కనుమరుగైపోతాడు. ఆమె క్షేమంలో ఈగ అయిపోతుంది. ఈ కథాంశంతో శతాధికమైన సినిమాలు, సీరియళ్ళు, నాటకాలు, నవలలు, కథలు మనకు తెలుసు. అయితే శాస్త్రి గొప్పతనం, సామాజిక బాధ్యతా భావన ఎక్కడ బహిర్గతమైనాయంటే 'సర్కా' కథ మొదలుకావడం అలాంటి ఒక అభాగిని, వంచిత, వేశ్య వ్యభిచార గృహం నుంచీ విడుదల అయి తన ఊరు రెడ్డిపాలెం చేరటంతో మొదలవుతుంది.

పైన చెప్పిన కథల్లో అంతంకాని ఆరంభం ఆ రొచ్చు బ్రతుకు. 'సర్కా'లో అంతంకాని ఆరంభం సరమ్మని ఊరు, ఊరుజనం, కడకు తల్లి కూడా స్వేచ్ఛాజీవిగా, ఆ వ్యభిచార సరకానికి దూరంగా బతకనీయకపోవటం, మాటలతో, చేష్టలతో కాల్చుకు తినటం, చివరికి తనను గతంలో బొంబాయి దీదీకి అమ్మి పోయిన 'బాషా' ఇంటివైపే సరమ్మకాళ్ళు దారితీస్తాయి. చాలా దయనీయమైన స్థితి. సభ్యసమాజం సిగ్గుతో తలవాల్చుకోవలసిన దారుణమైన పరిస్థితి. కథకుడుగా పతంజలి శాస్త్రి కంఠస్వరం వినిపించే భౌతిక వాస్తవం ఇదే!

పతంజలి శాస్త్రి కథనం గంభీరంగా సాగుతుంది. 'వారం తిరిగే సరికీ సరమ్మ కాలికింద పడ్డ నేరేడుపండులా అయింది'. "ఊరు ఆకలేసిన కొండచిలువలా సరమ్మని చుట్టుకోవడం ప్రారంభించింది", "రావిచెట్టులా గలగల్లాడుతూ నవ్వుతూ ఉండేది", "ఇంటికెళ్తే సందు చీకటి కాలవలా ఉంది", "చిత్తడినేలలో ఏ విత్తనమో తెలీని ఏపుగా పెరిగిన మొక్కలాంటిదామె" వంటి వాక్యాలు శిల్పంలో భాగాలైపోయి అర్థస్ఫూర్తికంగా అలరిస్తాయి. అలతి అలతి పోలికలతో కథా హృదయాన్ని అత్యంత రసభారం చేసే పదచిత్రాలు పతంజలి శాస్త్రి కథల్లో మనకు తరచుగా తటస్థపడుతూ ఆలోచన ప్రేరకాలవుతాయి. కథకుడైన పతంజలిశాస్త్రి ఒక ఎనలిటికల్ థింకర్. జీవితానుభవాల లోతుల్ని తవ్వి కథాత్మకం చేయగల శక్తి శాస్త్రి కలానికుంది. అందుకనే హి ఈజ్ ఎ డిఫరెంట్ రైటర్! కథల ద్వారా పాఠకులకు కొత్త మేధను సృష్టించి ఇవ్వాలనుకునే అతి కొద్దిమంది తెలుగు రచయితల్లో శాస్త్రి స్థానం తొలివరుసలోనే ఉంది!!!

'ఏమి చెప్పాలి? ఎలా చెప్పాలి?' రెంటికీ జవాబు జాతశ్రీ కథ 'అంతర్ముఖం'

వ శార్పు సహజమే. అయితే సామాజికమైన మార్పు చాలా వేగంగా వస్తోందివాళ్.

ఎల్పిజి ప్రభావాన్ని ప్రపంచదేశాలన్నీ అనుభవిస్తున్నాయి. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలది త్రిశంకుస్పర్శం గతి. ప్రజల్లో కొందరు ప్రత్యక్షంగా, కొందరు పరోక్షంగా ఈ 'ఆక్టోపస్' బాధ పడుతున్నారు. వస్తువ్యామోహం, ధనాశ, విదేశీ మోజు, వర్తమానతరాన్ని రంగుల కలల్లో ఊగిస్తున్నాయి. బతుకంతా బంగారమే అని ఊరిస్తున్నాయి. పదండి ముందుకు అని ఎస్.ఎం.ఎస్ (షోఅప్, మేకప్, సింగప్) గా ఊపేస్తున్నాయి. మానవీయమైన అంశాలను 'మనిషి' క్రమంగా మరపులోకి నెట్టేస్తున్నాడు.

ఎల్పిజి పరిణామాల్లో ఒక దారుణం పరిశ్రమలు మూతబడటం అయితే, మరొక దయనీయ దృశ్యం చేతి వృత్తులు, కులవృత్తులు, చిన్నా, చితకా అన్నీ ఛిద్రమైపోతూ ఉండటం, చతికిలపడిపోవటం.

ఈ పరిస్థితులు గతంలో లేవా అంటే ఉన్నాయి. 1952 లోనే 'శిల్పి' (అందే నారాయణస్వామి) కథ చేనేత జీవుల కడగండ్లని కంట నీరూరేటట్టు చిత్రించింది. అయితే ఇప్పుడు పరిస్థితులు ఇంకా సంక్లిష్టంగా, సమస్యలు ఇంకా జటిలంగా తయారయ్యాయి. ఆ కారణాన మనిషి బతుకు నిప్పుల కుంపటి అయింది.

ఇలాంటి ఒక దారుణవాస్తవానికి కథారూపం 'అంతర్ముఖం'. కథకుడు సామాజిక పరిణామ స్పృహతో మంచి కథలు రాసిన, రాస్తున్న రచయిత జాతశ్రీ.

గ్లోబలైజేషన్ దుష్ఫలితాలను నేపథ్యంగా ఉంచుకుని, నిజానికి ఈ కథాంశానికి అవే కారణమవునో కాదో కూడా వాచ్యం చేయకుండా కథ నడిపారు జాతశ్రీ

ఇటీవల చిత్తూరు సాహిత్య సభలో సుప్రసిద్ధ కవి పండిత విమర్శకులు కరణం బాలసుబ్రహ్మణ్య పిళ్లై "కథ సమాజ స్వరూపానికి అద్దం పడుతోంది అంటారు. వద్దు బాబూ, దాని అసలైన నిజ బింబం. రూపం ప్రకృతీ, వికృతీ అంతా యథాతథంగా నా ముందుంది. చూసి. చూడలేక ఛస్తున్నాను. మళ్లీ దీనికి నీ అద్దం ఎందుకు ప్రత్యక్షంగా ఉంటే?" అని ఒక ప్రశ్నని గద్దించి "అద్దం పట్టనట్లుగ్లేదు, అద్దం చెప్పండి" అని కథకులకొక సూచన చేశారు.

ఇదిగో ‘అంతర్ముఖం’ కథ సమాజస్వరూపానికి అర్థం చెప్తోంది. చూడండి. మల్లేశం గీతపని కార్మికుడు. కులవృత్తి చేసుకుంటూ పితృహితం మూడెకరాల మాగాణీ. నాలుగెకరాల నల్లరేగడి చెలకా చూసుకుంటున్నాడు. పత్తి వేస్తే చేతికందింది సున్న. సంపాదనంతా లెక్క దొరక్కుండానే పోతోంది. ఐ.ఐ.టి చదివిన పెద్దోడు ఉద్యోగ ప్రయత్నాలు అచ్చిరాక, వో పాతికవేలు పాడు చేశాడు. కువైట్ అంటూ కొత్త రాగం ఎత్తుకుని ఏ యాభై వేలు ఇవ్వండి . ఏడాది తిరక్కుండానే లక్షలు తెస్తానంటూ చిటికలేస్తున్నాడు. కాదు కూడదంటే ఏడుపులూ, పెడబొబ్బలూ, అరవటం. ఇంటిని రావణకాష్ఠంగా చేస్తున్నాడు. ఇంకా ముగ్గురాడపిల్లలు. చిన్నోళ్ళే గానీ, రేపో మాపో వాళ్ళా గుండెల మీద కుంపట్లే గద! భార్య భూదేవమ్మ ఏం చెబుతుంది?

పని మీద తాటివనంకేసి బయల్దేరాడు మల్లేశం ఆలోచనలతో నడుస్తున్నాడు. బండ వెంకన్న మదిలో మెదిలాడు. నాలుగు నెలల క్రితం పరుపు తాళ్ళు అడుగుబట్టి, తాటి మట్టల్లోంచి గెలని బయటికి తీస్తుంటే మట్టల సందుల్లో చేరిన మండ్రగబ్బ కాటేసింది. కిందకి దొర్లిపడ్డాడు. అదిగో ఇదిగో అంటూ ప్రాణం పోయింది. ప్రభుత్వం నుంచి నష్టపరిహారం లక్షరూపాయలు వస్తే రావచ్చు. “నష్టపరిహారం కోసమేనా ఈ వృత్తులు?”

దారిలో కొర్ర రాములు “మావా... కాలు జాగర్ర. కాళ్ళ గుడి గట్టిగ సూసుకో. మంచుకి చెట్టు పూరాగ తడిసింది” అనే హెచ్చరికతో దాటి వెళ్ళాడు.

నవ్వుకోలేకపోయాడు. ఆలోచన సాగుతోంది. ఇటు జూస్తే నిఖార్సయిన కల్లుకు నూకలు దొరకడం లేదు. దూబగుంట కల్తీ కల్లా, నల్లబెల్లం, దొంగ గుడుంబా కలిసి గొండ్ల బతుకుల్ని వెక్కిరిస్తున్నాయి. ఏదో ఒక రాబడి.... రాబడి ఉండాలంటే పెట్టుబడి పెట్టాల. పెద్దోడ్ని కువైట్ పంపిస్తేనే కుదిరేలా వుంది. అంతలోనే మరో గుబులు. పంపాలంటే డబ్బు? పంపితే వాడెట్లా బతుకుతాడు అక్కడ...?

తల వేడెక్కుతుంటే కులదేవుడు ‘కాటమయ్య’ని తల్చుకొంటూ చెట్టు ఎక్కుసాగాడు.

సగం చెట్టు ఎక్కేసరికే ఆయాసమనిపించింది. ఆలోచనలు సాగుతున్నాయి. డబ్బెట్ట? చెట్టు మొగదాకా ఎక్కాడు. చెట్టు ఊగింది. గెలకు కట్టిన తొట్టి విప్పుతుంటే తల తిరిగినట్టయింది. గుండెల్లో మంట... తాటి మట్టతో బరబరా కోస్తున్నట్టుగా... గుండెలో బాధ! తన కేదో అవుతుందనిపించింది.... చెట్టును పట్టుకోవాలనుకున్నాడు. అందుకు ప్రయత్నం చేసేంతలోనే... అంతలో మోకు కిందికి జారింది. కాలు వణికింది. క్షణం గడవకముందే, కాళ్ళ గుదీ జారిపడింది. అదే క్షణంలో కాళ్ళగుడితో పాటే “పెద్దోడా

కుయిట్.... జర భద్రం కొడుకో...” అంటూ హెచ్చరిస్తున్నట్లుగా భీకరంగా కేకేస్తూ మల్లేశం!

కథ ముగిసింది కల చెదిరింది!

జాతశ్రీ కథ చెప్పే తీరు - వాక్య నిర్మాణం సరళతతో స్వచ్ఛత కూడగట్టుకుని సాగుతుంది. సంఘటనాత్మకంగా సాగిన కథనం ఈ ‘అంతర్ముఖం’ ని గొప్ప కథని చేసింది. పైన ముగింపు భాగాన్ని దాదాపు తిరిగి రాశాను. జాతశ్రీ కథానిర్మాణ వైపునానికి చిన్న నమూనా ఆ పాసేజి. ఒక మనిషి జీవితం ముగింపుకి దృశ్యచిత్రణ చేయటం అంత తేలికైన విషయం కాదు. రచయితకి కత్తి మీద సాము. టాల్స్టాయ్ నవలలో కొన్ని ఘట్టాలు గుర్తుకొస్తాయి.

‘అంతర్ముఖం’ కథలో ప్రశ్న “నష్టపరిహారం కోసం చావే అసలు సమస్యకు పరిష్కారమా?, ఇది ప్రభుత్వం మీద, వ్యవస్థ మీద కథకుడు సంధించిన ప్రశ్న.

గొప్ప రచయితలంతా కథ చెబుతూ జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తారు. అంతర్లీనంగా కథలో జరిగే ప్రక్రియ ఇది. కథాశిల్పంలో ఒక భాగం. అర్థం చెప్పండి అన్న పిళ్లె గారి సూచనలోని అంతరార్థం ఇదే. ‘ఇసక మీద కెరటం దిగవిడిచిన తార నాకు తృప్తినివ్వదు. ఆ తార కెరటంలా కనపడాలి. కెరటం వెనక సముద్రం హోరు వినపడాలి’ అంటారు బుచ్చిబాబుగారు. కథారచనపరంగా మల్లేశం జీవితంలోని సాధకబాధకాలు తెలుసుకుంటున్న చదువరికి “ఇటు జూస్తే నిఖార్సయిన కల్లుకు నూకలు దొరకడం లేదు. ఏదో ఒక రాబడి. రాబడి ఉండాలంటే పెట్టుబడి పెట్టాల...” ఇలా సాగిన అతని ఆలోచనలు తగులుతాయి చూడండి. అక్కడ వుంది - అర్థం చెప్పటమనే పాయింట్!

నిరాడంబరంగా రాసినా, గంభీరమైన శైలి వలన పడును తేలిన కథ ‘అంతర్ముఖం’. గొప్ప కథకి నమూనాగా నిలవగలిగిన సత్తా నిజానికి అవసరమైనంతమేరకే జీవిత ప్రతిఫలనం కథలో కూర్చటం వల్ల సిద్ధించింది. అదే జాతశ్రీ సాఫల్యం, విజయం!! అభినందనలు!!!

సంకీర్ణ సమజామూ, సంక్లిష్ట సమస్యలూ!

శిరంశెట్టి కాంతారావు కథలు

గొప్ప కథానిక ఎంతో శక్తివంతమైనది. తక్కువ పరిధిలో ఒక జీవితసారాన్నీ, అపరిమితమైన మనఃప్రపంచాన్నీ చూపుతుంది. మనిషి జీవితానికి సంబంధించిన ఒక గుణాన్నో, అనుభవాన్నో, అనుభూతిని, మనస్తత్వ ఛాయనో పారదర్శకంగా చదువరి కళ్ళముందు నిలుపుతుంది. కల్పనలా కనిపిస్తున్న కటిక నిజాన్ని, కటిక నిజంలా కనిపిస్తున్న కల్పననే పడుగు పేకల్ని చేసి ఒక జీవితం కలనేతచీరనే నులివెచ్చగా అమ్మచీరలా చుట్టబెడుతుంది. ఈ గుణాలన్నీ సంతరించుకునే సరికి - కథ- విశ్వజనీనమై, సార్వకాలీనమై ఆలోచనా ప్రేరకమవుతుంది. ఉత్తమ సంస్కార కారకమూ అవుతుంది. అదిగో అలాంటి గొప్ప కథకి కాలదోషం పట్టదు. ఈనాడు తెలుగులో ఇలాంటి గొప్పకథల్ని రాస్తున్న మంచి రచయితల్లో ఒకరు శిరంశెట్టి కాంతారావు.

జీవితంలోని కడగండ్లని తానుగా స్వయంగా అనుభవించి, బతుకుని చదువుకున్న అదృష్టవంతుడు కాంతారావు. అనుభవాలు గుణపాఠాలు కదామరి. అనుభవాలే కదా మనిషి చైతన్యపరిధిని విస్తరింపజేసి ఉన్నత పథాల వైపు. నడిపించేది. అందుకూ ఆ ముళ్ళపొదలకి అంతటి పొగడ్త! కాంతారావు చూపు సమూహం వైపు, ఆ సమూహాన్ని చేరి దానిలో ఒకటైనవాడు. ముందు కార్మికుడు. ఆ తర్వాత కార్మిక నాయకుడు,. సామూహిక స్పందనా, ప్రతిస్పందనలు వ్యక్తిని రాటుతేలుస్తాయి. ఆ అవకాశాన్ని వినియోగించుకోగలిగిన సూటిమనిషికి విజయం చేరువవుతుంది. ఇక్కడ విజయమంటే ఆర్థికపరమైనది కాదు. వ్యక్తిగత వ్యక్తిత్వ వికాస విజయం. దాన్ని సాధించుకున్న ఈ ధీరుడు కాంతారావు. నాలుగేళ్ళలో నలభై కథలు రాయడానికి చాలినంత జీవితాధ్యయనం ఆయన సొత్తు. ఆ నలభై కథల్లో పదకొండు కథలకి బహుమతులూ లభించాయంటే ఆయన కథ నాడి తెలిసిన కథకుడని నిస్సందేహంగా చెప్పొచ్చు. కాంతారావు కథల కేంద్ర ఇతివృత్తం శ్రమజీవుల బతుకు చిత్రణ.వస్తువు పలురకాలు.

“కత్తిపోట్లతో ఒళ్లంతా జలైడలా మారిపోయి, రెక్కలు తెగిన పక్షిలా నేలకొరిగిన రసూల్ మియా ఒంటిలోనుండి కారుతున్న రక్తం రాముడు, ఏడువందల ఎనభై ఆరు,జీసస్

బొమ్మలను తడుపుతూ మట్టిలో కలిసిపోతుంటే, భార్యాబిడ్డల ఆక్రందనల మధ్య అతని శ్వాస ఆగిపోయింది.”

అద్భుతమైన, వర్ణనాత్మకమైన, సూచనా ప్రధానమైన ఎత్తుగడతో ప్రారంభమైన ‘కంచిమేకలు’ కథ ముగింపు ఇది. మతఛాందసత్వం, మనుషుల్లోని పశుత్వం, ఉన్మాదం, ఘర్షణ వస్తువైన కథ ఇది. రసూల్ మియా బక్కప్రాణి. పాత సామానులు కరగించి వివిధ మతాలకు చెందిన దేవుళ్ళ బొమ్మల్ని పోతపోసి అమ్ముకుని పూటలు గడుపుకునే అధోజగత్ సహోదరుడు. తన మతంవారూ, పరమతంవారూ, ఇద్దరూ అతని బతుక్కి చరమగీతం పాడటం ఎంత విషాదం! మతఘర్షణల మీద అద్భుతమైన కథలున్నాయి మనకు. కమలాకాంత్, నిఖిలేశ్వర్, విహారి, బారహమతుల్లా, రావులపాటి సీతారామారావు.. ఇలా ఎందరో గొప్ప కథలు రాశారు. ఆ కోవలో, ఆ స్థాయిలో అంతే శిల్పపటుత్వంతో వచ్చినది కాంతారావు ‘కంచిమేకలు’!

ప్రపంచీకరణ కథల్లోకి బాగానే ఎక్కింది. యల్పీజీ నిజమైన, వికృతమైన, దారుణమైన దుష్పలితాన్ని డైరెక్ట్ గా పరిశీలించి, స్పందించి, సంవేదనతో రచయితగా ఒక గొప్ప కథని రాశారు కాంతారావు. ఆ కథపేరు ‘చాపకిందనీరు’. లాల్యాతండాకు బదిలీమీద వచ్చాడు సూల్ మాష్టారు. భార్యతో సహా. పరిస్థితులూ, పరిసరాలూ అర్థమవుతున్నాయి. నీళ్లమార్పిడివల్ల, వేడిచేసి భార్యకి కడుపంతా కుట్టుపెట్టి బాధపడుతుంటే కొబ్బరిబొండాం కోసం చూశాడు. లేదు,. కానీ మాజా, ధంపుష్, లిమ్కా, కోకోకోలా, స్ప్రేట్ అన్నీ వున్నాయ్ చిల్లరకొట్లో. పెరుగులో పంచదార వేసి తాగించాడు సరి. ఊళ్ళో కేబుల్ టీవీ ఇంటింటికీ వుంది. దానికొక సేట్ గారి బామ్మర్ది యజమాని. ఊళ్ళో జనానికి అదోపెద్ద వినోదం మాత్రమే కాక వ్యసనంగా మారింది. తెల్లవార్లూ యువకులంతా దాన్నిచూస్తూనే వుంటారు. పనిపాటలు దెబ్బతింటున్నై. ఆరోగ్యం మంటగలుస్తోంది. మరో విచిత్రమైన విషయం. తండాలో పెళ్ళిచేసుకున్న యువకుల భార్యలు ఆర్మైడ్ కే ఏదో ప్రమాదంలో చనిపోతున్నారు. గుండెల్ని పిండేస్తున్న యదార్థ విషాదమిది. మాస్టారు మనసు ఖేదపడింది. ఓ శనివారం అర్ధరాత్రి ఛానల్స్ అన్నీ గాలించాడు. ఓ ఛానెల్లో జుగుప్సాకరమైన సన్నివేశం కనిపించింది. అదొక సీరియల్. ఆ సీరియల్లో విలన్ ప్రతిసారీ ఓ డబ్బులున్న అమ్మాయికి ఎరవేసి, నమ్మించి పెండ్లి చేసుకుని, కొన్నాళ్ళనుభవించి ఆ తర్వాత ఎవ్వరికీ అనుమానం రాకుండా రకరకాల పద్ధతుల్లో చంపేస్తూ ఉంటాడు. తండాలో జరిగిన విషాదాలు తలచుకుని, నిలిచి ఆలోచిస్తే.. ఇదిగో

ఇదీ కనెక్షన్! మళ్ళీ ఆ కుర్రాళ్ళంతా కట్నాలు తీసుకుని వేరే యువతుల్ని పెళ్ళి చేసుకుంటున్నారు.

ఈ కథ ఏదో న్యూస్ పేపర్లో పడిన వార్త ఆధారంగా రాసిన రాజాకోటీ కథ కాకపోవడమే దీనిగొప్పదనం. కథలోనూ, కథనంలోనూ రచయిత చిత్తశుద్ధి ప్రత్యక్షం కనిపిస్తోంది. సమాజహితం కోరే ఒక సందేశం వుంది.

శిరంశెట్టి కథల్లో మరో గొప్ప కథ 'గరికపోచలు' ఉంది. కథాంశం ఇంతవరకూ ఎవ్వరూ స్పృశించనిది. కొత్తది. కర్వేపాకు సాగుగురించి. రైతు కష్టాలూ, కన్నీళ్ళూ, అప్పుల తిప్పలూ, దళారీల దోపిడీ. వీటికి తోడు అదునులో దగాచేసే ప్రకృతి. అన్నీకలిసి రైతుకంట్లో సప్తసముద్రాల ఘోష, సుడి, తుఫాను, ఉప్పెన, సునామీ. అందునా ఆ రైతు మరీ బక్కజీవి అయితే, ఆ గాధని చెప్పేదేం వుంది. కథాత్మక జీవనం ఇవ్వటం ఎంతో ఆర్థంగా, ఆర్థితో, ఉద్వేగంతో, సంవేదనతో రాసి తనకథా రచనని చరితార్థం చేసుకున్నారు కాంతారావు. శిల్పమర్మజ్ఞత తెలిసిన రచయిత. శైలి చాలా నిరాడంబరంగా సాగుతూనే, గంభీరంగా ఆలోచనా ప్రేరకంగా సాగుతుంది. 'ఉరుములకు విచ్చుకున్న మొగలిరేకుల్లా.. హృదయాలను గుమ్మరించారు' అన్న ఒక్క వాక్యం ఉదాహరణ చాలు కాంతారావులోని ఉత్తమ కవినీ, కథకుణ్ణీ మనం అభినందించటానికి. ఆయన కథా తేజోరేఖలకి ఆహ్వానంజరి!!

మమకార విషాదచాయలే తుష్టి, పుష్టి!

డా॥ఎం.హరికిషన్ కథానిక: 'మాయమ్మ రాచ్చసి'

రచనావ్యాసంగం గురించి స్పష్టమైన ధ్యేయం, లక్ష్యం ఉన్న రచయితలు కొందరుంటారు. మనిషి అభ్యుదయం వైపు, ఉన్నతమైన మనుగడ వైపు దృష్టి సారింపచేసే రచనలు చేస్తూ వుంటారు వీరు. కథ వ్రాస్తే - ఇది ఫలానా చోట ఇలాగే జరిగింది. యథాతథంగా దించేశాడీ రచయిత అనిపించేటంత నగ్న వాస్తవికత తోస్తుంది కథలో. కానీ, అది కళాత్మకవాస్తవికతే! ఆ రచయిత కలం బలం చేత, రచనానైశిత్యం చేత, 'పరిత'ని అలా 'ఫీల్' అయ్యేటట్లా, అబ్బురపోయేటట్లు కథాచిత్రణ చేశాడన్నమాట. ఇలాంటి అరుదైన ఉత్తమరచయితల్లో ఎంతో విలక్షణమైన రచనాశక్తి గల కథకుడు యం.హరికిషన్. తన రచనల ద్వారా ప్రేమ, ఆదరణ, అనురాగం, ఆప్యాయత, సహానుభూతి, నిజాయితీ, కర్తవ్యనిష్ఠ వంటి బతుకు పట్ల సమదృష్టిని ప్రోది చేసే అనేక గుణాల ఆవశ్యకతని పాఠకులకందిస్తున్నారు హరికిషన్. సామాజిక సమస్యల పట్ల ఆయన స్పందన 'వజ్రాదపి కరోరాని'గా వుంటుంది. అదే మనిషి 'లోగుండె'కి సంబంధించిన ఇతివృత్తాల్ని చేపట్టినప్పుడు 'మృదుని కుసుమాదపి' అయిపోయింది. హరికిషన్ కథల అంతస్తత్వం - మానవతా జీవనసూత్రం! 'నేనూ మా అమ్మ' వంటి అమ్మ కేంద్రకంగా సాగిన ఆయన రచనలు చదివినప్పుడు, ఆ అక్షరసమన్వయానికీ, భావ వ్యక్తీకరణకీ కన్ను చెమర్చి, గుండె ఆర్త్రమవుతుంది, మనసు ఆర్థితో తల్లిడిల్లుతుంది! అంతటి భావస్ఫోరకమూ, అనుభూతిప్రదాయకమూ ఆయన రచనలు.

మానవసంబంధాల్లోని వైరుధ్యం, మనుషుల ప్రవర్తనల్లోని వైవిధ్యం - విచిత్రమైనవి. ఏ మనస్తత్వ పరిశీలనపరిధిలోనూ ఇదమితంగా ఒదగనివి కూడా. రాయిగా మారిన మనిషి గుండెలో ఎంతటి ఉద్బ్రతమైన సెలయేటి ఊట అయినా ఉండవచ్చు. నిద్రాణంగా వుండే భావపరంపర, వాస్తవానుభవాలు బహిర్గతమైతే - ఎదుటి వ్యక్తి కన్ను విచ్చుకుంటుంది. ఇలాంటి అనిర్వచనీయమైన భావసంఘర్షణని అద్భుతంగా చిత్రించిన హరికిషన్ కథ : 'మాయమ్మ రాచ్చసి'

తండ్రి చనిపోయి ఇరవై అయిదేండ్లయింది. తన మూడో యేట తల్లి, అతన్ని తీసుకుని కర్నూలు కొచ్చింది. నాటి నుంచీ అమ్మ వైపు బంధువులతోనే తప్ప నాన్న బంధువులతో సంబంధం లేదు.

ఇవ్వాళ చిన్నాన్న, అత్తమ్మ స్కూలుకొచ్చారు. అప్యాయంగా పాత సంగతులు మాట్లాడారు. మీయమ్మకు మేమంటే ఇంకా కోపం పోలేదన్నారు. మీ జేజినాయన చచ్చిపోయినా నిన్ను పంపలేదన్నారు. ఇతనికి తల్లి మీద కోపమొచ్చింది. తమతో ఊరికి రమ్మన్నారు. తనకీ బంధువులున్నారని తెలిసి సంతోషమేసింది. అమ్మకు చెప్పకుండా బట్టలు సర్దుకుని బయల్దేరాడు. పల్లెలో కబుర్లూ, కావలించుకోవడాలూ, ఆదరణలూ “అత్తకూతురు ముచ్చటైన పిల్ల. దాన్ని సేస్కో, సంబంధాలూ మల్లా కలుస్తాయి” అని పెద్దాయన సలహా. నిజమే గదా అనిపించింది! చిన్నాయన పిల్లలిద్దరూ తమ్ముళ్ళు, పిన్నమ్మ అంతా పూసుకు తిరిగారు. వారమైంది. ఆ ప్రేమలకీ, అనురాగానికీ దూరంచేసిన అమ్మ మీద కోపం పెరిగిపోయింది. సరే, తిరిగి వచ్చాడు. తల్లికి చెప్పాడు. ఉన్నదున్నట్లు బిగుసుకుపోయింది. మొహం పాలిపోయింది. ఆమెని కటువుగా ప్రశ్నించాడు. “ఇన్నాళ్లూ వాళ్ళందరూ ఉన్నారని ఎందుకు చెప్పలే” దని కోపంగా అడిగాడు. కప్పెగిరేట్ట అరిచాడు. నానా మాటలన్నాడు.

బాధతో సుడి తిరిగింది అమ్మ. కళ్ళు ఎర్రబారిస్తే, శరీరం వణికింది. గాయపడ్డ సివంగిలా చూసింది ఆ చూపులో కసి, వుంది నిస్సహాయత వుంది. ఆవేదనంది. ఆక్రోశముంది. అంతవరకూ అణచి పెట్టుకున్న ఆవేశం ఉవ్వెత్తున ఎగిసిపడింది. సూటిగా చెప్పింది. “ఈ రోజు నువ్ ఉజ్జోగస్తునివైనావని సంబంధాలూ, ప్రేమలూ కలుపుకుని అందమైన వలపన్నుతున్నారే. ఇన్నాళ్లూ గుర్తురాలేదా ఆ ప్రేమలూ, అప్యాయతలూ. మీ నాన్న వచ్చిన డబ్బులో వాటా తన్నుకుపోయారు. ఇంట్లోంచి గెంటేసి ఎన్నెన్ని మాటలూ ఆవమానాలూ చేశారు. తాను పెట్టిన హింసల గురించి మీ అత్త అసలు నోరెత్తినదా? ఇరవై అయిదేండ్లుగా అనుభవిస్తున్న నీ ఆస్తి గురించి ఒక్క మాటైనా చెప్పాడా - మీ చిన్నాన్న?” అని గతమూ, గతంలోని కటిక నిజాలూ చెప్పింది.

‘అమ్మ మాటల్లో ఆత్మవిశ్వాసం, మనోనిబ్బరం, ఆవేదన కన్నడే బాధ అమ్మ లోంచి నాలోకి ప్రవహింపసాగే... మంచుపొరలు విడిపోసాగె, ప్రేమ మబ్బు దిగిపోసాగె’ అమ్మ కాళ్ళను రెండు చేతుల్తో పట్టుకున్నాడు కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగిస్తే.

“అమ్మ అమ్మ లెక్క గాక అచ్చం రాచ్చసి లెక్క కనబడె. నిజంగా రాచ్చసే! లేకుంటే యెవరండా లేకుండా ఇన్ని కష్టాల నెదిరించే శక్తి దేవతల కెక్కడిది?!” అంటూ కథ ముగుస్తుంది!

కర్నూలు జిల్లా మాండలికం వాడుకోవటం ఒక విశేషమైతే, సాధారణంగా అక్కడి మనుషులెలా మాట్లాడుతారో అలాగే వాక్యాల్ని రాయడం - ఈ కథలో మరో విశేషం. నాకూ బంధువులున్నారని తెలిసి సంతోషమేసి, యెన్నెల్లో తడిసినట్లనిపించ. తుంగభద్రలో ఈదులాడుతున్నట్లనిపించ. సందమామను సంకన బెట్టుకున్నట్లనిపించ” ఇలా ఇలా ఆత్మ పలుకుతుంది. ఆత్మీయంగా పలుకుతుంది.

హరికిషన్ కి ఉద్వేగానికీ, ప్రేమాభిమానాలకీ కథాచిత్రణ చేయటం చేతనవును. లోకవృత్తం తెలుసు. లోగుండె ఆర్తీ, ఆవేదనా, వ్యథలు తెలుసు. ఆ తెలిసిన వాటికి అక్షరరూపం ఇవ్వగల నైపుణ్యమూ వుంది. అందకనే - హరికిషన్ కథానిర్మాణం పటిష్ఠంగానూ, సుందరంగానూ వుంటుంది. ఆ నిర్మాణంలో చదువరి ‘హోప్లీ’గా నివసించే విధంగానూ వుంటుంది. మనుషుల్ని, వారి స్వభావాల్ని, ఆవిష్కరించడంలోనూ, ఆ ఆవిష్కరణకి అవసరమైన సంఘటనల్ని, సన్నివేశాల్ని కల్పించుకోవటంలోనూ - హరికిషన్ కి ప్రత్యేకమైన చదువూ, సంస్కారమూ ఉన్నాయి. అందకనే ఆయన కథలు వంద మంది త్రొక్కి, త్రొక్కి వదిలేసిన దారినబడి పొయ్యే కథలు కావు. అవి జీవిద్భాషలో జీవధారని కురిపించే జాతి కథలు. అలాంటి హరికిషన్ కథల్లో ఒక జాతి రత్నం ఈ ‘మాయమ్మ రచ్చసి’ కథ! అదే పేరుతో వచ్చిన ఆయన కథాసంపుటిలో వుందీ కథ! హరికిషన్ కి అభినందనలు!

జే.ఎస్.మూర్తి (విహారి)

జననం: 15-10-1941, విద్యార్హతలు : ఎం.ఏ., ఇన్సూరెన్స్ లో ఫెలోషిప్, హ్యూమన్ రిసోర్సెస్ మేనేజ్మెంట్, జర్నలిజం వంటి ఇతర అంశాలలో డిప్లొమాలు, సర్టిఫికేట్స్, ప్రచురిత వ్యాసాలు.

- * తెలుగులోని అన్ని ప్రసిద్ధ పత్రికల్లోను అసంఖ్యాకంగా కథలు, నవలలు, సాహిత్య వ్యాసాలు, గ్రంథ సమీక్షలు, నాటికలు, కవితలు ప్రచురింపబడినవి. వివిధ అంశాలపై ఆకాశవాణిలో, దూరదర్శన్ లో ప్రంగించడం జరిగింది. వక్త, కార్యకర్త.
- * 10 కథాసంపుటాలు, 5 నవలలు, ఒక విమర్శనాత్మక వ్యాససంపుటి, ఒక సాహిత్య కదంబం, 4 కవితా సంపుటాలు- పుస్తకరూపంలో వచ్చాయి. ప్రముఖ రచయితల, విమర్శకుల ప్రశంసల్ని పొందాయి.
- * ‘పళ్ళచక్రం’ కథా సంపుటికి శాలివాహనతో జంటగా-ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహీత. ఆంధ్రసచిత్ర వారపత్రికలో 5 సార్లు బహుమతి పొందడం విశేషం. అనేక ఇతర బహుమతులూ పొందారు.
- * “కవిపాదుషా” పువ్వాడ శేషగిరిరావు స్మారక సాహితీ పురస్కార గ్రహీత.
- * గడియారం వేంకట శేషశాస్త్రి అవార్డ్ గ్రహీత.
- * డాక్టర్ పరుచూరి రాజారాం స్మారక సాహితీ పురస్కార గ్రహీత.
- * విహారి రచనలపై విశ్వవిద్యాలయ స్థాయిలో పరిశోధనలు జరిగాయి/జరుగుతున్నాయి.
- * శ్రీ పదచిత్ర రామాయణం ఛందస్సుందర పద్యకావ్యంగా ఆరు కాండలూ వ్రాశారు. ప్రముఖ కవి, పండిత ప్రశంసల్ని పొందారు.
- * ప్రస్తుతం ‘ఆంధ్రప్రభ’లో ‘పరిచయాలు-పరామర్శలు’ శీర్షిక నిర్వహిస్తున్నారు. విస్తృతంగా కథానికలు, కవితలు, సాహిత్య వ్యాసాలు వ్రాస్తున్నారు.

చిరునామా: జే.ఎస్.మూర్తి (విహారి), 13-11-310/12/ఎ/1/1, గణపతి టెంపుల్ స్ట్రీట్, సలీంనగర్-2, మలక్ పేట్, హైదరాబాద్-500 036. (ఫోన్ : 9848025600).

గురజాడ 94వ వర్ధంతికి అక్షర నివాళి
విమర్శకులు శ్రీ విహారి కి బహుకృతి

కథాకృతి

ప్రచురణ

శ్రీ వేదగిరి కమ్యూనికేషన్స్

1-8-59/1/7, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-500 020

ఫోన్ : 9391343916

KATHAKRUTHI

Collection of **100** Essays

By Vihari

Published by

Sri Vedagiri Communications as an Award
On the occasion **Centenary** celebrations of
Telugu Short Story

© With the Author

Rs. **100/-**

First Edition :

November 30th, 2009

Books Available at :

Navodaya Book House

Opp: Arya samaj Mandir

Badi Chowdi, Hyderabad

Vishalandhra Book Centres

D.T.P & Layout :

Manu Graphics

1-8-185/2, Chikkadpally

Hyderabad - 500 020

Ph : 040-27633574

Printed at :

Venu Graphics

Nallakunta, Hyderabad

గురజాడకి నివాళిగా విమర్శకుడు విహారికి బహూ'కృతి'

జ యంతితో ప్రారంభమైన జీవితం వర్ధంతితో ముగుస్తుంది. అందుకే ఎవరిదైనా జయంతిని ఘనంగా, పండగలా చేసుకుంటాం. వర్ధంతినాడు నివాళి ప్రకటించుకుంటాం. అంతే! ఆరోజు ఆయన పేరుమీద అవార్డులు, సన్మానాలు నిషిద్ధం. ఇదే విషయాన్ని ఒకసారి విజయనగరంలో గురజాడవారి ఇంట్లో ప్రెస్ మీట్ అయినప్పుడు ప్రస్తావించుకోవడం జరిగింది.

కానీ ఈ నవంబర్ 30, సోమవారంనాడు వచ్చే గురజాడ 94వ వర్ధంతి కథానికా శతజయంతిలో వస్తున్న వర్ధంతి. అందుకని ఈ తరానికి చెందిన వందమంది కథారచయితలు, రచయిత్రులమీద ప్రముఖ రచయిత, విమర్శకుడు విహారి గారు రాసిన వంద వ్యాసాల్ని ఒక సంకలనంగా తీసుకొస్తున్నాము.

విహారిగారు ఈ తరం రచయితలకి స్ఫూర్తినిస్తూ పత్రికలలో వ్యాసాలు రాశారు, రాస్తున్నారు. ఇది కథానికా శతజయంతి సంవత్సరం కాబట్టి వాటిలోంచి వంద వ్యాసాల్ని ఎంపిక చేసి గురజాడకి నివాళికి - విహారిగారి కృషికి బహూ'కృతి'గా - 'కథాకృతి'ని మీ ముందుకు తీసుకువస్తోంది.

ఇది శతజయంతికి మరికొంత ఊపురావడానికి చేపట్టిన కార్యక్రమం దీనిని మీరందరూ హర్షిస్తారని భావిస్తున్నాను.

జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత, పద్మభూషణ్ డా॥సి.నారాయణరెడ్డి గారి చేతుల మీదుగా ఈ 'కథాకృతి' గ్రంథం ఆవిష్కృతమవుతోంది. డా॥పోరంకి దక్షిణామూర్తిగారి పరిశోధన 'కథానిక స్వరూప స్వభావాల'కు గైడ్ ఆయన. అంత గొప్ప పరిశోధనా గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరించిన వారే 'కథాకృతి'ని ఆవిష్కరించడం ఆనందదాయకం. విహారిగారి వ్యాసాల నెన్నింటినో ప్రచురించిన ఆపులు ఆంధ్రప్రభ సంపాదకులు శ్రీ విజయబాబుగారు. విహారిగారికి నేనే ఆయనని పరిచయం చేశాను. ఆయన ఈ కార్యక్రమానికి ప్రత్యేక అతిథి! శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం పూర్వకులపతి డా॥కొలకలూరి ఇనాక్ గారి అధ్యక్షతన ఈ సభ జరుగుతోంది. ప్రముఖ కథానికా రచయితలు శ్రీమునిపల్లెరాజు,

డా॥పోరంకి దక్షిణామూర్తి, శ్రీమతి ఇంద్రగంటి జానకీబాల, శ్రీశిరంశెట్టి కాంతారావు గారలు ఈ సభలో పాల్గొంటున్నందుకు ఎంతో ఆనందంగా ఉంది.

గురజాడ వర్ధంతి సందర్భంగా ఈ అక్షరనివాళిని అందించేందుకు సహకరించిన ప్రముఖ రచయిత, విమర్శకులు శ్రీవిహారిగారికి కృతజ్ఞతలు. శుభాకాంక్షలు.

2010 జనవరి 31 నాటికి నాటికి శతజయంతి ముగుస్తుంది. ఆ కార్యక్రమాన్ని రాష్ట్రవ్యాప్తంగా వచ్చే సాహిత్యాభిమానులతో ఘనంగా జరుపుకుందాం. ఈ లోపల మరో రెండు గ్రంథాల్ని శ్రీవేదగిరి కమ్యూనికేషన్స్ తీసుకువస్తుంది. వాటిలో మొదటిది గురజాడ జయంతి పోటీలో పాల్గొన్న వర్ధమాన, ప్రముఖ రచయితల కథానికలతో ఒక సంకలనం. రెండోది 23 జిల్లాలలో వందేళ్ళ కథానిక మీద పెట్టిన బహుమతి పొందిన వ్యాసాల సంకలనం.

గురజాడ జయంతికి జరిపిన పోటీలో 1,116/- బహుమతి పొందిన సింహప్రసాద్ గారి కథానిక, 1,116/- బహుమతి పొందిన రావి.ఎన్.అవధానిగారి వందేళ్ళ కథానికపై వ్యాసాన్ని తమ 'కథాకేళి'లో ప్రచురించిన శ్రీఎమ్.రామారావు, శ్రీమతి శ్రీఎమ్.నాగకుమారి గారలకు కృతజ్ఞతలు.

ఈ 'కథాకృతి'ని సకాలంలో తేవడానికి తోడ్పడ్డ మనూగ్రాఫిక్స్ కుడిపూడి భాస్కరరావుగారికి, మిగతా మిత్రులందరికీ కూడా కృతజ్ఞతలు. శలవు, మీ

24.11.09

-వేదగిరి రాంబాబు

పరిపరి పరిచయాలూ, పరామర్శలూ పదంపదంలో కథానికకు ‘జయహో’!

నేను పాఠకుడిగా ఏబైబదేళ్లుగా కథానికతో కలిసినడుస్తున్న వాణ్ణి. నలభై అయిదేళ్లుగా సాహిత్యంలోని అన్నిప్రక్రియల్లోనూ రచయితని. ఈ సుదీర్ఘ కాలంలో నేను చదివి ఆనందించిన అసంఖ్యాకమైన తెలుగు కథానికల్లో నా ఆనందం, జ్ఞానం మేరకు కొన్ని-నిజంగా అసాధారణ తేజోరేఖలు. కొన్ని గొప్ప కథానికలు. కొన్ని మంచి కథానికలు. కొన్ని మామూలు కథానికలే అయినా, వస్తువులోనో, రాసిన తీరులోనో ఒక మెరుపు, ఒక తళుకు విరిసిన ప్రత్యేక కథానికలు. వీటన్నిటిలో కొన్నిటిని ఈ తరం పాఠకులకు పరిచయం చేయాలనే ఆలోచన 1994లో వచ్చింది. డా॥ వేదగిరి రాంబాబు కథానికా సదస్సులు ముమ్మరంగా నిర్వహిస్తూ సమీక్షా సంకలనాలూ, కథానికా సంకలనాలూ వెలువరిస్తూ-కథానికకు కొత్త కదలికా, ఊపూ తెచ్చిన సందర్భం అది. కథానిక ఆవిర్భావం నుంచీ దానికి జవజీవాలాదిన మహనీయుల గొప్ప కథానికలతో పాటు, సమకాలీన రచయితల కథానికల్ని పరిచయం చేస్తూ ‘తెలుగుకథ-తేజోరేఖలు’ శీర్షికన వివిధ పత్రికల్లో-1994, 1995-రెండేళ్లు సుమారు 30 వ్యాసాలు వ్రాశాను. ఉద్యోగ బాధ్యత వలన 1995లో బదిలీమీద రాష్ట్రేతర ప్రాంతాలకు వెళ్ళిపోయాను. 2002లో తిరిగి హైదరాబాద్ రాక. 2006 వరకూ వీరే బాధ్యతలూ, బరువులూ!

2006 డిసెంబర్ చివరి వారంలో డా॥ రాంబాబు సమన్వయకర్తగా ‘సప్తగిరి’లో కథానికపై చర్చా కార్యక్రమం జరిగింది. శ్రీ మునిపల్లెరాజుగారు, శ్రీ విజయబాబుగారు, నేనూ పాల్గొన్నాం. ‘తెలుగు కథ తేజోరేఖలు’ శీర్షికా నిర్వహణ ప్రసక్తి వచ్చింది. ‘పునః ప్రారంభం చేయండి, వచ్చేవారం నుంచీ’-అన్నారు శ్రీ విజయబాబుగారు. 2007 నుంచీ 2008 చివరి వరకూ-రెండేళ్లు-‘తెలుగు కథ తేజోరేఖలు’ ఆంధ్రప్రభ ఆదివారం సంచికలో వచ్చింది. 2009 జనవరి నుంచీ ‘పరిచయాలు-పరామర్శలు’ పేరుతో విస్తృత ప్రాతిపదికన ఆ శీర్షిక కొనసాగుతోందిప్పుడు. ఈ పుస్తకంలోని వ్యాసాల్లో అత్యధిక భాగం ఆ శీర్షికలో ప్రచురింపబడినవే. ఇందుకు ముందుగా -ఆంధ్రప్రభ సంపాదకులు శ్రీ విజయబాబుగారి

సౌజన్యానికి ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు! ఆంధ్రప్రభ సంపాదక విభాగంలోని శ్రీ శ్రీనివాసరావు గారు, శ్రీమతి నీరజ, శ్రీ ఉమాశంకర్ గారు, శ్రీసత్యనారాయణగారలకు నా నమస్సులు. ‘వార్త’ దినపత్రిక సాహిత్య పేజీలో ‘కథావిహారం’ ప్రారంభించే అవకాశం కల్పించారు, సంపాదకవర్గ సభ్యులు శ్రీ శ్రీరామమూర్తిగారు, పురాణం శ్రీనివాస శాస్త్రిగారు. కాలనిర్దేశం లేకుండా-24 వ్యాసాలు-అందులో వచ్చాయి. ఆ 24 వ్యాసాలూ ఈ సంపుటిలో వస్తున్నాయి. వార్త సంపాదకులు శ్రీ అశోక్ గారికి పైఇర్వరు సాహితీ ప్రముఖులకూ నా కృతజ్ఞతాభివందనాలు! మిగిలిన వ్యాసాలు రెండు మూడు అనాటి ఉదయం, ‘మయూరి’, ‘ఆంధ్రప్రభ’ల్లోనూ, ఇప్పటి ‘సూర్య’లోనూ ప్రచురింపబడినై. ఆయా పత్రికా సంపాదకులకూ నా కైమోద్దు.

ఈ పుస్తకంలో తొలి అధ్యాయంగా ఆరుగురు మహారచయితలకి స్మృత్యంజలి ఘటిస్తున్న ఆరు వ్యాసాలున్నాయి కథానికా శతజయంతి సంవత్సరంలో గురజాడ వర్ధంతి సందర్భంగా నివాళి మొదటిది. కథానికా శతజయంతి సంవత్సరంలో ప్రసిద్ధులైన నలుగురి శతజయంతులూ వచ్చాయి. ఆ కథానికా దీపధారులకు నివాళిగా శ్రీశ్రీ, కొనకళ్ల, కొడవటిగంటి, గోపీచంద్ గురించిన వ్యాసాలు చేర్చాము. ఆరవది-తెలుగు కథానికా సాహిత్య చరిత్రలో ఉజ్జ్వల సంఘటనగా మిగిలిన ప్రపంచ కథానికా పోటీల్లో బహుమతి పొందిన పాలగుమ్మి పద్మరాజుగారికి నివాళిగా రాసిన వ్యాసం వచ్చింది. ఇక రెండవ భాగంలో 94 మంది సమకాలీన రచయితల కథానికల మీద పరిచయ/పరామర్శ వ్యాసాలు వచ్చాయి. ఆ విధంగా ఈ గ్రంథం మొత్తం 100 వ్యాసాల సంలకనం అయింది. నేను ఇప్పటి వరకూ రాసిన సుమారు 170 వ్యాసాల్లో నుంచీ మొదటి విడతగా-ఈ వంద వ్యాసాల్ని సంకలనపరచటం జరుగుతోంది. మిగిలిన వ్యాసాలతో ‘కథాకృతి-2’ సంకలనం తయారవుతుంది.

***

ఈ ‘కథాకృతి’ సమీక్షా గ్రంథమూకాదు, పరిశీలనాగ్రంథమూ కాదు. కేవలం-ఒక రచయితగా, పాఠకుడుగా-నేను చదివిన కథానికల్లో కొన్నింటి గురించి నాకు తోచిన ‘ప్లస్ పాయింట్లు’, మానసికంగా, ఏ ‘రిజర్వేషన్’ లేకుండా ఈ తరం రచయితల అమోఘమైన రచనా శిల్పాన్నీ, శక్తినీ మెచ్చుకుంటూ చెప్పాను. అంతే! అందువల్లనే వీటిలో ఏ ‘నెగిటివ్’ విమర్శ ఉండదు. నా దృష్టిలో మంచి కథల్ని ఈ తరం పరితల దృష్టికి కూడా తీసుకురావాలనే చిన్న ప్రయత్నం ఇది. ‘ఏ గతి రచించిందేని సమకాలము

వారలు మెచ్చరేగదా?’ అనే అంతర్వేదన గల సమకాలీన రచయితల చిత్తశుద్ధిని-రవ్వంత-పాఠకులతో పంచుకోవాలనే కోరిక మాత్రమే ఈ వ్యాసాల్లో ప్రతిఫలించే ఉద్వేగానికి కారణం! పాఠకులు, సాహితీవేత్తల నోట ఈనాడు కథానిక, కథ పర్యాయపద భావనతో పలుకుబడిలోకొచ్చాయి. అదే కారణంతో నేనూ ఈ రెండు పదాల్ని కథానికా భావంతోనే వాడాను. ఇందులో చెప్పినవన్నీ కథానికలే! వివిధ సందర్భాలలో వ్రాసిన వ్యాసాలు కావడం వలన భావాల్లోనూ, కొటేషన్స్లోనూ వునరుక్తి అనివార్యమైంది. ముద్రణా సౌలభ్యం దృష్ట్యా పుస్తకంలోని వ్యాసక్రమంలో ప్రత్యేక ప్రాధాన్యత ఏమీ పాటించలేదు.

ఈ వ్యాసాలన్నింటికీ పాఠకుల నుండి వచ్చిన ప్రతిస్పందనం అపూర్వం. నిజామాబాద్లోని ఒక రిటైర్డ్ పోస్టల్ సూపరింటెండెంట్ గారి నుండి. ఖమ్మంలో ఒక ఎమ్మే చదివి ఆటోనడుపుతున్న యువకుడి వరకూ, వడ్డివారిపాలెంలో టీచర్ చలపతిగారితో సహా-ఎందరో ప్రతివారం లేదా అతి తరచుగా ఫోన్ చేసి అభినందిస్తూ వున్నారు. మరెందరో ఆంధ్రప్రభకి రాస్తున్నారు. వారి సాహిత్యానికి నమోవాకాలు! సాహితీవేత్తలు, రచయితల ప్రశంసలకు వినవ్రాంజలి.

ఈ వ్యాసాలకి ఒక రూపాన్నివ్వటానికి పూనుకోవటమేకాక, దీనికొక ప్రత్యేక బహూకృతినీ అందిస్తున్న-కథానికా ప్రక్రియ ఔన్నత్యంకోసం అనన్య సామాన్యమైన వ్యయ ప్రయాసలకు లోనవుతూ అంకితభావంతో కృషి చేస్తున్న కథానికా జీవి, సుప్రసిద్ధ కథానికా రచయిత డా॥ వేదగిరి రాంబాబు సౌజన్యానికి శతానేక కృతజ్ఞతాభివందనాలు!!

* * *

ఇందులో పరిచయం చేస్తున్న కథానికలన్నీ నేలమీద నడిచే కథానికలు. నేలమీద నడిచే మనుషుల్ని, వారి ప్రవర్తననీ, వారి తత్వాన్నీ, మనస్తత్వాన్నీ, జీవన గమనంలో వారు పడిలేవడాన్నీ-చిత్రిస్తూ, సమాజంతో పాటు నడుస్తూ వుంటాయి.

అందువల్లనే మన కథానికలు మనిషి జీవితంలోని అన్నికోణాల్నీ, పార్శ్వాల్నీ స్పృశిస్తూ వెలువడుతున్నాయి. అలాగే, నేలతల్లికి తెలుగు కథానికకి చాలా అనుబంధం, బంధం, బాంధవ్యం వున్నాయని మళ్ళీ మళ్ళీ చెప్తూ వుంటారు మన కథకులు. పంచభూతాల ప్రభావం (నిప్పు, నీరూ, నింగీ, నేలూ, గాలీ) మనిషిని ఎంతగా యిక్కట్ల పాలు చేస్తున్నదీ కూడా స్పష్టం చేస్తూనే వున్నారు కథకులు. వ్యాపార నాగరికత, వ్యాపార పంటల వ్యామోహం-ఎలాంటి అవస్థల్ని పంచుచిందో కూడా శక్తివంతంగా చిత్రించారు. అటు హైటెక్ మిరుమిట్లలో, ఇటు గ్రామాల్లో కలుషిత రాజకీయాల మధ్యా-మనిషి

విలవిల్లాడ్డమూ కథల్లో ఆవిష్కరించారు. దళితవాదం, స్త్రీవాదం, మైనారిటీవాదం, అస్తిత్వవాదం, మతభేదాలు-ఇలా అన్నింటి స్పృహ కల్గిస్తూ-‘కమిటీమెంట్’ తోనూ కథల్ని రాశారు. మూఢనమ్మకాల, మనిషి బలహీనతల దోపిడీల, రైతుకూలీల సంబంధాల మధ్య నెలకొన్న కంటిమెరమెర, భార్యాభర్తల మధ్య, తల్లిదండ్రుల - బిడ్డలమధ్య పెరుగుతున్న అగాధాల మూలాలూ -బలంగా బయటపెట్టారు. ఇంతకుముందు అంతగా పట్టించుకోని గిరిజనుల, కులవృత్తుల వారి వాస్తవ జీవితాలకీ అర్థ కథనాలు కూర్చారు.

న్యాయ, శాసన, పాలనా వ్యవస్థలలో నెలకొన్న విలాసాలూ, చిద్విలాసాలూ, తగినంత వ్యంగ్యంతోనూ, కావలసినంత నగ్నంగానూ కూడా కథానికల మధ్య నిలబెట్టారు. రంగుల మైదానంలో మనిషి మనస్తరంగం పరుగులూ, మనిషి చైతన్య ప్రసంగంలో పారే పిల్లకాలువలూ, మురికికాలవలూ కూడా బాగానే కథానికల కెక్కినై. మనిషి జీవితంలోని ఆనంద విషాదాలు, చేదూ, తీపి, ఉప్పు- కారంల మధ్య ఒకింత సాంసారిక ప్రణయం వంటి పులుపూ, మనిషిలోని కోతిచేష్టల హాస్యం వంటి వగరూ కూడా ఎడనెడ ముచ్చటించారు కథకులు.

ఇంట్లో ఇడియట్ బాక్స్ ప్రభావాన్నీ, బయట థియేటర్ , బార్, పబ్, హాట్ ప్రభావాన్నీ కూడా ఘాటుగానే చీల్చి చెండాడారు. మధ్యతరగతి బుద్ధిజీవుల్ని, ఆత్మరక్షణలోకి, ఆత్మన్యూనతా భావనలోనికి, గిల్టినెస్లోకి బాగానే నెట్టగలిగారు. పోయి పోయి నాకో పిస్తోల్ కావాలని ప్రతివాడూ, అడిగేటట్లుగా సమాజ పరిస్థితి రూపుదాలుస్తోందన్న వేదనని పాఠకులకి దోసిళ్ళతో అందించేరు.

మారుతున్న మనిషీ, మనిషి జీవిత సంఘర్షణా, ఆర్థిక రాజకీయ, కళా, వైజ్ఞానిక శాస్త్ర రంగాల్లో త్వరత్వరగా చోటుచేసుకుంటున్న పరిణామాల మధ్య చలిస్తూ, చలించలేకా, చరిస్తూ, చరించలేకా - ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్న బడుగు - బలహీన , కార్మిక - కర్షక, సామాన్య - మాన్య మేధావి, జనఘోషని కథకులు గాఢ స్పృహతో ఆవిష్కరిస్తూవున్నారు. ఇప్పుడు వీస్తున్న కథానికా గాలిలో ఈ విధంగా - కొంచెం ఆహ్లాదం, ఒకింతగా చిరచిరా, ఉక్కిపోతా, తీవ్రమైన హోరూ, వాడీ వేడీ ఎక్కువగా తగులుతూనే ఉన్నై.

అర్థమే జీవన పరమార్థంగా మారిందనే సత్యాన్నీ, మారుతోందనే వాస్తవాన్నీ సామాన్యీకరించి - అన్ని జీవన విలువల మూలాన్నీ - ఈ కోణంలోంచే కొలిచి, తాట వొలిచి కూడా కథకులు బాగానే రూళ్ళకర్రని ఝుళిపించారు. అలాగే, స్వతంత్ర భారతదేశం పనికిరానితనాన్నీ, ఆకలి నగ్నత్వం ముందు వెలవెలబారుతున్న అభివృద్ధి బోళాతనాన్ని

ఎండగట్టానే వున్నారు. ఆధ్యాత్మికత నమ్మిన వారి బలమైన చర్యల్ని, బలహీనమైన కార్యాల్ని కూడా కథా వస్తువుల్ని చేశారు. ఏతావాతా, మనిషిలోని మానవత్వానికి మెరుగుపెట్టడానికి, సమాజ కల్యాణకాంక్షతో, మానవీయమైన కొన్ని గుణాలకి మెరుగులు దిద్దడానికి - కథానికని శక్తి వేరకు వాడుకున్నారు. అందుకనే నేను మళ్ళీ మళ్ళీ విశ్వసిస్తున్నాను-యువతరం, నవతరం చేతుల్లో తెలుగు కథానిక భవిష్యత్తు ఉజ్జ్వలంగానే వుంటుంది

అందుకే మన కథానికల్లో యిత వైవిధ్యం. అందుకే అవి నేలమీద నడిచేది! ఇంతటి వైవిధ్యాన్ని సంతరించుకున్న ఎన్నో కథానికల్ని చదివి గుండె పండించుకొని, ఎక్కువ సందర్భంలో గుండె మండించుకుని- భావస్పందనతో, మోయలేని గుండె బరువుతో, అనిర్వచనీయమైన అనుద్వేగంతో, అపూర్వమైన ఆత్మీయ స్పర్శతో పరామర్శించాను, పరిచయం చేశాను! చిత్తగించండి.

వైయక్తికమైన నా గుప్పెడు జ్ఞాపకాల పూలపొట్లంగా మాత్రమే ఈ పరిచయాల్ని భావిస్తున్నాను. 'ఆ కథలేదు, ఈ కథకుని పేరు లేదు' అనే వ్యాఖ్యా, ప్రశ్న లేక హెచ్చరికా - నాకు నేనే చే(వే)సుకుని, కారణం నా అశక్తత - అని సమాధానం చెప్పుకుని ఈ వ్యాసాల్ని వ్రాశాను, వ్రాస్తున్నాను. ఒక్కటే మనవి. మంచి కథానికల్ని చదవటానికి, చదివి ఆనందించటానికి ఈ ప్రయత్నం ఒక ప్రేరణ కావాలని నా ఆకాంక్ష!

కథకులకీ, కథానికా ప్రియులకీ అభినందనలు, సెలవ్. మీ,

24.11.09

-విహారి

ఈ కృతికి ఆకృతి కూర్చిన కథానికా రచయితలు

1. గురజాడ	1
2. శ్రీశ్రీ	4
3. కొనకళ్ల వెంకటరత్నం	6
4. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు	9
5. గోపీచంద్	15
6. పాలగుమ్మి పద్మరాజు	18
7. డా॥ రావూరి భరద్వాజ	21
8. కాళీపట్నం రామారావు	24
9. డా॥ కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి	28
10. మునివల్లె రాజు	32
11. డా॥ ఆవంత్స సోమసుందర్	36
12. డా॥ పోతుకూచి సాంబశివరావు	38
13. ఇచ్చాపురపు జగన్నాథరావు	41
14. ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ	45
15. డా॥ కొలకలూరి ఇనాక్	48
16. భమిడిపాటి జగన్నాథరావు	52
17. రావి.ఎన్.అవధాని	57
18. అబ్బూరి ఛాయాదేవి	60
19. డా॥ పోరంకి దక్షిణమూర్తి	64
20. డా॥ అక్కిరాజు రమాపతిరావు (మంజుశ్రీ)	66
21. డి. కామేశ్వరి	68

22.	వీరాజీ	71
23.	శారదా అశోకవర్ధన్	74
24.	శీలా వీరాజు	77
25.	జయంతి పాపరావు	81
26.	పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య	84
27.	సబ్బని లక్ష్మీనారాయణ/ఎల్.ఆర్.స్వామి	87
28.	వి.రాజారామమోహనరావు	90
29.	కాటూరి రవీంద్ర-త్రివిక్రమ్	92
30.	పాలకోడేటి సత్యనారాయణరావు	95
31.	బీనాదేవి	98
32.	నగ్నముని	102
33.	బెజ్జారపు వినోద్ కుమార్	106
34.	శ్రీపతి	109
35.	ఐతా చంద్రయ్య	112
36.	ఆదివిష్ణు	115
37.	రామా చంద్రమౌళి	118
38.	వై.రాంబాబు & శాయి	121
39.	పెళ్ళకూరు జయప్రద	124
40.	యర్రంశెట్టి శాయి	127
41.	వల్లూరి శివప్రసాద్	130
42.	డా॥ సదానంద్ శారద	133
43.	ఆదూరి వెంకట సీతారామమూర్తి	135
44.	జి.ఆర్.మహర్షి	138
45.	డా॥ వాసా ప్రభావతి	141
46.	ఎ.ఎన్.జగన్నాథ శర్మ	144
47.	అంపశయ్య నవీన్	147
48.	డా॥ బోయ జంగయ్య	150

49.	దేవరాజు మహారాజు	153
50.	వంశీకృష్ణ	156
51.	చిల్లర భవానీ దేవి	159
52.	చిలుకూరి దేవపుత్ర	162
53.	వియోగి	164
54.	టీ.ఎస్.ఎ. కృష్ణమూర్తి	167
55.	డా॥ పాపినేని శివశంకర్	170
56.	ఇంద్రగంటి జానకీ బాల	174
57.	డా॥ కాలువ మల్లయ్య	177
58.	డా॥ వేదగిరి రాంబాబు	180
59.	పి. శ్రీనివాస శాస్త్రి	183
60.	శ్రీరమణ	186
61.	బి.ఎస్.రాములు	189
62.	అక్కిరాజు జనార్ధనరావు	192
63.	డా॥ కె.బి.లక్ష్మి	194
64.	ఎన్.కె.రామారావు	197
65.	డా॥ ముదిగంటి సుజాతా రెడ్డి	200
66.	అల్లం రాజయ్య	203
67.	తుమ్మేటి రఘోత్తమ రెడ్డి	206
68.	పెద్దింటి అశోక్ కుమార్	210
69.	కె.వరలక్ష్మి	213
70.	మధురాంతకం నరేంద్ర	216
71.	డా॥ వి.ఆర్.రాసాని	219
72.	శశిశ్రీ	222
73.	గౌరుసు జగదీశ్వర రెడ్డి	225
74.	సుంకోజి దేవేంద్రాచారి	228
75.	కె.వి.నరేందర్	231

76.	తమిరిశ జానకి	235
77.	జింబో	238
78.	సలీం	241
79.	మల్లీశ్వరి	244
80.	ఖదీర్ బాబు	247
81.	ఓల్గా	250
82.	రహమతుల్లా	253
83.	మంచికంటి	256
84.	కాట్రగడ్డ దయానంద్	259
85.	శ్రీనివాస్ అల్లాడి/వరిగొండ కాంతారావు/ డా॥మీరా సుబ్రహ్మణ్యం	262
86.	రమణజీవి	265
87.	ఎనుగంటి వేణుగోపాల్/బాలం వెంకట్రావు	268
88.	గంటి భానుమతి/శైలజామిత్ర	271
89.	కాసుల ప్రతాపరెడ్డి	274
90.	పార్థసారథి చిరువోలు	277
91.	డా॥ మల్లెమాల వేణుగోపాల్ రెడ్డి	280
92.	కె.వి.కూర్మనాథ్	283
93.	చంద్రప్రతాప్	286
94.	వి. ప్రతిమ	288
95.	అల్లూరి (పెన్నుత్త) గౌరీలక్ష్మి	291
96.	గోపిని కరుణాకర్	293
97.	పతంజలి శాస్త్రి	296
98.	జాతశ్రీ	299
99.	శిరంశెట్టి కాంతారావు	302
100.	డా॥ ఎం. హరికిషన్	305